Alexandre Dumas _ «Kolm musketäri»

Originaali tiitel: Alexandre Dumas LES TROIS MOUSQUETAIRES
TÕLKINUD
T. Hallap
KUNSTILISELT KUJUNDANUD
K. Kaljo

EESSÕNA,

milles selgitatakse, et is- ja os-lõpuliste nimedega kangelastel, kelledest meil on au oma lugejatele jutustada, ei ole midagi ühist mütoloogiaga.

Umbes aasta tagasi, kogudes kuninglikus raamatukogus materjali «Louis XIV ajaloo» jaoks, sattusin ma juhuslikult «Härra d'Artagnani memuaaridele», mis oli trükitud — nagu suurem osa selle ajajärgu töid, kus autorid püüdsid kõnelda tõtt nii, et nad ei satuks selle eest pikemaks või lühemaks ajaks Bastille'sse — Pierre Rouge'i juures Amsterdamis. Pealkiri võlus mind: võtsin memuaarid koju kaasa, muidugi raamatukoguhoidja loal, ja lugesin nad ühe hingetõmbega läbi.

Mul ei ole kavatsust hakata analüüsima seda huvitavat teost, piirduksin ainult tema soovitamisega neile lugejatele, kes tahavad saada pilti ajastust. Nad leiavad sealt meistrikäega joonistatud portreid, ja kuigi need visandid on enamuses tehtud kasarmu-ustele ja kõrtsiseintele, võib neis siiski niisama tõepärastena nagu härra Anquetili ajaloos ära tunda Louis XIII, Austria keisrikojast pärineva kuninganna Anna, Richelieu, Mazarini ja suurema osa tolleaegsete õukondlaste kujud.

Nagu teame, ei avalda see, mis kütkestab poeedi tujukat mõttelendu, sageli mingit mõju laiadele lugejate hulkadele. Ja nii juhtuski, et kuigi meie, nagu kahtlemata [teisedki inimesed, imetlesime eespool mainitud üksikasju, huvitas meid siiski kõige rohkem asjaolu, millele kindlasti ikski enne meid ei olnud pööranud vähimatki tähelepanu. 1

D'Artagnan jutustab, et ta oma esimesel külaskäigul kuninglike musketäride kapteni härra de Treville'i juurde

3

kohtas ootetoas kolme noormeest, kes teenisid selles kuulsas väeosas, kuhu temagi tahtis astuda, ja et nende noormeeste nimed olid Athos, Porthos ja Aramis.

Peame tunnistama, et need kolm kummalist nime üllatasid meid, ja otsekohe tekkis mõte, et need on vaid varjunimed, mille taha d'Artagnan varjab võib-olla kuulsaid nimesid, — juhul kui nende laenatud nimede kandjad ise polnud neid valinud päeval, mil nad kas kapriisi, rahulolematuse või vaesuse pärast olid selga tõmmanud musketäri lihtsa mantli.

Sellest ajast peale ei saanud me enam rahu. Püüdsime leida mõningaidki jälgi neist ebatavalistest nimedest, mis nii tugevasti erutasid meie uudishimu.

Juba üksi kataloog nende raamatute kohta, mida me lugesime eesmärgile jõudmiseks, täidaks terve peatüki, mis oleks võib-olla vägagi õpetlik, kuid kindlasti vähe lõbu pakkuv meie lugejatele. Seetõttu ütleme vaid niipalju, et hetkel, kus nii paljude viljatute uurimuste tõttu olime juba lootuse kaotanud ja valmis loobuma otsingutest, leidsime lõpuks, juhituna meie kuulsa ja õpetatud sõbra Paulin Päris' nõuannetest, ühe

fooliokaustas käsikirja, mis oli registreeritud, ei mäleta enam hästi, kas number 4772 või 4773 all ja mis kandis pealkirja:

«Härra krahv de la Fere'i mälestused mõningate sündmuste kohta Prantsusmaal kuningas Louis XIII valitsuse lõpul ja kuningas Louis XIV valitsuse algul.»

Võib kujutleda meie rõõmu, kui me seda käsikirja lehitsedes, mis oli meie viimane lootus, leidsime kahekümnendal leheküljel Athose, kahekümne seitsmendal Porthose ja kolmekümne esimesel Aramise nime.

Peaaegu imepärasena tundus meile täiesti tundmatu käsikirja leid ajajärgul, mil ajalooteadus on saavutanud nii kõrge taseme. Seepärast tõttasime nõutama käsikirja trükis avaldamise luba, et ühel päeval võõra pagasiga ilmuda Vana-ajaloo ja Keelte Akadeemiasse juhul, kui meil ei peaks õnnestuma, mis on väga tõenäoline, pääseda oma isikliku pagasiga Prantsuse Akadeemiasse. Peab ütlema, et trükiluba anti meile lahkelt. Teatame sellest siin avalikult, et kummutada pahatahtlike inimeste väited, nagu oleks meil valitsus, kes on üsna jahedalt meelestatud kirjanduseinimeste suhtes.

4

Selle väärtusliku käsikirja esimese osa esitamegi nüüd oma lugejatele. Oleme sellele andnud sobiva pealkirja ja kohustume, juhul kui esimesel osal on niisugune menu, nagu ta väärib — milles me muide sugugi ei kahtle —' avaldama kohe ka käsikirja teise osa.

Vahepeal aga, kuna ristiisa peetakse teiseks isaks, kutsume lugejat nägema meis, aga mitte ' krahv de la-Fere'is, oma lobu või igavuse põhjustajat.

Nüüd aga asugem jutustuse juurde.

ESIMENE OSA

I HÄRRA D'ARTAGNAN-ISA KOLM KINGITUST.

1625. aasta aprillikuu esimesel esmaspäeval näis Meung’i linnake, kus kunagi sündis «Roosiromaani» autor, olevat niisuguses mässutuhinas, nagu oleksid hugenotid seda teiseks La Rochelle'iks muutmas. Nähes naisi Grande-Rue suunas põgenemas ja lapsi uksekün-nistel karjumas, kiirustasid paljud linnakodanikud soomussärki selga tõmbama, haarasid oma pisut ebakindla enesetunde parandamiseks musketi või hellebardi ja ruttasid «Vabamöldri» kõrtsi poole, mille ees tungles minutist minutisse kasvav lärmakas ja uudishimulik rahvasumm.

Noil aegadel olid paanikahood sagedased. Möödus vähe päevi, ilma et üks või teine linn poleks registreerinud mõnda taolist sündmust oma arhiivides. Senjöörid sõdisid üksteisega, kuningas oli sõjajalal kardinaliga, hispaanlased aga omakorda kuningaga. Peale nende varjatud või nähtavate, salajaste või avalike sõdade olid veel vargad, kerjused, hugenotid, hundid ja lakeid, kes sõdisid kõigiga. Alati haarasid linnakodanikud relvad varaste, huntide ja lakeide vastu, sageli senjööride ja hugenottide vastu, mõnikord kuninga vastu, kuid mitte iialgi kardinali ega hispaanlaste vastu. Sellest kindlakskujunenud harjumusest tuleneski, et ülalmainitud aprillikuu esimesel esmaspäeval 1625.. aastal kiirustasid linnakodanikud, kuuldes kära, kuid mitte nähes puna-kollast lippu või hertsog Richelieu kaardiväelaste univorme, «Vabamöldri» kõrtsi poole.

7

Sinna jõudes võis igaüks segaduse põhjust näha ja mõista.

Keegi noormees ... Kuid visandame ühe suletõmbega ta portree. Kujutlege don Quijotet kaheksateistkümneaastasena. Don Quijotet ilma raudrüüta, soomussärgita ja reiekaitseteta, don Quijotet villases vammuses, mille sinine värv oli omandanud veinipära ja taevasinise vahepealse tabamatu värvingu. Piklik ja tõmmu nägu, esiletungivad põsesarnad — salakavaluse tunnus; väga arenenud lõualihased — märk, millest eksimatult tuntakse gaskoonlast, isegi ilma baretita, meie noormees aga kandis mingi sulega kaunistatud baretti; avameelne ja intelligentne pilk; kongus, kuid peenejooneline nina; kasv liiga suur nooruki, aga liiga väike täismehe kohta. Kogenematu silm oleks pidanud teda reisil olevaks talupoisiks, kui poleks olnud nahkse rihma küljes rippuvat pikka mõõka, mis astumisel peksis vastu omaniku sääremarju, sadulas istudes aga vastu ratsu harevil karvu.

Sest meie noormehel oli ratsu, pealegi nii silmapaistev ratsu, et see kohe üldist tähelepanu äratas. See oli kaheteistkümne- või neljateistkümne-aastane võikjas bearni setukas, ilma ainsagi sabajõhvita, kuid mitte ilma muhkudeta säärtel. Sammudes hoidis setukas pead põlvedest madalamal, mis tegi suuraudade kasutamise üleliigseks, kuid siiski suutis ta päevas oma kaheksa ljööd edasi liikuda. Kahjuks olid selle hobuse peidetud väärtused nii sügaval veidra karva ja vigase kõnnaku all varjul, et tol ajal, kus igaüks oli asjatundja hobuste alal, äratas umbes veerand tunni eest Beaugency värava kaudu sisse sõitnud setuka ilmumine Meung'i linna üldist tähelepanu, mille halb mõju isegi ratsanikuni ulatus.

See tähelepanu oli noorele d'Artagnanile (nõnda oli selle teise Rocinante rüütli Don Quijote nimi) seda talumatum, et ta ka ise taipas, kuivõrd naeruväärsena näib ta selle setuka seljas — olgu ta siis nii hea ratsutaja kui tahes. Seepärast oligi ta isa d'Artagnani kingitust vastu võttes nii sügavalt õhanud. Ta teadis, et see loom oli oma kakskümmend liivrit väärt. Kuid sõnadel, mis seda kingitust saatsid, ei olnud üldse hinda.

«Mu poeg,» ütles gaskooni aadlik puhtas bearni murrakus, millest Henri IV kogu eluajal ei suutnud vabaneda,

«sellest on juba kolmteist aastat, kui see hobune sündis sinu isa majas ja on kogu selle aja siin mööda saatnud — asjaolu, mis peaks ta sulle armsaks tegema. Ära müü teda iialgi, lase tal rahulikult ja auväärselt surra vanadusse. Kui sa temaga sõjakäigule lähed, siis ära nõua temalt liiga palju, nagu sa vanalt teenriltki ei nõuaks. Kui sul on au õukonda minna,» jätkas isa d'Artagnan, «milleks sulle muuseas annab õiguse kuulumine vanasse aadlisuguvõsasse, siis kanna väärikalt oma aadlikunime, mida sinu esivanemad on juba viissada aastat väärikalt kandnud sinu ja su omaste auks. Omaste all mõtlen ma sugulasi ja sõpru. Ära alistu kellelegi peale kardinali või kuninga. Tänapäeval võib noor aadlik elus edasi jõuda ainult oma julgusega, pea meeles, ainult oma julgusega. Kes hetkekski väriseb, laseb võib-olla enese eest ära näpata sööda, mis saatus talle just sel hetkel ulatab. Sa oled noor, sa pead olema julge kahel põhjusel: esiteks sellepärast, et oled gaskoonlane, ja teiseks sellepärast, et oled minu poeg. Ära karda juhust kasutada ja otsi seiklusi. Ma õpetasin sind mõõka käsitsema: sul on raudne põlveõnnal ja terasest ranne. Võitle igal võimalikul juhul. Võitle s_eda enam, et duellid on keelatud, mistõttu võitlemine nõuab kahekordset julgust. Mu poeg, mul ei ole sulle muud teele kaasa anda kui viisteist eküüd, hobune ja nõuanded, mis sa praegu kuulsid. Sinu ema lisab sellele veel mustlaseidelt

saadud retsepti imepärase salvi valmistamiseks, mis parandab igasuguse haava, mis just südamesse ei ulatu. Püüa igast asjast kasu saada ja ela õnnelikult ning kaua. Ainult ühte tahan sulle veel öelda: tahan sulle kedagi eeskujuks seada. Mitte iseennast, sest mina olen ainult ususõdadest vabatahtlikuna osa võtnud. Ma mõtlen härra de Treville'i, kes oli vanasti minu naaber ja kellele lapsena langes osaks au olla mängukaaslaseks meie kuningas Louis XIII-le, kaitsku teda jumal! Mõnikord muutusid nende mängud lahinguteks, ja nendes lahingutes ei olnud kuningas mitte alati tugevam pool. Hoobid, mis kuningas sai, sisendasid temasse sügavat lugupidamist ja sõprust härra de Treville'i vastu. Hiljem võitles härra de Treville teistega: esimesel reisil Pariisi viis korda; vana kuninga surmast kuni noore kuninga

9

täisealiseks saamiseni — kui maha arvata sõjad ja piiramised — seitse korda ja kuninga täisealiseks saamisest kuni tänaseni — võib-olla oma sada korda! Ja nüüd on ta ediktidest, määrustest ja kohtuotsustest hoolimata saanud musketäride kapteniks, see tähendab tseesarite leegioni pealikuks, kellest kuningas väga lugu peab ja keda kardab isegi kardinal, kes muidu, nagu teada, ei karda kedagi maailmas. Veelgi enam, härra de Treville teenib kümme tuhat eküüd aastas; järelikult on ta väga tähtis isand. Aga peale hakkas ta nagu sinagi. Mine selle kirjaga tema juurde, võta temast igas asjas eeskuju, et jõuaksid niisama kaugele kui tema.»

Seejärel sidus isa d'Artagnan oma mõõga pojale vööle, suudles teda õrnalt mõlemale põsele ja andis talle- oma õnnistuse.

Toast väljudes leidis noormees ema ootamas kuulsa retseptiga, mille sagedast kasutamist tõotasid äsja kuuldud nõuanded.

Jumalagajätt emaga oli palju pikem ja õrnem kui isaga. Mitte sellepärast, et d'Artagnan ei oleks armastanud poega, oma ainsat järeltulijat, vaid sellepärast, et "tema oli mees ja tema meelest ei olnud mehe vääriline lasta ennast tunnetest kaasa kiskuda. Proua d'Artagnan seevastu oli naine ja pealegi ema. Ta nuttis ohtralt. Ent d'Artagnan-poja kiituseks olgu öeldud, et kuidas ta ennast ka ei pingutanud, et jääda kindlaks, nagu on sobiv tulevasele musketärile, sai loomus temast siiski võitu ja ta valas hulga pisaraid, millest suure vaevaga suutis pooli varjata.

Noormees asus samal päeval teele, varustatuna isa kolme kingitusega, milleks olid, nagu juba öeldud, viisteist eküüd, hobune ja kiri härra de Treville'ile. Nõuanded olid enesestmõistetavalt antud pealekauba.

Taolise vademeekumiga varustatult oli d'Artagnan nii moraalselt kui ka füüsiliselt Cervantese kangelase täpne koopia, kellega me teda nii õnnelikult võrdlesime, kui meie ajaloolasekohustused tegid vajalikuks tema portree visandamise. Don Quijote pidas tuuleveskeid hiiglasteks ja lambakarju armeedeks, d'Artagnan pidas iga naeratust solvamiseks ja iga pilku väljakutseks. Sellest tuleneski, et Tarbes'ist kuni Meung'ini hoidis ta kätt alati

10

rusikas ja haaras mõõgapideme järele kümme korda päevas. Siiski ei langenud rusikas ühelegi lõuale ja mõõk jäi tuppe. Mitte sellepärast, et õnnetu kollase setuka

11

nägemine möödujate nägudele muigeid poleks mananud, vaid sellepärast, et setuka seljas kõlises aukartustäratava välimusega mõõk ja mõõga kohal vaikus pigem metsik kui

uhke silm, mis manitses teekäijaid naerupahvatust maha suruma, või kui naer siiski ettevaatusest ei hoolinud, püüdsid nad naerda ühe näopoolega otsekui vanaaegsed maskid. Nii püsis ülitundlik d'Artagnan majesteetlikuna ja puutumatuna kuni õnnetu Meung'i linnani.

Ent seal, «Vabamöldri» kõrtsi ukse ees hobuse seljast maha tulles, ilma et keegi, kas peremees, sulane või tallipoiss oleks tulnud jalust hoidma, silmas d'Artagnan kõrtsi alumise korra poolavatud akna juures sihvakat ja suursuguse välimusega, kuigi veidi tusase ilmega aadlikku vestlemas kahe kaaslasega, kes näisid teda aupaklikult kuulavat. Harjumuse kohaselt arvas d'Artagnan, et jutt on muidugi temast, ja ta teritas kõrva. Sel korral eksis d'Artagnan ainult osaliselt: jutt ei olnud temast, vaid tema hobusest. Aadlik näis loetlevat kuulajaile hobuse häid omadusi ja kuna kuulajad näisid jutustaja ees aukartust tundvat, pahvatasid nad iga hetk naerma. Et aga juba poolnaeratus meie noormehe marru ajas, siis võib arvata, missugust mõju pidi avaldama nii lärmakas lõbusus.

Siiski tahtis d'Artagnan kõigepealt selgusele jõuda, mis nägu oli jultunu, kes teda pilkas. Ta puuris võõrale oma uhke pilgu ja nägi, et too oli umbes neljakümne kuni neljakümne viie aastane mees, tumedate ja läbitungivate silmadega, kahvatu jumega, tugeva ninaga ja mustade, väga hoolikalt pügatud vurrudega. Ta kandis lillat vammust ja põlvpükse sama värvi paeltega, ainsaks kaunistuseks lõhedega käised, millest paistis särk. Kuigi vammus ja põlvpüksid olid uued, näisid nad kortsunutena, otsekui kaua kohvris seisnud reisiriided. D'Artagnan märkas seda kõike hoolika vaatleja kiirusega, kahtlemata instinktiivselt aimates, et tundmatu pidi tema. edaspidisele elule suurt mõju avaldama.

Just sel hetkel, kui d'Artagnan jälgis oma pilguga lillas vammuses aadlikku, laskis viimane lendu ühe oma teravmeelsematest' ja sügavamatest märkustest bearm setuka kohta ja mõlemad kuulajad pahvatasid naerma. Ka aadlimehel endal, ilmselt vastu oma harjumust,

12

eksles, kui nii võib öelda, kahvatu naeratus huulil. Sel korral polnud enam mingit kahtlust: d'Artagnani solvati tõepoolest. Selles täiesti veendunud, vajutas ta bareti sügavamale pähe ja püüdes matkida kõrki ilmet, mida oli mõnikord näinud Gascogne'is reisil viibivatel suurnikel, astus ta lähemale, üks käsi mõõgapidemel ja teine puusas. Õnnetuseks, mida kaugemale ta sammus, seda enam pimestas teda viha, ja väärika ning kõrgi kõne asemel, milles ta tahtis esitada väljakutset, tuli tal keelele ainult viisakusetu, vihasest käeliigutusest saadetud jämedus.

«Hei, härra!» hüüdis d'Artagnan. «Teie seal, kes te luugi taha poete! Jah, teie! Ehk kõnelete ka mulle pisut, mille üle te naerate — siis naerame koos.»

Aadlik tõstis aeglaselt silmad hobuselt ratsanikule, otsekui oleks ta aega vajanud taipamiseks, et nii kummaline etteheide oli määratud temale. Kuna tal ei olnud enam võimalust selles kahelda, kortsutas ta kergelt kulme ja vastas pärast üsna pikka pausi d'Artagnanile kirjeldamatult irooniliselt ja häbematult:

«Ma ei kõnele teiega, härra.»

«Aga mina, mina kõnelen teiega!» karjus noormees, keda see^segu jultumusest ja headest kommetest, viisakusest ja põlgusest oli tasakaalust välja viinud.

Tundmatu vaatas teda veel hetke kergelt muiates, eemaldus siis akna juurest, väljus aeglaselt kõrtsist ja jäi seisma hobuse ette, kahe sammu kaugusel d'Artagnanist.

Tundmatu rahulikkus ja pilkav ilme kahekordistas akna juurde jäänud kaasvestlejate naerutuju.

Nähes tundmatut enda poole tulemas, tõmbas d'Artagnan mõõga ühe jala pikkuselt tupest.

«See hobune on või õigemini oli nooruses kindlasti päris kullerkupp,» lisas tundmatu, jätkas alustatud uurimist ja pöördus aknale kogunenud kuulajate poole, ega märganud üldse d'Artagnani ülimat vihasööstu, kuigi ta seisis kuulajate ja võõra aadlimehe vahel. «Botaanikas tuntakse seda värvi vägagi hästi, hobuste juures aga on see tänini suureks harulduseks.»

«Ainult see naerab hobuse üle, kes ei julge naerda isanda enda üle!» hüüdis maruvihaselt tulevane Treville'i võistleja.

13

«Ma ei naera sageli, härra,» jätkas tundmatu, «mida te võite näha mu näost. Ja ma jätan endale õiguse naerda siis, kui see mulle meeldib.»

«Mina aga ei taha, et naerdakse siis, kui see mulle ei meeldi!» hüüdis d'Artagnan.

«Kas tõesti, härra?» küsis tundmatu rahulikumalt kui kunagi varem. «Noh, selleks on teil täielik õigus.» Ta pööras kannal ringi ja tahtis astuda kõrtsi peaukse kaudu, mille ees d'Artagnan oli saabudes näinud saduldatud hobust.

D'Artagnani iseloom aga ei lubanud niisama lihtsalt lasta käest meest, kes oli julgenud teda solvata. Ta tõmbas mõõga täielikult tupest ja tormas võõrale järele, kar-judes:

«Pöörduge ümber, pöörduge ometi ümber, härra pilkaja, muidu taban teid tagumikku!»

«Mind tabada?» ütles too kannal ringi pöörates ja noormeest võrdse hämmelduse ning põlastusega silmitsedes. «No-noh, mu kallis, te olete ogar!»

Seepeale lausus ta tasa ja otsekui endamisi:

«Lausa vihastav! Missugune leid Tema Majesteedi jaoks, kes kõikjalt otsib vapraid mehi musketärideks.»

Ta jõudis vaevalt lõpetada, kui d'Artagnan virutas talle metsiku mõõgahoobi, ja kui ta kiiresti tagasi poleks hüpanud, oleks ta arvatavasti viimast korda naljatanud. Tundmatu nägi nüüd, et asi ületab juba nalja piirid, tõmbas mõõga tupest ja asus kaitseasendisse. Samal hetkel aga sööstsid kaks pealtkuulajat peremehe saatel keppide, labidate ja tuletangidega d'Artagnanile kallale. See muutis rünnaku käiku nii ootamatult ja täielikult, et sel ajal kui d'Artagnan ümber pöördus, et hoopiderahet tagasi tõrjuda, torkas ta vastane mõõga hoolikalt tuppe ja muutus võitlejast, kelleks ta peaaegu oleks saanud, vaatlejaks, missugust osa ta täitis tavalise rahulikkusega, ise siiski endamisi pomisedes:

«Et need gaskoonlased katku kõngeksid! Upitage ta tagasi oma apelsinivärvi hobuse selga ja saatke ta minema!»

«Mitte enne, kui olen su tapnud, argpüks!» hüüdis d'Artagnan, kaitses ennast nii hästi kui suutis ega taganenud

14

mitte sammugi kolme vaenlase ees, kes teda materdasid.

«Hoopleb nagu gaskoonlane kunagi,» pomises aadlik. «Jumala eest, need gaskoonlased on täiesti parandamatud! Jätkake siis tantsu, kuna ta seda tingimata soovib. Kui ta ära väsib, küll ta siis ise ütleb.»

Kuid tundmatu ei teadnud, mis liiki kangekaelsusega tal on tegemist: d'Artagnan ei olnud mees, kes võiks iialgi armu paluda. Nii jätkus võitlus veel mõned hetked. Lõpuks, olles täiesti kurnatud, laskis d'Artagnan kukkuda mõõgal, mille kepihoop oli pooleks murdnud. Teine hoop tabas teda otsaette ja paiskas ta ühtaegu täiesti verisena ja peaaegu meelemärkusetult maha.

Just sel hetke! joosti igalt poolt sündmuspaigale kokku. Kartes skandaali, viis peremehes haavatu teenrite abiga kööki, kus tema eest natuke hoolitseti.

15

Aadlik aga oli läinud tagasi akna juurde ja vaatles mõninga kärsitusega rahvahulka, kes oma paigalpüsimisega teda tugevasti pahandas.

«Noh, kuidas sel püörasel läheb?» küsis ta ukse krigina peale ümber pöörates ja peremehe poole pöördudes, kes oli tulnud tema tervise üle järele pärima.

«Kas Teie Ekstsellents on terve?» küsis peremees.

«Jah, täiesti terve, kallis peremees. Aga esmajoones soovisin ma teada, kuidas läheb meie noormehel?»

«Tal läheb juba üsna hästi,» vastas peremees, «ta minestas lõplikult.»

«Tõesti?» küsis aadlimees.

«Enne minestamist pingutas ta veel kogu oma jõudu, et teid välja kutsuda.»

«See poiss on ju püstikurat ise!» pomises tundmatu.

«Oh ei, Teie Ekstsellents, ta pole kellegi kurat,» jätkas peremees põlglikku grimassi tehes. «Minestuse ajal otsisime ta hoolikalt läbi: reisipaunas on tal ainult üks särk ja rahakukrus kaksteist eküüd; kuid see ei takistanud teda minestusse langemisel ütlemast, et kui niisugune asi oleks juhtunud Pariisis, oleksite teie seda otsekohe kahetsenud, kuna aga nüüd peate seda kahetsema hiljem.»

«Sel juhul,» lausus tundmatu külmalt, «on ta arvatavasti mõni ümberriietatud kõrgest soost prints.»

«Ütlen teile seda selleks, et oleksite ettevaatlik, armuline härra.»

«Kas ta vihahoos mõnda nime ei nimetanud?»

«Siiski. Ta patsutas taskule ja ütles: «Eks me näe, mida arvab härra de Treville oma kaitsealuse solvamisest.»»

«Härra de Treville?» küsis tundmatu tähelepanelikuks muutudes. «Ta patsutas taskule ja nimetas härra de Treville’i nime? ... Kuulge, kallis peremees, olen päris kindel, et sel ajal kui teie noormees viibis minestuses, ei jätnud te pilku heitmata tema taskusse? Mis seal oli?»

«Kiri, adresseeritud musketäride kaptenile härra de Treville'ile.»

«Kas tõesti?»

«Nii kindlasti, nagu mul on au siin seista, Teie Ekstsellents.»

16

Peremees, kellel ei olnud eriti terav pilk, ei märganud üldse ilmet, mille ta sõnad külalise näol esile kutsusid. Tundmatu eemaldus aknast, mille servale ta kogu aeg küünarnukiga oli toetunud; ta kortsutas rahutult kulme.

«Kurat!» pomises ta läbi hammaste. «Kas tõesti saatis Treville selle gaskoonlase minu järele nuhkima? Ta on küll väga noor! Aga mõõgahoop on ikkagi mõõgahoop, ükskõik kui vana on selle andja; ja pealegi oskad last karta vähem kui meest. Mõnikord aitab väikesest takistusest, et suurt kavatsust nurja ajada.» Ja tundmatu vajus mõneks minutiks mõttesse. «Kuulge, peremees,» ütles ta, «kas te ei saaks mind sellest märatsejast

vabastada? Minu südametunnistus ei luba teda tappa. Kuid siiski,» lisas ta julmalt ähvardaval toonil, «ta on mul jalus. Kus ta praegu asub?»

«Teisel korrusel, minu naise toas, kus ta haavu seotakse.»

«Kas ta kompsud ja kott on tema juures? Kas ta on oma vammuse seljast võtnud?»

«Seda küll, aga kõik on veel all köögis. Aga kui see hull noormees on teil jalus ...»

«Kindlasti. Ta põhjustab teie võõrastemajas niisugust pahandust, et peletab kõik korralikud inimesed eemale. Minge üles, tehke arve ja andke mu teenri kätte!»

«Kuidas? Härra tahab meilt juba lahkuda?»

«Te teadsite seda juba enne, sest ma andsin käsu saduldada mu hobune. Kas mu käsku pole veel täidetud?»

«On küll. Nagu Teie Ekstsellents võib näha, on hobune suure värava all täiesti sõiduvalmis.»

«Tubli, tehke siis, mis ma ütlesin.»

«Tohoo!» lausus peremees endamisi. «Kas ta pelgab seda poisikest?»

Tundmatu käskiv pilk katkestas peremehe mõtted. Ta kummardas alandlikult ja läks välja.

«See veidrik ei tohi näha mileedit,» jätkas tundmatu. «Ta peab iga hetk siia jõudma; ta ongi juba hiljaks jäänud. Tõepoolest on vist parem, kui istun sadulasse ja ratsutan talle vastu ... Kui ma ainult teaksin, mida sisaldab härra de TrevilleMle saadetud kiri!»

Ja endamisi pomisedes sammus tundmatu köögi poole.

Vahepeal läks peremees, kes ei kahelnud, et noormehe

17

sealolek võõra tema kõrtsist minema peletas, naise juurde ja nägi, et d'Artagnan on meelemärkusele tulnud. Peremees püüdis noormehele selgeks teha, et ta võib politsei küüsi sattuda selle eest, et julges tüli norida suursuguse isandaga — sest peremehe arvates võis tundmatu olla ainult suursugune isand —, ja ta sundis d'Artagnani nõrkusele vaatamata üles tõusma ja oma teed minema. D'Artagnan, poolkurt, ilma vammuseta ja pea kinni seotud, ajas enese püsti ja hakkas peremehe käsul alla minema. Kuid kööki jõudes silmas ta otsemaid oma vaenlast, kes rahulikult vestles raske tõlla juures, mille ette oli rakendatud kaks suurt normandia tõugu hobust.

Kaasvestleja, kelle pea paistis tõllaukse vahelt, oli kahekümne kuni kahekümne kahe aastane noor daam. Oleme juba märkinud, kui kiiresti haaras d'Artagnani silm inimese näojooni. Juba esimene pilk ütles talle, et naine on noor ja ilus. Taoline ilu rabas d'Artagnani eriti, kuna seda ei esinenud lõunapoolseis maakohtades, kus ta seni oli elanud. Naine oli kahvatu, blond, pikkade õlgadele langevate käharate juustega, suurte siniste igatsevate silmadega, roosade huulte ja alabastervalgete kätega. Ta oli tundmatuga-elavas jutuhöos.

«Tähendab, Tema Eminents käsib mul . . .» ütles daam. «Viivitamatult pöörduda tagasi Inglismaale ja talle kohe teatada, kui hertsog lahkub Londonist.»

«Ja ülejäänud juhtnöörid?» küsis kaunis reisija.

«Need on selles kastikeses, mida võite avada alles sealpool La Manche'i.»

«Hästi. Ja mis teete teie?»

«Pöördun tagasi Pariisi.»

«Ilma et seda häbematut poisikest õpetaksite?» küsis daam.

Tundmatu tahtis vastata, kuid sel hetkel, kui ta suu avas, tormas kõike pealtkuulanud d'Artagnan ukselävele. .

«See häbematu poisike annab ise teistele õpetust,» hüüdis ta, «ja ma loodan, et sel korral isik, keda ta peab õpetama, ei pääse tal käest nii kergesti kui esimesel korral.»

«Ei pääse tal käest?» kordas tundmatu kulme kortsutades.

18

«Ei, sest ühe daami juuresolekul ei julge ta põgeneda.»

«Ärge unustage, et kõige väiksemgi viivitus võib ära rikkuda kogu asja,» hüüdis mileedi, nähes aadlikku kätt mõõga külge panemas.

«Teil on õigus,» hüüdis aadlik. «Sõitke siis edasi ja ka mina lähen oma teed.»

Tundmatu noogutas daamile lahkumiseks ja hüppas hobuse selga; samal ajal andis ka tõllakutsar oma hobustele tugevasti piitsa. Nii kihutasid mõlemad vestlejad kapates minema — kumbki eri suunas,

«Hei, teie arve!» kisendas peremees, kelle hea arvamus oma külalisest muutus korraga sügavaks põlguseks, kui ta nägi, et see arvet maksmata lahkus.

«Maksa ära, lontrus!» karjus edasi kihutav aadlimees oma teenrile, kes peremehe jalge ette kolm-neli hõbetükki viskas ja siis oma isandale järele galopeeris.

«Oh sa argpüks! närukael! vale-aadlik!» karjus d'Artagnan, omakorda teenrile järele joostes.

Haavatu oli aga liiga nõrk selleks, et niisugust vapustust välja kannatada. Vaevalt kümme sammu edasi jõudnud, hakkas tal kõrvus kumisema, silmade ees lõi pimedaks, mingi verelaine tuhmistas nägemise ja ta kukkus keset tänavat, ise kisendades: «Argpüks, argpüks, argpüks!»

«Ta on tõesti viimane argpüks,» pomises peremees d'Artagnani juurde astudes ja teda meelitamisega lepitada püüdes, just samal kombel, nagu valmis käitus haigur teoga.

«Jah, viimane argpüks,» ümises d'Artagnan. «Daam aga oli väga ilus.»

«Missugune daam?» küsis peremees.

«Mileedi,» kogeles d'Artagnan. Ja ta minestas uuesti.

«Olgu pealegi, et kaotasin kaks külalist,» ütles peremees, «aga üks jääb mulle ometi; olen päris kindel, et ta vähemalt mõned päevad siin viibib. Üksteist eküüd teenin ikkagi.»

Nagu teada, oli d'Artagnanil kukrus järel just üksteist eküüd.

Peremees arvestas, et reisija haigus kestab üksteist päeva ja ta kasseerib iga päeva eest ühe eküü. Kuid ta

19

oli teinud oma arvestused ilma reisijata. Järgmise päeva hommikul tõusis d'Artagnan kell viis üles, läks ise alla kööki ja nõudis lisaks mõnedele ainetele, mille kohta meil puudub nimekiri, veini, õli ning rosmariini. Ema retsept peos, valmistas ta salvi, millega võidis oma arvukaid haavu, uuendas ise kompresse ja ei lubanud endale läheneda ühelgi arstil.

Kahtlemata tänu mustlaseide salvi mõjule ja arsti puudumisele oli d'Artagnan jalul juba samal õhtul ja peaaegu täiesti tervenenud järgmisel päeval.

Kui d'Artagnan tahtis kinni maksta õli, rosmariini ja veini eest, mis olid isanda ainsateks kulutusteks — ta ise oli pidanud ranget dieeti sel ajal, kui tema kollane hobune, nagu väitis kõrtsmik, oli söönud kolm korda rohkem, kui seda looma kasvu järgi oleks võinud oletada —, leidis d'Artagnan oma taskust ainult väikese kulunud sametkukru üheteistkümne eküüga. Härra de Treville'ile adresseeritud kiri oli aga kadunud.

Algul otsis noormees kirja väga kannatlikult, pööras paarkümmend korda kõik oma taskud pahupidi, tuhnis koti läbi ja uuris korduvalt kukrut. Ja lõpuks, kui ta jõudis veendumusele, et kirja on võimatu leida, sattus ta kolmandat korda raevuhoogu, mille tõttu ta peaaegu oleks pidanud veel kord aromaatset õli ja veini kasutama; nähes, et noor tuisupea on uuesti keema minemas ja ähvardab majas kõik purustada, oli peremees kätte haaranud mingisuguse väna piigi, ta naine luuavarre ja teenijad samad sõjariistad, mida nad üleeile õhtul olid kasutanud.

«Minu soovituskiri!» hüüdis d'Artagnan. «Minu soovituskiri! Jumala eest! Muidu ajan teid kõiki vardasse nagu tsiitsitajad!»

Õnnetuseks takistas üks asjaolu noormeest oma ähvardust täide saatmast: nagu öeldud, murdus ta mõõk esimeses lahingus pooleks ja ta oli selle täiesti unustanud. Kui d'Artagnan siis tahtis tõepoolest mõõka haarata, jäi talle pihku ainult kümne- kuni kaheteistkümnetolline mõõgajupp, mille peremees hoolikalt tuppe oli torganud. Tera murdunud poole oli ta osavalt kõrvale toimetanud, et sellest praevarrast teha.

See pettumus ei oleks meie ägedat noormeest arvatavasti

20

peatanud, kui peremees poleks järele mõtelnud, et külalise nõudmine on täiesti õigustatud.

«Aga tõepoolest, kus on siis kiri?» ütles ta piiki langetades.

«Jah, kus on kiri?» karjus d'Artagnan. «Kõigepealt hoiatan teid, sest see kiri oli määratud härra de Treville'ile ja see tuleb üles leida. Kui kirja ei leita, laseb härra de Treville selle ise üles otsida.»

See ähvardus hirmutas peremehe lõplikult. Peale kuninga ja kardinali oli härra de TrevilleM nimi see, mida kõige sagedamini mainisid sõjaväelased ja isegi linnakodanikud. Tõsi küll, oli veel isa Joseph, aga tema nime ei nimetatud kunagi kuuldavalt — nii suur oli hirm, mida sisendas hall Eminents, nagu tollal kardinali usaldusmeest hüüti.

Seepärast viskas ta oma piigi eemale, käskis naisel luua ning teenritel malakatega sedasama teha ja asus ise eeskuju andes kadunud kirja otsimisele.

«Kas kirjas oli midagi väärtuslikku?» küsis peremees, olles mõne minuti asjatult otsinud.

«Põrguvälgatus, muidugi oli!» hüüdis gaskoonlane, kes selle kirja abil kavatses endale kuningakojas teed sillutada. «See kiri sisaldas kogu mu varanduse.»

«Kas maksutähed Hispaania valitsusele?» küsis peremees murelikult.

«Maksutähed Tema Majesteedi eravarakambri nimele,» vastas d'Artagnan, kes selle soovituse abil oli kavatsenud kuninga teenistusse astuda ja sellepärast arvas, et ta selle veidi liiga julge vastusega ei ole sõnagi valetanud. «Kurat küll!» hüüdis peremees täielikus meeleheites. «Lõpuks, see ei tähenda midagi, rahast pole lugu, kiri on kõik,» ütles d'Artagnan gaskoonliku hoogsusega. «Pigem oleksin kaotanud tuhat pistooli kui selle kirja.»

Ta oleks võinud niisamahästi ka kakskümmend tuhat öelda, aga teatud nooruslik ujedus hoidis teda tagasi.

Lennutades kuradeid, kuid sellest hoolimata mitte midagi leides, läbis korraga äkiline valguskiir peremehe aju.

«Kiri pole üleüldsegi kadunud!» hüüdis ta. «Ah!» ohkas d'Artagnan.

«See on varastatud.»

21

«Varastatud! Kes varastas?»

«Eilne aadlimees. Ta käis köögis, kus rippus teie vammus. Ta jäi sinna üksi. Vean kihla, et just tema varastas.»

«Kas arvate?» küsis d'Artagnan kaheldes, sest ainult tema teadis selle kirja puhtisiklikku väärtust ja ei näinud selles midagi, mis oleks võinud kedagi teist ahvatleda. Ükski teener, ükski reisija ei oleks selle paberi omandamisega midagi võitnud.

«Te ütlete, et kahtlustate seda häbematut aadlikku,» jätkas d'Artagnan.

«Olen selles täiesti kindel,» vastas peremees, «kui ma talle ütlesin, et isand on härra de Treville'i kaitsealune, et teil on isegi kiri kaasas selle suursuguse aadliku jaoks, näis ta väga rahutuks muutuvat ja küsis, kus on kiri; pärast seda läks ta kohe kööki, kus teadis olevat teie vammuse.»

«Siis on varas leitud,» ütles d'Artagnan. «Ma kaeban härra de Treville'ile ja härra de Treville esitab kaebuse kuningale.» Siis tõmbas ta majesteetlikult taskust kaks ekūüd, andis need peremehele, kes teda kübarat käes hoides ukseni saatis, ronis oma kollase hobuse selga ja jõudis ilma uute vahejuhtumiteta Pariisi Saint-Antoine'i väravani. Seal müüs peremees oma kronu kolme ekūü eest maha, mis oli küllaltki hea hind, sest d'Artagnan oli teda viimasel etapil tublisti kurnanud. Ja parisnik, kellele noormees hobuse ülalmainitud üheksa liivri eest ära andis, tunnistas avameelselt, et nii kõrget hinda nõustus ta maksma ainult looma omapärase vann tõttu.

Nii sammus d'Artagnan Pariisi jalgsi, väike pakk kaenla all. Ta kõndis seni, kuni leidis vaba üüritoa, mille hind vastas ta rahanappusele. See tuba oli midagi katusekambri taolist ja asus Fossoyeurs'i tänaval, Luxembourg'i lähedal.

D'Artagnan maksis ära üüriraha ja asus kohe oma korterisse. Kogu ülejäänud päeva veetis ta sellega, et õmbles vammusele ja pükstele poorte, mis ta ema oli isa d'Artagnani peaaegu uuelt vammuselt ära lõiganud ja salaja pojale kaasa andnud. Pärast seda läks ta Ferraille' kaile ja laskis mõõgale uue tera panna. Siis tuli ta Louv-re'isse, et esimeselt vastujuhtuvalt musketärilt järele pärida, kuidas jõuda härra de Treville'i maja juurde.

22

Viimane asus Vieux-Colombier' tänaval, seega just d'Artagnani poolt üüritud toa naabruses — asjaolu, mis näis talle ennustavat reisi õnnelikku kordaminekut.

Ning siis, igati rahul oma käitumisega Meung'is, mitte midagi kahetsedes, usaldades olevikku ja vaadates lootusrikkalt tulevikku, heitis ta voodisse ja magas vapra mehe und.

Tema veel täiesti provintslik uni kestis kuni kella üheksani hommikul, mil ta üles tõusis, et minna kuulsa härra de Tréville'i juurde, kes ta isa hinnangu järgi oli tähtsuselt kolmas mees kuningriigis.

II HÄRRA DE TRÉVILLE'I OOTETUBA.

Härra de Troisville, nagu tema perekonda veel Gascogne'is nimetati, või härra de Tréville, nagu ta ennast ise Pariisis nimetama hakkas, oli tõepoolest alustanud samuti nagu d'Artagnan, see tähendab ilma sou'ta taskus, kuid varustatud julguse, terava mõistuse ja visadusega — omadustega, mis lootuste näol annab gaskooni aadlikule kaasa hoopis suurema isaliku päranduse kui mõni perigordlane või berriilane saab tegelikult. Härra de Tréville'i kohkumatu julgus, tema häbematu õnn ajal, kus hoope sadas kui rahet,

olid aidanud ta! tõusta selle keeruka redeli tippu, mida nimetatakse õukonna soosinguks ja mille astmeid ta neljakaupa korraga ületas.

Ta oli kuninga sõber, kes, nagu teada, sügavalt austas oma isa Herni IV mälestust. Härra de Tréville'i isa oli teda ustavalt teeninud sõdades Katoliikliku Liiga vastu, ja raha asemel — raha ei olnud bearnlasel kogu elu jooksul ja kõik võlad maksis ta alati ainsa vahendiga, mida tal ei olnud vaja laenata, nimelt teravmeelsusega — raha asemel, nagu me ütlesime, lubas valitseja tal pärast Pariisi alistumist endale vapiks võtta kuldse lõvi, kelle lõugade vahele oli kirjutatud deviis: fldelis et fortis. Au suhtes andis see palju, varanduse suhtes aga vähe. Seepärast jättis suure Henri kuulus kaaslane surres oma pojale päranduseks ainult mõõga ja deviisi. Tänu kahe-

23

sealolek võõra tema kõrtsist minema peletas, naise juurde ja nägi, et d'Artagnan on meelemärkusele tulnud. Peremees püüdis noormehele selgeks teha, et ta võib politsei küüsi sattuda selle eest, et julges tüli norida suursuguse isandaga — sest peremehe arvates võis tundmatu olla ainult suursugune isand —, ja ta sundis d'Artagnani nõrkusele vaatamata üles tõusma ja oma teed minema. D'Artagnan, poolkurt, ilma vammuseta ja pea kinni seotud, ajas enese püsti ja hakkas peremehe käsul alla minema. Kuid kööki jõudes silmas ta otsemaid oma vaenlast, kes rahulikult vestles raske tõlla juures, mille ette oli rakendatud kaks suurt normandia tõugu hobust.

Kaasvestleja, kelle pea paistis tõllaukse vahelt, oli kahekümne kuni kahekümne kahe aastane noor daam. Oleme juba märkinud, kui kiiresti haaras d'Artagnani silm inimese näojooni. Juba esimene pilk ütles talle, et naine on noor ja ilus. Taoline ilu rabas d'Artagnani eriti, kuna seda ei esinenud lõunapoolseis maakohtades, kus ta seni oli elanud. Naine oli kahvatu, blond, pikkade õlgadele langevate käharate juustega, suurte siniste igatsevate silmadega, roosade huulte ja alabastervalgete kätega. Ta oli tundmatuga-elavas jutuhöos.

«Tähendab, Tema Eminents käsib mul . . .» ütles daam. «Viivitamatult pöörduda tagasi Inglismaale ja talle kohe teatada, kui hertsog lahkub Londonist.»

«Ja ülejäänud juhtnöörid?» küsis kaunis reisija.

«Need on selles kastikeses, mida võite avada alles sealpool La Manche'i.»

«Hästi. Ja mis teete teie?»

«Pöördun tagasi Pariisi.»

«Ilma et seda häbematut poisikest õpetaksite?» küsis daam.

Tundmatu tahtis vastata, kuid sel hetkel, kui ta suu avas, tormas kõike pealtkuulanud d'Artagnan ukselävele. .

«See häbematu poisike annab ise teistele õpetust,» hüüdis ta, «ja ma loodan, et sel korral isik, keda ta peab õpetama, ei pääse tal käest nii kergesti kui esimesel korral.»

«Ei pääse tal käest?» kordas tundmatu kulme kortsutades.

18

«Ei, sest ühe daami juuresolekul ei julge ta põgeneda.»

«Ärge unustage, et kõige väiksemgi viivitus võib ära rikkuda kogu asja,» hüüdis mileedi, nähes aadlikku kätt mõõga külge panemas.

«Teil on õigus,» hüüdis aadlik. «Sõitke siis edasi ja ka mina lähen oma teed.»

Tundmatu noogutas daamile lahkumiseks ja hüppas hobuse selga; samal ajal andis ka tõllakutsar oma hobustele tugevasti piitsa. Nii kihutasid mõlemad vestlejad kapates minema — kumbki eri suunas,

«Hei, teie arve!» kisendas peremees, kelle hea arvamus oma külalisest muutus korraga sügavaks põlguseks, kui ta nägi, et see arvet maksmata lahkus.

«Maksa ära, lontrus!» karjus edasi kihutav aadlimees oma teenrile, kes peremehe jalge ette kolm-neli hõbetükki viskas ja siis oma isandale järele galopeeris.

«Oh sa argpüks! närukael! vale-aadlik!» karjus d'Artagnan, omakorda teenrile järele joostes.

Haavatu oli aga liiga nõrk selleks, et niisugust vapustust välja kannatada. Vaevalt kümme sammu edasi jõudnud, hakkas tal kõrvus kumisema, silmade ees lõi pimedaks, mingi verelaine tuhmistas nägemise ja ta kukkus keset tänavat, ise kisendades: «Argpüks, argpüks, argpüks!»

«Ta on tõesti viimane argpüks,» pomises peremees d'Artagnani juurde astudes ja teda meelitamisega lepitada püüdes, just samal kombel, nagu valmis käitus haigur teoga.

«Jah, viimane argpüks,» ümises d'Artagnan. «Daam aga oli väga ilus.»

«Missugune daam?» küsis peremees.

«Mileedi,» kogeles d'Artagnan. Ja ta minestas uuesti.

«Olgu pealegi, et kaotasin kaks külalist,» ütles peremees, «aga üks jääb mulle ometi; olen päris kindel, et ta vähemalt mõned päevad siin viibib. Üksteist eküüd teenin ikkagi.»

Nagu teada, oli d'Artagnanil kukrus järel just üksteist eküüd.

Peremees arvestas, et reisija haigus kestab üksteist päeva ja ta kasseerib iga päeva eest ühe eküü. Kuid ta

19

oli teinud oma arvestused ilma reisijata. Järgmise päeva hommikul tõusis d'Artagnan kell viis üles, läks ise alla kööki ja nõudis lisaks mõnedele ainetele, mille kohta meil puudub nimekiri, veini, õli ning rosmariini. Ema retsept peos, valmistas ta salvi, millega võidis oma arvukaid haavu, uuendas ise kompresse ja ei lubanud endale läheneda ühelgi arstil.

Kahtlemata tänu mustlaseide salvi mõjule ja arsti puudumisele oli d'Artagnan jalul juba samal õhtul ja peaaegu täiesti tervenenud järgmisel päeval.

Kui d'Artagnan tahtis kinni maksta õli, rosmariini ja veini eest, mis olid isanda ainsateks kulutusteks — ta ise oli pidanud ranget dieeti sel ajal, kui tema kollane hobune, nagu väitis kõrtsmik, oli söönud kolm korda rohkem, kui seda looma kasvu järgi oleks võinud oletada —, leidis d'Artagnan oma taskust ainult väikese kulunud sametkukru üheteistkümne eküüga. Härra de Treville'ile adresseeritud kiri oli aga kadunud.

Algul otsis noormees kirja väga kannatlikult, pööras paarkümmend korda kõik oma taskud pahupidi, tuhnis koti läbi ja uuris korduvalt kukrut. Ja lõpuks, kui ta jõudis veendumusele, et kirja on võimatu leida, sattus ta kolmandat korda raevuhoogu, mille tõttu ta peaaegu oleks pidanud veel kord aromaatset õli ja veini kasutama; nähes, et noor tuisupea on uuesti keema minemas ja ähvardab majas kõik purustada, oli peremees kätte haaranud mingisuguse väna piigi, ta naine luuavarre ja teenijad samad sõjariistad, mida nad üleeile õhtul olid kasutanud.

«Minu soovituskiri!» hüüdis d'Artagnan. «Minu soovituskiri! Jumala eest! Muidu ajan teid kõiki vardasse nagu tsiitsitajad!»

Õnnetuseks takistas üks asjaolu noormeest oma ähvardust täide saatmast: nagu öeldud, murdus ta mõõk esimeses lahingus pooleks ja ta oli selle täiesti unustanud. Kui d'Artagnan siis tahtis tõepoolest mõõka haarata, jäi talle pihku ainult kümne- kuni kaheteistkümnetolline mõõgajupp, mille peremees hoolikalt tuppe oli torganud. Tera murdunud poole oli ta osavalt kõrvale toimetanud, et sellest praevarrast teha.

See pettumus ei oleks meie ägedat noormeest arvatavasti

peatanud, kui peremees poleks järele mõtelnud, et külalise nõudmine on täiesti õigustatud.

«Aga tõepoolest, kus on siis kiri?» ütles ta piiki langetades.

«Jah, kus on kiri?» karjus d'Artagnan. «Kõigepealt hoiatan teid, sest see kiri oli määratud härra de Treville'ile ja see tuleb üles leida. Kui kirja ei leita, laseb härra de Treville selle ise üles otsida.»

See ähvardus hirmutas peremehe lõplikult. Peale kuninga ja kardinali oli härra de TrevilleM nimi see, mida kõige sagedamini mainisid sõjaväelased ja isegi linnakodanikud. Tõsi küll, oli veel isa Joseph, aga tema nime ei nimetatud kunagi kuuldavalt — nii suur oli hirm, mida sisendas hall Eminents, nagu tollal kardinali usaldusmeest hüüti.

Seepärast viskas ta oma piigi eemale, käskis naisel luua ning teenritel malakatega sedasama teha ja asus ise eeskuju andes kadunud kirja otsimisele.

«Kas kirjas oli midagi väärtuslikku?» küsis peremees, olles mõne minuti asjatult otsinud.

«Põrguvälgatus, muidugi oli!» hüüdis gaskoonlane, kes selle kirja abil kavatses endale kuningakojas teed sillutada. «See kiri sisaldas kogu mu varanduse.»

«Kas maksutähed Hispaania valitsusele?» küsis peremees murelikult.

«Maksutähed Tema Majesteedi eravarakambri nimele,» vastas d'Artagnan, kes selle soovituse abil oli kavatsenud kuninga teenistusse astuda ja sellepärast arvas, et ta selle veidi liiga julge vastusega ei ole sõnagi valetanud. «Kurat küll!» hüüdis peremees täielikus meeleheites. «Lõpuks, see ei tähenda midagi, rahast pole lugu, kiri on kõik,» ütles d'Artagnan gaskoonliku hoogsusega. «Pigem oleksin kaotanud tuhat pistooli kui selle kirja.»

Ta oleks võinud niisamahästi ka kakskümmend tuhat öelda, aga teatud nooruslik ujedus hoidis teda tagasi.

Lennutades kuradeid, kuid sellest hoolimata mitte midagi leides, läbis korraga äkiline valguskiir peremehe aju.

«Kiri pole üleüldsegi kadunud!» hüüdis ta. «Ah!» ohkas d'Artagnan.

«See on varastatud.»

«Varastatud! Kes varastas?»

«Eilne aadlimees. Ta käis köögis, kus rippus teie vammus. Ta jäi sinna üksi. Vean kihla, et just tema varastas.»

«Kas arvate?» küsis d'Artagnan kaheldes, sest ainult tema teadis selle kirja puhtisiklikku väärtust ja ei näinud selles midagi, mis oleks võinud kedagi teist ahvatleda. Ükski teener, ükski reisija ei oleks selle paberi omandamisega midagi võitnud.

«Te ütlete, et kahtlustate seda häbematut aadlikku,» jätkas d'Artagnan.

«Olen selles täiesti kindel,» vastas peremees, «kui ma talle ütlesin, et isand on härra de Treville’i kaitsealune, et teil on isegi kiri kaasas selle suursuguse aadliku jaoks, näis ta väga rahutuks muutuvat ja küsis, kus on kiri; pärast seda läks ta kohe kööki, kus teadis olevat teie vammuse.»

«Siis on varas leitud,» ütles d'Artagnan. «Ma kaeban härra de Treville’ile ja härra de Treville esitab kaebuse kuningale.» Siis tõmbas ta majesteetlikult taskust kaks eküüd, andis need peremehele, kes teda kübarat käes hoides ukseni saatis, ronis oma kollase hobuse selga ja jõudis ilma uute vahejuhtumiteta Pariisi Saint-Antoine'i väravani. Seal müüs peremees oma kronu kolme eküü eest maha, mis oli küllaltki hea hind, sest d'Artagnan oli teda viimasel etapil tublisti kurnanud. Ja parisnik, kellele noormees hobuse ülalmainitud üheksa liivri eest ära andis, tunnistas avameelselt, et nii kõrget hinda nõustus ta maksma ainult looma omapärase vann tõttu.

Nii sammus d'Artagnan Pariisi jalgsi, väike pakk kaenla all. Ta kõndis seni, kuni leidis vaba üüritoa, mille hind vastas ta rahanappusele. See tuba oli midagi katusekambri taolist ja asus Fossoyeurs'i tänaval, Luxembourg'i lähedal.

D'Artagnan maksis ära üüriraha ja asus kohe oma korterisse. Kogu ülejäänud päeva veetis ta sellega, et õmbles vammusele ja pükstele poorte, mis ta ema oli isa d'Artagnani peaaegu uuelt vammuselt ära lõiganud ja salaja pojale kaasa andnud. Pärast seda läks ta Ferraille' kaile ja laskis mõõgale uue tera panna. Siis tuli ta Louv-re'isse, et esimeselt vastujuhtuvalt musketärilt järele pärida, kuidas jõuda härra de Treville'i maja juurde.

22

Viimane asus Vieux-Colombier' tänaval, seega just d'Artagnani poolt üüritud toa naabruses — asjaolu, mis näis talle ennustavat reisi õnnelikku kordaminekut.

Ning siis, igati rahul oma käitumisega Meung'is, mitte midagi kahetsedes, usaldades olevikku ja vaadates lootusrikkalt tulevikku, heitis ta voodisse ja magas vapra mehe und.

Tema veel täiesti provintslik uni kestis kuni kella üheksani hommikul, mil ta üles tõusis, et minna kuulsa härra de Tréville'i juurde, kes ta isa hinnangu järgi oli tähtsuselt kolmas mees kuningriigis.

II HÄRRA DE TRÉVILLE'I OOTETUBA.

Härra de Troisville, nagu tema perekonda veel Gascogne'is nimetati, või härra de Tréville, nagu ta ennast ise Pariisis nimetama hakkas, oli tõepoolest alustanud samuti nagu d'Artagnan, see tähendab ilma sou'ta taskus, kuid varustatud julguse, terava mõistuse ja visadusega — omadustega, mis lootuste näol annab gaskooni aadlikule kaasa hoopis suurema isaliku päranduse kui mõni perigordlane või berriilane saab tegelikult. Härra de Tréville'i kohkumatu julgus, tema häbematu õnn ajal, kus hoope sadas kui rahet, olid aidanud ta! tõusta selle keeruka redeli tippu, mida nimetatakse õukonna soosinguks ja mille astmeid ta neljakaupa korraga ületas.

Ta oli kuninga sõber, kes, nagu teada, sügavalt austas oma isa Herni IV mälestust. Härra de Tréville'i isa oli teda ustavalt teeninud sõdades Katoliikliku Liiga vastu, ja raha asemel — raha ei olnud bearnlasel kogu elu jooksul ja kõik võlad maksis ta alati ainsa vahendiga, mida tal ei olnud vaja laenata, nimelt teravmeelsusega — raha asemel, nagu me ütlesime, lubas valitseja tal pärast Pariisi alistumist endale vapiks võtta kuldse lõvi, kelle lõugade vahele oli kirjutatud deviis: fldelis et fortis. Au suhtes andis see palju,

varanduse suhtes aga vähe. Seepärast jättis suure Henri kuulus kaaslane surres oma pojale päranduseks ainult mõõga ja deviisi. Tänu kahe-

kordsele kingitusele ja laitmatule nimele võeti härra de Treville noore printsi majja. Seal kasutas ta nii hästi oma mõõka ja jäi truuks oma deviisile, et kuningriigi paremaid vehklejaid Louis XIII tavatses öelda, et kui mõni ta sõber kavatseb duellil võidelda, soovitaks ta temal sekundandiks võtta kõigepealt teda ennast ja siis härra de Treville'i, aga võib-olla isegi de TrevilleM enne teda.

Louis XIII oli tõsiselt kiindunud härra de Treville'isse. See oli küll kuninglik kiindumus, egoistlik kiindumus, kuid sellest hoolimata ikkagi kiindumus. Tol õnnetul ajal püüti ennast ümbritseda Treville'i-taoliste meestega. Paljud oleksid võinud oma deviisiks võtta sõna «tugev», mis moodustas teise poole tema vapikirjast, kuid vähesed aadlikud oleksid olnud õigustatud enese kohta tarvitama sõna «ustav», mis oli vapikirja esimeseks pooleks. Treville kuulus viimaste hulka. Ta oli üks neist haruldastest olevustest dogi painduva taiplikkusega, sõgeda julgusega, kiire pilguga, kärme käega, kellele silm näis olevat antud ainult selleks, et näha, kas keegi pole muutunud kuningale vastumeelseks, ja käsi selleks, et seda vastumeelset tabada, olgu see siis mingi Besme, Maurevers, Poltrot de Mere või Vitry. Treville'il oli seni ainult juhus puudunud. Kuid ta varitses juhust ja tõotas endale sellel tutist kinni haarata niipea, kui see satub ta käeulatusse. Sellepärast tegigi Louis XIII temast kapteni oma musketäridele, kes ustavuse või õigemini fanatismi poolest tähendasid Louis XIII-le sedasama, mis Henri III-le tema ordinaarid ja Louis Xl-le šoti kaardivägi.

Selles mõttes ei jäänud ka kardinal kuningast maha. Nähes, missuguse kohutava valitud salgaga Louis XIII ennast ümbritses, tekkis ka sel teisel, õigemini küll esimesel Prantsusmaa kuningal soov omada ihukaitseväge. Ka tema sai endale musketärid, nagu nad olid Louis XIII-1, ja kahte võistlevat võimukandjat võis näha kõikides Prantsusmaa provintsides ja kõikides välisriikides otsimas enda teenistusse mehi, kes olid kuulsad oma mõõgakangelastegude poolest. Sageli vaidlesid Richelieu ja Louis XIII õhtuti malemängu juures oma ihukaitsjate tubliduse üle. Kumbki kiitis oma meeste käitumist ning vaprust ja kuigi nad avalikult duellide ja kakluste vastu

välja astusid, õhutasid nad salaja mehi üksteisele kallale tungima ja tundsid tõsist kurbust või mõõtmatut rõõmu nende kaotusest või võidust. Nii vähemalt kõnelevad selle mehe «Memuaarid», kes oli osaline mõnedes kaotustes ja paljudes võitudes.

Treville oli leidnud oma isanda nõrga külje ja selle osava võttega kindlustaski ta endale kuninga püsiva ja pikaajalise soosingu, kes kuulu järgi oma sõpruses kuigi kindel ei olnud. Salakavala ilmega laskis ta oma musketäridel kardinal Armand Duplessis' ees paradeerida, mis Tema Eminentsi hallid vurrukarvad turri ajas. Treville mõistis suurepäraselt tolle aja sõjapidamiskunsti, kus elati oma kaasmaalaste kulul, kui ei õnnestunud vaenlaste kulul elada. Treville'i sõdurid moodustasid elavate kuradite leegioni, kes peale tema ei kuulanud kellegi sõna.

Palja kaela ja rinnaga, joobnud ja kriimustatud, kolasid kuninglikud musketärid, õigemini küll härra de Treville’i musketärid kõrtsides, bulvaritel ja mänguplatsidel, karjusid täiest kõrist, keerutasid vurre, täristasid mõõku ja müksasid naudinguga härra kardinali kaardiväelasi, kui neid kohtasid. Tuhande naljatuse saatel hakkasid nad keset

tänavat kaklema; mõnikord mõned neist tapetigi, aga nad surid teadmisega, et neid taga nutetakse ja nende eest kätte makstakse. Ise tapsid nad aga sageli ja olid sealjuures kindlad, et nad ei pea vangikongis hallitama, sest härra de Treville ilmub jalamaid kohale, et neid välja nõuda. Seetõttu lauldi härra de TrevilleMle kiidulaule kõigis helistikes meeste poolt, kes teda imetlesid, kes kuraditki ei kartnud, kuid härra de Treville'i ees värisesid kui koolipoisid oma õpetaja ees, alistusid talle sõnapealt ja olid valmis surema, et maha pesta vähimatki etteheidet.

Alguses oli härra de Treville seda võimsat vahendit kuninga ja tema sõprade heaks kasutanud, hiljem aga — enese ja oma sõprade kasuks. Ja siiski, mitte üheski tolleaegses memuaarideraamatus — kuigi too aeg jättis päranduseks palju memuaare — ei süüdistata seda auväärset aadlikku — isegi mitte tema vaenlaste poolt, ehkki tal neid oli palju nii sule- kui ka mõõgarüütlite hulgas. Kuskil ei süüdistata 'auväärset aadlikku selles, et ta oleks lasknud endale oma innukate pooldajate poolt

maksta. Omades haruldast intrigeerimisannet, mis asetas ta võrdsele pulgale kõige osavamate intrigantidega, oli ta jäänud siiski ausaks meheks. Veelgi enam, vaatamata tugevatele, puuta nikastavatele mõõgapistetele ja rasketele, väsitavatele harjutustele kujunes temast üks galantsemaid naiste ümber keerlejaid, peenimaid kavalere ja oma aja vaimukamaid meelitajaid. Tréville'i armulugudest kõneldi niisama palju kui kahekümne aasta eest Bassompierre'i armulugudest, — ja see võrdlus ütleb juba mõndagi. Musketäride kaptenit imetleti, kardeti ja armastati — see oli inimliku õnne tipp.

Louis XIV varjas oma pimestava hiilgusega kõik õukonna väiksemad tähed; tema isa aga, kes oli päike pluribus impar*, jättis igale favoriidile tema isikliku sära, igale õukondlasele tema isikuväärtuse. Seetõttu oli peale kuninga ja kardinali hommikuse vastuvõtu veel üle paarisaja väiksema vastuvõtu, mida kõrgelt hinnati. Nende paarisaja hulgas oli härra de Tréville'i vastuvõtt üks otsitumaid.

Tema maja õu Vieux-Colombier' tänaval sarnanes sõjaväe laagriga, ja seda juba hommikul kella kuuest alates suviti ja kella kaheksast talviti. Viiskümmend kuni kuuskümmend musketäri, kes näisid pidevalt vahelduvat, et alaliselt esitada mõjukat arvu, kõndisid siin lakkamatult edasi-tagasi täies relvastuses ja valmis igaks väljaastumiseks. Mööda ühte suurt treppi, mille kohale meie tänapäeva tsivilisatsioon juba terve maja ehitaks, sõelusid edasi-tagasi pariislased, kes taotlesid soosingut, provintsiaadlikud, kes püüdsid musketäride ridadesse pääseda, ja teenrid iga värvi poortidega livreedes, kes tõid härra de Tréville'ile teateid oma isandatelt. Eestoas, pikkadel ringikujulistel pinkidel, istusid väljavalitud, need, keda oli kutsutud. Hommikust õhtuni kestis häältesumin, kuna härra de Tréville samal ajal kõrvalasuvas kabinetis võttis vastu külastajaid, kuulas kaebusi, andis korraldusi; ja nagu kuningas Louvre'is ainult rõdule tarvitses minna, et inimestest ja relvadest ülevaadet saada, nii tarvitses härra de Tréville seks otstarbeks ainult oma akna juurde ilmuda.

*Mittevõrne paljudega (lad. k.)

Päeval, mil d'Artagnan tuli ennast esitlema, jattis kokkukogunenud seltskond iisnagi mõjuka rnulje, seda eriti provintsist saabunud inirncsele. Tosi kiill, see provintslane oli gaskoonlane, ja eriti tol ajal olid d'Artagnani kaasmaalased selle poolest kuulsad, et nad ennast

naljalt heidutada ei lasknud. Tõepoolest, kui õnnestus läbi pääseda massiivsest kandiliste naeltega ülelöödud uksest, satuti otse keset mõõgameeste salka, kes õues ringi kõndisid, vestlesid, kaklesid ja mängisid. Et selles lainete möllus endale teed rajada, selleks tuli olla vähemalt ohvitser, suursugune isand või ilus naine.

Keset seda tunglemist ja segadust astus meie noormees edasi, süda rinnus põksumas, hoides pikka mõõka vastu kõhnu jalasääri ja kätt viltkübara serval tolle kohmetunud provintslase naeratusega, kes tahab head muljet jätta. Pääsenud ühest musketäride salgast mööda, hingas ta palju vabamalt. Kuid ta mõistis, et inimesed pöördusid ümber ja vaatasid talle järele. Esimest korda elus tundis d'Artagnan, kes seni enesest üsna heal arvamusel oli olnud, et ta on naeruväärne.

Trepile iõudes oli asi veelgi täbaram: trepi esimestel astmetel lõbustasid ennast neli musketäri allpoolkirjeldatud harjutustega, kuna kümme või kaksteist kaaslast trepiplatvormil järge ootasid, et omakorda mängust osa võtta.

Üks musketär seisis ülemisel astmel, paljastatud mõõk käes, ja takistas või vähemalt püüdis takistada teistel kolmel üles minemast.

Need kolm võitlesid väga osavalt oma mõõkadega esimese vastu. D'Artagnan pidas mõõku algul vehklemis-florettideks ja arvas, et need on ümmarguste otstega. Varsti aga nägi ta mõnedest kriimustustest, et otse vastupidi — mõõgad olid teravaks ihutud ja iga kriimustuse peale naersid hullupööra mitte üksnes pealtvaatajad, vaid ka võitlejad ise.

Too, kes praegusel hetkel ülemisel trepiastmel seisis, hoidis oma vastaseid imeosavalt eemal. Pealtvaatajad seisid ringis nende ümber. Tingimuseks oli, et iga saadud löögi puhul pidi kaitsja mängust lahkuma ja oma koha loovutama löögi andjale. Viie minuti jooksul said aga kõik kolm ründajat ülemise astme kaitsja poolt kriimustada — üks käerandmest, teine lõuast, kolmas kõrvast —, kuna ta ise jäi puutumata — osavus, mis mängureeglite järgi andis õiguse kolm korda oma kohale jääda.

Kui väga meie noormees püüdiski mitte millegi üle imestada, üllatas see ajaviide reisimeest siiski. Oma

kodukohas, seal, kus pead nii kiiresti kuumaks lähevad, oli ta harjunud nägema pisut pikemat sissejuhatust duellile ja nelja mängija gaskonnaad näis talle suurejoonelisemana kõigest, mis ta senini oli kuulnud — isegi Gascogne'is. Ta uskus end olevat sattunud kuulsale hiiglaste maale, kus käis Gulliver ja kus ta nii väga hirmu tundis; ja siiski ei olnud ta veel eesmärgile jõudnud: jäi veel eeskoda ja ootetuba.

Eeskojas ei mängitud enam, seal jutustati lugusid naistest, kuna ootetoas kõneldi õukonnasündmustest. Eeskojas d'Artagnan punastas, ootetoas läbis teda värin. Tema erk seiklejafantaasia, mis ta Gascogne'is muutis kardetavaks toatüdrukutele ja mõnikord isegi noortele aadlidaamidele, polnud iialgi, isegi mitte palaviKunoos, soninud pooltestki imepärastest armulugudest ja galantsetest seiklustest, millest siin kõneldi ühenduses kõige tuntumate nimedega ja peenemaidki üksikasju varjamata. Kui eeskojas oli šokeeritud tema sündsustunne, siis ootetoas sai tugevasti kannatada tema lugupidamine kardinali vastu. Oma suureks üllatuseks kuulis d'Artagnan, kuidas seal avalikult kritiseeriti poliitikat, mis kogu Euroopat hoidis hirmu all; samuti arvustati siin kardinali eraelu, millesse tungimise pärast paljud kõrged ja võimsad isandad olid karistada saanud: see suurmees, keda härra d'Artagnan-isa nii väga austas, oli härra de Treville'i musketäridele pilkealuseks. Nad naersid tema kõveraid sääri ja küürus selga; mõned

laulsid pilkelaule tema armukese proua d'Aiguilloni tema õetütre proua de Combalet' kohta, kuna teised plaane sepitsesid hert-sog-kardinali paažide ja kaardiväelaste vastu — kõik need olid asjad, mida d'Artagnanil tundus olevat võimatu uskuda.

Kui aga kuninga nimi mõnikord juhuslikult sattus kardinali pihta suunatud naljade ning pilgete sekka, sulges nagu mingi tropp hetkeks pilkavad suud. Vaadati kõhklevalt ringi ja näidi nagu kahtlevat härra de Tre-ville'i kabineti seinte usaldatavuses; peagi aga viis mingi vihje jutu tagasi Tema Eminentsi juurde ja siis kõlasid veelgi tugevamad naerupahvatused ning tema tegudest ei jäetud ühtegi valgustamata.

«Need mehed pistetakse kindlasti kõik Bastille'sse ja

29

puuakse üles,» mõtles d’Artagnan õudusega. «Ja mind kahtlemata koos nendega, sest sellest hetkest peale, kus ma olen pealt kuulanud, olen ma kaassüüdlane. Mida ütleks küll minu isa, kes pani mulle südamele, et austaksin kardinali, kui ta teaks, ei viibin niisuguste paganate seas?»

Seepärast võib arvata, ilma et tarvitseks seda ütelda, et d'Artagnan ei julgenud jutuajamisest osa võtta: ta ainult kuulas, silmad pärani ja kõrvad kikkis, pingutades kõiki viit meelt, et mitte midagi kaotsi ei läheks. Ja kuigi tal olid isa õpetused meeles, tundis ta siiski, et maitse ja loomus sunnivad teda pigemini kiitma kui hukka mõistma kuulmatuid asju, mis siin sündisid.

Kuna d'Artagnan oli täiesti tundmatu härra de Treville'i õukondlastele ja teda nähti siin esmakordselt, siis tuldi temalt pärima, mida ta soovib. Selle küsimuse peale esitles d'Artagnan ennast väga alandlikult ja rõhutas, et ta on härra de Treville'i kaasmaalane, ning palus kammerteenrit, kes oli tulnud teda küsitlema, et ta härra de Treville'ilt paluks lühikese audientsi, mida viimane kergelt üleoleval toonil lubas parajal hetkel edasi öelda.

D'Artagnan, esialgsest üllatusest pisut toibunud, hakkas meeste riietust ja nägusid veidi lähemalt silmitsema.

Kõige elavama rühma keskel seisis pikk kõrgi ilmega musketär, kelle kummaline riietus üldist tähelepanu äratas. Ta ei kandnud praegusel silmapilgul univormi, mis muide polnudki rangelt kohustuslik sel piiratud vabaduse, kuid ulatuslikuma sõltumatuse ajastul; ta kandis kulunud ning luitunud taevakarva sinist kuube ja selle peal kuldtikandiga kaunistatud suurepärast mõõgarihma, mis sätendas nagu veepind heleda päikese paistel. Pikk karmiinpunane sametmantel langes elegantselt ta õlgadelt, paljastades ainult eestpoolt hiilgavat mõõgarihma, mille küljes rippus hiiglaslik rapiir.

See musketär oli just tulnud vahiteenistusest, ta kaebas nohu üle ja köhis aeg-ajalt afekteeritult. Seepärast olevatki ta mantli ümber võtnud, nagu ta ümberseisjatele kinnitas, ja sel ajal kui ta üleolevalt kõneles ja põlglikult vurre keerutas, imetleti vaimustatult tema kuldset mõõgarihma, nende seas d'Artagnan muidugi enam kui ükski teine.

30

«Mis parata, mood nõuab seda,» ütles musketär. «Ma tean, see on narrus, aga see on mood. Liiatigi, millegi peale peab ju oma vanemate pärandust kulutama.»

«Jäta, Porthos!» hüüdis üks juuresolijatest. «Ära püüa meid uskuma panna, et võlgned selle mõõgarihma isalikule heldusele: oled selle kahtlemata saanud looritatud daamilt, kellega sind möödunud pühapäeval Saint-Honoré värava juures nägin.»

«Ei, tõepoolest, annan oma aadliku-ausõna, et ostsin mõõgarihma ise, oma raha eest,» vastas too, keda oli Porthoseks nimetatud.

«Jah, just nii, nagu minagi selle uue kukru ostsin,» sõnas teine musketär, «raha eest, mis mu armuke eelmisel õhtul vanasse kukrusse oli pistnud.»

«Tõesõna,» ütles Porthos, «maksin selle eest kaksteist pistooli."»

Imetlus kasvas kahekordseks, kuigi kahtlus jäi püsima. «Eks ole tõsi, Aramis?» küsis Porthos kolmanda musketäri poole pöördudes.

Viimane musketär oli täielik vastand küsijale, kes teda Aramiseks nimetas: ta võis olla vaevalt kahekümne kahe või kahekümne kolme aastane nooruk naiivse ja leebe näoilmega, mustade mahedate silmadega, roosade sametiste põskedega — otsekui sügisene persik. Ta peened vurrud joonistasid ülemisele huulele täiesti sirge joone; ta kartis kätel lasta vabalt rippuda, et nende soonekesed verd täis ei valguks, ning aeg-ajalt näpistas ta oma kõrvalesti, et nende õrna ja läbipaistvat puna alal hoida. Harilikult kõneles ta vähe ja aeglaselt, kummardas sageli, naeris hääletult, paljastades oma ilusaid hambaid, millede eest ta hoolitses võrdselt oma välimusega. Sõbra küsimusele vastas ta jaatava noogutusega.

See vastus näis lõplikult hajutavat kõik kahtlused mõõgarihma suhtes: selle imetlemine jätkus, kuid kõnelemine sel teemal lakkas. Mingi kiire mõttepöörde tõttu siirdus jutt järsku uuele kõneainele.

«Mida arvate loost, mida jutustas Chaláis' tallmeister?» küsis keegi teine musketär, ilma otseselt kellegi poole pöördumata, sest küsimus oli mõeldud kõigile juuresolijaile.

«Mis ta siis jutustab?» küsis Porthos kehkjalt.

31

«Ta räägib, et nägi Brüsselis kardinali neetud käsilast Rochefort'i kaputsiinlase riietuses; tänu valeriietusele olevat see neetud Rochefort härra de Laigues'i nagu lollikest ninapidi vedanud.»

«Nagu tõelist lollikest,» lausus Porthos. «Kas see lugu on aga täiesti kindel?»

«Kuulsin seda Aramiselt,» vastas musketär.

«Tõesti?»

«Ah, te teate seda väga hästi, Porthos,» tähendas Aramis, «jutustasin teile ju ise eile õhtul. Ei maksa sellest nüüd enam rääkida.»

«Ei maksa enam rääkida! — see on siis teie arusaamine asjast! Ei maksa enam rääkida! Susi söögu! Küll teie aga muudate kiiresti oma arvamusi! Mõelge ometi! Kardinal laseb jälitada üht aadlimeest, laseb mingisugusel reeturil, teeröövlil, võllaroal tema kirjad ära varastada. Selle spiooni abil ja äravõetud kirjavahetuse põhjal laseb ta Chalais'1 pea maha raiuda rumalal ettekäändel, nagu oleks ta tahtnud tappa kuningat, et kuningannat Monsieur'ga laulatada. Keegi ei teadnud midagi sellest mõistatusest, eile teie teatasite meile sellest meie kõigi suureks rahulduseks ja kui me nüüd kõik oleme veel täiesti jahmunud uudisest, ütlete te meile täna: ei maksa sellest enam rääkida!»

«Räägime siis pealegi, kui te seda soovite,» lausus Aramis kannatlikult.

«Oleksin mina vaese Chaláis' tallmeister, tuleks sel Rochefort'il minuga raske silmapilk üle elada!» hüüdis Porthos.

«Ja teil tuleks veeta raske veerandtund koos Punase Hertsogiga,» sõnas Aramis.

«Oh! Punane Hertsog! Braavo, braavo! Punane Hert-' sog!» hüüdis Porthos käsi plaksutades ja pead noogutades. «Punane Hertsog — milline vaimustav nimi! Olge mureta, küll mina juba selle sõna lendu lasen. On Aramis aga vaimukas! Kui kahju, et te ei ole järgnenud oma kutsumusele, mu kallis! Kui suurepärane abt teist oleks saanud!»

«See on ainult hetkeline viivitus,» vastas Aramis. «Ühel päeval saan ma selleks. Te teate, Porthos, et just sel eesmärgil ma jätkangi teoloogia õppimist.»

32

«Ta teeb seda, nagu ta ütleb,» lausus Porthos. «Kas varem või hiljem, aga ta teeb seda.» «Varem,» vastas Aramis.

«Ta ootab veel ainult ühte, enne kui uuesti selga tõmbab preestrikuue, mis tal musketäriunivormi taga ripub,» lisas üks musketäridest.

«Ja mida ta siis ootab?» küsis teine.

«Ta ootab, kuni kuninganna Prantsusmaa kroonile pärija kingib.»

«Ärge naljatage niisuguste asjadega, härrad!» ütles Porthos. «Jumal tänatud, kuninganna on alles aastais, mis seda lubavad.»

«Räägitakse, et härra Buckingham olevat Prantsusmaal,» jätkas Aramis pilkava naeratusega, mis sellele näiliselt süütule lausele andis teravalt kahemõttelise , tähenduse.

«Aramis, mu sõber, seekord te eksisite,» katkestas teda Porthos. «Teie teravmeelitsemise maania viib teid alati üle igasuguste piiride; kui härra de Treville teid kuuleks, läheks teil nende sõnade eest halvasti.»

«Kas teie tulete mind õpetama, Porthos!» hüüdis Aramis, kelle mahedates silmades näis midagi välgatayat.

«Mu kallis, olge kas musketär või abt. Olge üks või teine, aga mitte mõlemad korraga. Mäletate, Athos ütles teile alles hiljuti: te kipute sööma kõigist sõimedest. Oo, ei maksa vihastuda, ma palun teid, see oleks asjatu. Te teate ju, missugune kokkulepe on minu, Athose ja teie vahel. Te käite proua d'Aiguilloni juures ja austate teda; te suhtlete proua de Chevreuse'i onutütre proua de Bois-Tracyga, kes kuulu järgi olevat teie vastu väga armuline. Oo, jumala pärast, ärge kõnelge teistele oma õnnest, keegi ei nõua teilt teie saladusi, igaüks teab, et olete väga diskreetne. Kui te aga juba kord nii diskreetne olete, siis kasutage seda ka Tema Majesteedi suhtes, pagan võtaks! Rääkigu kardinalist ja kuningast, kes tahab ja kuidas soovib, kuninganna on aga püha, ja kui temast kõneldakse, siis tuleb kõnelda ainult head.»

«Porthos, hoiatan teid, te olete ennast täis otsekui Narkissos. Te teate, et ma vihkan moraali, välja arvatud ainult siis, kui Athos seda jutlustab. Teil aga, mu kallis, on selleks liiga uhke mõõgarihm, et te niisuguses asjas

38

võiksite tugev olla. Mina hakkan abtiks siis, kui see mulle sobib; vahepeal olen ma musketär. Musketärina ütlen ma seda, mis mulle meeldib. Praegusel hetkel meeldib mulle öelda seda, et te käite mulle närvidele.»

«Aramis!»

«Porthos!»

«Härrad, härrad, jätke ometi järele!» hüüti ümberringi.

«Härra de Treville ootab härra d'Artagnani,» ütles teener kabineti ust avades.

Nende sõnade juures, mille lausumise vältel uks oli lahti, jäid kõik vait, ja keset üldist vaikust sammus noor gaskoonlane läbi ootetoa ning astus musketäride kapteni tööruumi, ise ennast kogu südamest õnnitledes, et tal õnnestus õigel ajal pääseda selle veidra tüli lõpu nägemisest.

III AUDIENTS.

Härra de Treville oli sel hetkel väga halvas tujus. Siiski tervitas ta viisakalt noormeest, kes tema ees peaaegu maani kummardas. Ta vastas naeratusega tervitusele, mille bearni aktsent talle enda noorust ja kodukohta meenutas — kahekordne mälestus, mis paneb naeratama inimese igasuguses vanuses. Ent kohe seejärel lähenes härra de Treville eestoale ja tegi d'Artagnani suunas käeliigutuse, otsekui paludes luba teise asja lõpetamiseks, enne kui ta noormeest kuulama hakkab. Härra de Treville hüüdis kolm korda, häält järjest tõstes, nii et ta hääl kõlas kõigis varjundeis, käskivast vihaseni:

«Athos! Porthos! Aramis!»

Kaks musketäri, kellega me juba tutvusime ja kes vastasid kahele viimasele kolmest nimest, eemaldusid sedamaid meesterühmast ja läksid kabinetti, mille uks sulgus niipea, kui nad olid üle läve astunud. Nende mitte küll päris rahulik, kuid sundimatu hoiak, ühteaegu väärikas ja alandlik, vaimustasid d'Artagnani, kes nägi neis meestes pooljumalusi ja nende pealikus kõigi välkudega relvastatud. Olümpose Jupiteri.

34

Kui mõlemad musketärid sisse astusid ja uks nende järel sulgus; kui eestoas uuesti algas sumin ning kõmin, millele musketäride kabinetti kutsumine oli uut kõneainet andnud; kui lõpuks vaikiv de Treville kulme kortsutades kolm-neli korda pikkade sammudega kabineti ühest äärest teise kõndis, möödudes Porthosest ja Aramisest, kes seisid kangelt ja tummalt nagu paraadil, peatus ta äkki otse nende ees ja mõõtis neid tigedal pilgul pealaest jalatallani.

«Kas te teate, mis ütles mulle kuningas!» kisendas ta, «ja alles eile õhtul. Kas te teate seda, mu härrad?»

«Ei,» vastasid mõlemad musketärid pärast hetkelist vaikust. «Ei, härra, me ei tea seda.»

«Aga ma loodan, et te osutate meile seda au ja ütlete meile,» lisas Aramis üliviisakalt ja kummardas armastusväärselt.

«Ta ütles mulle, et tulevikus kavatseb ta valida oma musketäre kardinali kaardiväelaste hulgast!»

«Härra kardinali kaardiväelaste hulgast? Aga miks?» küsis Porthos ägedalt.

«Sest ta on arusaamisele jõudnud, et haput veinilaket on vaja värskendada hea veiniga.»

Mõlemad musketärid punastasid kõrvuni. D'Artagnan
ei teadnud, kuhu kaduda, ja oleks meeleldi maa alla vajunud.

«Ja-jah,» jätkas de Treville üha enam ägestudes, «Tema Majesteedil on õigus, sest ausõna, on tõsi, et usketärid mängivad õukonnas üsna haledat osa. Eile htul kuningaga malet mängides jutustas härra kardinal kaastundlikul ilmel, mis mulle sugugi ei meeldinud, et üleeile need neetud musketärid, need käratsejad — kardinal rõhutas neid sõnu eriti irooniliselt, mis mulle veel vähem meeldis —, need kiitlejad, lisas ta, vaadates mulle otsa oma tiigripilguga, olid üleeile õhtul mingis Ferou tänava kõrtsis lärmanud ja tema kaardiväe patrull — mulle tundus, et ta tahab mulle näkku naerda — oli sunnitud rahurikkujad areteerima. Tuhat ja tuline! Teie peate sellest ometi midagi teadma! Areteerida musketäre! Teie, teie olite ju seal, ärge ajage vastu, teid tunti ära ja härra kardinal mainis teie nimesid. Lõpuks see on minu enda süü, jaa, minu süü, sest ma ise valin endale

35

mehed. Teie, Aramis, mille kuradi pärast küsisite te minult musketärimantlit, kui preestrikuub teile palju paremini istub? Ja teie, Porthos, kas te selleks kannate kuldset mõõgarihma, et selle külge õlest mõõka riputada? Ja Athos? Ma ei näe siin Athost! Kus ta on?»

«Härra,» vastas Aramis kurvalt, «ta on haige, väga haige.»

«Haige, ütlete te, väga haige? Mis haigus tal on?»

«Härra, kardetakse, et tal on rõuged,» sõnas Porthos, soovides ka omalt poolt sõnakese jutuajamisse poetada. «See oleks väga hirmus, sest rõuged rikuksid kindlasti ta näo.»

«Rõuged! Suurepärast muinasjuttu jutustate te mulle, Porthos! Rõuged tema vanuses? Ei, seda mitte! . .. Kindlasti on ta haavatud, võib-olla isegi tapetud. Ah! Kui ma seda teaksin! ... Neetud! Ma ei taha, et niiviisi mööda urkaid kolatakse, härrad musketärid, ei taha, et laskutakse tänavakaklustesse ja haaratakse mõõgad tänavanurkadel. Lõpuks ma ei soovi, et te ennast härra kardinali kaardiväelaste naerualuseks teeksite, nende naerualuseks, kes on tublid, rahulikud ja osavad mehed ja kes ei satu iialgi niisugusesse olukorda, et neid. peaks aretee-rima. Pealegi nemad ei laseks ennast areteerida. Selles olen ma kindel. Nad pigem langevad, kui taganevad sammugi. Ennast päästa, jalga lasta, põgeneda — sellega saavad hakkama ainult kuninglikud musketärid!»

Porthos ja Aramis värisesid vihast. Nad oleksid heameelega härra de TrevilleM kägistanud, kui nad südamepõhjas poleks tundnud, et ainult suur armastus nende vastu sundis teda niiviisi kõnelema. Nad trampisid jalgadega vaibal, hammustasid huuled verele ja pigistasid kõigest jõust mõõgapidemeid. Nagu ütlesime, kuuldi eestoas, kui kutsuti Athost, Porthost ja Aramist, kusjuures de Treville'i hääletoonist võis aimata, et ta oli maruvihane. Kümme seinavaiba juurde kallutatud uudishimulikku pead kahvatasid vihast, sest nende vastu ust surutud kõrvad ei kaotanud silpigi sellest, mis kõneldi, ja nende suud kordasid järk-järgult kapteni solvavaid sõnu kõigile eestoas viibijaile. Ühe hetke jooksul lõi kihama kogu maja — kabinetiuksest kuni tänavaukseni.

«Noh, küll on lugu! Kuninglikud musketärid lasevad

36

ennast areteerida härra kardinali kaardiväelastel!» jätkas de Treville, sõnu ükshaaval hakkides ja neid otsekui pistodaga kuulajate rinda torgates, sest südamepõhjas oli ta niisama vihane kui tema sõduridki. «Kuulmatu! Tema Eminentsi kuus kaardiväelast areteerivad kuus Tema Majesteedi musketäri! Tuhat ja tuline! Ma olen otsustanud. Ma lähen otsekohe Louvre'isse; ma lahkun musketäride kapteni kohalt, palun end võtta leitnandiks kardinali kaardiväkke ja kui ta keeldub, siis — tuhat ja tuline! — hakkan ma preestriks.»

Nende sõnade peale muutus sumin väljas tormiks. Kõikjalt kuuldus vandumist ja teotusi. Sõnad, nagu «kurat», «saatan», «vanakurat ja põrguhaud» lendlesid õhus. D'Artagnan otsis vaipa, mille taga varju otsida, ja tundis mõõtmatut iha laua alla pugeda.

«Kuulake siis, kapten!» hüüdis Porthos enesevalitsust täiesti kaotades. «Meid oli tõepoolest kuus kuue vastu, aga nad ründasid reeturlikult ja enne kui me jõudsime haarata mõõgad, langes kaks meist surnutena ning raskesti haavatud Athos oli peaaegu samahea kui surnud. Te tunnete ju Athost. Kapten! Kaks korda püüdis ta tõusta ja kaks korda langes ta tagasi. Siiski ei andnud me alla. Oh ei! Meid viidi väevõimuga kaasa. Teel õnnestus meil põgeneda. Athost peeti surnuks ja ta jäeti rahulikult võitlusväljale lamama,

arvates, et tema kaasavedamine ei tasu vaeva. Selles oli kogu lugu. Kurat võtaks, kapten! Ei saa ometi võita kõiki lahinguid. Suur Pompeius kaotas Farsalose lahingu ja kuningas Francois I, kes oli üsna palju väärt, nagu ma kuulnud olen, kaotas siiski Pavia lahingu.»

«Ja minul on au teile teatada, et ma ühe vastase tema enese mõõgaga surmasin,» ütles Aramis, «sest minu mõõk purunes esimesel kokkupõrkel .. . Tapsin või torkasin surnuks, härra, kumb teile just enam meeldib.»

«Seda ma ei teadnud,» sõnas de Treville pisut leebemalt. «Nagu ma näen, on härra kardinal pisut liialdanud.»

«Taeva pärast, härra!» jätkas Aramis, nähes, et kapteni meeleolu muutus leebemaks, ja ta söandas palvega välja tulla. «Jumala pärast, härra, ja ärge ütelge, et Athos on haavatud. Ta oleks meeleheitel, kui see teade ulatuks

37

kuninga kõrvu. Ja kuna haav on väga tõsine, sest mõõk läbistas õla ja tungis rinda, ning on karta ...»

Samal hetkel lükati kõrvale portjäär ja nähtavale ilmus õilis ning ilus, kuid hirmuäratavalt kahvatu nägu. «Athos!» karjatasid mõlemad musketärid. «Athos!» kordas härra de Treville. «Te kutsusite mind, härra,» ütles Athos musketäride kaptenile nõrga, kuid täiesti rahuliku häälega, «nagu mulle teatasid kaaslased, küsisite te minu järele ja ma kiirustasin, et olla teie käsutuses. Siin ma olen, härra, mida te soovite?»

Nende sõnadega astus kindlal sammul kabinetti musketär, laitmatult riietatud, mõõgarihm vööl. Härra de Treville, kes oli südamepõhjani liigutatud sellest vapruse-tõendist, tormas tema juurde.

«Ma just ütlesin neile härradele,» lisas ta, «et ma keelan musketäridel asjata oma elu kaalule Danna, sest vaprad mehed on kuninga juures väga hinnas ja kuningas teab, et tema musketärid on kõige vapramad mehed maailmas. Andke mulle oma käsi, Athos!»

Ära ootamata uustulnuka vastust sellele poolehoiuavaldusele, haaras härra de Treville Athose parema käe ja surus seda kogu jõuga, märkamata, et Athos, vaatamata tugevale enesevalitsusele, valust võpatas ja veelgi kahvatumaks muutus, ehkki see oleks tundunud võimatuna.

Uks kabinetti jäi poollahti, sest kuigi Athose haavatasaamist hoiti saladuses, oli see üldiselt teada ja tema ilmumine tekitas suurt sensatsiooni. Kapteni viimaseid sõnu võttis vastu rahulolukõmin ja kaks või kolm pead ilmusid vaimustusetuhinas portjääride vahele. Kahtlemata tahtis härra de Treville etiketireeglite rikkumise eest teravate sõnadega noomima hakata, kui ta äkki tundis Athose kätt oma peos krampi kiskuvat. Ta vaatas Athosele otsa ja nägi, et ta on minestusse langemas. Athos, kes kogu jõudu pingutades püüdis valu maha suruda, ei suutnud enam vastu pidada ja langes otsekui surnult parketile.

«Arsti!» kisendas härra de Treville. «Tooge kas minu või kuninga ihuarst! Tooge parim arst, põrgu päralt! või muidu mu vapper Athos sureb.»

Härra de TrevilleM hüüdmise peale tormasid kõik kabinetti,

38

hakkasid haavatu ümber sagima, ja musketäride kapten ei mõelnudki enam kellegi eest ust sulgeda. Kogu see segadus oleks aga olnud asjatu, kui nõutud arst poleks olnud samas majas. Ta tungis rahvahulgast läbi ja astus teadvuse kaotanud Athose juurde. Kuna kogu see kära ja tunglemine arsti ainult segas, nõudis ta kõigepealt musketäri kõrvaltuppa

kandmist. Härra de Treville avas otsekohe ühe ukse ja näitas teed Porthosele ja Aramisele, kes kandsid oma sõpra kätel. Selle grupi järel kõndis arst, ja arsti järel sulgus uks.

Nüüd muutus härra Treville'i kabinet, tavaliselt nii püha koht, ootetoa osakonnaks. Kõik vadistasid, seletasid, karjusid kõva häälega, vandudes ning kirudes ja kuradile saates kardinali ning tema kaardiväelasi.

Hetke pärast tulid tagasi Porthos ja Aramis, kuna arst ja härra de Treville olid jäänud haavatu juurde.

Lõpuks ilmus ka härra de Treville oma kabinetti tagasi. Haavatu oli tulnud teadvusele; arst teatas, et sõpradel pole põhjust musketäri seisukorra üle rahutust tunda, tema nõrkus oli tingitud ainuüksi verekaotusest.

Siis andis musketäride kapten käega märku ja kõik lahkusid, välja arvatud d'Artagnan, kes ei olnud unustanud, et ta tuli audientsile, ja oli tänu oma gaskoonlase visadusele paigale jäänud.

Kui kõik olid väljunud ja uks suletud, pöördus härra de Treville ümber ja nägi, et ta oli jäänud noormehega kahekesi. Asetleidnud sündmus oli ta mõtted kõrvale viinud. Ta küsis, mida kangekaelne külaline soovib. D'Artagnan nimetas oma nime ja härra de Treville'ile, kellele hetke jooksul meenusid olevik ja minevik, oli olukord ohe selge.

«Vabandage,» lausus ta naeratades, «vabandage, kallis kaasmaalane, ma olin teid täiesti unustanud. Mis parata! Kapten on perekonnaisa, aga tal lasub palju suurem vastutus kui tavalisel perekonnaisal. Sõdurid on suured lapsed, aga kuna ma nõuan, et kuninga, eriti aga härra kardinali käske täidetaks . . .»

D'Artagnan ei suutnud varjata teesklevat naeratust. Selle naeratuse järgi otsustas, härra de Treville, et tal pole kaugeltki tegemist lolliga, ja kõneainet muutes asus ta asja juurde:

39

«Ma armastasin väga teie isa,» sõnas härra de Tre-ville. «Mis võin ma teha tema poja heaks? Ent tehkem kiiresti, ma pole oma aja peremees.»

«Härra,» lausus d'Artagnan, «ma lahkusin Tarbes'ist ja tulin siia, et paluda teilt sõpruse mälestuseks, mida te pole unustanud, musketärimantlit. Kuid pärast seda, mida ma siin kahe viimase tunni jooksul nägin, mõistan ma ise, et see oleks ääretult suur soosing, ning kardan, et ma seda vaevalt väärin.»

«See on tõepoolest suur soosing, noormees,» vastas härra de Treville, «aga see ei pruugi sugugi olla teile nii kättesaamatu, nagu te arvate või näite arvavat. Igatahes on olemas Tema Majesteedi otsus niisuguseks puhuks ja ma pean teile kahetsusega teatama, et kedagi ei võeta enne musketäriks, kui ta on osa võtnud mõnest lahingust, sooritanud mõne hiilgava kangelasteo või teeninud kaks aastat mõnes veidi tagasihoidlikumas väeosas, kui seda on meie oma.»

D'Artagnan kummardas sõnatult. Ta soov musketärimantlit selga tõmmata muutus veel suuremaks nüüd, kus ta teadis, kui raske oli seda saavutada.

«Ent,» jätkas härra de Treville, puurides kaasmaalast nii terava pilguga, nagu oleks ta tahtnud lugeda tema salajasemaid mõtteid, «lugupidamisest oma vana sõbra, teie isa vastu, tahan ma teie heaks midagi teha, noormees. Bearni noorukid ei ole tavaliselt rikkad ja ma ei usu, et olukord oleks palju muutunud sellest ajast saadik, kui mina kodukohast lahkusin. Ma arvan, et seda raha, mis te kaasa võtsite, ei ole liiga palju elamiseks.»

D’Artagnan sirutas ennast uhkelt, otsekui tahtes öelda, et ta ei palu kelleltki armuandi.

«Hästi, hästi, noormees,» rahustas teda härra de Treville, «ma tunnen seda ilmet. Mina ise tulin Pariisi, neli eküüd taskus, ja olin valmis duellile kutsuma igaühe, kes oleks julgenud öelda, et ma pole võimeline Louvre'it ära ostma.»

D'Artagnani uhkus ajas end veelgi rohkem sirgu. Tänu hobusemüügile omas ta oma karjääri algul neli eküüd rohkem, kui oli olnud härra de Treville'il.

«Kui suur teie rahasumma ka ei oleks, aga te peate selle alles hoidma,» jätkas härra de Treville. «Pealegi

peate te end täiendama oskustes, mis on vajalikud aadlikule. Veel täna kirjutan ma Kuningliku Akadeemia direktorile ja alates homsest võtab ta teid vastu ilma igasuguse maksuta. Ärge keelduge sellest väikesest sõbralikkuse avaldusest. Akadeemiasse vastuvõtmist on mõnikord asjata taotlenud meie maa kõige rikkamad ja tähtsamad aadlikud. Te õpite seal ratsutamist, vehklemist ja tantsimist. Te omandate seal häid teadmisi ja tulete siis aeg-ajalt mind vaatama, et mulle öelda, kuidas te olete edasi jõudnud, ja ma püüan siis teie heaks midagi teha.»

Kuigi d'Artagnan ei tundnud õukonnakombeid, mõistis ta ometi, et vastuvõtt oli jahe.

«Ah, mu härra,» ohkas d'Artagnan, «ma näen, kui väga ma vajan soovituskirja, mille mu isa teie jaoks kaasa andis.»

«Tõepoolest, ma imestan,» vastas härra de Treville, «et te võtsite ette nii pika teekonna ilma selle hädavajaliku reisirahata, mis on nii tarvilik meile, bearnlastele.»

«Tänu jumalale, härra, mul oli see kiri, ja pealegi veel üsna tähtis kiri,» hüüdis d'Artagnan, «aga see varastati mult salakavalalt.»

Ta jutustas kogu juhtumi Meung'is, kirjeldas üksikasjaliselt tundmatut aadlikku, tehes kõike seda nii tuliselt ja tõepäraselt, et see võlus härra de Treville'i.

«See on vast kummaline,» lausus viimane mõtlikult. «Tähendab, te rääkisite minust kõva häälega?»

«Jah, härra, ma olin tõepoolest nii ettevaatamatu, kuid mis pidin ma tegema — selline nimi, nagu teie oma, oli mulle kilbiks teel: võite isegi arvata, et ma sageli end sellega kaitsesin.»

Meelitamine oli tol ajal moes, ja härra de Treville armastas ülistusi samal määral nagu kuningas ja kardinal. Musketäride kapten ei suutnud tagasi hoida ilmset heameelenaeratust, mis aga peagi hajus, ja ta pöördus tagasi Meung'i seikluse juurde.

«Ütelge,» jätkas ta, «kas sel aadlikul ei olnud kerge haavaarm põsel?»

«Jah, nagu oleks kuul teda kriimustanud.»

«Kas see oli kauni välimusega mees?»

«Jah, oli.»

«Pikka kasvu?»

«Jah.»

«Kahvatu jume ja tumedate juustega?»

«Jah, täpselt niisugune. Kuidas on see võimalik, et te seda meest tunnete? Ah, kui ma ta ühel päeval taban, ja ma vannun, et ma taban, olgu see kas või põrgus ...»

«Kas ta ootas ühte naist?» jätkas härra de Treville.

«Igatahes lahkus ta kohe pärast vestlust daamiga, keda ta oli oodanud.»

«Ega te ei tea, millest nad rääkisid?»

«Mees andis daamile kastikese, öeldes, et see sisaldab juhtnööre tema jaoks, ja soovitas tal seda enne Londoni jõudmist mitte avada.»

«Oli see naine inglanna?»

«Mees nimetas teda mileediks.»

«Jah, see on tema,» sosistas de Treville, «see on tema. Mina arvasin, et ta on veel Brüsselis.»

«Ah, härra, kui teie seda meest tunnete,» hüüdis d'Artagnan, «siis ütelge mulle, kes ta on ja kus ta asub, siis ei palu ma teilt enam midagi, isegi mitte seda, et te mind musketäride hulka vastu võtaksite. Kõigepealt tahan ma kätte maksta.»

«Hoiduge sellest, noormees,» hüüdis härra de Treville. «Kui ta tuleb teile vastu ühel pool tänavat, siis minge üle tee! Ärge põrgake kokku niisuguse kaljuga: te purunete tema vastu, nagu oleksite klaasist.»

«See ei takista mind,» hüüdis d'Artagnan, «kui ma ta ükskord vaid peaksin tabama . . .»

«Vahepeal aga,» lisas härra de Treville, «võtke kuulda minu nõu ja ärge teda otsige.»

Korraga härra de Treville vaikis, haaratuna äkilisest kahtlusehoost. Äge viha, mida noor rändur ilmutas nii avalikult mehe suhtes, kes oli varastanud talt isa kirja, mis iseendast oli küllaltki väheusutav, kas see viha polnud pigem mingi salakavalus? Kas see noormees ei olnud järsku saadetud Tema Eminentsi poolt? Kas nooruk ei tulnud selleks, et talle mingit lõksu üles seada? Kas see nõndanimetatud d'Artagnan ei olnud kardinali nuhk, keda püüti tema majja sokutada, et ta musketäride kapteni usalduse võidaks ja hiljem ta hukutaks, nagu seda teistega tuhandeid kordi oli juhtunud. Ta puuris d'Artagnani oma pilguga veel teravamalt kui esimesel korral. D'Artagnani

salakavalusest, vaimukusest ja teeseldud alandlikkusest sädelev ilme ei rahustanud teda põrmugi.

«Ma tean küll, ta on gaskoonlane,» mõtles härra de Treville. «Aga paneme ta õige proovile. Mu sõber,» sõnas ta aeglaselt, «ma tahan hüvitada jaheduse, mida te algul märkasite minu vastuvõtus. Kuna ma usun kaotatud kirja lugu, .siis avaldan teile kui oma sõbra pojale meie poliitika saladused. Kuningas ja kardinal on parimad sõbrad; nende näilised tülid on ainult rumalate petmiseks. Ma ei taha, et minu kaasmaalane, tubli noormees ja hea kavaler, kes on otse loodud selleks, et elus edasi jõuda, oleks kõikide nende teeskluste ohver ja otsekui lihtsameelne lollike langeks lõksu, nagu paljud enne teda on langenud. Mõistke, et ma olen truu kahele kõikvõimsale isandale ja et igal mu teol on vaid üks eesmärk — teenida kuningat ja kardinali, seda silmapaistvat geeniust, kelle on sünnitanud Prantsusmaa. Niisiis, noormees, võtke see teatavaks ja kui teie kas perekonna, sidemete või kirgede tõttu tunnete vaenulikkust kardinali vastu, nagu seda võib näha aadlike juures, siis öelge mulle hüvasti ja lahkume. Ma aitan teid mistahes olukorras, aga ma ei seo teid enda isikuga. Igal juhul ma loodan, et minu avameelsus teeb meid sõpradeks, sest teie olete esimene noormees, kellega ma olen nii siiralt rääkinud.»

Endamisi aga sõnas härra de Treville:

«Kui kardinal, kes väga hästi teab, kui väga ma teda jälestan, on tõesti minu juurde saatnud selle noore rebase, siis ei jätnud ta kindlasti spioonile ütlemata, et parim vahend minu meelitamiseks on kõige hullem kardinali laimamine. Vaatamata minu jutule vastab nüüd kavalpea kindlasti, et ta vihkab Tema Eminentsi.»

Kõik kujunes aga teisiti, kui arvas härra de Treville, sest d'Artagnan vastas väga lihtsalt:

«Härra, ma tulin Pariisi just samasuguste mõtetega. Isa soovitas mul kuulda mitte kellegi muu kui ainult kuninga, härra kardinali ja teie käske, sest need kolm on tema arvates Prantsusmaa tähtsamad mehed.»

Nagu võib märgata, lisas d'Artagnan härra de Treville'! nime kahele eelmisele omalt poolt juurde. Ta arvas, et see ei too talle kahju.

«Ma pean väga lugu härra kardinalist ja austan sügavalt

43

tema tegusid. Seda parem minule, härra, kui te kõnelete avameelselt, nagu te kinnitate. Te austate mind sellega, et hindate meie maitsete ühtsust. Kui te aga millegipärast umbusaldate, mis on muide arusaadav, siis ma tunnen, et hukutan enda, kõneldes tõtt. Ent olgu pealegi, teie ei hinda mind seepärast vähem, see aga on mulle kõige tähtsam maailmas.»

Härra de Treville oli äärmiselt üllatunud. Selline pilgu teravus, selline avameelsus tekitasid temas küll imetluse, kuid ei vabastanud teda aga täiesti kahtlustest. Mida võimsam oli noormehe üleolek teistest, seda enam oli põhjust kartuseks, kui ta temas eksis. Kõigest hoolimata surus ta d'Artagnani kätt, öeldes:

«Olete aus noormees, aga praegu ei saa ma teie heaks rohkem teha, kui ma äsja lubasin. Minu maja on teile alati avatud. Tulevikus võite te igal ajal minu juurde tulla ja arvatavasti saavutate seda, mida soovite.»

«Härra,» ütles d'Artagnan, «tähendab te ootate, et ma oleksin selle au vääriline. Olge mureta,» lisas ta gaskoonlase familiaarsusega, «teil ei tule kaua oodata.»

«Oodake ometi hetk,» ütles härra de Treville teda tagasi hoides, «ma lubasin teile ju kaasa anda soovituskirja Akadeemia direktorile. Kas olete liiga uhke, et seda minu käest vastu võtta, mu noor aadlik?»

«Ei, härra,» ütles d'Artagnan, «ma vastutan, et selle kirjaga ei juhtu sama, mis eelmisega. Vannun, et hoian seda nii hoolikalt, et see jõuab sihtkohale, ning häda mehele, kes püüaks mult seda varastada!»

Härra de Treville naeratas selle hooplemise peale: ta jättis noore kaasmaalase seisma aknaorva juurde, kus nad olid vestelnud, ja läks ise laua juurde lubatud soovituskirja kirjutama. Sel ajal d'Artagnan, kellel polnud midagi paremat teha, põristas aknaruudul mingit marsiviisi, vaatas, kuidas musketärid üksteise järel lahkusid, saates neid pilguga, kuni nad tänavanurga taha kadusid.

Härra de Treville lõpetas kirja, pitseeris selle kinni, tõusis ja tuli noormehe juurde, et seda temale anda. Ent sel hetkel, kui d'Artagnan sirutas käe, et kirja vastu võtta, nägi härra de Treville hämmeldusega, kuidas tema kaitsealune vihast punetades järsku eemale hüppas, kabineti ukse poole tormas ja kisendas:

44

«Ah sa vanakurat! Seekord ta mu käest ei pääse!» «Kes nimelt?» küsis härra de Treville. «Tema! Varas!» vastas d'Artagnan. «Ah, sa reetur!» Ja d'Artagnan kadus.

«Püstihull!» sosistas härra de Treville. «Kui see mine-majooksmine ei ole ehk ainult osav manööver, kuna ta nägi, et ei õnnestunud mind lõksu meelitada,» lisas ta juurde.

IV ATHOSE ÕLG, PORTHOSE MÕÕGARIHM JA ARAMISE TASKURÄTT.

Maruvihane d'Artagnan läbis kolme hüppega eestoa, sööstis trepile, kust ta tahtis alla tormata, võttes neli astet korraga, kui ta äkki kiirustamistuhinas põrkas vastu musketäri, kes väljus kõrvalukse kaudu härra de Treville'i juurest, ja lõi talle peaga vastu õlga, nii et musketär valust karjatas või õigemini ulgus.

«Vabandage,» ütles d'Artagnan ja püüdis edasi tormata, «vabandage, aga mul on väga kiire.»

Vaevalt jõudis ta esimesest trepist alla, kui raudne käsi haaras tal õlarihmast ja peatas ta.

«Või teil on kiire!» kisendas musketär, kes oli kahvatu nagu surilina. «Selle ettekäände all lööte mind ja ütlete «vabandage» ning arvate, et sellega on asi korras? Kaugeltki mitte, noormees. Kuna te juhtusite pealt kuulama, kuidas härra de Treville kõneles meiega täna veidi ülbelt, siis arvate endal nüüd õiguse olevat kohelda meid nii-samuti nagu tema? Muutke oma arvamust, vennas; teie ei ole härra de Treville.»

«Uskuge mind,» sõnas d'Artagnan, tundes ära Athose, kes oli koju minemas pärast seda, kui arst oli teda sidunud, «uskuge, ma ei teinud seda meelega, ja kuna ma ei teinud seda meelega, siis vabandasin. Mulle näib, et sellest piisab. Kordan veelgi, kuigi pean seda täiesti ülearuseks — ausõna, mul on kiire, väga kiire. Laske mind ometi lahti, ma palun teid, laske mind minna, kuhu vaja.»

«Härra,» ütles Athos teda Jahti lastes, «te olete ebaviisakas. On näha, et te tulete kuskilt kolkast.»

D'Artagnan oli juba kolmest-neljast trepiastmest alla tormanud, kuid Athose märkus peatas ta järsult.

«Tuhat ja tuline, härra,» ütles ta, «see ei puutu teisse, kust kolkast ma tulen, aga ma hoiatan teid: pole teie asi mulle häid kombeid õpetada!»

«Võib-olla siiski,» vastas Athos.

«Ah, kui mul ei oleks ometi nii kiire!» hüüdis d'Artagnan, «kui ma ei peaks ühte inimest taga ajama ...»

«Härra Kiirustaja, mind leiate te taga ajamata, kas mõistate?»

«Palun, öelge koht!»

«Paljasjalgsete Karmeliitide Kloostri juures.» «Mis kella ajal?»

«Keskpäeva paiku.»

«Väga hea, keskpäeva paiku olen ma seal.»

«Juhul kui lasete mind oodata, raiun teil kell veerand üks jooksult kõrvad peast.»

«Hästi!» karjus täile d'Artagnan, «olen kohal kümme minutit enne kahtteist.»

Ja ta tormas minema, nagu oleks tal vanakuri kannul, lootes veel kätte saada tundmatut, kes aeglaselt kõndides ei võinud olla veel väga kaugel.

Ukse juures, mis viis tänavale, vestles Porthos valve-sõduriga. Mõlema vestleja vahel oli parajasti niipalju ruumi, et inimene läbi mahub. D'Artagnan, arvates, et sellest ruumist jätkub temalegi, sööstis edasi, et noolena aende kahe vahelt läbi pääseda. D'Artagnan aga ei arvestanud tuult. Just hetkel, kui ta tahtis läbi lipsata, paisutas tuul Porthose pikka mantlit ja d'Artagnan tormas otse mantlisse. Kahtlemata oli Porthosel põhjust mitte loobuda sellest tähtsast riietusesemest, sest selle asemel, et lahti lasta mantlihõlmast, tiris

ta seda enda poole, nii et d'Artagnan tegi tema kangekaelse vastuseisu tõttu tiiru ja mässis end täiesti mantlisametisse.

D'Artagnan kuulis musketäri kiruvat ja püüdis voltides teed kobades välja pugeda mantlist, kus ta midagi ei näinud. Ta kartis kõige rohkem, et vigastab seda suurepärast, meilegi nii hästi tuntud mõõgarihma. Ta avas kartlikult silmad ja leidis enese niisuguses asendis, kus ta nina oli surutud Porthose õlgade vahekohta, seega otse vastu mõõgarihma.

46

Õnnetuseks! — nii nagu suurem osa asju siin maailmas paistavad silma üksnes välimuse poolest, oli ka mõõgarihm kuldne ainult eestpoolt, lihtsast pühvli-nahast aga tagantpoolt. Uhkeldaja Porthos, kes ei saanud endale muretseda üleni kuldset mõõgarihma, hankis niisuguse, millest vähemalt poolgi oli kuldne. Nüüd on täiesti mõistetav ka Porthose nohu põhjus ja mantli vajalikkus.

«Kirevase päralt!» kisendas Porthos, püüdes kõigest jõust vabaneda d'Artagnanist, kes kohmitses tal seljas. «Te olete püstiogaraks läinud, et tormate sel moel inimestele otsa!»

«Vabandust,» ütles d'Artagnan, ilmudes uuesti nähtavale hiiglase õla alt, «aga mul on väga kiire, ma ajan kedagi taga ja . . .»

«Kas te unustate oma silmad maha, kui te jooksete?» küsis Porthos.

«Ei,» vastas d'Artagnan nagu nõelatult, «ei, sest tänu oma silmadele näen ma isegi seda, mida teised ei näe.»

Kas Porthos mõistis või ei mõistnud, igatahes andis ta oma vihale vaba voli.

«Härra,» ütles ta, «ma hoiatan teid; te saate naha peale, kui te ennast niiviisi vastu musketäre nuhite.»

«Naha peale, mu härra,» kordas d'Artagnan, «kas see pole liiga rängalt öeldud?»

«Just paras sõna mehelt, kes on harjunud rinna vaenlasele vastu panema.»

«Tulise pihta! Küll ma juba tean, et oma seljatagust ei näita te kellelegi.»

Ja oma vembust vaimustatud noormees eemaldus, naerdes täiest kõrist.

Porthos vahutas vihast ja tegi liigutuse, nagu tahaks ta d'Artagnanile kallale tormata.

«Hiljem, hiljem,» hüüdis talle d'Artagnan, «siis kui teil pole seljas mantlit.»

«Kell üks, Luxembourg'i lossi taga.»

«Hästi, kell üks,» vastas d'Artagnan ümber tänavanurga pöördudes.

Aga ei sellel tänaval, kust ta läbi jooksis, ega ka sellel, millest ta pilgu üle laskis, ei näinud ta hingegi. Nii aeglaselt kui tundmatu ka kõndis, siiski oli ta võitnud tea-

47

tud edumaa; aga väga võimalik, et aadlimees kuhugi majja sisse astus. D'Artagnan küsis teateid tema kohta kõigi käest, keda ta kohtas, läks alla kuni parveni, tuli tagasi Seine'i ja Croix-Rouge'i tänavat mööda, aga ta ei leidnud otsitavat, mitte jälgegi temast. Tagaajamine osutus talle siiski selles mõttes kasulikuks, et sedamööda kuidas higi ta laupa niisutas, jahtus ta süda.

D'Artagnan hakkas järele mõtlema toimunu üle: hul-galised sündmused kuulutasid õnnetust. Kell oli vaevalt üksteist ja juba hommikupoolik tõi kaasa härra de Treville'i ebasoosingu, kes kindlasti oli arvamusel, et d'Artagnani lahkumine tema juurest toimus liiga ebaviisakalt.

Peale selle oli ta endale kaela tõmmanud kaks duelli — mõlemad meestega, kellest kumbki oli võimeline tapma kolm d'Artagnani ja kes peale selle olid musketärid, see

tähendab olevused, keda ta nii väga hindas, et ta mõttes ja südames asetas nad kõrgemale kõikidest teistest inimestest.

Loota ei olnud midagi head. Kuna d'Artagnan ei kahelnud, et Athos ta tapab, siis arusaadavalt ei muretsenud ta enam eriti Porthose pärast. Kuna aga lootus on viimane, mis kustub inimsüdames, siis hakkas ta arvama, et võib-olla õnnestub tal üle elada mõlemad duellid — endastki mõista, hirmsate haavadega. Seks puhuks, kui ta peaks elama jääma, tegi ta endale tuleviku suhtes järgmisi etteheiteid:

«Oh ma arulage, ma igavene käpard! Vapper õnnetu Athos oli just sellest õlast haavatud, mille otsa ma nagu oinas peaga tormasin. Mind üllatab ainult see, miks ta mind kohe maha ei löönud — tal oli selleks täielik õigus, sest tegin talle hirmsat valu. Mis puutub aga Portho-sesse, oh, ausõna, mis puutub Porthosesse, — siis temaga oli lugu hoopis naljakam!»

Ja noormees puhkes tahtmatult naerma, ise siiski kogu aeg ringi vaadates, et see üksildane naer, mis näis olevat ilma põhjuseta nende silmis, kes nägid teda naervat, ei solvaks mõnda möödujat.

«Mis puutub Porthosesse, siis temaga oli lugu palju naljakam! Aga siiski olen ma vilets tuisupea. Kas siis niiviisi tormatakse ilma hoiatamata inimestele otsa? Ei! Ja kas niiviisi vaadatakse neile mantli alla, et näha seda,

48

mida seal ei ole! Ta oleks mulle kindlasti andestanud, ta oleks andestanud, kui ma ei oleks hakanud rääkima sellest neetud mõõgarihmast, kuigi tegin seda varjatult, ja-jah, ilusasti varjatult! Oh, ma neetud gaskoonlane, ma püüan teravmeelitseda isegi praepannil. Noh, d'Artag-nan, mu sõber,» jätkas ta, vesteldes enesega kogu mõeldava viisakusega, mis ta arvas enesele võlgnevat, «kui sa sellest veel pääsed, mis ei ole küllalt tõenäoline, pead sa tulevikus olema üliviisakas. Edaspidi peab sind imetletama, peab sind eeskujuks toodama. Olla vastutulelik ja viisakas ei tähenda sugugi, et peab olema pelgur. Vaadake pigem Aramist! Aramis on leebuse ja lahkuse kehastus. Ent kellelegi pole iialgi pähe tulnud arvata, nagu oleks Aramis argpüks. Ei, kindlasti mitte, edaspidi mõtlen ma teda endale igas asjas eeskujuks seada. Ah, siin ta ongi...»

Üha edasi kõndides ja endamisi rääkides oli d'Artagnan jõudnud mõne sammu kaugusele d'Aiguilloni elamust, mille ees ta nägi Aramist lõbusalt vestlemas kolme aadlikuga kuninga kaardiväest. Ka Aramis märkas d'Artagnani, aga kuna ta ei olnud sugugi unustanud, et just selle noormehe juuresolekul oli härra de Treville täna hommikul nii väga ägestunud, ja tundes vastumeelsust musketäridele osaks saanud etteheidete tunnistaja suhtes, tegi Aramis näo, nagu ei näeks ta teda. Kuid d'Artagnan, olles haaratud leppimise ja hea käitumise kavatsustest, lähenes uljale musketärile ja tervitas teda sügava kummardusega, mida saatis meeldiv naeratus. Aramis noogutas kergelt peaga, kuid ei naeratanud üldse. Pealegi katkestasid kõik neli samal hetkel vestluse.

D'Artagnan ei olnud nii lihtsameelne, et mitte taibata enda üleliigsust. Kuid siiski ei tundnud ta piisavalt kõrgema seltskonna kombeid, et galantselt taganeda rumalast olukorrast, millesse tavaliselt satub inimene, kes ilmub seltskonda, kus teda vaevalt tuntakse, ja segab ennast seal vestlusse, mis temasse üldse ei puutu. D'Artagnan otsis mõttes teed, kuidas võimalikult vähem kohmakalt taganeda, kui ta äkki märkas, et Aramisel oli taskurätt maha kukkunud, ja kahtlemata tähelepanematusest oli ta sellele peale astunud. D'Artagnanile näis see hetk oma sündsusetu käitumise heakstegemiseks väga

soodsana: ta kummardus veetlevalt naeratades ja vaatamata musketäri jõupingutustele taskurätti talla all hoida tiris selle ikkagi välja ning ulatas Aramisele, öeldes:

«Härra, ma usun, teil oleks kahju kaotada seda taskurätti.»

Taskurätt oli tõesti rikkalikult brodeeritud ja ühes räti nurgas võis näha vappi ning krooni. Aramis punastas kõrvuni ja pigem haaras kui võttis taskuräti gaskoonlase käest.

«Näe, kuidas on lood!» hüüdis üks kaardiväelane. «Kas sa tahad ikka veel väita, diskreetne Aramis, et oled riius proua de Bois-Tracyga, kuigi see võluv daam osutab nii suurt vastutulelikkust, et laenab sulle oma taskurätte?»

Aramis heitis d'Artagnanile pilgu, mis annab inimesele mõista, et ta on saanud endale surmavaenlase. Siis aga, sundides näole taas malbe ilme, lausus:

«Te eksite, mu härrad, see pole minu taskurätt, ja ma ei tea, miks tuli sel härral pähe ulatada see pigem mulle kui ühele teist. Minu sõnade tõenduseks on taskurätt siin taskus.»

Nende sõnade juures tõmbas Aramis välja taskuräti, samuti elegantse ja peenest batistist — batist oli tol ajal kallis —, mis oli kaunistatud ainult monogrammiga, kuid ilma brodeeringuta ja vapita.

Sel korral d'Ärtagnan ei kõssanudki — ta sai aru oma eksisammust. Aramise sõbrad aga ei lasknud end veenda tema salgamisest ja üks neist pöördus teeseldud tõsidusega noore musketäri poole:

«Kui asi nii on, nagu sa ütled,» sõnas ta, «siis, kallis Aramis, olen ma sunnitud taskurätti sinult tagasi nõudma, sest nagu sa tead, Bois-Tracy on minu hea sõber, ja ma ei taha, et uhkeldatakse tema naise asjadega.»

«Sa ei küsinud just ilusasti,» vastas Aramis. «Kuigi ma saan aru, et sisuliselt on sul õigus seda nõuda, siis küsimuse vormi pärast ma keeldun seda sulle andmast.»

«Asi oli tõesti nii,» julges d'Art:agnan arglikult lausuda, «ma ei näinud, et taskurätt oleks Aramise taskust kukkunud. Ta oli sellele peale astunud ja ei midagi enamat. Kuna taskurätt oli tema jala all, siis ma arvasin, et see kuulub temale.»

«Ja te eksisite, kallis härra,» vastas Aramis jahedalt ega pööranud tähelepanu d'Artagnani katsele asja parandada. «Pealegi,» jätkas ta, pöördudes kaardiväelase poole, kes oli kuulutanud enda Bois-Tracy sõbraks, «ma mõtlesin järele, kallis Bois-Tracy sõber, et mina olen talle niisama hea sõber kui sinagi ja nii võis see taskurätt hädapärast samahästi sinu kui minu taskust välja kukkuda.»

«Ei, vannun oma au juures!» hüüdis Tema Majesteedi kaardiväelane.

«Kuna sina vannud oma au juures ja mina annan ausõna, siis ilmselt üks meist kahest valetab. Tead, Montaran, teeme parem nii, et kumbki võtab poole.»

«Kas taskurätist?»

«Jah.»

«Suurepärane,» hüüdsid teised kaardiväelased, «see on saalomonlik otsus. Aramis, sa oled tõepoolest kehastunud tarkus ise.»

Noormehed puhkesid naerma ja nagu igaüks võib arvata, lõppeski asi sellega. Hetke pärast vestlus soikus, kolm kaardiväelast ja musketär surusid üksteisel sõbralikult kätt ja lahkusid — kolm kaardiväelast ühes suunas ja Aramis teises suunas.

«Nüüd on paras hetk rahu sõlmida selle suursuguse mehega,» sõnas endamisi d'Artagnan, kes oli veidi kõrvale hoidunud vestluse lõpu ajal. Juhitud sellest heast kavatsusest, lähenes ta Aramisele, kes eemaldus talle tähelepanu pööramata.

«Härra,» ütles d'Artagnan, «ma loodan, te andestate mulle.»

«Ah, mu härra,» katkestas teda Aramis, «lubage endale öelda, et te ei käitunud sugugi nii, nagu on kohane galantsele mehele.»

«Kuidas, mu härra!» hüüdis d'Artagnan, «kas te arvate...»

«Härra, ma arvan, te ei ole rumal, ja kuigi olete tulnud Gascogne'ist, siiski te arvatavasti teate, et taskurättidel ei tallata ilma põhiuseta. Kurat võtaks, Pariis pole ometi batistiga sillutatud!»

«Härra, te teete sellega vea, et püüate mind alandada,» ütles d'Artagnan, kelles tülinoriialoomus hakkas rahulike kavatsuste üle võimust võtma. «Ma olen tõepoolest tulnud

51

Gascogne'ist, ja kuna te seda teate, siis po!e mul vajadust teile rõhutada, et gaskoonlased ei ole eriti kannatlikud: kui nad kord on juba vabandust palunud — kas või mõne tehtud rumaluse pärast — siis on nad veendunud, et nad on teinud juba poole rohkem kui vaja.»

«Härra,» vastas Aramis, «mina ei öelnud seda sugugi selleks, et teiega tüli norida. Jumal hoidku, ei! Ma pole kakleja, ja kuna ma olen musketär ainult ajutiselt, siis võitlen ma vaid juhul, kui mind selleks sunnitakse, kusjuures ma teen seda alati väga vastumeelselt. Seekord on asi aga tõsine, sest te olete kompromiteerinud daami.»

«See tähendab, et meie oleme kompromiteerinud,» hüüdis d'Artagnan.

«Miks olite nii taipamatu, et ulatasite mulle taskuräti?»

«Miks oüte nii kohmakas, et lasksite sellel kukkuda?»

«Ma ütlesin juba ja kordan veel, mu härra, et see taskurätt ei kukkunud minu taskust.»

«Siis olete valetanud juba kaks korda, sest ma ise nägin, kui see kukkus.»

«Või nii! Te hakkate niisugust tooni kasutama, härra Gaskoonlane. Olgu, ma õpetan teid alles elama!»

«Ja mina saadan teid tagasi missat lugema, härra abt! Palun, paljastage mõõk, — ja otsekohe!»

«Ei, ma palun teid, kaunis sõber, vähemalt mitte siin. Kas te ei näe siis, et vastas on d'Aiguilloni villa, mis on tulvil kardinali inimestest? Ja kes teab, võib-olla on Tema Eminents ise teinud teile ülesandeks viia talle minu pea? Muide, ma olen oma peast naeruväärselt heas arvamises, kuna ta mul üsna korralikult õlgadel istub. Ja ärge muretsege, mul on kindel kavatsus teid teise ilma saata, aga tahan teha seda vaikselt, üksildases, varjatud kohas, kus te oma surmaga kellegi ees hoobelda ei saa.»

«Olen nõus, kuid soovitan teil olla mitte liiga enesekindel, ja võtke oma taskurätt, kuulugu ta siis teile või mitte. Võib-olla läheb teil seda tarvis.»

«Kas härra on gaskoonlane?» küsis Aramis.

«Seda küll. Kas härra lükkab duelli edasi ettevaatuse pärast?»

«Ma tean, härra, et ettevaatus on üsna kasutu voorus musketäridele, kuid see on hädavajalik kirikuinimestele. Kuna ma olen musketär ainult ajutiselt, eelistan ma olla

52

ettevaatlik. Mul on au teid oodata kell kaks härra de Treville'i majas. Seal teatan ma teile sobiva koha.»

Mõlemad noormehed kummardasid ja Aramis eemaldus tänavat mööda, mis viis üles LuxembourgM lossi juurde, kuna d'Artagnan, nähes, et kell on juba palju, hakkas sammuma Paljasjalgsete Karmeliitide Kloostri poole, sõnades endamisi:

«Nüüd on selge, et miski ei suuda mind enam päästa. Kui ma aga pean surema, siis suren ma vähemalt musketäri käe läbi.»

V KUNINGA MUSKETÄRID JA KARDINALI KAARDIVÄELASED.

D'Artagnan ei tundnud Pariisis ühtegi inimest. Nii läks ta duellile Athosega ilma sekundantideta ja otsustas rahul olla nendega, keda valib ta vastane. Pealegi oli tal kindel kavatsus sündsalt vabandada musketäri ees, ilmutamata sealjuures nõrkust. Ta kartis, et duell lõneb nii, nagu ikka on juhtudel, kus noor ja tugev mees võitleb haavatud ja nõrga vastasega: kui ta kaotab, siis on ta vastase triumf kahekordne, peaks ta aga võitma, siis süüdistatakse teda reeturlikkuses ja liigses jultumuses.

Muuseas, me kas oleme halvasti kirjeldanud meie seiklusteotsija iseloomu või on lugeja juba märganud, et d'Artagnan ei olnud sugugi tavaline inimene. Kuigi ta kogu aeg enesele kinnitas, et ta surm on vältimatu, siiski polnud ta valmis tasahiljukesi surema, nagu oleks seda tema asemel teinud mõni araverelisem või tagasihoidlikum mees. Ta mõtles järele nende isikute erinevate iseloomude üle, kellega ta täna võitlema läks, ja olukord muutus talle selgemaks. Tänu ausale vabandamisele, mida ta kavatses teha Athose ees, lootis ta saada temaga sõbraks, sest tema suursugune välimus ja karm ilme meeldisid talle väga. Ta kujutles, et sisendab Porthosele hirmu mõõgaloo tõttu, mida ta võis — juhul, kui teda kohe ei tapeta — kõigile jutustada ja mis osavalt esitatuna pidi Porthose täielikult naeruvääristama. Lõpuks, mis puutub aga salakavalasse Aramisesse; siis

teda d'Artagnan eriti ei kartnud: sest juhul, kui järjekord üldse temani jõuab, saadab ta Aramise teise ilma või tabab teda vähemalt näkku — nii nagu Caesar soovitas talitada Pompeiuse sõduritega —, et igaveseks rikkuda ilu, mille üle see musketär tundis nii suurt uhkust. D'Artagnan oli täis kõigutamatut otsustavust, mis rajanes ta isa nõuannetel — nõuannetel, mille sisu oli järgmine: «Mitte midagi taluda kellegi poolt, välja arvatud see, mida nõuavad kuningas, kardinal ja härra de Tréville.» Niisiis ta pigem lendas kui sammus Paljasjalgsete Karmeliitide, ehk nagu tollal nimetati, Paljasjalgsete Kloostri poole. See akendeta ehitus, mida ümbritsesid viljatud väljad, oli vajaduse korral Pré-aux-Clerci filiaaliks — tavaliseks kohtumiskohaks inimestele, kellel oli kiire.

Kui d'Artagnan silmas tühja maa-ala, mis laius kloostri jalamil, lõi kell kaksteist. Athos oli pidanud ootama ainult viis minutit. Niisiis oli ta täpne nagu Samaritaine'i tornikell ja duelliseaduste pedantseimgi tundja ei oleks saanud nuriseda.

Athos, kellele haav ikka veel hirmsat valu tegi, kuigi härra de Tréville'i arst oli selle uuesti sidunud, istus kivil ja ootas oma vastast talle iseloomuliku kõigutamatu rahuga ja väärika ilmega. D'Artagnani märgates tõusis Athos ja astus talle viisakalt mõned sammud vastu. Viimane omakorda sammus vastase poole, kübarat niiviisi käes hoides, et sulg puudutas maad.

«Mu härra,» lausus Athos, «ma teatasin duellist kahele sõbrale, kes on mulle sekundantideks, nad ei ole aga veel tulnud. Ma imestan, et nad hilinevad. Neil ei ole see kombeks.»

«Mu härra, minul ei ole sekundante,» sõnas d'Artagnan, «sest ma jõudsin alles eile Pariisi ja ei tunne siin veel kedagi peale härra de Tréville'i, kellele mind soovitas minu isa, sest tal on au tema sõprade hulka kuuluda.»

Athos jäi hetkeks mõttesse.

«Kas te tunnete siin ainult härra de Tréville'i?»

«Jah, härra, ma tunnen ainult teda.»

«Aga sel juhul,» jätkas Athos, kõneldes pooleldi enesele, pooleldi d'Artagnanile, «sel juhul, kui ma peaksin teid tapma, siis olen ma ju lapsetapja.»

54

«Sugugi mitte, härra,» vastas d'Artagnan, tehes kummarduse, milles ei puudunud väärikus, «sugugi mitte, sest te osutate mulle au võidelda minuga hoolimata oma ebamugavast haavast.»

«Ausõna, haav on väga ebamugav, ja pean ütlema, et tegite mulle kuratlikult haiget. Aga ma võitlen nüüd vasaku käega, taolistel kordadel teen ma seda alati. Ent ärge arvake, et te selle tõttu pääsete! Ma võitlen hästi mõlema käega. See tuleb teile isegi kahjuks: vasakukäe-lisega on tülikas võidelda inimestel, kes pole sellega harjunud. Ma kahetsen, et ei teatanud teile sellest varem.»

«Härra, te olete tõepoolest üliviisakas,» lausus d'Artagnan uuesti kummardades, «ma olen teile selle eest väga tänulik.»

«Te viite mind segadusse,» vastas Athos peenelt. «Juhul, kui see pole teile vastumeelt, palun kõnelgem millestki muust. Ah! Neetud! Küll te tegite mulle valu! õlg lausa põleb.»

«Kui te lubaksite...» sõnas d'Artagnan arglikult.

«Mida, härra?»

«Mul on üks imepärane salv haavade parandamiseks, ema andis selle mulle kaasa ja ma ojen selle ise ära proovinud.»

«Ja siis?»

«Siis olen ma veendunud, et see salv teeb teid terveks vähem kui kolme päevaga. Ja kui te kolme päeva pärast olete tervenenud, ka siis, härra, oleks mulle suureks auks teiega võidelda.» D'Artagnan lausus need sõnad lihtsusega, mis tegi au tema headele kommetele, ilma et oleks kuidagi varju heitnud tema vaprusele.

«Kuradi pihta, härra,» ütles Athos, «see ettepanek meeldib mulle — mitte, et ma ta vastu võtaksin, aga sellest on ljöö kauguselt tunda aadlikku. Nõnda kõnelesid ja toimisid Karl Suure ajastu vaprad mehed, keda iga rüütel endale eeskujuks peab seadma. Kahjuks ei ole nüüd enam suure imperaatori ajastu. Meie elame kardinali ajastul ja kolme päeva jooksul — nii hästi kui meie ka oma saladust hoiaksime — oleks teada, et kavatseme võidelda, ja meid hakataks selles kohe takistama. Pagan võtaks, kas need hulkurid ei tule juba ükskord?»

55

«Härra, kui teil on kiire,» ütles d'Artagnan Athosele niisama lihtsalt, nagu ta hetke eest oli teinud ettepaneku lükata duell edasi kolme päeva võrra, «kui teil on kiire ja te sooviksite mind kohe teise ilma saata, siis palun teid, ärge laske end millestki segada.»

«Ka need sõnad meeldivad mulle,» ütles Athos, armastusväärselt d'Artagnanile noogutades, «nii ei kõnele kaugeltki rumal inimene, ja kindlasti on need õilsa inimese sõnad. Härra, teiesugused mehed meeldivad mulle, ja ma näen, et kui üks meist teist ei tapa, siis pakub vestlus teiega mulle hiljem tõelist lõbu. Palun teid, ootame need härrad

siiski ära, mul on aega küllalt ja nii on ka korrektsem. Ah, nagu ma näen, üks neist ongi juba siin.»

Tõepoolest, hiiglaslik Porthos ilmus nähtavale Vaugirard'i tänava lõpus.

«Mis!» hüüatas d'Artagnan, «kas teie üks sekundant on härra Porthos?»

«Seda küll. Kas te pole sellega nõus?»

«Ei, mitte mingil juhul.»

«Ja seal on mu teine sekundant.»

D'Artagnan pöördus Athose poolt näidatud suunas ja tundis ära Aramise.

«Mis!» hüüdis ta veel enam imestunult kui esimesel korral, «teie teine sekundant on härra Aramis!»

«Kahtlemata! Kas teie siis ei tea, et meid ei nähta iialgi üksinda? Et meid nii musketäride kui ka kaardiväelaste seas, nii õukonnas kui ka linnas Athoseks, Port-hoseks ja Aramiseks ehk kolmeks lahutamatuks nimetatakse? Ent kuna te tulite Dax'ist või Pau'st. . .»

«Tarbes'ist,» vastas d'Artagnan.

«Siis on teil lubatud seda pisiasja mitte teada,» ütles Athos.

«Ausõna,» ütles d'Artagnan, «teie hüüdnimed on tabavad, härrad, ja juhul, kui kuuldus minu seiklusest peaks levima, kinnitaks see vähemalt seda, et teie liit ei ole rajatud iseloomude erinevusele.»

Vahepeal oli Porthos lähenenud ja tervitas käeviipega Athost, siis pöördus ta d'Artagnani poole ja seisatas jahmunult.

56

Ütleme möödaminnes, et Athos oli vahetanud mõõgarihma ja ära võtnud mantli.

«Ohoo! Mis see siis tähendab?» küsis Porthos.

«Sellesama härraga ongi mul duell,» ütles Athos, käega d'Artagnani poole viibates ja ühtlasi nagu Port-host tervitades.

«Ka mina võitlen temaga,» ütles Porthos.

«Kuid alles kell üks,» vastas d'Artagnan.

«Ja ka mina võitlen selle härraga,» ütles Aramis võitlusväljale jõudes.

«Ent alles kell kaks,» sõnas d'Artagnan samasuguse rahuga.

«Mis põhjusel sa temaga võitled, Athos?»

«Ma tõepoolest ei tea hästi, ta tegi mu õlale haiget. Aga sina, Porthos?»

«Ma võitlen sellepärast, et ma võitlen,» vastas Porthos punastades.

Kõike tähelepanev Athos nägi peent naeratust gaskoonlase huulil.

«Me vaidlesime riietusküsimuste üle,» ütles noormees.

«Ja sina, Aramis?» küsis Athos.

«Mina võitlen usuküsimuste pärast,» vastas Aramis, andes d'Artagnanile märku, et see hoiaks saladuses duelli põhjuse.

Athos nägi jälle naeratust d'Artagnani huulil.

«Kas tõesti?»

«Jah, oli üks koht Pühast Augustinusest, mille suhtes meie arvamused erinesid,» ütles gaskoonlane.

«See on ilmselt tark mees,» pomises Athos endamisi.

«Nüüd, mu härrad, kus te olete kõik kokku kogunenud, lubage, et ma teie ees vabandan.»

Sõna juures «vabandan» tõmbus Athose laup pilve, põlglik naeratus libises Porthose huulile ja Aramis raputas vastuseks pead.

«Teie ei mõista mind, härrad.» ütles d'Artagnan pead tõstes. Ta näol mängles sel hetkel päikesekiir, mis kuldas üle ta peened ja julged näojooned. «Ma palun teilt vabandust seks puhuks, kui ma ei saa tasuda oma võlga kõigile kolmele. Härra Athosel on õigus mind taopa esimesena, mis vähendab tunduvalt minu võlakohustuse Täärtust teie suhtes, härra Porthos, ja teie suhtes, härra

57

Aramis, muudab ta selle väärtuse nulliks. Niisiis, härrad, kordan ma teile, ma palun vabandust, aga ainult selle eest... ja nüüd, tähelepanu!» Neid sõnu lausudes tõmbas d'Artagnan mõõga rüütellikult tupest.

Veri tõusis d'Artagnanile pähe. Sel hetkel oli ta valmis haarama mõõka kõikide kuningriigi musketäride vastu, nii nagu ta seda praegu tegi Athose, Porthose ja Ara-mise vastu.

Kell oli veerand üks. Päike paistis seniidist ja kõrvetas ägedalt duellikohaks valitud maa-ala.

«Ilm on väga palav,» ütles Athos oma mõõka haarates, «aga siiski ei saa ma kuube ära võtta, sest just praegu tundsin ma, et haav jookseb verd. Ma kardan häirida härrat sellega, et näitan talle verd, mida ta ise pole voolama pannud.»

«Tõepoolest, mu härra,» vastas d'Artagnan, «kinnitan teile, et nii vapra aadlimehe vere voolamist näen ma alati suure kahetsusega, olgu see siis valatud kas minu või mõne teise poolt. Seepärast võitlen ma kuues nagu teiegi.»

«Hüva, hüva,» ütles Porthos, «aitab juba viisakustest. Ärge unustage, ka meie ootame oma järjekorda.»

«Kui te kõnelete nii sündsusetult, siis te kõnelete ainult enda nimel, Porthos,» katkestas teda Aramis. «Mina leian, et härrad vahetasid mõtteid nii, nagu on sobiv kahele aadlikule.»

«Olen teie käsutuses,» ütles Athos kohale asudes.

«Ootasin ainult teie korraldust,» vastas d'Artagnan ja ristas mõõga.

Vaevalt jõudsid aga rapiirid kokkupõrkel heliseda, kui kloostri nurga tagant ilmus salk Tema Eminentsi kaardiväelasi de Jussaci juhtimisel.

«Kardinali kaardiväelased!» karjatasid Porthos ja Aramis ühest suust. «Mõõk tuppe, härrad! Mõõk tuppe!»

Aga oli juba hilja. Kahte võitlejat oli nähtud poosis, mis ei lubanud kahelda nende kavatsustes.

«Hei!» hüüdis de Jussac nendele lähenedes ja oma meestele märku andes talle järgneda. «Hei! Musketärid! Ma näen, siin võideldakse? Ja milleks antakse siis edikte?»

«Te olete väga suuremeelsed, härrad kaardiväelased,»

58

vastas Athos raevukalt, sest de Jussac oli üks üleeilsetest kallaletungijatest. «Kinnitan teile, et kui meie näeme teid võitlemas, hoidume hoolega teid selles takistamast. Laske siis ka meid toimida oma heaksarvamise järgi ja te lõbustate end ilma vaeva nägemata.»

«Härrad, pean teile kahetsusega teatama, et see on võimatu,» vastas de Jussac. «Kohustused eelkõige. Palun, pange mõõgad tuppe ja järgnege meile!»

«Härra,» ütles Aramis, ahvides järele de Jussaci, «suurima heameelega järgneksime teie lahkele kutsele, kui see oleneks ainult meist. Kahjuks on see aga võimatu: härra de

Treville keelas meil selle ära. Minge aga edasi, see on parim, mida võite teha.» Pilge ajas de Jussaci marru.

«Kui te ei kuula meie käsku, siis me ründame,» hüüdis Jussac.

«Neid on viis,» ütles Athos poolsosinal, «meid aga ainult kolm; me saame veel kord lüüa. Peame surema siin, sest olgu teile teada: võidetuna ma kapteni ette enam ei ilmu!»

Sel ajal kui de Jussac oma sõdureid rivistas, liginesid Athos, Porthos ja Aramis üksteisele.

Sellest ainsast hetkest piisas d'Artagnanile otsustamiseks: see oli üks neid sündmusi, mis on määrava tähtsusega inimese elus. Tuli valida kuninga ja kardinali vahel. Kui valik oli juba kord tehtud, tuli ka selle juurde jääda. Võidelda, see tähendas seaduserikkumist, see tähendas peaga riskeerimist, see tähendas korrapealt ministri — kuningast võimsama isiku vaenlaseks muutumist. Noormees mõistis seda kõike, kuid tema kiituseks peame ütlema — ta ei kõhelnud hetkegi. Pöördudes Athose ja ta sõprade poole, lausus d'Artagnan:

«Härrad, lubage, et parandan veidi teie sõnu. Te ütlesite, et teid on ainult kolm, minule aga näib, et meid on neli.»

«Teie ei kuulu ju meie hulka,» vastas Porthos.

«Tõepoolest puudub mul musketäri riietus, aga mul on musketäri hing. Ma tunnen, et mul rinnas lööb musketäri süda, ja see haarab mind kaasa.»

«Hoidke kõrvale, noormees!» hüüdis de Jussac, kes d'Artagnani žestidest ja näoilmest taipas ta kavatsust.

«Me nõustume sellega, et te lahkute. Päästke oma nahk! Minge kiiresti!»

D'Artagnan ei liigutanudki.

«Te olete tõesti tore poiss,» ütles Athos noormehe kätt surudes.

«Kähku, kähku! Otsustagem juba ükskord!» hüüdis de Jussac.

«Peab midagi ette võtma,» ütlesid Porthos ja Aramis.

«Härra on väga suuremeelne,» ütles Athos.

Kõik kolm mõtlesid d'Artagnani noorusele ja kartsid ta kogenematust.

«Meid on ainult kolm, kellest üks on haavatud, ja siis veel lisaks üks laps,» jätkas Athos, «aga ikkagi öeldakse, et meid on neli.»

«Jah, aga võib-olla peaks taganema!» hüüdis Porthos.

«Seda ei saa teha,» vastas Athos.

D'Artagnan mõistis, miks nad ei suutnud otsustada.

«Härrad, katsetage siiski minuga. Vannun teile oma au juures, et ma ei lahku siit, kui peaksime kaotama.»

«Kuidas on teie nimi, vapper nooruk?» küsis Athos.

«D'Artagnan.»

«Olgu siis! Athos, Porthos, Aramis ja d'Artagnan, edasi!» hüüdis Athos.

«Noh, härrad, kas te jõuate lõpuks otsusele?» hüüdis ' de Jussac kolmandat korda.

«Asi on otsustatud, härrad,» ütles Athos.

«Mis te siis otsustasite?» küsis de Jussac.

«Meil on au teid rünnata,» vastas Aramis, tõstes ühe käega kübara ja haarates teisega mõõga.

«Ah, te kavatsete vastu hakata!» hüüdis de Jussac.

«Kurat võtaks! Kas see siis üllatab teid?»

Raevuhoos, kuid teatava süsteemikindlusega sööstsid üheksa võitlejat üksteise peale.

Athos võitles kardinali soosiku, kellegi Cahusaciga, Porthos Bicarafga. Aramisel tuli aga võidelda kahe vaenlasega. D'Artagnani vastaseks oli de Jussac ise.

Noore gaskoonlase süda peksis lõhkemiseni. Jumal tänatud, mitte küll hirmust, ta ei tundnud selle varjugi, vaid ärevusest. Ta võitles nagu märatsev tiiger, pööreldes kümme korda ümber vastase, muutes kakskümmend korda taktikat ja asukohta. De Jussaci hüüti tol ajal

60

«heaks mõõgatundjaks» ja ta oli väga vilunud vehkleja. Siiski nägi ta hirmsat vaeva, et kaitsta end nobeda ja liikuva vastase vastu, kes iga hetk põikas kõrvale mõõga-hoopide eest, kes ründas igast küljest korraga ja ise sealjuures pareeris vastase hoope inimesena, kes peab väga lugu oma tervest nahast.

Lõpuks hakkas de Jussac selle võitluse juures kannatust kaotama. Maruvihane, et teda ründas vastane, keda

61

de Jussac pidas poisikeseks, ägestus ta ja tegi vigu. D'Artagnan, kellel puudus praktika, kuid kes see-eest oli tugev teoorias, kahekordistas rünnakut. De Jussac, soovides võitlust lõpetada, sihtis vastase pihta hirmsa hoobi, mis ta enese peaaegu pikali paiskas. Kuid d'Artagnan pareeris ja sel ajal kui de Jussac ennast püsti ajas, libistas d'Artagnan enese ussina mõõga alt läbi ja torkas vastasele mõõga kehasse. De Jussac langes tombuna maha.

Seepeale heitis d'Artagnan kiire ja mureliku pilgu üle võitlusvälja.

Aramis oli juba tapnud ühe oma vastastest, teine aga ründas teda ägedalt. Sellele vaatamata oli Aramise seisukord hea ja ta võis ennast ise kaitsta.

Bicarat ja Porthos olid teineteist samaaegselt haavanud. Porthos oli saanud mõõgahoobi käsivarde, Bicarat reide. Kuna aga kumbki haav ei olnud tõsine, siis võit-lesid nad seda vihasemalt edasi.

Athos, keda Cahusac oli uuesti haavanud, muutus silmanähtavalt kahvatumaks. Ta ei taganenud aga sammugi. Ta oli ainult kätt vahetanud ja võitles nüüd vasakuga.

Vastavalt tol ajal kehtivatele duellireeglitele oli d'Artagnanil õigus kedagi abistada. Vaadates ringi, et näha, kes kaaslastest vajab toetust, üllatas teda Athose pilk. See pilk oli väga paljuütlev. Athos oleks aga pigem surnud kui appi hüüdnud: kuid ta võis vaadata ja pilguga abi paluda. D'Artagnan mõistis. Välkkiire hüppega sööstis ta vastu Cahusaci külge, ise kisendades:

«Minu juurde, härra kaardiväelane, ma tapan teid!»

Cahusac pöördus ringi. Oli ka viimane aeg, sest Athos, keda üksnes ääretu vaprus üleval hoidis, vajus ühele põlvele.

«Põrgu päralt! Palun teid, noormees, ärge tapke teda,» hüüdis ta d'Artagnanile. «Kui terveks saan, on mul temaga üks vana arve õiendada. Tehke ta relvituks, lööge tal mõõk käest! Nii! Hästi! Suurepärane!»

Selle hüüatuse põhjustas Cahusaci mõõk, mis lendas omanikust kahekümne sammu kaugusele. D'Artagnan ja Cahusac tormasid korraga mõõga juurde: üks selleks, et mõõka tagasi saada, teine selleks, et seda endale

62

võita. Väledam d'Artagnan jõudis ette ja pani jala mõõga peale.

Cahusac jooksis Aramise poolt tapetud kaardiväelase juurde, haaras viimase mõõga ja tahtis d'Artagnani juurde tagasi tulla. Teel sattus ta aga Athose peale, kes vahepeal oli hinge tõmmanud hetke jooksul, mis d'Artag-nan talle oli võimaldanud. Athos tahtis uuesti võitlust alustada, kartes, et muidu d'Artagnan tapab ise ta vastase. D'Artagnan sai aru, et kui ta nüüd vahele segaks, oleks see karuteene Athosele. Ja tõepoolest, mõne hetke pärast langeski Cahusac, kõri mõõgaga läbi lõigatud.

Samal ajal hoidis Aramis mõõka mahapaisatud vastase rinnal ja sundis teda armu paluma.

Jäid järele veel Porthos ja Bicarat. Porthos suurustas ja hooples, küsides Bicaraflt võitluse ajal kellaaega ja soovis talle õnne seltskonna arvel, kelle hulka ta vend oli sattunud Navarra rügemendis. Kuigi Porthos kogu aeg pilkas, ei saavutanud ta ometi midagi. Bicarat oli neid raudseid mehi, kes langevad ainult surnutena.

Siiski oli vaja lõpetada. Iga hetk võis saabuda patrull ja kinni võtta kõik võitlejad, nii haavatud kui ka terved, nii kuninga kui ka kardinali mehed. Athos, Aramis ja d'Artagnan piirasid Bicarat' sisse ja sundisid ta alistuma. Kuigi ta oli üksinda kõigi vastu, pealegi reiest haavatud, siiski tahtis ta edasi võidelda. Ennast istukile ajanud de Jussac hüüdis talle, et ta alistuks. Bicarat oli gaskoonlane nagu d'Artagnangi. Ta tegi end kurdiks ja ainult naeris. Kahe mõõgahoobi pareerimise vaheajal leidis ta aega osutada mõõgateraga lapikesele maale:

«Siin,» ütles ta piiblisalmi matkides, «siin sureb Bicarat, ainus nendest, kes on temaga.»

«Aga neid on neli sinu vastu. Lõpeta! Ma käsin!»

«Kui sa käsid, siis on teine asi,» ütles Bicarat. «Kuna sa oled minu ülemus, siis pean ma sõna kuulma.»

Ta hüppas tagasi, murdis mõõga põlve peal pooleks, et see vaenlaste kätte ei satuks, viskas tükid üle kloostri-müüri ja pani käed rinnal risti, ise vilistades kardinalistlikku laulukest.

Vahvust austatakse alati, isegi vaenlaste poolt. Musketärid tervitasid Bicarafd mõõkadega ja pistsid need siis

63

tuppe. D'Artagnan tegi niisamuti ja toimetas seejärel Bicarat' abiga, kes ainukesena oli püsti jäänud, de Jussaci, Cahusaci ja Aramise poolt haavatud vastase kloostri eeskotta. Nagu ütlesime, oli neljas surnud. Nad helistasid uksekella ja, viies kaasa neli mõõka viiest, sammusid joobununa rõõmust härra de Treville'i maja poole.

Musketäre võis näha sammumas käe alt kinni hoides, kusjuures nad võtsid enda alla kogu tänava ja haarasid tee pealt kaasa iga vastutuleva musketäri, nii et nende käik kujunes lõpuks tõeliseks triumfimarsiks. D'Artagnan oli õnnejoovastuses, ta kõndis Athose ja Porthose vahel ning kallistas neid õrnalt.

«Kui ma ei ole veel musketär,» ütles ta oma uutele sõpradele üle de Treville'i maja läve astudes, «siis on mind vähemalt õpilaseks vastu võetud, kas pole nii?»

VI TEMA MAJESTEET KUNINGAS LOUIS XIII.

Juhtum põhjustas suurt kära. Avalikult oli de Treville musketäride peale maruvihane, salaja aga õnnitles neid. Kuid aega polnud kaotada, tuli hoiatada kuningat. De Treville kiirustas Louvre'isse. Kahjuks oli juba hilja. Kardinal oli kuninga juures ja de Treville'ile

öeldi, et kuningas töötab ning ei võta kedagi vastu. Õhtul tuli de Treville sel ajal, kui kuningas mängis kaarte. Kuningas võitis. Kuna Tema Majesteet oli väga kitsi, siis oli ta suurepärases tujus. Sellepärast hüüdis ta juba kaugelt, märgates de Treville'i:

«Tulge aga siia, härra kapten, tulge aga tulge, ma tahan teiega tõrelda. Kas te teate, et Tema Eminents kaebas teie musketäride peale ja on veel praegugi ärritusest haige. Ah, need teie musketärid, need kiidukuked, nad on ju lausa kõrilõikajad!»

«Mitte sugugi, kõrgus,» vastas de Treville, kes nägi esimesest pilgust, missuguse pöörde asi võtab, «otse vastupidi, nad on head inimesed, vagad nagu talled, kellel on vaid üksainus soov, uskuge mind: et nende mõõk

väljuks tupest ainult Teie Majesteedi teenimiseks. Aga mis parata, kui kardinali kaardiväelased vahetpidamata tüli norivad? Juba oma väeosa au pärast on noormehed sunnitud võitlema.»

«Pidage, härra de Treville!» hüüdis kuningas. «Pidage! Võiks arvata, et jutt on mõnest ususeltsist! Tõesti, mu kallis kapten, ma võtaksin teilt heameelega ära teie kaptenitunnistuse ja annaksin selle preili Chemeraulfle, kelle ma kloostriülemaks lubasin määrata. Ärge aga arvake, et ma teid niiviisi sõnapealt usun. Mind nimetatakse Louis Õiglaseks, härra de Treville, ja kohe saame näha ...»

«Just sellepärast, et ma teie õiglust usaldan, kõrgus, ootan ma rahulikult ja kannatlikult, mida Tele Majesteet suvatseb teha.»

«Kannatage, kannatage, härra,» vastas kuningas, «ma ei lase teid kaua oodata.»

Tõepoolest, õnn pöördus ja kuna kuningas hakkas kaotama seda, mis ta enne oli võitnud, siis oli ta rõõmus, kui leidis ettekäände — antagu meile andeks kaardi-mängijate väljendus, mille päritolu, peame tunnistama, on meile teadmata —, et mängida Karl Suurt*. Mõne hetke möödudes kuningas tõusis ja pani taskusse tema ees laual oleva raha, millest suurem osa oli võidetud.

«La Vieuville, tulge minu asemele,» ütles kuningas, «ma pean härra de Treville'iga tähtsa asja pärast kõnelema. Ah jaa ... mul oli seal kaheksakümmend luidoori: pange välja niisama palju, et kaotajad ei nuriseks. Õiglus eelkõige!»

Siis pöördus ta de Treville'i poole, sammus temaga aknaorva juurde ja jätkas:

«Või nii, härra, teie ütlete siis, et Tema Eminentsi kaardiväelased norisid musketäridega tüli?»

«Just nii, kõrgus, nagu alati.»

«Kuidas see siis õieti juhtus, kõnelge. Te teate ju, kallis kapten, et kohtunik peab mõlemad pooled ära kuulama.»

«Ah, mu jumal! Kõik oli nii lihtne ja loomulik. Kolm minu parimat sõdurit, keda Teie Majesteet nime järgi

* Väljend selle kohta, kui ei anta revanšivõimalust.

tunneb, kelle ustavust ta rohkem kui ühel korral on hinnanud, kes kogu hingega on andunud kohusetäitmisele, võin seda Teie Majesteedile kinnitada, ühesõnaga, kolm minu parimat sõdurit, härrad Athos, Porthos ja Aramis olid jalutamas ühe noore gaskoonlasega, keda ma neile samal hommikul olin soovitanud. Nad pidid minema Saint-Germaini, arvan ma, ja kohtumiskohaks olid nad määranud Paljasjalgsete Karmeliitide Kloostri, kus

neid segati härrade de Jussaci, Cahusaci, Bicarat' ja veel kahe kaardiväelase poolt, kes nii hulgakesi koos kavatsesid kindlasti kuninglikku edikti rikkuda.»

«Ah, või nii oli asi! Te panete mind mõtlema,» ütles kuningas, «kindlasti tulid nad ise sinna võitlema.»

«Ma ei süüdista neid, kõrgus, aga arvaku Tema Majesteet ise, mis teevad viis relvastatud inimest nii üksildases paigas, nagu on seda karmeliitide kloostri ümbrus.»

«Jah, teil on õigus, Treville, teil on õigus.»

«Kui nad märkasid musketäre, muutsid nad oma kavatsust, unustasid omavahelise viha ühise vihavaenu tõttu musketäride vastu. Teie Majesteedil on ju teada, et musketärid, kes on ustavad kuningale, ja ainult kuningale, on kardinalile ustavate kaardiväelaste loomulikud vaenlased.»

«Ja-jaa, Treville,» sõnas kuningas nukralt. «Uskuge mind, nii kurb on vaadata, et Prantsusmaal on kaks parteid, et kuningriigil on kaks pead. Aga see lõpeb ükskord, Treville, see lõpeb ükskord. Te ütlete siis, et kaardiväelased norisid musketäridega tüli?»

«Ma ütlesin, et arvatavasti juhtus kõik nii, ma ei või seda aga vanduda, kõrgus. Te teate, kui raske on tõde jalule seada, kui ei omata niisugust suurepärast vaistu, mille tõttu Louis XIII on saanud hüüdnime Õiglane...»

«Teil on õigus, Treville. Kuid teie musketärid ei olnud seal aga üksi. Nendega oli kaasas keegi poisike?»

«Jah, kõrgus, ja pealegi oli üks haavatud, seega kolm musketäri, neist üks haavatu, ei pannud mitte üksnes vastu viiele kõige kardetavamale kardinali kaardiväelasele, vaid lõid neist isegi neli reast välja.»

«See oli ju võit!» hüüdis kuningas, «täielik võit!»

«Jah, kõrgus, niisama täielik võit kui Ce sillal.»

66

«Neli meest, neist üks haavatud ja,üks poisike, ütlesite te?»

«Vaevalt nooruk, kes käitus antud olukorras nii suurepäraselt, et julgeksin võtta endale vabaduse teda Teie Majesteedile soovitada.»

«Kuidas on ta nimi?»

«D'Artagnan, kõrgus. Ta on ühe minu vanima sõbra poeg, selle mehe poeg, kes koos kuninga, teie isaga tegi läbi kuulsusrikka partisanisõja.»

«Ja te ütlete, et see noormees käitus vapralt? Jutustage, Treville, te teate, ma armastan sõja- ja lahingulugusid.»

Kuningas Louis XIII asetas käe puusa ja keerutas uhkelt vurre.

«Kõrgus,» jätkas de Treville, «nagu ma juba ütlesin, on härra d'Artagnan veel peaaegu laps ja kuna tal pole au kuuluda musketäride hulka, oli ta erariietes. Kui härra kardinali kaardiväelased nägid, kui noor ta oli ja et ta pealegi ei kuulunud musketäride väeossa, soovitasid nad temal lahkuda, enne kui nad asuvad ründama.»

«Noh, näete nüüd, Treville,» katkestas teda kuningas, «ikkagi ründasid nemad.»

«Õigus, õigus, selles ei ole enam mingit kahtlust. Niisiis nad käskisid tal lahkuda. Noormees aga vastas, et ta on hingelt musketär ning piiritult ustav Tema Majesteedile ja jääb seepärast härrade musketäride juurde.»

«Tubli noormees!» sosistas kuningas.

«Ta jäi tõepoolest nende juurde. D'Artagnani isikus on Tema Majesteet saanud endale kindla võitleja, sest just tema andis hirmsa moõgahoobi Jussacile, mis nii väga vihastas kardinali.»

«Kas tema siis haavas Jussaci?» hüüdis kuningas. «See laps! Treville, see on võimatu.»

«See on tõsi, nagu mul on au Teie Majesteedile teatada.»

«Jussac on ometi kuningriigi esimesi vehklejaid.»

«Mis parata, kõrgus. Ta leidis endale väärilise vastase.»

«Treville, ma tahan näha seda noormeest, tahan teda näha. Ja kui tema heaks saab midagi teha, siis ka teeme.»

«Millal suvatseb Teie Majesteet teda vastu võtta?»

«Homme kell kaksteist.»

67

«Kas ma toon ta üksi siia?»

«Ei, tooge kõik neli. Tahan neid kõiki korraga tänada. Ustavad inimesed on haruldased, Treville, ustavust tuleb hüvitada.»

«Kell kaksteist oleme Louvre'is, kõrgus.» «Tulge aga kõrvaluksest, Treville, kõrvaluksest. Kardinalil ei ole vaja teada ...»

«Jah, kõrgus.»

«Te mõistate mind, Treville, edikt on ikkagi edikt. Kahevõitlused on rangelt keelatud.»

«Sellel kokkupõrkel, kõrgus, ei olnud midagi ühist kahevõitlusega, see oli kaklus. Tõestuseks on asjaolu, et viis kardinali kaardiväelast ründasid kolme minu musketäri ja härra d'Artagnani.»

«See on õige, Treville,» ütles kuningas, «aga ükskõik, tulge ikkagi kõrvalukse kaudu.»

Treville naeratas. Oli isegi suur saavutus, et see laps tõstis mässu oma isanda vastu. Ta kummardas aupaklikult kuninga ees ja lahkus tema loal.

Veel samal õhtul kuulsid musketärid aust, mis neile osaks pidi saama. Kuna nad juba küllalt kaua tundsid kuningat, ei liigutanud see neid eriti. D'Artagnan aga, tänu gaskoonlase kujutlusvõimele, nägi õnne saabuvat ja kogu öö veetis ta kaunite unelmate hõlmas. Juba kell kaheksa hommikul oli ta Athose juures.

DArtagnan leidis musketäri juba täiesti riides ja välja minemas. Kuna vastuvõtt kuninga juures oli määratud alles keskpäevaks, kavatses ta minna Porlhose ja Aramisega Luxembourg'i tallide lähedal asuvale väljakule paume'i 1 mängima. Athos kutsus d'Artagnani kaasa, ja kuigi viimane ei olnud kunagi mänginud ega tundnud seda mängu, nõustus ta siiski — ta ei teadnud, mis teha ajaga kuni kella kaheteistkümneni, sest praegu oli kell alles üheksa.

Mõlemad musketärid olid juba kohal ja mängisid palli. Igal spordialal osav Athos läks dArtagnaniga vastaspoolele ja kutsus nad välja. Aga juba esimese liigutuse juures, kuigi ta mängis vasaku käega, mõistis ta, et haav on veel liiga värske ega luba nii suurt pingutust. D'Ar-

68

tagnan jäi üksi ja kuna ta ütles, et tal puudub vilumus reeglipäraseks võistlemiseks, siis mängiti punkte arvestamata. Korraga aga möödus Porthose herakleslikul randmega heidetud pall nii ligidalt d'Artagnani näost, et viimane mõtles: kui pall oleks teda tabanud näkku, oleks tulnud audientsist kuninga juurde loobuda — siis ei saaks ta sinna minna. Gaskoonlasele omase kujutlusvõimega aga uskus d'Artagnan, et sellest audientsist oleneb

---

1*paume* **— sportlik mäng, mida mängiti reketitega.**

kogu ta tulevik. Ta kummardas viisakalt Porthosele ja Aramisele ja lausus, et ta ei hakka mängima enne, kui on võimeline nendega võistlema. D'Artagnan eemaldus ning istus nööri lähedale pealtvaatajate tribüünile.

DArtagnani õnnetuseks viibis pealtvaatajate hulgas üks Tema Eminentsi kaardiväelastest, kes oli ikka veel maruvihane kaaslaste eilse lüüasaamise pärast. Ta tõotas endale, et haarab kinni esimesest kättemaksu-võimalusest. Kaardiväelase arvates oligi see võimalus nüüd saabunud. Ta pöördus oma kaaslase poole ja ütles:

«Pole midagi imestada, et see noormees kardab palli, ta on kindlasti musketäride õpipoiss.»

D'Artagnan pöördus nagu ussist nõelatult ja heitis uuriva pilgu kaardiväelasele, kes oli öelnud solvava lause.

«Kuradi pihta,» jätkas kaardiväelane ülbelt vurre siludes, «silmitsege mind niipalju kui tahate, mu väike härrake, ma ütlesin seda, mis ütlesin.»

«Ja kuna see, mis te ütlesite, on liiga selge ega vaja mingit selgitust,» vastas d'Artagnan sosinal, «siis palun teid mulle järgneda.»

«Millal?» küsis kaardiväelane samuti pilkavalt.

«Palun otsekohe.»

«Teie muidugi teate, kes ma olen?»

«Ma ei tea ja ei tahagi seda teada.»

«Te eksite, sest kui te teaksite mu nime, siis võib-olla ei oleks teil nii kiire.»

«Kuidas on teie nimi?»

«Bernajoux, teie käsutuses.»

«Niisiis, härra Bernajoux,» sõnas d'Artagnan rahulikult, «ma ootan teid ukse juures.»
«Minge, härra, ma järgnen teile.»

«Ärge aga väga kiirustage, härra, et keegi ei märkaks,

69

et me väljume koos. Te mõistate, et liiga palju rahvast segaks meid toimingu juures, mida kavatseme sooritada.»

«Hästi,» vastas kaardiväelane, kes oli üllatatud, et ta nimi noormehele nii vähe mõju avaldas.

Tõepoolest tundsid kõik Bernajoux' nime, välja arvatud võib-olla üksnes d'Artagnan. See nimi esines kõige sagedamini igapäevastes tülides, mille vastu olid võimetud kõik kuninga ja kardinali ediktid.

Porthos ja Aramis olid niivõrd mänguhoost haaratud, Athos aga jälgis neid niisuguse tähelepanuga, et nad ei märganudki, kui nende noor kaaslane väljus. D'Artagnan jäi ukse juures seisma, nagu ta oli teatanud Tema Eminentsi kaardiväelasele, kes talle hetke pärast järgnes. D'Artagnanil ei olnud aega kaotada, arvestades kella kaheteistkümneks määratud audientsi kuninga juures. Ta vaatas kiiresti ümber ja nähes, et tänav on lage, ütles oma vastasele:

«Ausõna, kuigi teie nimi on Bernajoux, on teil õnne, et tegemist on ainult musketäride õpipoisiga. Kuid te ei pruugi rahutust tunda, ma teen, mis on minu võimuses. Kaitske end!»

«Mulle näib, et koht on üsna halvasti valitud,» ütles see, keda d'Artagnan oli duellile välja kutsunud. «Meil oleks hoopis parem Saint-Germaini kloostri taga või Pre-aux-Clerc'is.»

«Teil on õigus,» vastas d'Artagnan, «kahjuks pean ma aga kiirustama, täpselt kell kaksteist on mul kohtumine. Niisiis, kaitske end, kaitske end, härra!»

Bernajoux ei olnud mees, kellele oleks pidanud niisugust asja kaks korda ütlema. Samal hetkel vaikus kaardiväelase mõõk ja ta tormas vastase peale, keda lootis kohutada, arvestades tema noorust.

D'Artagnan oli eile hea kooli läbi teinud. Joovastatuna äsjasest võidust ja tulevikus osaks langevast soosingust, oli ta kindlalt otsustanud mitte sammugi taganeda. Mõõgad ristusid, d'Artagnan püsis aga kindlalt paigal ja vastane oli sunnitud sammu tagasi astuma. Bernajoux' mõõk paindus kõrvale, d'Artagnan sai mõõga vabaks, paiskus ettepoole ja torkas mõõga vastasele õlga. Nüüd taganes d'Artagnan omakorda ja tõstis mõõga. Bernajoux aga hüüdis, et sellest polevat midagi, ja ründas

70

pimestatult oma vastast, sattudes otse d'Artagnani mõõgale. Siiski ta ei kukkunud ega tunnistanud end võidetuks. Ta hoidus vaid võideldes de la Tremouille' villa poole, kus teenis üks ta sugulane. D'Artagnan ei teadnud, kui raskelt ta oma vastast haavas, ja ründas teda ägedalt. Kindlasti oleks d'Artagnan vastase kolmanda hoobiga surmanud, kui kära tänavalt poleks palliplatsini tunginud. Kaks kaardiväelase sõpra, kes olid kuulnud teda d'Artagnaniga kõnelemas ja näinud pärast seda väljumas, tormasid tänavale, mõõgad käes, ja asusid ründama võitjat. Otsekohe ilmusid ka Athos, Porthos ja Aramis ja sundisid kaardiväelasi ümber pöörduma, kui need olid just d'Artagnani kallale tormamas. Samal silmapilgul kukkus Bernajoux maha. Kuna kaardiväelasi oli ainult kaks nelja vastu, hakkasid nad appi hüüdma: «De la Tremouille' maja inimesed, tulge appi!» Selle hüüde peale tormasid kõik majas viibivad mehed välja ja sööstsid nelja kaaslase peale, kes omakorda hüüdsid: «Siia, musketärid!»

Seda hüüet oli varemgi kuuldud. Teati, et musketärid on Tema Eminentsi vaenlased, ja vaenu tõttu kardinali vastu armastati neid. Seepärast asusid teiste väeosade kaardiväelased, kes ei allunud Punasele Hertsogile, nagu Aramis teda nimetas, nendes tülides tavaliselt kuninglike musketäride poolele. Kolmest möödaminevast des Es-sartsM väeosa kaardiväelasest tulid kaks appi neljale sõbrale, kuna üks jooksis de TrevilleM maja juurde, ise karjudes: «Appi, musketärid, appi!» Nii nagu tavaliselt, oli de TrevilleM maja täis musketäre, kes kohe sööstsfd appi oma kaaslastele. Segadus muutus üldiseks, kuid ülekaal oli musketäride poolel. Kardinali kaardiväelased ja de la Tremouille' mehed tõmbusid tagasi majja ja sulgesid uksed küllaltki õigeaegselt, et koos nendega ei tungiks sisse ka vaenlased. Haavatu oli otsekohe majja kantud ja nagu me juba ütlesime, viibis väga raskes seisukorras.

Musketäride ja nende liitlaste seas oli ärevus haripunktil ja arutati juba seda, kas mitte de la Tremouille' maja põlema pista, et sellega karistada tema teenrite jultumust, kes olid söandanud kuninglikele musketäridele kallale tungida. Keegi oli teinud selle ettepaneku, mis

71

vaimustusega vastu võeti, õnneks lõi kell üksteist. D'Artagnanile ja ta sõpradele meenus audients ja kuna neil oli kahju, et nii head nalja tehakse ilma nendeta, siis õnnestus neil lõpuks palavaid päid jahutada. Rahulduti sellega, et visati mõned kivid vastu uksi. Uksed aga püsisid kindlalt. Lõpuks tüdineti. Pealegi olid ettevõtte juhid teistest juba hetke eest lahkunud ja sammusid de Treville’i maja poole. De Treville oli juba kallaletungist teada saanud ja ootas neid.

«Nüüd kähku, minutitki kaotamata, Louvre’isse!» ütles härra de Treville. «Püüame kuningat näha enne, kui kardinal teda hoiatab. Jutustame talle loo nii, nagu oleks see eilse vahejuhtumi järg, ja mõlemad lähevad läbi ühe eest.»

Saadetud neljast noormehest, sammus de Treville Louvre'i poole. Musketäride kapteni suureks üllatuseks teatati aga talle, et kuningas on läinud Saint-Germaini metsa põdrajahile. Härra de Treville laskis seda uudist endale kaks korda korrata ja iga korraga nägid ta kaaslased ta nägu üha enam süngestuvat.

«Kas Tema Majesteedil oli juba eile kavatsus jahile minna?» küsis ta.

«Ei, Teie Ekstsellents,» vastas kammerteener, «täna hommikul tuli ajajate juht ja teatas, et nad on tema jaoks ühe põdra sisse piiranud. Alguses teatas kuningas, et ta ei lähe. aga siiski ei suutnud ta vastu panna naudingule, mida tõotas jaht, ja lahkus pealelõunal.»

«Kas kuningas kohtus kardinaliga?» küsis härra de Treville.

«Tõenäoliselt küll,» vastas kammerteener, «sest hommikul nägin ma hobuseid tema Eminentsi tõlla ees. Ma küsisin, kuhu minnakse, ja sain vastuseks: «Saint-Germaini».»

«Meist on ette jõutud,» ütles härra de Treville. «Härrad, ma näen kuningat õhtul. Teile aga soovitan ma tema silma alla mitte ilmuda.»

Nõuanne oli üliarukas, eriti kuna seda andis mees, kes kuningat väga hästi tundis. Neli noorukit ei püüdnudki talle vastu vaielda. Härra de Treville soovitas neil kõigil koju minna ja temalt teateid oodata.

Oma majja tagasi jõudes otsustas härra de Treville, et

72

tuleb esimesena kaebust tõsta. Ta saatis teenri härra de la Tremouille' juurde kirjaga, milles palus enda juurest välja visata kardinali kaardiväelane ja karistada oma inimesi ülbuse eest, et nad olid julgenud kallale tungida musketäridele. Härra de la Tremouille aga, kes asjast teada oli saanud Bernajoux' sugulase, tallipoisi kaudu, laskis talle vastuseks teatada, et ei härra de Treville ega tema musketärid ei peaks kaebama, vaid vastupidi, kaebama peab tema, kelle mehi musketärid olid rünnanud ja kes olid tahtnud tema maja põlema süüdata. Kuna vaidlus kahe senjööri vahel oleks võinud veel kaua kesta, sest mõlemad oleksid kindlasti oma arvamuse juurde jäänud, leidis härra de Treville väljapääsu, mis pidi. arusaamatuse lõpetama: ta otsustas ise härra de la Tre-mouille’ külastada.

Härra de Treville läkski kohe tema majja ja palus endast teatada.

Mõlemad senjöörid kummardasid viisakalt, sest kuigi nad ei olnud sõbrad, pidasid nad vähemalt teineteisest lugu. Mõlemad olid õilsad inimesed ja aumehed. Kuna de la Tremouille oli protestant ja ilmus harva õukonda, siis ei kuulunud ta ühtegi parteisse ja suhtus inimestesse üldiselt eelarvamusteta. Ta vastuvõtt oli viisakas, kuid ometi jahedam kui tavaliselt.

«Härra,» ütles de Treville, «me mõlemad oleme arvamusel, et meil kummalgi on põhjust teise peale kaevata. Ma tulin ise siia, et me ühiselt püüaksime asjasse selgust muretseda.»

«Heameelega,» vastas de la Tremouille. «Pean teile aga ütlema, et ma olen hästi informeeritud. Kogu süü lasub teie musketäridel.»

«Härra, te olete liiga õiglane ja arukas selleks, et keelduda vastu võtmast ettepanekut, mille ma teile teen,» ütles de Treville.

«Ma kuulan teid, härra.»

«Kuidas tunneb ennast teie tallipoisi sugulane härra Bernajoux?»
«Väga halvasti, härra. Peale käsivarde saadud mõõga-hoobi, mis pole kuigi ohtlik, on teine hoop läbistanud kopsu, mis on nii kardetav, et arst ei anna peaaegu mingit lootust.»
73
«Kas haavatu on teadvuse juures?»
«Täiesti.»
«Kas ta kõneleb?»
«Raskustega, aga siiski kõneleb.»
«Härra, lähme tema juurde. Vannutame teda tõtt rääkima jumala nimel, kes ta võib-olla peatselt enda juurde kutsub. Võtan ta kohtunikuks ta enda asjas ja ma usun, mis ta räägib.»
Härra de la Tremouille jäi hetkeks mõttesse. Kuna aga oli raske teha arukamat ettepanekut, võttis ta selle vastu.
Mõlemad läksid alla tuppa, kus lamas haavatu. Berna-joux, nähes sisse astuvat kahte üllast isandat, kes tulid teda vaatama, püüdis end voodis üles ajada, oli aga liiga nõrk ja langes jõuetuna peaaegu teadvusetult voodile tagasi.
Härra de la Tremouille ligines haavatule ja andis talle nuusksoola hingata, mis tõi ta uuesti teadvusele. Härra de Treville palus nüüd härra de la Tremouille'd küsitleda haiget, sest ta ei tahtnud, et teda võidaks süüdistada haige mõjustamises.
Juhtuski nii, nagu härra de Treville oli arvanud. Kõi1-kudes elu ja surma piiril, ei tulnud Bernajoux'le hetkekski mõttesse varjata tõde. Ta jutustas kahele isandale kõik täpselt nii, nagu asi oli olnud.
Ja seda oli härra de Treville soovinudki. Ta soovis Bernajoux'le peatset paranemist, jättis jumalaga härra de la Tremouille'ga, tuli tagasi koju ja laskis neljale sõbrale otsekohe teatada, et ootab neid lõunasöögile.
Härra de Treville'i juurde kogunes suursugune seltskond, muuseas kõik kardinali vastased. Seega on arusaadav, et vestlus keerles kogu lõunasöögi vältel kahe lüüasaamise ümber, mis oli tabanud Tema Eminentsi kaardi-väelasi. Kuna d'Artagnan oli olnud mõlemal korral päevakangelane, langesid kõik õnnitlused temale. Athos, Porthos ja Aramis nõustusid sellega meeleldi — ja seda mitte ainult heade sõpradena, vaid ka inimestena, keda sageli on kiitustega üle külvatud ja kes seekord võisid kogu au d'Artagnanile jätta.
Kella kuue paiku teatas härra de Treville, et on aeg minna Louvre'isse. Kuna Tema Majesteedi poolt määratud
74
audientsiaeg oli läbi, siis ei läinud ta kõrvalukse kaudu, vaid ootas nelja noormehega vastuvõturuumis. Kuningas polnud veel jahilt tagasi jõudnud. Meie noormehed, kes olid segunenud õukondlaste hulka, said oodata vaevalt pool tundi, kui avanesid kõik uksed ja teatati Tema Majesteedi saabumisest.
Selle teate peale tundis d'Artagnan end üdini värisevat. Kõige tõenäolisuse kohaselt pidi saabuv hetk otsustavalt mõjustama tema edaspidist elukäiku. Seepärast kiindusid ta silmad hirmunult uksele, kust pidi sisse astuma kuningas.
Louis XIII ilmus. Ta sammus kõige ees. Ta oli veel jahirõivastuses, üleni tolmune, suurtes saabastes ja. piits käes. Esimesest pilgust mõistis d'Artagnan, et kuningas oli väga vihane.

Kuigi Tema Majesteedi halb tuju oli ilmne, ei takistanud see õukondlasi tema möödumisel spaleeri moodustamast: kuninglikes vastuvõtutubades eelistatakse saada pigem vihase pilgu osaliseks, kui hoopis tähele panemata jääda. Kolm musketäri ei kõhelnud ja astusid sammu ettepoole. D'Artagnan seevastu peitus nende selja taha. Vaatamata sellele, et kuningas Athost ja Aramist isiklikult tundis, möödus ta neile pilku heitmata, neid kõne-tamata, otsekui poleks ta neid iialgi varem näinud. Kui kuninga silmad hetkeks härra de Treville'il peatusid, kannatas too kuninga pilgu niisuguse kindlusega välja, et kuningas pidi silmad ära pöörama. Seejärel, ikka veel omaette pomisedes, siirdus Tema Majesteet oma ruumidesse.

«Asi on halb,» ütles Athos naeratades, «sedakorda ei saa me veel ordukavalerideks.»

«Oodake mind siin kümme minutit,» ütles härra de Treville, «ja kui ma selle aja jooksul tagasi ei tule, siis minge minu juurde. Asjatu oleks mind kauem oodata.»

Neli noormeest ootas kümme minutit, veerand tundi, kakskümmend minutit. Kui nad nägid, et härra de Treville ei tulnud, lahkusid nad, tundes väga suurt rahutust edaspidise üle.

Härra de Treville astus julgelt kuninga kabinetti. Ta leidis Tema Majesteedi väga halvas tujus. Kuningas istus tugitoolis ja peksis piitsavarrega vastu saapaid. See aga

ei takistanud sugugi de Treville'i ülirahulikult küsimast, kuidas Tema Majesteet ennast tunneb.

«Halvasti, härra, väga halvasti,» vastas kuningas, «mul on igav.»

Tõepoolest, igavus oli Louis XIII raskeim haigus. Sageli kutsus ta mõne õukondlase, viis ta endaga akna juurde ja ütles talle: «Härra see ja see, tundkem koos igavust.»

«Kuidas? Teie Majesteedil on igav!» ütles härra de Treville. «Kas te ei ole siis täna jahilõbu nautinud?»

«Tõesti suurepärane lõbu, mu härra! Vannun oma hingeõnnistuse juures, kõik käib alla. Ei tea, kas jahiloomad ei jäta enam jälgi, või pole koertel nina. Me ajame üles seitsmeaastase põdra, jälitame kuus tundi ja kui saak on peaaegu käes, kui Saint-Simon tõstab juba sarve, et puhuda võitu, siis äkki kogu koertekari pöördub ja tormab mingi üheaastase põdra jälile. Te näete, ma pean loobuma ajujahist, niisamuti nagu ma loobusin jahist pistrikkudega. Oh, härra de Treville, ma olen õnnetu kuningas. Mul oli järel veel üksainus jahipistrik, ja üleeile kärvas seegi.»

«Tõepoolest, kõrgus, ma mõistan teie meeleheidet, see on suur õnnetus. Kuid ma arvan, teil on veel järel hea hulk raudkulle ja pistrikke.»

«Aga ei ole enam ainustki inimest, kes neid dresseeriks. Pistrikutaltsutajad surevad välja. Mina üksi tunnen veel ajujahikunsti. Kui mind enam ei ole, siis on kõik otsas. Siis hakatakse jahti pidama lõksude, püüniste ja püünisaukudega. Oh, oleks mul ometi aega õpilasi välja õpetada! Aga ei! Härra kardinal ei jäta mind minutikski rahule. Ta räägib Hispaaniast, räägib Austriast, räägib Inglismaast. Ah, muide, kuna jutt on härra kardinalist, siis pean teile ütlema, et ma ei ole teiega rahul, härra de Treville.»

De Treville oli oodanud, millal kuningas sellega välja tuleb. Ta tundis kuningat küllalt kaua ja mõistis, et kõik need kaebused olid ainult eelmänguks, ergutuseks enese julgustamisel. Lõpuks jõudis ta välja sinna, kuhu oli tahtnud jõuda.

«Millega oli mul õnnetus teenida Teie Majesteedi pahameelt?»

küsis härra de Treville sügavaimat imestust teeseldes.

«Kas te siis nii täidate oma kohust, mu härra?» jätkas kuningas, ilma et oleks otseselt vastanud härra de Treville'i küsimusele. «Kas ma selleks nimetasin teid musketäride kapteniks, et teie mehed võiksid tappa inimese, kogu kvartali ärevusse ajada ja lõpuks Pariisile tule otsa pista.-Teie aga ei räägi sellest sõnagi. Muidugi, ma ilmselt kiirustan teie süüdistamisega, sest kahtlemata olete korrarikkujad juba trellide taha pistnud ja tulite mulle teatama, et kohus nende üle on mõistetud.»

«Kõrgus,» vastas härra de Treville rahulikult, «vastuoksa, ma tulin paluma, et teie kohut mõistaksite.»

«Kelle üle siis?» hüüdis kuningas.

«Laimajate üle,» vastas härra de Treville.

«Soo! Vaat kus alles uudis!» sõnas kuningas. «Kas te tahate öelda, et teie kolm neetud musketäri, Athos, Porthos, Aramis ja see bearni nooruk ei karanud nagu meeletud vaese Bernajoux' kallale ja ei kohelnud teda nii, et ta praegu on tõenäoliselt teise ilma rändamas? Kas te tahate öelda, et nad ei piiranud hertsog de la Tremouille' maja? Et nad ei tahtnud seda põlema panna? Sõja ajal poleks see küll suurem õnnetus olnud, sest maja on ju hugenottide pesa. Rahuajal aga annab see halba eeskuju. Öelge, kas te tahate kõike seda eitada?»

«Kes jutustas teile selle ilusa loo, kõrgus?» küsis härra de Treville rahulikult.

«Kes jutustas? Ja kes peaks see olema, kui mitte too, kes valvab siis, kui mina magan, kes töötab siis, kui mina lõbutsen, kes juhib kõike nii kuningriigis kui ka väljaspool kuningriiki, nii Prantsusmaal kui ka Euroopas.»

«Teie Majesteet kõneleb kahtlemata jumalast,» sõnas härra de Treville. «Ma ei tea kedagi peale jumala, kes võiks nii palju kõrgemal seista Teie Majesteedist.»

«Ei, härra. Ma kõnelen riigi tugisambast, oma ainukesest teenrist, ainsast sõbrast, härra kardinalist.»

«Kõrgus, Tema Eminents ei ole Püha Isa.»

«Mis te sellega mõtlete, härra?»

«Seda, et ainult paavst on tlmeksimatu, tema kardinali kohta see ei kehti.»

77

«Te tahate siis öelda, et ta mind petab? Et ta mind reedab? Tähendab, te süüdistate teda. Kõnelge, tunnistage avameelselt, et te teda süüdistate!»

«Ei, kõrgus, tahan öelda, et ta eksib. Tahan öelda, et teda on halvasti informeeritud. Tahan öelda, et ta kiirustas Teie Majesteedi musketäride süüdistamisega, et ta on nende suhtes ebaõiglane ja et ta ei kogunud andmeid usaldusväärsetest allikatest.»

«Hertsog de la Tremouille ise on süüdistuse esitanud. Mis te selle kohta ütlete?»

«Kõrgus, ma võiksin vastata, et ta ise on asjast liiga huvitatud, et olla küllalt erapooletu tunnistaja. Kuid ma olen kaugel sellest. Tunnen hertsogit kui aumeest ja ma olen nõus sellega, mis tema ütleb. Aga ainult ühel tingimusel, kõrgus.»

«Missugusel tingimusel?»

«Et Teie Majesteet laseks ta enda juurde kutsuda, küsitleks teda nelja silma all ja et mina võiksin otsekohe peale hertsogi lahkumist kohtuda Teie Majesteediga.»

«Või nii!» ütles kuningas. «Ja te nõustute sellega, mida kõneleb härra de la Tremouille?»

«Jah, kõrgus.»

«Teie nõustute tema otsusega?»

«Kahtlemata.»

«Ja nõustute ka kahjutasuga, mis ta nõuab?»

«Kindlasti.»

«La Chesnaye! La Chesnaye!» hüüdis kuningas.

Louis XIII ustav kammerteener, kes alati ukse taga seisis, astus sisse.

«La Chesnaye,» ütles kuningas, «saatke otsekohe härra de la Tremouille' järele. Tahan temaga veel täna õhtul kõnelda.»

«Kas Teie Majesteet annab sõna, et ta ei võta härra de la Tremouille' ja minu vahel kedagi vastu?»

«Mitte kedagi, aadliku ausõna.»

«Niisiis nägemiseni homme, kõrgus.»

«Nägemiseni, härra.»

«Mis kellaajal soovib Teie Majesteet mind näha?»

«Igal ajal.»

«Kui tulen liiga vara hommikul, kardan äratada Teie Majesteeti.»

78

«Mind äratada? Kas ma siis magan? Ma ei maga enam üldse, härra, unelen vaid mõnikord, see on kõik. Tulge nii vara kui soovite, tulge kel! seitse. Kuid hoidke end, kui teie musketärid süüdlasteks jäävad!»

«Kui musketärid on süüdi, kõrgus, siis antakse süüdlased Teie Majesteedi kätte. Te võite talitada nendega oma heaksarvamise järgi. Kas Teie Majesteedil on veel soove? Käskige, olen valmis teie korraldusi täitma.»

«Ei, mu härra. Asjata ei nimetata mind Louis Õiglaseks. Niisiis nägemiseni, härra.» «Jumal kaitsku seni Teie Majesteeti.» Nii vähe kui kuningas magaski, magas härra de Treville veel halvemini. Juba õhtul oli ta lasknud kolmele musketärile ja nende sõbrale teatada, et nad hommikul poole seitsmeks tema juurde tuleksid. Ta võttis nad endaga kaasa, ei tõotanud ega lubanud neile aga midagi. Ka ei varjanud ta, et nende ja isegi tema enese saatus ripub juuksekarva otsas.

Musketärid jättis ta kõrvalsissekäigu trepi juurde ootama, et nad juhul, kui kuningas on ikka veel pahane, võiksid märkamatult kaduda. Kui aga kuningas nõustub neid vastu võtma, tarvitses neid ainult kutsuda.

Kui härra de Treville kuninga ootetuppa astus, leidis ta sealt La Chesnaye, kes teatas, et hertsog de la Tremouille jõudis eile koju liiga hilja, et veel samal õhtul Louvre’isse ilmuda. Hertsog de la Tremouille oli just äsja saabunud ja viibib sel hetkel parajasti kuninga juures.

Härra de Treville oli selle üle väga rõõmus. Nõnda võis ta kindel olla, et mingi võõras mõju ei saa tungida de la Tremouille' seletuse ja tema vahele.

Tõepoolest, vaevalt kümne minuti möödudes avanes kuninga kabineti uks ja härra de Treville nägi sealt väljuvat hertsog de la Tremouille'd, kes astus tema juurde ja ütles:

«Härra de Treville, Tema Majesteet laskis mind kutsuda, et teada saada, mis juhtus eile hommikul minu majas. Ma rääkisin tõtt, see tähendab, et süüdi olid minu mehed ja ma olen valmis teie ees vabandama. Kuna kohtan teid nüüd, siis palun suvatsege vastu võtta minu vabandus ja pidage mind alati oma sõbraks.»

«Härra hertsog,» ütles de Treville, «mul oli niivõrd

79

kindel usk teie ausususesse, et ma ei soovinud ühtegi teist kaitsjat Tema Majesteedi juures. Ma näen, et ma ei eksinud. Tänan teid selle eest, et Prantsusmaal on veel mehi, kelle kohta võib eksimatult öelda seda, mis mina teie kohta ütlesin.»

«Hästi, hästi!» ütles kuningas, kes kuulas kõiki neid meelitusi uksel seistes. «Treville, öelge talle ainult, et kui ta tahab olla teie sõber, siis mina tahan olla tema sõber. Kuid ta on jätnud mind hooletusse. Juba kolm aastat pole ma teda näinud ja näha saan ma teda ainult siis, kui lasen teda kutsuda. Öelge talle kõike seda minu poolt, sest need on asjad, mida üks kuningas ei saa ise ütelda.»

«Tänan, kõrgus, tänan,» vastas hertsog. «Teie Majesteet teab väga hästi — ma ei ütle seda muidugi härra de Treville'i kohta —, et mitte need inimesed pole talle kõige ustavamad, keda ta iga hetk päeva jooksul kohtab.»

«Ah, teie kuulsite, mis ma ütlesin. Seda parem, seda parem,» lausus kuningas ukse juurde tulles. «Ah, see olete teie, Treville. Kus on siis meie musketärid? Ma ütlesin ju teile üleeile, et te nad kaasa tooksite. Miks te ei ole seda teinud?»

«Nad on all, kõrgus. Kui lubate, La Chesnaye läheb ja käsib neil üles tulla.»

«Ja-jaa, tulgu nad otsekohe. Kell saab kaheksa, kell üheksa ootan ma külalist. Härra hertsog, te võite minna, kuid tulge mind kindlasti jälle vaatama. Astuge sisse, Treville!»

Hertsog kummardas ja väljus. Sel hetkel, kui ta ukse avas, ilmusid La Chesnaye juhtimisel ülemisele trepi-otsale kolm musketäri ja d'Artagnan.

«Tulge, tulge, mu vaprad,» ütles kuningas, «pean teiega tõrelema.»

Musketärid lähenesid ja kummardasid. D'Artagnan tuli nende järel.

«Pagana pihta! Te lõite neljakesi kahe päeva jooksul seitse Tema Eminentsi kaardiväelast reast välja!» jätkas kuningas. «See läheb liiale, mu härrad. Kui asi nii edasi kestab, on Tema Eminents sunnitud iga kolme nädala tagant oma väeosa koosseisu uuendama ja mina pean kogu karmusega ediktidest kinni pidama. Kui oleks juhuslikult tegemist ühega, selle vastu ei oleks mul

80

midagi. Aga kahe päevaga seitse, ma kordan, seda on juba luga palju.»

«Kõrgus, Teie Majesteet näeb, kuidas nad ülikurba-dena ja kahetsedes on tulnud vabandust paluma »

«Ulikurbadena ja kahetsedes! Hm!» sõnas kuningas «Ma ei usalda küünevõrdki nende silmakirjalikku ilmet eriti gaskoonlase nägu. Tulge siia, härra!»

81

D'Artagnan, kes mõistis, et need sõnad olid määratud temale, astus meeltheitva ilmega lähemale.

«Kuulge! Miks te ütlesite mulle, et see oli noormees? See on ju laps, härra de Treville, tõeline laps! Siis tema andiski Jussacile selle hirmsa hoobi?»

«Ja kaks suurepärast mõõgahoopi Bernajoux'le.»

«Kas tõesti?»

«Kõnelemata sellest, et kui ta poleks mind Bicarat' käest päästnud, ei langeks mulle kindlasti osaks au praegusel hetkel Teie Majesteedile alandlikult lugupidamist avaldada,» ütles Athos.

«Härra de Treville, see bearnlane on ju tõeline kurat, oh sa sarviline saatan! kui kasutada kuninga, minu isa sõnu. Selle ameti juures muutub palju kuubi auklikuks ja murdub palju mõõku. Aga gaskoonlased on ikka veel vaesed, eks ole?»

«Kõrgus, pean ütlema, et pole veel leitud kullalade-meid nende mägedes, kuigi jumal võlgneb niisuguse ime vastutasuks selle eest, kuidas gaskoonlased teie kuningast isa taotlusi toetasid.»

«Sellega tahetakse muidugi öelda, et gaskoonlased on ka minu kuningaks teinud, eks ole, Treville, sest ma olen oma isa poeg? Olgu pealegi, ma ei ütle ei. La Ches-naye, minge vaadake, ehk leiate nelikümmend pistooli, kui tuhnite kõikides mu taskutes! Ja kui te need leiate, siis tooge mulle. Ja nüüd, noormees, kõnelge ausalt, kuidas see juhtus.»

D'Artagnan jutustas üksikasjaliselt eilsest seiklusest: kuidas ta ei võinud magada rõõmu pärast, et saab näha Tema Majesteeti; kuidas ta seepärast tuli kolm tundi enne audientsi sõprade juurde; kuidas nad olid koos mänguplatsile läinud; kuidas Bernajoux oli teda pilganud ta kartuse pärast saada palliga vastu nägu; kuidas Bernajoux pilkamise eest peaaegu eluga oleks maksnud ning kuidas härra de la Tremouille, kes milleski süüdi polnud, pidi peaaegu majast ilma jääma.

«Kõik oli nii,» sosistas kuningas. «Jah, just nii kandis ka hertsog mulle asjast ette. Vaene kardinal! Kahe päevaga seitse meest, ja pealegi kõige kallimad. Aga sellest on küllalt, mu härra, pidage meeles! Aitab! Te maksite

82

kätte Férou tänava sündmuse eest ja veel rohkemgi. Te peate olema rahuldatud.»

«Kui Teie Majesteet on rahuldatud, siis oleme seda ka meie,» vastas Treville.

«Jah, ma olen rahul,» lisas kuningas, võttis pihutäie kuldraha La Chesnaye käest ja andis selle d'Artagna-nile. «See on tõendiks minu rahulolust,» ütles ta.

Tol-ajal ei olnud veel moes uhkusemõisted, mis kehtivad tänapäeval. Aadlik võttis kuninga käest raha vastu ja ei tundnud end vähimalgi määral alandatuna. Nii pistis ka d'Artagnan nelikümmend pistooli häbenemata tasku ja tänas Tema Majesteeti üliväga.

«Kell on juba pool üheksa,» sõnas kuningas seinakellale vaadates. «Te võite minna, sest kell üheksa, nagu ma ütlesin, pean kedagi vastu võtma. Tänan teid truuduse eest, mu härrad. Ma võin teie truudusele loota ka tulevikus, kas pole nii?»

«Oo kõrgus!» hüüdsid neli kaaslast ühel häälel. «Me laseme end Teie Majesteedi pärast tükkideks raiuda.»

«Hästi, hästi, aga jääge parem siiski terveks. See on rohkem väärt ja saate olla mulle ka kasulikumad. Treville,» lisas kuningas sosinal sel ajal, kui noormehed lahkusid, «kuna teil musketäride juures puudub vaba koht ja me pealegi otsustasime, et sellesse väeossa astumiseks peab eelnema õppeaeg, siis saatke see noormees oma õemehe härra des Essarts'i kaardiväelaste kompaniisse. Oh, pagan võtaks, Treville, ma rõõmustan kardinali grimassi üle: ta on kindlasti maruvihane, see jätab mind aga ükskõikseks. Mul on õigus nii toimida.»

Kuningas viipas hüvastijätuks käega, Treville väljus ja läks musketäride juurde, kes parajasti jagasid d'Artagnaniga neljakümmend pistooli.

Tema Majesteedi ennustus läks täide.. Kardinal oli tõepoolest maruvihane. Ta viha kestis nii kaua, et kogu nädala ei ilmunud ta kaardimängu ajaks kuninga juurde. See kõik ei takistanud aga kuningat temale maailma lahkeimat nägu näitamast ja teda nähes igakord mesimagusalt küsimast:

«Mu härra, kuidas käib teie ustavate vaesekeste Bernajoux' ja Jussaci käsi?» '

VII MUSKETÄRIDE MAJAPIDAMINE.

Kui d'Artagnan oli lahkunud LouvreMst ja küsinud sõpradelt nõu, mis teha oma osaga neljakümnest pistoo-list, siis soovitas Athos korraldada hea lõunasöök «Männi-käbi» kõrtsis, Porthos andis nõu võtta teener, Aramis aga soovitas muretseda seisusekohane armuke.

Lõunasöök toimus veel samal päeval ja teener serveeris laua juures. Lõunasöögi oli tellinud Athos, teenri muretsenud Porthos. Teener oli pikardialane, kelle kuulus musketär oli palganud samal päeval la Tournelle'i sillal, kus viimane vette süütamise ja sellest tekkivate ringide vaatlemisega aega veetis.

Porthos arvas, et mainitud tegevus andis tunnistust järelemõtlikust ning vaatlevast loomusest, ja tõi mehe muude soovitusteta endaga kaasa. Aadliku tähtis ilme, kelle teenistusse ta uskus olevat astunud, veetles Planchet'd — nii oli pikardialase nimi. Ta oli aga veidi pettunud, kui nägi, et koht oli juba Mousquetoni-nimelise ametivenna poolt ära võetud, ja kui Porthos talle teatas, et tema iseendast küllaltki suur majapidamine kahte teenrit ei vaja ning et lal tuleb d'Artagnani teenistusse astuda. Siiski, kui ta isanda lõunasöögi juures teenis ja nägi teda maksmisel pihutäit kuldraha taskust võtvat, arvas ta, et tema õnn on nüüd saabunud, ja tänas taevast, et on niisuguse kröösuse otsa sattunud. Selle veendumuse juures püsis ta kuni pidusöögi lõpuni, mille riismetega ta tegi tasa oma kauaaegse paastumise. Õhtul isanda voodit korraldades varisesid aga Planchet' õhulossid kokku. Korteris, mis koosnes ees- ja magamistoast, oli üksainus voodi. Planchet heitis magama eestuppa tekile, mis oli võetud d'Artagnani voodilt, kellel tuli edaspidi ilma läbi ajada.

Athosel oli omakorda eriliselt väljaõpetatud teener, nimega Grimaud. Ta oli väga vaikne, see vää-ikas isand. Iseendast mõista oli jutt Athosest. Juba viis-kuus aastat, kus ta elas tihedaimas sõpruses kaaslaste Porthose ja Aramisega, mäletavad need .teda sageli naeratamas, mitte iialgi aga naermas. Ta kõneles lühidalt ja ilmekalt,

rääkides ainult seda, mida soovis öelda, ei midagi rohkem: ei kaunistusi, ilustusi ega arabeske. Ta kõne esitas fakte ilma kõrvalepisoodideta.

Kuigi Athos oli vaevalt kolmekümneaastane ja paistis silma nii keha- kui vaimuilu poolest, ei teadnud keegi, et tal oleks olnud armukest. Iialgi ei kõnelnud ta naistest. Ent ta ei takistanud teisi tema juuresolekul neist kõnelemast, kuigi võis vaevalt mõista, et sedalaadi vestlus, millest ta osa võttis ainult kibedate sõnade ja inimvaenulike märkustega, oli talle vastumeelne. Kinnisus, inimestepõlgus ja vaikiv olek tegid temast peaaegu rauga. Truuks jäädes oma harjumustele, oli ta Grimaud'd õpetanud lihtsa käeviipe või kerge huulteliigutuse-peale kuuletuma. Ta kõneles teenriga ainult erakordsetel juhtumitel.

Grimaud, kes kartis oma isandat nagu tuld, aga siiski oli temasse sügavalt kiindunud ja austas tema teravat mõistust, arvas nii mõnigi kord, et on hästi aru saanud oma isanda soovist, ja tormas käsku täitma, kuid toimis sealjuures otse vastu isanda tahtmist. Siis kehitas Athos õlgu ja nüpeldas Grimaud'd, ise seejuures vihastamata. Niisugustel päevadel kõneles ta natukene.

Porthos. nagu me võisime juba näha, oli iseloomu poolest Athose vastand. Ta ei kõnelnud mitte üksnes palju, vaid ka valjusti. Tema õigustuseks peab ütlema, et ta ei omistanud sellele mingit tähelepanu, kas teda kuulati või mitte. Ta kõneles rääkimismõnu

ja enese kuulamise naudingu pärast. Ta rääkis kõigest, välja arvatud teadusest, viidates seejuures — tema onfa sõnade järgi — juba lapsepõlves juurdunud vihale teadlaste vastu. Ta oli vähem esinduslik kui Athos ja enda alaväärsuse tunnetamine oli ta alguses sageli muutnud ülekohtuseks aadliku vastu, keda ta püüdis hiilgava riietusega üle trumbata. Kuid ainuüksi lihtsa musketärimant-liga, peahoiakuga ja kõnnakuga võitis Athos endale kuuluva koha, jättes tagaplaanile toretseva Porthose. Porthos leidis lohutust kiitlemises, täites härra de Treville'i maja eestoa ja Louvre'i vahimaja juttudega oma hiilgavast edust naiste juures, millest aga Athos iialgi ei kõnelnud. Praegusel momendil, olles jõudnud ameti-aadlike juurest sõjameeste aadliseisuse juurde,

85

advokaadiprouast parunessini, ei olnud jutt millestki vähemast kui välismaisest printsessist, kes olevat temast väga sisse võetud.

Vana kõnekäänd ütleb: «Kuidas isand, nõnda teener!» Asugem siis Athose teenri juurest Porthose teenri juurde, Grimaud' juurest Mousquetoni juurde.

Mousqueton oli normandialane, kelle rahuarmastava nime Boniface oli ta isand vahetanud hoopis kõlavama — Mousquetoni vastu. Ta oli hakanud Porthose teenriks tingimusel, et saab tasuks ainult riietuse ja korteri, — kuid need pidid olema hiilgavad. Lisaks nõudis ta kaks tundi päevas vaba aega, et pühenduda tegevusele, mis pidi rahuldama ta muud vajadused. Porthos oli tingimustega nõus: asi sobis suurepäraselt. Ta laskis õmmelda Mousquetonile kuued oma vanadest riietest ning mantlitest ja tänu väga osavale rätsepale, kes need hilbud ümberpööramisega uueks muutis — ja kelle naist kaht-lustati selles, et ta tahab sundida Porthost loobuma oma aristokraatlikest harjumustest — nägi Mousqueton oma isanda kõrval üsna esinduslik välja.

Mis puutub Aramisesse, siis tema iseloomu oleme juba piisavalt kirjeldanud, pealegi iseloomu, mida me samuti nagu ta kaaslastegi juures võime jälgida selle kujunemises. Tema teenri nimi oli Bazin. Oma isanda lootuse tõttu astuda ühel päeval vaimulikku seisusesse kandis Bazin alati musta riietust, nagu on sobiv vaimuliku teenrile. See oli leebe, rahulik, veidi rasvunud kolmekümne viie kuni neljakümneaastane berrilane, kes isanda poolt antud vâba aega kasutas vagade raamatute lugemiseks ning hädakorral oskas vähestest toitudest koosneva, kuid suurepärase lõuna valmistada. Kuid kõige ülejäänu suhtes oli Bazin pime, tumm, kurt ja äraproovitud truudusega.

Nüüd, kus me vähemalt pealiskaudselt tunneme nii isandaid kui ka teenreid, asugem vaatlema kortereid, kus igaüks elas.

Athos elas Férou tänaval, paari sammu kaugusel Luxembourg'i lossist. Korter koosnes kahest väikesest korralikust möbleeritud toast üürimajas, mille veel noor ja tõepoolest kaunis perenaine talle asjatult silmi tegi. Selle tagasihoidliku korteri seintel paistsid siin-seal

86

silma üksikud jäljed möödunud hiilgusest: seal oli näiteks rikkalikult damastseeritud mõõk, mis kuju järgi otsustades pidi François I ajast pärinema ja mille kalliskividega inkrusteeritud käepide üksi maksis kakssada pistooli. Ometi, isegi kõige suuremas hädas ei nõustunud Athos seda pantima või müüma. Porthos oli kaua ihaldanud seda mõõka, valmis loovutama selle eest kümme aastat oma elust.

Kord, kui Porthosel oli kohtumine ühe hertsoginnaga, tahtis ta seda Athoselt laenata. Sõnalausumata tühjendas Athos oma taskud, korjas kokku kõik kalliskivid, kukrud, paelad ning kuldketid ja pakkus neid Porthosele, öeldes: «Mõõk aga on needitud seinale

ja seda ei võeta sealt maha enne, kui mõõga isand lahkub korterist.» Peale mõõga kaunistas tuba portree, mis kujutas Henri III aegset väga elegantselt riietatud aadlikku, Püha Vaimu ordeniga rinnal. Portreel oli midagi ühist Athose näojoontega: teatav perekondlik sarnasus, mis lubas oletada, et see suursugune aadlik, kuningliku ordu kavaler, oli üks Athose esivanematest.

Lõpuks oli kaminal suurepärane nikerdatud kastike, mis kandis samasugust vappi kui mõõk ning portree ja oma peenusega teravalt silma paistis ülejäänud asjade seas. Kastikese võtit kandis Athos alati kaasas. Ühel päeval oli ta selle avanud Porthose juuresolekul, kes vois siis kindlaks teha, et kastike sisaldas ainult kirju ja pabereid: kahtlemata armastuskirjad ja perekonna-paberid.

Porthos elas Vieux-Colombier' tänaval avaras ja välimuse järgi uhkes korteris. Iga kord, kui Porthos mõne sõbra saatel korteri akendest möödus, kus alati ühe akna juures seisis paraadlivreesse riietatud Mousqueton, tõstis ta käe ja ütles: «Siin ma elan.» Kunagi ei olnud aga Porthos kodus, iialgi ei kutsunud ta kedagi sisse ja ükski inimene ei võinud kujutleda, missuguseid tõelisi rikkusi varjas see hiilgav fassaad.

Aramis elas buduaarist, söögitoast ja magamistoast koosnevas väikeses korteris. Magamistoa aknad — tuba asus esimesel korrusel nagu korteri ülejäänud ruumidki — avanesid väikesesse, värskesse-rohelusse upounud varjulisse aiakesse, kuhu ei saanud tungida naabrite silmad.

87

Kuidas elas d'Artagnan, see on meil juba teada ja me tegime tutvust ka tema teenri isand Planchet'ga.

D'Artagnan, kes oli loomult väga uudishimulik, nagu on seda muide üldse inimesed, kellel on kalduvust intrigeerimiseks, püüdis iga hinna eest teada saada, kes on õieti Athos, Porthos ja Aramis. Sõjameeste nimede taha varjas iga noormees oma aadlikunime, eriti Athos, kelles juba ljöö kauguselt võis tunda suursugust aadlikku. Nii pöördus d'Artagnan Porthose poole, et saada andmeid Athose ja Aramise kohta, ja Aramise poole, et tundma õppida Porthost.

Kahjuks ei teadnud ka Porthos oma vaikiva kaaslase elust rohkem kui ainult kuulujuttude järgi. Räägiti, et ta oli armuasjades suure õnnetuse läbi elanud ja et hirmus reetmine oli igaveseks mürgitanud selle ülla mehe elu. Milles see reetmine seisnes? Seda ei teadnud keegi.

Porthose elu — välja arvatud tema tõeline nimi, mida nagu ta kaaslastegi nimesid teadis ainult härra de Treville — oli kerge mõista. Tühine ja lobisemishimuline, võis temast läbi näha otsekui kristallist. Ainus asi, mis uurija oleks võinud eksiteele viia: kõige selle uskumine, mis ta enesest rääkis.

Kuigi näis, et Aramisel ei ole saladusi, oli ta ometi väga salapärane nooruk. Harva vastas ta küsimustele, mis esitati teiste kohta, ja põikles kavalalt kõrvale neist, mis puudutasid teda ennast. Ühel päeval, kui d'Artagnan teda üksikasjaliselt Porthose üle küsitles, sai ta teada mingi kuulujutu musketäri hiilgavast edust ühe printsessi juures; seejärel tahtis d'Artagnan teada, kuidas on lood kaasvestleja enese armuseiklustega.

«Ja kuidas on teiega, kallis kaaslane,» küsis d'Artagnan, «teiega, kes te teiste parunessidest, krahvitaridest ja printsessidest kõnelete?»

«Lubage,» katkestas teda Aramis, «ma kõnelesin neist ainult seepärast, et Porthos nende kaunite lugudega ise minu juuresolekul on kiidelnud. Aga uskugejnind, kallis härra

d'Artagnan, kui ma oleksin seda mõnest teisest allikast kuulnud, või kui Porthos oleks selle mulle usaldanud, siis ei leiaks te diskreetsemat pihiisa, kui olen mina.»

«Ma ei kahtle selles,» jätkas d'Artagnan, «aga mulle

88

näib, et ka teie ise olete üsna lähedalt tuttav vappidega, mida tõendab toosama tikitud taskurätt, tänu millele oli mul au teiega tutvuda.»

Sel korral ei vihastanud Aramis sugugi, vaid vastas kõige tagasihoidlikumal ilmel mahedalt:

«Ärge unustage, mu armas, et ma tahan hakata vaimulikuks ja seepärast põgenen kõigi ilmlike lõbude eest. Taskurätt, mida te nägite, ei olnud mulle kingitud, vaid üks sõber unustas selle minu juurde. Ma pidin selle peitma, et mitte teda kompromiteerida — teda ja daami, keda ta armastab. Mina isiklikult järgin selles asjas targa Athose eeskuju — tal ei ole samuti armukest nagu minulgi.»

«Miks, kuradi pärast! Te ei ole ju preester, vaid musketär.»

«Musketär ainult ajutiselt, mu kallis, nagu ütleb selle kohta kardinal, musketär vastu tahtmist, südames aga olen ma vaimulik, uskuge mind. Athos ja Porthos sokutasid mind siia, et ma millegagi tegeleksin. Parajasti siis, kui mind pidi vaimulikuks pühitsetama, oli mul väike pahandus... Aga see kõik ei huvita teid põrmugi ja ma raiskan ainult teie kallist aega.»

«Mitte sugugi, see huvitab mind väga,» hüüdis d'Artagnan, «pealegi ei ole mul praegusel hetkel midagi ees.»

«Minul aga on palvelugemise aeg,» vastas Aramis, «lisaks sellele pean ma tegema mõned värsid proua dAiguillonile ja siis läbi minema Saint-Honore tänavalt ning proua Chevreuse'i jaoks põsepuna ostma. Te näete, kallis sõber, kui teil pole kiiret, siis minul seevastu on väga kiire.» Aramis ulatas oma noorele kaaslasele sõbralikult käe ja jättis jumalaga.

Vaatamata pingutustele ei saanud d'Artagnan midagi rohkem teada oma kolme uue sõbra kohta. Nii otsustas ta praegu uskuda kõike, mida kõneldi nende mineviku kohta, jäädes lootma kindlamaid ja ulatuslikumaid andmeid tulevikus. Seni näis Athos talle Ahhilleusena, Porthos Aiasena ja Aramis Joosepina.

Muidu oli aga nelja noormehe elu lõbus. Athos mängis, kuid alati õnnetult. Siiski ei laenanud ta iialgi ainustki sou'd oma sõpradelt, kuigi tema kukkur oli alati sõprade

89

käsutuses. Kui ta juhtus ausõna peale mängima, siis äratas ta oma võlausaldaja järgmisel päeval kell kuus hommikul, et talle oma võlga tasuda.

Porthosel käis hasartmäng hookaupa. Võidukatel päevadel oli ta särav ja ülbe. Kaotuse korral kadus ta jäljetult mõneks päevaks, ning ilmus hiljem nähtavale kahvatu ja mossis näoga, kuid alati rahaga taskus.

Aramis ei mänginud iialgi. Ta oli kõige halvem musketär ja viletsaim külaline, keda võib kujutleda. Alati pidi ta töötama. Mõnikord lõunasöögil, kui kõik veinijoovas-tuses ja vestlusetuhinas arvasid, et võiks veel paar-kolm tundi lauas istuda, tõusis Aramis meeldivalt naeratades, vaatas kella ja lahkus seltskonnast, et minna konsulteerima ühe teoloogiga, nagu ta ütles. Teinekord jälle läks ta koju, et kirjutada väitekirja, ja palus sõpru teda mitte tülitada.

Sellistel puhkudel ilmus Athose huulile meeldiv nukker naeratus, mis nii väga sobis ta õilsale näole, Porthos aga jõi ja vandus, et Aramisest ei saa iialgi midagi rohkemat kui külaküree.

D’Artagnani teener Planchet talus väärikalt oma õnne. Ta sai kolmkümmend sou'd päevas ja terve kuu jooksul tuli ta koju rõõmsana kui linnuke, olles lahke oma isanda vastu. Kui aga tuul hakkas Fossoyeurs’i tänava majapidamisele teiselt poolt puhuma, see tähendab, kui kuningas Louis XIII nelikümmend pistooli oli ära söödud või peaaegu söödud, hakkas Planchet kaebama. Athos leidis need kaebused südantpööritavad olevat, Porthose arvates olid nad sündsusetud ja Aramise meelest naeruväärsed. Athos soovitas d'Artagnanil see veidrik minema saata, Porthos soovitas teda enne veel nüpeldada, Aramis omakorda arvas, et üks isand on kohustatud kuulama ainult seda, mis temast meeldivat räägitakse.

«Teil on seda kerge ütelda,» sõnas d'Artagnan, «teil, Athos, kes te Grimaud'ga täielikus vaikuses elate, tal kõnelemise ära keelate ja järelikult temaga iialgi sõna-vahetusse ei satu; samuti teil, Porthos, sest te elate hiilgavat elu ja olete jumaluseks teener Mousquetonile; ja lõpuks teil, Aramis, kes te alati hajameelne olete teoloogia uurimise tõttu ja sellega sügavat austust sisendate

90

tasasele ning usklikule teenrile Bazinile. Aga mis pean tegema mina, et sisendada Planchet’le kiindumust, usku voi austust minu vastu, mina, kellel pole kindlat kohta ega varandust ja kes ma pole ei musketär ega isegi kaardiväelane?»

«Lugu on tõsine,» vastasid kolm sõpra. «See on sisemine asi. Teenritega on lugu samuti nagu naistega. Neile tuleb kohe alguses koht kätte näidata, kuhu nad kuuluvad. Mõtelge selle üle järele.»

D'Artagnan mõtles järele ja otsustas esialgu Planchet' läbi kolkida, mida ta ka tegi temale omase kohusetundlikkusega. Pärast seda kui d'Artagnan oli teenri korralikult läbi nüpeldanud, keelas ta Planchet'1 ilma. loata teenistusest lahkuda. Ta lisas:

«Tulevik ei peta mind, kindlasti tulevad paremad ajad. Kui sa minu juurde jääd, oled sa tehtud mees. Mina olen liiga hea isand, et jätta sind õnnest ilma ja lasta sind sinu nõudmise peale lahkuda.»

Musketäride juures põhjustas see teguviis sügavat austust d'Artagnani diplomaatiliste võimete vastu. Planchet oli samuti vaimustusest haaratud ja ei kõnelnud enam äraminekust.

Nelja noormehe elu oli muutunud ühiseks. D'Artagnan, kellel polnud mingeid harjumusi, sest ta tuli provintsist ja sattus tema jaoks täiesti uude maailma, võttis sõprade harjumused otsekohe omaks.

Talvel tõusti kell kaheksa, suvel kella kuue paiku. Seejärel mindi härra de Treville'i juurde päevakäsu järele ja selgitati, missugune on üldine olukord. Kuigi d'Artagnan ei olnud musketär, täitis ta nende kohustusi liigutava täpsusega. Pidevalt käis ta valves, olles kaaslaseks sellele, kes parajasti oli teenistuses. Musketäride majas tunti d'Artagnani ja kõik pidasid teda heaks kaaslaseks. Härra de Treville oli teda esimesest pilgust õigesti hinnanud, kiindus temasse ja ei väsinud teda kuningale soovitamast.

Ka kolm musketäri armastasid oma noort sõpra väga. Nelja kaaslase sõprus, vajadus üksteist neli-viis korda päeva jooksul näha, olgu siis duelli, asja või lõbu pärast, sundis neid varjudena üksteise kannul käima ja alati võis lahutamatuid kohata üksteise otsinguil Luxembourg'ist

Saint-Sulpice'i väljakuni ja Vieux-Colombier' tänavast Luxembourg'ini.
Härra de Tréville'i lubadused aga arenesid vahepeal oma rada. Ühel ilusal päeval andis kuningas käsu rüütel des Essarts'ile võtta d'Artagnan kadetiks oma kaardi-väkke. Ohates ajas d'Artagnan mundri selga. Ta oleks andnud kümme aastat oma elust, kui oleks võinud selle vahetada musketärimantli vastu. Seda õnne tõotas talle härra de Tréville kaheaastase katseaja järel, mis pealegi võis lüheneda, kui d'Artagnanil on juhust osutada kuningale mingi teene või korda saata mõni hiilgav kangelastegu. D'Artagnan lahkus selle lubaduse peale ja alustas järgmisest päevast teenistuskohustuste täitmist.
Nüüd oli tulnud kord Athose, Porthose ja Aramise kätte pidada valvet koos d'Artagnaniga, kui too oli postil. Niiviisi võttis rüütel des Essarts'i väeosa d'Artagnani vastuvõtmise päeval tegelikult neli meest teenistusse.

VIII ÕUKONNAINTRIIG.

Vahepeal aga tuli kuningas Louis XIII neljakümnele pistoolile lõpp nagu kõigile selle maailma asjadele, millel on algus, ja sellest lõpust saadik sattusid meie neli sõpra puudusesse. Alguses pidas Athos mõni aeg isiklike rahadega kogu seltskonda üleval. Temale järgnes Porthos. Tänu ühele järjekordsele kadumisele, millega oldi harjunud, sai ta peaaegu kaks nädalat kõiki vee peal hoida. Siis tuli krd Aramise kätte, kes heameelega asja joonde ajas ja kellel õnnestus, nagu ta ise ütles, muretseda mõned pistoolid teoloogiliste raamatute müügist.
Edasi tuli nagu alati abi otsida härra de Tréville'i juurest, kes andis palga arvel avanssi. Avanss ei suutnud aga palju aidata kolme musketäri, kellel oli juba rohkesti maksmata arveid, ja ühte kaardiväelast, kellel neid veel ei olnud.
Kui lõpuks oli näha, et lugu võtab hoopis halva pöörde, kraabiti viimases hädas kokku kaheksa kuni kümme pistooli, millega Porthos pidi mängima. Õnnetuseks tal ei

vedanud: ta kaotas kõik ja lisaks veel kakskümmend viis pistooli ausõna peale.
Nüüd muutus puudus viletsuseks. Tänavatel ja vahi-tubades võis näha hulkumas nälginud isandaid, teenrid kannul, ja korjamas sõprade käest võimalikult palju lõunalekutseid. Aramise arvates tuli hiilgeaegade! külvata lõunalekutseid paremale ja vasakule, et hädapäevadel oleks mõningaid lõigata.
Athost kutsuti neli korda lõunale ja iga kord viis ta kaasa oma sõbrad koos teenritega. Porthosel oli kuus võimalust ja ta laskis samuti sõpradel neid nautida. Aramisel oli kaheksa juhust. Nagu võisime juba märgata, oli just tema see mees, kes vähese kära juures palju korda saatis.
D'Artagnan, kes veel kedagi pealinnas ei tundnud, sai muretseda ainult ühe hommikueine šokolaadi joomisega koduküla küree külalisena ja ühe lõunaeine kaardiväe korneti juures.
D'Artagnan viis terve armee endaga kaasa küree juurde, kus hävitati ära kahe kuu toidutagavara, samuti korneti juurde, kes saatis korda ime.
«Sööd küll palju, aga ikkagi ei saa korraga süüa rohkem kui ainult ühe kõhutäie,» lausus selle kohta Planchet.

D'Artagnan tundis üsna suurt piinlikkust, et ta Athose, Porthose ja Aramise poolt muretsetud pidusöökidele sai ainult poolteist einet sõpradele vastutasuks pakkuda, sest hommikueine küree juures luges ainult poole eest. DArtagnan arvas, et on seltskonnale koormaks, sest oina nooruslikus lihtsameelsuses ta unustas, et ta ise oli kuu aega kogu seltskonda üleval pidanud. Ta murelik vaim asus innukalt väljapääsu otsima. Ta mõtles selle üle järele, et nelja noore vapra ning ettevõtliku noormehe liidul peaks olema hoopis õilsam eesmärk kui ringilonkimine, vehklemisharjutused ja enam või vähem vaimukad naljad.

Tõepoolest, neli niisugust meest, neli meest, kes olid üksteise heaks valmis ohverdama kõike rahakotist kuni eluni, neli meest, kes alati üksteist toetasid, kes iialgi ei taganenud, kes saatsid kas koos või üksikult täide ühiselt otsustatud kavatsused, neli kätt, mis ähvardasid

93

neljas eri suunas või olid juhitud ühte punkti, pidid kahtlemata — olgu siis salaja või avalikult, kavaluse või jõuga — leidma tee, mis viis eesmärgile, ükskõik kui kaugel või kui hästi varjatud see eesmärk ka ei oleks. D’Artagnani üllatas ainult see, et ta kaaslased polnud selle üle üldse mõelnud.

D'Artagnan juurdles parajasti küsimuse kallal, kuidas leida sellele neljakordsele ainulaadsele jõule suund, mille abil — ta ei kahelnud selles hetkegi — võiks tõsta maa-kera paigast, nagu toetuspunkti abil, mida otsis Arhimedes, kui äkki tasakesi uksele koputati. D'Artagnan äratas Planchet' ja käskis tal avada.

Ärgu lugeja arvaku, et lause «d'Artagnan äratas Planchet'» tähendaks seda, et oli öö või et päev polnud veel saabunud. Ei sugugi! Kell lõi parajasti neli. Kahe tunni eest oli Planchet tulnud isanda käest lõunat küsima, kuid isand vastas talle vanasõnaga: «Kes magab, see sööb.» Ja Planchet sõi unes.

Sisse astus üsna kahtlase ilmega mees, nähtavasti linnakodanik.

Planchet oleks heameelega magussöögi asemel vestlust pealt kuulanud, kuid kodanik teatas d'Artagnanile, et tal on midagi väga tähtsat ja salajast teatada, ja soovib temaga nelja silma all kõnelda.

D'Artagnan saatis Planchet' minema ja pakkus külalisele istet.

Valitses hetkeline vaikus, mille jooksul kaks meest teineteist uurivalt silmitsesid, otsekui tahaksid nad kõigepealt eelnevalt tutvuda. Seejärel d'Artagnan kummardas märgiks, et on valmis kuulama.

«Ma olen kuulnud kõneldavat härra d'Artagnanist kui tublist noormehest,» sõnas kodanik, «ja see õigusega pälvitud kuulsus viis mind otsusele usaldada teile oma saladus.»

«Kõnelge, härra, kõnelge,» ütles d'Artagnan, haistes instinktiivselt, et asi tõotas kasu.

Kodanik vaikis uuesti ja jätkas siis:

«Härra, minu naine, kellel pole puudust ei tarkusest ega ilust, on pesukorraldaja kuninganna juures. Varsti saab juba kolm aastat, kui mind temaga abielluma sunniti vaatamata tema väikesele varandusele, sest

94

kuninganna vedikukandja härra de La Porte on tema ristiisa ja kaitseb teda ...» «Äh nii! Ja edasi?» küsis d'Artagnan. «Edasi on lugu nii,» jätkas kodanik, «et eile hommikul, kui mu naine töötoast lahkus, rööviti ta ära.» «Kes röövis teie naise?»

«Härra, ma ei tea päris kindlasti, aga ma kahtlustan kedagi.»

«Keda te kahtlustate?».
«Meest, kes jälgib teda juba pikemat aega.»
«Kurat!»
«Härra, pean teile aga ütlema, et minu enda arvates on kõige selle juures rohkem tegemist poliitika kui armastusega.»
«Rohkem poliitika kui armastusega?» sõnas d'Artagnan mõttesse vajunult. «Keda te siis kahtlustate?»
«Ma ei tea, kas peaksin teile ütlema, keda kahtlustan ...»
«Härra, juhin teie tähelepanu sellele, et mina ei küsi teilt midagi. Teie tulite ise minu juurde. Teie ütlesite, et tahate mulle saladust usaldada. Tehke nii, nagu soovite, praegu on selleks veel võimalus.»
«Jah, härra. Te näite olevat aus noormees ja ma usaldan teid. Ma ei usu, et mu naine tema enda armuasjade pärast kinni võeti, ei, vaid hoopis ühe kõrgema daami armuasjade pärast.»
«Ah nii! On see siis proua de Bois-Tracy pärast?» küsis d'Artagnan, soovides jätta muljet, et ta on kursis õukonnaasjadega.
«Vaadake kõrgemale, härra, hoopis kõrgemale.»
«Proua d'Aiguilloni pärast?»
«Veel kõrgemale, palju kõrgemale!»
«Siis . . . kun .. .» D'Artagnan vaikis.
«Jah, härra,» vastas hirmunud kodanik vaevaltkuuldavalt.
«Ja kellega . ..?»
«Kellega siis veel kui mitte hertsog...»
«Hertsog . . .»
«Jah, härra,» vastas kodanik veelgi enam häält madaldades.
«Aga kuidas te seda kõike teate?»
95
«Ah kuidas ma tean?»
«Jah, kuidas te teate? Ei mingit poolikut usaldust või... te mõistate?»
«Ma tean seda naise kaudu, oma naise kaudu.» «Ja kust tema seda teab?»
«Härra de La Porte'i kaudu. Kas ma ei öelnud teile, et mu naine on kuninganna usaldusaluse, härra de La Porte'i ristitütar. Härra de La Porte paigutas ta Tema Majesteedi juurde, et meie kuninga poolt hüljatud, kardinali poolt jälitatud ja kõikide poolt reedetud vaesel kuningannal oleks vähemalt üks inimene, keda ta võiks usaldada.»
«Ahaa! Vaat mis selgub,» ütles d'Artagnan.
«Neli päeva tagasi tuli mu naine koju — muuseas, üks tema tingimus oli, et tal oleks võimalus kaks korda nädalas kodus mind vaatamas käia; ja nagu mul oli juba au teile öelda, et mu naine mind väga armastab — niisiis, mu naine tuli ja usaldas mulle, et kuninganna on praegu väga hirmul.»
«Kas tõesti?»
«Jah, näib, et kardinal jälitab ja kiusab teda rohkem kui kunagi varem. Richelieu ei suuda kuningannale sarabandi lugu andestada. Kas te teate seda lugu sara-bandiga?»
«Neetud! Või kas ma seda tean?» vastas d'Artagnan, kes ei teadnud sellest midagi, kuid tahtis näidata, et on asjaga kursis.
«Siin pole tegemist enam vihaga, vaid kättemaksuga.»
«Tõesti?»

«Ja kuninganna arvab .. .»
«Mida arvab kuninganna?»
«Ta arvab, et tema nimel on kirjutatud Buckinghami hertsogile.»
«Kuninganna nimel?»
«Jah, et sundida teda Pariisi tulema, ja kui ta juba kord Pariisis on, siis tahetakse teda lõksu meelitada.»
«Kurat! Aga, mu kallis härra, mis on teie naisel kõige sellega pistmist?»
«Tema kiindumus kuningannasse on üldiselt teada ja teda tahetakse kas käskijannast eemaldada või lihtsalt
96
hirmutada, et kuninganna saladusi teada saada, või teda ära meelitada ja spioonina kasutada.»
«See on võimalik,» ütles d'Artagnan, «aga kas te tema röövijat tunnete?»
«Ma ütlesin, et arvan tundvat.»
«Mis on ta nimi?»
«Seda ma ei tea. Ma tean ainult niipalju, et ta on kardinali käsilane, kes on enese ihu ja hingega temale ära müünud.»
«Kas te olete teda näinud?»
«Jah, ühel päeval mu naine näitas.»
«Kas on tema juures midagi, millest teda võiks ära tunda?»
«Oo, kindlasti. See on suursugune mustajuukseline härra, tõmmu jumega, valgete hammaste, läbitungiva pilgu ja kerge haavaarmiga meelekohal.»
«Haavaarmiga meelekohal!» hüüdis d'Artagnan. «Ja pealegi valged hambad, läbitungiv pilk ning mustad juuksed — tõmmu ja suursugune. See on ju seesama mees, keda ma kohtasin Meung'is.»
«Seesama mees, ütlesite teie?»
«Ja-jaa! Kuid see ei riku asja, see teeb asja koguni palju lihtsamaks. Kui teie ja minu vaenlane on sama mees, siis saan ma ju korraga kahe eest kätte maksta. Aga kuidas teda tabada?»
«Seda ma ei tea.»
«Kas teil on mingeid andmeid selle kohta, kus ta elab?»
«Ei mingeid. Ühel päeval, kui ma oma naist tagasi Louvre'isse saatsin, väljus ta sealt silmapilgul, kui mu naine oli sisse minemas. Ja siis naine näitaski teda mulle.»
«Kahekordne kurat!» pomises d'Artagnan. «Kõik on nii ebamäärane. Kuidas te oma naise röövimisest teada saite?»
«Härra de la Porte'i kaudu.»
«Kas ta teile üksikasju teatas?»
«Talle ei olnud need teada.»
«Ja mujalt ei ole te midagi kuulnud?»
«Siiski, ma ...»
«Mida?»
97
«Ma ei tea, võib-olla olen ma liiga ettevaatamatu.»
«Jälle tulete te sellega. Juhin teie tähelepanu asjaolule, et taganeda on juba hilja.»
«Pagan võtku, ma ei tagane!» hüüdis kodanik enese julgustuseks vandudes. «Pealegi, Bonacieux' ausõna ...»

«Teie nimi on Bonacieux?» katkestas teda d'Artagnan. «Jah, nii on mu nimi.»

«Te vandusite Bonacieux' ausõna juures. Andestage, et teid katkestasin, aga.see nimi tundub mulle tuttavana.»

«Väga võimalik, mu härra. Olen teie majaperemees.»

«Ah soo!» ütles d'Artagnan pooleldi tõustes ja kummardades. «Teie olete minu majaperemees.»

«Jah, härra, just nii. Ja kuna te minu juures juba kolm kuud olete elanud ja kahtlemata tähtsate toimetuste tõttu üüri maksmata olete unustanud, mina aga teid sellega kordagi tülitanud ei ole, siis arvasin, et te minu delikaatsust hindate.»

«Kuidas siis muidu, mu kallis härra Bonacieux!» ütles d'Artagnan. «Uskuge, olen teile selle teguviisi eest väga tänulik ja nagu ma teile juba ütlesin, tahaksin teile kuidagi kasulik olla . . .»

«Usun teid, usun teid, härra. Ja nagu öeldud, Bonacieux' ausõna, ma usaldan teid.»

«Lõpetage siis jutt, mida alustasite.»

Kodanik tõmbas taskust paberilehe ja ulatas selle d'Artagnanile.

«Kiri!» hüüdis d'Artagnan.

«Sain selle täna hommikul.»

D'Artagnan avas kirja ja kuna oli muutunud juba hämaraks, lähenes ta aknale. Kodanik läks talle järele.

«Ärge otsige oma naist,» luges d'Artagnan, «ta saadetakse teile tagasi, kui te"da enam ei vajata. Kui teete kas või ühegi katse teda leida, olete kadunud.»

«Vähemalt niigi palju selgust,» jätkas d'Artagnan. «Aga lõppude lõpuks on see ju ainult ähvardus.»

«Seda küll. Aga see ähvardus hirmutab mind. Mu härra, ma ei tunne üldse vehklemiskunsti ja ma kardan Bastille'd.»

«Hm!» tegi d'Artagnan. «Ega minagi Bastille'st roh-

98

kem ei hooli kui teia. Kui aitaks mõõgahoobist, läheks asi veel kuidagi.»

«Härra, selles asjas panin ma kõik lootused just teie peale.»

«Kas tõesti?»

«Kui nägin teid alati hiilgavatest musketäridest ümbritsetuna, kes kõik on härra de Treville'i sõdurid ning järelikult kardinali vaenlased, arvasin, et teie ja te sõbrad oleksite vaimustatud, kui saaksite meie vaesele kuningannale teene osutada ja Tema Eminentsile vingerpussi mängida.»

99

«Kahtlemata.»

«Ja siis mõtlesin ma veel, et võlgnete mulle kolme kuu üüri, millest ma ei ole iialgi rääkinud ...»

«Ja-jaa, te kõnelesite juba sellest argumendist, leian, et see on väga tore.»

«Ja arvestades veel seda, et ma ei räägi teile enam kunagi tulevikus üüridest, niikaua kui osutate mulle seda au, et minu juures elate ...»

«Väga hea.»

«Ja lisaksin veel, et juhul kui on vaja, pakuksin teile viiskümmend pistooli, kui te praegusel momendil kitsikuses juhtuksite olema, mis on küll ebatõenäoline ...»

«Suurepärane! Te olete ju rikas, mu kallis härra Bona-cieux.»

«Härra, õigem oleks öelda, et elan lahedalt. Pudukau-bandusega, eriti aga teatud rahasummade paigutamisega kuulsa meresõitja Jean Mocquet' viimasesse reisiette-võttesse, olen ma kogunud varanduse, mis mulle aastas paar-kolm tuhat eküüd sisse toob. Nii et te mõistate, härra ... Ah! Aga ... mis see on?» hüüdis kodanik.

«Mis on?» küsis d'Artagnan.

«Mis ma seal näen?»

«Kus?»

«Tänaval, teie akende vastas, seal ukse juures: mantlisse mässitud mees.»

«See on tema!» hüüdsid d'Artagnan ja Bonacieux ühest suust, olles korraga oma vaenlase ära tundnud.

«Aa! Seekord ta mu käest ei pääse!» hüüdis d'Artagnan mõõga juurde karates.

Mõõka tupest tõmmates tormas ta korterist välja.

Trepil kohtas ta Athost ja Porthost, kes tulid tema juurde. Nad tõmbusid kõrvale ja d'Artagnan lipsas noolena nende vahelt läbi.

«Kuule, kuhu sa niiviisi tormad?» hüüdsid mõlemad musketärid.

«Mees Meung'ist,» vastas d'Artagnan ja kadus.

Enam kui üks kord oli d'Artagnan jutustanud sõpradele seiklusest tundmatuga, samuti kauni naisreisija saabumisest, kellele mees oli tähtsa saadetise usaldanud.

Athose arvates oli d'Artagnan üldises segaduses ise kirja kaotanud, sest aadlik — d'Artagnani kirjelduse

100

järgi ei saanud see olla keegi muu kui aadlik — polnud võimeline korda saatma nii madalat tegu, nagu seda on kirja varastamine.

Porthos omakorda nägi kõiges selles ainult armastajate kohtumist, mida oli seganud d'Artagnani ja tema võigu hobuse ilmumine.

Aramis aga ütles, et sedalaadi lood on müstilised ja õigem on neid mitte lähemalt uurida.

Mõnest d'Artagnani poolt poetatud sõnast taipasid nad, millega on tegemist, ja kuna nad arvasid, et d'Artagnan kas tabab selle mehe, või kaotab uuesti silmist, kuid igal juhul tuleb ta lõpuks koju tagasi — sammusid nad rahulikult edasi.

Kui nad d'Artagnani tuppa astusid, polnud seal enam kedagi. Majaperemees, kes kartis kohtumise tagajärgi, mis kahtlemata noormehe ja tundmatu vahel aset pidi leidma, arvas — silmas pidades tema enese poolt antud iseloomukirjeldust —, et targem on kaduda.

IX D’ARTAGNANI ISELOOM TULEB ILMSIKS.

Nagu Athos ja Porthos olid arvanud — nii tuligi d'Ar-tagnan poole tunni pärast tagasi. Ka sel korral ei tabanud ta meest, kes oli kadunud otsekui võlujõul. Mõõk . käes, jooksis, d'Artagnan kõik ümberkaudsed tänavad läbi, aga ta ei leidnud kedagi, kes oleks sarnanenud otsitavaga, ja lõpuks jõudis ta selleni, millest oleks pidanud võib-olla alustama: ta koputas uksele, mille vastu oli tundmatu toetunud. Kuid asjata laskis ta vasarakesel kümme-kaksteist korda järgemööda kõmiseda. Keegi ei vastanud. Kärast ligimeelitatud naabrid jooksid uksele voi pistsid pead aknast välja ja kinnitasid, et see maja, mille uksed olid pealegi kõik suletud, oli juba kuus kuud täiesti elaniketa.

Sel ajal kui d'Artagnan mööda tänavaid jooksis ja ustele koputas, sai Aramis kahe kaaslasega kokku, nii et koju jõudes leidis d'Artagnan seltskonna täies koosseisus eest.

101

«Noh, mis juhtus?» küsisid korraga kolm musketäri, kui nägid d'Artagnani sisse astuvat, higipiisad laubal ja nägu vihast moondunud.

«Mis juhtus!» hüüdis d'Artagnan ja viskas mõõga voodile. «See mees peab olema vanakurat ise. Ta kadus nagu fantoom, nagu vari, nagu kummitus.»

«Kas te viirastustesse usute?» küsis Athos Porthoselt.

«Mina usun ainult seda, mis ma näinud olen. Kuna ma viirastusi pole iialgi näinud, siis ei usu ma neisse.»

«Piibel käsib meil neisse uskuda,» ütles Aramis. «Samueli vaim ilmus Saulile, ja mulle ei meeldi, Porthos, et sellises usulises küsimuses kaheldakse.»

«Olgu ta inimene või kurat, keha või vaim, kujutlus või reaalsus, igal juhul on see mees minu needuseks ilma sündinud, sest tema põgenemine, mu härrad, ajas meil nurja suurepärase äri. Äri, millega oleks võinud sada pistooli või enamgi teenida.»

«Kuidas nii?» küsiski Porthos ja Aramis korraga.

Athos, truu oma sõnaahtrusele, küsitles dArtagnani ainult pilguga.

«Planchet,» ütles dArtagnan teenrile, kes sel hetkel pea läbi poolavatud ukse pistis, et katsuda mõningaid terakesi vestlusest kinni püüda, «minge alla peremehe hä-ra Bonacieux' juurde ja ütelge, et ta meile pooltosinat pudelit božansii veini saadaks. Eelistan seda marki.»

«Ah! Kas teil on siis peremehe juures krediit avatud?» küsis Porthos.

«Jah,» vastas dArtagnan, «tänasest alates. Olge muretud, kui vein on halb, saadame uut tooma.»

«Tuleb kasutada, aga mitte kurjasti kasutada,» lausus Aramis sügavamõtteliselt.

«Olen alati ütelnud, et d'Artagnan on meist neljast kõige nupukam,» sõnas Athos. Lausunud oma arvamuse, millele dArtagnan kummardusega vastas, langes Athos otsekohe tagasi harjumuspärasesse valmisse.

«Mis siis lõpuks lahti on?» küsis Porthos.

«Usaldage meid, kallis sõber,» sõnas Aramis, «kui selles loos pole tegemist mõne daami auga: sel juhul teete paremini, kui jätate asja enda teada.»

«Olge mureta,» vastas dArtagnan, «ühegi isiku au pole riivatud sellega, mis mul on teile öelda.»

102

Ta jutustas sõpradele sõna-sõnalt, mis oli juhtunud tema ning peremehe vahel, ja et mees, kes oli röövmud väärika^ majaomaniku naise, oli sama, kellega temal oli kokkupõrge «Vabamöldri» kõrtsis.

«Teie äri pole halb,» ütles Athos, olles asjatundjana veini maitsnud ja peanoogutusega märku andnud, et vein on hea. «Selle mehe käest võib viis-kuuskümmend pistooli välja .pigistada. Nüüd tuleb ainult otsustada, kas viie-kuuekümne pistooli pärast on mõtet nelja peaga riskeerida.»

«Aga ärge unustage,» hüüdis dArtagnan, «et selles loos on tegemist naisega, röövitud naisega, keda kahtlemata ähvardatakse, keda võib-ollä piinatakse, ja kõike ainult sellepärast, et ta on truu oma käskijannale.»

«Ettevaatust, dArtagnan, ettevaatust!» ütles Aramis. «Minu arvates ärritute te liiga palju proua Bonacieux' saatuse pärast. Naine on loodud meie hukatuseks ja temast tulevad meile kõik hädad.»

Aramise lause peale kortsutas Athos kulmu ja hammustas huulde.

«Ma ei muretse üldse proua Bonacieux' pärast,» hüüdis dArtagnan, «vaid kuninganna pärast, kelle kuningas on maha jätnud, keda jälitab kardinal ja kes näeb, kuidas üksteise järel langevad kõikide sõprade pead.»

«Aga miks armastab ta neid, keda meie üle kõige maailmas vihkame — hispaanlasi ja inglasi?»

«Hispaania on ta kodumaa,» vastas dArtagnan, «ja on arusaadav, et ta armastab hispaanlasi kui oma kaasmaalasi. Mis puutub aga teise etteheitesse, siis olen ma kuulnud kõneldavat, et ta ei armasta mitte inglasi, vaid inglast.»

«Ja ausõna, peab tunnistama,» ütles Athos, «et see nglane on väärt, et teda armastatakse. Ma pole iialgi näinud suursugusema välimusega meest.»

«Rääkimata sellest, et ta riietub nagu ei keegi teine,» ütles Porthos. «Ma olin sel päeval Louvre'is, kui ta ärleid külvas, ja jumala eest, ma korjasin kaks pärlit !es ning kui ma need ära müüsin, sain kümme pistooli okist.- Kuid sina, Aramis, kas sa tunned teda?»

«Niisama hästi kui teiegi, mu härrad, sest ma olin nende hulgas, kes tema Amiens'i aias areteerisid, kuhu

103

kuninganna tallmeister härra de Putange mind viis. Käisin sel ajal seminaris ja mulle näis, et see seiklus oli kuninga suhtes julm.»

«Mis ei takistaks mind sugugi,» ütles d'Artagnan, «kui teaksin, kus viibib Buckinghami hertsog, teda käekõrvale võtmast ja kuninganna juurde viimast kas või ainult selleks, et kardinali vihale ajada. Sest meie ainus tõeline igavene vaenlane on kardinal, mu härrad, ja kui me leiame võimaluse talle mõnda julma vingerpussi mängida, siis olen ma meeleldi nõus oma pead kaalule panema.»

«Kas pudukaupmees ütles teile, d'Artagnan, et kuninganna on arvamusel, nagu oleks Buckinghamil lastud valeteate peale siia tulla,» küsis Athos.

«Ta kardab seda.»

«Oodake ometi,» ütles Aramis.

«Mida?» küsis Porthos.

«Jätkake teie, mina püüan mõningaid üksikasju meenutada.»

«Nüüd olen ma veendunud,» ütles dArtagnan, «et kuninganna teenistuses oleva naise röövimine on seotud nende sündmustega ja võib-olla ka härra Buckinghami Pariisis viibimisega.»

«Gaskoonlane on väga taibukas,» lausus imetlusega Porthos.

«Armastan väga kuulata teda kõnelemas,» sõnas Athos, «tema murrak lõbustab mind.»

«Härrad,» ütles Aramis, «kuulake mind!»

«Kuulame Aramist,» laususid kolm sõpra.

«Eile olin ma õpetatud teoloogiadoktori juures, kellega ma mõnikord õpingute pärast konsulteerin ...»

Athos naeratas.

«Ta elab üksildases linnaosas,» jätkas Aramis, «tema harjumused ja elukutse nõuavad seda. Just siis kui ma väljusin tema juurest. . .»

«Just siis? Kui te väljusite tema juurest?» küsisid kuulajad.
Aramis näis end pingutavat otsekui inimene, kes täies valetamishoos järsku ootamatu takistuse tõttu on sunnitud peatuma. Kolm kaaslast silmitsesid teda küsivalt,
104
kõrvad kikkis — Aramisel ei olnud enam võimalust taganeda.
«Doktoril on õetütar,» jätkas Aramis.
«Ah, või tal on õetütar!» katkestas teda Porthos.
«Väga auväärne daam,» ütles Aramis.
Kolm sõpra puhkesid naerma.
«Kui te naerate või kahtlete,» jätkas Aramis, «ei saa te midagi teada.»
«Usume nagu muhameedlased ja oleme tummad nagu katafalk,» vastas Athos.
«Ma jätkan siis,» ütles Aramis. «Õetütar tuleb vahetevahel onu vaatama. Eile oli ta juhuslikult samal ajal seal kui minagi ja mul tuli teda tõlla juurde saata.»
«Ah nii, või doktori õetütrel on tõld,» katkestas teda Porthos, kelle puuduseks oli see, et ta ei suutnud keelt hammaste taga hoida. «Hiilgav tutvus, mu sõber.»
«Porthos,» sõnas Aramis, «olen teie tähelepanu juba rohkem kui ühel korral sellele juhtinud, et te olete väga ebadiskreetne, mis tuleb teile kahjuks naiste juures.»
«Härrad, härrad!» hüüdis dArtagnan, kes aimas seikluse tagapõhja. «Asi on tõsine ja kui võimalik, püüame mitte naljatada. Jätkake, Aramis, jätkake!»
«Äkki suur, tõmmu, aadliku hoiakuga mees . . . noh,, umbes teie tundmatu moodi . . .»
«Võib-olla tema ise,» ütles dArtagnan.
«Võimalik küll,» jätkas Aramis, «... lähenes mulle viie-kuue mehe saatel, kes järgnesid talle kümne sammu kaugusel, ja ütles mulle väga viisaka tooniga: «Härra hertsog ja teie, proua,» — seda lausus ta, pöördudes daami poole, kes oli mu käevangus . . .»
«Doktori õetütre poole?»
«Pidage suu, Porthos!» ütles Athos. «Te olete väljakannatamatu.»
««Suvatsege tõlda astuda ja ärge püüdke vähimatki vastupanu osutada, vähimatki kära teha.»»
«Ta pidas teid Buckinghamiks!» hüüdis dArtagnan.
«Ma arvan seda,» vastas Aramis.
«Aga daami?» küsis Porthos.
«Teda pidas ta kuningannaks,» ütles dArtagnan.
«Just nii,» vastas Aramis.
105
«Gaskoonlane on lausa kurat!» hüüdis Athos. «Midagi ei jää temast märkamata.»
«On tõsi,» ütles Porthos, «et Aramisel on kasvus ja hoiakus midagi ühist ilusa hertsogiga. Aga ma arvan, et musketäri riietus ...»
«Mul oli väga lai mantel seljas,» ütles Aramis.
«Mis kurat, juuli keskel!» hüüdis Porthos. «Kas doktor kardab, et sind võidakse ära tunda?»
«Ma saan veel aru, et nuhk laskis ennast hoiakust eksiteele viia, aga nägu .. .»
«Mul oli suur kübar,» ütles Aramis.
«Oo, mu jumal,» hüüdis Porthos, «kui palju ettevaatlikkust selleks, et õppida teoloogiat!»

«Härrad, härrad,» ütles d'Artagnan, «ei maksa lobisemisega aega kaotada. Läheme laiali ja otsime pudukaup-mehe naist, tema on intriigi võtmeks.»

«Nii madalast seisusest naine! Kas teie usute seda, d'Artagnan?» küsis Porthos põlglikult huuli kõver-dades.

«Ta on kuninganna usaldusteenri de La Porte'i ristitütar. Kas ma ei öelnud teile seda, härrad? Ja pealegi, võib-olla otsib Tema Majesteet seekord meelega tuge nii madalalt. Kõrgeid päid nähakse juba kaugelt ja kardinalil on head silmad.»

«Olgu!» ütles Porthos. «Leppige kõigepealt pudukaupmehega hinnas kokku, aga heas hinnas!»

«Pole vaja,» ütles d'Artagnan, «ma arvan, kui ei maksa pudukaupmees, siis tasutakse meile küllaldaselt teiselt poolt.»

Sel hetkel kuuldus trepilt kiiret sammude müdinat, uks avanes ja õnnetu pudukaupmees tormas tuppa, kus toimus nõupidamine.

«Ah. härrad.» hüüdis ta, «päästke mind, päästke mind taeva nimel! Neli meest tulid mind kinni võtma. Päästke mind, päästke!»

Porthos ia Aramis tõusid püsti.

«Üks hetk!» hüüdis d'Artagnan neile märku andes, et nad pooleldi väljatõmmatud mõõgad tuppe tagasi pistaksid. «Üks hetk. Siin pole vaja vaprust, vaid ettevaatust.»

«Me ei lase ometi . . .» hüüdis Porthos.

«Laske toimida d'Artagnanil,» ütles Athos, «sest kordan,

106

tema on meist kõige nupukam, ja mina isiklikult teatan, et kavatsen tema sõna kuulata. Tee nii nagu sa heaks arvad, d'Artagnan.»

Sel momendil ilmusid neli kaardiväelast eestoa uksele. Nähes seismas nelja musketäri, mõõk küljel, kõhklesid nad edasi minemast.

«Astuge sisse, astuge sisse, härrad!» hüüdis d'Artagnan,«siin olete te minu juures. Me kõik oleme kuninga ja härra kardinali truud teenrid.»

«Tähendab, härrad, te ei takista meid käsku täitmast?» küsis too, kes näis olevat salga ülem.

«Otse vastupidi, härrad, kui vaja, aitame teid.»

«Mis ta ometi räägib?» pomises Porthos.

«Sa oled loll,» ütles Athos. «Pea suu!»

«Aga te ometi lubasite mulle...» ütles vaene pudukaupmees üsna tasa.

«Saame päästa teid ainult siis, kui jääme ise vabaks,» vastas d'Artagnan kiiresti ja väga tasa. «Kui teeme näo, et kaitseme teid, siis areteeritakse meid koos teiega.»

«Siiski, mulle näib . ..»

«Tulge, tulge, härrad,» ütles d'Artagnan valjusti, «mul ei ole mingit põhjust toda härrat kaitsta. Nägin teda täna esmakordselt ja mis puhul, seda ütleb ta teile ise: ta tuli nõudma korteriüüri. Kas see on tõsi, härra Bonacieux? Vastake!»

«See on tõsi!» hüüdis pudukaupmees, «aga härra ei ütle teile ...»

«Mitte ainustki sõna minust, mu sõpradest ja eelkõige kuningannast, või muidu saadate hukatusse kõiki ja ei päästa sellega ka ennast. Minge, minge, härrad, viige see mees minema!»

Ja d'Artagnan lükkas täiesti segadusse sattunud pudu-kaupmehe kaardiväelaste käte vahele, öeldes talle:

«Olete lurjus, mu kallis. Te tulete minu, musketäri käest raha nõudma! Vanglasse! Härrad, ütlen teile veel kord, pistke ta puuri ja hoidke teda niikaua luku ja riivi tapa kui võimalik, see annab mulle maksmiseks aega.»

Politseisõdurid takerdusid tänuavaldustes ja viisid kaasa oma saagi.

Sel hetkel, kui nad hakkasid alla minema, patsutas d’Artagnan nende juhile õlale ja ütles:

107

«Kas me ei jooks — teie minu ja mina teie terviseks?» Ta täitis kaks klaasi božansii veiniga, mis oli saadud tänu Bonacieux' lahkusele.

«Oleks mulle suureks auks,» ütles politseiohvitser, «võtan teie pakkumise tänuga vastu.»

«Niisiis teie terviseks härra ... kuidas on teie nimi?»

«Boisrenard.»

«Härra Boisrenard.»

«Teie terviseks, kõrgeausus! Palun, kuidas on teie nimi, kui tohib küsida?»
«D'Artagnan.»

«Teie terviseks, härra!»

«Ja kõigepealt kuninga ja kardinali terviseks!» hüüdis d'Artagnan otsekui vaimustusehoost haaratuna.

Kui vein oleks olnud halb, oleks politseiohvitser võibolla kahelnud dArtagnani siiruses, et aga vein oli hea, siis uskus ta teda.

«Mis neetud sigadust te seal tegite?» ütles Porthos, kui politseiohvitser oli oma kaaslastega liitunud ja neli sõpra olid üksi jäänud. «Ptüi, kurat! Neli musketäri lasevad ühe õnnetu kinni võtta, kes kisendab abi järele! AadMk ioob kokku mingisuguse kohtuteenriga!»

«Porthos,» ütles Aramis, «Athos juba juhtis sinu tähelepanu sellele, et sa oled lollpea, ja mina nõustun tema arvamusega. DArtagnan, sina oled suur inimene ja kui sa ühel päeval härra de Treville'i kohale asud, siis palun sinu protektsiooni kloostriülema koha taotlemisel.»

«Ma ei saa enam millestki aru,» ütles Porthos, «te kiidate dArtagnani teguviisi heaks!»

«Muidugi, pagan võtaks!» ütles Athos. «Ma mitte ainult ei kiida tema teguviisi, vaid ka õnnitlen teda sel puhul.»

«Ja nüüd, härrad,» ütles dArtagnan, ilma et oleks Porthosele oma käitumist lähemalt seletanud, «meie deviisiks olgu — «kõik ühe eest, üks koigi eest!» — eks ole?»

«Aga,» ütles Porthos.

«Siruta käsi välja ja vannu!» hüüdsid Athos ja Aramis korraga.

Teiste eeskujust haaratuna, ometi tasakesi omaette pomisedes, sirutas Porthos käe ja neli sõpra kordasid ühel häälel dArtagnani poolt dikteeritud deviisi:

108

«Kõik ühe eest, üks kõigi eest!»

«Hästi, nüüd mingu igaüks koju,» ütles dArtagnan nii, nagu poleks ta oma eluajal muud teinudki kui käskinud, «ja ettevaatust, sest alates praegusest hetkest oleme me kardinaliga vaenujalal.»

X HIIRELOKS SEITSMETEISTKÜMNENDAL SAJANDIL.

Hiirelõks ei ole leiutatud meie päevil. Niipea kui kujunev ühiskond leiutas politsei, leiutas politsei hiirelõksud.

Kuna meie lugejad ei ole veel kodunenud Jerusalemi tänava argooga ja kuna me sest ajast, kui me kirjutama hakkasime — sellest on juba umbes viisteist aastat — esmakordselt kasutame nimetatud sõna niisuguse mõiste kohta, siis selgitame lähemalt, mis on hiirelõks.

Kui ühes majas, ükskõik missuguses, areteeritakse mingis kuriteos kahtlustatav isik, siis hoitakse vahistamist saladuses. Esimesse tuppa pannakse neli-viis meest varitsema, uks avatakse kõigile, kes koputavad, suletakse seejärel ja sissetulijad areteeritakse. Nõnda saadakse kahe-kolme päeva jooksul kätte kõik, kes külastavad seda maja.

Niisugune on hiirelõks.

Isand Bonacieux' korterist tehti hiirelõks ja ükskõik kes sinna ilmus, võeti kinni ping kuulati üle kardinali meeste poolt. Teisele korrusele, kus elas dArtagnan, viis eraldi sissekäik, seega on iseendast mõistetav, et tema külalisi see kontroll ei puudutanud.

Pealegi tulid tema juurde ainult kolm musketäri. Nad olid käinud luurel, igaüks omaette. Athos oli isegi härra de TrevilleM küsitlenud, milline asjaolu, arvestades väärika musketäri tavalist vaikimist, üllatas kaptenit väga. Aga härra de Treville ei teadnud midagi peale selle, et kui ta viimati nägi kardinali, kuningat ja kuningannat, siis oli kardinalil väga murelik ilme, kuningas näis rahutuna ja kuninganna punased silmad tõendasid, et ta polnud maganud või oli ta nutnud. Viimane asjaolu ei üllatanud teda aga eriti, sest abiellumisest saadik oli kuninganna sageli magamata ja nuttis palju.

109

Härra de Treville soovitas Athosel igal juhul olla truu kuningale ja eriti kuningannale ning palus seda edasi öelda ka oma sõpradele.

D'Artagnan ei liikunud kodunt sammugi. Oma toa muutis ta vaatlusruumiks. Akendest nägi ta tulemas inimesi, kes kõik vahistati. Kuna ta oli eemaldanud põranda-tahvlid ning parketi ja ainult lihtne lagi lahutas teda alumisest toast, kus toimus ülekuulamine, siis sai ta teada kõik, mis juhtus ülekuulajate ja süüdistatavate vahel.

Ülekuulamine, millele eelnes areteeritud isiku piinlikult täpne läbiotsimine, kõlas peaaegu alati järgmiselt:

«Kas proua Bonacieux andis teile midagi oma abikaasale või mõnele teisele isikule edasiandmiseks?»

«Kas härra Bonacieux andis teile midagi oma abikaasale või mõnele teisele isikule edasiandmiseks? Kas üks või teine on teile midagi suusõnal usaldanud?»

D'Artagnan mõtles endamisi, et kui nad midagi teaksid, siis ei küsitleks nad niiviisi. Mida tahtsid nad aga teada? Ilmselt seda, kas Buckinghami hertsog on Pariisis ja kas ta on kohtunud või kohtub veel kuningannaga.

D'Artagnan jäi peatuma viimase mõtte juurde, mis tundus tõenäoline pärast kõike seda, mis ta oli kuulnud.

Vahepeal tegutses hiirelöks lakkamatult ja d'Artagnan oli valvas.

Järgmisel õhtul pärast õnnetu Bonacieux' areteerimist oli Athos just lahkunud, et minna härra de Treville'! juurde. Kell lõi üheksa. Planchet'1 oli voodi veel valmis tegemata ja ta asus parajasti seda korraldama, kui kuuldi koputust välisuksele. Otsekohe avanes uks ja sulgus siis taas: keegi sattus jällegi hiirelõksu.

D'Artagnan tormas kohale, kust olid eemaldatud parketitahvlid, heitis kõhuli ja kuulatas.

Peagi kostis karjeid, siis oigeid, mida püüti lämmatada. Ülekuulamisest ei olnud juttugi.

«Kurat!» ütles d'Artagnan endamisi, «mulle tundub, et see on naine: teda otsitakse läbi, ta paneb vastu, tema kallal tarvitatakse vägivalda ... nurjatud!»

Vaatamata loomupärasele ettevaatlikkusele, pidi d'Ar-tagnan kogu jõudu pingutama, et all toimuvatele sündmustele mitte vahele segada.

110

«Härra, ma kinnitan teile, olen maja perenaine; ma kinnitan, et olen proua Bonacieux; ma ütlen teile, et kuninganna on minu käskija!» hüüdis õnnetu naine.

«Proua Bonacieux!» sosistas d'Artagnan. «Kas tõesti mina olen see õnnelik, kes leidis naise, keda kõik otsivad?»

«Just teid me ootasime,» laususid ülekuulajad. Hääl kostis ikka enam ja enam summutatult. Ägedast rüselemisest kõmisesid põrandatahvlid. Ohver pani vastu, nii nag-u suudab neljale mehele vastu panna üks naine.

«Vabandust, härrad, vab . . .» sosistas hääl. Siis oli kuulda veel ainult ebaselgeid häälitsusi.

«Nad topivad ta suu kinni, nad viivad ta ära!» hüüdis d'Artagnan ja hüppas püsti nagu vedrust visatud. «Minu mõõk! Ah, ta on mul küljel. Planchet!»

«Härra?»

«Jookse Athose, Porthnse ja Aramise juurde. Üks neist kolmest on kindlasti kodus, aga võib-olla on kõik kolm juba tagasi. Võtku nad relvad ja tulgu jooksul siia. Ah, mul tuleb meelde, Athos on härra de Treville'i juures.»

«Härra, aga kuhu lähete teie? Kuhu te lähete?»

«Ma hüppan aknast alla, et kiiremini kohale jõuda,» hüüdis d'Artagman. «Sina pane põrandatahvlid tagasi, pühi põrand puhtaks, välju ukse kaudu ja jookse sinna, kuhu ma käskisin!»

«Oh, härra, härra, te tormate surma!» hüüdis Planchet.

«Ole vait, lollpea,» ütles d'Artagnan. Klammerdudes käeea aknaääre kü'ge. lask;s ta enese alla teiselt korruselt, mis õnneks ei asunud kõrgel. Ta ei saanud kriimugi. Ta läks ja koputas, otsekohe uksele, ise sosistades: «Ma lasen ka ennast hiire'õksu püüda, ja häda kassidele, kes niisuguseid hiiri puutuda julgevad!»

Vaeva1t oli haamrikene noormehe käe all kõmisenud, kui kära vaibus, lähenesid sammud ning avanes uks ja paljastatud mõõgaga d'Artagnan kargas isand Bonacieux' korterisse, mille uks, kahtlemata vedru tõttu, sulgus ta järel iseendast.

Siis kuulsid kõisre lähemad naabrid ja ülejäänud õnnetu Bonacieux' maja elanikud teravaid karjeid, trampimist, mõõkade kõlinat ja mööbli praksumist. Hetke pärast võisid akendele ilmunud mõista kära põhjust. Nad

111

nägid, kuidas avanes uks ja neli musta riietatud meest mitte ei väljunud sealt, vaid lendasid minema otsekui ehmunud varesed, jättes põrandale ja lauanurkadele oma tiivasuled, see tähendab riideräbalaid ja mantlite riis-meid.

Peab ütlema, et d'Artagnan osutus suurema vaevata võitjaks, sest ainult üks politseinikest oli relvastatud, pealegi kaitses too ennast ainult vormi pärast. On tõsi, et

ülejäänud kolm püüdsid toolide, taburettide ja savipottidega noormeest maha lüüa, aga paar-kolm gaskoonlase

112

mõõgakriimustust kohutas nad ära. Kümne minutiga said nad lüüa ja d'Artagnan jäi võitlusvälja peremeheks.

Naabrid, kes olid avanud aknad külmaverelisusega, mis oli Pariisi elanikele omane sel mässude ja kakluste ajastul, sulgesid need taas, niipea kui nägid põgenevat nelja musta meest. Instinkt ütles neile, et selleks korraks on kõik lõppenud.

Pealegi oli juba hilja ja tol ajal nagu praegugi heideti Luxembourg'i linnaosas vara magama.

Jäänud proua Bonacieux'ga kahekesi, pöördus dAxtag-nan tema poole: vaene naine lamas poolminestanult tugitoolil. DArtagnan mõõtis teda kiire pilguga.

See oli sarmikas kahekümne viie kuni kahekümne kuue aastane tumedajuukseline, siniste silmadega naine, pisut ülespoole ninaga, suurepäraste hammastega, roosi- ja opaalivärvilise nahaga. Sellega piirdusidki tunnused, mille järgi teda suurilmadaamiks oleks võinud pidada. Ta käed olid valged, kuid mitte peenejoonelised. Ka jalad ei osutanud kõrgele päritolule. Õnneks ei osanud dArtag-nan veel niisuguste üksikasjade vastu huvi tunda.

Sel ajal kui dArtagnan uuris proua Bonacieux'd ja oli uurimisega jalgadeni jõudnud, märkas ta põrandal peenikest batisttaskurätti, mille ta harjumuse kohaselt üles tõstis. Taskuräti nurgas tundis ta ära samad nime-tähed, mis olid taskurätil, mille pärast tema ja Aramis peaaegu oleksid teineteisel kõri maha lõiganud.

Sest ajast peale umbusaldas dArtagnan vapiga taskurätte. Nii pistis ta selle, mille oli maast üles võtnud, sõnalausumata proua Bonacieux' taskusse.

Sel hetkel tuli proua Bonacieux teadvusele. Ta avas silmad, vaatas hirmunult enda ümber ning nägi, et korter on tühi ja ta viibib üksi oma vabastajaga. Kohe sirutas ta dArtagnanile naeratades käed. Proua Bonacieux'1 oli maailma veetlevaim naeratus.

«Oh, härra,» ütles ta, «te päästsite minu. Lubage, et ma teid tänan.»

«Proua,» vastas dArtagnan, «tegin ainult seda, mida oleks teinud iga aadlik minu asemel. Te ei võlgne mulle mingit tänu.»

«Siiski, siiski, härra. Ma loodan teile tõendada, et te ei ole tänamatule teenet osutanud. Aga mida ometi tahtsid

113

minust need mehed, keda ma alguses varasteks pidasin? Ja miks ei ole härra Bonacieux siin?»

«Proua, neid mehi tuleb karta hoopis rohkem kui vargaid, sest need olid härra kardinali nuhid. Teie abikaasa härra Bonacieux ei ole aga sellepärast siin, et ta areteeriti eile ja viidi Bastille'sse.»

«Minu mees Bastille's!» hüüdis proua Bonacieux. «Oo,, mu jumal! Mis on ta siis teinud? Vaene kallis mees, tema on ju süütu nagu laps!»

Midagi naeratusetaolist ilmus ikka veel ehmunud naise näole.

«Te küsite, mis ta on teinud, proua?» ütles d'Artagnan. «Ma arvan, tema ainus kuritegu seisab selles, et tal on ühtaegu õnn ja ka õnnetus olla teie mees.»

«Aga, härra, te teate siis ...»

«Ma tean, et teid rööviti, proua.»

«Aga kelle poolt? Kas te seda teate? Oh, kui te seda teate, siis ütelge mulle!»

«Neljakümne kuni neljakümne viie aastase mustajuukselise tõmmunahalise mehe poolt, kellel on haavaarm meelekohal.»

«Jah, nii see on, nii see on. Aga mis on ta nimi?»

«Tema nimi? Seda ma ei tea.»

«Kas mu mees teadis, et mind rööviti?»

«Sellest teatati talle kirjas, mille röövel ise kirjutas.»

«Kas ta aimab, mis põhjusel seda tehti?» küsis proua Bonacieux kõhklevalt.

«Ma usun, ta arvab, et poliitilisel põhjusel.»

«Algul ma kahtlesin selles, aga praegu arvan ma sedasama, mis temagi. Niisiis kallis härra Bonacieux ei kahtlustanud mind hetkegi...»

«Ah, kaugel sellest, proua, ta oli teie tarkuse ja eriti teie armastuse üle väga uhke.»

Teine, peaaegu märkamatu naeratus ilmus kauni noore naise roosadele huultele.

«Kuidas õnnestus teil põgeneda?» küsis d'Artagnan.

«Ma kasutasin hetke, kui mind üksi jäeti, ja kuna ma hommikust saadik teadsin, miks mind rööviti, laskusin ma linade abil aknast alla. Arvates, et mu mees on kodus, jooksin siia.»

«Kas selleks, et temalt kaitset otsida?»

114

«Oh ei! Ma teadsin hästi, et mu vaene kallis mees ei suuda mind kaitsta. Aga kuna ta võiks meile teises asjas kasulik olla, siis tahtsin talle seda teatada.»

«Mida?»

«See ei ole üksi minu saladus, ma ei või seda teile öelda.»

«Muide,» ütles d'Artagnan, «andestage, proua, aga kuigi olen valmis teid kaitsma, palun teid olla ettevaatlik — arvan, see koht ei ole kõige sobivam saladuste usaldamiseks. Põgenema aetud mehed tulevad abiväega tagasi: kui nad meid siit leiavad, oleme kadunud. Ma saatsin küll oma kolmele sõbrale sõnumi, aga kes teab, kas neid kodunt leiti.»

«Ja-jaa, teil on õigus,» hüüdis proua Bonacieux ehmunult. «Põgeneme, päästame end!»

Nende sõnade juures pistis ta oma käe d'Artagnani käevangu ja tiris teda kärsitult kaasa.

«Kuhu me põgeneme?» küsis d'Artagnan. «Kuhu ennast peita?»

«Kõigepealt eemale sellest majast, siis vaatame, mis saab edasi.»

Ilma et nad oleksid vaeva näinud ukse sulgemisega, läksid noor naine ja noormees kiiresti mööda Fossoyeurs' tänavat alla, pöördusid sealt Fossés-Monsieur-le-Prince'i tänavale ja peatusid alles Saint-Sulpice'i väljakul.

«Ja mis me nüüd teeme?» küsis d'Artagnan, «kuhu pean ma teid viima?»

«Pean tunnistama, olen suures kimbatuses ega tea, mis teile vastata. Ma kavatsesin härra de La Porte'ile oma mehega sona saata, et ta meile täpselt teataks, mis on viimase kolme päeva jooksul Louvre'is juhtunud, ja kas mul ei ole ohtlik sinna ilmuda.»

«Mina võin viia teate härra de la Porte'ile,» ütles d'Artagnan.

«Kahtlemata. Seejuures on ainult üks häda: Louvre'is tuntakse härra Bonacieux'd ja ta lastakse läbi, teid aga ei tunta ja teie ei pääse sisse.»

«Oh, mis sellest!» ütles d'Artagnan. «Kindlasti on teil mõne Louvre'i sissekäigu juures ustav uksehoidja, kes märgusõna peale ...»

Proua Bonacieux vaatas teravalt noormehele.

«Ja kui ma ütlengi teile märgusõna,» lausus ta, «kas unustate selle otsekohe, kui olete seda kasutanud?»

«Ausõna, aadliku ausõna,» ütles dArtagnan nii veenvalt, et selles oli võimatu kahelda.

«Olgu, usun teid: näite olevat tubli noormees. Pealegi naeratab teile võib-olla õnn, tasuks teie andumuse eest.»

«Ma ei oota mingeid lubadusi, vaid toimin südametunnistuse järgi, et teenida kuningat ja olla meelepärane kuningannale,» sõnas dArtagnan. «Kasutage mind nagu sõpra!»

«Kus pean aga mina vahepeal olema?»

«Kas teil ei ole kedagi, kelle juurde härra de la Porte teile järele võiks tulla?»

«Ei, ma ei taha kedagi usaldada.»

«Oodake üks hetk,» ütles dArtagnan. «Me oleme Athose ukse juures. Jah, tõepoolest.»

«Kes on Athos?»

«Üks minu sõpru.»

«Kui ta aga on kodus ja näeb mind?»

«Ta ei ole kodus ja ma võtan võtme pärast seda kaasa, kui olen teid tema korterisse lasknud.»

«Kui ta aga koju tuleb?»

«Ta ei tule koju. Pealegi öeldakse talle, et ma tõin ühe naise kaasa, kes on tema juures.»

«See kompromiteerib mind hirmsasti, te ometi mõistate seda!»

«Mis tähtsust sel on! Teid ei tunta. Pealegi oleme olukorras, kus me ei saa hoolida mõningatest konventsionaalsustest.»

«Läheme siis teie sõbra juurde. Kus ta elab?»

«Paari sammu kaugusel, Ferou tänaval.»

«Lähme siis!»

Ja mõlemad sammusid edasi. Nagu dArtagnan oletas, polnud Athost kodus. Ta võttis võtme, mida oli harjutud talle kui Athose sõbrale andma, läks trepist üles ja viis proua Bonacieux' meie poolt juba kirjeldatud väikesesse korterisse.

«Tundke ennast nagu kodus,» ütles d'Artagnan. «Sulgege aga uks seestpoolt ja ärge avage kellelegi, juhul kui ei koputata niiviisi kolm korda järjest, kuulake!» Ja ta

koputas kolm korda: kaks korda tugevasti, väikese vahega, kolmas kord suurema vaheaja järel ja nõrgalt.

«Hästi,» sõnas proua Bonacieux, «nüüd on minu käes kord teile juhtnööre anda.»

«Ma kuulan.»

«Minge Echelle'i tänava poolt Louvre'i sissekäigu juurde ja küsige Germaini järele.»
«Hästi. Ja mis edasi?»

«Ta küsib, mis te soovite, ja teie vastate kahe sõnaga: «Tours ja Brüssel». Otsekohe täidab ta teie korralduse.»

«Ja mis korralduse ma talle teen?»

«Et ta otsiks üles kuninganna kammerteenri härra de la Porte'i.»

«Ja kui ta on seda teinud ja kui härra de la Porte tuleb?»

«Saatke ta minu juurde.»

«Väga hea, aga kus ja kunas võin ma teid jälle näha?»
«Kas te tahate nii väga mind näha?»
«Kahtlemata.»
«Oodake rahulikult ja jätke see mure minu hooleks.»
«Loodan teie sona peale.»
«Võite sellele kindel olla.»
DArtagnan kummardas proua Bonacieux'le ja heitis talle kõige armunuma pilgu, millega suutis hõlmata tema veetlevat väikest isikut. Trepist alla minnes kuulis ta, kuidas uks tema taga suleti ja võtit lukus kaks korda pöörati. Mõne hetkega oli dArtagnan Louvre'is. Kui ta sisse astus Echelle'i tänava jalgväravast, lõi kell kümme. Kõik äsjajutustatud sündmused olid toimunud poole tunni jooksul.
Kõik läks nii, nagu oli öelnud proua Bonacieux. Kuuldes kokkulepitud märgusõna, kummardas Germain. Kümne minuti pärast oli La Porte juba väravavahi toas. Mõne sõnaga jutustas dArtagnan sündmustest ja andis teada proua Bonacieux' peidukoha. La Porte kordas aadressi kaks korda ja lahkus kiirustades. Astunud vaevalt kümme sammu, pöördus ta tagasi.
«Noormees,» ütles ta dArtagnanile, «kuulake minu nõuannet!»
«Ja nimelt?»
«Need sündmused võivad tuua teile sekeldusi.»

«Arvate?»
«Jah.»
«Kas teil on mõni sõber, kelle kell käib järel?»
«Ja siis?»
«Minge tema juurde, et ta võiks tõendada, et te pool kümme tema juures olite. Kohtus nimetatakse seda alibiks.»
D'Artagnan pidas nõuannet arukaks. Ta võttis jalad selga ja jooksis härra de Treville'i juurde. Aga selle asemel, et minna koos teistega vastuvõtutuppa, palus ta luba minna kabinetti. Kuna ta oli majas igapäevaseks külaliseks, siis ei tehtud talle takistusi ja härra de Treville'ile teatati, et tema noor kaasmaalane palub tähtsa asja pärast eraaudientsi. Viis minutit hiljem küsis härra de Treville d'Artagnanilt, mida võib ta tema heaks teha ja mis on nii hilise külaskäigu põhjuseks.
«Vabandage, härra!» ütles d'Ärtagnan, kes oli kasutanud hetke, mil viibis üksi toas, et kella kolmveerand tundi tagasi lükata. «Kuna kell on alles kakskümmend viis minutit kümnel, arvasin, et ei ole veel liiga hilja teie juurde ilmumiseks.»
«Kakskümmend viis minutit kümnel!» hüüdis härra de Treville seinakellale vaadates. «Võimatu!»
«Vaadake ise, härra, nii see on,» ütles d'Artagnan.
«Jah, tõepoolest,» lausus härra de Treville, «mina arvasin, et aeg on hoopis hilisem. Aga olgu, mis te minust tahtsite?»
Siis jutustas d'Artagnan härra de Treville'ile kuningannast pika loo. Ta rääkis kartustest, mis tal olid Tema Majesteedi isiku suhtes, kõneles sellest, mis oli kuulnud kõneldavat kardinali plaanidest Buckinghami vastu, ja kõike seda niivõrd rahulikult ja veendumusega, et härra de Treville jäi teda uskuma. De Treville langes seda kergemini pettuse ohvriks, et ka tema ise oli märganud midagi uut kardinali, kuninga ja kuninganna suhetes.

Kui kell lõi kümme, lahkus d'Artagnan härra de Treville'! juurest, kes teda teadete eest tänas ja soovitas ikka truuks jääda kuningale ja kuningannale, ning pöördus siis oma vastuvõtutuppa tagasi. Jõudnud trepist alla, tuli d'Artagnanile meelde, et ta oli oma kepi unustanud,

118

seepärast läks ta kiiresti trepist üles, astus kabinetti ja lükkas sõrmeliigutusega kella õigeks, et hommikul ei märgataks kella tagasi lükkamist. Edaspidise suhtes muretu, sest tal oli alibit tõestav tunnistaja, sammus ta trepist alla ning oli peagi tänaval.

XI INTRIIG ARENEB.

Tulles visiidilt härra de Treville'i juurest, valis sügavasse mõttesse vajunud d'Artagnan kõige pikema tee kojuminekuks.

Millele küll mõtles d'Artagnan, et niiviisi kõrvale hoidis tavalisest teest, et ta kord ohkas ja kord naeratades taevalaotusel tähti vaatles?

Ta mõtles proua Bonacieux'le. Musketäriõpilasele tundus see noor naine peaaegu armastatu ideaalkujuna. Ta oli ilus, salapärane, pühendatud kõigisse õukonna sala-dustesse, mis andis ta võluvatele näojoontele veetleva tõsiduse. Üldiselt arvati, et ta ei ole tundetu, milline asjaolu algajaid armastajaid vastupandamatult võlub. Veelgi enam, d'Artagnan päästis ta deemonite käest, kes kavatsesid teda läbi otsida ja halvasti kohelda. See tähtis teene oli tekitanud nende vahel sedaliiki tänutunde, mis kergesti hoopis õrnema iseloomu omandab.

Kujutlusvõime tiibadel liiguvad unelmad nii kiiresti, et vaimus nägi d'Artagnan end juba kõnetatavat noore naise saadiku poolt, kes talle kohtumistähekese, kuldketi või teemandi ulatab. Me kõnelesime juba sellest, et noored rüütlid ilma häbitundeta oma kuningalt kingitusi vastu võtsid. Lisame juurde, et sellel ajastul, kus moraali-mõisted olid väga vabad, ei tundnud nad rohkem häbi ka armukeste suhtes, ja et viimased neile peaaegu alati püsivaid ning väärtuslikke kingitusi mälestuseks jätsid, otsekui oleksid nad püüdnud tunnete haprust kingituste vastupidavusega alal hoida.

Tol ajal jõuti naiste abil edasi ja seda ei häbenetud. Naised, kes olid ainult ilusad, kinkisid oma ilu — ja kahtlemata sellest ajast ongi pärit vanasõna: maailma kauneim neiu saab anda ainult seda, mis tal on. Kes olid

119

rikkad, andsid lisaks veel osa oma rahast. Sellest galantsest ajajärgust võiks nimetada hea hulk kangelasi, kes ei oleks võitnud ei oma kannuseid alguses ega lahinguid hiljem, kui nende armsam poleks sadulakaare külge kinnitanud enam või vähem kaunistatud kukrut.

D'Artagnan ei omanud midagi. Provintslase kõhklemine — See kerge kirme, ühepäevalill, need virsikuebemed olid hajunud kolme musketäri mitte just ülimoraalsete nõuannete tuulde. Ajastu kummalise tava kohaselt tundis dArtagnan ennast Pariisis otsekui lahinguväljal, peaaegu niisamuti, nagu ta oleks tundnud ennast Flandrias: seal olid hispaanlased, siin — naised. Kõikjal vaenlased, kellega tuli võidelda, sõjasaaki haarata ...

Peame aga ütlema, et praegusel hetkel ajendas dArtagnani hoopis õilsam ja omakasupüüdmatum tunne. Pudu-kaupmees kinnitas, et ta on rikas; noormees võis

kergesti järeldada, et härra Bonacieux'-taolise kohtlase mehe puhul on rahakasti võti kahtlemata naise käes. Koik see ei mõjustanud aga sugugi tunnet, mis teda valdas Bonacieux' nägemisel, ja d'Artagnani tärkav armastus oli peaaegu vaba igasugusest omakasust. Ent lisagem: asjaolu, et ilus, noor, veetlev ja vaimukas naine on samaaegselt ka rikas, ei vähenda armumise võimalust, vaid vastupidi — suurendab seda.

Jõudeelus on palju pisiasju ja aristokraatseid kapriise, mis nii hästi sobivad ilu juurde. Öhkpeen valge sukk, siidkleit, pitsist rinnaesine, kaunis king jalas, ilus pael peas —need ei tee inetut naist ilusaks, kuid teevad ilusa naise kauniks, kõnelemata veel kätest, mis sellega ainult võidavad. Selleks et jääda ilusaks, peavad käed, eriti naiste juures, olema tegevuseta.

Nagu teab hästi meie lugeja — kelle ees me d'Artagnani varanduslikku seisu ei ole varjanud — d'Artagnan ei olnud miljonär. Ühel päeval lootis ta selleks kindlasti saada, kuid tähtpäev, mille ta selle õnne saabumiseks määras, oli veel üsna kaugel. Seni aga! Kui meeleheitlik on näha armastatud naist endale tuhandeid pisiasju soovimas, millest koosneb naiste onn, ja mitte suuta talle neid kinkida! Kui naine on vähemalt rikas ja armastatu seda ei ole, kingib ta endale ise seda, mida armastatu ei suuda pakkuda. Ja kuigi seda rõõmu muretsetakse

tavaliselt seadusliku mehe rahadega, ollakse väga harva selle eest mehele tänulik.

Õrna armastaja kalduvustega dArtagnan oli esialgu ainult kiindunud sõber. Tehes armuplaane pudukauprnehe naise suhtes, ei unustanud ta seejuures sõpru. Veetlev proua Bonacieux oli naine, kellega võis jalutada Saint-Denis' väljadel või Saint-Germaini laadal Athose, Port-hose ja Aramise_ seltsis, kelle ees dArtagnan -meeleldi oleks niisuguse võiduga uhkustanud. Pealegi, kui on palju tehtud pikki jalutuskäike, tekib hea isu; juba mõni aeg tagasi hakkas d'Artagnan seda märkama. Võiks korraldada väikesi veetlevaid lõunasööke, kus on võimalik ühe käega sõbra kätt ja teisega armsama jalga riivata. Ja lõpuks, väga rasketel silmapilkudel, äärmise häda korral, saaks dArtagnan olla sõprade päästjaks.

Kuidas jääb aga härra Bonacieux'ga, kelle dArtagnan politseinike kätte toimetas, avalikult temaga mitte tegemist tehes, kuid salaja teda päästa lubades? Peame lugejatele tunnistama, et d'Artagnan isegi ei mõelnud sellele. Ja kui mõtleski, siis ainult selleks, et endale kinnitada: seal, kus härra Bonacieux asub, on tal väga hea, olgu see siis kustahes. Armastus on kõikidest kirgedest kõige egoistlikum.

Ent meie lugejad ärgu muretsegu: kui dArtagnan ongi unustanud oma peremehe või teeb näo, nagu oleks ta unustanud, tuues ettekäändeks asjaolu, et ta ei tea, kuhu ta on viidud, siis meie ei ole teda unustanud ja teame isegi ta asukohta. Praegusel hetkel aga toimime armunud gaskoonlase eeskujul. Väärika pudukauprnehe juurde pöördume tagasi hiljem.

DArtagnan, mõtiskledes oma tulevase armastuse üle, sammus mööda Cherche-Midi ehk nagu tollal nimetati, Chasse-Midi tänavat üles, kõneles üha öösse ja naeratas tähtedele. Kuna ta oli linnajaos, kus Aramis elas, tuli tal mõte külastada sõpra ja talle lähemalt seletada, mispärast ta Planchet'1 laskis teda kiiresti hiirelõksu juurde kutsuda. Kui Aramis juhtus Planchet' tuleku hetkel kodus olema, jooksis ta kahtlemata kohe Fossoyeurs'i tänavale ja ei leidnud sealt võib-olla kedagi peale kahe sõbra, kellel kogu loost polnud muidugi vähematki aimu. «Tülitamine nõuab ometi seletust,» sõnas dArtagnan valjusti.

121

Endamisi aga mõtles, et sellega avaneb soodus võimalus kõnelda ilusast väikesest proua Bonacieux'st, kellest olid haaratud juba kõik ta mõtted, kuigi veel mitte süda. Esimese armastuse puhul ei tohi veel nõuda diskreetsust. Esimese armastusega kaasub nii suur rõõm, et see peab üle ajama, sest vastasel korral ta lämmatab.

Juba kaks tundi valitses Pariisis hämarus ja linn hakkas jääma tühjaks. Kõik Saint-Germaini eeslinna tornikellad lõid üksteist. Oli mahe õhtu. D'Artagnan sammus piki väikest tänavat, mis asub seal, kus tänapäeval kulgeb Assasi tänav. Ta hingas lõhnadest küllastatud hõngu, mis koos tuulega tuli Vaugirard'i tänava poolt ja mida saatsid siia õhtukastest ja öötuulest värskendatud aiad. Kaugusest, üle lagendiku laialipillatud kõrtsidest kostis joodikute laulu, kuigi tugevad aknaluugid seda summutasid. Maja, kus elas Aramis, asus Cassette’i ja Servandoni tänava vahel.

D'Artagnan oli möödunud Cassette'i tänavast ja tundis juba ära sõbra maja ukse, mis oli mattunud sükomooride ja metsviinapuuväätide tihnikusse, nii et need moodustasid läve kohal laia katuse, kui ta märkas midagi varju-taolist Servandoni tänava poolt tulevat. See midagi oli mässitud mantlisse ja d'Artagnan pidas seda algul meheks. Väikesest kasvust, ebakindlast hoiakust ja kõhklevast sammust tundis ta aga peagi, et tegemist on naisega. Pealegi näis, nagu poleks naine olnud kindel majas, mida otsis, sest ta tõstis aeg-ajalt silmad, et õiget hoonet leida, seisatas, sammus tagasi, tuli jälle uuesti lähemale. See kõditas d'Artagnani uudishimu.

«Kui pakuksin talle abi!» mõtles ta. «Kõnnaku järgi otsustades on see naine noor. Võib-olla on ta ilus? Kindlasti. Kuid naine, kes väljub nii hilisel tunnil kodunt ja kõnnib mööda tänavaid, läheb kindlasti kohtuma oma armsamaga. Neetud! Olla tüliks kohtamise juures — see on halb algus tutvuse sobitamiseks.»

Noor naine kõndis edasi, lugedes maju ja aknaid. Tõtt öelda ei olnud see töö ei aeganõudev ega raske. Selles tänavaosas oli ainult kolm maja ja kaks tänavapoolset akent. Üks oli paviljoni aken Aramise maja vastas ja teine oli Aramise toa aken.

122

«Pagana pihta!» sõnas endamisi d'Artagnan, kellele meenus teoloogiaõpetlase õetütar. «Pagana pihta! Oleks alles veider, kui see hiline tuvike meie sõbra maja otsiks. Ausõna, asi näib tõesti nii olevat. Noh, mu kallis Aramis, seekord tahan ma lõplikult selgusele jõuda.»

D'Artagnan tegi ennast nii väikeseks kui suutis, ja hoidis end kivipingi lähedusse tänava kõige pimedamas sopis.

Noor naine sammus edasi: lisaks tema nõtkele kõnnakule, oli ta veel kergelt köhatanud, mis laskis aimata kõlavalt nooruslikku häält. D'Artagnan arvas, et kohatus oli kokkulepitud signaaliks.

Kas vastati nüüd köhatuse peale samasuguse signaaliga, mis lõpetas otsija kõhklused, või sai ta ilma võõra abita aru, et oli sihtkohta jõudnud — igatahes lähenes ta otsustavalt Aramise aknaluugile ja koputas konksus sõrmega ühepikkuste vaheaegade järel kolm korda.

«Ikkagi Aramise aken,» sosistas d'Artagnan. «Ah, härra silmakirjateener! Nüüd tean ka mina, kuidas teoloogiat uuritakse.»

Vaevalt olid kolm koputust kõlanud, kui avanes sisemine aken ja valgus tungis läbi luugi pragude.

«Ahaa!» ütles pealtkuulaja. «Niisiis mitte ukse, vaid akna kaudu! Külalist oodati. Nüüd avaneb luuk ja daam ronib sisse. Suurepärane!»

D'Artagnani suureks imestuseks aga luuk ei avanenud. Isegi tuli, mis hetkeks läbi luugi oli paistnud, kadus. Kõik vajus uuesti pimedusse.

D'Artagnan mõtles, et ega sellega asi veel ei lõpe, ja jätkas pärani silmi ning kikkis kõrvu jälgimist.

Ta ei eksinud: mõne hetke pärast kostis seestpoolt kaks nõrka koputust.

Noor naine vastas tänavalt üheainsa koputusega ja luuk avanes praokile.

Võib arvata, kui ahnelt d'Artagnan kuulas ja vaatas.

Õnnetuseks oli valgus teise tuppa viidud. Noormehe silmad olid juba pimedusega harjunud. Pealegi kinnitatakse, et gaskoonlase nagu kassidegi silmadel on võime näha ka öösiti.

D'Artagnan märkas, kuidas noor naine taskust mingi valge eseme tõmbas ning kiiresti laiali laotas — see näis

123

olevat taskurätik. Taskurätiku nurka näitas ta kaasvestlejale.

D'Artagnanile meenus taskurätik, mis ta proua Bonacieux' jalge eest oli leidnud ja mis omakorda meenutas Aramise jalge eest leitud rätikut.

Mis pagana tähendus võis ometi olla sel taskurätikul?

Oma peidukohast ei võinud d'Artagnan Aramise nägu näha. Ta ei kahelnud hetkegi, et see on ta sõber, kes kõneleb tänaval seisva daamiga. Uudishimu võitis ettevaatuse ja kasutades asjaolu, et käesoleva stseeni asjaosaliste tähelepanu oli täielikult taskurätikule pööratud, lahkus ta peidukohast ja läks käratult välgukiirusel üle tänava ning surus ennast vastu müürinurka, kust tema pilk nägi vabalt Aramise korterisse.

Sinna jõudes pidi dArtagnan üllatuse pärast peaaegu karjatama: öise külalise kaasvestleja ei olnud Aramis, vaid keegi naine. D'Artagnan nägi küllalt selleks, et riietest ära tunda naist, kuid liiga vähe selleks, et eraldada tema näojooni.

Samal hetkel tõmbas toas olev naine taskust välja teise taskurätiku ja vahetas selle taskurätiku vastu, mida talle äsja näidati. Seejärel kõnelesid mõlemad naised veel paar sõna. Lõpuks luuk suleti, väljas olev naine pöördus ümber ja möödus mantli kapuutsi alla tõmmates nelja sammu kauguselt d'Artagnanist. Ettevaatusabinõu oli liiga hilja tarvitusele võetud — dArtagnan oli proua Bonacieux' ära tundnud.

Proua Bonacieux! See kahtlus tärkas dArtagnanis juba siis, kui naine oli taskurätiku taskust tõmmanud. Kui vähe tõenäoline oli aga, et proua Bonacieux, kes oli härra de La Porte'i järele saatnud, et viimane teda Louv-re'isse saadaks, nüüd, kell pool kaksteist mööda Pariisi tänavaid jooksis, riskeerides lasta ennast teistkordselt röövida. Järelikult toimus see väga tähtsa asja pärast. Ent mis on tähtis kahekümne viie aastasele naisele? Armastus.

Kas ta riskeeris enese või mõne teise isiku pärast? Sellele küsimusele otsis vastust noormees, kelle südant näris armukadedusekurat, otsekui oleks ta juba tegelik armuke.

Pealegi oli lihtne vahend kindlakstegemiseks, kuhu proua Bonacieux läheb: tuli talle vaid järgneda. Vahend

124

oli niivõrd lihtne, et dArtagnan seda instinktiivselt, pikemalt kaalumata kasutas.

Märgates noormeest, kes eemaldus müüri varjust otsekui kuju nišist, ja kuuldes selja taga sammude müdinat, proua Bonacieux kiljatas ja pistis jooksma.

DArtagnan jooksis talle järele. Ei olnud raske kinni püüda naist, kes joostes mantlisse takerdus. Seepärast tabas .ta proua Bonacieux' enne, kui see jõudis joosta kolmandiku tänava pikkusest, kuhu ta oli pöördunud. Õnnetu põgeneja jõud oli lõpul, ent mitte väsimusest, vaid hirmust: kui dArtagnan talle käe õlale pani, langes ta põlvili, hüüdes lämbuva häälega:

«Tapke mind, kui tahate, aga teada ei saa te midagi!»

DArtagnan pani käe talle piha ümber ja tõstis ta üles. Tundes proua Bonacieux' raskusest, et ta on minestamas, kiirustas dArtagnan teda rahustama, vandudes talle truudust. Need tõotused ei tähendanud proua Bonacieux'le midagi, sest niisuguseid tõotusi võib anda kõige halvema tagamottega_ maailmas — hääl aga tähendas talle koik. See häälekõla tundus talle tuttavana: ta avas silmad, heitis pilgu nii suurt hirmu tekitanud mehele, tundis ära d'Artagnani ja karjatas rõõmust.

«Oh! see olete teie!» hüüdis ta. «Jumal tänatud!»

«Jah, see olen mina, keda saatis Jumal, et teie järele valvata,» ütles dArtagnan.

«Kas te sellepärast mulle järgnesitegi?» küsis koketselt naeratades noor naine, kelle pisut pilkehimuline iseloom sai kartusest võitu sest hetkest peale, kui ta tundis ära sõbra isikus, keda pidas vaenlaseks.

«Ei,» ütles dArtagnan, «pean tunnistama, et juhus saatis mind teie teele: nägin üht naist minu sõbra aknale koputamas.»

«Teie sõbra aknale?» katkestas teda proua Bonacieux.

«Muidugi, Aramis on minu parimaid sõpru.»

«Aramis? Kes see on?»

«Jätke juba! Kas tahate mulle tõendada, et te ei tunne Aramist?»

«Kuulen seda nime esmakordselt.»

«Tähendab, te tulite esimest korda sellesse majja?»

«Loomulikult.»

«Ja te ei teadnud, et seal elab üks noormees?»

125

«Ei.»

«Üks musketär?»

«Ei.»

«Te ei tulnudki siis teda otsima?»

«Mul ei olnud selleks vähimatki kavatsust. Pealegi te nägite ju ise, et isik, kellega kõnelesin, oli naine.»

«Tõsi küll, kuid see naine on Aramise sõbratar.»

«Ma ei tea sellest midagi.»

«Ta elab Aramise juures.»

«See ei puutu minusse.»

«Aga kes ta on?»

«Oo! See pole ainuüksi minu saladus.»

«Te olete veetlev, kallis proua Bonacieux, kuid samal ajal olete ka salapäraseim naine .. .»

«On's see mulle kahjuks?»

«Ei, vastupidi, te olete jumalik!»

«Niisiis, ulatage mulle oma käsivars!»

«Suurima heameelega. Ja nüüd?»

«Nüüd saatke mind!» «Kuhu?»
«Sinna, kuhu ma lähen.»
«Aga kuhu te lähete?»
«Te saate seda näha, sest lahkute minust ukse ees.»
«Kas pean teid ootama?»
«See oleks asjatu.»
«Kas te tulete üksi tagasi?»
«Võib-olla ja, võib-olla ei.»
«Aga isik, kes teid siis saadab, — on ta mees või naine?»
«Ma ei tea seda veel.»
«Mina aga saan seda teada.»
«Mil kombel?»
«Ootan teid niikaua, kuni väljute.»
«Sellisel juhul, head aega!»
«Miks nii?»
«Ma ei vaja teid.»
«Kuid te ise palusite ...»
«Aadliku abi, aga mitte spiooni järelevalvet.»
«See on liiga karmilt öeldud.»
«Kuidas nimetatakse neid, kes jälitavad inimesi vastu nende tahtmist?»
126
«Ebadiskreetseteks.»
«Liiga pehmelt öeldud.»
«Tõepoolest, näib, et tuleb täita kõik teie soovid, proua.»
«Miks te kohe alguses ei osutanud mulle seda teenet?»
«Kas kahetsedes ei või-teenet osutada?»
«Kas te kahetsete siiralt?»
«Ma ei tea seda isegi. Tean vaid, et teen kõik, mis soovite, kui ma tohin teid saata sinna, kuhu lähete.»
«Ning seejärel lahkute minust?»
«Jah.»
«Te ei jää luurama minu väljumist?»
«Ei.»
«Ausõna?»
«Aadliku ausõna.»
«Võtke mu käsi ja lähme.»
D'Artagnan ulatas proua Bonacieux'le käsivarre, kes pool-naerdes, pool-värisedes sellele toetus, ja mõlemad sammusid edasi kuni La Harpe'i tänava lõpuni. Siin nagu enne Vaugirard'i tänavalgi, noor naine kõhkles. Siiski näis ta mõningatest märkidest ühe ukse ära tundvat ja' läheneb sellele.
«Ja nüüd, mu härra,» lausus ta, «mul on siin asjaajamist. Tuhat tänu austava saatmise eest, mis mind kõikide hädaohtude eest kaitses, millesse üksi oleksin võinud sattuda. On saabunud hetk, et te täidaksite oma; lubaduse: mina olen nüüd kohal.»
«Kas tagasi tulles ei ole teil enam midagi karta?»
«Ainult vargaid.»
«Kas see on siis nii tühine asi?»

«Mis oleks neil minult võtta? Mul ei ole pennigi kaasas.»

«Te unustate tolle ilusa brodeeritud ja vapiga kaunistatud taskurätiku.» «Missuguse?»

«Selle, mille teie jalge eest leidsin ja teile taskusse tagasi pistsin.»

«Vaikige, vaikige, õnnetu!» hüüdis noor naine. «Kas tahate mind hukatusse saata?»

«Näete nüüd, te pole veel kaugeltki väljaspool hädaohtu, sest üksainus sõna paneb teid värisema ja te tunnis-

127

tate ka ise, et kui keegi seda sõna juhtuks kuulma, siis olete kadunud. Oo, proua!» hüüdis d'Artagnan ja haaras ta käe, vaadates teda kirgliku pilguga. «Olge suuremeelseni, usaldage mind. Kas te tõesti pole mu silmist veel lugenud, et mu poolehoid ja kiindumus kuuluvad teile.»

«Kahtlemata,» vastas proua Bonacieux. «Küsige, ja ma usaldan teile kõik oma saladused, kuid teiste saladusi ei või ma avaldada.»

«Olgu,» ütles d'Artagnan, «ma uurin need ise välja. Kuna need saladused mõjustavad teie elu, siis peavad nad ka minu saladusteks saama.»

«Hoiduge sellest!» hüüdis noor naine niivõrd tõsiselt, et dArtagnan tahtmatult võpatas. «Ärge segage ennast mingil kombel minu asjadesse, ärge püüdke mind minu tegevuses aidata. Palun teilt seda poolehoiu nimel, mida tunnete mu vastu, mulle osutatud teene nimel, mida ma iialgi ei unusta. Uskuge, mida ütlen teile. Ärge mõtelge enam minu peale, mind ei ole teie jaoks enam olemas, otsekui poleks te mind iialgi näinud.»

«Kas Aramis peab samuti toimima, proua?» küsis dArtagnan otsekui nõelatult.

«Juba teist või kolmandat korda nimetate seda nime, ja ometi ütlesin ma teile, et see nimi on mulle tundmatu.»

«Teie ei tunne inimest, kelle aknaluugile te äsja koputasite? Mis te räägite, proua! Te peate mind liiga kergeusklikuks.»

«Tunnistage parem üles, et olete kogu loo ja selle isiku välja mõelnud selleks, et panna mind kõnelema.»

«Proua, ma ei mõtle midagi välja, ma ei fantaseeri, kõnelen puhast tõtt.»

«Te kinnitate, et üks teie sõpru elab selles majas?»

«Ma kinnitan seda ja kordan kolmandat korda: selles majas elab mu sõber, ja see sõber on Aramis.»

«See selgub kõik hiljem,» sosistas noor naine, «nüüd aga vaikige, mu härra!»

«Kui te võiksite näha minu avatud südamesse, loeksite sealt nii palju uudishimu, et teis minu vastu kaastunne tekiks, ja nii palju armastust, et te otsekohe minu uudishimu rahuldaksite. Ei ole vaja midagi karta nende poolt, .kes teid armastavad.»

128

«Härra, liiga ruttu hakkasite kõnelema armastusest,» ütles noor naine pead raputades.

«Armastus tärkas minus ruttu ja esmakordselt, ning ma ei ole veel kahekümne aastane.»

Noor naine silmitses teda vargsi.

«Kuulge, olen juba asjal jälil,» ütles dArtagnan. Kolme kuu eest pidin sattuma duellile Aramisega samaguse taskurätiku pärast, mida näitasite naisele, kes oli ma juures. Samasuguse, vapiga taskurätiku pärast, len selles kindel.»

«Härra,» ütles noor naine, «vannun teile, te väsitate mind üliväga oma küsimustega.»

«Ja teie, kes te nii ettevaatlik olete, mõtelge sellele, kui teid areteeritakse ja see taskurätik teie juurest leitakse, kas see ei kompromiteeriks teid?»

«Aga miks? Eks ole need ju minu nimetähed: C. B. — Constance Bonacieux.» «Ehk Camille de Bois-Tracy?»

«Vaikige, veelkord vaikige, härra! Oo, kui teid ei kohuta hädaoht, mis mind ähvardab, mõelge siis vähemalt hädaohule, millesse ise võite sattuda.» «Mina?»

«Jah, teie. Tutvus minuga võib saata teid vangi, see võib isegi teie elu maksta.» «Siis ei lahku ma teist enam.»

«Härra,» anus noor naine ristis käsi, «taeva nimel, sõjaväelase au nimel, aadliku rüütellikkuse nimel, lahkuge siit! Kuulake, kell lööb südaöötundi: see on tund, kus mind oodatakse.»

«Proua, ma ei suuda midagi keelata inimesele, kes niiviisi palub,» lausus noormees kummardades. «Olge mureta, ma lahkun.»

«Ja te ei järgne mulle, te ei luura mind?»

«Lähen otsekohe koju.»

«Oo, ma teadsin, et olete tubli noormees!» hüüdis proua Bonacieux, sirutades ühe käe temale ja asetades teise kormtusvasarale müüris oleva väikese ukse kõrval.

DArtagnan haaras ulatatud käe ja suudles seda kirglikult.

«Oo, kuidas sooviksin, et maoteid parem iialgi ei oleks näinud!» hüüdis dArtagnan tolle kohtlase jõhkrusega,

129

mida naised sageli ülipeenele viisakusele eelistavad, sest see paljastab salajasemad mõtted ja näitab, et tunded valitsevad mõistuse üle.

«Aga ei,» ütles proua Bonacieux peaaegu hellitlevalt, surudes d'Artagnani kätt, mida too ei olnud veel lahti lasknud. «Mina seda ei ütleks. Mis ei õnnestu täna, võib õnnestuda tulevikus. Kes teab, kui ma kord vaba olen, võib-olla rahuldan siis ka teie uudishimu.»

«Kas te tõotate sedasama minu armastuse suhtes?» hüüdis d'Artagnan rõõmujoovastuses.

«Selles suhtes ei taha ma ennast millegagi siduda, see oleneb tunnetest, mida suudate minus äratada.»

«Niisiis, täna, proua ...»

«Täna te leiate minus ainult tänulikkust, mu härra.»

«Oo, te olete liiga hurmav,» lausus d'Artagnan kurvalt, «ja kasutate kurjasti minu armastust.»

«Ei, kasutan vaid teie suuremeelsust, ei midagi enamat. Uskuge mind, on inimesi, kes üksteist uuesti leiavad.»

«Teete mind kõige õnnelikumaks inimeseks maailmas. Ärge unustage tänast õhtut, ärge unustage oma lubadust!»

«Olge mureta, meenutan teile kõike õigel aial ja õiges kohas. Minge ometi, taeva pärast, minge! Mind oodati täpselt südaööl. Olengi juba hilinenud.»

«Ainult viis minutit.»

«Seda küll, kuid teatud olukorras võib viis minutit tähendada viit sajandit.» «Siis kui armastatakse.»

«Ja kes teile ütles, et mul ei ole armunuga tegemist?»

«Tähendab, teid ootab mees?» hüüdis d'Artagnan. «Mees!»

«Kuulge, me vaidlus algab jälle otsast peale,» ütles proua Bonacieux kerge naeratusega, milles tundus pisut kärsitust.

«Ei, ei, ma lähen, ma lahkun. Usun teid ja ei taha, et te kahtleksite minu kiindumuses, olgu see kiindumus kas või lollus. Elage hästi, proua, elage hästi!»

Ja otsekui tundes oma jõuetust vabastada käsi, mida ta hoidis, laskis d'Artagnan selle järsult lahti ja eemaldus jooksusammul. Samal ajal koputas proua Bonacieux

130

samal viisil uksele, nagu oli koputanud luugile — kolm aeglast kindla rütmiga koputust. Kui d'Artagnan tänavanurgale jõudis, vaatas ta tagasi: uks oli avanenud, uuesti sulgunud, ja kaunis kaupmehenaine oli kadunud.

DArtagnan jätkas oma teed. Ta oli andnud sõna, et ei luura proua Bonacieux' järele. Isegi kui tema elu oleks olenenud kohast, kuhu läks proua Bonacieux, või isikust, kes teda saatma pidi, oleks dArtagnan ikkagi koju läinud, nagu ta oli lubanud. Viis minutit hiljem oli ta Fossoyeurs'i tänaval.

«Vaene Athos, tal pole kõigest sellest aimugi,» sõnas dArtagnan. «Mind oodates jäi ta kas tukkuma või iäks tagasi koju ja märkas, et keegi naine on seal käinud. Naine Athose juures! Aramise juures oli aga kindlasti üks naine,» jätkas ta. «Kõik see on äärmiselt kummaline ja mind huvitab väga, kuidas kogu see lugu lõpeb.»

«Halvasti, härra, väga halvasti,» vastas hääl, millest noormees Planchet' ära tundis. Kogu aeg üksinda valjusti kõneldes nagu inimene, kel on oma mõtetega tegemist, oli ta jõudnud koridori, mille lõpust viis trepp tema tuppa.

«Kuidas halvasti? Mis sa sellega öelda tahad, lollpea? Mis on siis juhtunud?» küsis dArtagnan.

«Igasugused õnnetused.»

«Nimelt missugused?»

«Kõigepealt a^eteeriti härra Athos.»

«Areteeriti! Athos areteeritud! Aga miks?»

«Ta leiti teie juurest; ilmselt peeti teda teieks.»

«Kes ta areteeris?»

«Politseisalk, kelle kutsusid kohale põgenema aetud musta riietatud mehed.»

«Miks ta ei öe'nud oma nime? Miks ta ei öelnud, et tal selle asjaga vähimatki pistmist ei ole?»

«Ta hoidus sellest, härra. Otse vastupidi, ta tuli minu juurde ja lausus: «Praegusel hetkel peavad vabad käed olema sinu isandal, aga mitte minul, sest tema teab kõik ja mina ei tea mitte midagi. Nüüd arvatakse, et ta on areteeritud, see annab talle aega. Kolme päeva pärast ma ütlen, kes olen, ja nad lasevad mu vabaks.»

«Braavo, Athos! Õilishing!» sosistas dArtagnan. «Sellest tunnen ma sind. Aga mida tegid politseinikud?»

132

«Neli neist viisid Athose kaasa, aga pole teada, kuhu, kas Bastille'sse või For-1'Évêque'i; kaks neist jäid koos musta riietatud mehega maha, tuhnisid igal pool ja viisid kaasa kõik paberid. Ülejäänud kaks valvasid sel ajal ukse juures. Lõpuks, kui nad oma töö olid teinud, läksid nad minema, jättes maha pärani uksed ja tühja maja.»

«Ja mis tegid Porthos ja Aramis?»

«Ma ei leidnud neid, nad ei tulnud.»

«Nad võivad iga hetk tulla, sest sa ütlesid ju neile, et ma ootan?»

«Just nii, härra.»

«Niisiis, ära liigu siit sammugi. Kui nad tulevad, teata neile, mis minuga juhtus ja ütle, et nad mind ootaksid «Männikäbi» kõrtsis. Siin on hädaohtlik, maja võidakse valvata. Mina ise jooksen härra de Tréville'i juurde, et talle kõigest sellest teatada, ja kohtun siis nendega kõrtsis.»

«Nii on hästi, härra,» ütles Planchet. «Sina jääd siia, ega sa ei karda?» ütles d'Artagnan veel kord tagasi pöördudes, et oma teenrit jutustada.

«Olge mureta, härra,» ütles Planchet. «Te ei tunne mind veel küllalt. Kui ma kord asja käsile võtan, siis olen ma julge. Peaasi on kättevõtmine, ja pealegi olen ma pikardialane.»

«Jääb siis nii,» ütles d'Artagnan, «ennemini lased sa ennast tappa, kui lahkud postilt.»

«Jah, härra, ei ole midagi maailmas, mida ma ei teeks, et tõendada teile oma ustavust.»

«Tubli.» sõnas endamisi dArtagnan, «näib, et viis, kuidas olen kohelnud seda poissi, on kandnud head vilja. Vajaduse korra! kasutan seda ka tulevikus.»

juba pisut väsinuna päevastest käikudest tõttas d'Artagnan jalgadele valu andes Colombier' tänava suunas.

Härra de Tréville ei olnud kodus. Tema rühm oli Lonvre'is valvekorral ia ta ise viibis nende iuures.

Kuid härra de Tréville oli vaja kätte saada. Teda tuli tingimata sündmuste käigust informeerida. DArtagnan otsustas püüda Louvre'isse sisse pääseda. Läbipääsu-loaks pidi talle seejuures olema härra des Essarts'i kaardiväelase vorm.

133

Ta tõttas alla mööda Petits-Augustins'i tänavat ja sammus edasi piki kaid, et Pont-Neuiini jõuda. Hetkeks tuli tal mõte minna parvega üle jõe, siis aga, kaldale jõudes, pistis ta käe masinlikult taskusse ja märkas, et tal ei ole ülevedajale millegagi maksta.

Jõudes Guenegaud' tänava kohale, märkas ta Daup-hine'i tänavalt tulevat paari, kelle kõnnak tema tähelepanu äratas.

Need kaks isikut olid mees ja naine. Naine näis sarnlevat proua Bonacieux'ga, kuna mees kuni äravahetamiseni sarnles Aramisega.

Pealegi kandis naine musta mantlit, mida d'Artagnan oma mälus nägi joonistuvat VaugirardM tänava aknaluugil ja La Harpe'i tänaval asuva maja uksel.

Lisaks kõigele kandis mees musketärivormi.

Naisel oli mantlikapuuts alla tõmmatud, mees hoidis aga taskurätikut näo ees. Kahekordne ettevaatus näitas, et mõlemad — just nimelt mõlemad — tahtsid jääda tundmatuks.

Nad astusid sillale. D'Artagnanil oli sama tee, kuna ta läks LouvreM. Ta järgnes neile.

D'Artagnan oli astunud vaevalt paarkümmend sammu, kui ta jõudis veendumusele, et naine on proua Bonacieux ja mees — Aramis.

Samal hetkel tundis ta oma südames kõiki armukadeduse kahtlusi tärkavat.

Teda oli kahekordselt petetud — sõbra poolt ja naise poolt, keda ta juba jumaldas nagu armastatut. Proua Bonacieux oli talle kõigi jumalate nimel vandunud, et ei tunne Aramist, ja veerand tundi pärast vande andmist leiab d'Artagnan ta Aramise käevangust.

D'Artagnan ei mõelnud sellele, et ta kaunist kaupmehe-naist tundis alles kolm tundi ja et too ei võlgnenud talle midagi peale väikese tänutunde musta riietatud röövijate käest vabastamise eest; pealegi ei olnud ta temale midagi lubanud. D'Artagnan näis endale teotatud, petetud ja väljanaerdud armastajana. Veri ja vihapuna tõusis talle näkku, ta otsustas kõik selgitada.

Märgates, et neid jälitatakse, kiirendasid noormees ja noor naine sammu. D'Artagnan kiirustas veel enam, möödus neist ja pöördus neile vastu just sel hetkel, kui

134

nad jõudsid SamaritaineM juurde, mille ees põlev latern heitis valgust kogu sellele sillaosale.

D'Artagnan peatus ja ka nemad peatusid.

«Mida te soovite, härra?» küsis musketär võõra aktsendiga, ise sammu võrra taganedes. Tundmatu aktsent tõestas d'Artagnanile, et ühes osas oletustest oli ta eksinud.

«See ei ole Aramis!» hüüdis ta.

«Ei, härra, see ei ole Aramis. Teie hüüatusest ma järeldan, et pidasite mind kellekski teiseks, ja seepärast andestan teile.»

«Teie andestate mulle!» hüüdis d'Artagnan.

«Jah,» vastas tundmatu. «Laske mul edasi minna, sest teil pole minuga mingit tegemist.»

«Härra, teil on õigus, teiega pole mul mingit tegemist,» vastas d'Artagnan, «küll aga daamiga.»

«Daamiga! Teie ei tunne teda,» ütles võõras.

«Te eksite, mu härra, ma tunnen teda.»

«Oh!» hüüdis proua Bonacieux etteheitvalt. «Oh, härra, te andsite mulle sõjamehe ausõna ja aadliku tõotuse, uskusin, et võin neid arvestada.»

«Ja minule, proua,» ütles d'Artagnan kohmetult, «tõotasite teie . . .»

«Võtke mu käsivars, proua, ja jätkame oma teed,» lausus tundmatu.

Uimasena, mahalööduna, hävitatuna kõigest sellest, mis oli juhtunud, seisis d'Artagnan, käed risti rinnal, musketäri ja proua Bonacieux' ees, ning ei liikunud paigast.

Musketär astus paar sammu edasi ja tõukas d'Artag-nani käega teelt kõrvale.

D'Artagnan hüppas sammu tagasi ja tõmbas mõõga tupest.

Samal ajal haaras ka tundmatu välkkiirelt mõõga.

«Taeva pärast, kõrgeausus!» hüüdis proua Bonacieux, tormas võitlejate vahele ja haaras mõõkadest kinni.

«Kõrgeausus!» hüüdis dArtagnan, valgustatuna äkilisest mõttesähvatusest. «Kõrgeausus! Vabandust, härra. Kas te olete siis ...»

«Tema Kõrgus Buckinghami hertsog,» ütles proua Bonacieux sosinal. «Nüüd saadate meid kõiki hukatusse.»

135

«Kõrgus, proua, palun tuhat korda vabandust. Ma armastan teda, kõrgus, ja olin armukade. Kõrgus, te mõistate, mis tähendab armastada. Andestage mulle ja ütelge, kuidas võiksin anda oma elu Teie Kõrguse eest.»

«Olete tubli noormees,» ütles Buckinghami hertsog d'Artagnanile kätt ulatades, mida viimane lugupidavalt surus. «Te pakute mulle oma teeneid, võtan teie ettepaneku vastu. Järgnege meile kahekümne sammu kaugusel kuni Louvre'ini ja kui keegi peaks meid jälitama, siis tapke ta!»

D'Artagnan pani halja mõõga kaenla alla, laskis proua Bonacieux' ning hertsogi kakskümmend sammu ette

136

jõuda ja järgnes neile, olles valmis sõna-sõnalt täitma kuningas Charles I suursuguse ning elegantse ministri käsku.

Õnneks ei olnud hertsogi noorel liitlasel juhust tõendada oma ustavust. Noor naine ning ilus musketär pääsesid Echelle'i tänava sissekäigu kaudu märkamatult Louvre'isse.

D'Artagnan aga läks otseteed «Männikäbi» kõrtsi, kus Porthos ja Aramis teda juba ootasid.

Kuid d'Artagnan ei selgitanud lähemalt, miks ta neid tülitas, ja ütles ainult, et on ise asja korda ajanud, milleks ta hetke jooksul arvas vajavat nende kaasabi.

Ent nüüd, kus jutuhoog on meid köitnud, laskem meie kolmel sõbral koju minna ja jälgigem Buckinghami hertsogit ja tema teejuhti Louvre'i keerdkäikudes.

XII BUCKINGHAMI HERTSOG GEORGES VILLIERS.

Proua Bonacieux ja Buckinghami hertsog pääsesid raskusteta Louvre'isse. Proua Bonacieux oli seal tuntud kui kuninganna teenijaskonda kuuluv isik, hertsog aga kandis musketäride vormi, kes, nagu öeldud, olid sel õhtul valvekorras. Pealegi oli Germain kuningannale ustav ja võimaliku sekelduse korral oleks süüdistatud ainult proua Bonacieux'd, et ta oma armastatu Louvre'isse kaasa oli toonud — ja ei midagi enamat. Proua Bonacieux võtaks kuriteo enda pea'e: tõsi küll, see hävitaks ta reputatsiooni, kuid mis tähtsust on siin maailmas väikese kaup-mehenaise reputatsioonil?

Lossiõue pääsenud, läksid hertsog ja noor naine piki müüri edasi umbes kakskümmend viis sammu, si's tõukas proua Bonacieux väikest kõrvalust, mis päeval oli avatud, kuid õhtul tavaliselt suleti. Uks avanes, mõlemad astusid sisse ja leidsid ennast pimeduses. Ent proua Bonacieux tundis Louvre'i teenijaskonnale määratud lossiosa kõiki keerdkäike. Ta sulges enda järel ukse, võttis hertsogil käest kinni, astus kobades mõned sammud, haaras käsipuust, leidis jalaga trepiastme ja hakkas

137

trepist üles minema. Seejärel läks proua Bonacieux paremale, sealt edasi mööda pikka koridori, siis jälle ühe korruse võrra allapoole, astus veel mõned sammud, pistis võtme lukuauku, avas ukse ja lükkas hertsogi tuppa, mida valgustas ainult öölamp, öeldes:

«Jääge siia, kõrgeauline hertsog, kohe tullakse.» Siis väljus ta sama ukse kaudu ja keeras selle enda järel lukku, nii et hertsog leidis enese sõna otseses mõttes vangis olevat.

Kuid peab ütlema, et kuigi Buckinghami hertsog osutus muust maailmast täiesti eraldatuks, ei tundnud ta hetkekski hirmu. Seiklusiha ja romantikaarmaslus olid tema iseloomu silmapaistvamaid jooni. Vapper, kohkumatu ja ettevõtlik, ei pannud ta esimest korda taolises ettevõttes oma elu kaalule. Ta sai teada, et arvatav kuninganna Anna kiri, mida uskudes ta Pariisi sõitis, oli lõks. Selle asemel et Inglismaale tagasi pöörduda, kasutas ta tekkinud olukorda ja teatas kuningannale, et ta ei lahku teda nägemata. Alguses keeldus kuninganna kategooriliselt, siis aga tekkis tal hirm, et meeleheitele viidud hertsog võib viimaks mõne rumalusega hakkama saada. Kuninganna oli juba otsustanud, et võtab hertsogi vastu ja keelitab teda siis kohe lahkuma. Kuid samal õhtul, mil ta otsustas seda teha, rööviti proua Bonacieux, kes oli läinud hertsogit Louvre'isse tooma. Tervelt kaks päeva ei teatud, mis oli temaga juhtunud, ja ajutiselt kogu asi seisis. Aga niipea kui proua Bonacieux vabanes, niipea kui ta sai kontakti astuda La Porte'iga, hakkas kõik uuesti liikuma ja proua Bonacieux viis lõpule kardetava ettevõtte, mille ta juba kolm päeva tagasi oleks teostanud, kui teda ei oleks kinni võetud.

Jäänud üksi, astus Buckingham peegli ette. Musketäri-riietus sobis talle suurepäraselt.

Ta oli kolmekümne viie aastane. Õigusega peeti teda ilusaimaks aadlikuks ja elegantseimaks kavaleriks kogu Prantsusmaal ja Inglismaal.

Kahe kuninga soosikuna, miljonite valdajana, kõikvõimsana kuning-iigis, mida ta oma tujude järgi mässama ajas ja jälle rahustas, elas Buckinghami hertsog Georges Villiers muinasjutulist elu, mis veel järgnevatel sajanditel äratas tulevastes põlvedes imetlust.

138

Iseteadvana, veendunud oma võimus ja kindel selles, et teiste inimeste üle valitsevad seadused ei küüni temani, sammus ta kõrvalekaldumatult püstitatud eesmärgi poole, kuigi see eesmärk võis olla nii kauge ja silmipimestav, et igal teisel inimesel oleks meeletus sellele mõeldagi. Sel kombel oli tal õnnestunud mitmel korral läheneda ilusale ja uhkele kuninganna Annale, kelles ta oma hiilgava isikuga oli äratanud armastuse.

Nagu öeldud, astus Georges Villiers peegli ette, kohendas kübara raskusest maha vajutatud kauneid blonde lokke, silus vurre ja naeratas iseenesele lootusrikkalt ja kõrgilt, süda pakitsemas rõõmust, õnnelikuna ja uhkena kauaoodatud hetke saabumise üle.

Sel hetkel avanes peidetud uks seinas ja keegi naine astus tuppa. Buckingham nägi teda peeglist. Hertsog hüüatas — see oli kuninganna!

Kuninganna Anna oli tol ajal kahekümne kuue või seitsme aastane, see tähendab — oma ilu hiilgeeas.

Ta kõndis nagu kuninganna või jumalanna. Tema ühteaegu õrnad ja majesteetlikud smaragditaoliselt helkivad silmad olid väga ilusad.

Ta suu oli väike ning õitsevpunane ja kuigi ta alumine huul ulatus ülemisest natuke ettepoole nagu kõigil Austria keisrikoja vürstidel, oli ta hurmav naeratades ja üli-põlglik põlastades.

Lõpuks juuksed, lapsepõlves blondid, nüüd kastanpruunid, raamisid lokituina ja puuderdatuina veetlevalt ta nägu, millele kõige karmim hindaja oleks võinud soovida ainult veidi vähem puna ja kõige nõudlikum kujur veidi rohkem peenust ninajoones.

Buckingham seisis hetke pimestatuna. Mitte iialgi ei olnud ballide, pidude ning karussellide keerises tundunud kuninganna Anna talle nii ilus kui praegusel hetkel lihtsas valges siidkleidis dofia Estefana saatel, kes oli ainus tema hispaania teenijatest, keda kuninga armukadedus ja Richelieu tagakiusamised ei olnud minema kihutanud.

Kuninganna astus paar sammu lähemale. Buckingham langes ta ette põlvili ja enne kui kuninganna sai takistada, suudles ta tema kleidipalistust.

139

«Hertsog, te teate juba, et see polnud mina, kes laskis teile kirjutada.»

«Jah, ma tean, Teie Majesteet,» hüüdis hertsog, «tean, et olin meeletu, hullumeelne, uskudes, et lumi võiks elustuda, marmor soojeneda. Mis sinna parata, kui armastatakse, siis usutakse kergesti armastusse. Pealegi pole ma selle reisiga kõike kaotanud, sest mul avanes võimalus teid näha.»

«Jah, aga te teate, miks ma sellega nõustusin,» vastas Anna. «Te ei hoolinud minu piinadest, jäite kangekaelselt siia linna, kus panete kaalule oma elu ja minu au. Ma tulin teiega kohtuma selleks, et teile öelda, et kõik siin maailmas lahutab meid — mere sügavused, kuningriiki-devaheline vaen, tõotuste pühadus. Nii paljude takistuste vastu võidelda, see on jumalateotus, kõrgus. Lõpuks nõustusin teid nägema selleks, et teile öelda: me ei tohi teineteist enam näha.»

«Kõnelge, kuninganna, kõnelge!» ütles Buckingham. «Teie hääle mahedus leevendab teie sõnade kannust. Te kõnelete jumalateotusest! Jumalateotus on see, kui lahutatakse kaks südant, mis on jumala poolt teineteise jaoks loodud.»

«Milord,» hüüdis kuninganna, «te unustate, et ma ei ole iialgi teile öelnud, et teid armastan.»

«Samuti ei ole te iialgi öelnud, et te mind ei armasta. Ja tegelikult oleks see liiga suur tänamatus, Teie Majesteet, öelda mulle niisuguseid sõnu. Öelge, kust leiate te armastuse, mis võ~duks minu armastusega? Armastusega, mida ei suuda kustutada ei aeg, lahusolek ega meeleheide? Armastusega, mis rahuldub langenud paela-kese, äraeksinud pilgu ja huultelt kogemata pudenenud sõnakesega? Kolme aasta eest nägin teid esmakordselt, madame, ja kolm aastat olen ma teid niiviisi armastanud. Tahate, ma ütlen, kuidas olite riietatud siis, kui nägin teid esmakordselt? Tahate, ma kirjeldan üksikasjaliselt iga kaunistust teie riietusel? Oo, näen teid praegugi nii. Te istusite hispaania kombe kohaselt oafiadel, kand-site rohelist kuld- ja hõbetikanditega siidkleiti rippuvate käistega, mis olid suirte teemantidega kinnitatud teie ilusate, nii hurmavate käsivarte ümber. Kaela ümber oli teil kroogetega krae, peas kandsite väikest kleidi värvi

140

mütsikest haigrusulega. Oo, sulen silmad ja näen teid niisugusena nagu tookord. Ma avan nad jälle ja näen teid sellisena, nagu olete praegu, see tähendab veel sada korda ilusamana.»

«Milline meeletus!» sosistas kuninganna, kellel puudus julgus hertsogi peale pahandada, kuna ta teda nii hästi ! mäletas. «Milline meeletus toita mõttetut kirge niisuguste mälestustega!»

«Millest peaksin ma teie arvates siis elama? Minul on ainult mälestused. Nendes on minu õnn, mu varandused, mu lootused. Iga kord, kui näen teid, sulen jälle ühe teemandi oma südame kalliskivide laekasse. See on neljas, mille täna pillate, ja mille ma üles korjan. Kolme aasta

: jooksul olen teid näinud ainult neli korda: esimest korda ma juba mainisin, teisel korral nägin teid proua Chevreuse'i juures, kolmandal korral kohtasin teid Amiens'i pargis.»

«Hertsog, ärge kõnelge sellest õhtust,» lausus kuninganna punastades.

«Oh, madame, kõnelgem nimelt sellest. See on kõige õnnelikum ja säravam õhtu minu elus. Mäletate, kui kaunis oli see öö? Õhk oli nii mahe ja tulvil lõhnadest, taevas oli nii sinine ja tähtedest kirjatud! Ah, mu kuninganna, tookord sain ma viibida hetke teiega kahekesi. Tookord olite te valmis mulle kõigest kõnelema, oma lelu üksindusest, südamemuredest. Te toetusile minu käsivarrele, näete sellele. Pead teie poole kummardades lund-;sin, kuidas teie kaunid juuksed mu nägu riivasid, ja Ega kord, kui teie juuksed mind puudutasid, värisesin ma pealaest jalatallani. Oo, kuninganna, kuninganna! On. te oi tea. millist taevalikku õndsust ja paradiisi-jjõõmu sisaldab niisugune hetk. Oma varanduse, rikkuse, kuulsuse, kõik päevad, mis mul on veel elada, annaksin niisuguse hetke, niisuguse öö eest! Sest sel ööl, madame, vannun teile, sel ööl armastasite te mind.»

«Milord, on tõesti võimalik, et ümbruse mõju, kauni õhtu veetlus, teie pilgu hurm, kõik need tuhat pisiasja, mis mõnikord ühe naise hukatuseks ühinevad, olid tol saatuslikul õhtul koondunud minu ümber. Kuid te nägite ise, milord, kuninganna tuli appi nõrkevale naisele:

141

esimese sõna peale, mida julgesite öelda, esimese vabaduse peale, mida enesele lubasite, hüüdsin ma.»

«Oo jaa, see on tõsi. Iga teine armastus peale minu oma poleks sellele proovile vastu pidanud. Minu armastus aga tuli sellest välja püsivamana ja tugevamana Te uskusite, et suudate Pariisi tagasi pöördudes minu eest põgeneda, uskusite, et ma ei julge lahkuda aardest, mida mu isand kohustas mind valvama. Ah! Mis lähevad mulle korda kogu maailma aarded ja kõik maakera kuningad! Nädala pärast olin tagasi. Sel korral ei olnud teil mulle midagi öelda. Olin kaalule pannud kuninga soosingu, oma elu, et teid hetkeks näha. Ma ei saanud isegi teie kätt puudutada. Te andestasite mulle, nähes mind nii alandlikuna ja kahetsevana.»

«Jah, aga keelepeks haaras kinni kõikidest nendest meeletustest, milles mina ei olnud süüdi. See on teile hästi teada, milord. Kardinali poolt ülesässitatud kuningas tõstis suurt kära: proua de Vernet kihutati minema, Putange saadeti maalt välja, proua de Chevreuse sattus ebasoosingusse ja kui teie tahtsite saadikuna Prantsusmaale tagasi tulla, siis oli kuningas ise — pidage meeles — kuningas ise selle vastu.»

«Jah. oma kuninga keeldumise eest maksab Prantsusmaa sõjaga. Ma ei või teid enam näha, madame. Olgu! Ma tahan, et kuuleksite minust iga päev kõneldavat. Missugune eesmärk on teie arvates Re ekspeditsioonil ja liidul La Rochelle’i protestantidega. Rõõm teid näha! Ma tean häs+i, et mul po'e lootust, relv käes. Pariisi tungida. Sõda aga toob endaga kaasa rahu, rahu vajab vahetalitajat ja see vahetalitaja olen mina. Siis ei öelda mulle enam ära, ma tulen tagasi Pariisi, näen teid ja olen hetkeks õnnelik. Tõsi, tuhanded inimesed maksavad minu õnne eest eluga, aga mis läheb see mulle ko^da, peaasi kui teid jälle näha saan! Kõik see on võib-olla meeletu, mõttetu, aga ütelge mulle, missugusel naisel on olnud kirglikum armastaja? Missugusel kuningannal on olnud kiindunum teener?»

«Milord, milord, te esitate enda kaitseks asjaolusid, mis teid veel enam süüdistavad. Kõik need teod, milord, mis peavad tõestama teie armastust, on peaaegu kuriteod.»

142

«Sellepärast et te mind ei armasta. Kui te mind armastaksite, näeksite kõike hoopis teises valguses. Kui te mind armastaksite! Oo, kui mind armastaksite, oleks see liiga suur õnn minu jaoks, ma kaotaksin mõistuse. Proua de Chevreuse, kellest äsja kõnelesite, ei olnud nii julm kui teie: Holland armastas teda ja ta vastas tema armastusele.»

«Proua de Chevreuse ei olnud kuninganna,» sosistas kuninganna Anna, tahtmatult haaratuna nii sügavast armastusest.

«Kas teie siis armastaksite mind, kui te ei oleks kuninganna, ütelge, kas armastaksite? Kas võin ma loota, et ainult seisuse väärikus sunnib teid olema julm ,minu vastu? Kas võin ma uskuda, et kui teie oleksite proua de Chevreuse, võiks vaene Buckingham loota? Olge tänatud lootustandvate sõnade eest, kaunis Majesteet, olge sada korda tänatud!»

«Oh, te kuulsite halvasti, te saite valesti aru, ma ei tahtnud öelda ...»

«Vaikige, vaikige!» ütles hertsog. «Ma olen õnnelik eksituse tõttu. Ärge olge nii julm, et röövite mu õnne. Te ütlesite ise, et mind on lõksu meelitatud, võib-olla jätan ma seejuures oma elu, sest teate, see on väga kummaline, aga juba mõnda aega on mul eelaimus, et ma varsti suren.» Ja hertsog naeratas ühteaegu nukralt ja veetlevalt.

«Oo, mu jumal!» hüüdis kuninganna hirmunult. Hüüatus tõendas, et ta hertsogi vastu hoopis suuremat huvi tundis, kui endalegi julges tunnistada.

«Ma ei ütle seda sugugi selleks, et teid hirmutada, kõrgus. Ei, see on isegi naeruväärne, mis kõnelen, ja uskuge mind, ma ei pööra sellistele unenägudele mingit tähelepanu. Kuid sõnadega, mis praegu laususite, lootusega, mida te mulle peaaegu andsite, on kõik tasutud, isegi minu elu.»

«Ka minul,» ütles kuninganna Anna, «on eelaimusi, on unenägusid. Ma nägin teid verisena maas lamavat, teil oli haav.»

«Vasakul küljel, eks ole, ja noahaav?» katkestas teda Buckingham.

«Jah, just nii, milord, noahaav vasakus küljes. Kes

143

võis teile öelda, et olen niisugust und näinud? Olen seda ainult jumalale usaldanud, ja sedagi palvetes.»

«Sellest on küllalt. Te armastate mind, madatne. See on hea.»

«Mina armastan teid? Mina?»

«Jah, teie. Kas jumal saadaks teile neidsamu unenägusid mis mulle, kui te mind ei armastaks? Kas meil oleksid samad eelaimused, kui süda ei ühendaks meie elusid? Te armastate mind, oo kuninganna. Kas te nutate minu järele?»

«Oo, mu jumal, mu jumal,» hüüdis kuninganna, «see on rohkem kui suudan taluda. Taeva nimel, hertsog, lahkuge, minge siit ära! Ma ei tea, kas armastan teid või ei. Tean ainult, et vannet ma ei murra. Halastage ometi minu peale ja lahkuge! Oh, kui hoop tabab teid Prantsusmaal ja ma võin oletada, et surma põhjuseks on armastus minu vastu, siis ei leia ma iial lohutust, siis kaotan ma mõistuse. Seepärast lahkuge, lahkuge ometi, ma anun teid!»

«Oo, kui ilus te praegu olete! Oo, kuidas ma teid armastan!» ütles Buckingham.

«Lahkuge, lahkuge, ma palun teid, ja tulge hiljem uuesti tagasi. Tulge tagasi saadikuna, ministrina, tulge tagasi ihukaitseväega, kes teid kaitseb, ja teenritega, kes teid valvavad. Siis olen ma õnnelik teid jälle nähes, sest ma ei tarvitse enam teie elu pärast karta.»

«Oo, kas see on kõik tõsi, mis te mulle kõnelete?»

«Jah.»

«Siis kinkige mulle mõni ese teie sümpaatia märgiks, ese, mis mulle meenutaks, et see polnud unenägu. Mingi ese, mida olete kandnud ja mida mina võiksin omakorda kanda, — sõrmus, kee või kett.»

«Kas te lahkute siis, kas te lahkute, kui annan teile, mida palute?»

«Jah.»

«Kas otsekohe?»

«Jah.»

«Te lahkute Prantsusmaalt ja pöördute tagasi Inglismaale?»

«Jah, ma vannun.»

«Siis oodake!»

144

Kuninganna läks oma ruumidesse ja tuli sealt peaaegu otsekohe tagasi, hoides käes väikest roosipuust laegast, millel oli kullaga inkrusteeritud monogramm.

«Võtke see, milord-hertsog,» ütles ta, «ja hoidke seda mälestuseks minult.»

Buckingham võttis laeka ja langes teist korda põlvili.

«Te tõotasite mulle, et lahkute,» ütles kuninganna.

«Ma pean sõna. Ulatage mulle oma käsi, kõrgus, ja ma lahkun.»

Kuninganna Anna ulatas käe ja sulges silmad, toetudes teise käega Estefanale, sest tundis end nõrkevat.

Buckingham surus huuled kirglikult kaunile käele, tõusis siis üles ja lausus:

«Kõrgus, kui ma pole surnud, siis näen teid juba enne poole aasta möödumist uuesti — isegi kui peaksin sellepärast kogu maailma pahupidi pöörama.»

Ning ustavana antud tõotusele sööstis hertsog toast välja.

Koridoris kohtas ta ootavat proua Bonacieux'd, kes ta samasuguse ettevaatusega ja niisama õnnelikult Louvre'ist välja juhtis.

XIII HÄRRA BONACIEUX.

Nagu juba märkasime, on kogu sellesse loosse segatud üks isik, kellest me, vaatamata tema haletsusväärsele olukorrale, oleme vähe hoolinud. See isik on härra Bonacieux, tolle nii rüütelliku ning galantse ajastu üksteisest läbipõimunud poliitiliste ja armuintriigide austusväärne märter.

õnneks — võib-olla lugeja veel mäletab, võib-olla ei mäleta — lubasime teda mitte silmist kaotada.

Kohtuteenrid, kes härra Bonacieux' areteerisid, viisid ta otsekohe Bastille'sse, kus ta üleni värisedes pidi mööduma musketeid laadivast sõdurite rühmast.

Seejärel viidi ta pooleldi maa-alusesse käiku, teda koheldi väga metsikult ja ta külvati üle kõige jämedama sõimuga. Politseinikud nägidr et tegemist ei ole aadlikuga, ja kohtlesid teda tõelise lurjusena.

145

Umbes poole tunni pärast tuli kohtu-uurija, kes tegi lõpu tema piinadele, mitte aga hirmule, sest ta andis käsu viia härra Bonacieux ülekuulamisruumi. Harilikult kuulati vangistatuid üle nende kodus, Bonacieux' puhul aga ei peetud kinni neist formaalsustest.

Kaks vangivahti haarasid poodniku, viisid ta läbi õue, sundisid teda astuma koridori, kus seisis kolm vahisõdurit, avasid siis ühe ukse ja tõukasid ta madalasse ruumi, mille kogu sisustus koosnes lauast, toolist ja komissarist. Komissar istus laua taga toolil ja kirjutas.

Kaks vahti juhtisid vangi laua ette ja komissari märguande peale nad väljusid.

Kogu aeg paberite kohale kummardunud komissar tõstis pea üles, et vaadata, kellega tal on tegemist. Komissaril oli eemaletõukav näoilme, terav nina, kollased esileulatuvad põsesarnad, väikesed, kuid uurivad ja elavad silmad; tema näos oli ühteaegu midagi rebasest ning nugisest. Ta pika ja liikuva kaela otsas seisev pea ulatus kukudes välja avarast mustast kuuest, otsekui sirutaks kilpkonn oma pead.

Kõigepealt küsis komissar härra Bonacieux'lt, mis on ta nimi, eesnimi, vanus, amet ja elukoht.

Süüdistatu vastas, et ta nimi on Jacques-Michel Bonacieux, et ta on äritegevusest tagasitõmbunud viiekümne ühe aastane kaupmees ja et ta elab Fossoyeurs'i tänaval, number üksteist.

Selle asemel et ülekuulamist jätkata, pidas komissar talle pika kõne selle üle, kui hädaohtlik on väikesele kodanikuseisusest isikule vahele segada poliitikasse.

Sellest sissejuhatusest arendas ta välja pika arutluse, milles kõneles kardinali, selle võrratu ministri, eelmiste ministrite võitja ja tulevaste ministrite eeskuju vägevusest ning tegudest, mille vastu keegi karistamatult töötada ei saa.

Lõpetanud kõne teise osa, puuris ta oma kullipilgu vaesesse Bonacieux'sse ja soovitas tal oma seisukorra tõsiduse üle järele mõtelda.

Poodnik oli juba ammu kõik järele mõtelnud: ta needis maapõhja hetke, kus härra de La Porte'il oli tulnud mõte panna oma ristitütar temale mehele, ja eelkõige selle

146

hetke, kus see ristitütar võeti kuninganna pesukorraldajaks.

Isand Bonacieux' iseloomu põhijooneks oli sügav egoism koos näruse ihnsusega, mida vürtsitas äärmine argus. Armastus, mida noor naine temas äratas, oli teisejärguline tunne ega suutnud võistelda meie poolt mainitud ürgsete ajedega.

Bonacieux mõtles tõepoolest selle üle järele, mis talle öeldi.

«Aga, härra komissar,» lausus ta külmavereliselt, «uskuge, ma tean ja hindan enam kui ükski teine inimene võrreldamatu Eminentsi teeneid, kelle valitsuse alla on meil au kuuluda.»

«Kas tõesti?» küsis komissar kahtlevalt. «Kui see aga tõepoolest nii on, siis kuidas olete te Bastille'sse sattunud?»

«Kuidas ma siia olen sattunud või õigemini, miks ma siin olen,» vastas härra Bonacieux, «seda on mul tõesti võimatu teile öelda, sest ma ei tea seda isegi. Kindlasti aga mitte seepärast, et ma kardinali meelega oleksin millegagi pahandanud.»

«Igatahes olete korda saatnud mingi kuriteo, sest teid süüdistatakse riigi reetmises.»

«Riigi reetmises!» hüüdis Bonacieux hirmunult. «Riigi reetmises! Kuidas võidakse süüdistada riigi reetmises vaest, poodnikku, kes põlgab hugenotte ja ei salli silma otsaski hispaanlasi? Mõtelge järele, härra, see on ju lausa võimatu.»

«Härra Bonacieux,» ütles komissar, vaadates süüdistatava otsa nii, nagu võiksid tema väikesed silmad lugeda kõige sügavamates südamesoppides, «härra Bonacieux, teil on naine?»

«Jah, härra,» vastas kaupmees kogu kehast värisedes jä tundes, et nüüd läheb asi keeruliseks, «see tähendab, mul oli naine.»

«Kuidas oli? Mis te temaga tegite, et teil teda enam ei ole?»

«Ta rööviti minult ära, härra.»

«Ta rööviti teilt!» lausus komissar. «Ah nii!»

Sellest «ah nii'st» tundis Bonacieux, et asi läheb üha enam ja enam keeruliseks.

147

«Ta siis rööviti teilt!» kordas komissar. «Ja kas te teate, kes on see mees, kes ta röövis?»

«Ma usun, et tean.»

«Kes ta on?»

«Uskuge, härra komissar, ma ei või midagi kindlat öelda, ma ainult kahtlustan.»

«Keda te kahtlustate? Noh, vastake avameelselt!»

Härra Bonacieux oli äärmises kimbatuses: kas eitada kõike või tunnistada kõik? Kui ta kõike eitab, võidakse arvata, et ta teab liiga palju, et üles tunnistada. Kui ta kõik üles tunnistab, on see tõenduseks tema heast tahtest. Nii otsustaski ta kõik öelda.

«Kahtlustan ühte kõrgekasvulist, tõmmunäolist, kõrgi ilme ja suursuguse välimusega isandat. Mulle näis, et ta meile mitmel korral järele hiilis, kui ma oma naist Louvre’i väravas ootasin, et teda koju saata.»

Komissar näis muutuvat natuke rahutuks.

«Mis on ta nimi?»

«Tema nime ma ei tea, aga kui ma teda kunagi kohtaksin, tunneksin ta silmapilk ära, kas või tuhande inimese hulgast, tõesõna.»

Komissari otsaesine tõmbus kipra.

«Kuidas te ütlesite? Te tunnete ta ära tuhande seast?» jätkas komissar.

«See tähendab,» ütles Bonacieux, sest ta nägi, et oli teinud vale sammu, «see tähendab ...»

«Te ütlesite, et tunnete ta ära,» lausus komissar. «Hästi, sellest jätkub tänaseks. Enne kui asja jätkata, on vaja kellelegi teatada, et te tunnete oma naise röövijat.»

«Aga ma ei ütelnud ju, et ma teda tunnen!» hüüdis Bonacieux meeleheitel. «Vastupidi, ma ütlesin teile. ..»

«Viige vang ära!» ütles komissar kahele vahile.

«Kuhu tuleb ta viia?» küsis kohtukirjutaja.

«Kongi.»

«Missugusesse kongi?»

«Ükspuha, esimesse ettejuhtuvasse, peaasi, et see hästi sulgub,» vastas komissar ükskõiksusega, mis Bonacieux'le hirmuvärinad peale ajas.

«Oh, seda viletsust küll!» hädaldas Bonacieux. «Õnnetus ripub mu pea kohal. Ilmselt on mu naine hirmsa kuriteo korda saatnud. Mind peetakse kaassüüdlaseks ja

148

karistatakse koos temaga. Ta on rääkinud, kindlasti on ta tunnistanud, et on mulle kõik ära rääkinud. Naine on ju nii nõrk olevus! Vangikongi, esimesse ettejuhtuvasse! Seda see tähendab, öö on varsti möödas ja homme tõmmatakse mind rattale või võllasse. Oh, mu jumal, mu jumal! Halastage minu peale!»

Bonacieux' hädaldamisele vähimatki tähelepanu pööramata ning olles niisuguse hädaldamisega pealegi harjunud, haarasid vahid Bonacieux'1 käe alt ja viisid ta ära, kuna komissar lõpetas kiiruga kirja, mida kohtuametnik ootas.

Bonacieux ei saanud kogu öö silmagi kinni; mitte küll seepärast, et kong oleks olnud väga ebameeldiv, 'vaid seepärast, et ta oli äärmiselt rahutu ning hirmul. Kogu öö veetis ta pingil istudes ja vähimagi krõbina puhul võpatades. Kui esimesed päikesekiired ta kambrisse tungisid, näis talle, et koiduvalgus on omandanud leina-värvingu.

Äkki kuulis Bonacieux, kuidas riivid eest tõmmati. Ta kargas hirmunult püsti. Ta uskus, et teda tullakse tapalavale viima. Kui ta aga oodatud timuka asemel nägi ilmuvat lihtsalt eilset komissari ja kohtukirjutajat, oli ta valmis neile kaela langema.

«Kulla mees, teie asi on eilsest õhtust saadik üsna keeruliseks muutunud,» ütles talle komissar. «Ma soovitan teil kõik puhtsüdamlikult üles tunnistada, sest ainult teie kahetsus võib kardinali viha vaigistada.»

«Aga ma olen ju valmis kõik üles tunnistama,» hüüdis Bonacieux, «vähemalt kõik, mis ma tean. Küsige, palun.»

«Kõigepealt, kus on teie naine?»

«Ma juba ütlesin teile, et ta on röövitud.»

«Seda küll, aga teie kaasabil on ta eile kella viie ajal põgenenud.»

«Minu naine põgenenud!» hüüdis Bonacieux. «Oh see õnnetu! Härra, kui ta on põgenenud, siis mitte minu süü läbi, vannun teile.»
«Misjaoks läksite te siis oma naabri härra d'Artagnani juurde, kellega teil oli päeval pikk nõupidamine?»
«Jah, härra komissar, see on tõsi. Tunnistan, et ma tegin halvasti. Ma käisin tõesti härra d'Artagnani juures.»
149

«Mis oli selle külaskäigu eesmärk?»
«Tahtsin teda paluda, et ta aitaks mul minu naist üles otsida. Ma arvasin, et mul on õigus teda tagasi nõuda. Näib, et ma olen eksinud ja palun sellepärast väga vabandust.»
«Ja mida vastas härra d'Artagnan?»
«Härra d'Artagnan lubas mind aidata. Õige pea aga märkasin, et ta mind petab.»
«Teie tahate kohust petta! Härra d'Artagnan sõlmis teiega lepingu. Selle lepingu alusel on ta põgenema ajanud politseinikud, kes tulid teie naist areteerima, ja siis toimetas ta teie naise tagaotsimise eest kõrvale.»
«Härra d'Artagnan on minu naise ära röövinud! Mis te mulle räägite?»
«Õnneks on härra dArtagnan meie käes ja kohe seatakse teid temaga silm silma vastu.»
«Ausõna, seda ma just soovingi,» hüüdis Bonacieux, «mulle ei oleks sugugi vastumeelt näha ühte tuttavat nägu.»
«Tooge härra dArtagnan sisse,» ütles komissar kahele valvurile. Valvurid tõid Athose sisse.
«Härra dArtagnan,» ütles komissar Athose poole pöördudes, «tunnistage üles, mis on sündinud teie ja selle härra vahel.»
«Mees, keda te mulle seal näitate, ei ole sugugi härra DArtagnan,» hüüdis Bonacieux.
«Kuidas? Kas see ei ole siis härra dArtagnan?» küsis komissar.
«Ei ole.»
«Kuidas on selle härra nimi?»
«Ma ei saa seda teile öelda, ma ei tunne teda.»
«Kuidas? Te ei tunne teda?»
«Ei.»
«Kas te ei ole teda iialgi näinud?»
«Olen küll, aga ma ei tea ta nime.»
«Kuidas on teie nimi?» küsis komissar.
«Athos,» vastas musketär.
«See ei ole inimese nimi, see on mäe nimi,» hüüdis vaene ülekuulaja, kes hakkas pead kaotama.
«See on mu nimi,» lausus Athos rahulikult.
150
«Kuid te ütlesite, et teie nimi on d’Artagnan?»
«Mina?»
«Jah, teie.»
«Tegelikult oli asi nii, et minult küsiti: «Kas teie olete härra dArtagnan?» Mina vastasin: «Kas arvate?» Minu vangistajad hüüdsid, et nad on selles veendunud. Ma ei tahtnud neile vastu vaielda. Pealegi võisin ma eksida.»

«Härra, te solvate kohtu väärikust.»

«Mitte sugugi,» sõnas Athos rahulikult.

«Teie olete härra DArtagnan.»

«Näete nüüd, te ise ütlete mulle seda veel kord.»

«Aga, härra komissar,» hüüdis omakorda Bonacieux, «ma ütlen teile, siin ei ole üldse võimalik kahelda. Härra dArtagnan on minu üüriline ja kuna ta üüri ei maksa, siis just sellepärast pean ma teda tundma. Härra dArtagnan on vaevalt üheksateistkümne või kahekümneaastane noormees, see härra siin on aga vähemalt kolmkümmend. Härra dArtagnan kuulub des Essarts'i kaardiväkke, see härra aga kuulub härra de Treville'i musketäride väeossa. Silmitsege lähemalt univormi, härra komissar, silmitsege univormi.»

«See on tõsi,» sosistas komissar, «sula tõsi.»

Sel silmapilgul tõmmati uks järsku lahti ja käskjalg, keda saatis Bastille'i väravavaht, ulatas komissarile kirja.

«Oh, see õnnetu!» hüüdis komissar.

«Kuidas? Mis te ütlesite? Kellest te räägite? Ma loodan, et mitte minu naisest?»

«Vastupidi, just temast. Teie olukord läheb üha halvemaks!»

«Kuidas nii!» hüüdis meeleheitele viidud kaupmees. «Ütelge mulle, kuidas võib minu olukorda halvendada see, mis minu naine korda saadab sel ajal, kui mina vangis istun?»

«Sellepärast, et see, mis ta teeb, on teiega kokkulepitud saatanliku plaani tulemus.»

«Vannun teile, härra komissar, te eksite väga. Mina ei tea midagi sellest, mis kavatseb minu naine, ja mul ei ole aimugi, mis ta on teinud. Kui ta on teinud rumalusi, siis ütlen ma temast lahti, mõistan ta hukka, nean ta ära.»

«Kuulge,» ütles Athos komissarile, «kui te mind enam

151

ei vaja, saatke mind kuhugi ära, see teie isand Bonacieux on väga igav.»

«Viige vangid kongi tagasi,» ütles komissar ühe käeviipega Athose ja Bonacieux' peale näidates, «ja valvatagu neid rangemalt kui kunagi enne!»

«Kui teie aga vajate härra d'Artagnani,» lausus Athos tavalise rahuga, «siis ei saa ma hästi aru, mis osas mina teda asendada võin.»

«Tehke, nagu käskisin!» hüüdis komissar. «Ja koik jäägu absoluutseks saladuseks! Saite aru!»

Athos järgnes õlgu kehitades valvuritele, kuna Bonacieux tõi kuuldavale niisuguse hädakisa, mis oleks lõhestanud isegi tiigri südame.

Kaupmees viidi tagasi samasse kongi, kus ta oli eelmise öö mööda saatnud, ja jäeti sinna terveks päevaks. Bonacieux nuttis kogu aja nagu tõeline poodnik, sest nagu ta ise väitis, polnud ta sõjamees.

Kella üheksa paiku õhtul, kui ta parajasti kavatses voodisse heita, kuulis ta koridoris samme. Sammud lähenesid kongile, uks avanes ja vangivalvurid astusid sisse.

«Tulge kaasa!» ütles politseinik, kes tuli valvurite järel sisse.

«Teiega kaasa!» hüüdis Bonacieux. «Niisugusel tunnil! Aga kuhu siis, mu jumal küll?»

«Sinna, kuhu meil on käsk teid viia.»

«See ei ole mingi vastus.»

«See on ainus, mis me võime teile vastata.»

«Oo, mu jumal, mu jumal!» sosistas vaene kaupmees. «Nüüd olen ma kadunud.»

Ja ta järgnes masinlikult ning vastupanuta valvuritele, kes olid talle järele tulnud.
Ta läks tagasi läbi sama koridori, mille kaudu ta oli siia saabunud, keeras üle õue ja läks läbi veel ühest ehitusest. Lõpuks nägi ta eesõue väravas neljast ratsa-valvurist ümbritsetud tõlda. Ta lükati sinna sisse, politseinik asus tema lähedale, tollauks keerati nende järel lukku ja mõlemad leidsid end veerevas vangikongis.
Tõld hakkas liikuma, aeglaselt nagu surnuvanker. Läbi lukustatud võre nägi vang ainult maju ja sillutist. Tõelise pariislasena tundis aga Bonacieux nurgakivide, siltide ja
152
laternate järgi ära iga tänava. Silmapilgul, kui nad jõudsid Saint-Pauli — kohta, kus hukati Bastille' surmamõistetuid, pidi Bonacieux peaaegu minestama ja lõi kaks korda risti ette. Ta arvas, et tõld peatub. Aga siiski sõitis tõld sealt mööda.
Veidi hiljem haaras teda veel kord õudne hirm, nimelt siis, kui nad sõitsid mööda Saint-Jeani surnuaiast, kuhu maeti, riigireetureid. Üks asjaolu rahustas teda siiski natuke: nimelt see, et üldiselt raiuti neil enne mahamat-mist pea otsast, tema pea aga oli veel õlgadel. Kui Bonacieux aga nägi, et tõld pöördus Gréve'i väljakule, kui ta silmas raekoja teravat katust ja nägi tõlda võlvi alla sisse sõitvat, uskus ta, et tema lõpp on tulnud. Ta tahtis politseinikule pihtida, kui see aga teda kuulda ei tahtnud, hakkas ta nii haledalt kaeblema, et politseinik ähvardas talle tropi suhu pista, kui ta seda kõrvulukustavat kisa ei kavatse järele jätta.
Ähvardus rahustas veidi Bonacieux'd: kui teda oleks kavatsetud Gréve'i platsil hukata, siis ei tasuks talle enam troppi suhu pista, sest nad olid peaaegu hukkamispaigale jõudnud. Ja tõepoolest, tõld sõitiski peatumatult üle saatusliku platsi. Nüüd tuli karta veel ainult Croix-du-Trahoiri: toid jätkas nüüd sõitu just selles suunas.
Sel korral ei olnud enam mingit kahtlust, Croix-du-Trahoiril hukati vähemtähtsaid kurjategijaid. Bonacieux oli ennast meelitanud, arvates, et väärib Saint-Paul'i või Gréve'i platsi. Groix-du-Trahoiril lõpeb tema reis ja ta elu. Ta ei näinud veel seda õnnetut risti, kuid tal oli tunne otsekui tuleks see talle vastu. Umbes paarkümmend sammu enne hukkamiskohta kuulis ta kära ja tõld peatus. See oli enam, kui suutis taluda vaene Bonacieux, kelle jõud oli otsas üksteisele järgnenud üleelamistest. Ta tõi kuuldavale nõrga oige, mis kõlas kui surija viimne ohe, ja kaotas siis meelemärkuse.

XIV MEES MEUNG'IST.

Rahvasumm oli kogunenud kokku mitte mõne surmamõistetu võllatõmbamise ootusel, vaid poodu vaatlemiseks.
153
Tõld, mis hetkeks oli peatunud, hakkas jälle liikuma, tungis läbi rahvamurrust, jätkas oma teed, veeres piki Saint-Honore tänavat, pööras seejärel Bons-Enfants'i tänavale ja peatus ühe madala ukse ees.
Uks avanes, kaks vahti võtsid oma käte vahele Bonacieux', keda toetas politseinik. Ta tõugati, koridori, sunniti üles minema trepist ja pandi ühte ootetuppa istuma.
Kõiki neid liigutusi oli ta teinud täiesti masinlikult.
Ta oli kõndinud kui unes, oli näinud ümbritsevaid asju otsekui läbi udu, ta kõrvad olid tajunud hääli, ilma et ta neid oleks mõistnud. Sel silmapilgul oleks võidud teda hukata, ilma et ta kättki oleks tõstnud enesekaitseks või häält teinud armupalumiseks.

Nii istus ta pingil, selg vastu seina, käed rippu, täpselt samal kohal, kuhu valvurid ta jätsid.

Kuna ta aga enese ümber mitte midagi kohutavat ei näinud, kuna ühestki asjast ei võinud arvata, et teda ähvardaks tõeline hädaoht, kuna ta iste oli meeldivalt polsterdatud, seinad kauni Cordoba nahaga kaetud ja laiad punased kuldsete nööridega kinnitatud damast-eesriided akende ees rippusid, siis jõudis ta vähehaaval arusaamisele, et ta hirm oli liialdatud, ja ta hakkas pead liigutama — üles ja alla, vasakule ja paremale.

Sellest liigutusest, mille juures teda keegi ei takistanud, kogus ta veidi julgust ja söandas enne ühe, siis teise jala välja sirutada. Lõpuks, toetudes mõlemale käele, tõusis ta pingilt ja seisiski jalul.

Sel hetkel lükkas heatahtliku välimusega ohvitser ukseportjääri kõrvale, vahetas veel mõned sõnad kõrval-ioas oleva isikuga ja pöördus siis vangi poole:

«Kas teie nimi on Bonacieux?» küsis ta.

«Jah, härra ohvitser, teie teenistuses,» kogeles kaupmees pigem surnult kui elavana.

«Minge sisse,» sõnas ohvitser.

Ja ta astus kõrvale, et kaupmees saaks mööda minna. Too kuuletus sõnalausumata ja astus tuppa, kus teda ilmselt oodati.

See oli ruumikas, suletud ja umbne kabinet, mille seinu kaunistasid mitmesugused rünnaku- ja kaitserelvad. Kaminas põles tuli, kuigi oli alles vaevalt septembri lõpp. Toa keskel seisis kandiline raamatute ja paberitega

154

kaetud laud, mille üle oli laotatud tohutu suur La Rochelle'i linna plaan.

Kamina ees seisis keskmist kasvu mees, kõrgi ning uhke ilmega, läbitungivate silmadega, laia lauba ja kõhna näoga, mida terav lõuahabe ja vurrud lasksid veel pikemana paista. Kuigi see mees oli vaevalt kolmekümne kuue või seitsme aastane, oli ta juustes, habemes ja vurrudes juba hõbedat. Kuigi ta ei kandnud mõõka, oli mehel täiesti sõjamehelik välimus. Kerge tolmukorraga kaetud pühvlinahast saapad osutasid, et ta oli päeval ratsutamas käinud.

See mees oli Armand-Jean Duplessis, kardinal de Richelieu. Mitte mees, keda meile tavaliselt kujutatakse — raugalikult nõder, märtrina kannatav, füüsiliselt murtud, roidunud häälega, maetud tugitooli sügavusse otsekui enneaegsesse hauda ja elades veel ainult oma geeniuse jõust ning võideldes Euroopaga ainult vaimu raugematu pingutuse abil —, vaid mees, nagu ta tol ajal tõeliselt oli — osav ja galantne rüütel, juba siis nõrga kehaehitusega, kuid seda tugevama vaimujõuga, mis tegi temast erakordseima mehe, kes kunagi elanud. See oli siis, kui ta toetas Nevers'i hertsogit Mantua hertsogi-riigis, kui ta vallutas Nimes'i, Castres'i ja Uzes'i, valmistus inglasi välja ajama Re saarelt ja asus piirama La Rochelle'i.

Esimesel hetkel ei osutanud miski, et tegemist on kardinaliga, ja neil, kes ei tundnud teda nägupidi, oli võimatu arvata, kelle ees nad seisavad.

Vaene poodnik jäi uksele seisma, kuna meie poolt kirjeldatud isik teda pilguga puuris, otsekui püüdes tungida tema elu mineviku sügavusse.

«Kas see ongi see Bonacieux?» küsis ta pärast hetkelist vaikust.

«Just nii, monseigneur,» vastas ohvitser.

«Hästi, andke mulle need paberid ja jätke meid üksi.»

Ohvitser võttis laualt soovitud paberid, ulatas .need küsijale, kummardas siis sügavalt ja lahkus.

Bonacieux tundis nendes paberites ära Bastille's toimunud ülekuulamise protokollid. Aeg-ajalt tõstis mees kamina ees silmad paberitelt ja puuris need otsekui pistodad vaese poodniku südamesse.

155

Pärast kümneminutilist lugemist ja kümnesekundilist vaatlust oli kardinalil kõik selge.

«Selle mehikese pea pole iialgi vandenõud sepitsenud,» ümises ta, «aga ükskõik, vaatame siiski järele.»

«Teid süüdistatakse riigi reetmises,» lausus kardinal aeglaselt.

«Seda öeldi mulle juba, monseigneur,» hüüdis Bonacieux, tituleerides oma ülekuulajat samuti, kui oli seda teinud ohvitser, «aga ma vannun teile, et ma ei tea sellest midagi.»

Kardinal surus maha naeratuse.

«Teie sepitsesite vandenõu koos oma naisega, proua de Chevreuse'i ja Buckinghami hertsogiga.»

«Tõepoolest, monseigneur, olen kuulnud oma naist neid nimesid nimetavat,» vastas kaupmees.

«Ja mis puhul nimelt?»

«Ta ütles, et kardinal Richelieu olevat Buckinghami hertsogi Pariisi meelitanud, et teda ja koos temaga kuningannat hävitada.»

«Ah, või seda ta ütles!» hüüdis kardinal ägedalt.

«Jah, monseigneur, aga ma ütlesin talle, et tal ei ole õigust niiviisi kõnelda ja et Tema Eminents ei toimiks ...»

«Pidage suu, te olete lollpea,» ütles kardinal.

«Just sedasama ütles mulle mu naine, monseigneur.»

«Kas te teate, kes röövis teie naise?»

«Ei, monseigneur. Minu kahtlused näisid härra komissarile vastumeelsed ja ma loobusin neist.»

«Kas te teadsite, et te naine põgenes?»

«Ei, monseigneur, kuulsin sellest alles vanglas, jällegi härra komissari käest, kes on väga vastutulelik mees.»

Kardinal surus naeratuse teistkordselt maha.

«Niisiis te ei tea, mis on saanud teie naisest pärast põgenemist?»

«Ma ei tea mitte midagi, monseigneur. Ta peaks olema läinud tagasi Louvre'isse.»

«Kell üks öösel ei olnud ta veel tulnud.»

«Oh jumal, mis võis temaga küll juhtuda?»

«Ärge muretsege, küll me saame teada: kardinali eest ei saa midagi varjata. Kardinal teab kõik.»

156

«Mis te arvate, monseigneur, kas kardinal nõustub mulle sel juhul ütlema, mis on saanud minu naisest?»

«Voib-olla. Kõigepealt peate aga üles tunnistama kõik, mis teil on teada oma naise ja proua de Chevreuse'i suhetest.»

«Aga, monseigneur, ma ei tea sellest midagi. Ma ei ole proua de Chevreuse'i iialgi näinud.»

«Kui te käisite oma naisel Louvre'is vastas, kas ta tuli siis otse koju?»

«Peaaegu mitte kunagi. Ta käis riidekaupmeeste juures, kuhu ma teda saatsin.»
«Kas neid kaupmehi oli palju?»
«Kaks, monseigneur.»
«Kus nad elavad?»
«Üks elab Vaugirard'i ja teine La Harpe'i tänaval.» «Kas te läksite koos oma naisega nende juurde sisse?»
«Mitte kunagi, monseigneur. Ma ootasin ukse juures.»
«Mis ettekäändel käis ta niiviisi üksi nende juures?»
«Ei mingil ettekäändel. Ta käskis mind oodata ja mina ootasin.»
«Te olete sõnakuulelik abielumees, mu kallis härra Bonacieux,» sõnas kardinal.
«Ta nimetab mind kalliks härraks,» sõnas endamisi kaupmees. «Pagana pihta, asi läheb hästi!»
«Kas te tunneksite ära uksed, kus te ootasite?»
«Jah.»
«Kas te teate ka majanumbreid?»
«Jah.»
«Mis numbrid need on?» '   «Vaugirard'i tänaval number 25 ja La Harpe'i tänaval number 75.»
«Väga hea,» ütles kardinal.
Nende sõnadega võttis ta hõbekellukese ja helistas. Ohvitser astus tuppa.
«Minge kutsuge Rochefort siia,» ütles ta tasakesi, «ja tulgu ta kohe, niipea kui koju jõuab.»
«Krahv on siin,» ütles ohvitser. «Ta palub tungivalt, et Teie Eminents teda vastu võtaks.»
«Tulgu siis, tulgu kohe!» ütles Richelieu kiiresti. Ohvitser tormas välja kiirusega, millega tavaliselt kõik kardinali teenrid oma isanda käske püüdsid täita.
157
«Teie Eminents!» sosistas Bonacieux, hirmunult silmi pööritades.
Ohvitseri lahkumisest ei olnud vist sekunditki möödunud, kui uks avanes ja uus isik tuppa astus. «See on tema!» hüüdis Bonacieux. «Missugune tema?» küsis kardinal.
«Minu naise röövija.»
Kardinal helistas veel kord ja ohvitser astus tuppa.
«Viige see mees valvurite juurde ja laske tal oodata, kuni ma lasen teda kutsuda.»
«Ei, monseigneurl Ei, see ei ole tema!» hüüdis Bonacieux. «Ei, ma eksisin, see on keegi teine, kes ei ole temaga sugugi sarnane. See härra siin on aumees.»
«Viige see idioot minema!» käskis kardinal.
Ohvitser haaras Bonacieux'l käe alt ja viis ta eestuppa
valvurite juurde.
Äsja sisenenud uus isik jälgis silmadega kannatamatult Bonacieux' lahkumist ja otsekohe kui uks sulgus, ütles ta kiiresti kardinali juurde astudes:
«Nad kohtusid.»
«Kes?» küsis Tema Eminents.
«Kuninganna ja hertsog.»
«Kuninganna ja hertsog!» hüüdis Richelieu. «Kus?»
«Louvre’is.»
«Kas olete selles kindel?»

«Täiesti kindel.»
«Kes teile seda ütles?»
«Proua Lannoy, kes, nagu teile teada, on Teie Eminentsile täiesti ustav.»
«Miks ta ei teatanud sellest varem?»
«Ei tea, kas juhuse tõttu või umbusaldusest käskis kuninganna proua de Surgis'd oma toas magada ja jättis ta kogu päevaks enda juurde.»
«Olgu, seekord saime lüüa. Püüdkem revanšeerida.»
«Te võite kindel olla, aitan teid kogu hingest, monseigneur.»
«Kuidas see siis juhtus?»
«Kell oli pool üks öösel, kuninganna viibis õuedaamidega . ..»
«Kus?»
«Oma magamistoas . . .»
158
«Nii-nii.»
«Talle toodi taskurätik tema pesukorraldaja poolt.. .»
«Ja siis?»
«Kuninganna sattus otsekohe suurde ärevusse ja kahvatas vaatamata sellele, et oli tugevasti mingitud.»
«Ja edasi, edasi!»
«Ta tõusis ja lausus muutunud häälel: «Mu daamid, oodake mind kümme minutit, ma tulen tagasi.»
Seepeale avas ta alkoovi ukse ja väljus.»
«Miks ei tulnud proua de Lannoy sellest kohe teatama?»
«Ta ei olnud veel päris kindel. Pealegi ütles kuninganna: «Mu daamid, oodake mind!» Ta ei julgenud kuninganna korraldust täitmata jätta.»
«Kui kaua oli kuninganna toast ära?»
«Kolmveerand tundi.»
«Kas ükski tema daamidest ei saatnud teda?»
«Ainult doiia Estefana.»
«Ja kuninganna tuli seejärel tuppa tagasi?»
«Jah, aga ainult selleks, et võtta monogrammiga varustatud roosipuust kastike ja otsekohe jälle lahkuda.»
«Ja kui ta pärast tagasi tuli, kas ta tõi siis ka kastikese kaasa?»
«Ei toonud.»
«Kas proua de Lannoy teadis, mis oli kastikeses?»
«Jah, Tema Majesteedi poolt kuningannale kingitud teemantripatsitest ehe.»
«Ja ta tuli tagasi ilma kastikeseta?»
«Jah.»
«Proua de Lannoy arvab siis, et ta andis ehte Buckinghamile.»
«Ta on selles täiesti veendunud.»
«Kuidas nii?»
«Kuninganna õuedaamina, kelle ülesandeks on ehete korrashoid, oli proua de Lannoy järgmisel päeval kastikest otsinud ja näides rahutuna seda mitte leides, küsis ta selle kohta lõpuks kuningannalt.»
«Ja mis tegi kuninganna?»

«Kuninganna punastas sügavalt ja ütles, et ta oli eile ühe teemantripatsi katki teinud ja seepärast saatnud selle kullassepa juurde parandada.»

159

«Tuleb kullassepa juurde minna ja selgitada, kas see on tõsi.»

«Ma juba käisin seal.»

«Noh! Mis ütleb kullassepp?»

«Kullassepp ei ole midagi kuulnud.»

«Tubli, tubli, Rochefort, kõik ei ole veel kadunud ja võib-olla . . . võib-olla läheb kõik veel hästi!»

«Ma ei kahtle sugugi, et Teie Eminentsi geniaalsus ...»

«Teeb heaks tema alama lollused, kas pole nii?»

«Just seda oleksin ma öelnud, kui Teie Eminents oleks lasknud mul lause lõpetada.»

«Aga nüüd, kas teate, kus varjasid ennast Chevreuse'i hertsoginna ja Buckinghami hertsog?»

«Ei, monseigneur; minu mehed ei teadnud selle kohta midagi kindlat öelda.»

«Aga mina tean.»

«Teie, monseigneur]»

«Jah, mina, või vähemalt ma arvan teadvat. Üks elas Vaugirard'i tänav kakskümmend viis ja teine La Harpe'i tänav seitsekümmend viis.»

«Kas Teie Eminents soovib, et ma laseksin nad mõlemad areteerida?»

«Liiga hilja, nad on juba lahkunud.»

«Ükskõik, võiks siiski selgitada.»

«Võtke kümme kaardiväelast ja otsige mõlemad majad läbi.»

«Ma lähen kohe sinna, monseigneur.»

Ja Rochefort tormas toast välja.

Üksi jäänud, mõtles kardinal hetke ja helistas siis kolmandat korda.

Ilmus sama ohvitser.

«Tooge vang sisse!» käskis kardinal.

Bonacieux toodi uuesti sisse. Kardinali viipe peale lahkus ohvitser.

«Te petsite mind,» ütles kardinal karmilt.

«Mina!» hüüdis Bonacieux. «Mina, ja petta Teie Eminentsi!»

«Kui teie naine käis Vaugirard'i ja La Harpe'i tänaval, ei külastanud ta kaugeltki riidekaupmehi.»

«Aga kus ta siis käis, jumal hoidku?»

160

«Ta käis Chevreuse'i hertsoginna ja Buckinghami hertsogi juures.»

«Jah,» ütles Bonacieux, kellele kõik meenus, «jah, see on nii, Teie Eminentsil on õigus. Ma ütlesin oma naisele korduvalt, et imelik küll, et riidekaupmehed elavad nii-sugustes majades, majades, kus pole siltigi väljas, ja iga kord puhkes mu naine selle peale naerma. Oo, monseigneur,» jätkas Bonacieux ennast Eminentsi jalge ette heites, «teie olete tõesti kardinal, suur kardinal, geenius, keda kõik austavad.»

Nii keskpärane kui võit Bonacieux' taolise labase olendi üle oligi, kuid hetkeks pakkus see kardinalile siiski naudingut. Kuid siis, otsekui oleks mingi uus mõte- tek-kinud, ilmus naeratus ta huulile, ta ulatas käe kaupmehele ja ütles:

«Tõuske üles, mu sõber, olete tubli mees!»

«Kardinal puudutas minu kätt, mina puudutasin Suure inimese kätt!» hüüdis Bonacieux. «Suur inimene nimetas mind oma sõbraks!»

«Jah, mu sõber,» ütles kardinal isalikul toonil, mida ta mõnikord kasutas ja millega ta võis petta ainult neid, kes teda ei tundnud. «Kuna teid on ülekohtuselt kahtlustatud, peate te selle eest kahjutasu saama. Siin, võtke see kukkur saja pistooliga ja andestage mulle!»

«Mina peaksin teile andestama, monseigneur!» ütles Bonacieux, kõheldes kukrut vastu võtta, kahtlemata hirmust, et see nõndanimetatud kingitus oli ainult nali. «Te võite mind vabalt kinni võtta, te võite mind piinata, võite lasta mind üles puua: teie olete käskija ja minul ei ole selle kohta sõnakestki öelda. Andestada teile, monseigneur! Te ei mõtle seda ometi tõsiselt?»

«Mu kallis härra Bonacieux! Ma näen, et olete suuremeelne. Tänan teid selle eest. Niisiis võtke see kukkur ja är^e lahkuge siit liiga pahasena!»

«Monseigneur, ma lahkun siit vaimustuses!»

«Jumalaga siis, või pigem nägemiseni, sest ma loodan, et me veel kohtume.»

«Nii sageli, kui monseigneur seda soovib. Olen alati Teie Eminentsi käsutuses.»

«Olge mureta, me kohtume sageli, sest jutuajamine teiega pakub mulle erilist lõbu.»

161

«Oo, monseigneurl»

«Nägemiseni, härra Bonacieux, nägemiseni!»

Kardinal' viipas käega, millele vastuseks Bonacieux sügavalt kummardas. Seejärel lahkus ta tagurpidi toast ja ettetuppa jõudes kuulis kardinal teda vaimustusehoos täiest kõrist kisendavat: «Elagu monseigneurl. Elagu Tema Eminents! Elagu suur kardinal!»

Muiates kuulas kardinal isand Bonacieux' vaimustuse kärarikast väljendust. Kui Bonacieux' kisa kauguses vaibus, ütles ta:

«Tore, tulevikus läheb see mees minu eest kas või surma.»

Kardinal asus tähelepanelikult uurima La Rochelle'i kaarti, mis nagu teame, oli laotatud lauale; ta märkis sellel pliiatsijoonega koha, kuhu pidi rajatama kuulus tamm, mis poolteist aastat hiljem sulges ümberpiiratud linna sadama.

Ta oli sügavalt mõttes oma strateegiliste plaanide üle, kui avanes uks ja sisse astus Rochefort.

«Noh, mis oli?» küsis kardinal elavalt, tõustes laua tagant kiirusega, mis näitas, kuivõrd tähtsaks pidas ta krahvile antud ülesannet.

«On tõsi,» vastas too, «et üks kahekümne kuue kuni kahekümne kaheksa aastane noor naine ja kolmekümne viie kuni neljakümne aastane mees on elanud Teie Emi-nentsi poolt juhatatud majades: üks neli ja teine viis päeva. Kuid naine on lahkunud täna öösel ja mees täna hommikul.»

«Nemad need olid!» hüüdis kardinal, seinakellale pilku heites. «Kuid praegu on liiga hilja neid jälitada,» jätkas ta. «Hertsoginna on juba Tours'is ja hertsog Boulogne'is. Nad tuleb tabada Londonis.»

«Missugused on Teie Eminentsi korraldused?»

«Ei ühtki sõna sellest, mis on juhtunud. Kuninganna olgu täiesti muretu. Ta ei tohi aimata, et meil on tema saladus teada. Las ta usub, et me ajame mingi vandenõu jälgi. Saatke pitsatihoidja Seguier siia!»

«Mida tegi Teie Eminents selle mehega?»

«Missuguse mehega?» küsis kardinal.

«Bonacieux'ga.»

162

«Tegin temast kõik, mis oli võimalik teha. Panin ta nuhkima ta enese naise järele.»

Krahv de Rochefort kummardas inimesena, kes tunnustab oma isanda võimsat üleolekut, ja lahkus.

Kui kardinal jäi üksi, istus ta uuesti laua taha ja kirjutas kirja, mille pitseeris kinni isikliku pitsatiga. Seejärel ta helistas.

Ohvitser astus neljandat korda sisse.

«Saatke Vitray siia,» sõnas ta, «ja ütelge talle, et ta teeks ettevalmistusi reisiks.»

Hetk hiljem seisis kutsutud mees säärsaabastes ja kannustes tema ees.

«Vitray,» ütles kardinal, «te sõidate kiiresti Londonisse. Te ei peatu hetkekski teel. Te annate selle kirja üle mileedile. Siin on maksutäht kahesajale pistoolile, minge läbi minu varahoidja juurest ja laske endale raha välja maksta. Veel niisama palju saate siis, kui tulete kuue päeva pärast tagasi ja täidate hästi oma ülesande.»

Kuller kummardas sõnalausumata, võttis kirja, maksutähe kahesajale pistoolile ja lahkus. Kirja sisu oli järgmine:

«Mileedi, minge esimesele ballile, kus viibib Bucking-hami hertsog. Ta kannab oma kuuel kaheteistkümne teemantripatsiga ehet. Lähenege talle ja lõigake kaks neist ära. Niipea kui kivid on teie käes, teatage muile!»

XV KOHTUNIKUD JA SÕJAMEHED.

Kui Athos järgmisel päeval pärast kirjeldatud sündmusi välja ei ilmunud, teatasid d'Artagnan ja Porthos härra de TrevilleMle tema kadumisest.

Aramis oli palunud viieks päevaks puhkust ja kõneldi, et ta olevat perekondlike asjade pärast Rouenis.

Härra de Treville oli isaks oma sõduritele. Kõige tähtsusetum ja tundmatum nende hulgast, niipea kui ta kandis väeosa univormi, võis olla tema abile ja toetusele niisama kindel kui lihane vend.

163

Härra de Treville läks otsekohe kriminaalkohtuniku juurde. Croix-Rouge'i vahiposti ülem kutsuti välja ja teadetest selgus järk-järgult, et Athos asub For-1'Eve-que'is.

Athos tegi läbi kõik needsamad katsumused, mis said osaks Bonacieux'le.

Me nägime kahe vangi silm silma vastu seadmist. Athos, kes seni midagi ei olnud kõnelnud — kartusest, et dArtagnani võidaks omakorda tülitada ja tal ei jätkuks aega oma asja lõpuni viia —, teatas nüüd, et tema on Athos ja mitte dArtagnan. Ja lisas juurde, et ta ei tunne ei härra ega proua Bonacieux'd, et ta ei ole iialgi kummagagi kõnelnud. Kella kümne paiku õhtul oli ta tulnud oma sõpra härra dArtagnani külastama; kuni selle hetkeni oli ta aga viibinud härra de TrevilleM juures õhtusöögil. Paarkümmend tunnistajat võivad tema sõnu kinnitada ja ta nimetas mitmeid väljapaistvaid aadlikke, teiste hulgas hertsog de la Tremouille'd.

Teine komissar oli niisama jahmunud kui esimene musketäri lihtsast ja kindlast esinemisest, kellele ta nii meeleldi oleks andnud tunda üleolekut, mida kohtunikud ilmutasid sõjameeste vastu. Aga härra de Treville'i ja hertsog de la Tremouille' nimi panid komissari järele mõtlema.

Athos saadeti kardinali juurde, kuid õnnetuseks oli kardinal kuninga juures Louvre'is.

Just samal hetkel jõudis härra de Treville Tema Majesteedi juurde. Ta tuli otse kriminaalkohtuniku ja For-1'Eveque'i ülema vastuvõtutoast, ilma et ta oleks leidnud Athost.

Musketäride ülemana oli härra de Treville'il igal ajal vaba sissepääs kuninga juurde.

Me teame, missugused olid kuninga kahtlustused kuninganna suhtes, kahtlustused, mida osavalt õhutas kardinal, kes intriigide sepitsemises pidas naisi hoopis kardetavamateks kui mehi. Üheks peamiseks kahtlustuste põhjuseks oli kuninganna Anna sõprus proua de Chev-reuse'iga. Need kaks naist tegid kuningale rohkem muret kui sõjad Hispaaniaga, tüliküsimused Inglismaaga ja rahalised raskused. Tema silmis ja tema veendumuse kohaselt abistas proua de Chevreuse kuningannat mitte

164

üksnes poliitilistes intriigides, vaid ka armuintriigides, mis teda hoopis rohkem piinasid.

Kardinali esimeste sõnade juures selle kohta, et Tours’i välja saadetud proua de Chevreuse, keda usuti seal viibivat, oli tulnud Pariisi, oli politseid ninapidi vedanud ja viis päeva siin veetnud, sattus kuningas hirmsasse vihahoogu. Ise kapriisne ja truudusetu, soovis ta, et teda oleks Louis Õiglaseks ja Louis Karskeks nimetatud. Tulevastel põlvedel on raske mõista seda iseloomu, mida ajalugu seletab ainuüksi faktide ja mitte iialgi mõistlike arutluste abil.

Kui kardinal lisas, et pärast proua de Chevreuse’i Pariisi saabumist oli kuninganna temaga ühendusse astunud tol ajal kabalistikaks nimetatud salakirjävahe-tuse teel, ja et just silmapilgul, kui ta paljastas selle intriigi kõige salajasemaid niite ja tõestusmaterjaliga varustatuna tahtis otse kuriteopaigal areteerida kuninganna ja väljasaadetu vahelttalitajat, julges üks musketär õigusemõistmisele vägivaldselt vahele segada ja tungis, mõõk käes, kallale ausatele seadusemeestele, kelle ülesandeks oli kogu asi erapooletult läbi vaadata ja kuningale ette kanda — siis ei suutnud Louis XIII ennast enam vaos hoida. Kähvatades ja tummas äkkvihas, mis temas äratas äärmise julmuse, astus ta sammu kuninganna ruumide suunas.

Kõige selle juures ei olnud kardinal veel sõnakesti lausunud Buckinghami hertsogist.

Sel silmapilgul astus sisse külmavereline, viisakas, laitmatu hoiakuga härra de Treville.

Kardinali juuresoleku ja kuninga ebahariliku näoilme tõttu aimas ta, mis oli juhtunud. Härra de Treville tundis ennast tugevana otsekui Simson vilistide ees.

Louis XIII asetas juba käe ukse käepidemele. Kuuldes härra de Treville'i sisse astuvat, pöördus kuningas ümber.

«Härra, te saabute parajal ajal,» ütles kuningas, kes ärritudes ei suutnud oma tundeid varjata. «Kuulen mina aga ilusaid lugusid teie musketäridest!»

«Minul aga on Tema Majesteedi jaoks ilusaid lugusid tema kohtuametnikest,» vastas härra de Treville külmalt.

«Kas tõesti?» küsis kuningas kõrgilt.

165

«Mul on au teatada Teie Majesteedile,» jätkas härra de Tréville samas toonis, «et salk prokuröre, komissare ja politseiametnikke — muuseas väga austusväärsed kuid nähtavasti väga sõjaväevaenulised inimesed — on võtnud endale õiguse areteerida minu või õigemini teie alati laitmatult käitunud musketäri, kes on kõikjal tuntud ja kellest ka Teie Majesteet on ainult head kuulnud, nimelt härra Athose. Nad vedasid teda avalikult

läbi tänavate ning heitsid ta For-1'Évêque'i, — ja seda kõike käsu põhjal, mida mulle keelduti näitamast.»

«Athos,» sõnas kuningas masinlikult. «Jah, tunnen seda nime tõepoolest.»

«Nagu Teie Majesteet mäletab,» ütles härra de Tréville, «on Athos seesama musketär, kes õnnetuseks raskesti haavas härra de Cahusaci kurikuulsal duellil, millest te teadlik olete. — Muuseas, monseigneur,» jätkas Tréville kardinali poole pöördudes, «eks ole, härra de Cahusac on täiesti paranenud?»

«Tänan,» vastas kardinal vihast huulde hammustades.

«Niisiis, Athos oli külastanud oma sõpra, noort bearn-last, kadetti des Essarts'i kaardiväekompaniist, kes parajasti oli kodunt ära,» jätkas de Tréville. «Vaevalt jõudis ta aga sõbra juures istet võtta ja raamatu lahti lüüa, et lugedes sõpra oodata, kui terve parv nuhke ja sõdureid maja ümber piiras, mitu ust sisse murdis ...»

Kardinal pöördus kuninga poole viipega, mis pidi tähendama: «See oli asja heaks, millest teile kõnelesin.»

«See kõik on meil teada,» ütles kuningas, «sest see sündis meie huvides.»

«Järelikult oli Teie Majesteedi huvides ka see,» jätkas de Tréville, «et areteeriti minu süütu musketär, pandi kahe vahi vahele ja veeti läbi mõnitava rahvahulga seda üllast meest, kes on kümneid kordi Teie Majesteedi eest oma verd valanud ja kes on valmis seda ka tulevikus tegema.»

«Ah, mis!» ütles kuningas ebakindlalt. «Kas tõesti sündis kõik nii?»

«Härra de Tréville jätab ütlemata,» sõnas kardinal suurima rahuga, «et tund aega enne seda tungis see süütu musketär, see vapper mees kallale kolmele komissarile, keda mina olin saatnud tähtsat asja uurima.»

166

«Ma nõuan, et Teie Eminents seda tõestaks!» hüüdis härra de Treville gaskoonlase avameelsuse ja sõjaväelase otsekohesusega, «sest tund enne seda osutas härra Athos mulle seda au — lubage Teie Majesteedile teatada, et ta on väga kõrgest soost isik —, et lõunastas minu juures ja vestles minu maja salongis härra hertsog de la Tremouille'ga ja härra krahv de Chalus'ga, kes samuti seal viibisid.»

Kuningas vaatas kardinali otsa.

«Protokoll tõendab minu sõnu,» vastas kardinal Tema Majesteedi tummale küsimusele. «Kannatadasaanute poolt on koostatud järgmine dokument, mida mul on au Teie Majesteedile esitada.»

«Kas kohtuametnike poolt koostatud dokument on tõesti ühevääarne sõjamehe ausõnaga?» küsis de Treville uhkelt.

«Kuulge, Treville, palun vaikige,» ütles kuningas.

«Kui Tema Eminents kedagi minu musketäridest kahtlustab, siis on härra kardinali õiglus küllalt tuntud selleks, et ma ise nõuan asja uurimist.»

«Majas, kus toimus kohtulik läbiotsimine,» jätkas kardinal rahulikult, «elab usutavasti üks musketäride sõber, keegi bearnlane.»

«Teie Eminents mõtleb härra d'Artagnani?»

«Ma kõnelen noormehest, kes on teie protektsiooni all, härra de Treville.»

«Jah, Teie Eminents, see on tema.»

«Kas te ei kahtlusta, et see noormees avaldab halba mõju .. .»

«Kas härra Athosele, kes on temast kaks korda vanem?» katkestas teda Treville. «Ei, monseigneur. Pealegi veetis härra d'Artagnan õhtu minu pool.»

«Ah või nii!» ütles kardinal. «Tähendab, kõik inimesed on õhtu teie pool veetnud?»
«Kas Teie Eminents kahtleb minu sõnades?» küsis härra de Treville, vihapuna laubal.
«Ei, jumal hoidku!» sõnas kardinal. «Mind huvitab ainult, mis kella ajal ta teie juures viibis?»
«Seda võin ma Teie Eminentsile täpselt öelda, sest kui härra d'Artagnan sisse astus, märkasin, et kell näitas pool kümme, kuigi arvasin aja hilisema olevat.»
«Ja mis kella ajal lahkus ta teie majast?»
167
«Kell pool üksteist. Üks tund pärast asetleidnud sündmust.»
«Aga ometi võeti Athos kinni majas Fossoyeurs'i tänaval,» vastas kardinal, kes ei kahelnud hetkegi Treville'i lojaalsuses, tundes, et võit hakkab tal käest libisema.
«Kas on siis keelatud sõbral sõbra külastamine? Ja kas minu rühma musketäril on keelatud sõpruse sõlmimine des Essarts'i rühma kaardiväelasega?»
«Kui maja, milles ta selle sõbraga läbi käib, on kahtluse all, siis küll.»
«Treville, võib-olla te ei teadnud, et see on kahtlane maja?» küsis kuningas.
«Kõrgus, see oli mulle tõepoolest teadmata. Igatahes võib maja igas osas kahtluse all olla, aga ma eitan, et kahtlane on see majaosa, kus elab härra dArtagnan. Võin kinnitada teile, kõrgus, et noormehe enda sõnade järgi pole Teie Majesteedil ustavamat teenrit ja härra kardinalil sügavamat imetlejat.»
«Kas see ei olnud sama dArtagnan, kes ühel päeval õnnetu kokkupõrke puhul Paljasjalgsete Karmeliitide Kloostri juures de Jussaci haavas?» küsis kuningas, vihast punetavale kardinalile pilku heites.
«Ja järgmisel päeval Bernajoux'd. Jah, kõrgus, just nii, see on tema, Teie Majesteedil on hea mälu.»
«Mis me siis nüüd otsustame teha?» küsis kuningas.
«See on pigem Teie Majesteedi kui minu asi,» vastas kardinal. «Mina kinnitan, et ta on süüdi.»
«Ja mina eitan seda,» ütles de Treville. «Kuid Teie Majesteedil on kohtunikud, ja kohtunikud otsustavad.»
«Õigus,» ütles kuningas, «anname asja kohtunikele arutamiseks. Nemad peavad otsustama ja nad ka teevad seda.»
«Kurb on ainult see,» jätkas de Treville, «et praegusel õnnetul ajal, kus me elame, ka kõige korralikum eluviis, suurim vooruslikkus ei päästa inimest laimu ja tagakiusamise eest. Ma võin kinnitada: sõjavägi on pahane, et teda nii karmilt koheldakse mingisuguste politsei sekelduste pärast.»
See lause oli ettevaatamatu. De Treville tundis aga asja ja tegi seda teadlikult. Ta tahtis plahvatust, sest miin tekitab tuld ja tuli valgustab.
168
«Politsei sekeldused!» hüüdis kuningas, korrates de Treville'i sõnu. «Politsei sekeldused! Ja mis teate teie sellest, mu härra? Õiendage oma musketäridega ja ärge ajage mind hulluks. Teid kuulates jääb mulje, nagu ähvardaks Prantsusmaad hädaoht, kui areteeritakse üks teie musketär. Nii palju kära ühe musketäri pärast! Pagan võtaks, ma lasen kümme musketäri areteerida! Isegi sada, kogu väeosa! Ja keegi ei tohi häältki teha.»
«Niipea kui Teie Majesteet musketäre kahtlustab, on nad süüdlased. Seepärast olen ma valmis teile oma mõõka ära andma, kõrgus, sest ma ei kahtle, et pärast seda kui härra kardinal on süüdistanud mu sõdureid, hakkab ta ka mind süüdistama. Parem on, kui

ennast vangi annan koos Athosega, kes on juba areteeritüd, ja dArtagnaniga, kes kahtlemata areteeritakse.»

«Neetud gaskoonlane, lõpetage juba!» ütles kuningas.

«Kõrgus,» vastas de Treville häält tasandamata, «andke korraldus minu musketäri vabastamise kohta või andke ta kohtu alla.»

«Ta antakse kohtu alla,» ütles kardinal.

«Hästi, seda parem. Sellisel juhul paluksin Teie Majesteedilt luba teda kaitsta.»

Kuningas kartis, et asi tekitab liiga palju kõmu.

«Kui Tema Eminentsil poleks isiklikult põhjust. . .» ütles kuningas.

Kardinal mõistis, mida kuningad soovis, ja ennetas teda.

«Vabandust,» ütles ta, «kui Teie Majesteet arvab, et ma ei suuda olla erapooletu kohtunik, astun ma tagasi.»

«Kuulge,» ütles kuningas, «vanduge minu isa nimel, et härra Athos oli selle sündmuse ajal teie juures ja ei ole sellest osa võtnud!»

«Teie kuulsusrikka isa ja teie enese nimel, keda ma armastan ja austan üle kõige maailmas, vannun ma seda.»

«Mõtelge järele, kõrgus,» ütles kardinal. «Kui me nüüd laseme vangi vabaks, ei saa me tõde iialgi teada.»

«Härra Athos on alati siin, et kohtunike ette ilmuda,» sõnas de Treville. «Tema ei, deserteeri, härra kardinal. Võite olla muretu, mina vastutan tema eest.»

«Tõsi, tema ei deserteeri,» ütles kuningas. «Nagu härra de Treville juba ütles, saab teda alati kätte.» Häält tasandades ja paluvalt Tema Eminentsi poole vaadates lisas ta: «Tagame neile julgeoleku, poliitika nõuab seda.»

See Louis XIII poliitika pani Richelieu muigama.

«Käskige, kõrgus,» ütles ta, «teil on õigus armu anda.»

«Armuandmise õigust rakendatakse süüdlaste puhul,» ütles de Treville, kes tahtis, et tema sõna peale jääks. «Minu musketär on süütu. Niisiis, kõrgus, te ei anna armu, vaid seate õigluse jalule.»

«Kas ta on For-1'Eveque'is?» küsis kuningas.

«Jah, kõrgus. Ja pealegi üksikkongis nagu kõige alatum kurjategija.»

«Neetud, neetud!» sosistas kuningas. «Mis teha?»

«Tuleb alla kirjutada vabastamiskäsule, ja küsimus on lahendatud,» lausus kardinal. «Ma olen Teie Majesteediga ühel ja samal arvamisel, härra de Treville'i garantii on enam kui küllaldane.»

De Treville kummardas aupaklikult, kusjuures ta rõõm ei olnud päris vaba kartusevarjundist. Ootamatule järeleandmisele oleks ta eelistanud kardinali kangekaelset vastupanu.

Kuningas kirjutas vabastamiskäsule alla ja de Treville lahkus sellega otsekohe. Kui Treville väljus, naeratas kardinal talle sõbralikult ja ütles kuningale:

«Kõrgus, kaunis harmoonia valitseb musketäride ülemate ja sõdurite vahel. See on kasuks teenistuses ja teeb au kõigile.»

«Vahetpidamata loobib ta mulle kaikaid kodarasse,» mõtles Treville. «Tema juures on võimatu peale jääda. Nüüd aga tuleb kiirustada, kuningas võib oma arvamust uuesti muuta. Ja lõppude lõpuks on hoopis raskem ühte meest Bastille'sse või For-1'Eveque'i

tagasi saata pärast seda, kui ta on sealt välja saanud, kui kinni hoida seda, kes seal kord juba sees istub.»

De Treville sammus võidurõõmsalt For-1'Eveque'i vanglasse, tõi sealt välja musketäri, kes ei olnud hetkekski kaotanud oma rahulikku ükskõiksust.

Kui de Treville pärast neid sekeldusi nägi d'Artagnani. ütles ta temale:

«Sedakorda pääsesite õnnelikult: mõõgahoobi eest Jussacile maksti juba kätte. Jääb veel Bernajoux' haav. Olge aga ettevaatlik!»

De Treville" ei olnud kardinali suhtes asjata umbusklik, arvates, et kõik ei ole veel lõppenud. Vaevalt oli uks musketäride kapteni selja taga sulgunud, kui Tema Eminents kuningale lausus:

«Nüüd, kus me oleme kahekesi, kõnelgem tõsiselt, kui Teie Majesteedil midagi selle vastu ei ole. Kõrgus, härra Buckingham oli viis päeva Pariisis ja lahkus alles täna hommikul.»

XVI KUS PITSATIHOIDJA HÄRRA SEGUIER KORDUVALT KELLANÖÖRI OTSIB, ET HELISTADA, NAGU TA SEDA OLI TEINUD MINEVIKUS.

Võimatu on ette kujutada mõju, mis need mõned sõnad Louis XHI-le avaldasid. Ta punastas ja kahvatas vaheldumisi. Kardinal nägi otsekohe, et ta ühe hoobiga võitis tagasi kõik, mis ta enne oli kaotanud.

«Härra Buckingham Pariisis?» hüüdis ta. «Milleks ta siia sõitis?»

«Kahtlemata selleks, et sõlmida salanõu teie vaenlastega — hugenottide ja hispaanlastega.»

«Ei, põrgupäralt, ei! Ta tuli proua de Chevreuse'i, proua de Longueville'i ja Condega konspireerima, et minu au rüvetada.»

«Kõrgus, milline mõte! Kuninganna on väga korralik ja armastab teid selleks liiga palju.»

«Naine on nõrk, härra kardinal,» ütles kuningas. «Ja mis sellesse puutub, et ta mind armastab, siis selle armastuse kohta on mul oma arvamus.»

«Siiski ma kinnitan, et Buckinghami hertsog on tulnud Pariisi puhtpoliitilistcl põhjustel,» ütles kardinal.

«Kuid mina olen veendunud, et ta on tulnud hoopis teissuguse eesmärgiga, härra kardinal. Kui kuninganna on süüdi, siis hoidku ta end!»

«Tõepoolest, nii vastumeelne kui mulle ka ei oleks niisuguse reetmise mõte,» jätkas kardinal, «sunnivad Teie Majesteedi sõnad mind sellele mõtlema: proua

de Lannoy, keda ma Teie Majesteedi korraldusel mitmel korral olen üle kuulanud, ütles mulle täna hommikul, et Tema Majesteet kuninganna oli eile öösel väga kaua üleval, et ta hommikul nuttis ja seejärel kogu päeva kirjutas.»

«Nii see on,» ütles kuningas, «kahtlemata kirjutas ta temale. Kardinal, ma vajan tingimata kuninganna pabereid.»

«Kõrgus, aga kuidas saame need temalt kätte? Mulle näib, et ei mina ega Teie Majesteet ei saa enda peale võtta niisugust ülesannet.»

«Aga kuidas toimiti marssal d’Ancre'i abikaasa puhul?» hüüdis kuningas ülimas vihahoos. «Otsiti läbi tema kapid ja lõpuks ka tema ise.»

«Marssal d’Ancre'i abikaasa oli ainult marssal d’Ancre'i abikaasa, seikleja Firenzest ja ei midagi rohkem. Teie Majesteedi üllas abikaasa on aga Anna Habsburg, Prantsusmaa kuninganna, see tähendab üks maailma tähtsaim valitsejanna.»

«See ainult suurendab tema süüd, härra hertsog! Mida enam on ta unustanud, mida ta võlgneb oma kõrgele seisukohale, seda madalamale on ta langenud. Liiatigi olen ma juba ammu otsustanud lõpu teha kõikidele nendele väikestele poliitika- ja armuintriigidele. Kuninganna teenistuses on ka keegi La Porte . ..»

«Tunnistan, et mina pean teda kogu asja peakorraldajaks,» lausus kardinal.

«Teie arvate siis nagu minagi, et kuninganna mind petab?» küsis kuningas.

«Ma usun ja kordan veel kord Teie Majesteedile, et kuninganna sepitseb salanõu kuninga võimu vastu, aga ma pole öelnud, et ta rüvetab tema au.»

«Mina aga ütlen, et ta teeb neid mõlemaid. Ma ütlen teile, et kuninganna ei armasta mind; ma ütlen teile, et ta armastab teist; ma ütlen teile, et ta armastab seda nurjatut Buckinghami; miks'ei lasknud te teda Pariisis viibimise ajal areteerida?»

«Areteerida hertsog? Areteerida kuningas Charles I peaminister! Teie ei mõtle seda ometi tõsiselt, kõrgus? Tõuseks alles kära! Ja kui oleks ilmnenud, et Teie Majesteedi kahtlustused on põhjendatud, mida ma ei taha veel

uskuda, missuguse kohutava kära, millise hirmsa skandaali oleks see põhjustanud!»

«Kuna ta aga ilmus siia otsekui hulgus, varas, siis oleks pidanud . . .»

Louis XIII vaikis järsku, kohkudes isegi sellest, mida tahtis öelda, kuna Richelieu asjatult kaela sirutades sõnu ootas, mis jäid peatuma kuninga huulil.

«Oleks pidanud . . .?»

«Ei midagi, mitte midagi,» vastas kuningas. «Kogu aja vältel, mis ta Pariisis viibis, ei kaotanud te teda ometi silmist?»

«Ei, kõrgus.»

«Kus ta peatus?»

«La Harpe'i tänaval majas number seitsekümmend viis.»

«Kus see on?» «Luxembourg’i pool.»

«Ja te olete kindel, et kuninganna temaga ei kohtunud?»

«Kõrgus, usun, kuninganna suhtub oma kohustustesse väga tõsiselt.»

«Nad olid kirjavahetuses. Kogu tänase päeva kirjutas kuninganna temale. Härra hertsog, ma pean tema kirjad kätte saama!»

«Kõrgus, aga . ..»

«Härra hertsog, ma pean need kätte saama, ükskõik mis hinna eest.»

«Juhin siiski Teie Majesteedi tähelepanu .. .»

«Härra kardinal, kas ka teie tahate mind reeta? Miks te muidu alati minu soovide vastu olete? Kas ka teie olete ühel nõul hispaanlaste ja inglastega, proua de Chev-reuse'iga ja kuningannaga?»

«Kõrgus,» vastas kardinal ohates, «uskusin, et seisan väljaspool niisugust kahtlustust.»

«Härra kardinal, te mõistate mind: ma tahan need kirjad kätte saada.»

«Selleks on ainult üks võimalus.»

«Missugune?»

«See ülesanne tuleks anda pitsatihoidjale härra Seguier'le. See on kooskõlas tema ametikohustustega.»

«Laske ta jalamaid siia kutsuda!»

173

«Kõrgus, ta peaks minu juures olema. Lasksin paluda teda minu juurest läbi tulla ja kui asusin teele Louvre'isse, jätsin talle seks puhuks, kui ta tuleb, korralduse, et ta ootaks ...»

«Laske ta kohe siia tulla!»

«Teie Majesteedi käsk täidetakse, aga ...»

«Mis aga?»

«Kuninganna võib-olla keeldub.»

«Keeldub allumast minu korraldustele?»

«Jah, kui ta ei tea, et korralduse on teinud kuningas.»

«Noh, et ta selles ei kahtleks, lähen ja teatan talle ise.»

«Teie Majesteet ei unusta, et ma lahkhelide vältimiseks tegin kõik?»

«Jah, hertsog, ma tean, te olete kuninganna suhtes väga heatahtlik. Võib-olla liiga heatahtlik. Ja mulle tundub, et meil tuleb selle üle hiljem veel kõnelda.»

«Nagu Teie Majesteet soovib. Oleksin alati õnnelik ja uhke, kui saaksin ennast ohverdada tõelise üksmeele heaks, mida tahan näha teie ja Prantsusmaa kuninganna vahel.»

«Hästi, hästi, kardinal. Vahepeal saatke aga härra pitsatihoidja siia. Mina aga lähen kuninganna juurde.»

Ja Louis XIII avas vaheukse ning astus koridori, mis viis tema juurest kuninganna Anna ruumidesse.

Kuninganna viibis oma õuedaamide, prouade de Guitaut', de Sable, de Montbazoni ja de Guemenee keskel. Nurgas istus hispaania kammerneitsi dofia Estefana, kes oli talle järgnenud Madridist. Proua de Guemenee luges ette ja kõik kuulasid tähelepanelikult lugejat, välja arvatud kuninganna, kes ettelugemise oli korraldanud ainult selleks, et kuulamist teeseldes enda mõttelõnga jälgida.

Kuigi ta mõtteid kuldas viimne armastuse sära, olid need kurvad. Kuninganna Anna mees umbusaldas teda, kardinali viha jälitas teda, sest viimane ei suutnud talle andestada, et ta keeldus vastamast tema õrnadele tunnetele. Kuningannal seisis silme ees kuninganna-ema saatus, kes kannatas selle viha all kogu elu, kuigi, kui uskuda kaasaja memuaare, oli Maria di Medici alguses vastanud kardinalile tunnetega, mida kuninganna Anna lõpuni keeldus talle kinkimast. Kuninganna Anna nägi, kuidas langesid tema kõige ustavamad teenrid, kõige lähedasemad

174

usaldusmehed, kõige kallimad soosikud. Ta oli nagu üks neist hukatusliku omadusega õnnetuist: ta tõi õnnetust kõigile, kellega puutus kokku. Tema sõprus oli saatuslikuks märgiks, mis tõi kaasa tagakiusamise. Proua de Chevreuse ja proua de Vernet pagendati. Ka La Porte ei varjanud oma käskijanna eest, et ta iga hetk vangistamist ootab.

Sel hetkel kui kuninganna oli sügavatesse ning süngetesse mõtetesse vajunud, avanes toa uks ja sisse astus kuningas.

Ettelugeja vaikis silmapilkselt, kõik daamid tõusid püsti ja tekkis sügav vaikus.

Kuningas ei vaevunud olema viisakas. Ta jäi kuninganna ette seisma ja ütles külmalt:

«Madame, härra kantsler tuleb teie juurde ja teatab teile mõningatest asjaoludest, mis ma olen talle ülesandeks teinud.»

Õnnetu kuninganna, keda lakkamatult ähvardati, küll lahutuse, küll pagenduse ja isegi kohtuga, kahvatas mingi all ja ei suutnud küsimata jätta:

«Kõrgus, aga milleks niisugune visiit? Mis on härra kantsleril mulle teatada, mida ei võiks teie ise mulle teatada?»

Sõnalausumata pöördus kuningas kannal ringi ja peaaegu samal hetkel teatas kaardiväekapten de Guitaut härra kantsleri visiidist.

Kui kantsler sisse astus, oli kuningas juba teise ukse kaudu väljunud.

Kantsler sisenes pooleldi naeratades, pooleldi punastades. Kuna meil käesolevas loos veel edaspidigi temaga kokku tuleb puutuda, siis ei oleks halb, kui meie lugejad temaga juba praegu tutvuksid.

Kantsler oli veider mees. Des Roches le Masle, Notre-Dame'i kanoonik ja kardinali endine kammerteener oli teda kui väga usaldusväärset meest Tema Eminentsile soovitanud. Kardinal usaldas teda ja ei kahetsenud.

Temast kõneldi mitmeid lugusid, muuhulgas ka järgmist.

Peale tormilist noorust oli ta tagasi tõmbunud kloostrisse, et seal vähemalt mõne aja jooksul kergemeelse nooruse patte kahetsemisega leevendada.

175

Pühapaika astudes ei jõudnud aga vaene patukahetseja küllalt kiiresti ust enda järel sulgeda ja kired, mille eest ta põgenes, astusid sinna koos temaga. Kired piinasid teda lakkamatult ja kloostriülem, kellele ta sellest õnnetusest oli jutustanud, soovitas tal kiusaja võitmiseks kellanöörist abi otsida ja kõigest jõust kella helistada. Kellahelin oleks munkadele märguandeks, et kiusatus ühte nende vendadest vaevab, ja terve kogudus asuks siis tema hinge eest palvetama.

Nõuanne tundus tulevasele kantslerile sobivana. Ta püüdis vaigistada kurja vaimu teiste munkade hulgaliste palvete abil. Kurat aga ei lase ennast sealt kergesti ära ajada, kus ta kord aset on võtnud: mida rohkem mungad palvetasid, seda suurem oli kiusatus, nii et kell helises nii päeval kui ööl, kuulutades patukahetseja väsimatut lihasuretamistungi.

Mungad ei saanud enam hetkekski hinge tõmmata. Päeval ei saanud nad muud teha kui kabelisse viivaid treppe mööda üles ja alla marssida, öösel pidid nad lisaks õhtu- ja hommikupalvustele paarkümmend korda voodist hüppama ja kongi põrandal põlvitama.

Ei ole teada, kas kurat loobus kiusamisest või väsisid mungad: kuid kolme kuu pärast tuli patukahetseja seltskonda tagasi, ümbritsetuna mainest, et kurjad vaimud teda nii vaevavad, nagu ei ole veel kedagi siin maailmas vaevanud.

Kloostrist lahkudes hakkas ta kohtuametnikuks, nimetati oma onu järel parlamendi esimeheks, hakkas kardinali poolehoidjaks, mis tõendas tema ettenägelikkust, sai kantsleriks, aitas innukalt Tema Eminentsil süvendada viha kuninganna-ema , vastu, kättemaksu kuninganna Annale, õhutas kohtunikke Chaláis' asjas, julgustas Prantsusmaa ülemtimukat härra de Laffemas'd tema katsetes ja lõpuks, olles täiesti kardinali usalduse võitnud, oli ta jõudnud nii kaugele, et talle usaldati ebaharilik ülesanne, mida ta kuninganna juurde täitma ilmus.

Kuninganna oli veel püsti, kui kantsler sisse astus. Vaevalt teda silmanud, laskus kuninganna tagasi tugitooli ja andis märku õuedaamidele, et nad patjadel ja järidel uuesti istet võtaksid. Seejärel küsis kuninganna kõrgilt:

176

«Mida te soovite, härra, ja milleks tulite te siia?»

«Selleks, madame, et kuninga nimel, kuid kogu lugupidamisega, mida võlgnen Teie Majesteedile, otsida läbi teie paberid.»

«Kuidas, härra? Läbi otsida minu paberid? Minu! Milline alatus!»

«Andestage mulle, madame, praeguses olukorras tegut-|, sen ma ainult kuninga tööriistana. Tema Majesteet kuningas lahkus alles äsja siit. Kas ta ei valmistanud teid ette minu külaskäigule?»

«Tuhnige siis, härra! Näib, et ma olen kurjategija. Estefana, andke minu laudade ja sahtlite võtmed!»

Kantsler vaatas ainult moe pärast laegastesse.. Ta teadis väga hästi, et kuninganna ei pannud laekasse päeval kirjutatud tähtsat kirja.

Kui kantsler oli kakskümmend korda avanud ja sulgenud kirjutuslaua laekaid, pidi ta lõpuks siiski, kuidas ta Ika ei kõhelnud, läbi otsima kuninganna. Kantsler astus kuninganna Anna poole ja lausus hädiselt ning kohmetu ilmega:

«Ja nüüd asun ma peamisele läbiotsimisele.»

«Mis te sellega mõtlete?» küsis kuninganna, kes ei saanud või ei tahtnud aru saada.

«Tema Majesteet, kuningas teab kindlasti, et olete tänase päeva jooksul kirjutanud teatud kirja. Samuti teab ta, et see kiri on adressaadile saatmata. Ma ei leia seda kirja ei kirjutuslaua ega tavalise laua laegastes, aga siiski peab see kuskil olema.»

«Kas teie julgete käe oma kuninganna külge panna?» ütles kuninganna Anna end kogu pikkuses sirutades ja peaaegu ähvardava pilgu kantslerisse puurides.

«Madame, ma olen kuninga ustav alam, ja kõik, mis Tema Majesteet käsib mul teha, seda ma ka teen.»

«Olgu siis, see on tõsi,» ütles kuninganna Anna. «Kardinali nuhid on teda hästi teeninud. Mina kirjutasin täna kirja, mida ma pole veel ära saatnud. Kiri on siin.»

Kuninganna surus kauni käe oma rinnale.

«Madame, andke see kiri siia!» ütles kantsler.

«Härra, ma annan selle ainult kuningale,» vastas kuninganna.

«Kui kuningas oleks tahtnud, et kiri oleks temale antud.

oleks ta ise seda teilt nõudnud. Kordan teile, ta tegi mulle ülesandeks seda teilt nõuda, ja kui teie keeldute, siis .. .»

«Siis?»

«Siis on mul ülesandeks see teilt ära võtta.»

«Kuidas, mis te sellega öelda tahate?»

«Seda, et minu volitused on ulatuslikud ja mul on õigus kahtlast paberit isegi Teie Majesteedi isiku juurest otsida.»

«Missugune jõledus!» hüüdis kuninganna.

«Madame, suvatsege olla järeleandlikum!»

«See on alatu vägivald, kas teate seda, härra?»

«Vabandage, madatne, niisugune on kuninga käsk.»

«Ma ei talu seda, ei, ei, pigem juba surra!» hüüdis kuninganna, kelles lõi keema hispaania ja austria keisrikoja kuninglik veri.

Kantsler kummardas sügavalt, kuid ilmselt ei kavatsenud ta sammugi taganeda enda peale võetud ülesande täitmisest ja astus otsekui timukasulane piinakambris kuninganna Anna poole, kelle silmist võis näha purskamas vihapisaraid.

Nagu me juba mainisime, oli kuninganna väga ilus.

Ülesannet võis pidada piinlikuks, kuid kuninga armukadedus Buckinghami peale oli juba nii kaugele jõudnud, et ta kellegi teise pärast enam armukadedust ei tundnud.

Kahtlemata otsisid kantsler Seguier' silmad sel hetkel kuulsat kellanööri. Seda mitte leides, sirutas ta oma käe otsustavalt koha poole, kus kuninganna kinnitust mööda asus paber.

Kahvatuna, otsekui hakkaks ta surema, taganes kuninganna ühe sammu, toetus siis vasaku käega selja taga asuvale lauale, et mitte kukkuda, tõmbas parema käega rinnalt paberi ja ulatas pitsatihoidjale.

«Siin, härra, on see kiri,» hüüdis kuninganna katkendlikult väriseva häälega, «võtke ta ja vabastage mind oma vastikust juuresolekust!»

Kergestimõistetavast erutusest värisev kantsler võttis kirja, kummardas sügavalt ja lahkus.

Vaevalt oli uks tema järel sulgunud, kui kuninganna poolminestanult oma daamide käte vahele langes.

Kantsler ruttas kirja kuningale viima, ilma et ise sellest sõnagi Oleks lugenud. Kuningas haaras kirja väriseva

178

käega, otsis puuduvat aadressi, muutus väga kahvatuks, avas aeglaselt ümbriku, taipas siis aga esimestest sõnadest, et kiri oli adresseeritud hispaania kuningale, ja. luges selle kiiresti läbi.

See oli rünnakuplaan kardinali vastu. Kuninganna kutsus oma venda ja Austria keisrit, — kes olid solvunud Richelieu poliitikast, mille alaliseks sihiks oli Austria keisrikoja alandamine, — näiliselt Prantsusmaale sõda kuulutama ja rahutingimusena esitama nõudmise kardinali tagandamise kohta. Armastusest ei olnud selles kirjas sõnagi.

Selle üle suurt rõõmu tundes küsis kuningas, kas. kardinal veel Louvre'is viibib. Talle öeldi, et Tema Eminents ootab kabinetis Tema Majesteedi korraldusi. Kuningas läks otsekohe tema juurde. «Näete, hertsog, teil oli õigus ja mina eksisin,» sõnas kuningas. «Tegemist on ainult poliitilise intriigiga. Kir-' jas ei puudutata sõnagagi armastust. Siin ta on. Seevastu on siin palju juttu teist.»

Kardinal võttis kirja ja luges seda suurima tähelepanuga. Kui ta lõpule jõudis, luges ta kõik veel kord üle. «Näete nüüd, Teie Majesteet,» ütles kardinal, «kui; kaugele lähevad minu vaenlased: kui te mind ei taganda.. ähvardatakse teid kahekordse sõjaga. Kõrgus, teie asemel annaksin ma nii tungivatele nõudmistele järele. Ja mis puutub minusse, siis tõmbuksin ma suurima rahuloluga asjaajamisest tagasi.» «Hertsog, mis te ometi räägite!» «Seda, et mu tervis ei pea vastu nii ägedas võitluses ja alalises töös. Räägin seda, et tõenäoliselt ei suuda ma kõiki La Rochelle'i piiramise raskusi kanda ja oleks parem, kui nimetaksite selleks kas härra de Conde või härra Bassompierre'i või mõne teise tubli mehe, kellele sõjapidamine on seisusekohane, ja mitte mind, vaimulikust seisusest isikut, kes seetõttu ei saa pühendada end oma kutsumusele, et teda alatasa sunnitakse asju lahendama, milleks tal igasugune kalduvus puudub. Kõrgus, siseasjades oleksite te palju õnnelikum ja ma ei kahtle, et ka välismaailmas oleks teie positsioon tugevam.»

«Härra hertsog, ärge muretsege, ma mõistan teid,» ütles kuningas. «Kõiki, keda selles kirjas on mainitud,

179

karistatakse nii, nagu nad on seda teeninud, isegi kuningannat ennast.»

«Mis te räägite, kõrgus? Jumal hoidku mind selle eest, et kuninganna minu pärast kõige väiksematki meelehärmi tunneks! Ta on mind alati oma vaenlaseks pidanud, kõrgus, kuigi Teie Majesteet võib kinnitada, et ma alati olen innukalt teda kaitsnud, isegi teie ees. Oo! Kui ta Teie Majesteeti petaks ja teie au rüvetaks, siis oleks teine asi, siis oleksin mina esimene, kes ütleks: «Ei mingit halastust, mingit halastust süüdlasele!» Õnneks ei ole asi nii, Teie Majesteet võis äsja selles järjekordselt veenduda.»

«See on tõsi, härra kardinal,» ütles kuningas, «ja teil on õigus nagu alati. Sellele vaatamata on kuninganna kogu mu viha ära teeninud.»

«Kõrgus, teie ise olete ta vihale ässitanud ja kui ta oleks Teie Majesteedile tõsiselt pahane, saaksin ma sellest aru: Teie Majesteet kohtleb teda karmilt! ...»

«Hertsog, teie ja enda vaenlasi kohtlen ma alati niiviisi, olgu nad nii kõrgest seisusest kui tahes ja ükskõik, millisesse hädaohtu ma ennast seetõttu ka ei saadaks.»

«Kõrgus, kuninganna on minu vaenlane, aga mitte teie vaenlane. Vastuoksa, ta on ustav, sõnakuulelik ja laitmatu abikaasa. Lubage, kõrgus, et kostan tema eest Teie Majesteedi juures.»

«Sel juhul peab ta ennast alandama ja esimesena minu juurde tulema.»

«Vastupidi, kõrgus. Andke eeskuju. Teie eksisite esimesena, sest te kahtlustasite kuningannat.»

«Mina peaksin esimese sammu tegema! Ei iialgi!» ütles kuningas.

«Kõrgus, ma palun teid!»

«Pealegi, kuidas ma seda esimest sammu teeksin?»

«Tehke midagi niisugust, mis kuningannale rõõmu valmistab.»

«Mida nimelt?»

«Korraldage ball. Te teate, kui väga armastab kuninganna tantsida. Vastutan selle eest, et niisugune tähelepanuavaldus hajutab ta pahameele.»

«Härra kardinal, te teate ju, et ma ei armasta suurilma lõbustusi.»

180

«Kuninganna on teile seda tänulikum, sest ta teab, kui vastumeelne on teile selline lõbu. Pealegi oleks kuningannal siis hea juhus kanda kaunist teemantehet, mis te talle sünnipäevaks kinkisite ja millega tal pole veel olnud juhust ennast ehtida.»

«Eks näeme, härra kardinal, eks näeme,» ütles kuningas, olles ülirõõmus seeüle, et kuninganna oli süüdi kuriteos, mis talle just suurt muret ei valmistanud, ning süütu selles, mida ta nii väga kartis; kuningas oli täiesti valmis kuningannaga leppima. «Eks näeme, teie olete aga tõepoolest liiga heatahtlik.»

«Kõrgus, karmus olgu ministrite asi, leebus aga on kuninglik voorus,» ütles kardinal. «Kasutage seda, ja te näete, et see toob teile head.»

Seejärel kuuldes, et kell lööb üksteist, kummardas kardinal sügavalt, palus kuningalt luba lahkumiseks ja pani talle veel kord südamele kuningannaga leppida.

Kuninganna Anna, kes peale kirja äravõtmist etteheiteid ootas, oli järgmisel päeval väga imestunud, kui kuningas talle läheneda püüdis. Kuninganna esimene liigutus oli eemaletõrjuv, tema naiselikku uhkust ja kuninganna väärikust oli nii sügavalt solvatud, et ta ei suutnud kohe leppida. Kuulda võttes õuedaamide nõuandeid, näis kuninganna lõpuks unustama hakkavat. Esimest lep-likkusesilmapilku kasutades ütles kuningas, et kavatseb lähemal ajal peo korraldada. Kardinal oletas õigesti, peod olid midagi nii haruldast vaese kuninganna elus, et selle teate puhul kadusid tema pahameele viimsed

jäljed, kui mitte südamest, siis vähemalt näolt. Kuninganna küsis, millal pidu toimub. Kuningas aga vastas, et selles küsimuses peab ka veel kardinaliga kokku leppima.

Tõepoolest küsis kuningas iga päev kardinalilt, millal toimub pidu, ja iga päev lükkas kardinal mingil ettekäändel peopäeva kindlaksmääramise edasi.

Nii möödus kümme päeva.

Kaheksandal päeval pärast eespool jutustatud sündmusi saabus kardinalile Londoni postitempliga kiri, mis sisaldas ainult mõned read:

«Nad on mul käes. Kuna mul puudub raha, ei saa ma lahkuda Londonist. Saatke mulle viissada pistooli.

Neli-viis päeva pärast raha kättesaamist olen ma Pariisis.»

Samal päeval, kui kardinal sai kirja, esitas kuningas talle oma tavalise küsimuse.

Richelieu arvutas sõrmedel ja mõtles endamisi: «Ta ütleb, et jõuab kohale neli-viis päeva pärast raha kättesaamist. Raha läheb neli-viis päeva, tema tagasisõit kestab neli kuni viis päeva, seega kokku kümme päeva. Kuid tuleb silmas pidada ka vastutuult, võimalikke äpardusi, naiselikke nõrkusi ja arvestada kaksteist päeva.»

«Noh, härra hertsog, kas olete arvutamisega valmis?» küsis kuningas.

«Jah, kõrgus. Täna on kahekümnes september. Pariisi raehärrad korraldavad peo kolmandal oktoobril. Kõik sobib suurepäraselt, sest nii ei paista sugugi, nagu otsiksite lepitust kuningannaga.»

Kardinal lisas veel:

«Muuseas, kõrgus, ärge unustage Tema Majesteedile kuningannale peo eelõhtul ütlemast, et te tahate näha, kuidas sobib talle teemantehe.»

XVII BONACIEUX'DE ABIELUPAAR.

Juba teist korda kõneles kardinal kuningale teemant-ehtest. Niisugune visadus selles küsimuses üllatas kuningat ja ta oletas, et tegu on mingi saladusega.

Enam kui kord tundis kuningas ennast alandatuna sellest, et kardinal, kellele allus väga hea, kuigi mitte tänapäeva tasemel seisev politsei, oli tema perekonnas toimuvatest sündmustest paremini informeeritud kui tema ise. Ta lootis, et jutuajamisel kuninganna Annaga õnnestub tal sellesse küsimusse mõnevõrra selgust tuua ja ta võib siis ilmuda Tema Eminentsi juurde mõne saladusega. Olgu viimane sellest saladusest teadlik või mitte, kuid igatahes oleks see nii ühel kui teisel juhul tema tähtsust ministri silmis suurel määral tõstnud.

Niisiis läks ta kuninganna juurde ja pöördus oma harjumuse kohaselt kuninganna poole ähvardustega nende

vastu, kes teda ümbritsesid. Kuninganna Anna langetas pea ja laskis ähvardustevalingul sõnalausumata voolata, lootes, et see peagi lakkab. Seda aga ei soovinud Louis XIII. Kuningas soovis sõnavahetust, millest ehk oleks midagi selgunud, sest ta ei kahelnud, et kardinalil oli mingi tagamõte ja et ta kavatses talle kohutavat üllatust valmistada, niisugust üllatust, nagu neid ainult Tema Eminents oskas valmistada. Lakkamatute süüdistuste abil saavutaski ta oma eesmärgi.

«Aga, kõrgus, teie ei ütle mulle kõike, mis teil on südamel,» hüüdis kuninganna Anna, väsinud neist varjatud ähvardustest. «Mis olen ma ometi teinud? Missuguse kuriteo olen ma sooritanud? Võimatu, et Majesteet tõstaks nii palju kära vennale kirjutatud kirja pärast.»

Kuningas, keda omakorda nii otseselt rünnati, ei teadnud, mida vastata. Ta arvas, et nüüd on paras hetk oma soovi avaldamiseks, kuigi pidi seda alles peo eelõhtul tegema.

«Madame, lähemail päevil toimub raekojas ball,» ütles ta väärikalt. «Soovin, et te meie tublide linnaisade auks ilmuksite sinna tseremooniariietuses ja tingimata kannaksite teemantripatsitest ehet, mille kinkisin teile sünnipäevaks. See on minu vastus.»

Vastus oli hirmus. Kuninganna Anna arvas, et kuningal on kõik teada ja et ta ainult kardinali nõuandel varjas seda seitse või kaheksa päeva, — pealegi oli taoline käitumine iseloomulik kuningale. Kuninganna muutus väga kahvatuks, toetas madalale lauakesele oma ülikauni otsekui vahast käe, vaatas kohkunult kuninga poole, ja ei vastanud sõnagi.

«Te mõistate mind, madame,» ütles kuningas, ülimalt nautides kuninganna kimbatust, kuigi ta ei teadnud selle pohiust. «Te mõistate?»

«Jah. kõrgus, ma mõistan,» kogeles kuninganna.

«Te tulete ballile?»

«Jah.»

«Ja ehite end teemantkeega?»

«Jah.»

Kuninganna kahvatas veel enam. Kuningas märkas seda ja nautis seda külma julmusega, mis oli tema halvemaid iseloomujooni.

183

«Jääb siis nii,» ütles kuningas. «See on kõik, mis oli mul teile öelda.»

«Mis päeval toimub ball?» küsis kuninganna Anna.

Louis XIII tundis instinktiivselt, et ta ei peaks sellele küsimusele vastama, sest kuninganna esitas selle vaevalt-kuuldavalt.

«Peatselt, madame,» ütles ta. «Ma ei mäleta aga täpselt kuupäeva, pean küsima kardinalilt.»

«Järelikult teatas teile peost kardinal?» küsis kuninganna.

«Jah,» vastas kuningas üllatatult. «Aga milleks niisugune küsimus?»

«Siis tema ütleskí, et peaksin sinna ilmuma teemant-ehtega?»

«See tähendab, madame ...»

«Muidugi tema, kõrgus, tema!»

«Ja mis siis! Mis tähtsust sel on, kas tema või mina? Kas selles soovis on siis midagi kuritege1ikku?»

«Ei. kõrgus.»

«Tähendab, et tulete?»

«Jah, kõrgus.»

«Väga hea,» lausus kuningas lahkudes, «väga hea, ma arvestan seda.»

Kuninganna kummardas, mitte niivõrd etiketinõuete tõttu kui sellepärast, et ta põlved nõtkusid.

Kuningas lahkus suurepärases meeleolus.

«Olen kadunud, kadunud, sest kardinal teab kõik,» sosistas kuninganna. «Ta ässitab kuningat^ kes praegu ei tea veel midagi, kuid kes varsti teab koik. Ma olen kadunud! Mu jumal, mu jumal küll!»

Ta põlvitas padjale ja hakkas palvetama, pea surutud värisevate käte vahele.
Olukord oli tõepoolest hirmus. Buckingham oli Londonisse tagasi pöördunud, proua de Chevreuse viibis Tours'is. Olles teravama järelevalve all kui iial enne. aimas kuninganna ebamääraselt, et keegi õuedaamidest on reetur, aga ta ei teadnud, kes. La Porte ei saanud lahkuda Louvre'ist. Tal ei olnud enam ühtegi hinge maailmas, keda oleks võinud usaldada.
Hirmul ähvardava õnnetuse ees ja tundes ennast kõigist mahajäetuna, puhkes kuninganna ägedalt nutma.
184
«Kas ma ei saaks Teie Majesteeti millegagi abistada?» lausus korraga hääl täis mahedust ja kaastunnet.
Kuninganna pöördus silmapilk ümber, sest võimatu oli selles hääletoonis eksida: see oli sõbra hääl.
Ja tõesti, ühel kuninganna ruumidesse viival uksel seisis kaunis proua Bonacieux. Hetkel, kui kuningas sisse astus, oli ta parajasti kõrvalruumis kleite ja pesu korraldamas. Ta ei saanud enam lahkuda ja oli kõike pealt kuulanud.
Kuninganna karjatas läbilõikavalt, sest oma meele-härmis ei tundnud ta ära noort naist, keda La Porte talle oli soovitanud.
«Ärge kartke midagi, madame,» sõnas noor naine käsi risti pannes ja ka ise kuninganna ahastuse pärast nuttes. «Olen Teie Majesteedile ihust ja hingest ustav ja nii kaugel kui ma teist seisangi, nii madalast seisusest kui ma ka olen, arvan, et tean abinõu, kuidas Teie Majesteeti hädast välja aidata.»
«Taevas! Teie!» hüüdis kuninganna. «Aga oodake, vaadake mulle enne silma. Minu ümber on kõikjal reeturid. Kas ma võin teid usaldada?»
«Oo, madame,» hüüdis noor naine põlvele langedes. «Vannun oma hingeõnnistuse juures, et olen valmis Teie Majesteedi eest surema.»
See karjatus tuli sügavaimast südame põhjast ja nagu esimeselgi korral oli võimatu siin eksida.
«Jah, siin on reeturid,» jätkas proua Bonacieux. «Kuid Püha Neitsi nimel vannun, et keegi ei ole ustavam Teie Majesteedile kui mina. Kuninga poolt nõutud tee-mantehte andsite te Buckinghami hertsogile, eks ole? Teemantehe oli väikeses roosipuust kastikeses, mida ta kaenlas hoidis, eks? Kas ma eksin? Kõik oli ju nii?»
«Oo, mu jumal, mu jumal!» sosistas kuninganna, kelle hambad hirmust lõgisesid.
«Teemantkee tuleb tagasi saada,» jätkas proua Bona-scieux.
«Jah, muidugi, seda on vaja,» hüüdis kuninganna. «Aga kuidas, kuidas saada seda tagasi?»
«Keegi tuleb hertsogi juurde saata.»
«Aga kes? Kes? Keda võin ma usaldada?»
185
«Usaldage mind, madame, osutage mulle seda au, mu kuninganna, ma leian kulleri.»
«Siis peaks kirjutama!»
«Oo jaa! Seda tuleb kindlasti teha. Paar sõna, kirjutatud Teie Majesteedi isikliku käega ja pitseeritud teie erapitsatiga.»
«Aga need paar sõna tähendavad minu hukatust, lahutust, väljasaatmist!»
«Sel juhul, kui nad satuvad nurjatute kätesse. M,a vastutan aga selle eest, et need paar sõna õigesse kohta jõuavad.»

«Oo, mu jumal! Tähendab, oma elu, au, reputatsiooni pean ma teie kätesse usaldama!»

«Jah, madame, te peate seda tegema ja mina päästan teid.»

«Kuidas te seda teete? Ütelge mulle vähemalt seda.»

«Kaks-kolm päeva tagasi lasti mu mees vabaks. Ma ei ole veel aega saanud teda kohata. Ta on tubli aus mees, kes ei armasta ega vihka kedagi. Ta teeb seda, mis mina tahan: ta lahkub minu käsul, teadmata, mis on tal kaasas, ja annab üle Teie Majesteedi kirja aadressil, mis talle öeldakse, teadmata, et selle on saatnud Teie Majesteet.»

Kuninganna haaras kirglikult noore naise mõlemad käed, vaatas talle otsa, otsekui tahaks lugeda ta südame põhjast. Nähes proua Bonacieux' ilusates silmades ainult siirust, kallistas kuninganna teda õrnalt.

«Tee seda,» hüüdis ta, «sa päästad sellega mu elu ja mu au!»

«Oo! Ärge ülehinnake väikest teenet, mida mul on õnn teile osutada: päästa ei ole mul midagi, sest olete ainult alatu vandenõu ohver, Majesteet.»

«See on tõsi, mu laps, see on tõsi,» ütles kuninganna, «sul on õigus.»

«Andke mulle"kiri, madame, meil on vähe aega.»

Kuninganna jooksis väikese laua juurde, millel asusid tint, paber ja suled: ta kirjutas mõned read, pitseeris siis kirja pitsatiga ja andis proua Bonacieux'le.

«Me unustasime aga tähtsa asja,» ütles kuninganna.

«Ja nimelt?»

«Raha.»

186

Proua Bonacieux punastas.

«Jah, see on tõsi,» ütles ta, «tunnistan Teie Majesteedile, et minu abikaasa ...»

«Et sinu abikaasal ei ole raha, tahtsid sa öelda ...»

«Ei, tal on, aga ta on väga ihne, see on tema viga. Teie Majesteet olgu muretu, küll leiame võimaluse...»

«Ka minul ei ole raha,» ütles kuninganna. «Need, kes proua de Motteville'i memuaare loevad, neid ei üllata see vastus — aga oota!»

Kuninganna Anna jooksis kalliskivide kastikese juurde.

«Võta see,» ütles ta, «kinnitatakse, et see on väga hinnaline sõrmus. Minu vend, hispaania kuningas, andis selle mulle, see on minu oma ja võin sellega teha, mis tahan. Võta see sõrmus, müü ära ja saada oma abikaasa teele.»

«Tunni aja pärast on teie käsk täidetud.»

«Sa näed aadressi,» lisas kuninganna vaevalt kuuldavalt: «Buckinghami hertsogile Londonis.»

«Kiri antakse temale isiklikult üle.»

«Suuremeelne laps!» hüüdis kuninganna Anna.

Proua Bonacieux suudles kuninganna käsi, peitis paberi põue ja kadus linnu kergusel.

Kümne minuti pärast jõudis ta koju. Nagu ta oli kuningannale kõnelnud, ei olnud ta oma meest pärast vabanemist näinud. Ta ei teadnud midagi muudatusest, mis oli toimunud ta mehe tunnetes kardinali vastu, muudatusest, mida hiljem veelgi süvendasid kaks-kolm krahv de Rocheforfi külaskäiku, kes oli saanud Bonacieux' parimaks sõbraks ja kellele ta ilma suurema vaevata oli selgeks teinud, et Bonacieux' naist ei vangistatud mingi kuritahtliku tagamõttega, vaid et seda tehti ainult poliitilise ettevaatusabinõuna.

Ta leidis Bonacieux' üksinda kodunt. Vaene mees püüdis suure vaevaga korda luua majas, kus mööbel oli peaaegu purustatud ja kapid tühjad, sest õigusemõistmine ei kuulu nende kolme asja hulka, mille kohta kuningas Salomon ütles, et nad mööduvad jälgi jätmata. Teenijatüdruk oli aga isanda areteerimise ajal ära jooksnud. Vaest tüdrukut oli haaranud nii suur hirm, et ta ei julgenud peatuda enne, kui oli Pariisist oma kodukohta Bourgogne'i jõudnud.

187

Auväärne kaupmees oli otsekohe pärast kojujõudmisi naisele oma õnnelikust saabumisest teatanud ja naine oli talle õnne soovinud ning teatanud, et esimesel vabal hetkel, mis kohustused talle võimaldavad, tuleb ta teda vaatama.

See esimene vaba silmapilk laskis ennast viis päeva oodata — aeg; mis igas teises olukorras oleks isand Bonacieux'le väga pikana tundunud, aga kardinalile tehtud visiit ning Rocheforfi külaskäigud andsid palju ainet järelemõtlemiseks ja nagu teada, ei lühenda miski muu aega sel määral kui järelemõtlemine.

Seda enam, et Bonacieux' mõtted olid väga roosilised. Rochefort nimetas teda oma sõbraks, kalliks Bonacieux'ks ja rääkis talle lakkamatult, kui väga kardinal temast lugu peab. Kaupmees nägi ennast juba õnnele ja rikkusele vastu sammumas.

Ka proua Bonacieux oli omalt poolt järele mõtelnud, kuid peab ütlema, et kõige muu kui auahnuse üle. Tahtmatult olid ta mõtted ikka ja jälle kauni, tubli noormehe juurde pöördunud, kes näis nii armunud olevat. Kaheksateistkümneaastaselt Bonacieux'ga abiellunud, elades alati oma mehe sõprade keskel, kes ei olnud võimelised mingeid õrnemaid tundeid äratama noores naises, kelle süda oma seisusest kõrgemale igatses, oli proua Bonacieux labaste ahvatluste vastu tundetuks jäänud. Tol ajal oli aadliku nimel suur mõju kodanlaste seas ja dArtagnan oli aadlik. Veelgi enam, ta kandis kaardiväelase univormi, mis peale musketäride univormf oli naiste juures kõige enam hinnas. Nagu öeldud, oli dArtagnan ilus, noor, seiklushimuline. Ta kõneles armastusest nagu mees, kes armastab ja tahab olla armastatud. See on rohkemgi, kui vajatakse kahekümne kolme aastase naise pea segiajamiseks, ja proua Bonacieux oli just sellesse õnnelikku eluikka jõudnud.

Kuigi nädala jooksul olid toimunud tõsised sündmused ja abikaasad polnud teineteist rohkem kui kaheksa päeva kestel näinud, olid mõlemad mõnevõrra tegevuses oma mõtetega. Siiski ilmutas härra Bonacieux tõelist rõõmu ja lähenes avakäsi naisele.

Proua Bonacieux ulatas talle lauba suudlemiseks.

«Vestleme pisut,» ütles ta.

188

«Kuidas?» küsis Bonacieux imestunult. «Jah, muidugi, mul on teile midagi väga tähtsat teatada.»

«Ka mina pean teile mõned üsna tõsised küsimused esitama. Palun, seletage mulle natuke, kuidas oli õieti lugu teie röövimisega?»

«Praegusel hetkel ei seisa asi üldse selles,» ütles proua Bonacieux.

«Aga milles siis? Kas minu vangistamises?»

«Ma kuulsin sellest juba samal päeval. Kuna te pole aga mingis kuriteos süüdi ega mingi intriigiga seotud, ei tea midagi, mis oleks võinud teid kompromiteerida, ei teid ega ühtegi teist isikut, siis ei pööranud ma sellele sündmusele rohkem tähelepanu kui vajalik.»

«Te kõnelete sellest nii, nagu see teid lõbustaks, mu proua!» ütles Bonacieux, solvununa vähesest huvist, mis naine talle osutas. «Kas te teate ka, et pidin terve päeva ja öö Bastille' kongis istuma?»

«Päev Ja öö mööduvad kiiresti. Jätame kord juba selle jutu teie vangistamisest ja kõneleme sellest, mis mind teie juurde toob.»

«Kuidas? Sellest, mis teid minu juurde toob? Kas see ei ole siis soov näha oma abikaasat peale kaheksapäe-vast eemalviibimist?» küsis poodnik teravalt puudutatuna.

«Esiteks muidugi see ja siis veel üks asjaolu.»

«Rääkige siis!»

«Väga tähtis asjaolu, millest oleneb võib-olla meie tulevane õnn.»

«Meie õnn on paljugi muutunud sest ajast, kui teid viimati nägin, ja ma ei üllatuks sugugi, kui mõne kuu pärast paljud inimesed meid seepärast kadestavad.»

«Jah, kui te jälgite näpunäiteid, mis ma teile annan.»

«Minule?»

«Jah, teile. On vaja korda saata hea ja õilis tegu ning samal ajal võib palju raha teenida.»

Proua Bonacieux teadis, et kõneldes oma mehele rahast, puudutab ta tema nõrka kohta.

Aga kui üks mees, olgugi kaupmees, on kõnelnud kümme minutit kardinal de Ríchelieu'ga, siis ei ole ta enam seesama mees.

189

«Palju raha teenida!» lausus Bonacieux huuli torni ajades.

«Jah, palju.»

«Umbes kui palju?»

«Võib-olla tuhat pistooli.»

«Te nõuate minult vist midagi väga tõsist?»

«Jah.»

«Mis pean ma tegema?»

«Te asute otsekohe teele, saate minult kaasa paberi, mida te mingil juhul ei tohi käest anda, ja annate selle isiklikult üle.»

«Ja kuhu pean ma minema?»

«Londoni.»

«Mina! Londoni! Te teete minu kulul nalja, mul pole Londoni midagi asja.»

«Teistel inimestel on vaja, et te sinna läheksite.»

«Kes on need teised inimesed? Ütlen teile, ma ei kavatse enam midagi pimedast peast teha, ja ma tahan teada, milleks ja kelle jaoks ma midagi teen.»

«Väga tähtis isik saadab teid ja väga tähtis isik ootab teid. Tasu, mis te selle eest saate, on suurem, kui soovida oskate. See on kõik, mis ma võin teile öelda.»

«Jälle intriig! Aina intriigid! Tänan väga, ma ei ole enam nii kergeusklik ja pealegi valgustas härra kardinal mind juba selles küsimuses.»

«Kardinal!» hüüdis proua Bonacieux. «Teie kohtasite kardinali?» .

«Ta laskis mind enda juurde kutsuda,» vastas kaupmees uhkelt.

«Ja teie, ettevaatamatu, läksite tema kutse peale?»

«Pean teile ütlema, et mul ei olnud võimalik valida,, kas minna või mitte, sest olin kahe valvuri vahel. Samuti on tõsi, et kuna ma Tema Eminentsi tookord veel ei tundnud, siis oleksin väga rõõmustanud, kui oleks võimalik olnud seda visiiti vältida.»

«Kas ta kohtles teid siis halvasti? Kas ta ähvardas teid?»

«Ta ulatas mulle käe ja nimetas mind oma sõbraks. Oma sõbraks! Kas kuulete, mu proua? Ma olen suure kardinali sõber.»

«Suur kardinal!»

190

«Kas te pole juhuslikult selle tiitliga nõus, proua?»

«Olen kõigega nõus, aga ma ütlen teile, et ühe ministri soosing on kergesti mööduv ja ainult rumalad seovad ennast ministritega. On olemas võimusid, mis temast kõrgemal seisavad ja mis ei rajane ühe inimese tujul või mõnel üksikul sündmusel. Ainult niisuguste võimudega tuleb ennast siduda.»

«Mul on kahju, mu proua, aga ma ei tunne ühtegi teist võimu peale suure mehe võimu, keda mul on au teenida.»

«Kas teie teenite kardinali?»

«Jah, proua. Ja tema teenrina ma ei luba, et võtate osa salanõudest riigi julgeoleku vastu ja abistate intriigides naist, kes ei ole prantslane ning kellel on rinnus hispaanlase süda. õnneks on suur kardinal valvel, tema terav silm näeb kõike ja tungib südamete põhja.»

Bonacieux kordas sõna-sõnalt lauset, mis ta oli kuulnud krahv de Rocheforfilt. Vaene proua aga, kes oli oma mehe peale lootnud ja selles lootuses kuningannale teatud lubaduse andnud, värises nii väga selle hädaohu pärast, kuhu ta peaaegu oleks sattunud, kui ka oma võimetuse pärast seda lubadust täita. Tundes aga oma mehe nõrkusi ja eelkõige tema rahaahnust, ei kaotanud proua Bonacieux veel lootust, et saab mehe oma nõusse meelitada.

«Ah nii, mu härra! Või teie olete kardinali pooldaja!» hüüdis ta. «Või nii! Teie teenite neid, kes kohtlevad halvasti teie naist ja teotavad kuningannat!»

«Erahuvid peavad üldsuse huvide ees taganema. Mina olen nende poolt, kes päästavad riigi,» lausus Bonacieux. pateetiliselt.

Ka selle lause oli ta krahv de Rocheforfilt kuulnud ja kasutas nüüd juhust, et seda öelda.

«Kas te teate ka üldse, mis asi on riik, millest te räägite?» küsis proua Bonacieux õlgu kehitades. «Parem olge lihtne kodanik ja tehke tegemist asjadega, mis teile kasu võivad tuua,»

«Ehee!» ütles Bonacieux, patsutades täis rahapungale,. millest kostis hõbeda kõlinat. «Mis te selle peale ütlete,. Proua jutlustaja?»

«Kust saite selle raha?»

«Teie ei aima seda?»

191

«Kas kardinalilt?»

«Temalt ja minu sõbralt krahv de Rocheforfilt.»

«Krahv de Rocheforfilt? Tema oligi ju minu röövija.»

«Võimalik, proua.»

«Ja teie võtate vastu raha sellelt mehelt?»

«Kas te ei öelnud siis mulle, et see oli puhtpoliitiline vangistus?»

«Jah, aga selle eesmärgiks oli sundida mind oma käskijannat reetma ja minult piinamise abil tunnistusi välja pressida, mis oleksid võinud hädaohtu saata minu kõrge käskijanna au ja võib-olla isegi elu.»

«Proua,» sõnas Bonacieux, «teie kõrge käskijanna on truudusetu hispaanlanna. Mis kardinal teeb, on hästi tehtud.»

«Härra, ma teadsin, et olete argpüks, ihnuskoi ja loll,» ütles noor naine, «aga ma ei teadnud, et olete ka alatu!»

«Proua, mis te räägite?» ütles Bonacieux, kes ei olnud oma naist veel iialgi vihasena näinud ja keda nüüd taoline abikaasalik vihasoost kohutas.

«Räägin, et olete vilets nurjatu!» lisas proua Bonacieux, nähes, et tal on jälle pisut mõju oma mehe üle. «Ah! Või teie teete poliitikat! Pealegi kardinalistlikku poliitikat! Ah! Teie! Müüte raha eest oma ihu ja hinge saatanale!»

«Ei, mitte saatanale, vaid kardinalile.»

«See on üks ja seesama!» hüüdis noor naine. «Kes nimetab Richelieu nime, nimetab saatana nime.»

«Vaikige, vaikige, proua, teid võidakse kuulda!»

«Teil on õigus ja mul oleks häbi teie arguse pärast.»

«Aga mida te minult õieti nõuate? Ütelge!»

«Ütlesin teile juba: asuge kohe teele ja täitke ausalt teile usaldatud ülesanne. Sellisel juhul unustan ma kõik ja andestan teile. Veel enamgi,» ta ulatas talle käe, «ma kingin teile oma sõpruse.»

Bonacieux oli argpüks ja ihnuskoi, kuid ta armastas oma naist: ta heldis. Viiekümneaastane mees ei suuda kaua vihane olla kahekümne kolme aastase naise peale. Proua Bonacieux nägi, et mees kõhkles.

«Noh, kas olete otsustanud?» küsis ta.

«Mu kallis sõber, mõtelge ometi, mis te minult nõuate. London on Pariisist kaugel ja võib-olla ei ole

192

ülesande täitmine, mida te mult nõuate, sugugi häda-ohutu.»

«Mis siis? Teie vältige hädaohtu!»

«Kuulge, proua Bonacieux,» ütles kaupmees, «mina keeldun sellest ettevõttest: ma kardan intriige. Olen olnud Bastille's. Prrr! Bastille on hirmus. Juba mõte sellele ajab mulle kananaha ihule. Mind ähvardati piinamisega. Kas te teate, mis on piinamine? Puust talvad aetakse jalgade vahele, kuni kondid purunevad. Ei, kindlasti ma ei lähe. Noh, pagan, aga miks ei lähe te sinna ise? Mulle paistab, et olen teie suhtes seni eksiarvamisel olnud: arvan, teie olete mees ja pealegi üks hulljulge-maid!»

«Teie aga olete naine, vilets loll ja juhm naine. Ah! Teil on hirm! Noh, kas asute nüüd otsekohe teele või ma lasen teid kuninganna käsul areteerida ja Bastille'sse heita, mida te nii väga kardate?»

Bonacieux vajus sügavalt mõttesse. Ta vaagis tõsiselt oma ajus, kumma viha on hirmsam, kas kardinali või kuninganna viha. Kardinali viha näis talle siiski palju hirmsamana.

«Laske mind kuninganna käsul vangistada,» ütles Bonacieux, «ja ma nõuan kardinalilt enda vabastamist.»

Proua Bonacieux taipas, et ta oli läinud liiga kaugele, ja ehmatas sellest isegi. Ta vaatles hetke hirmunult seda juhmi enesekindlat ilmet, mis on mõnikord idiootidel, kui neil on hirm.

«Ah, olgu pealegi,» ütles proua Bonacieux. «Lõppude lõpuks on teil võib-olla õigus: üks mees teab poliitikast rohkem kui naine, ja eriti teie, kes te olete kardinaliga vestelnud.

Ja siiski on kurb,» lisas ta, «et minu abikaasa, mees, kelle tunnetes ma ei kahelnud, on nii vastutulematu ja ei taha minu väikest tuju rahuldada.»

«Sellepärast ei taha, et teie tujud võivad liiga kaugele viia,» lausus Bonacieux võidukalt. «Ma ei usalda neid.»

«Olgu, ma loobun siis nendest,» lausus noor naine ohates, «ei maksa enam sellest rääkida.»

«Kui te mulle vähemalt ütleksite, mis ma Londonis pean tegema,» ütles hetke pärast Bonacieux, kellele meenus natuke liiga hilja, et Rochefort oli tal soovitanud oma naise saladused välja uurida.

193

«Teil ei ole vaja seda teada,» vastas proua Bonacieux, kes instinktiivselt umbusaldades tagasi tõmbus. «Tühipaljas tähtsusetu asi, nagu neid naised ihaldavad, mille juures muuseas oleks võinud palju teenida.»

Mida enam noor naine tagasi tõmbus, seda enam hakkas Bonacieux uskuma, et saladus, mida ta temale ei ütelnud, oli tähtis. Ta otsustas silmapilk krahv de Roche-forfi juurde joosta teatega, et kuninganna otsib kullerit Londoni saatmiseks.

«Vabandage, et ma nüüd teie juurest lahkun, kallis proua,» ütles Bonacieux. «Ma ei teadnud, et tulete mind vaatama, ja ma lubasin kohtuda ühe sõbraga. Tulen otsekohe tagasi. Kui te mind silmapilgu ootaksite, kuni ma jutud sõbraga lõpetan, siis tulen teile järele, et teid LouvreMsse saata, sest on juba hilja.»

«Tänan, härra, aga te ei ole küllalt julge selleks, et mulle kuidagi kasulik olla,» vastas noor naine. «Ma lähen parem üksi Louvre’isse tagasi.»

«Kuidas soovite, proua,» vastas endine kaupmees. «Näen ma teid varsti jälle?»

«Ja muidugi. Ma loodan, et tuleval nädalal annab töö mulle natuke mahti koju tulla ja korda luua, sest meie majapidamine on üsna segamini.»

«Jääb siis nii. Ootan teid. Teie ei ole mulle ometi pahane?»

«Mina! Ei sugugi.»

«Peatse nägemiseni siis.»

«Nägemiseni.»

Bonacieux suudles oma naise kätt ja lahkus seejärel kiiresti.

«Kena lugu,» ütles proua Bonacieux, kui välisuks ta mehe järel sulgus ja ta üksi oli jäänud. «Selle! lambapeal puudus tõesti veel ainult see, et kardinali poolehoidjaks hakata! Ja mina vastutasin kuninganna ees. lubasin oma vaesele käskijannale ... Ah, mu jumal, mu jumal küll! Ta peab mind üheks neist viletsatest, kellest ta palee kihab ja keda on pandud sinna tema järele nuhkima! Ah, härra Bonacieux! Ma'ei ole teid kunagi eriti armastanud. Nüüd aga on asi veel hullem: ma vihkan teid! Ausõna, selle eest maksate te veel kallilt!»

Sel hetkel, kui talausus need sõnad, sundis koputus toalaele teda pead tõstma ja läbi lae hüüdis hääl.

«Kallis proua Bonacieux, avage väike koridoriuks. Ma tulen alla teie juurde.»

XVIII ABIKAASA JA ARMUKE.

«Proua, lubage öelda, et teil on väga vilets abikaasa,» ütles dArtagnan sisse astudes uksest, mille noor naine talle avas.

«Teie kuulsite siis meie jutuajamist?» küsis .proua Bonacieux kiiresti, heites d'Artagnanile rahutu pilgu.

«Algusest lõpuni.»

«Mu jumal, aga kuidas?»

«Ainult minule teada oleval viisil, mille abil kuulsin ka palju ägedamat vestlust teie ja kardinali nuhkide vahel.»

«Ja mida te saite aru meie kõnelusest?»

«Üsna paljugi: esiteks seda, et teie mees on õnneks kohtlane lollpea; teiseks, et olete kimbatuses, missugune asjaolu mind rõõmustab, sest see annab mulle võimaluse teile oma abi pakkuda, ja jumal taevas teab, et olen valmis teie eest tulest läbi minema; siis veel seda, et kuninganna vajab tublit, arukat ja ustavat meest, kes võtaks ette teekonna Londoni. Minul on vähemalt kaks kolmest vajalikust omadusest ja siin ma olen.»

Proua Bonacieux ei vastanud, ta süda aga hüppas rõõmust ja salajane lootus lõi särama ta silmis.

«Aga mis on mulle tagatiseks, kui usaldan selle ülesande teie hoolde?» küsis proua Bonacieux.

«Minu armastus teie vastu. Kõnelge, käskige: mis pean ma tegema?»

«Mu jumal, mu jumal!» sosistas noor naine. «Kas ma tõesti pean teie kätesse usaldama niisuguse ülesande? Te olete peaaegu alles laps!»

«Ma näen, te vajate kedagi, kes minu eest vastutaks.»

«Pean ütlema, see rahustaks mind vägagi.»

«Kas tunnete Athost?»

«Ei.»

«Porthost?»

«Ei.»

«Aramist?»

«Ka ei. Kes on need härrad?»

«Kuninglikud musketärid. Kas te nende kaptenit härra de Treville'i tunnete?»

«Oo jaa. Teda ma tunnen, mitte küll isiklikult, aga mitmel puhul olen kuulnud temast kuningale kõneldavat kui tublist ja ustavast aadlikust.»

«Te ei karda, et tema teid kardinalile reedaks, eks ole?»

«Oh ei, kindlasti mitte.»

«Hästi. Avaldage siis temale oma saladus ja küsige talt, kas võite selle mulle usaldada, nii tähtis, kallis ja kohutav kui see ka oleks.»

«See ei ole aga minu saladus ja ma ei või seda niiviisi usaldada.»

«Ometi tahtsite selle härra BonacieuxMe usaldada?»

«Usaldada nii, nagu asetatakse kiri puu õõnsusse, tuvi tiivale või koera kaelarihma külge.»

«Ometi näete te väga hästi, et teid armastan.»

«Te ainult ütlete seda.»

«Ma olen aumees.»

«Usun.»

«Olen vapper.»

«Selles ma ei kahtle.»

«Pange mind siis proovile.»
Proua Bonacieux vaatas noormeest veel viimase kõhk-lusevarjundiga. Noormehe silmist paistis aga selline innukus, ta hääl kõlas nii veenvalt, et ta tundis, et peab teda usaldama. Pealegi oli olukord selline, et tuli kõik kaalule panna. Kuninganna oleks nii üleliigse ettevaatuse kui ka üleliigse usalduse tõttu ühteviisi kadunud. Ning tunnistagem peale kõ:ge muu. et proua Bonacieux'd sundis kõnelema tunne, mida ta tahtmatult oma noore kaitsja vastu tundis.
«Kuulge, ma usun teie tõotusi ja nõustun teie kinnitustega,» ütles noor naine d'Artagnanile. «Aga jumala nimel, kes meid ainsana kuuleb, vannun ma, et kui peaksite mind reetma ja minu vaenlased mind ellu jätavad, siis, süüdistades teid oma surmas, tapan ma enese ise.»
196
«Ja mina, proua, vannun jumala ees, et kui mind peaks kinni võetama teilt saadud ülesannet täites, siis pigem ma suren, kui ütlen või teen midagi, mis võiks kedagi kompromiteerida.»
Siis usaldas noor naine d'Artagnanile saladuse, millest too osa oli juhuslikult juba Samaritaine'i ees teada saanud.
See oli nende vastastikune armastuseavaldus.
D'Artagnan säras rõõmust ja uhkusest. Saladus, mida ta teadis, naine, keda ta armastas, usaldus ja armastus tegid tast hiiglase.
«Ma lähen, ma asun otsekohe teele,» ütles d'Artagnan.
«Kuidas? Te asute teele!» hüüdis proua Bonacieux. «Aga teie väeosa, teie kapten?»
«Tõepoolest, teie pärast unustasin ma kõik, kallis Constance. Jah, teil on õigus. Pean endale puhkust paluma.»
«Veel üks takistus,» sosistas proua Bonacieux nukralt. «Ah see, olge rahulik, sellest saan ma jagu,» ütles d'Artagnan pärast hetkelist mõtlemist. «Aga kuidas?»
«Lähen veel täna õhtul härra de Treville'i juurde ja palun, et ta oma kälimehelt härra des Essarts'ilt mulle loa hangiks.»
«Nüüd aga veel üks asi.»
«Mis asi?» küsis d'Artagnan, nähes, et proua Bonacieux kõhkles vastusega. «Teil võib-olla ei ole raha?»
«Võibolla on liiga palju öeldud,» lausus naeratades d'A-tagnan.
«Sellisel juhul võtke see,» ütles proua Bonacieux, avas kapi ja võttis välja rahapuuga, mida ta abikaasa oli tund aega tagasi nii hellalt silitanud.
«Kardinali kukkur!» hüüdis naerma pahvatades d'Artagnan, kes mäletatavasti läbi üleskistud põrandalaudade kogu jutuajamist kaupmehe ja tema naise vahel oli pealt kuulanud.
«Jah, kardinali kukkur,» vastas proua Bonacieux. «Näete, ta on üsna aukartustäratava välimusega.»
«Oh sa pagan küll!» hüüdis d'Artagnan. «See on alles kahekordselt tore nali — päästa kuninganna Tema Eminentsi raha abil!»
197
«Olete armas ja meeldiv noormees,» sõnas proua Bonacieux. «Uskuge, Tema Majesteet ei ole tänamatu.»
«Mulle on juba küllalt tasutud!» hüüdis d'Artagnan. «Ma armastan teid, teie lubate seda endale öelda: see on suurem õnn, kui ma julgesin loota.»

«Tasa!» ütles proua Bonacieux võpatades.
«Mis on?»
«Tänaval räägitakse.»
«See on ...»
«Minu mehe hääl, tundsin selle kohe ära.»
D'Artagnan jooksis ukse juurde ja lükkas riivi ette.
«Ta ei pääse enne sisse, kui mina olen läinud,» ütles ta. «Kui ma väljas olen, siis avage uks.»
«Ka mind ei tohi siit eest leida. Ja pealegi, kuidas seletan ma raha kadumist, kui ma veel siin olen?»
«Teil on õigus. Peame siit lahkuma.»
«Lahkuma? Aga kuidas? Kui me väljume, näeb ta meid.»
«Siis tuleb üles minu juurde minna.»
«Oo, te ütlete seda niisuguse häälega, et mul hakkab hirm.» Neid sõnu öeldes läksid proua Bonacieux' silmad niiskeks. DArtagnan nägi seda ja langes liigutatuna tema ette põlvili.
«Annan teile aadliku ausõna, et minu toas on teil niisama ohutu nagu mõnes templis,» ütles dArtagnan.
«Lähme siis,» lausus proua Bonacieux. «Usaldan ennast teie hoolde, mu noor sõber.»
DArtagnan tõmbas ettevaatlikult riivi eest ja kergelt otsekui varjud libisesid nad sisemise ukse kaudu koridori, läksid käratult trepist üles ja astusid d'Artagnani tuppa.
Tuppa jõudes barrikadeeris noormees kindluse mõttes ukse. Nad liginesid mõlemad aknale ja nägid luugi prao vahelt Bonacieux'd ühe mantlis mehega vestlemas.
Silmates mantlis meest, kargas dArtagnan püsti, tõmbas pooleldi välja oma mõõga ja tormas ukse poole.
See oli mees Meung’ist.
«Mis te ometi teete?» karjatas proua Bonacieux. «Saadate niiviisi meid kõiki hukatusse.»
«Ma vandusin, et tapan selle mehe!» hüüdis d'Artagnan.
198
«Praegusel hetkel ei kuulu teie elu teile, see on pühendatud teistele. Kuninganna nimel luban teil söösta vaid sellesse hädaohtu, mis on seotud teie teekonnaga.»
«Iseenese nimel ei käsi te midagi?»
«Enese nimel ma ainult palun teid,» lausus proua Bonacieux erutatult. «Aga kuulake, mulle tundub, et nad räägivad minust.»
DArtagnan läks aknale veel lähemale ja kuulatas.
Bonacieux oli avanud ukse ja leides eest tühja korteri, läks tagasi mantlis mehe juurde, kelle ta oli hetkeks üksi jätnud.
«Mu naine on ära,» ütles Bonacieux, «ta läks tagasi Louvre’isse.»
«Kas olete kindel, et ta ei aimanud teie kodunt lahkumise põhjust?» küsis võõras.
«Ei,» vastas Bonacieux iseteadvalt. «Ta on liiga pealiskaudne naine.»
«Kas kaardiväelane-kadett on kodus?»
«Ei usu. Nagu te isegi näete, on ta luugid suletud ja pragude vahelt ei paista mingit valguskiirt.»
«Ükskõik, tuleks siiski järele vaadata.»
«Kuidas seda teha?»

«Peab uksele koputama.»
«Ma küsin ta teenri käest.»
«Minge!»
Bonacieux astus majja. Sama ukse kaudu, kust olid läinud põgenikud, läks ta dArtagnani ukse taha ja koputas.
Keegi ei vastanud. Tahtes näida suursugusemana, oli Porthos Planchet' selleks õhtuks endale laenanud. DArtagnan aga hoidus endast elumärki andmast.
Sel silmapilgul, kui Bonacieux' sõrm uksele koputas, võpatasid mõlemal noorel südamed rinnus.
«Seal ei ole kedagi,» ütles Bonacieux.
«Olgu pealegi, aga lähme ikkagi tuppa, seal on kindlam kui ukselävel.»
«Oh, mu jumal!» sosistas proua Bonacieux. «Nüüd ei kuule me enam midagi.»
«Vastuoksa, nüüd me kuuleme seda paremini,» vastas dArtagnan.
DArtagnan kiskus üles kolm või neli põrandalauda.
199

mis tegi tema toast omamoodi Dionüsiose kõrva, laotas vaiba põrandale, laskus põlvili ja andis proua Bona-cieux'le märku, et temagi avause juurde kummarduks.
«Kas te olete kindel, et majas ei ole hingegi?» küsis võõras.
«Vastutan selle eest,» ütles Bonacieux.
«Te arvate siis, et teie naine...»
«On Louvre'isse tagasi läinud.»
«Ilma et ta kellegi teisega peale teie oleks kõnelnud?»
«Olen selles kindel.»
«Kas mõistate, see on väga tähtis?»
«Järelikult on see tähtis teade, mis ma teile tõin.»
«Väga tähtis, mu kallis Bonacieux, ma ei varja seda teie eest!»
«Kardinal jääb siis minuga rahule.»
«Olen selles kindel.»
«Suur kardinal!»
200
«Kas te mäletate hästi, et jutuajamises teiega ei nimetanud teie naine nimesid?» «Ei, ma ei usu.»
«Kas ta ei maininud proua de Chevreuse'i, härra Buckinghami ja proua Vernet’d?»
«Ei, ta ütles ainult seda, et tahab mind ühe väga tähtsa isiku ülesandel Londonisse saata.»
«Reetur!» sosistas proua Bonacieux.
«Vakka!» sosistas d'Artagnan, haarates ta käe, mille proua Bonacieux midagi mõtlemata ta kätte jättis.
«Ikkagi olete rumal, et te silmakirjakski ülesannet enda peale ei võtnud,» jätkas mantlis mees. «Kiri oleks praegu teie käes. Ohustatud riik oleks päästetud ja teie...»
«Ja mina?»
«Teie! Kardinal oleks teid aadliseisusesse tõstnud . . .»
«Kas ta ütles teile seda?»
«Jah, ma tean, ta tahtis teile seda üllatust valmistada.»
«Ärge muretsege, minu naine imetleb mind ja ma jõuan veel . . .» jätkas Bonacieux.

«Idioot!» sosistas proua Bonacieux.
«Vait!» ütles d'Artagnan tugevasti tema kätt surudes.
«Kuidas te veel jõuate?» küsis mantlis mees.
«Ma lähen LouvreMsse, küsin oma naist, ütlen talle, et ma mõtlesin järele ning võtan asja enda peale, saan kirja kätte ja jooksen kardinali juurde.»
«Hästi! Minge ruttu! Ma tulen varsti tagasi, et teie käigu tulemusi teada saada.»
Tundmatu väljus.
«Nurjatu!» ütles proua Bonacieux, nimetades ka veel selle nimega oma meest.
«Vait!» kordas d'Artagnan veel tugevamini noore naise kätt surudes.
Kole ulgumine katkestas d'Artagnani ja proua Bonacieux' mõtisklusi. Bonacieux oli märganud rahapunga kadumist ja karjus appi.
«Oo, mu jumal!» hüüdis proua Bonacieux. «Ta ajab nüüd kogu linnaosa kokku.»
Bonacieux karius kaua. Kuna niisugune kisa oli aga sagedane, ei meelitanud see kedagi Fossoyeurs'i tänavale]a pealegi oli kaupmehe maja juba mõnd aega halvas

kuulsuses. Nähes, et keegi ei tule, läks ta karjudes majast välja ja ta häält kuuldi Baci tänava suunas kaugenevat.
«Nüüd, kus ta lahkus, on ka teil aeg minna,» ütles proua Bonacieux. «Julgust, aga eelkõige ettevaatust! Ja ärge unustage, et teie elu on kuninganna teenistu-
S6S.»
«Tema ja teie teenistuses!» hüüdis d'Artagnan. «Ärge muretsege, kaunis Constance, tulen tagasi, väärides tema tänu. Aga kas ma tagasi tulles ka teie armastust väärin?»
Noore naise vastuseks oli ainult sügav punastamine.
Mõne hetke pärast väljus d'Artagnan omakorda samuti musta mantlisse mässituna, mille ääre alt pikk mõõga-tupp elegantselt välja ulatus.
Proua Bonacieux jälgis teda pika armunud pilguga, millega saadab meest naine, kes tunneb, et teda armastatakse. Niipea kui d'Artagnan nurga taha kadus, langes proua Bonacieux põlvili ja hüüdis käsi risti pannes:
«Oo, mu jumal! Kaitse kuningannat! Kaitse mind!»

XIX SÕJAPLAAN.

D'Artagnan läks otseteed härra de Treville'i juurde. Ta oletas, et mõne hetke pärast kannab asjast kardinalile ette too neetud tundmatu, kes näis olevat tema agent, ja d'Artagnan arvas õigusega, et ei tohi hetkegi kaotada.
Noormehe süda pulbitses rõõmust. Talle avanes võimalus ühel hoobil kuulsaks saada ning raha teenida, ja otsekui esimene julgustus lähendas see lugu teda armastatud naisele. See juhus andis talle korraga rohkem, kui ta oleks julgenud nõuda saatuselt.
Härra de Treville viibis salongis, ümbritsetud oma tavalistest külalistest — aadlikest. D'Artagnan, keda ma; jas tunti kui igapäevast külalist, läks otsekohe kabinetti ja palus härra de TrevilleMle teatada, et ta temaga tähtsa asja pärast kõnelda soovib.
D'Artagnan oli vaevalt viis minutit oodanud, kui härra de Treville sisse astus. Esimesest pilgust noormehe säravale

näole mõistis auväärne kapten, et on juhtunud midagi erakordset.

Kogu tee oli d'Artagnan endamisi mõtelnud, kas ta usaldab härra de TrevilleMle kõik või palub temalt lihtsalt puhkust salajase ülesande täitmiseks. Kuid härra de Tre-| ville oli temasse alati nii hästi suhtunud, ta oli nii ustav kuningale ja kuningannale ning vihkas nii südamest kardinali, et noormees otsustas talle kõik ära rääkida.

«Tahtsite minuga kõnelda, mu noor sõber?» küsis , härra de Treville.

«Jah, härra,» vastas d'Artagnan. «Loodan, et andestate tülitamise, kui kuulete, kuivõrd tähtis on asi, mille pärast ma tulin.» «Rääkige, ma kuulan.»

«Küsimuses ei ole midagi vähemat kui kuninganna au või isegi elu,» lausus d'Artagnan häält tasandades.

«Mis te kõnelete?» küsis härra de Treville, vaadates ringi, kas nad ikka tõepoolest on üksi, ja pööras siis pilgu küsivalt d'Artagnanile.

«Härra, juhus on teinud mind saladuse kaasteadjaks ...»

«Ma loodan, et hoiate seda, noormees, oma elu hinnaga.»

«Teile pean ma selle avaldama, mu härra, sest ainult Teie võite mind aidata ülesande täitmisel, mille sain Tema Majesteedilt kuningannalt.»

«On see teie saladus?»

«Ei, härra, see on kuninganna saladus.»

«Kas Tema Majesteet kuninganna lubas teil seda mulle avaldada.»

«Ei, härra, vastupidi, mul soovitati asi kõige rangemas saladuses hoida.»

«Miks tahate siis sellest saladusest mulle kõnelda?»

«Ütlesin juba, et ilma teieta ei saa ma midagi teha, ja kardan, et keeldute täitmast palvet, millega teie juurde tulin, kui te ei tea, millisel eesmärgil ma seda teen.»

«Hoidke oma saladust, noormees, ja ütelge, mida te I, soovite.»

«Soovin, et te härra des Essarts'i paluksite mind kaheks nädalaks puhkusele lubada.» «Mis ajast, alates?»

203

«Tänasest ööst.»

«Kas lahkute Pariisist?»

«Sõidan ülesannet täitma.»

«Kas te võite mulle öelda, kuhu?»

«Londoni.»

«Kas keegi on sellest huvitatud, et te sinna-mitte ei jõuaks?»

«Usun, et kardinal teeks kõik, et takistada minu sinna-jõudmist.»

«Kas te lähete üksi?»

«Jah, üksi.»

«Sel juhul ei jõua te Bondyst kaugemale, ütlen ma teile, de Treville'i ausõna selle peale.»

«Kuidas nii?»

«Teid tapetakse.»

«Siis suren ma, täites oma kohust.»

«Teie ülesanne jääb aga täitmata.»

«See on tõsi,» ütles d'Artagnan.

«Uskuge mind,» jätkas de Treville, «sedalaadi ettevõtetes peab olema neli, et üks kohale jõuaks.»

«Teil on õigus, härra,» ütles d'Artagnan. «Te tunnete Athost, Porthost ja Aramist ja teate, et ma neid kasutada võin.»

«Avaldamata neile saladust, mida mina ei tahtnud teada?»

«Me vandusime üksteisele igavest usaldust ja piiritut ustavust. Pealegi võite teie neile öelda, et te mind täiesti usaldate, ja ega nemadki usu vähem kui teie.»

«Kõik, mis võin teha, on see, et annan igaühele kahenädalase puhkuse: Athosele selleks, et ta Forges'i tervisvetele sõidaks, sest ta haav teeb talle ikka veel häda; Porthosele ja Aramisele selleks, et nad sõpra saadaksid, keda nad nii raskes olukorras ei taha üksi jätta. Nende puhkusele lubamine on tõenduseks, et lasen neil teiega kaasa sõita.»

«Tänan teid, härra. Olge tuhandest terve!»

«Tõtake nüüd kohe sõprade juurde, et kõik oleks tänase öö jooksul korraldatud. Ah jaa, kõigepealt kirjutage avaldus härra des EssartsMle. Võib-olla jälitati teid siia tulekul; sel juhul oleks teie külaskäik minu juurde põhjendatud, sest kahtlemata on kardinalil see juba teada.»

204

D'Artagnan kirjutas avalduse ja härra de Treville kinnitas seda vastu võttes, et enne kella kahte öösel saadetakse neli puhkuseluba reisijatele koju kätte.

«Palun, olge nii kena ja saatke minu luba Athose juurde,» ütles d'Artagnan. «Kardan, et koju minnes võib mind mõni ebameeldiv kohtumine oodata.»

«Olge mureta! Hüvasti ja õnnelikku reisi! Muide!» hüüdis härra de Treville teda tagasi kutsudes.

D'Artagnan tuli tagasi.

«Kas teil on raha?»

D'Artagnan kõlistas taskus olevat kukrut. «Kas sellest jätkub?» küsis härra de Treville. «Siin on kolmsada pistooli.»

«Väga hea, sellega võib maailma lõppu jõuda. Minge siis!»

D'Artagnan kummardas härra de Treville'i ees, kes talle käe sirutas. D'Artagnan surus seda aupaklikult ja tänutundega. Pariisi jõudmisest saadik võis ta seda suurepärast meest ainult kiita, kes alati oli väärikas, ustav ja suuremeelne.

D'Artagnan ruttas esmajoones Aramise juurde. Sellest mälestusväärsest õhtust saadik, kus ta jälitas proua Bonacieux'd, polnud ta oma sõpra külastanud. Veelgi enam: d'Artagnan puutus noore musketäriga vaevalt kokku, ja kui ta vahetevahel teda nägigi, märkas ta Aramise näol alati sügava kurbuse jälgi.

Ka sel õhtul istus Aramis süngelt mõttes. D'Artagnan päris, mis on tema sügava kurvameelsuse põhjuseks. Aramis vabandas ennast sellega, et tal olevat vaja kirjutada tulevaks nädalaks ladinakeelne kommentaar Püha Augustinuse kaheksateistkümnenda peatüki kohta ja see tegevat talle tõsist muret.

Sõbrad olid saanud mõni minut vestelda, kui sisse astus härra de Treville'i teener, käes pitseeritud pakk.

«Mis see on?» küsis Aramis.

«Härra poolt palutud puhkuseluba,» vastas teener.

«Ma ei ole mingit puhkuseluba palunud.»

«Olge vait ja võlke vastu,» ütles d'Artagnan. «Teile, mu sõber, on siin poolepistooline vaeva eest. Ütelge härra de Treville'ile, et härra Aramis teda südamest tänab. Võite minna.»

205

Teener kummardas sügavalt ja väljus.

«Mis see kõik tähendab?» küsis Aramis.

«Võtke kaasa kõik, mida vajate kahenädalasel reisil, ja tulge minuga.»

«Ma ei või praegu Pariisist lahkuda, ilma et teaksin ...»

Aramis vaikis.

«Mis temast on saanud, eks ole?» jätkas d'Artagnan tema lauset.

«Kellest?»

«Naisest, kes oli siin, naisest tikitud taskurätiga.»

«Kes teile ütles, et siin oli mingi naine?» lausus Aramis surnukahvatuks muutudes.

«Nägin teda.»

«Ja te teate, kes ta on?»

«Vähemalt arvan teadvat.»

«Kuulge, kuna te niipalju teate, võib-olla teate siis ka seda, mis temast on saanud?» küsis Aramis.

«Arvan, ta pöördus tagasi Tours'i.»

«Tours'i. Teil on õigus. Te tunnete teda. Aga kuidas võis ta pöörduda tagasi Tours'i, mulle sõnagi teatamata?»

«Ta kartis, et teda võidaks vangistada.»

«Aga miks ta siis ei kirjutanud?»

«Ta kartis teid kompromiteerida.»

«D'Artagnan, te annate mulle eluisu tagasi!» hüüdis Aramis. «Uskusin, et ta mind põlgab, et ta mu reetis. Ma olin nii õnnelik teda jälle nähes. Ma ei suutnud uskuda, et ta minu pärast riskis oma vabadusega, ja ometi, missugusel teisel põhjusel võis ta Pariisi tulla?»

«Samal põhjusel, mis meid täna Inglismaale sunnib minema.»

«Mis põhjus see on?»

«Aramis, ühel päeval saate seda teada, täna aga pean ma esinema niisama tagasihoidlikult nagu «doktori vennatütar».»

Aramis naeratas, sest talle meenus lugu, mille ta oli ühel õhtul sõpradele jutustanud.

«Olgu siis! Kuna olete nii kindel, et tema on Pariisist lahkunud, ei hoia mind siin enam miski kinni ja ma olen valmis teiega kaasa tulema. Ütlesite, et lähme? ...»

206

«Athose juurde. Kui tahate kaasa tulla, siis soovitan teil kiirustada, sest oleme juba palju aega kaotanud. Muuseas, ütelge ka Bazinile.»

«Kas Bazin tuleb meiega kaasa?» küsis Aramis.

«Võib-olla. Igaks juhuks on hea, kui ta meiega Athose juurde tuleb.»

Aramis kutsus Bazini ja käskis tal Athose juurde järele tulla.

«Lähme siis,» ütles Aramis, võttis mantli, mõõga ning kolm püstolit ja avas veel asjatult kolm või neli sahtlit, et leida mõnd äraeksinud pistooli. Kui ta lõpuks veendus, et otsimine on asjatu, järgnes ta d'Artagnanile. Ta küsis endalt, kuidas võis kaardiväe kadett teada niisama hästi kui tema, kes oli naine, kellele ta ulualust andis? Ja ta teab isegi paremini kui tema, mis on tast saanud.

Väljudes asetas Aramis käe d'Artagnani õlale ja küsis, heites talle puuriva pilgu:

«Ega te ei ole sellest naisest kellelegi kõnelnud?»

«Mitte ühelegi hingele maailmas.»

«Isegi mitte Athosele ja Porthosele?»

«Mitte silpigi.»

«Siis on hea.»

Rahustatuna tähtsa küsimuse suhtes jätkas Aramis koos d'Artagnaniga teed ja nad jõudsid peagi Athose juurde, kes nende saabumisel hoidis puhkuseluba ühes ja härra de TrevilleM kirja teises käes.

«Kas teie suudate mulle seletada, mida tähendavad puhkuseluba ja kiri, mille ma just praegu sain?» küsis imestunult Athos.

«Minu kallis Athos, arvestades teie tervislikku seisukorda, ma soovin, et te läheksite kaheks nädalaks puhkusele. Minge siis Forges'i tervisvetele või mõnda teise kohta, mida peate sobivaks, ja tervenege ruttu.

Soovides Teile kõige paremat,

Treville.»

«Puhkuseluba ja kiri tähendavad seda, et te peate tulema koos minuga, Athos.» «Kas Forges’i tervisvetele?»

«Sinna või mõnda teise kohta.»

«Selleks, et teenida kuningat?»

207

«Kuningat või kuningannat: kas me ei ole siis Nende Majesteetide kuninga ja kuninganna teenrid?» Sel hetkel astus sisse Porthos.

«Neetud, küll on alles naljakas lugu!» sõnas Porthos. «Mis ajast antakse musketäridele puhkuseluba, ilma et nad seda paluksid.»

«Sest ajast, kus neil on sõbrad, kes seda nende eest paluvad,» vastas d'Artagnan.

«Ohoo!» ütles Porthos. «Siin näib midagi lahti olevat?»

«Jah, me asume reisile,» ütles Aramis.

«Missugusele maale?» küsis Porthos.

«Tõepoolest, mina seda ei tea, küsi d'Artagnanilt,» vastas Athos.

«Londoni, mu härrad,» vastas d'Artagnan.

«Londoni!» hüüdis Porthos. «Mis me Londonis teeme?»

«Just seda ei või ma teile öelda, mu härrad. Peate mind lihtsalt usaldama.»

«Londoni sõiduks on aga vaja raha,» lisas Porthos. «Minul aga raha ei ole.»

«Ka minul mitte,» ütles Aramis.

«Ka minul mitte,» ütles Athos.

«Minul aga on,» sõnas d'Artagnan, tõmbas oma varanduse taskust ja pani lauale. «Selles kukrus on kolmsada pistooli. Iga mees saab seitsekümmend viis. Sellest jätkub sõiduks Londoni ja tagasi. Pealegi ei pruugi te muretseda, kõik ei jõua niikuinii Londoni.»

«Aga miks?»

«Kõige tõenäolisuse kohaselt jäävad mõned meist teele.»

«Kas meil seisab siis ees sõjakäik?»

«Pean ütlema, et pealegi üks kardetavamaid.»

«Ah nii! Kuna ma pean riskeerima eluga, siis tahan vähemalt teada, mille eest,» ütles Porthos.

«Sellest oleks sulle küll palju kasu!» naeris Athos.

«Aga siiski, mina olen Porthosega ühel arvamusel,» ütles Aramis.

«Kas kuningal on kombeks teile aru anda? Ei. Ta ütleb teile lihtsalt: «Härrad, Gascogne'is või Flandrias on sõda. Minge sõdima!» Ja teie lähetegi. Miks? Teid see isegi ei huvita.»

208

«D'Artagnanil on õigus,» ütles Athos. «Siin on kolm puhkuseluba, mis saatis härra de Treville, ja kolmsada pistooli, mis tulevad ei tea kust. Mingem surmale vastu, kuhu meid kästakse minna. Kas elu on siis seda väärt, et tema pärast nii patju pärida? D'Artagnan, olen valmis sulle järgnema.» «Ka. mina olen valmis,» ütles Porthos. «Ka mina,» lausus Aramis. «Pealegi ei ole Pariisist lahkumine mulle vastumeelne. Ma vajan meelelahutust.»

«Tubli! Meelelahutust! Seda te saate, mu härrad, olge mureta,» ütles d'Artagnan.

«Noh! Millal me siis teele asume?» küsis Athos. «Otsekohe,» vastas d'Artagnan. «Me ei tohi minutitki kaotada.»

«Hei, Grimaud, Planchet, Mousqueton, Bazin!» hüüdsid neli noormeest oma teenreid kutsudes. «Puhastage saapad ja tooge hobused peakorterist siia!»

Iga musketär jättis tavaliselt enda ja oma teenri hobused peakorterisse, otsekui oleks see kasarm.

Planchet, Grimaud, Mousqueton ja Bazin tormasid kiiresti minema.

«Nüüd aga koostame sõjaplaani,» ütles Porthos. «Kuhu me kõigepealt läheme?»

«Calais'sse,» vastas d'Artagnan. «Sealt on kõige otsem tee Londoni.»

«Minu arvamus on järgmine,» ütles Porthos.

«Räägi!»

«Neli meest on koos reisides kahtlased: d'Artagnan annab meile kõigile juhtnöörid; mina sõidan ees Boulogne'i maanteed mööda, et teed kuulata; Athos sõidab kaks tundi hiljem välja Amiens'i maanteed mööda; Aramis tuleb meile Noyoni kaudu järele; d'Artagnan läheb seda teed mööda, mis talle meeldib, ning riietub Planchet'ks, Planchet aga tuleb meile järele kaardiväelase riietuses d'Artagnanina.»

«Mu härrad, mina arvan, et niisugustes asjades ei või teenreid usaldada: aadlik võib saladuse juhuslikult reeta, üks teener müüb selle aga peaaegu alati ära.»

«Porthose plaan näib mulle ebakohane olevat,» ütles d'Artagnan, «sest ma isegi ei tea, mis juhtnööre võiksin teile anda. Ma pean ühe kirja edasi toimetama, see on

209

kõik. Mul ei ole ja ma ei saa ka teha kirjast kolme ärakirja, sest kiri on pitseeritud; järelikult tuleb meil minu arvates koos reisida. Kiri on siin, selles taskus.» D'Artagnan näitas taskut, kus oli kiri. «Kui mind tapetakse, siis üks teist võtab kirja ja te jätkate teekonda. Kui ka tema tapetakse, siis võtab järgmine kirja ja nii edasi; peaasi, et üks meist jõuaks kohale, see on kõik, mis on vaja.»

«Braavo, d'Artagnan! Olen sinuga ühel nõul,» ütles Athos. «Pealegi peame olema järjekindlad: mina sõidan tervisvetele, teie saadate mind. Selle asemel et minna Forges'i, lähen ma mere äärde. Mul on vabadus valida. Kui mind tahetakse vangistada, näitan ma härra de Treville'i kirja ja teie näitate oma puhkuselubasid. Kui meile tungitakse kallale, siis kaitseme endid. Kui meid kohtu ette viiakse, siis kaitseme endid ja väidame, et meil ei olnud muud kavatsust kui ennast paarkümmend korda merevette kasta. Neljast üksikust mehest on kerge jagu saada, neü meest üheskoos on aga samahea kui terve väeosa. Me relvastame neli teenrit musketite ja püstolitega. Kui meie vastu saadetakse sõjavägi, siis astume lahingusse ja ellujääja viib kirja pärale, nagu ütles d'Artagnan.»

«Hästi öeldud!» hüüdis Aramis. «Sa ei räägi sageli, Athos, aga kui sa seda teed, siis otsekui kuldsuu Püha Johannes. Mina olen Athose plaaniga nõus. Ja sina, Porthos?»

«Mina samuti,» ütles Porthos, «kui ainult d'Artagnan sellega nõustub. D'Artagnan, kelle käes on kiri, on loomulikult ettevõtte juht. Tema otsustagu ja meie viime otsuse täide.»

«Olgu,» ütles d'Artagnan. «Mina otsustan, et võtame Athose plaani vastu ja asume teele poole tunni pärast.»

«Vastu võetud!» kordasid kolm musketäri kooris.

Igaüks sirutas käe kukru poole, võttis sealt seitsekümmend viis pistooli ja hakkas tegema ettevalmistusi, et lahkuda kokkulepitud tunnil.

210

XX TEEKOND.

Kell kaks öösel lahkusid meie neli seiklejat Saint-Denis' värava kaudu Pariisist. Nii kaua kui oli pime, sõitsid nad vaikides. Vastu tahtmist allusid nad pimeduse mõjule ja nägid kõikjal varitsejaid.

Koidu esimeste kiirtega pääsesid nende keelepaelad valla ja koos päikesega tuli tagasi lõbus tuju. Nad tundsid ennast otsekui lahingu eel, süda peksis, silmad naersid ja nad tundsid, et elu, millest nad peavad võib-olla lahkuma, on lõppude lõpuks siiski ilus.

Nende karavan näis üsnagi hirmuäratav. Musketäride mustade ratsude, sõdurite tublide kaaslaste sõjakas kõnnak ja reeglipärane samm, mis oli eskadronis harjumuseks saanud, oleksid reetnud kõige varjatumagi inkognito.

Nende järel ratsutasid hambuni relvastatud teenrid.

Kõik läks hästi kuni Chantillyni, kuhu jõuti kell kaheksa hommikul. Oli vaja einestada. Ratsanikud tulid maha kõrtsi ees, mille silt kujutas Püha Martinit, kes loovutab poole oma mantlist vaesele. Teenritel kästi hoida hobuseid saduldatuna ja nad pidid iga hetk edasisõiduks valmis olema.

Sõbrad astusid võõrastetuppa ja istusid lauda.

Keegi aadlik, kes oli äsja Dammartini teed kaudu saabunud, istus sama laua taga ja einestas. Ta alustas juttu vihmast ja ilusast ilmast; reisijad vastasid. Ta jõi nende terviseks, reisijad vastasid samaga tema viisakusavaldusele.

Sel silmapilgul aga, kui Mousqueton tuli teatama, et hobused on valmis, ja just lauast tõusti, tegi võõras Port-hosele ettepaneku juua kardinali terviseks. Porthos vastas, et teeb seda heameelega, kui võõras omakorda kuninga terviseks joob. Võõras kisendas, et ta ei tunne ühtegi teist kuningat peale Tema Eminentsi. Porthos sõimas teda joodikuks. Võõras tõmbas oma mõõga tupest.

«Saite tobedusega hakkama,» ütles Athos. «Aga ükskõik, nüüd ei ole võimalik enam taganeda. Tapke see mees ja tulge meile järele nii kiiresti kui võimalik.»

211

Nad hüppasid kolmekesi hobuste selga ja kihutasid minema, Porthos tõotas aga oma vastasele, et pistab ta läbi kõigi vehklemiskunsti reeglite kohaselt.

«See oli esimene!» ütles Athos viiesaja sammu järel. «Aga miks tungis see mees kallale Porthosele ja mitte kellelegi teisele?» küsis Aramis.

«Sellepärast, et Porthos kõneleb valjemini kui meie kõik, ja ta pidas teda juhiks,» ütles d'Artagnan,

«Olen alati öelnud, et see Gascogne'i kadett on üks tarkuse allikas,» sosistas Athos.

Ratsanikud jätkasid oma teekonda.

212

Beauvais's tegid nad kahetunnise peatuse, et hobuseid puhata lasta ja Porthost järele oodata. Kuna kahe tunni pärast polnud Porthos ikka veel tulnud ja temast ka igasugune teade puudus, liikusid nad edasi.

Ühe ljöö kaugusel Beauvais'st, seal, kus tee kulgeb kahe järsu nõlvaku vahelt, kohtasid nad kaheksat kuni kümmet meest, kes näisid teed parandavat — nad kaevasid auke ja süvendasid poriseid rööpaid.

Kartes määrida oma saapaid ses kunstlikus poris, pöördus Aramis vihaselt meeste poole. Athos tahtis teda tagasi hoida, aga oli juba hilja. Töömehed hakkasid reisijaid pilkama ja ärritasid oma häbematusega isegi külmaverelise Athose nii vihale, et ta oma hobusega ühele neist peale tormas.

Kohe taganesid mehed kraavi juurde ja võtsid sealt peidetud musketid. Selle tagajärjel sattusid meie seitse reisijat sõna otseses mõttes kuulirahe alla. Aramisel tungis kuul õlast läbi, Mousquetoni tabas kuul, mis jäi peatuma ristluudest allpool asuvasse pehmesse kehaossa. Siiski kukkus ainult Mousqueton hobuse seljast maha, mitte küll sellepärast, et ta haav oleks olnud hädaohtlik, vaid sellepärast, et ta ise ei näinud oma haava ja kahtlemata uskus, et haav on hirmsam, kui see tegelikult oli.

«See on luuresalk,» ütles d'Artagnan. «Ei maksa püssirohtu raisata, edasi teele!»

Kuigi Aramis oli haavatud, haaras ta hobuse lakast ja kihutas teistele järele. Ka Mousquetoni hobune oli neile järele jõudnud ja kappas nüüd üksinda rivis.

«See on tagavarahobuseks,» ütles Athos.

«Mulle oleks kübar rohkem meele järele,» sõnas d'Artagnan. «Kuul viis minu oma minema. Missugune õnn, et kaasasolev kiri ei olnud kübaras.»

«Tont võtaks, ega vaene Porthos vist küll eluga pääse, kui ta sealt läbi tuleb,» ütles Aramis.

«Oleks Porthos jalul, siis oleks ta meile juba järele jõudnud,» tähendas Atros. «Mina arvan, et joobnu muutus võitlusväljal kaineks.»

Ja nad kihutasid veel kaks tundi edasi, kuigi hobused olid väga väsinud ja peaaegu kokku varisemas.

Reisijad olid valinud kõrvaltee, lootes, et neid siis vähem tülitatakse. Crevecoeuris aga teatas Aramis, et ta

213

ei suuda enam edasi ratsutada. Ja tõepoolest, oli vaja kogu tema elegantse välimuse ja peente kommete alla peidetud julgust, et niigi kaugele jõuda. Iga minutiga kahvatas ta üha enam ja teda tuli hobuse seljas toetada. Ühe kõrtsi ukse ees aidati ta sadulast, tema juurde jäeti Bazin, kes lahingus pealegi oli rohkem tüliks kui kasuks, ja sõideti edasi lootuses Amiens'is ööbida.

«Oh sa kurat küll!» ütles Athos, kui nad jälle edasi ratsutasid, kusjuures neist olid järele jäänud ainult kaks isandat ja Grimaud ning Planchet. «Enam ei lase ma end lolliks teha, ja ma vastutan, et kellelgi ei lähe korda sundida mind suud avama või mõõka tupest tõmbama siit kuni Calais'ni. Vannun ...»

«Ei maksa vanduda,» ütles d'Artagnan. «Kihutame parem, kuni hobused jaksavad.»

Ja reisijad surusid kannused hobuste külgedesse, nii et need uue jõuga edasi tormasid. Keskööl jõuti Amiens'i ja peatuti «Kuldse Liilia» võõrastemajas.

Välimuse järgi näis peremees olevat kõige ausam inimene maapeal, ta tuli võõrastele vastu, küünlajalg ühes ja puuvillane öömüts teises käes. Ta tahtis paigutada reisijad mugavatesse tubadesse, mis õnnetuseks asusid maja eri pooltes. D'Artagnan ja Athos ei olnud nõus; peremees vastas, et tal ei ole teisi ruume, mis oleksid kohased ekstsellentsidele. Kuid reisijad teatasid, et nad magavad üldtoas, kus võib nende jaoks madratsid põrandale visata. Peremees vaidles vastu, reisijad aga jäid kindlaks. Nende soov tuli täita.

Nad olid just oma voodid korraldanud ja ukse' seestpoolt barrikadeerinud, kui õue poolt aknaluugile koputati. Nad küsisid, kes seal on, tundsid ära oma teenrite hääled ja avasid.

Need olid tõepoolest Grimaud ja Planchet.

«Grimaud'st üksinda aitab küllalt hobuste valvamiseks,» ütles Planchet. «Kui härn d soovivad, võin mina heita põiki ukse ette. Nii võivad nad kindlad olla, et keegi ei pääse nende juurde.»

«Aga mille peale sa heidad?» küsis d'Artagnan.

«Minu ase on siin,» vastas Planchet.

Ja ta näitas õlekubu.

«Tule siis,» ütles d'Artagnan. «Sul on õigus: peremehe nägu ei meeldi mulle, see oli liiga lahke.» «Ka mulle ei meeldi ta,» kinnitas Athos. Planchet ronis aknast sisse ja heitis põiki ukse ette, kuna Grimaud sulges ennast talli, lubades, et kell viis hommikul on tema ja hobused sõiduvalrnis.

Öö möödus kaunis rahulikult. Kella kahe paiku hommikul püüti küll ust avada, kuna aga Planchet unest ärkas ja hüüdis: «Kes seal on?», siis vastati, et on eksitud, ja mindi jälle ära.

Kella nelja ajal hommikul kuuldi hobusetallist suurt kisa. Grimaud oli tahtnud tallipoisse äratada ja need hakkasid teda peksma. Akent avades nähti vaest poissi meelemärkuseta maas lamavat, pea hanguhoobiga lõhki löödud.

Planchet läks hoovi ja tahtis hobuseid saduldada, aga hobused olid väga kurnatud. Ainult Mousquetoni hobune, mis eelmisel päevaj viis-kuus tundi ilma ratsanikuta sõitis, oleks võinud sõitu jätkata, kuid arusaamatu eksituse tõttu oli loomaarst, keda oli kutsutud peremehe hobuse juurde aadrit laskma, teinud seda Mousquetoni hobusega.

Olukord muutus murettekitavaks: kõik need üksteisele järgnenud äpardused võisid olla juhuslikud, kuid nad võisid olla väga hästi ka mingi vandenõu tagajärg. Athos ja d'Artagnan väljusid, kuna Planchet läks järele kuulama, kas kuskilt ümbruskonnast ei saaks osta kolme hobust. Ukse ees seisid kaks sõiduvalrnis hobust, värsked ja tugevad. Just seda oligi neile vaja. Ta küsis, kus on hobuste peremehed. Talle öeldi, et peremehed magasid öö võõrastemajas ja õiendavad praegu kõrtsmiku juures arvet.

Athos läks alla arvet maksma, d'Artagnan ja Planchet jäid välisuksele seisma. Kõrtsmik oli tagapool, madalas toakeses, kuhu Athost paluti sisse astuda.

Athos astus halba aimamata sisse ja tõmbas taskust kaks pistooli, et maksta. Peremees istus üksi oma laua taga, mille üks laegas oli poolavatud. Ta võttis Athose käest raha, veeretas seda näpu vahel ja kisendas siis äkki, et see on valeraha, ja et ta laseb nad mõlemad, tema ja tema sõbra kui valerahategijad kinni võtta.

215

«Nurjatu,» ütles Athos tema poole sammudes, «ma raiun sul kõrvad peast!»

Samal hetkel astusid neli hambuni relvastatud meest kõrvalustest sisse ja tormasid Athose kallale.

«Mina olen lõksus!» karjus Athos kogu kopsude jõuga. «Anna hobusele kannuseid, d'Artagnan, anna kannuseid!» Ja ta laskis püstolist kaks pauku.

D'Artagnan ja Planchet ei lasknud seda endale kaks korda öelda. Nad päästsid lahti mõlemad ukse juures olevad hobused, hüppasid neile selga, vajutasid kannu-sed neile kõhtu ja kihutasid tuhatnelja minema.

«Kas sina tead, mis sai Athosest?» küsis d'Artagnan Planchet'lt edasi kihutades.

«Oh, härra,» vastas Planchet, «nägin läbi klaasukse, kuidas kaks meest tema laskudest langesid ja kuidas ta kahele järelejäänud mehele mõõgaga kallale tormas.

«Vapper Athos!» ümises d'Artagnan. «Kui kahju, et pidime ta niiviisi abita jätma. Kuid kes teab, võib-olla ootab meid ennast kahe sammu pärast seesama saatus. Edasi, Planchet, edasi! Oled tubli poiss.»

«Ütlesin teile juba, härra, et pikardialast tuntakse õieti alles tegevuse juures. Pealegi on siin minu kodukoht, see annab mulle tublisti hoogu juurde.»

Ning veelgi rohkem hobuseid kannustades jõudsid nad ilma peatumata Saint-Omeri. Saint-Omeris lasksid nad hobustel puhata, valjad käe ümber, et kõigeks valmis olla, sõid püstijalu tänaval ja kihutasid siis edasi.

Sada sammu enne Calais' väravaid langes kokku d'Ar-tagnani hobune ja ükski vägi ei suutnud teda enam üles ajada; veri purskus tal ninast ja silmist. Jäi üle veel Planchet' hobune, see aga oli peatunud ja ei liikunud enam paigast.

Nagu öeldud, olid nad õnneks ainult sada sammu linnast eemal. Nad jätsid hobused maanteele ja jooksid sadamasse. Planchet juhtis isanda tähelepanu aadlikule, kes tuli oma teenriga, ja oli neist ainult viiskümmend sammu eespool.

Nad lähenesid kiiresti aadlikule, kellel näis olevat tuline rutt. Tema säärsaapad olid tolmused ja ta päris järele, kas ta ei saaks otsekohe Inglismaale sõita.

216

«Ei oleks midagi lihtsamat,» vastas ühe sõiduvalmis kuunari peremees, «kui täna hommikul ei oleks tulnud käsk, et ükski isik ei tohi lahkuda ilma kardinali eriloata.»

«Mul on luba,» ütles aadlik ja tõmbas taskust paberi, «siin ta on.»

«Laske see sadamaülema juures viseerida ja tulge siis tagasi minu juurde,» ütles laevamees. «Kust ma leian sadamaülema?» «Ta on oma suvemajas.» «Ja kus see asub?»

«Veerand ljööd linnast eemal. Näete, seal, see kivikatusega maja väikese kingu jalal.»

«Väga hea!» ütles aadlik.

Ja teenri saatel sammus ta sadamaülema maja poole.

D'Artagnan ja Planchet läksid talle järele viiesaja sammu kauguselt.

Niipea kui nad linnast välja jõudsid, kiirendas d'Artag-nan sammu ja jõudis aadlikule järele, kui see parajasti metsatukka astus.

«Härra, mulle näib, et teil on väga kiire,» ütles d'Ar-tagnan.

«Enam kiirem ei saa ollagi, härra.»

«Kahetsen väga,» ütles d'Artagnan, «aga kuna ka minul on väga kiire, siis tahtsin paluda, et osutaksite mulle väikese teene.»

«Ja nimelt?»

«Tahtsin paluda, et laseksite mind ette.»

«Võimatu,» ütles aadlik, «neljakümne nelja tunniga sõitsin ma kuuskümmend ljööd maha, ja homme keskpäeval pean ma olema Londonis.»

«Olen sõitnud sama tee neljakümne tunniga ja pean homme hommikul kell kümme olema Londonis.»

«Mul on väga kahju, härra, aga ma jõudsin esimesena kohale ja ei kavatse jääda teiseks.»

«Väga kahju, härra, aga mina saabusin teisena ja lähen läbi esimesena.»
«Sõidan kuninga ülesandel!» ütles aadlik.
«Ja mina sõidan iseenese ülesandel!» ütles d'Artagnan.
«Mulle näib, te norite tüli?»
«Ja mida siis muud, kurat võtku!»
218
«Mida te tahate?»
«Kas tahate seda teada?»
«Muidugi.»
«Olgu! Tahan eriluba, mis teil on kaasas, sest minul niisugust ei ole ja ma vajan seda hädasti.»
«Usun, te teete nalja.»
«Ma ei naljata iialgi.»
«Laske mind läbi.»
«Ei lase.»
«Mu tubli noormees, ma löön teie pea lõhki. Hei, Lubin, too mu püstolid siia!»
«Planchet,» ütles d'Artagnan, «võta teener oma hooleks, mina katsun isandaga valmis saada.»
Planchet, keda tema esimene vägitegu oli julgustanud, kargas Lubini kallale ja olles tugev ning jõuline, paiskas ta Lubini selili ja surus põlve talle rinnale.
«Ajage oma asi korda, härra,» ütles Planchet, «mina olen omaga valmis.»
Seda nähes tõmbas aadlik mõõga tupest ja tormas d’Artagnani kallale. Tal oli aga tegemist tugeva vastasega.
Kolme sekundiga andis d'Artagnan talle kolm mõõga-hoopi, sõnades iga hoobi juures:
«See on Athose eest, see on Porthose eest, see on Aramise eest.»
Kolmanda hoobi juures prantsatas aadlik maha.
D’Artagnan uskus, et vaenlane on surnud või vähemalt minestuses, ja ligines talle, et läbipääsuluba ära võtta. Sel hetkel kui ta käe sirutas, et teda läbi otsida, torkas haavatu, kes ei olnud mõõka käest lasknud, talle rinda, öeldes:
«See on teile.»
«Ja see on minu eest! Kes pärast naerab, naerab paremini!» kisendas maruvihane d'Artagnan, naelutades ta maa külge neljanda mõõgapistega kõhtu.
Sel korral sulges aadlik silmad ja kaotas teadvuse.
D'Artagnan otsis läbi tasku, kuhu aadlik oli sõiduloa pannud, ja võttis selle ära. Luba oli välja antud krahv de Wardes’i nimele.
Seepeale heitis d’Artagnan viimase pilgu noormehele, kes oli vaevalt kakskümmend viis aastat vana ja kelle ta
219
jättis siia lamama meelemärkusetult, võib-olla isegi surnult, ning ohkas kummalise saatuse üle, mis sunnib inimesi üksteist hävitama nende isikute huvides, keda nad üldse ei tunne ja kes sageli isegi ei tea, et nad on olemas.
Kuid peagi äratas teda neist mõtisklustest Lubini hädakisa, kes röökis ja kõigest jõust appi karjus.
Planchet pani käe ta kõrile ja pigistas kogu jõuga.
220

«Härra, seni kui ma teda niimoodi kinni hoian, ei karju ta, olen selles täiesti kindel. Niipea aga, kui ma ta lahti lasen, hakkab ta uuesti lõugama. Ma näen, ta on normandialane, ja normandialased on kangekaelsed.»

Ja tõepoolest, kuidas Lubini kõri ka kokku ei pigistatud, ikkagi püüdis ta häält teha.

«Oota,» ütles d'Artagnan.

Ta võttis oma taskuräti ja toppis tal suu kinni.

«Ja nüüd seome ta puu külge,» ütles Planchet.

Nad tegid seda väga hoolikalt. Seepeale lohistati krahv de Wardes oma teenri lähedusse. Kuna öö hakkas juba kätte jõudma ja kinniseotu ning haavatu olid mõlemad mõne sammu kaugusel metsaservast, siis pidid nad arvatavasti hommikuni sinna jääma.

«Nüüd aga sadamaülema juurde,» ütles d'Artagnan.

«Kuulge, mulle näib, et olete haavatud?» ütles Planchet.

«Ah, see on tühiasi. Õiendame enne rutulisemad küsimused, siis asume minu haava juurde, mis minu arvates ei ole pealegi kuigi kardetav.»

Ja mõlemad kiirustasid suurte sammudega auväärse ametniku suvemaja poole.

Teatati krahv de Wardes'i tulekust.

D'Artagnan juhatati sisse.

«Kas teil on kardinali allkirjaga läbipääsuluba?» küsis sadam aülem.

«Jah, härra,» vastas d'Artagnan, «siin see on.»

«Hästi, luba on kõigiti korras ja heade soovitustega.» ütles sadamaülem.

«See on väga lihtne, olen tema ustavamaid poolehoidjaid,» vastas d'Artagnan.

«Näib, et Tema Eminents tahab takistada kedagi Inglismaale jõudmast.»

«Jah, kedagi teatud d'Artagnani, bearni aadlikku, kes lahkus Pariisist koos kolme sõbraga, et Inglismaale pääseda.»

«Kas te tunnete teda isiklikult?» küsis sadamaülem.

«Keda?»

«Seda d'Artagnani?»

«Suurepäraselt.»

«Kirjeldage mulle tema välimust.»

221

«Ei ole midagi lihtsamat.»

Ja d'Artagnan kirjeldas täpp-täpilt krahv de Wardes'i välimust.

«Kas temaga on keegi kaasas?» küsis sadamaülem. «Jah, Lubini-nimeline teener.»

«Me valvame nende järele ja kui nad peaksid meie kätte sattuma, võib Tema Eminents olla muretu. Nad saadetakse kindla vahi all Pariisi tagasi.»

«Sellega, härra ülem, osutaksite kardinalile suure teene.»

«Kas te tagasi tulles saate temaga jälle Pariisis kokku, härra krahv?»

«Aga muidugi.»

«Ütelge talle palun, et olen tema ustav teener.»

«Tingimata.»

Rõõmus selle lubaduse üle, viseeris sadamaülem sõiduloa ja andis d'Artagnanile tagasi.

D'Artagnan ei hakanud asjatute meelitustega aega raiskama, kummardas sadamaülemale, tänas teda ja lahkus.

Välja jõudes andsid nad Planchet'ga jalgadele valu, läksid kaugelt ringi, hoidusid kõrvale metsast ja tulid teise värava kaudu linna.

Laev oli ikka veel sõiduvalmis ja laevamees ootas sadamas.

«Noh, kuidas on?»

«Siin on minu viseeritud läbipääsuluba.»

«Ja see teine aadlimees?»

«Tema ei sõida täna, aga olge mureta, ma maksan mõlema ülesõidu eest.»

«Kui asi on nii, siis sõidame,» ütles laevamees.

«Sõidame!» kordas d'Artagnan.

Ja ta hüppas Planchefga lootsikusse. Viie minuti pärast olid nad pardal.

Oli ka viimane aeg. Umbes poole ljöö kaugusel kaldast nägi d'Artagnan valgusesähvatust ja kuulis pauku.

Kahuripauk teatas sadama sulgemisest.

Nüüd leidis d'Artagnan mahti oma haava järele vaadata, õnneks, nagu ta isegi oletas, ei olnud see eriti kardetav. Mõõk oli ribi riivanud ja siis mööda konti

222

libisenud; pealegi oli särk otsekohe haavale kleepunud ja ainult mõni veretilk oli välja nirisenud.

D'Artagnan oli surmani väsinud. Talle laotati madrats laevalaele, ta heitis sinna peale ja uinus.

Järgmisel hommikul koidu ajal oli ta veel ainult kolm-neli ljööd Inglismaa rannast eemal. Kogu öö oli puhunud nõrk tuul ja nad olid aeglaselt edasi liikunud.

Kell pool üksteist astus d'Artagnan Inglismaa pinnale ja hüüdis:

«Lõpuks olen ma siin!»

See aga ei olnud veel kõik: tuli jõuda Londoni, Inglismaal oli sideteenistus üsna hästi korraldatud. D'Artagnan ja Planchet võtsid kumbki hobuse ja postipoiss sõitis nende ees. Nelja tunniga jõudsid nad pealinna väravaisse.

CArtagnan ei tundnud Londonit, d'Artagnan ei mõistnud sõnagi inglise keelt. Kuid ta kirjutas Buckinghami hertsogi nime paberile ja igaüks näitas talle teed hertsogi Jossi.

Hertsog viibis kuningaga Windsoris jahil.

D'Artagnan küsis hertsogi esimest kammerteenrit, kes saatis hertsogit kõigil tema reisidel ja kõneles suurepäraselt prantsuse keelt. D'Artagnan ütles talle, et on tulnud Pariisist ja peab tema isandaga otsekohe kõnelema, sest kaalul on elu ja surm.

D'Artagnan kõneles nii usaldustäratavalt, et Patrice — nii oli ministri teenri nimi — jäi teda uskuma. Ta laskis kaks hobust saduldada ja sõitis ise teejuhiks kaasa. Kui Planchet hobuse seljast maha võeti, oli ta kange nagu puunott: vaese poisi jõud oli päris otsas. D'Artagnan näis aga olevat rauast.

Jõuti lossi ja päriti seal järele; kuningas ja Bucking-ham olid soos linnujahil, kaks-kolm ljööd eemal. Kahekümne minutiga olid nad juhatatud kohas. Varsti kuulis Patrice isanda häält, kes oma jahikulli hõikas.

«Keda pean teatama Tema Kõrgus hertsogile?» küsis Patrice.

«Ütelge, et temaga soovib kokku saada noormees, kes ühel õhtul Pariisis Samaritaine'i vastas Pont-Neufil temaga tüli noris.»

«Kummaline soovitus.»

223

«Küllap näete, see mõjub niisama hästi kui mõni teinegi.»

Patrice kihutas minema, sai hertsogi kätte ja teatas talle d'Artagnani sõnadega, et käskjalg ootab teda.

Buckingham sai silmapilk aru, et jutt on d'Artagnanist, ja aimates, et Prantsusmaal on midagi juhtunud, mida talle tahetakse teatada, küsis ainult, kus see käskjalg on. Tundes eemalt ära kaardiväe univormi, kannustas ta hobust ja sõitis otseteed d'Artagnani juurde. Patrice peatus diskreetselt eemal.

«Kas kuningannaga on õnnetus juhtunud?» hüüdis Buckingham, pannes sellesse küsimusse kõik oma salajasemad mõtted ja kogu armastuse.

«Usun, et mitte. Siiski arvan, et teda ähvardab mingi suur hädaoht, millest ainult Teie Heldus võib teda päästa.»

«Mina!» hüüdis Buckingham. «Oleksin väga õnnelik, kui saaksin talle millegagi kasulik olla! Rääkige! Rääkige!»

«Võtke see kiri!» ütles d'Artagnan. «Kiri! Kellelt see on?»

«Usun, et Tema Majesteedilt.»

«Tema Majesteedilt!» ütles Buckingham nii hirmsasti kähvatades, et d'Artagnan arvas teda minestusse langevat.

Ta murdis pitsati lahti.

«Mis see on?» küsis ta, näidates d'Artagnanile kirjas olevat auku.

«Ah, seda ma ei näinudki,» ütles d'Artagnan. «Krahv de Wardes'i mõõk tegi kahtlemata selle ilusa augu, kui ta mulle rinda torkas.»

«Kas te olete haavatud?» küsis Buckingham.

«Oh, ainult tühipaljas kriimustus,» ütles d'Artagnan.

«Püha jumal! Mida ma loen!» hüüdis hertsog. «Patrice, jää siia! Või õigemini otsi kuningas üles, kus ta ka ei oleks, ja ütle Tema Majesteedile, et ma palun ennast alandlikult vabandada, sest ülitähtis asi sunnib mind kiiresti Londoni tagasi pöörduma. Tulge, mu härra, tulge!»

Ja mõlemad hakkasid pealinna poole kihutama.

224

XXI KRAHVINNA DE WINTER.

Teel laskis hertsog d'Artagnani endale jutustada, mitte küll kõike, mis oli aset leidnud, vaid ainult seda, mida d'Artagnan teadis. Noormehe suust kuuldut oma mälestustega kõrvutades võis ta küllalt hästi olukorra tõsidust mõista, pealegi selgus see ka kuninganna kirjast, nii lühike ja ebaselge kui see ka oli. Kuid kõige rohkem üllatas teda, et kardinalil, kes oli väga huvitatud sellest, et noormees ei jõuaks Inglismaa pinnale, ei õnnestunud teda teel peatada. Vastuseks tema imestusele jutustas siis d'Artagnan tarvituselevõetud ettevaatusabinõudest ja sellest, kuidas ta tänu oma veristena teele poetatud seltsimeeste eneseohverdusele pääses ainult mõõgapistega, mis oli läbi torganud kuninganna kirja ja mille eest ta härra de Wardes’ile nii julmalt kätte tasus. Kuulates seda väga tagasihoidlikult esitatud jutustust, vaatas hertsog aegajalt üllatunult d'Artagnani otsa, nagu ei suudaks ta uskuda, et noormehes, kellele näo järgi ei võinud veel kahtkümmend aastatki anda, võis peituda nii palju ettevaatust, vaprust ja andumust.

Hobused kihutasid tuulekiirusel ja mõne minuti pärast olid nad Londoni väravais. Kui d'Artagnan arvas, et hertsog linnas oma ratsu kiirust vähendab, siis ta eksis: hertsog kihutas kõigest jõust edasi, vähe hoolides sellest, et võis pikali paisata inimesed, kes ta teele sattusid. Sõites läbi City, juhtus seda tõepoolest kaks või kolm korda, kuid Buckingham ei vaadanud isegi tagasi, et näha, mis oli saanud nendest, keda ta oli maha paisanud. D’Artagnan järgnes talle, saadetud hüüetest, mis väga sarnanesid kirumistega.

Lossiõue sisse sõites hüppas Buckingham hobuse seljast maha, viskas, ratsutid käest ja sööstis trepist üles, tundmata muret, mis saab loomast. D'Artagnan tegi samuti, kuigi tundis veidi rohkem muret nende võrratute loomade pärast, kelle väärtust ta oli hindama õppinud. Oma rahustuseks nägi ta köökidest ning tallidest kolme või nelja teenrit välja tormavat ja hobuste juurde jooksvat.

225

Hertsog sammus nii kiiresti, et d'Artagnanil oli raske talle järele jõuda. Ta läks läbi tervest reast salongidest, mille toredust Prantsusmaa kõrgeimad aukandjad ei oleks osanud kujutledagi, ja jõudis lõpuks magamistuppa, kus peen maitse ja luksus moodustasid imepärase kooskõla. Toa alkoovis oli tapeedisse peidetud uks; hertsog avas selle kuldvõtmega, mida ta samast metallist ketiga kaelas kandis. D'Artagnan jäi peenetundeliselt eemale seisma, kuid üle ukseläve astudes pöördus Buckingham ümber ja nähes noormehe kõhklust, ütles talle:

«Tulge sisse ja kui teile langeb osaks õnn, et Tema Majesteet teid vastu võtab, siis jutustage talle, mida siin nägite.»

226

Kutsest julgustatuna järgnes d'Artagnan hertsogile, kes tema järel ukse sulges.

Mõlemad olid nüüd väikeses üleni pärsia siidiga kaetud ja kullaga tikitud pühamus, mida heledalt valgustas paljude küünalde sära. Sinisest sametist baldahhiini all, ümbritsetuna punastest ja valgetest sulgedest, rippus omamoodi altari kohal kuninganna Anna elusuuruses portree, mis oli nii võrratult loomulik, et d'Artagnan üllatusest karjatas: oleks võinud uskuda, et kuninganna hakkab kohe kõnelema.

Portree all altaril seisis kastike teemantehtega.

Hertsog läks altari juurde, põlvitas nii, nagu teeks seda preester Kristuse pildi ees, ja avas siis kastikese.

«Võtke,» ütles ta, tõmmates kastist välja suure sinise üleni kalliskividest sätendava lindi. «Siin on need hindamatud kivid, mille kohta andsin vande, et lasen nad koos endaga maha matta. Kuninganna andis nad mulle, kuninganna võtab nad minult tagasi. Tema tahtmine, nagu jumala tahtmine, sündigu alati ja igavesti.»

Siis hakkas ta suudlema ükshaaval teemante, millest tal tuli lahkuda. Äkki kõlas hertsogi suust hirmus karjatus.

«Mis on?» küsis d'Artagnan ehmunult. «Mis teiega on, milord?»

«Kõik on kadunud,» hüüdis Buckingham, minnes näost valgeks kui surnu, «kaks ripatsit puudub, ainult kümme on veel järel.»

«Kas milord on nad kaotanud või arvab ta, et need on talt varastatud?»

«Nad on varastatud,» jätkas hertsog. «See on kardinali tegu. Vaadake, näete, lindid, mis neid kinni hoidsid, on kääridega läbi lõigatud.»

«Kui milord aimaks, kes võis need var ... Võib-olla on kalliskivid veel selle inimese käes.»

«Oodake! Oodake!» hüüdis hertsog. «Ainus kord, kus ma neid kandsin, oli kuninga juures ballil Windsoris, nädal aega tagasi. Krahvinna de Winter, kellega ma olin tülis, leppis sel ballil minuga ära. See lepitus oli armukadeda naise kättemaks. Tollest päevast peale ei ole ma teda enam näinud. See naine on kardinali käsilane.»

227

«Kogu maailm on siis tema käsilasi täis!» hüüdis d'Ar-tagnan.

«Oo jaa, seda küll,» ütles Buckingham viha pärast hambaid kokku surudes. «Kardinal on kohutav vaenlane. Aga millal toimub ball?»

«Tuleval esmaspäeval.»

«Tuleval esmaspäeval! Sinna on viis päeva, meil jääb veel aega ülegi. Patrice!» hüüdis hertsog pühamu ust avades. «Patrice!»

Ilmus tema ustav kammerteener.

«Kutsuge minu kullassepp ja sekretär siia!»

Teenri vaikiv ja kiire lahkumine näitas, et talle oli saanud harjumuseks pimesi ning vastuvaidlematult sõna kuulda.

Hoolimata sellest et kullasseppa oli esimesena nimetatud, ilmus sekretär enne. Asi oli väga lihtne — ta elas lossis. Ta leidis Buckinghami magamistoas laua ääres istuvat ja oma käega mingeid korraldusi kirjutavat.

«Härra Jackson,» ütles talle hertsog, «te lähete otsekohe lordkantsleri juurde ja ütlete, et teen talle ülesandeks need korraldused täita. Tahan, et need tehtaks otsekohe teatavaks.»

«Aga kõrgus, kui lordkantsler küsib, mis asjaolud sunnivad Teie Heldust nii erakordseid abinõusid tarvitusele võtma, mis pean talle siis vastama?»

«Ütelge, et niisugune on minu soov ja ma ei ole kohustatud oma tegudest kellelegi aru andma.»

«Kas ta peab teie vastuse sel kujul ka Tema Majesteedile edasi andma,» jätkas sekretär naeratades, «kui Tema Majesteet juhuslikult huvi tunneb selle vastu, miks ükski laev ei tohi väljuda Suurbritannia sadamatest?»

«Teil on õigus, härra,» vastas Buckingham. «Sel juhul öelgu ta kuningale, et olen otsustanud sõda alustada ja et see on minu esimene vaenulikkuseakt Prantsusmaa vastu.»

Sekretär kummardas ja väljus.

«Selles suhtes võime nüüd rahulikud olla,» ütles Buckingham uuesti d'Artagnani poole pöördudes. «Kui teemandid ei ole juba teel Prantsusmaa poole, siis jõuavad nad sinna alles pärast teid.»

«Kuidas nii?»

228

«Just praegu kehtestasin kõigi Tema Majesteedi sadamais olevate laevade kohta väljasõidu keelu ja ilma eriloata ei julge ükski neist ankrut hiivata.»

D'Artagnan vaatas kohkunult meest, kes kasutas kuninga poolt temale usaldatud piiramatut võimu oma armastuse huvides. Buckingham luges noormehe mõtteid ta näoilmest ja naeratas.

«Oo jaa,» ütles ta, «kuninganna Anna on minu tõeline kuninganna. Ainus sõna tema poolt, ja ma reedan oma maa, oma kuninga, oma jumala. Ta palus mind mitte saata La Rochelle'i protestantidele abi, mida olin lubanud, ja ma ei saatnud. Ma ei pidanud sõna, aga see on mulle ükskõik, ma täitsin ta soovi. Ütelge, kas mulle ei ole rikkalikult tasutud — tasuks kuulekuse eest sain tema portree!»

D'Artagnani hämmastas, missuguse hapra ja salajase niidi otsas võib mõnikord rippuda inimeste ja terve rahva elu.

Ta oli sügavas mõttes, kui kullassepp sisse astus. See oli iirlane, üks oma ala osavamaid meistreid, kes ise tunnistas, et Buckinghami hertsogi tellimused toovad talle aastas sisse sada tuhat liivrit.

«Härra 0'Reilly,» ütles hertsog teda pühamusse juhtides, «vaadake neid teemante ja ütelge, mis nende tükk maksab?»

Kullassepp heitis vaid ühe pilgu ehete peenele väljatöötlusele, arvutas välja teemantide väärtuse ja vastas kõhklemata:

«Tuhat viissada pistooli tükk, milord.»

«Mitu päeva läheb vaja kahe teemantripatsi valmistamiseks? Te näete, kaks on puudu.»

«Nädal aega, milord.»

«Maksan teile kolm tuhat pistooli tükist, pean saama nad ülehomseks.» «Milord saab nad.»

«Härra O'Reilly, te olete asendamatu, see aga ei ole veel kõik: neid teemantripatseid ei või kellegi kätte usaldada, nad tuleb siin lossis valmistada.»

«Võimatu, milord, ainult mina üksi võin nad nii välja töötada, et keegi ei märka erinevust vanade ja uute vahel.»

229

«Seepärast, mu kallis härra O'Reilly, oletegi minu vang, ja kui te ka tahaksite minu paleest väljuda, ei saaks te seda teha. Niisiis leppige olukorraga. Nimetage mulle oma õpipoisid, keda vajate, ja tööriistad, mis nad peavad kaasa tooma.»

Kullassepp tundis hertsogit ja teadis, et igasugune vasturääkimine on asjatu. Nii leppiski ta otsekohe olukorraga.

«Kas ma tohin oma naisele teatada?»

«Oo, te võite teda isegi näha, mu kallis härra O'Reilly: olge mureta, teie vangipõlv ei ole karm. Kuna aga igasugune tülitamine nõuab kahjutasu, siis siin, võtke see tšekk tuhandele pistoolile veel lisaks kahe teemantripatsi hinnale, et unustaksite ebamugavused, mis teile põhjustan.»

D'Artagnan ei suutnud toibuda hämmastusest, mis temas tekitas minister, kes nii vabalt võis käsutada miljonite ja inimeste üle.

Kullassepp kirjutas oma naisele, saatis talle tšeki tuhande pistooli peale ja palus endale saata kõige osavam õpipoiss, teemante, mille kaalu ning liiki ta kirjas lähemalt kirjeldas, ja tööriistad, mida vajas.

Buckingham viis kullassepa temale määratud ruumi, mis poole tunniga muudeti töötoaks. Siis asetas tä iga ukse ette valvuri käsuga mitte kedagi sisse lasta peale tema kammerteenri Patrice'i. Asjatu on lisada, et kullassepp O'Reilly'1 ja tema abilisel oli absoluutselt keelatud mistahes ettekäändel väljuda.

See küsimus lahendatud, tuli Buckingham tagasi d'Artagnani juurde.

«Nüüd, mu noor sõber,» ütles ta, «Inglismaa on meie kahe päralt: mida te soovite, mida ihaldate?»

«Voodit,» vastas d'Artagnan. «Pean tunnistama, et praegusel hetkel on voodi see, mida kõige enam vajan.»

Buckingham andis d'Artagnanile toa oma magamistoa kõrval. Ta tahtis noormeest enda läheduses hoida — mitte umbusaldusest, vaid selleks, et võida kellegagi kogu aeg kuningannast kõnelda.

Tunni aja pärast tehti Londonis teatavaks korraldus, et sadamaist ei tohi Prantsusmaa suunas lahkuda ükski

230

laev, isegi mitte postilaev. Kõigi silmis tähendas see sõja-kuulutamist kahe kuningriigi vahel.

Ülejärgmisel päeval kell üksteist olid teemantripatsid valmis. Nad olid nii täpselt järele tehtud, nii täiuslikult sarnased, et Buckingham ei suutnud uusi vanadest eraldada, ja neis asjus kõige vilunumadki asjatundjad oleksid eksinud niisamuti nagu tema. Ta laskis otsekohe kutsuda d'Artagnani. «Võtke, siin on teemantripatsid, mille järele te tulite, ja olge mulle tunnistajaks, et tegin kõik, mis on inimese võimuses.»

«Ärge muretsege, milord, jutustan kõik. mida nägin. Aga kas Teie Heldus kavatseb anda mulle kalliskivid ilma kastita?»

«Kastike oleks teile ainult tüliks. Pealegi on kastike mulle seda armsam, et see on ainus, mis mulle jääb. telge, et jätsin selle endale.»

«Ütlen kõik sõna-sõnalt edasi, milord.»

«Ja nüüd,» lausus Buckingham noormehele ainiti otsa vaadates, «kas suudan ma teile iial kuidagi tasuda?»

D'Artagnan punastas kuni juuksejuurteni. Ta sai aru, et hertsog otsis sobivat viisi, kuidas sundida teda midagi vastu võtma. Mõte, et tema ja ta sõprade vere eest tasutakse inglise kullaga, oli talle kummaliselt vastumeelne.

«Räägime avameelselt, milord, ja kaalume kõike põhjalikult, et ei tuleks asjatuid arusaamatusi,» vastas d'Artagnan. «Ma olen Prantsusmaa kuninga ja kuninganna teenistuses ja kuulun härra des Essarts'i kaardiväelaste kompaniisse, kes nagu tema õemees härra de Treville'gi tunneb kuningliku paari vastu ülimat kiindumust. Veelgi enam, ma ei oleks võib-olla kõike seda teinud, kui keegi, kes on mu südamedaam, nii nagu kuninganna on teie südamedaam, poleks seda soovinud.»

«Jah,» ütles hertsog naeratades, «ma arvan isegi tundvat seda teist isikut, see on .. .»

«Milord, ma ei nimetanud ta nime,» katkestas noormees ägedalt.

«Õigus,» ütles hertsog. «Niisiis sellele isikule võlgnen ma tänu teie andumuse eest?»

«Nii see on, milord, sest -praegu, kus küsimuses on sõda, tunnistan teile, et näen Teie Helduses ainult inglast,

231

järelikult ainult vaenlast, keda ma meelsamini kohtaksin lahinguväljal kui Windsori pargis või Louvre'i võlvialustes. See kõik ei takista mind aga oma ülesannet täpipealt täitmast ja kui olukord nõuab, olen valmis surema, et seda lõpule viia. Aga ma kordan teile, Teie Heldus on mulle niisama vähe tänu võlgu selle eest, mis tegin enda heaks meie teisel kohtumisel, kui selle eest, mis tegin teie heaks meie esimesel kohtumisel.»

«Meie, inglased, ütleme selle kohta: «Uhke nagu šotlane»,» pomises Buckingham.

«Meie aga ütleme: «Uhke nagu gaskoonlane»,» vastas d'Artagnan. «Gaskoonlased on Prantsusmaa šotlased.»

D'Artagnan kummardas hertsogi ees ja valmistus lahkuma.

«Tohoo! Kas te tahate niisama lihtsalt ära minna? Kustkaudu? Mismoodi? Olgu ma neetud! Need prantslased ei kohku ka millegi eest tagasi!»

«Ma unustasin, et Inglismaa on saar, ja teie olete tema valitseja.»

«Minge sadamasse, küsige prikki «le Sund» ja andke see kiri kaptenile. Ta viib teid ühte väiksesse sadamasse, kus teid kindlasti ei teata oodata ja kus tavaliselt ainult kalalaevad randuvad.»

«Mis on selle sadama nimi?»

«Saint-Valéry; aga oodake ometi. Kui te sinna jõuate, leiate viletsa kõrtsi, millel pole nime ega silti, tõelise madruste urka. Eksida pole võimalik, selliseid on seal vaid üksainus.»

«Ja siis?»

«Te küsite peremeest ja ütlete talle: «Forward».»

«Mis see peab tähendama?»_

««Edasi» — see on märgusõna. Peremees annab teile saduldatud hobuse ja näitab, missugust teed mööda peate minema; te leiate oma teel neli niisugust vahejaama. Kui te soovite, võite anda igale neist oma Pariisi aadressi ja neli hobust saadetakse teile sinna järele. Kahte neist tunnete te juba ja asjatundjana näisite neid hindavat: nendega sõitsime me siia. Te võite mind uskuda, ülejäänud pole halvemad. Need neli hobust on lahingu-varustuses. Nii uhke kui te ka olete, ei keeldu te ometi ühte neist vastu võtmast ja teie sõbrad ülejäänud kolme.

232

Pealegi võite neid sõjas meie vastu kasutada. Eesmärk pühitseb abinõu, nagu teie prantslased vist ütlete.»

«Jah, milord, ma võtan nad vastu,» ütles d'Artagnan, «ja kui jumal lubab, kasutame teie kingitust hästi.»

«Ja nüüd, teie käsi, noormees! Võib-olla kohtume peagi lahinguväljal, seni aga tahan uskuda, et lahkume heade sõpradena.»

«Jah, milord, kuid lootuses peatselt vaenlasteks saada.»

«Selles võite kindel olla, tõotan teile seda.»

«Jään teie sõna peale lootma, milord.»

D'Artagnan kummardas hertsogi ees ja läks kiiresti ukse poole.

Toweri kindluse vastast leidis ta juhatatud laeva, andis kirja üle kaptenile, kes laskis selle sadamaülema juures kinnitada ja tõstis kohe purjed üles.

Viiskümmend laeva olid sõiduvalmis ja ootasid.

Kui nad möödusid ühest laevast, peaaegu tema parrast riivates, arvas d'Artagnan ära tundvat naise Meung'ist, sellesama, keda tundmatu aadlik oli nimetanud mileediks ja kes d'Ärtagnani arvates oli nii ilus; tänu jõevoolule ja pärituulele liikus laev aga nii kiiresti, et oli peagi silmist kadunud.

Järgmisel päeval, hommikul kella üheksa paiku, jõuti Saint-Valerysse.

D'Artagnan ruttas kohe kokkulepitud kõrtsi poole, mille ta sealt kostva lärmi järgi ära tundis: siin kõneldi sõjast Inglismaa ja Prantsusmaa vahel kui peatsest ja vältimatust sündmusest, kuna lõbusad madrused pummeldasid.

D'Artagnan trügis inimeste summast läbi peremehe juurde ja ütles talle sõna «forward». Silmapilk andis peremees talle märku järgneda, väljus koos temaga hoovipoolse ukse kaudu, viis ta talli, kus ootas saduldatud hobune, ja küsis, kas ta vajab veel midagi.

«Mul on vaja teada, missugust teed mööda pean sõitma,» ütles d'Artagnan.

' «Siit minge Blangysse ja Blangyst Neufchätelisse. Neufchätelis astuge «Kuldse Sirbi» kõrtsi. Ütelge peremehele märgusõna ja te saate sealt saduldatud hobuse nagu siitki.»

«Kas ma võlgnen teile midagi?» küsis d'Artagnan.

233

«Kõige eest on makstud,» ütles peremees, «ja pealegi rikkalikult. Asuge teele ja juhtigu teid jumal!»

«Aamen,» vastas noormees minema kihutades.

Nelja tunni pärast oli ta Neufchätelis.

Ta pidas saadud juhtnööridest täpselt kinni. Neufchätelis nagu Saint-Valeryski leidis ta saduldatud hobuse ootamas. Uue hobuse selga istudes tahtis ta püstolid eelmisest sadulast kaasa võtta, aga selle sadulataskust leidis ta samasugused.

«Mis on teie aadress Pariisis?»

«Kaardiväelaste kasarm, des Essarts'i kompanii.»

«Hästi,» vastas peremees.

«Missugust teed mööda pean sõitma?» küsis d'Artagnan omakorda.

«Roueni teed mööda: aga minge linnast vasakult poolt mööda. Peatuge väikeses Ecouis' külas, kus on üksainus kõrts «Prantsusmaa Vapp». Ärge otsustage selle üle välimuse järgi; tallis on seal niisama hea hobune kui see siin.»

«Kas sama märgusõna?»

«Täpselt sama.»

«Head aega, peremees.»

«Head teed, aadlimees! Kas te vajate veel midagi?»

D'Artagnan raputas pead ja kihutas kõigest jõust minema. Ecouis's kordus sama stseen: ta leidis ettenägeliku peremehe ja värske ning puhanud hobuse. Ta jättis oma aadressi, nagu oli teinud eelmiselgi korral, ja tormas edasi Pontoise'i. Pontoise'is vahetas ta viimast korda ratsut ja kell üheksa sõitis ta kiires traavis härra de Treville'i maja õuele.

Kaheteistkümne tunniga oli ta ratsutanud peaaegu kuuskümmend ljööd.

Härra de Treville võttis ta vastu, nagu oleks ta teda alles samal hommikul näinud. Ta surus ainult veidi tugevamini ta kätt kui tavaliselt ja teatas talle, et härra des Essarts'i kompanii on Louvre'is valvekorral ja ta võib oma postile asuda.

234

XXII MERLAISONI BALLETT.

Järgmisel päeval kõneldi kogu Pariisis ainult raehärrade poolt kuninga ja kuninganna auks korraldatavast ballist, kus kuninglikud kõrgused pidid tantsima kuninga lemmikballetis, Merlaisoni balletis.

Tõepoolest, juba nädal aega oli valmistatud raekoja ruume selleks pidulikuks sündmuseks igakülgselt ette. Linna puusepp ehitas tribüünid, kus pidid istuma kutsutud daamid, linna kaubaisand ehtis saali kahesaja valge vahaküünlaga — see oli tolle aja kohta kuulmatu luksus. Lisaks telliti kohale kakskümmend viiuldajat, ja kuna neil tuli mängida öö läbi, oli nende tasu kaks korda suurem tavalisest — nii seisis arves.

Kell kümme hommikul tuli kuningliku kaardiväe lipnik lärra de la Coste kahe ratsaväeohvitseri ja mitme ammuküti saatel 1innakirjutajalt Clement’ilt raekoja kõigi väravate, ruumide ja töötubade võtmeid nõudma. Võtmed anti talle otsekohe üle, igaüks neist oli .varustatud nimesildiga ja sellest hetkest peale vastutas härra de la Coste kõigi uste ja puiesteede valve eest.

Kell üksteist tuli kaardiväekapten Duhallier omakorda, tuues kaasa viiskümmend ammukütti, kes otsekohe rae-cotta valvesse asusid, iga mees temale määratud ukse juurde.

Kell kolm jõudsid kohale kaks kaardiväekompaniid, üks neist koosnes prantslastest, teine šveitslastest. Prantsuse kompaniist moodustasid poole härra Duhallier', poole härra des Essarts'i mehed.

Kell kuus õhtul hakkasid saabuma kutsutud külalised. Sedamööda kuidas nad kohale jõudsid, juhiti nad suurde saali, selleks valmistatud tribüünile.

Kell üheksa ilmus konnetaabli abikaasa. Kuna ta oli cuninganna järel peo tähtsaim isik, võtsid linnaisad teda siklikult vastu ja juhtisid ta kuningannale määratud oöži vastas asuvasse looži.

Kell kümme asetati Püha Johannese kiriku poolsesse äikesesse saali neljast ammukütist valvatud linna lauahõbeda kapi vastu lauakene küpsistega kuninga jaoks.

Keskööl kostis kära ja vaimustusehüüdeid, kuningas lähenes Louvre'ist mööda raekotta viivaid värvilistest laternatest valgustatud tänavaid.

Kalevist kuubedes raehärrad, kuus politseiseersanti tõrvikutega ees, ruttasid kohe kuningale vastu. Nad kohtasid teda trepil ja kaupmeeskonna vanem tervitas Tema Majesteeti saabumise puhul, millele vastuseks kuningas vabandust palus, et on nii hiljaks jäänud, ja ajas hiline, mise härra kardinali süüks, kes oli teda kinni pidanud kella üheteistkümneni, et rääkida riigi asjadest.

Tema Majesteeti, kes kandis piduriietust, saatsid Tema kuninglik kõrgus Monsieur*, krahv de Soissons, suur prior, LonguevilleM hertsog, Elbeufi hertsog, krahv d'Har-court, krahv La Roche-Guyon, härra de Liancourt, härra de Baradas, krahv de Cramail ja rüütel de Souveray.

Kõik märkasid, et kuningas oli kurb ja millegi pärast mures.

Mõlemale, nii kuningale kui ka Monsieur'\e oli seatud valmis eraldi kabinet. Mõlemas kabinetis ootasid maski-kostüümid. Omaette kabinetid olid ka kuningannal ja konnetaabli abikaasal. Majesteetide saatjaskonda kuuluvatel rüütlitel ja daamidel tuli kahekaupa riietuda selleks puhuks nende käsutusse antud tubades.

Enne oma kabinetti minekut andis kuningas käsu talle kardinali tulekust kohe teatada.

Pool tundi pärast kuninga kohalejõudmist kõlasid uued imetlushüüded; seekord teatasid need kuninganna tulekust. Nagu eelmiselgi korral, läksid raehärrad suursugusele külalisele vastu, politseiseersandid tõrvikutega ees.

Kuninganna astus saali ja kõik märkasid, et nagu kuningal nii oli ka temal kurb ja väga väsinud ilme.

Samal hetkel, kui kuninganna sisse astus, avanes ühe väikese, seni suletuna seisnud looži kardin ja nähtavale ilmus hispaania aadlikuks riietatud kardinali kahvatu nägu. Ta vaatas kuningannale ainiti otsa ja ta huuled naeratasid saatanlikus rõõmus: kuninganna ei kandnud teemantehet.

Kuninganna seisis natuke aega, et kuulata linnaisade lugupidamisavaldusi ja vastata daamide tervitustele.

* Monsieur — alates XVI sajandist tähistati selle nimega kuninga nooremat venda (kirjutati suure tähega).

Äkki ilmus kuningas koos kardinaliga saali uksele. Kardinal rääkis talle midagi väga tasa ja kuningas oli väga kahvatu.

Kuningas tungis rahva hulgast läbi ja ilma maskita, pihtkuue lindid vaevalt seotud, lähenes ta kuningannale ning ütles erutusest moondunud häälel:

«Madame, palun, mispärast ei kanna te teemantehet, kuigi te väga hästi teate, et selle nägemine oleks mulle rõõmu valmistanud?»

Kuninganna vaatas ringi ja nägi kardinali, kes seisis eemal, kuratlik naeratus huulil.

«Kõrgus,» vastas kuninganna ärritatud häälel, «ma kartsin, et rahvamurrus võiks nendega õnnetus juhtuda.»

«Sellega tegite suure vea, madame. Kinkisin need ehted teile selleks, et te neid kannaksite. Kordan teile, te tegite suure vea.»

Ja kuninga hääl värises vihast, kõik vaatasid ja kuulasid hämmastunult, kuigi ei mõistnud, mis on lahti.

«Kõrgus,» ütles kuninganna, «teemantehe on Louvre'is, ma võin kellegi sellele järele saata ja Teie Kõrguse soov täidetakse.»

«Tehke seda, madame, tehke seda nii ruttu kui võimalik, sest ballett algab tunni aja pärast.»

Kuninganna kummardas alistumise märgiks ja järgnes daamidele, kes pidid teda kabinetti saatma.

Ka kuningas läks oma kabinetti tagasi.

Üks hetk valitses saalis ärevus ning segadus.

Kõik märkasid, et kuninga ja kuninganna vahel midagi juhtus, kuid keegi polnud sõnagi kuulnud, sest mõlemad rääkisid nii tasa, et kõik olid aukartusest paar sammu eemaldunud. Viiuldajad mängisid hoogsalt, kuid neid ei kuulanud keegi.

Kuningas väljus esimesena oma kabinetist. Ta oli väga elegantses jahiülikonnas ja Monsieur ning teised rüütlid kandsid samasugust riietust kui temagi. Jahiülikond sobis kuningale kõige enam ja selles riietuses näis ta tõepoolest kuningriigi esimese rüütlina.

Kardinal läks kuninga juurde ja ulatas talle mingi kasti. Kuningas avas selle ja leidis kaks teemantripatsit.

«Mis see tähendab?» küsis ta kardinalilt.

237

«Mitte midagi erilist,» vastas see, «ainult kui kuninganna peaks ilmuma teemantripatsitega, milles ma küll kahtlen, siis lugege need üle, kõrgus, ja kui ripatseid on ainult kümme, siis küsige Tema Majesteedilt, kes võis temalt varastada need kaks.»

Kuningas vaatas küsivalt kardinalile, kuid ta ei jõudnud midagi küsida, sest kõigi suust kõlasid rõkkavad imetlushüüded. Kui kuningas näis oma kuningriigi esimese rüütlina, siis kuninganna oli kindlasti Prantsusmaa kõige ilusam naine.

Tõsi, jahikostüüm sobis talle suurepäraselt; ta kandis siniste sulgedega viltkübarat, kalliskividest pannaldega pärlhallist sametist keepi ja sinist hõbedaga tikitud atlass-seelikut. Tema vasakul õlal, sulgede ja seeliku värvi siidlindil särasid teemantripatsid.

Kuningas värises rõõmust ja kardinal vihast, kuid nad mõlemad olid kuningannast kaugel ega suutnud ripatsite arvu kindlaks määrata. Kuninganna kandis neid, kuid kas neid oli kümme või kaksteist?

Sel hetkel kuulutasid viiulihelid balleti algust. Kuningas sammus konnetaabli abikaasa juurde, kellega ta pidi tantsima, ja Tema Kuninglik Kõrgus Monsieur läks kuninganna juurde. Asuti kohtadele ja ballett algas.

Kuningas tantsis kuninganna vastas ja iga kord, kui nad teineteisest möödusid, kiindusid Tema Majesteedi silmad teemantripatseisse, mille arvu ta ei saanud kindlaks teha. Kardinali laupa kattis külm higi.

Ballett kestis tund aega, selles oli kuusteist etteastet.

Pärast balleti lõppu saatis iga kavaler oma daami kogu saali käteplaksutamise saatel kohale, kuid kuningas kasutas oma eesõigust daamist kohe lahkuda, et kiiresti kuninganna juurde tõtata.

«Tänan teid, madame,» ütles ta, «et ilmutasite sellist järeleandlikkust minu soovide suhtes, kuid ma arvan, teil puudub kaks ripatsit, ja ma toon need teile.»

«Kuidas, kõrgus!» hüüdis kuninganna üllatust teeseldes. «Te kingite mulle veel kaks? Siis on mul neid juba neliteist!»

Kuningas luges ripatsid üle. Tema Majesteedi õlal rippus tõepoolest kaksteist teemantripatsit. Kuningas kutsus kardinali.

238

«Noh, härra kardinal, mis see siis tähendab?» küsis kuningas karmilt.

«See tähendab seda, kõrgus,» vastas kardinal, «et tahtsin need kaks teemantripatsit Tema Majesteedile kinkida, ja kuna ma ei söandanud neid ise üle anda, valisin sellise viisi.»

«Ja mina olen Teie Eminentsile seda tänulikum,» vastas kuninganna Anna, kelle naeratus reetis, et ta ennast sellest teravmeelsest galantsusest petta ei lasknud, «et olen kindel — need kaks teemantripatsit läksid teile üksi niisama palju maksma kui ülejäänud kaksteist Tema Majesteedile.»

Kummardades kuningale ja kardinalile, läks kuninganna oma tuppa, kus ta oli maskikostüümi selga pannud ja kus ta pidi ümber riietuma.

Tähelepanu, mida me peatüki alguses osutasime selles kujutatud suursugustele isikutele, viis meid hetkeks kõrvale noormehest, kellele kuninganna Anna võlgnes äsja-saavutatud ennekuulmatu võidu kardinali üle. Kõigile tundmatuna jälgis ta ukse juures kokkusurutud rahvamurrus stseeni, mis oli arusaadav vaid neljale inimesele: kuningale, kuningannale, Tema Eminentsile ja temale.

Kuninganna oli oma tuppa läinud ja d'Artagnan valmistus lahkuma, kui ta äkki oma õlal kerget puudutust tundis. Ta pöördus ümber ja nägi noort naist, kes andis talle märku järgneda. Noore naise silmi varjas must mask, kuid sellest pigem teiste kui tema jaoks mõeldud ettevaatusabinõust hoolimata tundis ta silmapilkselt ära oma tavalise juhi, elava ja vaimuka proua Bonacieux'.

Väravavahi Germaini juures, kuhu d'Artagnan daami eelmisel õhtul kutsuda laskis, jõudsid nad teineteist vaevalt näha. Noor naine kiirustas nii väga kuningannale teatama suurepärast uudist saadiku õnnelikust tagasijõudmisest, et armastajad said vaevalt paar sõna vahetada. D'Artagnan järgnes proua Bonacieux'le tiivustatuna kahest tundest, armastusest ja uudishimust. Kui koridorid ikka tühjemaks jäid, tahtis d'Artagnan noort naist peatada, teda kinni hoida ja kas või ühe hetke vaadelda, kuid otsekui tabamatu lind kadus ta alati noormehe käte vahelt. Kui ta teda kõnetada püüdis, meenutas daami veetleva käeliigutusega suule surutud sõrm talle käski-

239

valt, et ta on jõu meelevallas, millele tuleb vähimagi nurinata pimesi alistuda. Lõpuks pärast käänakuid siia ja sinna minuti või paari jooksul avas proua Bonacieux ühe ukse ja juhtis noormehe täiesti pimedasse ruumi. Siin andis ta d'Artagnanile uuesti märku vaikida

ja kadus, avades teise, seina peidetud ukse; lahtijäetud ukse vahelt tulvas äkki heledat valgust.

Hetkeks jäi d'Artagnan liikumatult seisma, küsides endalt, kus ta on, kuid kõrvaltoast tulev valgus, soojus, parfüümide lõhn, kahe või kolme naise aupaklik ning peen kõnelus ja sageli korduv sõna «Majesteet» osutasid peagi sellele, et ta viibib kuninganna toa kõrval olevas ruumis.

Noormees hoidus varju ja ootas.

Kuninganna paistis olevat rõõmus ja õnnelik, mis näis väga üllatavat teda ümbritsevaid isikuid, kes, vastupidi, olid harjunud teda peaaegu alati murelikuna nägema. Kuninganna seletas oma head tuju pidustuste toredusega, sellega, et ballett oli talle meeldinud, ja kuna kuningannale ei tohi vastu vaielda, ükskõik kas ta nutab või naerab, siis püüdis igaüks teist üle trumbata, kiites Pariisi raehärrade armastusväärsust.

Kuigi d'Artagnan ei olnud kuningannaga varem kohtunud, tundis ta tema hääle teiste hulgast peagi ära — kõigepealt kerge välismaise aktsendi järgi ja edasi selle majesteetliku tooni järgi, mis iseenesest avaldub iga valitseja sõnas. Ta kuulis teda avatud uksele lähenevat ja uuesti kaugenevat ning kaks või kolm korda nägi ta valgussõõris koguni mingi naisekuju varju.

Äkki ilmus tapeedi varjust täiuslik valge käsivars. D'Artagnan mõistis, et see oli tema tasu, ta langes põlvili, haaras käe ja surus aupaklikult oma huuled võrratule käeseljale, siis kadus see, jättes noormehe pihku mingi eseme, milles ta ära tundis sõrmuse. Otsekohe sulgus uks ja d'Artagnan leidis enese pilkasest pimedusest.

D'Artagnan pani sõrmuse sõrme ja ootas edasi. Oli ilmne, et sellega polnud asi lõppenud. Tema andumuse eest oli tasutud, nüüd pidi tasutama armastuse eest. Liiatigi, pidu alles algas, kuigi ballett oli lõppenud, õhtusöök pidi olema kell kolm ja Saint-Jeani kiriku kell oli juba mõne aja eest kolmveerand kolm löönud.

240

Tõepoolest vaibus häältesumin kõrvaltoas vähehaaval ja kaugenes lõpuks hoopis. Siis avanes ruumi uks, kus d'Artagnan viibis, ja proua Bonacieux tõttas sisse.

«Teie! Lõpuks ometi!» hüüdis d'Artagnan.

«Tasa!» ütles noor naine, oma sõrme noormehe huultele pannes. «Tasa! Ja lahkuge sama teed mööda, kust tulite.»

«Aga kus ja millal näen ma teid jälle?» hüüdis d'Ar-tagnan.

«Koju jõudes leiate kirja, mis annab vastuse sellele kü-i.simusele. Minge, minge!»

Nende sõnadega avas ta koridoriukse ja lükkas d'Ar-tagnani toast välja.

D’Artagnan lahkus vähimagi vastupanuta, ühegi vastuväiteta, kuulekalt nagu laps, mis tõestab, et ta oli tõepoolest väga armunud.

XXIII KOHTUMINE.

D'Artagnan ruttas jooksujalu koju. Kuigi kell oli juba üle kolme ning tee viis läbi Pariisi kõige kardetavamatest linnaosadest, ei olnud tal ühtegi ebameeldivat kohtumist. fOn ju üldiselt teada, et joodikuid ja armunuid hoiab jumal.

Koridoriuks oli praokil, ta läks trepist üles ja koputas tasakesi, tema ja teenri vahel kokkulepitud signaaliga. | Planchet, kelle ta oli kaks tundi tagasi raekojast ära saatnud käsuga teda oodata, tuli ust avama. | «Kas keegi tõi mulle kirja?» küsis d'Artagnan kiiresti. «Ei, härra, keegi ei toonud,» vastas Planchet. «Üks Kiri tuli aga ise.»

«Lollpea, mis sa sellega öelda tahad?» «Tahan ütelda seda, et kui ma koju tulin, korterivõti taskus, millest ma hetkekski ei lahkunud, leidsin teie magamistoast roheliselt laudlinalt ühe kirja.» «Kus see kiri on?»

«Jätsin ta sinna, kus ta oli, härra. See pole loomulik, №t kirjad sel kombel ise inimeste juurde sisse astuvad. Kui vähemalt akengi oleks lahti olnud, või praokilgi.

241

siis ma ei räägiks. Aga ei, kõik oli kõvasti kinni. Härra, olge ettevaatlik, kindlasti on siin salapärased jõud mängus.»

Vahepeal tormas d'Artagnan magamistuppa ja avas kirja. See oli proua Bonacieux'lt ja selles olid järgmised read:

«Teid tahetakse palavalt tänada ja tänu ka teistelt isikutelt edasi anda. Olge täna õhtul kella kümne paiku Saint-Cloud's härra d'tstrees' maja nurga juures asuva aiamajakese vastas.

C. B.»

Kirja lugedes tundis d'Artagnan, kuidas südant paisutas ja kokku surus meeldiv kramp, mis piinab ning kallistab armastajate südant.

See oli tema esimene kiri, esimene temaga määratud kohtumine. D'Artagnani rõõmujoovastusest paisunud süda pidi peaaegu seisma jääma maise paradiisi lävel, mida armastuseks nimetatakse.

«Seda ma arvasin, härra,» ütles Planchet, nähes oma isandat vaheldumisi kahvatavat ja punastavat. «Kas ma ei arvanud õigesti, see on kahtlane lugu.»

«Sa eksid, Planchet,» ütles d'Artagnan. «Ja et sa mind usuksid, siis võta see eküü ja joo minu terviseks.»

«Tänan teid eküü eest, härra, ja luban, et täidan täpselt teie korraldused. Aga ikkagi on tõsi, et kirjad, mis niiviisi suletud majja tulevad ...»

«Langevad taevast, mu sõber, langevad taevast.»

«Härra on siis õnnelik?» küsis Planchet.

«Mu kallis Planchet, olen kõige õnnelikum inimene maailmas.»

«Kas te lubate, et kasutan ära teie õnne ja lähen magama?»

«Mine, mine.»

«Taevas õnnistagu teid, härra, aga ikkagi on tõsi, et kirjad ...»

Ja Planchet läks ära pead raputades, näol kahtlev ilme, mida d'Artagnani heldus ei olnud suuteline sealt täiesti kustutama.

Üksi jäädes luges d'Artagnan ikka ja jälle kirjakest, suudles oma paarkümmend korda tema kauni armsama

242

käega kirjutatud ridu. Lõpuks heitis ta voodisse, uinus magama ja nägi kuldseid unenägusid.

Hommikul kell seitse tõusis ta üles ja kutsus Planchet', kes teistkordse hüüde peale ukse avas, näol veel eelmise õhtu mure jäljed.

«Planchet,» ütles talle d'Artagnan, «ma lähen võibolla kogu päevaks ära, järelikult oled sa vaba kuni kella seitsmeni. Kell seitse õhtul aga pead olema kahe hobusega sõiduvalmis.»

«Ah nii,» ütles Planchet, «näib, et meil on kavas oma nahk veel mõnest kohast auklikuks teha lasta.»

«Sa võtad oma musketi ja püstolid kaasa.»

«Nojah, mis ma rääkisin!» hüüdis Planchet. «Seda ma arvasin. Neetud kiri!»

«Rahustu ometi, tainapea, me läheme ainult lõbu-sõidule.»

«Jah, lõbusõidule, nagu tol ilusal päeval, kus kuule sadas nagu rahet ja lõksud kerkisid maa seest.»

«Kuulge, härra Planchet, kui teil on hirm, lähen ma ilma teieta,» ütles d'Artagnan. «Mulle meeldib rohkem reisida üksi kui koos hirmust võbiseva kaaslasega.»

«Härra solvab mind,» ütles Planchet. «Ja ometi on härra mind tegutsemas näinud.»

«Seda küll, aga ma arvasin, et oled ühe korraga kogu oma julguse ära tarvitanud.»

«Küll härra näeb, et vajaduse korral on mul julgust veelgi. Palun ainult härrat, et ta seda liiga palju ei pillaks, kui ta tahab, et veel midagi järele jääks.»

«Kas sa arvad, et sul tänaõhtuseks kulutamiseks ikka veel jätkub?»

«Ma usun küll.»

«Olgu, jään siis sinule lootma.»

«Määratud kellaajal olen ma valmis. Arvasin ainult, et härdal on kaardiväe tallis üksainus hobune.»

«Võib-olla, et praegusel hetkel on veel üksainus, aga täna õhtul on neid seal neli.»

«Näib, et me käisime reisil hobuseid ostmas?»

«Just nii.»

D'Artagnan viipas Planchet’le lahkumisel julgustavalt käega ja väljus.

243

Uksel seisis härra Bonacieux. D'Artagnan kavatses teda kõnetamata mööduda, aga viimane tervitas nii mahedalt ning heatahtlikult, et üürnik oli sunnitud talle vastama ja isegi temaga juttu alustama.

Kuidas mitte olla veidi järeleandlik mehe suhtes, kelle naine on teiega määranud täna õhtuks kohtumise Saint-Cloud's härra d'Estrees' aiamajakese vastas! D'Artagnan astus lähemale nii armastusväärse ilmega, kui suutis näole manada.

Vestlus keerles loomulikult vaese mehe vangistamise ümber. Härra Bonacieux muidugi ei teadnud, et d'Artag-nan oli pealt kuulanud tema jutuajamist mehega Meung'ist, ja seepärast jutustas ta nüüd noorele üürilisele enda tagakiusamisest selle monstrumi härra de Laffemas' poolt, keda ta kogu jutuajamise kestel nimetas kardinali timukaks, ja seletas pikalt-laialt Bastille'st, riividest, luukidest, õhuaukudest, trellidest ja piinariistadest.

D'Artagnan kuulas teda eeskujuliku tähelepanuga. Kui ta oli lõpetanud, küsis d'Artagnan lõpuks:

«Kas te teate, kes röövis proua Bonacieux'? Ma ei suuda ikka unustada, et tänu sellele hirmsale sündmusele oli mul õnn teiega tuttavaks saada.»

«Oh, nad hoidusid hoolikalt mulle seda ütlemast,» sõnas härra Bonacieux, «ja ka mu naine omalt poolt vandus kõigi jumalate nimel, et ta ei tea seda. Aga mis olete teie teinud kõik need vahepealsed päevad?» küsis härra Bonacieux liigutava heasüdamlikkusega. «Ma ei näinud teid, ei teid ega teie sõpru ja ma ei usu, et oleksite korjanud Pariisi tänavasillutiselt kogu selle tolmu, mida Planchet eile teie saabastelt maha nühkis.»

«Teil on õigus, kallis härra Bonacieux, ma tegin koos sõpradega väikese reisi.»

«Kas kaugele?»

«Oh taevas, ei. Umbes nelikümmend ljööd siit. Saatsime härra Athose Forges'i tervisvetele, kuhu jäid ka mu sõbrad.»

«Aga teie tulite tagasi, eks ole?» ütles Bonacieux väga salakavala ilmega. «Teiesugusel ilusal poisil ei luba armsam kaua eemal viibida ja teid suvatseti oodata kannatamatult Pariisis, eks ole nii?»

244

«Jah, just nii,» ütles noormees naerdes. «Pean teile seda enam õiguse andma, et ilmselt ei ole võimalik teie eest midagi varjata. Jah, mind oodati ja pean kinnitama, et pealegi väga kannatamatult.»

Kerge vari libises üle Bonacieux' lauba, nii kerge, et d'Artagnan seda ei märganud.

«Ja kiirustamise eest tänatakse meid?» jätkas kaupmees kerge muutusega hääles, mis samuti oli nii kerge, et d'Artagnan seda ei märganud — nagu ta ei märganud hetkelist pilve, mis sekundi eest oli varjutanud selle väärika mehe nägu.

«Ah, võiksite vähemalt teeseldagi viisakat inimest!» ütles noormees naerdes.

«Ma küsin ainult sellepärast, et teada saada, kas te tulete hilja koju.»

«Milleks niisugune küsimus, mu kallis peremees?» küsis d'Artagnan. «Kas te kavatsete mind ootama jääda?»

«Ei, aga pärast areteerimist ja minu juures toimepandud vargust ehmun ma iga kord, kui kuulen ukse avamist, ja seda eriti öösel. Pagan, mis sinna parata! Mina pole ju sõjamees!»

«Noh, ärge siis ehmatage, kui ma tulen kell üks, kaks või kell kolm hommikul. Ärge ka siis ehmatage, kui ma hoopiski ei tule.»

Sel korral Bonacieux muutus nii kahvatuks, et d'Artag-nan ei saanud teisiti, kui pidi seda märkama, ja ta küsis, mis on peremehel viga.

«Mitte midagi,» vastas Bonacieux. «Pärast minu õnnetusi kannatan ma nõrkusehoogude all, mis mind ootamatult tabavad, ja ma tundsin, et mul läks värin üle ihu. Ärge pange seda tähele, sest teil on sellegagi küllalt tegemist, et olla õnnelik.»

«Jah, tõepoolest, mul on tegemist, sest ma olen õnnelik.»

«Esialgu veel mitte, te ütlesite ju, et alles täna õhtul.»

«Ka see õhtu saabub, jumal tänatud! Võib-olla ootate teie seda niisama kannatamatult kui minagi. Võib-olla külastab proua Bonacieux täna õhtul perekondlikku eluaset.»

«Proua Bonacieux ei ole täna õhtul vaba,» vastas

245

abielumees tõsiselt. «Oma töö pärast peab ta Louvre'is olema.»

«Seda halvem teile, mu kallis peremees, seda halvem. Kui ma olen õnnelik, siis tahan ma, et kõik inimesed oleksid õnnelikud, aga paistab, et see ei ole võimalik.»

Ja noormees eemaldus, naerdes täiest kõrist nalja üle, mida ta enda arvates ainult üksi mõista võis.

«Lõbutsege hästi!» ütles Bonacieux hauahäälega.

Aga d'Artagnan oli juba liiga kaugel, et teda kuulda, ja kui ta olekski kuulnud, poleks ta seda praeguses hingelises seisundis kindlasti märganud.

Ta suundus härra de Treville'i maja poole. Nagu mäletame, oli tema eilne külaskäik olnud väga lühike ja selgitanud vähe.

Ta leidis härra de Treville'i väga rõõmsas meeleolus. Kuningas ja kuninganna olid olnud ballil tema vastu ülikenad. On aga tõsi, et kardinal tusatses.

Kell üks öösel oli ta lahkunud ettekäändel, et tunneb ennast halvasti. Kuninglikud kõrgused jõudsid aga Louvre’isse tagasi alles kell kuus hommikul.

«Nüüd aga kõneleme teist, mu noor sõber,» ütles härra de Treville häält tasandades ja pilku uurivalt üle toa nurkade libistades, et näha, kas nad ikka tõesti olid üksi. «Selles pole vähematki kahtlust, et teie õnnelik tagasi-jõudmine põhjustas kuningas mingit seletamatut rõõmu, kuningannas mingit võidurõõmu ja Tema Eminentsis kutsus see esile mingi alanduse tunde. Te peate nüüd olema valvel.»

«Mis on mul karta niikaua, kuni mul on õnn nautida Majesteetide soosingut?» küsis d'Artagnan.

«Kõike, uskuge mind. Kardinal pole mees, kes unustaks mingi müstifikatsiooni seni, kuni tal on arved õiendamata selle müstifikatsiooni autoriga, kes näib olevat ühe minu tuttava gaskoonlase nägu.»

«Kas te arvate, et kardinal on sama hästi informeeritud kui teiegi ja teab, et just mina käisin Londonis?»

«Pagan võtaks! Te olite Londonis! Kas te tõite Londonist kaasa selle kauni teemandi, mis särab teie sõrmes? Olge ettevaatlik, d'Artagnan, vaenlase kink ei tähenda head. Kas selle kohta ei ole olemas üks hea ladinakeelne värss? ... Öeldakse ...»

246

«Jah, kahtlemata,» vastas d'Artagnan, kes ei olnud iialgi suutnud kõige lihtsamatki grammatikareeglit pähe tuupida ja oli oma rumalusega õpetaja sageli meeleheitele viinud. «Jah, kahtlemata on selle kohta olemas üks värss.»

«Kindlasti on,» vastas härra de Treville, kellel oli kirjandusest natuke aimu. «Härra de Benserade tsiteeris seda mulle ühel päeval ... Oodake ometi... Ah! käes: ... Timeo Danaos et dona ferentes. 1

Mis peab tähendama: «Ärge usaldage vaenlast, kes teeb teile kingitusi.»»

«Härra, see teemant ei ole vaenlase kingitud, selje kinkis kuninganna.»

«Kuninganna! Ohoo!» hüüdis härra de Treville. «See on tõepoolest kuninglik kingitus, mis on väärt oma tuhat pistooli. Kellega kuninganna teile selle kingituse saatis?»

«Ta andis selle mulle ise.»

«Nimelt kus?»

«Selle toa kõrvalruumis, kus ta ümber riietus.»

«Kuidas ta seda tegi?»

«Ta ulatas mulle oma käe suudlemiseks.»

«Teie suudlesite kuninganna kätt!» hüüdis härra de Treville d'Artagnanile otsa vaadates.

«Tema Majesteet osutas mulle seda au.»

«Ja kas see toimus tunnistajate juuresolekul? Ettevaatamatu! Kolmekordselt ettevaatamatu!»

«Ei, härra, rahustuge, keegi ei näinud seda,» ütles d'Artagnan. Ja ta jutustas härra de TrevilleMle, kuidas kõik oli toimunud.

«Oh, need naised, need naised!» hüüdis vana sõdur. -«Tunnen nad ära nende romantilisest meelelaadist. Kõik, mis lõhnab salapärasuse järgi, veetleb neid. Niisiis nägite te ainult käsivart, see on kõik. Te kohtate kuningannat ja te ei tunne teda ära; tema kohtab teid ja ta ei tea, kes te olete.»

«Jah. aga tänu teemandile . . .» lausus noormees.

«Kuulge,» ütles härra de Treville, «kas soovite, ma annan teile nõu, head sõbramehelikku nõu?»

' Kardan danaiide, kes teevad kingitusi (ladina k.).

247

«See oleks mulle auks, härra,» ütles d'Artagnan.

«Minge esimese vastujuhtuva kullassepa juurde ja müüge ära see teemant hinna eest, mida ta teile pakub, Nii ehtne juut kui ta ka ei oleks, ikkagi saate te oma kaheksasada pistooli. Pistoolidel pole nime, noormees, sellel sõrmusel on aga hirmus nimi, mis võib reeta isiku, kes seda kannab.»

«Peaksin selle sõrmuse ära müüma! Sõrmuse, mille andis minu valitsejanna! Ei iialgi!» ütles d'Artagnan.

«Päörake siis vähemalt kivigi sissepoole, kulla hullumeelne, sest on väga hästi teada, et vaese gaskoonlase ema ehetelaegas ei sisalda taolisi kalliskive.»

«Te arvate siis, et mul tuleb midagi karta?» küsis d'Artagnan.

«Ütleksin, et inimene, kes heidab magama miinile, mille sütik on süüdatud, võib pidada enda seisukorda täiesti ohutuks võrreldes teiega, noormees.»

«Kurat ja põrgu!» ütles d'Artagnan, keda härra de Treville'i kindel toon hakkas rahutuks tegema. «Kurat ja põrgu, mis ma peaksin küll tegema?»

«Peate olema alati ja igal pool valvel. Kardinalil on visa mälu ja pikk käsi. Uskuge mind, ta mängib teile mõne vembu.»

«Aga missuguse vembu?»

«Kust mina seda tean? Kas tema käsutuses ei ole kõik deemonlikud kavalused? Kõige vähem, mis teiega võib juhtuda, on see, et teid areteeritakse.»

«Kuidas? Kas julgetakse areteerida Tema Majesteedi teenistuses olevat isikut?»

«Pagan, kas nad Athose puhul häbenesid? Igal juhul, noormees, uskuge meest, kes on juba kolmkümmend aastat olnud õukonnas: kui olete enese peale liiga kindel, siis olete kadunud. Otse selle vastu, nähke igal pool vaenlasi. Kui teiega noritakse tüli, vältige seda, olgu tülinorija kas või kümneaastane lapsuke. Kui teile tungitakse kallale kas päeval või öösel, taganege häbi tundmata; kui lähete üle silla, kobage sillalauad läbi, et ei juhtuks, et üks laud teie jala all murdub; kui te lähete mööda ehitatavast majast, vaadake üles, et teile sealt kivi pähe ei kukuks; kui tulete hilja koju, siis laske teenril enda järel käia, ja olgu ta relvastatud — muidugi

248

juhul kui te olete oma teenris kindel. Umbusaldage kõiki — oma sõpra, venda, armukest, eriti aga armukest.» D'Artagnan punastas.

«Armukest,» kordas ta masinlikult, «aga miks just teda rohkem kui kedagi teist?»

«Sest et armuke on kardinali lemmikvahend — see on kõige operatiivsem: naine müüb teid kümne pistooli eest maha, meenutage Delilat. Kas te tunnete pühakirja, ah?»

D'Artagnan mõtles kohtumisele, mille oli talle selleks õhtuks määranud proua Bonacieux. Meie kangelase kiituseks peame aga ütlema, et härra de Treville'i halb arvamus naissoo kohta üldse ei tekitanud d'Artagnanis kõige väiksematki kahtlust tema ilusa perenaise suhtes.

«Aga muuseas, mis on saanud meie kolmest sõbrast?» küsis härra de Treville.

«Tahtsin just küsida, kas teil ei ole nende kohta mingeid teateid?»

«Ei mingeid.»

«Minust jäid nad teele: Porthos Chantillysse duelli alustama, Äramis Crevecoeuri kuuliga õlas ja Athos Amiens'i, kus teda süüdistati valerahategemises.»

«Näete nüüd!» ütles härra de Treville. «Ja kuidas õnnestus teil pääseda?»
«Pean tunnistama, härra, et ainult ime läbi — mõõga-hoobipa rinnus ja olles naelutanud härra krahv de Wardes'i Calais' teele nagu liblika seina külge.»
«Ka seda veel! De Wardes'i, kardinali käsilase ja Rochefort'i õepoja! Kuulge, mu noor sõber, mulle tuli idee.»
«Kõnelge, härra.»
«Teie asemel teeksin ma midagi.»
«Mida nimelt?»
«Sel ajal kui Tema Eminents laseb mind Pariisis otsida, asuksin ma vaikselt ja ilma kärata teele Picardia poole, et teada saada, mis on saanud minu kolmest sõbrast. Mis pagan! Selle väikese tähelepanuavalduse teie poolt on nad küll ära teeninud.»
«Härra, nõuanne on hea ja ma asun homme teele.»
«Homme! Aga miks mitte täna?»
«Härra, täna õhtul pean ma ühe tähtsa asja pärast Pariisis olema.»

«Noormees! Noormees! Mingi armulooke? Olge ettevaatlik, kordan teile: naine on olnud meie kõigi hukatuseks minevikus ja ta on meie kõigi hukatuseks tulevikus. Uskuge mind, lahkuge täna õhtul.»
«Võimatu, härra.»
«Kas te olete andnud oma sõna?»
«Jah, härra.»
«Siis on teine asi. Andke mulle aga sõna, et kui teid täna öösel ei tapeta, siis te lahkute homme hommikul.» «Annan oma sõna.» «Kas te vajate raha?»
«Mul on veel viiskümmend pistooli. Usun, et seda on rohkem, kui ma vajan.»
«Aga kuidas on teie kaaslastega?»
«Arvan, et ka nemad ei peaks puudust tundma. Kui me lahkusime Pariisist, oli igaühel seitsekümmend viis pistooli taskus.»
«Kas ma näen teid veel enne ärasõitu?»
«Arvan, et ei, härra, kui ainult vahepeal midagi uut ei juhtu.»
«Noh, head reisi siis!»
«Tänan, härra.»
Ja d’Artagnan jättis härra de Treville'iga jumalaga, liigutatud rohkem kui kunagi varem tema isalikust hoolitsusest oma "musketäride eest.
Ta läks järgemööda Athose, Porthose ja Aramise juurde. Ükski neist polnud veel koju tulnud. Ka nende teenrid olid ära ja nii ühtedest kui ka teistest puudusid teated.
D’Artagnan oleks heameelega järele kuulanud ka nende armukeste juurest, aga ta ei tundnud ei Porthose ega Aramise armukest; Athosel aga armuke üldse puudus.
Möödudes kaardiväe kasarmu juurest, heitis ta pilgu tallidesse: kolm hobust neljast olid juba kohale jõudnud. Ulijahmunud Planchet harjas neid parajasti, kaks olid juba puhastatud.
«Oh, härra,» ütles Planchet d'Artagnani silmates, «kui hea meel mul on teid nähes!»
«Aga miks siis, Planchet?» küsis noormees.
«Kas te usaldate meie peremeest härra Bonacieux'd?»
«Mina? Ei tule mõttessegi.»

«Õieti teete, härra.» «Aga miks sa seda küsid?»

«Sellepärast, et kui teie temaga vestlesite, ei kuulanud ma teie juttu, vaid jälgisin teda. Härra, tema nägu muutis kahel või kolmel korral värvi.» «Noh, ja mis siis?»

«Härra ei märganud seda, sest kõik ta mõtted olid tegevuses saadud kirjaga; mina aga, keda kirja salapärane majja saabumine oli teinud ettevaatlikuks, ei lasknud kaduma minna ühtegi tema näoliigutust.»

«Ja missugusena ta nägu sulle näis?»

«Reeturlikuna, härra.»

«Kas tõesti?»

«Veelgi enam. Niipea kui härra oli temast lahkunud ja tänavanurga taha kadunud, haaras härra Bonacieux oma kübara, sulges ukse ja jooksis minema vastassuunas.»

«Planchet, sul on tõesti õigus, kõik see näib ka mulle väga kahtlasena. Aga ole rahulik, me ei maksa talle enne korteriüüri, kui selles suhtes on kõik täiesti selge.»

«Härra naljatab, aga küll härra veel näeb!»

«Mis sinna parata, Planchet, mis on kirjutatud, peab sündima.»

«Härra ei loobu siis tänaõhtusest jalutuskäigust?»

«Otse selle vastu, Planchet, mida vihasem ma olen härra BonacieuxMe, seda kindlamini lähen ma selles kirjas määratud kohtumisele, mis sind nii väga muretsema paneb.»

«Härra otsus on siis ...»

«Kõigutamatu, mu sõber; kell üheksa ole siin kasarmus valmis. Tulen sulle siia järele.»

Nähes, et pole enam mingit lootust sundida oma peremeest tema ettevõttest loobuma, ohkas Planchet sügavalt ja hakkas harjama kolmandat hobust.

D’Artagnan aga, kes oli põhiloomult ettevaatlik poiss, ei läinud koju, vaid siirdus einestama gaskoonlasest preestri juurde, kes nelja sõbra viletsuse päevadel oli neile pakkunud hommikueinet šokolaadiga.

XXIV AIAMAJAKE.

Kell üheksa oli d’Artagnan kaardiväelaste kasarmus, kust ta eest leidis sõiduvalmis Planchet'. Ka neljas hobune oli kohale jõudnud.

Planchet oli varustatud musketi ja püstoliga.

D'Artagnanil oli mõõk, lisaks pani ta kaks püstolit vööle, siis istusid mõlemad sadulasse ja lahkusid käratult. Oli kottpime ja keegi ei näinud neid minema sõitvat. Planchet ratsutas oma isanda järel, kümme sammu tagapool.

D’Artagnan ratsutas mööda Seine'i kaldateid, jõudis ConferenceM värava kaudu linnast välja ja liikus edasi mööda tol ajal praegusest palju kaunimat Saint-Cloud'sse viivat teed.

Kuni nad linnas olid, sõitis Planchet aupaklikus kauguses d’Artagnanist, nagu ta oli endale ülesandeks teinud. Kuid niipea kui tee tühjemaks ja pimedamaks muutus, lähenes ta vähehaaval sedavõrd, et BoulogneM metsa sisse sõites leidis ta enese täiesti iseendast-mõistetavalt oma isanda kõrvalt. Tegelikult pole mõtet varjata, et tuules kõikuvad suured puud ja kuupaistest salapäraselt valgustatud sünge tihnik tegid teda väga rahutuks. D’Artagnan märkas, et tema teener on kuidagi imelik.

«Noh, härra Planchet,» küsis ta, «mis meiega ometi on?»

«Kas teie ei leia, härra, et metsad on nagu kirikud?»
«Mispärast, Planchet?»
«Sellepärast, et kummaski ei julge kõvasti rääkida.»
«Miks sa ei julge kõvasti rääkida, Planchet? Kas kardad?»
«Kardan, et keegi kuuleb, härra.»
«Kardad, et keegi kuuleb! Meie vestlus on ju ometi viisakas, ja keegi ei võiks selles midagi laiduväärset leida, kallis Planchet.»
«Ah, härra!» jätkas Planchet oma kinnisidee juurde välja jõudes. «Selle härra Bonacieux' kulmudes on midagi salakavalat ja tema huulte kõverdamises midagi eemaletõukavat.»
252

«Mis kuradi asi sunnib sind praegu Bonacieux' peale mõtlema?»
«Härra, mõtted tulevad iseendast, neid ei saa sundida.»
«See tuleb sellest, et sa oled argpüks, Planchet.»
«Härra, ei maksa ettevaatust ja argust ära segada. Ettevaatus on voorus.»
«Ja sina oled vooruslik, eks, Planchet?»
«Härra, kas see ei ole musketitoru, mis seal helgib? Kui suruksime pea maha.»
«Tõepoolest,» pomises d’Artagnan, kellele meenusid härra de Treville'i manitsused, «tõepoolest, see tõbras ajab lõpuks mullegi hirmu peale.»
Ja ta sundis hobust traavi sõitma.
Planchet jälgis nagu vari oma isanda iga liigutust ja traavis kohe tema kõrvale.
«Kas me terve öö läbi niiviisi edasi ratsutame, härra?» 'küsis ta.
«Ei, Planchet, sest sina oled juba kohale jõudnud.»
«Kuidas, mina olen kohale jõudnud? Ja härra?»
«Mina lähen veel paar sammu edasi.»
«Ja härra jätab minu üksinda siia?»
«Kas sul on hirm, Planchet?»
«Ei, ma ainult juhin härra tähelepanu sellele, et öö tuleb väga jahe, külmetamisest aga võib reuma saada ja reumahaige inimene on vilets teener, eriti härrataolise kärme isanda jaoks.»
«Olgu, Planchet, kui sul külm on, mine siis kõrtsi, mida seal näed, ja oota mind kell kuus hommikul värava fees.»
«Härra, teilt hommikul saadud eküüd jõin ja sõin ma kõige aupaklikumalt ära, nii et mul ei ole punast krossigi juhuks, kui mul külm hakkab.»
«Siin on pool pistooli. Nägemiseni homme!»
D’Artagnan tuli hobuse seljast maha, viskas ratsutid Planchet' kätte ja ennast mantlisse mässides eemaldus kiiresti.
«Jumal, küll mul on külm!» hüüdis Planchet, niipea kui isand oli silmist kadunud. Ja kuna ta tahtis kiiresti sooja saada, ruttas ta maja-juurde, mis kandis kõiki pinnalähedase kõrtsi tunnuseid, ja koputas uksele.
253
Sel ajal jätkas väikesele jalgrajale pöördunud d'Artag-nan oma teed ja saabus Saint-Cloud'sse. Kuid selle asemel et minna mööda suurt teed, keeras ta lossi taha, jõudis mingisse üsna kõrvalisse väiksesse tänavasse ja oli peagi kokkulepitud kohas aiamajakese vastas. See asus väga üksildases paigas. Ühe tänavapoole võttis enda alla kõrge müür,

mille nurgal seisis aiamajake, teisel pool oli varbtara, mis kaitses väikest aeda möödakäijate eest, aia sügavusest paistis vilets hurtsik.

Ta oli kohtumispaigal ja kuna tal polnud kästud oma saabumisest mingil viisil märku anda, jäi ta ootama.

Polnud kuulda ainsatki häält, näis nagu oleks pealinn saja ljöö kaugusel. Heitnud pilgu selja taha, toetus d'Artagnan varbtarale. Tarast, aiast ja hurtsikust edasi kattis kogu mõõtmatut avarust tume uduloor — seal haigutavas tühjuses magas Pariis. Udusse uppunud avaruses särasid üksikud valgustäpid, selle põrgu sünged tähed.

D’Artagnanile tundusid aga kõik vaatepildid kaunitena, ta peas olid vaid naeratavad mõtted, kõik pimedad varjud näisid talle helgete ja läbipaistvatena. Kohtumis-aeg jõudis kätte.

Tõepoolest, mõne hetke pärast kajas Saint-Cloud' kellatorni laiast mürisevast kõrist kümme pikaldast lööki.

Ööpimeduses kaebleva kumiseva pronksi helides oli midagi õudset.

D’Artagnani pilk oli kiindunud aiamajakesele müüri juures. Kõik maja aknad olid luukidega suletud, peale ühe teise korra akna.

Aknast helkis mahedat valgust, mis pani hõbedaselt särama väljaspool parki kasvava kahe-kolme pärnapuu värisevad lehed. Ilmselt ootas kaunis proua Bonacieux selle võluvalt valgustatud väikese akna taga.

Seda magusat lootust hellitades ootas d’Artagnan omalt poolt kannatlikult pool tundi, silmad kiindunud väikesesse hurmavasse paika. Tükike kullatud nikerdustega lage, mida ta nägema ulatus, andis tunnistust korteri elegantsist.

Saint-Cloud' tornikell lõi pool üksteist.

Seekord käis d'Artagnanist läbi värin, ilma et ta isegi oleks mõistnud, mispärast. Võib ka olla, et külm talle

kallale kippus ja ta pidas harilikku füüsilist külmatunnet hingeliseks erutuseks.

Siis tuli talle mõte, et ta oli kirja halvasti lugenud ja kohtumine oli määratud alles kella üheteistkümneks.

Ta lähenes aknale, seadis ennast valguse kätte, võttis kirja taskust ja luges uuesti: ta polnud eksinud, kohtumine pidi toimuma tõepoolest kell kümme.

Ta asus endisele kohale tagasi. Vaikus ja üksindus hakkasid talle muret tegema.

Kell lõi üksteist. D’Artagnan hakkas tõsiselt kartma, kas proua Bonacieux'ga pole midagi juhtunud.

Ta kasutas armastajate tavalist märguannet ja plaksutas kolm korda käsi, aga keegi ei vastanud talle, isegi mitte kaja.

Siis mõtles ta teatava pettumusega, et võib-olla oli noor naine teda oodates magama uinunud.

Ta lähenes müürile ja püüdis üles ronida. Müür oli aga värskelt krohvitud ja d’Artagnan murdis ainult tagajärjetult oma sõrmeküüsi.

Sel hetkel märkas ta valgusehelgis ikka veel hõbedaselt säravaid puulehti ja kuna üks puu oli tee poole längus, arvas ta, et selle okste vahelt ulatub ta aiamajja sisse vaatama.

Puu näis ronimiseks otse loodud. Pealegi oli d’Artagnan vaevalt kahekümneaastane ja seega mäletas ta veel hästi seda koolipoisiametit. Ühe hetkega jõudis ta puu otsa ja läbipaistvate ruutude kaudu tungis ta pilk aiamaja sisemusse.

Õudsest vaatepildist jooksis d’Artagnanil külm judin pealaest jalatallani: mahe valgus, rahulik lamp valgustas kõige kohutavamat segadust. Üks aknaruut oli puruks löödud, uks oli maha murtud ja rippus poollahtiselt hingede küljes; laud peene õhtusöögiga oli kummuli, parketil vedelesid purunenud pudelite killud ja laiaks tallatud puuviljad. Kogu tuba andis tunnistust hirmsast meeleheitlikust võitlusest ja kogu selles kummalises tohuvabohus arvas d’Artagnan nägevat koguni riideräbalaid ja vereplekke laudlinal ning kardinail.

Noormehe süda tagus meeletult, ta laskus kiiresti puu otsast alla, sest ta tahtis näha, kas ei leidu ka mujal vägivalla jälgi.

255

Öövaikuses säras endiselt nõrk mahe valgus. Nüüd märkas d'Artagnan midagi, mida ta enne ei olnud tähele pannud, sest varem ei olnud miski sundinud teda üksikasjalisele vaatlusele. Tallatud ja auklikuks trambitud maapinnal oli näha inimeste ja hobuste segaseid jälgi. Peale selle oli nähtavasti Pariisist tulnud tõld jätnud pehmesse maapinda sügavad rattajäljed, mis aiamaja kohal peatusid ja Pariisi poole tagasi pöördusid.

Edasi otsides leidis d'Artagnan lõpuks müüri äärest rebenenud naisekinda. Sealt, kus kinnas ei olnud vastu mudast maad puutunud, oli ta eeskujulikult puhas. See oli üks neid lõhnastatud kindaid, mida armastajad nii meelsasti tõmbavad kaunilt käelt.

Mida kaugemale ta oma otsimisega jõudis, seda enam pärlendas tema laup külmast higist. Ta süda tõmbus kokku kohutavas ahastuses, ta hingeldas erutusest. Kuid enese rahustuseks kordas ta endale, et aiamajake-sel pole võib-olla midagi ühist proua Bonacieux'ga. Noor naine oli talle kohtumise määranud aiamajakesi ees ja mitte aiamajakese sees, teda võisid Pariisis kinni pidada teenistuskohustused, aga võib-olla ka mehe kiivus.

Kuid kõik need arutlused lükkas ümber, purustas ja hävitas teatud juhtudel inimest tervena haarav südamevalu, mis sunnib teda iga erguga tajuma ähvardavat kohutavat õnnetust.

D’Artagnan oli kui meelest ära, ta jooksis maanteele, läks tuldud teed tagasi, tormas edasi parve juurde ja küsitles ülevedajat.

Õhtul kella seitsme paiku oli parvemees jõest üle toonud musta keepi mähitud naise, kes näis olevat ülimalt huvitatud sellest, et teda ära ei tuntaks. Aga just tema eriline ettevaatus oli köitnud parvevahi tähelepanu ja ta oli märganud, et naine oli noor ning ilus.

Tol ajal, nagu praegugi, tuli Saint-Cloud'sse palju noori ning ilusaid naisi, kes soovisid tundmatuks jääda, ja ometi ei kahelnud d’Artagnan hetkekski, et see oli proua Bonacieux, keda parvevaht oli märganud.

D’Artagnan kasutas rambivalgust parvevahi osmikus, et proua Bonacieux' kiri veel kord läbi lugeda ja veenduda, et ta polnud eksinud: kohtumine oli tõepoolest

256

määratud Saint-Cloud'sse ja mitte kuhugi mujale ja see pidi toimuma härra d'Estrees' aiamajakese ees, mitte mõnel teisel tänaval.

Kõik tõestas d’Artagnanile, et tema aimused ei petnud teda ja et oli juhtunud hirmus õnnetus.

D’Artagnan ruttas joostes lossi poole tagasi, arvates, et võib-olla on ta äraolekul aiamajakeses midagi uut sündinud ja talle selgub seal midagi.

Väike kõrvaltänav oli endiselt tühi ja aknast paistis endiselt rahulik mahe valgus.

Siis meenus d’Artagnanile hurtsik: see oli küll tumm ning pime, kuid kindlasti oli ta midagi näinud ja võis võib-olla jutustada.

Aiavärav oli suletud, kuid noormees hüppas varbtarast üle jia lähenes majale hoolimata ketikoera haukumisest.

Esimestele koputustele ei vastanud keegi. Hurtsikus valitses samasugune hauavaikus nagu aiamajaski, kuid kuna see oli tema viimane lootus, koputas ta kangekaelselt uuesti.

Varsti arvas ta kuulvat kerget kartlikku kahinat — seal sees värises keegi hirmust, et teda võidakse kuulda.

Siis jättis d’Artagnan koputamise ja hakkas paluma. Tema hääl oli murelik ja täis lubadusi, hirmunud ning meelitav; tema häälekõla pidi rahustama ka kõige kartli-kumat inimest. Lõpuks avati või õigemini praotati vana mädanenud aknaluuki, suleti aga see jälle, niipea kui ühes nurgas põlev vilets lamp jõudis valgustada d'Artag-nani õlarihma, mõõgapidet ja püstolipärasid. Kuid hoolimata liigutuse kiirusest jõudis d’Artagnan vilksamisi ühe vanamehe pead silmata.

«Taeva pärast, kuulake mind!» ütles d'Artagnan. «Ma ootasin kedagi, kes ei tule, ja olen mure kätte suremas. Kas siin ümbruses ei ole mingit õnnetust juhtunud? Rääkige!»

Aken avanes aeglaselt ja sama nägu ilmus uuesti, see oli ainult veelgi kahvatum kui esimesel korral.

D’Artagnan jutustas naiivselt oma loo, jättes ainult nime mainimata. Ta rääkis, kuidas ta pidi ühe noore naisega selle aiamajakese ees kohtuma, kuidas ta pärna °tsa ronis, kui daam ikka ei tulnud, ja kuidas ta siis oli näinud toas valitsevat segadust.

257

Vanake kuulas tähelepanelikult jutustust, ise peanoogutusega kinnitades, et jah, just nii see oli. Kui dArtagnan oli lõpetanud, raputas ta halbaennustavalt pead.

«Mida te tahate öelda?» hüüdis d'Artagnan. «Seletage, jumala nimel!»

«Oh, härra,» ütles vanake, «ärge küsige mult midagi, sest kui ma ütleksin teile, mida ma nägin, ei tuleks mulle sellest midagi head.»

«Siis te ikkagi nägite midagi?» ütles d’Artagnan. «Sel juhul rääkige, jumala nimel, rääkige,» jätkas d’Artagnan ja viskas talle ühe pistooli. «Rääkige, mida te nägite, ja ma annan teile oma aadliku ausõna, et üle minu huulte ei tule iialgi ainustki sõna sellest, mida ma teilt kuulen.»

Nähes d’Artagnani näos nii suurt kannatust, andis vanake talle märku, et ta kuulaks, ja ütles tasa:

«Oli umbes üheksa paiku, kui kuulsin tänavalt mingit müra. Tahtsin teada, mis see küll võiks olla. Värava juurde minnes märkasin, et keegi püüab sisse tulla. Kuna olen vana ja ei karda, et minult võidakse midagi varastada, avasin ja nägin paari sammu kaugusel kolme meest. Varjus seisis tõld sõiduhobustega ja ratsahobused. Hobused kuulusid ilmselt kolmele mehele, kes olid ratsa-ülikondades.

«Mida te tahate, head härrad?» hüüdsin ma.

«Kas sul on redelit?» küsis mult mees, kes näis olevat ratsasalga juht.

«Jah, härra. Seesugune, millega ma puuvilja puude otsast maha võtan!»

«Too see meile ja mine tuppa tagasi. Siin on sulle eküü tülitamise eest. Pea ainult hästi- meeles, et kui sa sellest, mis sa näed ja kuuled, peaksid sõnakesegi kuskil poetama (sest olen kindel, et sa vaatad ja kuuled, kuidas me sind ka ei ähvardaks), siis oled sa kadunud.»

Nende sõnadega viskas ta mulle eküü, mille ma üles korjasin, ja ta võttis minu redeli.

Sulgesin nende järel taravärava ja teesklesin, et lähen majja, tegelikult aga väljusin kohe tagaukse kaudu ja hiilisin pimeduses leedripuhmani, mille varjust võisin kõike jälgida, ilma et mind oleks nähtud.

Kolm meest juhtisid tõlla käratult lähemale, tirisid

258

sealt välja väikese paksu lühikese hallipäise mehe, kes oli viletsas tumedas riietuses. Mees ronis ettevaatlikult redelit mööda üles, vaatas salamahti tuppa, tuli tasakesi alla tagasi ja sosistas vaikselt: «See on tema.»

Too, kes oli minuga rääkinud, lähenes kohe aiamaja-kese uksele, avas selle kaasatoodud võtmega, sulges ukse ja kadus. Samal ajal ronisid ülejäänud kaks meest redelit mööda üles. Pisike vanamees jäi tõlla ukse juurde, kutsar hoidis tõllahobuseid ja teener ratsahobuseid.

Äkki kostis aiamajakesest vali karjatus, üks naine jooksis akna juurde ja avas selle, nagu tahaks alla hüpata. Niipea kui ta aga nägi kahte teist meest akna taga redelil, viskus ta tagasi ja mehed tormasid tema järel tuppa.

Siis ei näinud ma enam midagi, kuulsin ainult puruneva mööbli raginat. Naine karjus ja hüüdis appi. Need karjed lämmatati aga peagi; kolm meest lähenesid aknale, kandes naist oma kätel, kaks laskusid koos temaga redelit mööda alla ja viisid ta tõlda, kuhu pärast astus ka väike vanamees. Aiamajja jäänud mees sulges akna, väljus hetke pärast ukse kaudu ja kontrollis järele, kas naine on ikka kindlasti tõllas. Mõlemad kaaslased ootasid teda juba hobuste seljas, ka tema hüppas sadulasse. Teener istus uuesti kutsari kõrvale. Kolme ratsaniku valve all eemaldus tõld kiiresti ja kõik oli möödas. Sellest hetkest peale ei ole ma enam midagi näinud ega kuulnud.»

Kohutavast uudisest masendatuna tardus d’Artagnan sõnatult paigale, tema südames märatsesid aga kõik viha ja kiivuse deemonid.

«Auväärne härra,» ütles vanake, kellele see tumm meeleheide hoopis enam mõju avaldas, kui oleksid seda teinud kaebed ja pisarad, «ärge heitke meelt, nad ei tapnud teda, see on peaasi.»

«Kas te umbeski ei tea, kes on mees, kes juhtis seda põrgulikku ettevõtet?»

«Ma ei tunne teda.»

«Aga te ju rääkisite temaga, te nägite teda.» «Ah, te tahate, et ma teda kirjeldaksin?»

«Jah.»

259

«Suur, kuivetanud, tõmmu, mustad vurrud, tumedad silmad, välimuse järgi otsustades aadlik.»

«See ta on,» hüüdis d'Artagnan, «jälle tema! Ikka tema! Näib, et see mees on minu kuri saatus! Ja teine?»

«Missugune teine?»

«See pisike.»

«Oh, too ei olnud härrasmees, selle eest võin vastutada. Ta ei kandnud mõõka ja teised kohtlesid teda ilma igasuguse lugupidamiseta.»

«Mingi teener,» pomises d'Artagnan. «Oo, vaene naine! Vaene naine! Mis nad küll tegid temaga?»

«Te lubasite mind mitte reeta,» ütles vanake.

«Ja ma kordan oma lubadust, olge mureta, mina olen aadlik. Ausõna on aadliku ainus varandus ja ma andsin teile sõna.»

Ahastus südames, asus d’Artagnan uuesti parve suunas teele. Kord ei suutnud ta uskuda, et see naine oli proua Bonacieux, ja ta lootis teda homme taas LouvreMst leida; siis uskus ta jälle, et tal oli vahekord kellegi teisega ja et kiivas võistleja tabas teda ootamatult ning laskis ta röövida. Ta vaevles kahtlustes, ahastas, oli meeleheitel.

«Oh, kui mu sõbrad oleksid siin!» hüüdis ta. «Siis oleks mul vähemalt mingit lootust teda leida. Kuid kes teab, mis neist endistki on saanud!»

Oli umbes kesköö paiku. Tuli üles leida Planchet. D’Artagnan avas üksteise järel kõikide kõrtside uksed, kust vähegi valgust paistis, Planchet’d aga ei olnud mitte üheski.

Kuuenda kõrtsi juures hakkas ta mõtlema, et selline otsimine oli mõnevõrra mõttetu. D’Artagnan oli määranud teenrile kohtumise kella kuueks hommikul ja kus Planchet praegu ka ei viibiks, seal viibis ta täie õigusega.

Pealegi tuli d’Artagnanile mõte, et jäädes sündmuskoha lähedusse, saab ta ehk mingit selgust salapärase juhtumi kohta. Kuuenda kõrtsi juures, nagu me juba mainisime, d’Artagnan peatus, astus sisse, küsis pudeli kõige paremat veini, istus käsipõsakil kõige pimedamasse nurka ja otsustas nii hommikut oodata. Kuid ka seekord tuli tal oma lootustes pettuda: kuigi ta käsitööliste, teenrite ja veovoorimeeste auväärset seltskonda jagas ning

260

kõrvad kikkis kuulas, ei tabanud ta nende vandumise, sõimu ja labaste naljade hulgast midagi, mis oleks võinud teda aidata vaese röövitud naise jälgi leida. Tegevusetusest ja soovist mitte tähelepanu äratada oli ta pudeli tühjaks joonud ja katsus nüüd oma nurgas kõige mugavamat poosi leida ning nii hästi-halvasti kui võimalik magama jääda. Ei tohi unustada, et d’Artagnan oli kahekümneaastane, ja selles vanuses on unel vastupandamatu jõud, mis võtab võimust ka kõige ahastavamate südamete üle.

Kella kuue paiku hommikul ärkas d’Artagnan igale halvasti veedetud ööle tavaliselt järgneva hommikuse ebamugavustundega. Enese korraldamine ei võtnud tal palju aega. Ta kobas oma riideid, et kindlaks teha, kas teda pole magamise ajal paljaks varastatud. Leides tee-mantsõrmuse sõrmest, rahakoti taskust ja püstolid vöö vahelt, tõusis ta, maksis oma veinipudeli kinni ja väljus, et vaadata, kas tal ehk pole oma teenri otsimisega päeval rohkem õnne kui öösel. Tõepoolest, esimene asi, mida ta niiskes ja hallis udus märkas, oli aus Planchet, kes kahte hobust käekõrval hoides ootas teda ühe viletsa kõrtsi ees, millest d’Artagnan õhtul oli märkamatult möödunud.

XXV PORTHOS.

Selle asemel et otse koju minna, peatus d’Artagnan härra de Treville’i ukse ees ja läks kiiresti trepist üles. Seekord otsustas d’Artagnan jutustada talle kõigest, mis oli juhtunud. Kahtlemata annab härra de Treville talle kogu selle loo suhtes head nõu. Kuna härra de Treville peaaegu iga päev kuningannat kohtas, võis ta võib-olla Tema Majesteedilt midagi teada saada vaese naise saatuse kohta, kellele kätte maksti tema truuduse eest oma käskijannale.

Härra de Treville kuulas noormehe jutustust tõsiselt, mis tõendas, et ta selles seikluses nägi midagi muud kui lihtsat armuintriigi. Kui d'Artagnan oli lõpetanud, ütles ta:

261

«Hm! Kõik see lõhnab juba kaugelt Tema Eminentsi järele.»

«Aga mis nüüd teha?» küsis d’Artagnan.

«Praegusel silmapilgul mitte midagi. Tuleb ainult lahkuda Pariisist, nagu ma juba ütlesin, ja seda võimalikult kiiresti. Ma näen kuningannat ja jutustan talle põhjalikult vaese naise kadumisest, mida ta kindlasti ei tea. Need üksikasjad on Tema Majesteedile omakorda näpunäiteks ja võib-olla saan ma teie tagasijõudmisel teile mõne meeldiva uudise teatada. Usaldage see asi minu hoolde!»

D’Artagnan teadis, et kuigi härra de Treville oli gas-koonlane, ei andnud ta tavaliselt lubadust ja kui ta juhuslikult ometi midagi lubas, siis täitis ta sellest rohkem, kui oli lubatud. Jumalaga jättes tänas d’Artagnan teda möödunu ja eelseisva eest ning auväärne kapten, kes ka omalt poolt vapra ning otsustusvõimelise noormehe vastu sümpaatiat tundis, surus sõbralikult ta kätt ja soovis talle õnnelikku reisi.

Otsustades härra de Treville'i nõuannet kohe tegelikkusesse rakendada, suundus d’Artagnan Fossoyeurs'i tänavale, et oma reisipauna pakkimist kontrollida. Oma majale lähenedes nägi ta Bonacieux'd hommikukuues ukselävel seisvat. D’Artagnanile meenus, mis ettevaatlik Planchet eile õhtul peremehe sünge iseloomu kohta oli öelnud, ja ta uuris teda seetõttu tähelepanelikumalt kui kunagi varem. Peale ebaterve kollaka kahvatuse, mille põhjuseks võis olla sapihaigus, nägi d’Artagnan tema näojoontes salakavalat õelust. Kelm ei naera nii, nagu aumees, teeskleja ei nuta nii, nagu siiras inimene. Igasugune teesklus on mask ja nii hästi kui see ongi tehtud, võib seda siiski tähelepanelikult vaadeldes tõelisest näost eraldada.

D’Artagnanile tundus, et Bonacieux kandis maski, pealegi oli see mask üks ebameeldivamaid.

Saades võitu vastikustundest selle mehe vastu, tahtis ta teda kõnetamata mööduda, aga nagu eilegi, pöördus Bonacieux tema poole.

«Kuulge, noormees! Mulle näib, te olete lõbusa öö mööda saatnud?» ütles ta. «Kuradi pihta, alles kell seitse jõuate koju! Nagu näha, muudate te kindlakskujunenud harjumusi ja tulete koju alles siis, kui teised inimesed hakkavad välja minema.»

«Teile igatahes niisugust etteheidet teha ei saa, isand Bonacieux,» vastas talle noormees. «Teie olete range korralikkuse eeskuju. Täiesti arusaadav, kui inimesel on noor ja ilus naine, siis pole vajadust õnnele järele joosta: siis otsib teid õnn ise üles. Kas pole tõsi, härra Bonacieux?»

Bonacieux muutus surnukahvatuks ja ta näole ilmus viril naeratus.

«Oo jaa, te olete lõbus poiss,» ütles Bonacieux. «Kus pagana kohas kolasite te aga kogu öö, mu noor isand? Näib, et kõrvaltänavad ei ole kõndimiseks just kõige mugavamad.»

D’Artagnan vaatas oma poriga kaetud saabastele, amas langes ta pilk kaupmehe kingadele ja sukkadele, leks võinud öelda, et neid oli samas porilombis kastetud. Poriplekid olid mõlemal täpselt ühesugused. D’Artagnanil käis äkiline mõte peast läbi. Väike paks allipäine teenritaoline mehikene, kes kandis tumedat ülikonda ja keda eskorteerivad sõjamehed olid halvakspanuga kohelnud, polnud keegi muu kui Bonacieux ise. Mees oli oma naise röövimist ise juhtinud. D’Artagnanil tekkis metsik soov haarata kaupmehel orist ja ta kägistada. Kuid nagu öeldud, oli ta ettevaatlik noormees ja valitses enese üle. Siiski muutus ta näoilme nii nähtavalt, et Bonacieux kohkunult püüdis taganeda, aga just see uksepool, mille ees ta seisis, pii kinni ta pidi paigale jääma. «Ah, kulla mees, kuidas te küll naljatada mõistate,» ütles d’Artagnan. «Mulle näib, et kui minu saapad puhastamist vajavad, siis on ka teie sukkadele ning kingadele ädasti tarvis harja.

Kas ka teie omakorda käisite seikluste jahil, isand Bonacieux? Ah, pagan, teie eas mehele ei ole niisugune asi enam andestatav, pealegi on teil kodus nii ilus ja noor naine.»

«Ah, mu jumal, ei sugugi,» vastas Bonacieux. «Käisin eile Saint-Mandés, et kuulata teenijatüdrukut, kelleta ma hakkama ei saa, ja kuna teed olid väga halvad, tõin ma kaasa kogu pori, ja ma pole veel saanud mahti seda maha pesta.»

Koht, mida Bonacieux sõidusihina mainis, suurendas

263

veelgi D'Artagnanis tekkinud kahtlust. Bonacieux nimetas Saint-Manded, sest see asetseb otse vastassuunas Saint-Cloud'le.

Oletuse tõepärasus lohutas teda. iKui Bonacieux teab oma naise asukohta, siis on äärmisi vahendeid kasutades alati võimalik kaupmeest sundida suud avama ja oma saladust reetma. Asi seisis ainult selles, et seda kindlaks teha.

«Vabandage, kallis härra Bonacieux,» ütles d'Artagnan, «et ma ilma igasuguse viisakuseta teie poole pöördun, aga te teate, miski ei pane nii janutama kui magamatus. Mul on kohutav janu. Lubage mul teie juures klaas vett juua. Te teate, naabrid ju teineteisele niisugust asja ei keela.»

Peremehe nõusolekut ootamata astus d'Artagnan ruttu majja ja heitis kiire pilgu voodile. Voodit polnud kasutatud. Bonacieux ei olnud maganud. Ta oli ilmselt alles tunni või paari eest tagasi jõudnud; järelikult saatis ta naise sihtkohani või vähemalt esimese postijaamani.

«Tänan, isand Bonacieux,» ütles d'Artagnan klaasi tühjendades, «see on kõik, mis ma teilt soovisin. Nüüd lähen ma oma tuppa ja lasen Planchet'1 saapad ära puhastada ja kohe, kui ta on lõpetanud, saadan ta teie juurde, kui soovite, et ta ka teie kingad puhtaks harjaks.»

Ja d’Artagnan lahkus kaupmehest, kes oli sellest kummalisest jumalagajätust täiesti jahmunud ja endalt küsis, kas ta ei ole ennast mõne sõnaga reetnud.

Üleval trepiotsal leidis d’Artagnan eest väga hirmunud Planchet'.

«Oh, härra,» hüüdis teener, niipea kui ta nägi oma isandat. «Mul on jälle uudis. Hea, et viimaks tulite, ma ei jõudnud teid ära oodata.»

«Mis on siis juhtunud?» küsis d’Artagnan.

«Oh, härra, vean kihla sada ühe vastu, isegi tuhat ühe vastu, et te ei arva ära, missuguse külalise ma teie äraolekul vastu võtsin.»

«Millal?»

«Pool tundi tagasi, kui teie härra de Treville'i juure? olite.»

«Kes see siis oli? Räägi!»

«Härra de Cavois.»

264

«Härra de Cavois?»

«Tema isiklikult.»

«Tema Eminentsi kaardiväe kapten?» «Tema ise.»

«Kas ta tuli mind kinni võtma?>

«Arvan küll, härra, kuigi ta väga lipitses.»

«Ta lipitses, ütled sa?»

«Ta oli magus kui mesi.»

«Tõesti?»

«Ta ütles, et tuli Tema Eminentsi ülesandel, kes teile head soovivat, ja tahtis, et te teda Palais-Royali saadaksite.»

«Mis sa talle vastasid?»

«Ütlesin, et see on võimatu, sest teid ei ole kodus, milles ta ka ise veenduda võib.»
«Ja mis ta selle peale ütles?»

«Et te päeva jooksul tema juurest läbi läheksite. Ja ta lisas siis väga tasa: ütle oma isandale, et Tema Eminents teda väga soosib ja et tema õnn oleneb võib-olla sellest kohtumisest.»

«Küllalt saamatu lõks kardinali kohta,» ütles noormees naeratades.

«Ka mina haistsin lõksu ja vastasin, et tagasitulekul olete te kindlasti üliväga kurb. Siis küsis härra de Cavois: «Kuhu ta läks?» — «Champagne'i Troyes'sse,» vastasin mina. «Millal ta lahkus?» — «Eile õhtul.»»

«Planchet, mu sõber, sa oled tõesti väärtuslik inimene.», katkestas teda d’Artagnan.

«Saate aru, härra, ma mõtlesin, et kui teil peaks olema tahtmist härra de Cavois'd näha, võib alati öelda, et ma valetasin ja et teie pole üldsegi ära sõitnud. Sellisel juhul oleksin mina osutunud valetajaks, kuid kuna ma ei ole aadlik, siis võin ma valetada.»

«Rahustu, Planchet, tõearmastaja inimese kuulsus jääb sulle alles: me sõidame veerand tunni pärast ära.»

«Niisugust nõu tahtsin ka mina härrale anda. Kui see liigne uudishimu ei ole, kas tohib küsida, kuhu me sõidame?»

«Otse vastassuunas sellele, kuhu ma sinu jutu järele olin läinud. Muuseas, kas sina ei taha samavõrd teateid saada Grimaud', Mousquetoni ja Bazini saatuse kohta,

kuivõrd mina olen huvitatud, mis on saanud Athosest, Porthosest ja Aramisest?»

«Aga muidugi, härra,» vastas Planchet. «Asun teele, niipea kui soovite. Usun, et praegusel hetkel mõjub meile provintsiõhk paremini kui Pariisi õhk. Sellepärast. ..»

«Sellepärast pane meie asjad kokku ja asume teele. Et mitte kahtlust äratada, lähen mina ees, käed taskus. Sa tuled mulle järele kaardiväelaste kasarmusse. Muuseas; Planchet, usun, et meie peremehe suhtes on sul õigus, ta on kindlasti igavene kaabakas.»

«Jah, uskuge mind ikka, härra, kui ma midagi ütlen. Mina juba tunnen inimesi näo järgi.»

Kokkuleppe kohaselt lahkus d’Artagnan esimesena majast. Siis läks ta oma kolme sõbra korterisse, et endale mitte hiljem etteheiteid teha. Sõpradest ei olnud mingit teadet. Oli ainult üks hästilõhnastatud peene ja elegantse käekirjaga kirjutatud kiri Aramisele. D’Artagnan võttis selle kaasa. Kümne minuti pärast kohtus ta Planchefga kaardiväe kasarmu tallide juures. Et mitte aega kaotada, oli d’Artagnan oma hobuse juba ise saduldanud.

«Hästi,» ütles ta PlanchetMe, kes oli reisinauna muu varustuse juurde pannud. «Sadulda nüüd ülejäänud kolm hobust ja asume teele.»

«Kas te usute, et me jõuame kiiremini edasi, kui kummalgi on kaks hobust?» küsis Planchet nokkivalt.

«Ei, härra naljahammas,» vastas d'Artagnan, «aga nelja hobusega võime ära tuua kolm sõpra, kui nad veel elus on.»

«See oleks alles suur õnn!» vastas Planchet. «Kuid lõpuks ei ole meil põhjust jumala armulikkuses kahelda.»

«Aamen,» ütles d’Artagnan hobust kannustades.

Mõlemad väljusid kaardiväe kasarmust, kusjuures üks läks ühele poole ja teine teisele poole — üks pidi lahkuma Pariisist Villette'i, teine Montmartre'i värava kaudu ja kohtuma pidid nad sealpool Saint-Denis'd. Mõlemad viisid selle strateegilise manöövri läbi ühesuguse täpsusega ja seda kroonis hiilgav edu. D'Artagnan ja Planchet jõudsid koos Pierrefitte'i.

Peab tunnistama, et Planchet oli päeval vapram, kui öösel. Siiski ei jätnud sünnipärane ettevaatlikkus teda hetkekski maha. Esimese retke vahejuhtumitest ei olnud

266

ta ühtegi unustanud ja ta pidas vaenlasteks kõiki, keda teel kohtas. Seetõttu oli tal kübar vahetpidamata käes, mille eest d'Artagnan temaga tõsiselt tõreles, sest viimane arvas, et Planchet' üliviisakuse tõttu võidakse teda mõne tähtsusetu mehe teenriks pidada.

Kas olenes see nüüd sellest, et möödujaid tõesti liigutas Planchet' viisakus, või sellest, et keegi seekord noormeest teel ei varitsenud, igatahes jõudsid meie rändurid vahejuhtumiteta Chantillysse ja peatusid Grand-Saint-Martini kõrtsis, samas, kus nad olid peatunud esimese reisi ajal.

Kui peremees silmas noormeest, keda saatis kahte hobust käekõrval talutav teener, astus ta aupaklikult ukselävele. D'Artagnan oli juba üksteist ljööd maha sõitnud ja ta otsustas siin peatuda vaatamata sellele, kas ta Porthose siit leiab või mitte. Võib-olla ei oleks olnud küllalt tark kohe pärida, mis oli saanud musketärist. Sellest tuligi, et d'Artagnan astus midagi küsimata hobuse seljast maha, jättis hobused teenri hoolde ja astus väikesesse tuppa, mis oli määratud neile, kes võib-olla armastasid üksindust. Ta tellis peremehelt pudeli parimat saadaolevat veini ning nii hea hommikusöögi, kui võidi pakkuda. See tugevdas veelgi head muljet, mis peremehele oli jäänud esimesest pilgust.

Ja nii teeniti d'Artagnani imepärase kiirusega.

Kaardiväkke värvati sõdureid kuningriigi parimate aadlike seast ja kuna d'Artagnanil olid kaasas teener ning neli suurepärast hobust, süs pidi ta univormi lihtsusele vaatamata tähelepanu äratama. Peremees tahtis teda ise teenida. Seda nähes pahis d'Artagnan tuua kaks klaasi ja alustas vestlust:

«Noh, kallis peremees,» ütles d'Artagnan mõlemat klaasi täites, «tellisin teilt parimat veini. Kui te mind aga petsite, siis kannate ise selle eest karistust, sest ma vihkan üksinda joomist, ja teie joote koos minuga. Võtke ometi klaas! Mille terviseks me jooksime, et mitte kellegi tundeid haavata? Teie äri õitsenguks!»

«Teie Kõrgus osutab, mulle suurt au,» ütles peremees. «Tänan südamest heade soovide eest.»

«Ärge laske aga ennast eksiteele viia,» ütles d'Artagnan. «Minu toosti taha on peidetud võib-olla rohkem

267

enesearmastust, kui te arvate: ainult hästiminevates kõrtsides võetakse hästi vastu, kuna laostumisel olevates kohtades valitseb täielik korralagedus ja reisija on peremehe kitsikuse ohver. Mina, kes ma väga palju reisin, eriti sellel teel, soovin, et kõik kõrtsipidajad oleksid jõukad.»

«Tõepoolest mulle näib, et see pole esimene kord, kus mul on au teid näha,» ütles peremees.

«Ah, ma olen vist oma kümme korda Chantillyst läbi sõitnud, ja kümnest korrast olen ma vähemalt kolm või neli korda teie juures peatunud. Oodake, nii kümme-kaks-teist päeva tagasi olin ma alles siin. Ma saatsin oma sõpru musketäre. Tõenduseks võin teile

öelda, et üks neist sattus vaidlusse ühe tundmatuga, kes temaga riidu noris.»
«Jah, tõepoolest, mul on see selgesti meeles,» ütles peremees. «Kas Teie Heldus ei räägi mulle härra Porthosest?»
«Nii on tõesti mu reisikaaslase nimi. Mu jumal küll, kallis peremees, ütelge, ega temaga ei ole õnnetus juhtunud?»
«Teie Heldus oleks pidanud ju märkama, et ta ei saanud oma teekonda jätkata.»
«Ta lubas meile tõepoolest järele sõita, aga meie ei näinud teda enam.»
«Ta osutas meile seda au, et jäi siia.»
«Kuidas? Ta osutas teile seda au ja jäi siia?»
«Jah, härra, siia võõrastemajja. Me oleme isegi väga mures selle pärast.»
«Mispärast?»
«Teatavate kulutuste pärast, mis ta on teinud.»
«Noh, küll ta need kulud kinni maksab.»
«Oi, härra, teie sõnad on palsamiks minu hingele. Me oleme tema pärast palju välja andnud ja arst ütles alles täna hommikul, et kui Porthos talle tasu ei maksa, siis nõuab ta seda minu käest, sest mina lasksin ta kutsuda.»
«Kas Porthos on siis haavatud?»
«Ma ei tea seda öelda, härra.»
«Kuidas, te ei tea öelda? Peaksite seda ometi paremini teadma kui ükski teine.»
«See on tõsi, härra, aga meie olukorras ei ütle me kõike, mida teame, ja eriti siis, kui meid on hoiatatud, et
268
meie kõrvad peavad selle eest vastutama, mis keel kõneleb.»
«Olgu siis. Kas ma võin Porthost näha?»
«Kindlasti, härra. Minge trepist üles teisele korrusele ja koputage number ühe uksele. Ainult ütelge, et see olete teie.»
«Kuidas, pean ütlema, et see olen mina?» «Jah, sest muidu võib teiega õnnetus juhtuda.»
«Ja mis õnnetus võib teie arvates minuga juhtuda?»
«Härra Porthos võib teid mõneks majainimeseks pidada ja teid vihahoos mõõgaga läbi pista või teile kuuli
«Mis te talle siis teinud olete?»
«Me küsisime talt raha.»
«Ah, pagan, sellest saan ma aru. Niisugusesse nõudmisesse suhtub Porthos väga halvasti, kui tal ei ole võimalust maksta. Minu teada aga peaks tal raha olema.»
«Härra, ka meie mõtlesime seda. Meie majas valitseb kindel kord ja üks kord nädalas teeme arve. Nädala pärast esitasimegi talle arve, aga näib, et olime valinud halva aja, sest esimese sona peale, mis me selle kohta ütlesime, saatis ta meid kus kurat. Tõsi küll, eelmisel õhtul mängis ta kaarte.»
«Mängis eelmisel õhtul kaarte? Aga kellega?»
«Oh jumal, kes seda teab! Ühe läbisõidul oleva isandaga, kellele ta tegi ettepaneku mängida partii lanskneed.»
«Siis on see õnnetu kõik kaotanud.»
«Kõik, isegi hobuse, härra, sest kui võõras hakkas lahkuma, nägime, et tema teener saduldas Porthose hobust. Me ütlesime seda võõrale, kuid ta vastas, et ärgu me toppigu oma nina võõrastesse asjadesse, et hobune kuulub temale. Siis me teatasime asjast

otsekohe härra Porthosele, tema aga ütles, et me olevat kaabakad, sest kahtleme aadliku sõnas. Kui too juba ütles, et hobune kuulub temale, siis nii see ka on.»

«Sellest tunnen ma ta ära,» ümises d'Artagnan.

«Siis lasksin ma talle öelda,» jätkas peremees, «et kuna näib, et me ei suuda praegusel silmapilgul kokku leppida tasu maksmise küsimuses, siis'suvatseb ta ehk vähemalt kolida üle minu kolleegi — «Kuldse Kotka» võõrastemaja

269

peremehe juurde. Härra Porthos aga vastas mulle, et kuna minu võõrastemaja on kõige parem, siis soovib ta siia jääda. See vastus oli liiga meelitav, ja nii ei nõudnud ma enam tema lahkumist. Palusin teda ainult tagasi anda tuba, milles ta elab, sest see on kõige ilusam tuba võõrastemajas, ja asuda elama väikesesse kenasse kambrikesse kolmandal korrusel. Selle peale vastas aga härra Porthos, et ta ootab iga hetk oma armsama, tähtsa õukonnadaami saabumist ja mina peaksin ometi aru saama, et tuba, milles ta suvatseb elada, on sellise daami jaoks üsnagi keskpärane.

Kuigi mõistsin, et ta väited ei ole valed, arvasin ma endal siiski olevat õiguse jääda oma nõudmise juurde. Tema aga ei vaevunud minuga vaidlusse astuma, võttis ainult oma püstoli, asetas selle öölauale ja teatas, et esimese sõna juures, mis talle öeldakse mingist kolimisest, olgu siis kolimisest majas või väljapoole, laseb ta kuuli pähe sellele ettevaatamatule, kes segab ennast asjadesse, mis ainuüksi temasse puutuvad. Seepärast ei astu sellest ajast alates keegi peale teenri ta tuppa.» «Mousqueton on siis siin?»

«Jah, härra. Viis päeva pärast lahkumist ilmus ta väga halvas tujus tagasi. Paistab, et ka temal on olnud reisil ebameeldivusi. Kahjuks on ta palju kärmem kui tema isand ja viimase heaks pöörab ta majas kõik pahupidi. Ja kuna ta arvab, et võidakse keelduda tema nõudmisi täitmast, siis võtab ta kõike, mida vajab, ilma küsimata.»

«Tõepoolest olen ma Mousquetoni juures märganud suurt andumust ja väga kõrget taipu,» vastas d'Artagnan.

«Härra, see kõik on võimalik, aga kujutlege nüüd, et ma neli korda aastas satun kokku taolise andumuse ning taibuga, ja ma olen laostunud mees.»

«Mitte sugugi, sest Porthos maksab teile kõik ära.»

«Hm!» tegi peremees kahtlevalt.

«Üks väga kõrge daam soosib teda ja ei jäta teda kindlasti mitte kitsikusse selle tühise summa pärast, mis ta teile võlgneb.»

«Kui ma julgeksin öelda, mis ma sellest arvan .. .»

«Mis te sellest arvate?»

«Võiksin isegi öelda: mis ma tean.»

«Mis te teate?»

270

«Veel enamgi: milles ma olen veendunud.»

«Ja milles te siis olete veendunud?»

«Tahan öelda, et tunnen seda kõrget daami.»

«Teie?»

«Jah, mina.»

«Kuidas te teda tunnete?»

«Härra, kui ma võiksin teie diskreetsusele kindel olla?»

«Rääkige, annan teile aadliku ausõna ja te ei kahetse, et olete mind usaldanud.»

«Hästi, härra, te saate aru, et rahutus sunnib mõndagi tegema.»

«Mis te siis tegite?»

«Mitte midagi niisugust, milleks võlausaldajal õigust ei ole.»

«Ja nimelt?»

«Härra Porthos andis meie kätte hertsoginna jaoks määratud kirja ja palus selle posti panna. Tema teener ei olnud siis veel tagasi tulnud. Kuna ta ise ei saanud toast välja, pidi ta selle ülesande meie hoolde usaldama.»

«Ja edasi?»

«Selle asemel et kiri posti viia, mis alati sugugi usaldusväärne ei ole, kasutasin ma juhust ning andsin kirja ühe minu inimese kätte, kes läks Pariisi, ja käskisin teda kiri isiklikult hertsoginnale üle anda. Kas pole tõsi, et sel viisil täitsin ma härra Porthose soovi, kes oli meile kirja ärasaatmise nii tungivalt ülesandeks teinud?»

«Umbes nii.»

«Härra, kas te teate, kes on see silmapaistev daam?»

«Ei. Olen ainult kuulnud, kui Porthos on temast rääkinud, ei midagi rohkem.»

«Kas teate, kes on see arvatav hertsoginna?»

«Kordan teile, ma ei tunne teda.»

«Ta on Chätelet' vana advokaadinaine proua Coquenard, kes on vähemalt viiskümmend aastat vana ja teeb sealjuures veel näo, nagu oleks ta armukade. Ka see näis mulle väga imelik, et üks printsess elab Ours'i tänaval.»

«Kuidas te seda teate?»

«Naine vihastas koledasti, kui sai kätte Porthose kirja, ja ütles, et Porthos on väga kergemeelne ja kindlasti on ta saanud mõõgahoobi jälle mõne naise tõttu.»

«Porthos sai siis mõõgahoobi?»

271

«Ah, mu jumal, mis ma nüüd ütlesin!»

«Te ütlesite, et Porthos sai mõõgahoobi.»

«Jah, aga ta keelas mul kõvasti sellest rääkida.»

«Miks?»

«Eh, pagan, eks muidugi sellepärast, härra, et ta hooples, et torkab läbi selle võõra mehe, kellega te tema vaidlema jätsite. Aga otse selle vastu, kogu tema kiitlemisele vaatamata sirutas võõras ta pikali. Et härra Porthos tahab kõigi silmis väga kuulus mees olla, välja arvatud ainult hertsoginna silmis, keda ta lootis heldima panna jutustusega oma seiklusest, siis ei sooviks ta ühelegi hingele tunnistada, et ta sai võitluses mõõgahoobi.»

«Tähendab, mõõgahoobi pärast peabki ta nüüd voodis olema?»

«See oli meisterlik mõõgahoop, kinnitan teile. Teie sõbral on ilmselt väga visa hing.»

«Kas te olite juures, kui see juhtus?»

«Uudishimust aetuna läksin ma neile järele ja nägin sel kombel kogu võitlust, ilma et nad oleksid mind märganud.»

«Ja kuidas see kõik juhtus?»

«Oh, kinnitan teile, see asi läks väga kiiresti. Nad asusid kohale, võõras tegi pettelöögi ja ründas siis, kusjuures kõik toimus nii ruttu, et kui Porthos tahtis pareerida, oli tal juba kolm tolli terast rinnas. Ta kukkus selili. Võõras pani otsekohe mõõga ta kõrile. Kui härra Porthos nägi, et on täiesti võõra meelevalla all, andis ta alla. Seepeale küsis võõras ta nime, ja kuuldes, et ta on härra Porthos, aga mitte härra d’Artagnan, ulatas talle oma käsivarre toeks ning tõi ta majja, ise aga istus hobuse selga ja kadus.»

«Järelikult tahtis võõras härra d’Artagnaniga riidu

norida?» «Tundub küll nii.» «Kas te teate, mis sai võõrast?»
«Ei, ma ei olnud teda kunagi varem näinud ja ma ei ole teda ka pärast seda näinud.»
«Väga hea; tean nüüd seda, mida ma teada tahtsin. Tähendab, te ütlesite, et Porthose tuba on number üks ja asub teisel korrusel?»
272

«Jah, härra, see on võõrastemaja kõige ilusam tuba. Juba kümme korda oleks mul olnud võimalus seda välja üürida.»
«Oh, ärge muretsege,» ütles d’Artagnan naerdes. «Hertsoginna Coquenard'i rahadega tasub Porthos teile kõik.»
«Ah, härra, kas hertsoginna või advokaadinaine, see on ükspuha, peaasi, et ta ainult kukru paelad lahti päästab. Kuid ta teatas otsustavalt, et on tüdinud härra Porthose nõudmistest ning truudusetusest ja et ta ei saada talle pennigi.»
«Kas andsite selle vastuse oma külalisele edasi?»
«Hoidusime hoolega seda tegemast: ta oleks aru saanud, mil viisil me tema ülesande täitsime.»
«Tähendab ta ootab ikka veel raha?»
«Oo, mu jumal, jah ootab. Alles eile kirjutas ta uuesti. Seekord pani aga teener kirja posti.»
«Ütlesite, et advokaadinaine on vana ja inetu?»
«Vähemalt viiekümneaastane ja sugugi mitte ilus, nagu rääkis Pathaud.»
«Sellisel juhul ärge muretsege, ta laseb ennast pehmeks rääkida. Pealegi ei või Porthose võlg suur olla.»
«Kuidas, ei ole suur! Juba arvestamata arstikulusid on see oma paarkümmend pistooli. Oh, ta ei ütle millestki ära. On näha, et ta on harjunud hästi elama.»
«Kinnitan teile, et kuigi armsam ta maha jätab, siis leiab ta alati sõpru. Kallis peremees, teil ei ole mingit põhjust rahutust tunda. Hoolitsege ka edaspidi tema eest nii hästi, nagu nõuab seda tema seisukord.»
«Härra lubas, et ta ei kõnele midagi advokaadinaisest ja ei maini sõnagagi haava.» «Selles asjas leppisime juba kokku. Teil on minu sõna.»
«Ta tapab mu, kui saab teada.»
«Ärge kartke, ta ei ole tegelikult nii hirmus, kui paistab.»
Seda öeldes läks d’Artagnan trepist üles ja jättis peremehe maha veidi rahunenuna küsimustes, mis tundusid talle väga tähtsatena: võla kättesaamine ja elu.
Üleval oli joonistatud koridori kõige silmapaistvamale uksele musta tindiga hiiglasuur üks. D'Artagnan koputas ja vastuse peale, et tülitaja oma teed läheks, astus ta sisse.
273
Porthos lamas voodis ja mängis käe harjutamiseks Mousquetoniga lanskneed. Tulel keerles praevarras põldpüüdega ja suure kamina kahel nurgal kees söepannidel kaks kastrulit, kust imbus jänesefrikassee ja kala kahekordset lõhna, mis meeldivalt ärritas haistmismeelt. Pealeselle oli kirjutuslaud ja kummuti marmorplaat kaetud tühjade pudelitega.
Sõpra nähes karjatas Porthos suurest rõõmust. Mousqueton tõusis aupaklikult, loovutas oma koha d'Artagnanile ja läks vaatama kastruleid, mis näisid olevat tema erilise kontrolli all.

«Ah, pagan, see olete tõesti teie,» ütles ta dArtagnanile. «Tere tulemast ja andke andeks, et ma teile vastu ei tule. Kas te teate, mis minuga juhtus?» küsis Porthos teatava rahutusega d’Artagnanile vaadates.

«Ei.»

«Kas peremees ei ütelnud teile midagi?»

«Ma küsisin ainult teie järele ja tulin otsekohe üles.»

Porthos näis hingavat kergemalt.

«Mis teiega siis juhtus, mu kallis Porthos?» küsis d’Artagnan.

«Kui ma oma vastasele kallale tormasin ja talle juba kolm hoopi olin andnud ning tahtsin parajasti neljandat ning lõplikku anda, komistasin kivi taha ja nikastasin põlve.»

«Tõesti?»

«Ausõna. See oli lurjusele õnneks, muidu oleksin ta surnuna platsile jätnud.»

«Ja mis tast sai?»

«Seda ma ei tea. Talle aitas sellest ja rohkem ta ei küsinud. Aga, kallis d’Artagnan, mis siis teiega juhtus?»

«See nikastus sunnib teid siis voodis lamama?» jätkas d’Artagnan.

«Jah, mu jumal, paraku küll. Muuseas, paari päeva pärast olen jälle jalul.»

«Miks te ei lasknud ennast Pariisi viia? Siin on teil

vist kohutavalt igav?»

«Mul oli see kavatsus, kallis sõber, pean teile aga midagi tunnistama.»

«Mida nimelt?»

«Nii nagu te juba ütlesite, tundsin ma kohutavat igavust

274

ja kuna mul oli taskus teie antud seitsekümmend viis pistooli, kutsusin ma ühe läbisõidul oleva aadliku üles mind lohutama ja tegin talle ettepaneku täringuid visata. Ta nõustus ja minu seitsekümmend viis pistooli rändasid minu taskust tema taskusse, rääkimata hobusest, mille ta sai pealekauba. Aga teie, mu kallis d’Artagnan?»

«Mis teha, kallis Porthos, ei saa ju igal alal õnneseen olla,» ütles d’Artagnan. «Te vist tunnete kõnekäändu: «Kellel ei vea mängus, sellel veab armastuses». Teil on liiga palju õnne armastuses ja sellepärast makstakse teile mängus kätte. Kuid mis tähtsust on teie jaoks saatuse tujukusel? Kas ei ole teil, õnnelikul kelmil, mitte hertsoginna, kes ei jäta teile appi tulemata.»

«Jah, mu kallis d’Artagnan,» vastas Porthos kõige süütuma näoga maailmas. «Kuna mul mängus ei vedanud, kirjutasin ma talle, et ta saadaks mulle mõni viiskümmend luidoori, mida ma hädasti vajan, arvestades olukorda, milles viibin ...»

«Noh, ja siis?»

«Ta on vist mõnes oma mõisas, sest ta ei ole mulle vastanud.»

«Kas tõesti?»

«Ei. Seepärast saatsin talle eile veel tungivama kirja, kui oli seda esimene. Räägime nüüd aga teist, mu kallis sõber. Pean teile tunnistama, et hakkasin teie pärast juba natuke muretsema.»

«Mulle näib, et peremees kohtleb teid hästi, mu kallis Porthos,» ütles d’Artagnan, näidates haigele täis kastruleid ja tühje pudeleid.

«Või veel!» vastas Porthos. «Kolm-neli päeva tagasi esitas see häbematu mulle arve, ja ma viskasin ta välja, tema ja ta arve. Nüüd olen ma siin nagu võitja või omamoodi

vallutaja. Seepärast olen ma ka hambuni relvastatud, sest pean iga hetk rünnaku vastuvõtmiseks valmis olema.»

«Siiski aga näib mulle, et te aeg-ajalt läbi murrate,» ütles d'Artagnan naerdes.

Ja ta näitas näpuga pudelitele ning kastrulitele.

«Kahjuks mitte mina,» vastas Porthos. «Närune nikastus sunnib mind voodis lamama, Mousqueton aga käib

275

ringi ja muretseb toitu. Mousqueton, mu sõber,» jätkas Porthos, «te näete, et meile saabus abiväge, ja meil on vaja toitu juurde muretseda.»

«Mousqueton, te peate mulle ühe teene osutama,» ütles d'Artagnan.

«Millise teene, mu härra?»

«Andke Planchet'ïe oma retsept. Võib juhtuda, et mina omakorda piiramisseisukorda satun, ja ma ei pahandaks põrmugi, kui ta mul laseks neidsamu mõnusid maitsta, mida teie oma isandale osaks saada lasete.»

«Oh, mu härra, ei ole midagi lihtsamat,» ütles Mousqueton tagasihoidlikult. «Peab olema lihtsalt osav, see ongi kõik. Olen maal üles kasvanud ja mu isa tegeles vabal ajal väikest viisi salaküttimisega.»

«Ja mis ta muul ajal tegi?»

«Härra, ta tegeles äriga, mis mulle alati üsna kasulik tundus.»

«Missuguse äriga?»

«Sel ajal olid katoliiklaste ja hugenottide vahel ususõjad, ja kui ta nägi, et usu nimel tapsid katoliiklased hugenotte ja hugenotid katoliiklasi, lõi ta endale segausu, mis lubas.tal olla kord katoliiklane, teine kord jälle huge-nott. Lühike vintpüss õlal, jalutas ta tavaliselt maanteed palistavate hekkide taga ja nähes mõnda katoliiklast üksinda liginemas, sai tema hinges kohe ülekaalu protestantlik usutunnistus. Ta langetas vintpüssi reisija suunas ja kui too oli temast kümne sammu kaugusel, alustas temaga vestlust, mis peaaegu alati lõppes sellega, et oma elu päästmiseks andis reisija talle rahakoti. On ütle-matagi selge, et kui ta nägi liginevat hugenotti, haaras teda selline äge katoliiklik usuhardus,.et talle oli mõistmatu, kuidas ta veerand tundi tagasi võis kahelda meie püha religiooni üleolekus. Sest mina, mu härra, olen katoliiklane, kuid jäädes truuks oma põhimõtetele, kasvatas isa mu vanemast vennast hugenoti.»

«Ja kuidas lõppes selle auväärse mehe elu?» küsis d'Artagnan.

«Väga õnnetult, mu härra. Ühel päeval jäi ta inimtühjal teel katoliiklase ja hugenoti kätte, kellega tal oli juba varem tegemist olnud ja kes ta kohe ära tundsid. Nad ühinesid tema vastu ja riputasid ta puu otsa. Pärast

276

seda tulid nad lähemasse külakõrtsi, kus mina oma vennaga veini jõin, oma kangelasteoga hooplema.»

«Ja mida tegite teie?» küsis d'Artagnan.

«Lasksime neil rääkida,» vastas Mousqueton. «Siis aga, kui nad hakkasid kõrtsist lahkudes kumbki eri suunas minema, läks minu vend katoliiklast ja mina protestanti varitsema. Kahe tunni pärast oli kõik lõpetatud. Kumbki meist täitis oma ülesande, kusjuures me ei saanud jätta imetlemata meie vaese isa ettenägelikkust, kes ettevaatusest oli kasvatanud meid erinevas usus.»

«Mulle tundub tõesti, Mousqueton, nagu te isegi ütlete, et teie isa oli üks nupukas poiss. Ja oma jõudehetkedel, nagu te rääkisite, tegeles ta siis salaküttimisega?»

«Jah, mu härra. Tema õpetaski mulle püünispaela sõlmimist ja õngenööri heitmist. Ja kui ma siin nüüd nägin, et meie närukael peremees toidab meid hunniku halva lihaga, rnis kõlbab söömiseks matsidele ja on kõlbmatu meie nõrkadele magudele, siis võtsin ma jälle oma vana ameti natuke käsile. Printsi metsas jalutades seadsin ma radadele silmuseid ja Tema Kõrguse veekogude kaldal lamades heitsin ma õngenöörid tiiki. Sel viisil ei puudunud meil, nagu härra isegi veenduda võib, põldpüüd ja küülikud, karpkalad ja angerjad, lühidalt, meil ei olnud puudust kergest ja toitvast toidust, mis on nii tarvilik haigetele.»

«Äga vein? Kes varustas teid veiniga? Kas peremees?» küsis d’Artagnan.

«See tähendab, jah ja ühtlasi ei.»

«Kuidas jah ja ei?»

«On tõsi, et ta meid varustas, ta pole ainult sellest aust ise teadlik.»

«Seletage lähemalt, Mousqueton, teie jutt on väga õpetlik.»

«Asi on nii, härra. Juhus tahtis, et ma oma rännakutel kohtasin ühte paljureisinud hispaanlast, kes muu hulgas tunneb ka Uut Maailma.»

«Mis ühist võib olla Uuel Maailmal kirjutuslaual ja kummutil olevate pudelitega?»

«Kannatust, härra, iga asi tuleb omal ajal.»

«See on tõsi, Mousqueton. Usaldan teid ja kuulan.»

«Hispaanlasel oli teener, kes oli saatnud teda reisil

Mehhikosse. Teener oli minu kaasmaalane ja me sõbrunesime seda kiiremini, et meil oli iseloomus palju ühist. Me mõlemad armastasime jahipidamist üle kõige, seepärast jutustaski ta mulle, kuidas maa pääriselanikud püüavad pampade lagendikel tiigreid ja metsikuid härgi lihtsate sumustega, mis nad kohutavatele loomadele kaela heidavad. Alguses ei tahtnud ma uskuda, et on võimalik niisugust osavust saavutada, et kahekümne-kolmekümne sammu kauguselt võib köie soovitud kohta visata, varsti aga pidin veenduma, et tema jutt on õige. Mu sõber asetas kolmkümmend sammu eemale pudeli ja igal viskel tabas ta linguga pudeli kaela. Hakkasin harjutama ja kuna loodus on mind varustanud teatud osavusega, siis heidan praegu niisama hästi lassot kui mõni mehhiklane; Noh, kas saate aru? Meie peremehel on väga rikkalik veinikelder, mille võtit ta iialgi käest ei anna. Sellel keldril on aga õhuauk. Sellest õhuaugust heidan ma lasso sisse ja kuna ma tean, kuspool on hea vein, siis ammutati seda sealt. Niiviisi, härra, on seotud Uus Maailm kummutil ja laual olevate pudelitega. Kas te ei tahaks nüüd meie veini maitsta ja öelda ilma eelarvamusteta, mis te sellest arvate.»

«Tänan, tänan, armas sõber. Kahjuks lõpetasin just söömise.»

«Hästi!» ütles Porthos. «Mousqueton, kata laud, ja sel ajal kui meie sööme, jutustab d'Artagnan meile,, mis juhtus temaga kümne päeva jooksul, mil ta meist lahkus.»

«Heameelega,» vastas d'Artagnan.

Sel ajal kui Porthos ja Mousqueton einestasid terve-nevatele haigetele omase isuga ja vennaliku südamlikkusega, mis inimesi õnnetuses lähendab, jutustas d'Artagnan, kuidas haavatud Aramis pidi maha jääma Crève-coeuris, kuidas ta oli Athose jätnud Amiens'i võitlema nelja mehega, kes süüdistasid teda valerahategemises, ja kuidas tema, d'Artagnan, oli sunnitud krahv de Wardes'ile kõhtu torkama, et Inglismaale jõuda.

Sellega aga piirduski d’Artagnani avameelsus. Ta teatas ainult, et Suurbritanniast tagasi pöördudes tõi ta kaasa neli suurepärast hobust, ühe enda jaoks ja üh'e igale oma kaaslasele. Lõpuks kinnitas ta Porthosele,

et temale määratud hobune on juba võõrastemaja tallis.
Siis astus sisse Planchet, kes teatas, et hobused on juba küllalt välja puhanud ja neil oleks võimalik ööbida Clermonfis.
Olles peaaegu rahulik Porthose suhtes ja soovides ka ülejäänud kaaslaste kohta kiiresti teateid saada, ulatas d’Artagnan haigele käe ja teatas talle, et asub teele ning jätkab oma otsinguid. Lõpuks lisas ta, et kavatseb sama teed mööda tagasi tulla, ja kui Porthos peaks seitsme-kaheksa päeva pärast veel Grand-Saint-Martini kõrtsis olema, võtab ta tema läbisõidul kaasa.
Porthos vastas, et arvatavasti ei saa ta oma nikastuse tõttu siit varem lahkuda. Pealegi peab ta jääma Chan-tillysse, et ära oodata vastus hertsoginnalt.
D’Artagnan soovis talle kiiret ning head vastust, pani Mousquetonile veel kord südamele, et ta Porthose eest hoolitseks, maksis peremehele arve ja asus siis teele koos Planchet’ga, kes oli juba lahti saanud ühest ratsahobusest.

XXVI ARAMISE VÄITEKIRI.

D’Artagnan ei olnud Porthosele haavast ega advokaadiemandast sõnagi lausunud. Oma aastate vähesusele vaatamata oli meie bearnlane tark noormees. Selle tõttu teeskles ta uskuvat kõike, mida jutustas kiitleja musketär, sest ta oli veendunud, et ükski sõprus ei pea vastu paljastatud saladusele, eriti veel siis, kui saladus riivab uhkust. Pealegi tuntakse alati teatud moraalset üleolekut nende suhtes, kelle elu on teada. Tulevikuplaanide teostamisel oli d’Artagnan otsustanud teha kolmest kaaslasest oma õnne tööriistad ja seetõttu ei olnud talle sugugi vastumeelt juba varakult korjata enda kätte nähtamatud niidid, mille abil ta kavatses neid juhtida.
Siiski rõhus teda kogu teekonna vältel raske kurbus: ta mõtles noorele ja ilusale proua Bonacieux'le, kes oli pidanud talle tema ustavuse eest tasuma; ruttame nüüd aga teatama, et kurbus ei olnud tingitud niivõrd kahetsusest kadumaläinud õnne pärast kui kartusest, et noore naisega on juhtunud õnnetus. Ta ei kahelnud hetkegi, et
279
proua Bonacieux langes kardinali kättemaksu ohvriks, ja nagu teada, maksis Tema Eminents julmalt kätte. Mis puhul tema ise leidis armu ministri silmis, oli talle eneselegi arusaamatu, kuid kahtlemata oleks härra de Cavois talle seda seletanud, kui kaardiväekapten oleks ta kodunt leidnud.
Miski ei kiirenda nii väga aja möödumist ja ei lühenda teed kui mõte, mis täielikult valdab inimese sisemaailma. Välismaailm sarnaneb siis unega, mille unenäoks on see mõte. Mõtte mõjul kaotab aeg mõõdu ja ruum distantsi. Lahkutakse ühest kohast ja saabutakse teise kohta, see ongi kõik. Läbitud vahemaast ei jää midagi meelde peale ebamäärase udu, milles vaheldumisi hajuvad tuhandete puude, mägede ja maastike kujutlused. Selle hallutsinatsiooni võimuses läbis d’Artagnan kiirusega, mis meeldis tema hobusele, kuus-seitse ljööd, mis lahutasid Chantillyd Crevecoeurist, nii et külla jõudes ei mäletanud ta ühtegi asja, mida oli teel kohanud.
Alles siis tuli d’Artagnan taas teadvusele, raputas pead, märkas kõrtsi, kuhu oli Aramise maha jätnud, kannustas hobust ja peatus mõne hetke pärast ukse ees.
Sel korral ei olnud vastuvõtjaks peremees, vaid perenaine. D’Artagnan oli inimesetundja. Heitnud pilgu perenaise paksule lõbusale näole, mõistis ta, et nii

heatahtliku välimusega isiku poolt pole tal midagi karta ja seepärast ei tarvitse tema ees teeselda.

«Kallis daam, kas võite mulle öelda, mis on saanud minu sõbrast, kelle olime sunnitud umbes kaheteistkümne päeva eest siia jätma?» küsis d’Artagnan.

«Kas see ilus, umbes kahekümne kolme kuni kahekümne nelja aastane noormees, leebe, armastusväärne ja sihvakas?»

«Ja lisaks kõigele sellele oli ta õlast haavatud?»

«Just nii.»

«See on tema.»

«Härra, ta on ikka veel siin.»

«Oh, mu kallis daam, te annate mulle tagasi elu!» hüüdis d’Artagnan hobuse seljast maha tulles ja ratsuteid Planchet' kätte visates. «Kus on mu kallis Aramis, ma tahan teda kaisutada. Tunnistan, et tahan teda väga näha.»

280

«Vabandage, härra, aga ma kahtlen, kas ta saab teid praegu vastu võtta.»

«Mispärast mitte? Kas tal on seal mõni naine?»

«Jeesus, mis te räägite! Vaene poiss! Ei, härra, tal ei ole seal ühtegi naist.»

«Kes siis?»

«Montdidier' küree ja Amiens'i jesuiitide kloostri ülem.»

«Oh, jumal!» hüüdis d’Artagnan. «Kas vaese poisiga on lood siis nii halvad?»

«Ei, härra, otse selle vastu; haiguse tagajärjel tuli talle püha vaim peale ja ta otsustas vaimulikku seisusesse astuda.»

«Õigus,» ütles d’Artagnan, «olin täiesti unustanud, et ta on ainult ajutiselt musketär.»

«Kas härra nõuab ikka veel temaga kokkusaamist?»

«Rohkem kui kunagi enne.»

«Härra mingu siis parempoolsest hoovitrepist üles teisele korrusele, tuba number viis.»

D’Artagnan tormas näidatud suunas ja leidis välis-trepi, nagu neid veel tänapäevalgi vanade kõrtside õuedel võime näha. Aga polnudki nii lihtne tulevase abti juurde pääseda. Sissekäiku Aramise tuppa valvati mitte vähem hoolikalt kui sissepääsu Armida aedadesse. Bazin seisis koridoris ja sulges tal tee seda suurema kartmatusega, et peale paljude aastate katsumisi nägi ta ennast lähedal olevat eesmärgile, mida ta kogu aeg oli ihaldanud.

Tõepoolest, vaese Bazini unistuseks oli alati olnud vaimulikku teenida ja kannatamatult ootas ta ning elas pidevalt läbi seda hetke, kus Aramis heidab musketärikuue prügihunnikusse, et selle asemel preestrirüüd selga tõmmata. Ainult noormehe igapäevased lubadused, et see hetk olevat lähedal, hoidsid teda teenistuses Aramise juures, kus tema enda väljenduse järgi tema hing pidi hukka minema.

Nüüd oli Bazin üliõnnelik. Kõigi oletuste kohaselt ei jäta tema isand seekord oma lubadust täitmata. Füüsilise valu kaasumine moraalsele ahastusele oli viinud kauaigatsetud tulemusele. Kannatades üheaegselt kehaliselt ja hingeliselt, olid Aramise silmad ja mõte lõpuks usul peatuma jäänud, sest kahekordne õnnetus, nimelt

281

tema armukese äkiline kadumine ja õlast haavatasaamine näisid talle taeva hoiatusena.

On arusaadav, et miski ei oleks olnud Bazinile tema praeguses meeleolus ebameeldivam kui d'Artagnani saabumine, kes võis tema isanda tagasi paisata ilmlike mõtete keerisesse, mis teda nii kaua oli kaasa kiskunud. Ta oli otsustanud vapralt kaitsta ust: kuna võõrastemaja perenaine oli teda reetnud, ei saanud ta öelda, et Aramist pole kohal, vaid püüdis uustulnukale selgeks teha, et oleks äärmiselt ebadiskreetne segada tema isanda vaga vestlust, mida ta oli hommikul alustanud ja mis Bazini sõnade järgi ei pidanud lõppema enne õhtut

D’Artagnan ei pööranud isand Bazini ilukõnele mingit tähelepanu ja kuna tal polnud kavas oma sõbra teenriga vaidlema hakata, lükkas ta Bazini lihtsalt ühe käega kõrvale ja keeras teisega tuba number viie käepidet.

Uks avanes ja d’Artagnan astus tuppa.

Mustas kuues, peas mingi ümmargune madal mütsikene, mis üsnagi kalotti meenutas, istus Aramis pikerguse laua taga, mis oli kaetud paberirullide ja hiiglasuurte foliantidega; tema paremal käel istus jesuiitide kloostri ülem ja vasemal käel Montdidier' küree. Aknaeesriided olid poolsuletud ja lasksid sisse ainult natuke salapärast valgust, mis on nii kohane vagadeks mõtisklusteks. Kõik ilmalikud esemed, mis võiksid silma paista ühe noormehe tuppa astudes, ja eriti veel siis, kui see noormees on musketär, olid kadunud otsekui imeväel, ja kahtlemata hirmust, et nende esemete nägemine võiks tema isanda mõtteid maisesse maailma tagasi viia, oli Bazin.ära peitnud mõõga, püstolid, sulega kübara, samuti iga liiki brodeeringud ja pitsid.

Kõige selle asemel arvas d’Artagnan ühes pimedas nurgas märkavat seina löödud naela otsas rippuvat piitsa.

Kära peale, mida d’Artagnan tegi ust avades, tõstis Aramis pea ja tundis ära oma sõbra. Noormehe suureks üllatuseks ei näinud aga tema ilmumine musketärile kuigi suurt mõju avaldavat, — niivõrd viibis tema vaim eemal selle maailma asjadest.

«Tere päevast, armas d’Artagnan,» ütles Aramis, «uskuge, ma olen rõõmus teid nähes.»

282

«Ka mina olen rõõmus,» vastas d’Artagnan, «kuigi ma ei ole täiesti kindel, kas ma kõnelen Aramisega.»

«Temaga, tema enesega, mu sõber. Mis sunnib teid aga selles kahtlema? ...»

«Kartsin, et eksisin toaga, ja arvasin alguses, et olen mõne vaimuliku tuppa sattunud; kui nägin aga teid nende härrade seltskonnas, siis langesin uue eksituse ohvriks: arvasin, et olete raskesti haige.»

Mõlemad musta riietatud mehed, kes mõistsid dArtag-nani kavatsust, heitsid talle peaaegu ähvardava pilgu. D’Artagnan ei lasknud ennast sellest aga sugugi häirida.

«Võib-olla ma segan teid, kallis Aramis,» jätkas d’Artagnan, «sest otsustades selle järgi, mis ma näen, kaldun ima arvama, et te pihite nendele härradele.»

Aramis punastas vaevumärgatavalt.

«Te arvate, et segate mind? Ei, otse vastupidi, kallis sõber, vannun seda. Mu sõnade tõenduseks lubage mul avaldada oma rõõmu selle üle, et olete elus ja terve.»

«Oh, lõpuks ometi!» mõtles d’Artagnan. «Asi ei ole veel kõige hullem.»

«See härra siin on minu sõber,» jätkas Aramis liigutatult kahe vaimuliku poole pöördudes ja käega dArtagnanile osutades. «Ta pääses suurest hädaohust.»

«Kiitke issandat, mu härra,» vastasid need üksmeelselt kummardades.

«Ma ei ole seda tegemata jätnud, auväärsed isandad,» ütles neile noormees, vastates omakorda kummardusega.

«Te tulete just õigel ajal, armas dArtagnan,» ütles Aramis. «Võttes osa meie vaidlusest, võite sellesse oma teadmistega selgust tuua. Härra Amiens'i kloostriülern, härra Montdidier' küree ja mina arutame teatavaid teoloogilisi probleeme, mis juba pikemat aega on meie huvi tulipunktis. Ma oleksin rõõmus, kuuldes teie arvamust.»

«Sõjamehe arvamusel on vaevalt mingisugust kaalu,» vastas d'Artagnan, kes hakkas rahutust tundma asjade käigu üle, «seepärast uskuge mind, te võite usaldada nende härrade teadmisi.»

Jällegi kummardasid mõlemad mustad mehed.

«Just vastupidi, teie nõuanne on meile väga väärtuslik,» vastas Aramis. «Teate, milles on asi: härra kloostri-

ülem arvab, et minu väitekiri peab olema eeskätt dogmaatiline ja didaktiline.»

«Teie väitekiri! Kas te töötate siis väitekirja kallal?»

«Loomulikult,» vastas jesuiit, «ordinatsioonile eelneval eksamil nõutakse väitekirja esitamist.»

«Ordinatsioon!» hüüdis d'Artagnan, kes ei suutnud uskuda seda, mida olid talle üksteise järel ütelnud perenaine ja Bazin.

«Ordinatsioon!»

Ja jahmunult vaatas ta enda ees seisvat kolme meest.

«Niisiis, d'Artagnan,» jätkas Aramis, istudes tugitooli sellises graatsilises poosis, nagu oleks ta praegu mõne daami buduaaris, ja vaatles rahulolevalt oma valget ja pehmet naiselikku kätt, mida hoidis õhus, et sealt veri ära valguks, «te kuulsite, et härra kloostriülem tahab, et mu väitekiri oleks dogmaatiline, mina aga tahan, et ta oleks aateline. Seepärast soovitas härra kloostriülem mulle teema, mida ei ole seni veel käsitletud, kusjuures mulle tundub, et serla teemat on võimalik üsnagi suurepäraselt välja arendada: «Utraque manus in benedicendo clericis inferiqribus necessaria est.»

D'Artagnan, kelle eruditsioon on meil teada, ei pilgutanud selle tsitaadi juures sugugi rohkem silma kui siis, kui härra de Treville oli lausunud sententsi kingituste kohta, mille suhtes ta oletas, et d'Artagnan on need saanud härra Buckinghamilt.

«See tähendab järgmist,» jätkas Aramis, püüdes talle asja arusaadavamaks teha, «õnnistamise ajal on alama astme preestritele mõlemad käed hädavajalikud.»

«Suurepärane teema!» hüüdis jesuiit.

«Suurepärane ja dogmaatiline!» kordas küree, kes oli ladina keeles umbes niisama tugev kui d'Artagnan ja püüdis seetõttu jesuiidiga hoolikalt sammu pidada ning kajana tema sõnu korrata.

Kahe musta mehe vaimustus jättis aga d'Artagnani täiesti ükskõikseks.

«Jah, imetlusväärne! prorsus admirabile! *» jätkas Aramis. «See teema nõuab aga kirikuisade elulugude ja pühakirja põhjalikku läbitöötamist. Tunnistasin väga alandlikult neile vaimulikele õpetlastele, et vahtkonna valvete ja

* Lihtsalt imetlusväärne (ladina k.).

kuninga teenistuse tõttu olen oma õpingud mõnevõrra hooletusse jätnud. Seepärast oleks mul kerge, facilius natans *, valida mõni teema omal valikul, teema, mille suhe

nendesse rasketesse teoloogilistesse küsimustesse on niisamasugune kui filosoofias moraali suhe metafüüsikasse.»

D’Artagnani] oli surmavalt igav, küreel niisamuti. «Mõtelge, missugune exordium **!» hüüdis jesuiit. «Exordium!» kordas küree, et ka midagi ütelda. «Quemadmodum inter coelorum immensilatem.» *** Aramis heitis kõrvalpilgu d’Artagnanile ja nägi, et sõber haigutas peaaegu oma lõualuud paigast.

«Kõneleme prantsuse keeles, mu isa,» ütles ta jesuiidile. «Härra d’Artagnan naudib siis meie kõnelust hoopis enam.»

«Jah, ma olen reisist väsinud,» ütles d’Artagnan, «ja kogu see ladina keel libiseb mu kõrvust mööda.»

«Olgu pealegi,» ütles jesuiit veidi pahaselt, kuna aga õnnelik küree heitis d’Artagnanile tänuliku pilgu. «Kuulake, mis on võimalik sellest asjast teha.»

«Jumala sulane Mooses . . . pange hästi tähele, ta on ainult sulane! Mooses õnnistas mõlema käega. Sel ajal kui heebrealased võitlesid vaenlastega, laskis ta hoida oma mõlemaid käsi; järelikult õnnistab ta kahe käega. Muuseas, mis ütleb Pühakiri: «Imponite manus», ja mitte «manum» — «pange käed peale», aga mitte «pange käsi peale».»

«Pange käed peale,» kordas küree ja tegi vastava liigutuse.

«Püha Peetruse juures, kelle järglaseks on paavstid, on asi aga teisiti,» jätkas jesuiit. «Porrige digitos» — «ulatage sõrmed». Kas see on nüüd selge?»

«Muidugi,» ütles Aramis, vestlust nautides. «See on väga teravmeelne.»

«Sõrmed!» kordas jesuiit, «Püha Peetrus õnnistas sõrmedega. Järelikult õnnistab ka paavst sõrmedega. Ja mitme sõrmega ta õnnistab? Kolme sõrmega: Isa, Poja ja Püha vaimu nimel.»

* Kergemini ujuv (ladina k.).

** Sissejuhatus (ladina k.).

*** Nagu taevaste avaruses (ladina k.).

285

Kõik lõid risti ette, d'Artagnan arvas, et peab järgnema teiste eeskujule.

«Paavst on Püha Peetruse järeltulija ja esindab kolme jumalikku võimu. Kõik ülejäänud vaimuliku. hierarhia liikmed, ordines inferiores2 õnnistavad pühade peainglite ja inglite nimel. Kõige madalamad vaimulikud, nagu diakonid ja köstrid, õnnistavad pühaveepintsliga, mis sümboliseerib arvutut hulka õnnistavaid sõrmi. Argumentum omni denudatum ornamento 3. Juba sellest üksi kirjutaksin ma kaks niisugust köidet.»

Ja vaimustusetuhinas lõi jesuiit käega «Püha Chrysostomose» fooliokaustas väljaandele, mille raskuse all laud looka vajus.

D'Artagnan võpatas.

«Kahtlemata olen ma sunnitud tunnistama selle teema ilu. Samaaegselt pean aga ütlema, et ta käib mulle üle jõu. Mina valisin teise teema. Ütelge, kallis d'Artagnan, kas see meeldib teile: «Non inutile est desiderium in oblatione» ehk selgemalt öeldes: «Issandale ohverdades ei tee halba tunda natuke kahetsust».»

«Pidage kinni!» hüüdis jesuiit. «See teema läheneb ketserlusele. Peaaegu samasugune lause on ketseri Janseniuse teoses «Augustinus», mille timuka käed varem või hiljem põletavad. Olge ettevaatlik, mu noor sõber. Te jälgite valeõpetusi, noor sõber, te saadate ennast hukatusse!»

2Sa tunned kahetsust kuradi pärast (ladina k.).

3Argument ilma mingi ilustuseta (ladina k.)

«Te saadate ennast hukatusse,» ütles küree valulikult pead raputades.

«Te puudutate kuulsat tahtevabaduse küsimust, mis on surmavaks komistuskiviks. Te lähenete otsejoones pela-giaanlaste ja semipelagiaanlaste õpetusele.»

«Aga, auväärne isa...» jätkas Aramis mõnevõrra uimasena pähe sadanud etteheidete rahest.

«Kuidas kavatsete tõestada, et ennast jumalale ohverdades tuleb kahetseda maailma?» jätkas jesuiit, andmata Aramisete aega rääkimiseks. «Kuulake seda dilemmat: jumal on jumal, ja maailm on kurat. Kahetseda maailma, see tähendab kahetseda kuradit — niisugune on minu järeldus.»

* Madalamad astmed (ladina k.).

286

«Ka minu järeldus on niisugune,» ütles küree. «Halastust!...» ütles Aramis. «Desideras diabolum 4, õnnetu!» hüüdis jesuiit. «Ta kahetseb kuradit! Ah, mu noor sõber,» ütles ohates küree, «ärge kahetsege kuradit, ma palun teid.»

D’Artagnan tundis, et läheb ogaraks; talle näis, et viibib hullumajas ja et ta muutub ise varsti samasuguseks hulluks, nagu olid need, keda ta nägi. Ta oli aga sunnitud vaikima, sest ta ei mõistnud keelt, mida siin kõneldi.

«Kuulake mind ometi,» jätkas Aramis viisakalt, kuid isiiski juba veidi kärsitult, «ma ei ütle, et ma kahetsen; Iialgi ei räägi ma seda, mis pole ortodoksne . . .»

Jesuiit tõstis käed taeva poole ja küree tegi niisamuti.

«Ei, aga tunnistage vähemalt, et on tänamatu ohverdada Issandale seda, millest ise ollakse täielikult tüdinud. Kas mul ei ole õigus, d’Artagnan?»

«Muidugi õigus, kurat võtaks!» karfus d’Artagnan. Küree ja jesuiit võpatasid oma toolidel.

287

«Minu lähtepunktiks on süllogism: maailmas on mõndagi meeldivat; ma lahkun maailmast; järelikult toon ma ohvri. Pealegi ütleb pühakiri: «Tooge ohver issandale»

«See on tõsi,» nõustusid tema vastased.

«Muuseas,» jätkas Aramis ja näpistas oma kõrva, et seda punetama panna, nagu ta oma käsigi raputas, et neid valgeks muuta, «tegin ma selle kohta rondoo, mida ma möödunud aastal Härra Voiture'ile näitasin. See kuulus mees kiitis seda väga.»

«Rondoo!» ütles põlglikult jesuiit.

«Rondoo!» lausus masinlikult küree.

«Lugege ette, lugege ette!» hüüdis d’Artagnan. «See toob natuke vaheldust.»

«Seda küll mitte, sest see on usuline,» vastas Aramis, «see on teoloogia värssides.»

«Kurat!» ütles d’Artagnan.

«Kuulake,» lausus Aramis tagasihoidliku ilmega, mis ei olnud siiski päris vaba teatavast silmakirjalikkusest.

«Teie, kes leinate, kastes silmavette
aegu, mis möödas, ja päevi, mis tulemas veel, —
kõik teie ahastus lõpeb ja rahu saab meel,
kui oma pisarad toote Jumala ette
teie, kes leinate.»

D’Artagnan ja küree olid vaimustatud. Jesuiit jäi oma arvamuse juurde.

4Sa tunned kahetsust kuradi pärast (ladina k.).

«Hoiduge segamast ilmlikku maitset teoloogilise . stiiliga. Mis ütleb selle kohta Püha Augustinus? Severus sit clericorum sermo.» *

«Jah, jutlus olgu selge,» ütles küree. «Teie väitekiri meeldib daamidele,» ruttas jesuiit kiiresti lisama, nähes, et tema akoluut oli teda valesti mõistnud, «sel on kahtlemata niisama suur edu nagu mõnel härra Patru kaitsekõnel.»

«Andku jumal!» hüüdis Aramis vaimustusehoos.

«Näete nüüd!» hüüdis jesuiit. «Maine ilm kõneleb teis veel kõva häälega, altissima voce. Te kõnnite veel mööda maise ilma radu, mu noor sõber. Ma värisen mõtte juures, et teie pöördumine ei ole olnud kuigi põhjalik.»

• Vaimulike kõne olgu karm (ladina k.).

288

«Rahustuge, auväärne isa, ma vastutan enda eest.»

«Ilmlik eneseusaldus.»

«Ma tunnen ennast, mu isa, minu otsus on kõigutamatu.»

«Te tahate siis kangekaelselt oma väitekirja juurde jääda?»

«Ma tunnen ennast olevat kutsutud käsitlema seda teemat, ja mitte ühtegi teist. Ma jätkan kirjutamist ja loodan, et olete homme rahul nende parandustega, mis ma teie nõuandeid arvestades teen.»

«Töötage aeglaselt,» ütles küree. «Me jätame teid maha suurepärases hingeseisundis.»

«Jah, pind on täis külvatud,» ütles jesuiit, «ja meil ei tule karta, et üks osa seemnest oleks langenud kaljule, teine osa teelüva ja et taevalinnud oleksid ära nokkinud ülejäänud, aves coeli comederunt illam.»

«Et sa katku kõngeksid koos oma ladina keelega!» hüüdis endamisi d’Artagnan, kes tundis, et ta kannatus hakkab juba katkema.

«Hüvasti, mu sõber,» ütles küree, «nägemiseni homme.»

«Nägemiseni, hulljulge noormees,» ütles jesuiit, «teist tõotab tulla kiriku valgus. Andku taevas, et see valgus ei muutuks ahneks leegiks!»

D’Artagnan, kes juba terve tunni oli kannatamatusest küüsi närinud, hakkas nüüd sõrmi närima.

Mõlemad mustad mehed tõusid, kummardasid Aramisele ja d’Artagnanile ning sammusid ukse poole. Bazin, kes oli püstijalu vagas vaimustuses kogu vaidlust pealt kuulanud, ruttas neile vastu, haaras küree palveraamatu ning jesuiidi missaraamatu enda kätte ja sammus alandlikult nende ees, et neile teed vabaks teha.

Aramis saatis nad trepist alla ja tuli siis otsekohe d’Artagnani juurde, kes ikka veel mõtiskles.

Üksi jäänud sõbrad vaikisid algu! kohmetunult. Üks kahest pidi siiski vaikuse esimesena katkestama ja kuna d’Artagnan näis olevat otsustanud jätta see au oma sõbrale, siis ütles too:

«Te näete nüüd, ma olen oma põhilise kavatsuse juurde tagasi pöördunud.»

«Jah, te olete tõeliselt ärganud, nagu see härra äsja ütles.»

289

«Oh, maailmast tagasitõmbumise plaanid olid mul juba ammu. Te olete kuulnud mind juba varem sellest kõnelevat, kas pole nii?»

«Muidugi, kuid pean tunnistama, seni arvasin, et te naljatate.»

«Niisuguste asjadega! Oo! D’Artagnan!»

«Neetud! Isegi surmaga naljatatakse.»

«Ja tehakse sellega suur viga, d’Artagnan, sest surm on värav, millest läbi viib tee kas hukkumisele või õndsusele.»

«Olgu pealegi, Aramis, aga palun teid, jätame nüüd teoloogia kõrvale. Teile peaks sellest juba jätkuma, mis te täna olete saanud. Mis minusse puutub, siis olen ma peaaegu unustanud ka selle vähese ladina keele, mida ma iialgi pole osanud. Pealegi pean teile tunnistama, ma ei ole hommikust saadik midagi söönud ja mul on põrgulik nälg.»

«Kohe asume sööma, kallis sõber. Pean teile ainult meenutama, et täna on reede. Sellel päeval ei või ma liha näha ega süüa. Kui te lepite minu lõunaga, võin teile pakkuda praetud tetragoone ja puuvilja.»

«Mis te nende tetragoonide all mõtlete?» küsis d’Artagnan murelikult.

«Mõtlen spinatit,» jätkas Aramis. «Teie jaoks võin ma aga mune lisada, kuigi see on paastureeglite ränk rikkumine. Muna on ju tegelikult liha, sest sellest sünnib kana.»

«Pidusöök ei ole just eriti rikkalik, aga olgu. Selleks, et teiega koos olla, lepin ma selle einega.»

«Olen teile teie ohvri eest tänulik,» ütles Aramis. «Kui see ei too ehk kasu teie kehale, siis uskuge, kindlasti toob see kasu teie hingele.»

«Aramis, te olete siis lõplikult otsustanud astuda kiriku rüppe? Mis ütlevad selle kohta meie sõbrad, mis ütleb härra de Treville? Hoiatan, nad peavad teid desertööriks.»

«Ma mitte ei astu kiriku rüppe, vaid ma pöördun tapasi kiriku rüppe. Kiriku suhtes olin ma desertöör, kiriku hülgasin ma maise maailma pärast. Te teate ju. et ma olin lihtsalt sunnitud musketärimantlit vastu võtma.»

«Sellest ei tea ma midagi.»

«Te siis ei teagi, miks ma seminarist lahkusin?»

290

«Ei tea.»

«Siis kuulake minu lugu. Pealegi ütleb pühakiri: «Pihtige üksteisele». Ja mina pihin teile, d’Artagnan.»

«Ja mina annan teile juba ette kõik patud andeks. Näete, kui hea inimene ma olen.»

«Ärge naljatage pühade asjadega, mu sõber.»

«Noh, rääkige siis, ma kuulan.»

«Üheksandast eluaastast alates käisin ma seminaris. Kolm päeva puudus mul kahekümnest aastast, ma pidin saama abtiks, ja kõik oleks olnud korras. Kui ma ühol õhtul külastasin harjumuse kohaselt maja, mida ma meelsasti tegin sageli — mis parata, inimene on noor ja nõrk —, ilmus sinna ette teatamata ning ootamatult'noor ohvitser. Nähes mind majaperenaisele pühakute elulugusid ette lugemas, muutus ta minu peale armukadedaks. Just sel õhtul olin ma tõlkinud ühe episoodi Juuditist ja ma lugesin ette oma värsse daamile, kes mulle kõikmõeldavaid meelitusi ütles ja minu õlale nõjatades luges neid veel kord koos minuga. Ma tunnistan, et tema poos oli veidi liialt vaba ja solvas ohvitseri. Ohvitser ei ütelnud midagi, aga kui ma väljusin, tuli ta mulle järele, püüdis mu kinni ja ütles:

«Härra abt, kas te armastate kepihoope?»

«Ei tea öelda, härra,» vastasin talle, «keegi ei ole julgenud mulle neid iialgi anda.»

«Pidage meeles, härra abt, kui te tulete veel kord majja, kus kohtasin teid täna õhtul, siis mina julgen.».

Ma usun, mul oli hirm, muutusin väga kahvatuks, tundsin põlvi värisevat, otsisin vastust, mida ma ei leidnud, Ija vaikisin.

Ohvitser ootas vastust ja nähes, et vastus viibib, pahvatas ta naerma, pööras mulle selja ja astus tagasi majja. Mina läksin seminari.

Ma olen tõeline aadlik ja ägeda loomuga, nagu te isegi olete võinud märgata, kallis d'Artagnan. Solvamine oli hirmus, ja kuigi maailm seda ei teadnud, tundsin nia, kuidas see mu südamepõhjas elas ning kõrvetas. Teatasin kirikuisadele, et ma ei tunne ennast ordinatsiooniks küllaldaselt ettevalmistatud olevat, ja minu palve peale lükati see aasta võrra edasi.

Otsisin üles Pariisi parima vehklemisõpetaja ja leppisin

291

temaga kokku, et võtan iga päev ühe vehklemistunni, ning tegin seda terve aasta jooksul. Minu solvamise aastapäeval riputasin ma oma preestrikuue varna, riietusin nagu tõeline rüütel ja läksin ballile ühe oma sõbratari tuttava daami juurde, kuhu minu teades pidi tulema ka see ohvitser. See oli Francs-Bourgeois' tänaval, üsna Force'i vangla lähedal.

Minu ohvitser oli tõepoolest seal. Astusin tema juurde sel hetkel, kui ta vaatas õrnalt silma ühele naisele ja laulis talle armastuslaulukest. Ma katkestasin teda teise kuplee keskel.

«Härra,» ütlesin ma talle, «kas teile on ikka veel vastumeelt, kui ma lähen ühte teatavasse majja Payenne'i tänaval? Ja kas te tahate mulle ikka veel kepihoope anda, kui ma ei kavatse teie soovile alistuda?»

Ohvitser vaatas mulle üllatunult otsa ja ütles siis:

«Mis te minust tahate, härra? Ma ei tunne teid.»

«Olen see väike abt, kes luges pühakute elulugusid ja tõlkis Juuditit värssides,» vastasin mina.

«Ah jaa, mulle meenub,» vastas ohvitser pilkavalt naeratades. «Mis te siis tahate?»

«Tahan, et teil oleks aega tulla minuga väikesele jalutuskäigule.»

«Suurima heameelega! Homme hommikul, kui see teile sobib.»

«Ei, mitte homme hommikul, vaid otsekohe.»

«Kui te just ilmtingimata nõuate ...»

«Jah, ma nõuan.»

«Lähme siis. Mu daamid, ärge laske ennast segada,» ütles ohvitser, «ma ainult tapan selle mehe, tulen siis otsekohe tagasi ja laulan viimase kuplee.»

Me läksime välja.

Ma viisin ta Payenne'i tänavale, samale kohale, kus ta aasta tagasi samal kellaajal ütles mulle need armastusväärsed sõnad, millest juba kõnelesime. Oli suurepärane kuuvalge öö. Haarasime mõõgad ja ma tapsin ta esimese löögiga.»

«Oh sa pagan küll!» hüüdis d'A'tagnan.

«Siis aga, kui daamid nägid, et nende laulja ei tulnud tagasi,» jätkas Aramis, «ja nad leidsid ta Payenne'i tänavalt rängast mõõgahoobist tapetuna, arvati kohe, et

292

mina olen ta niiviisi maha sirutanud, ning kogu lugu tekitas palju kõmu. Ma olin sunnitud mõneks ajaks loobuma preestrikuue kandmisest. Athos, keda ma sel ajal tundma õppisin, ja Porthos, kes oli mulle väljaspool vehklemistunde mõningaid häid lööke õpetanud, tegid mulle selgeks, et peaksin hakkama musketäriks. Kuningas armastas väga

minu isa, kes sai Arrasi piiramisel surma, ja mind võetigi vastu musketäriks. Te saate ometi aru, et nüüd on minu jaoks saabunud silmapilk astuda tagasi kiriku rüppe.»

«Aga miks just praegu ja mitte varem või hiljem? Mis on teiega juhtunud, et haute nii meeletuid mõtteid?»

«See haav, armas d'Artagnan, oli mulle taeva hoiatuseks.»

«Ah haav? Ta on peaaegu paranenud ja ma olen veendunud, et mitte see haav ei valmista teile täna kõige rohkem kannatusi.»

«Aga missugune siis?» küsis Aramis punastades.

«Südamehaav, Aramis, palju sügavam ning piinavam; selle põhjustas üks naine.»

Aramise silmad lõid tahtmatult särama.

«Ah,» ütles ta, teeseldud ükskõiksusega oma erutust varjates, «ärge rääkige niisugustest asjadest. Või mina peaksin niisugustele asjadele mõtlema? Mina peaksin armuvalu kannatama? Vanitas vanitatum! * Kas ma olen teie arvates aru kaotanud? Ja ei tea, kelle pärast? Võibolla mõne griseti või toatüdruku pärast, kellele garnisonis järele jooksin. Lollus!»

«Vabandust, kallis Aramis, aga ma usun, et püüdsite hoopis kõrgemale.»

«Kõrgemale? Kes ma siis olen, et võiksin endale niisugust auahnust lubada? Vaene närune ning vilets musketär, kes vihkab orjust ja ei leia endale maailmas õiget kohta.»

«Aramis. Aramis!» hüüdis d'Artagnan, vaadates kahtlevalt oma sõpra.

«Põrmust olen ma võetud ja põrmuks pean ma saama. Elu on täis alandust ja valu,» jätkas Aramis süngeks muutudes. «Kõik niidid, mis seovad inimest õnnega, kat-

* Tühisuste tühisus (ladina k.).

kevad üksteise järel ta kätes, eriti aga kuldsed niidid. Oh, mu kallis d'Artagnan,» ütles Aramis kerge kibedusega hääles, «kuulake mind, varjake oma haavu, kui teil neid on. Vaikimises on õnnetute viimne rõõm, ärge laske iialgi kedagi oma murede juurde, uudishimulikud imevad meie pisaraid nagu kärbsed haavatud põdra verd.»

«Oh, mu kallis Aramis,» ütles d'Artagnan omakorda raskelt ohates, «te jutustate mulle mu enda lugu.»

«Kuidas?»

«Jah, armastatud naine, keda jumaldasin, rööviti minult vägivallaga. Ma ei tea, kus ta on, kuhu ta viidi; võib-olla on ta vang, võib-olla on ta surnud.»

«Teil on aga vähemalt see lohutus, et ta ei lahkunud teist vabatahtlikult. Kui teil ei ole temalt mingisuguseid teateid, siis sellepärast, et teie ja tema vahel on igasugune sidepidamine keelatud, kuna aga ...»

«Kuna aga ...»

«Ei midagi, mitte midagi,» ütles Aramis. «Te lahkute siis alatiseks maailmast. Kas see on teie lõplik ning kõigutamatu otsus?»

«Jah, alatiseks. Täna olete veel minu sõber, homme olete minu jaoks ainult vari või õigemini ei eksisteeri üldse enam. Maailm aga on üksainus haud ja ei midagi muud.»

«Oh, pagan! See kõik on üsna kurb, mis te mulle räägite.»

«Mis teha! Minu kutsumus veetleb mind, ta on vallutanud kogu mu olemuse.»

D'Artagnan naeratas, ei vastanud aga midagi. Aramis jätkas:

«Ja siiski, niikaua kui olen veel seotud maise ilmaga, oleksin tahtnud teiega kõnelda teist endast, meie sõpra dest.»

«Ja mina oleksin tahtnud rääkida teist,» ütles d’Artagnan, «aga näen, et olete kõigest eemaldunud; armastus or teie iaoks lollus, sõbrad on varjud, maailm on haud.»
«Küllap näete ka teie seda kõike veel oma silmadega,» ütles Aramis ohates.
«Ei maksa sellest enam rääkida,» ütles d’Artagnan. «Põletame ära kirja, mis teile kahtlemata teatab mõne teie griseti või toatüdruku uuest truudusemurdmisest.»
294
«Missuguse kirja?» hüüdis Aramis ägedalt.
«Kirja, mis saabus teie äraolekul ja mis anti minu kätte teile edasitoimetamiseks.» «Kellelt on see kiri?»
«Ah, mingilt nukralt teenijannalt või mõnelt meeltheitvalt grisetilt. Võib-olla proua de Chevreuse'i toatüdrukult, kes oli sunnitud oma käskijannaga Tours'i tagasi minema ja võttis uhkeldamisesoovist lõhnastatud kirjapaberit ning pitseeris kirja hertsoginna vapiga.»
«Mis te seal räägite?»
«Oh, ma olen ta vist ära kaotanud,» ütles noormees salakavalalt, teeseldes kirja otsimist. «Õnneks on maailm haud, inimesed ning järelikult ka naised on varjud ja armastus on tühine tunne.»
«Oo, d’Artagnan, d’Artagnan,» karjus Aramis, «sa tapad mu!»
«Ah näe, siin ta on!» ütles d’Artagnan.
Ja ta tõmbas kirja taskust.
Aramis hüppas üles, haaras kirja ja luges või õigemini neelas seda; ta nägu säras.
«Näib, et teenijannal on hea stiil,» ütles kirja tooja ükskõikselt.
«Aitäh, d’Artagnan!» karjus Aramis peaaegu märatsemishoos. «Ta oli sunnitud Tours'i tagasi pöörduma; ta ei ole truudusetu, ta armastab mind ikka veel. Tule, mu sõber, tule, ma kaisutan sind, ma lämbun õnnest.»
Ja mõlemad sõbrad hakkasid auväärse «Püha Chrysos-tomose» ümber tantsima, trampides vapralt väitekirja lehtedel, mis olid põrandale langenud.
Sel momendil astus sisse Bazin spinati ja omletiga.
«Katsu, et sa kaod, õnnetu!» karjus Aramis, visates oma kaloti talle vastu nägu. «Mine tagasi sinna, kust tuled, ja vii kaasa see õudne juurvili ning kohutav magussöök! Mine! Nõuan ühe pikitud jänese, ühe rasvase kuke, lambakintsu küüslauguga ja neli pudelit vana burgun-derit.»
Toimunud muutusest mitte midagi aru saades vaatas Bazin isandale otsa ja laskis nukralt omleti spinatisse kukkuda ning spinati põrandale veereda.
«Nüüd on saabunud hetk, kus võite ennast kuningate
295
kuningale pühendada, kui tahate olla talle meelepärane: «Non inutile desiderium in oblatione».»
«Käige kuradUe oma ladina keelega! — kallis d'Artagnan, joome nüüd, kurat võtaks, joome vapralt, joome palju ja jutustage mulle, mis tehakse maises ilmas!»

XXVII ATHOSE NAINE.

«Nüüd on meil vaja veel ainult Athosest teateid saada,» ütles d'Artagnan õnnelikule Aramisele pärast seda, kui oli talle jutustanud, mis oli juhtunud pealinnas nende

lahkumisest saadik. Suurepärane eine oli pannud ühe unustama oma väitekirja ja teise oma väsimuse.

«Kas te arvate, et temaga on juhtunud õnnetus?» küsis Aramis. «Athos on nii külmavereline ning vapper ja käsitseb väga osavalt mõõka.»

«Seda küll, keegi ei tunne paremini kui mina tema osavust ja vaprust. Mina aga eelistan oma mõõgaga tagasi tõrjuda pigem piike kui kaikaid. Kardan, et Athos on teenritekarja käest peksa saanud. Teenrid on sedasorti inimesed, kes löövad kõvasti ja kes niipea ei lõpeta. Just sellepärast tahangi võimalikult kiiresti jälle teele asuda.»

«Ma püüan teid saata,» ütles Aramis, «kuigi ma ei tunne ennast veel ratsutamiseks küllalt tugevana.' Eile püüdsin kasutada piitsa, mida näete seinal, aga valu sundis mind seda vaga toimingut katkestama.»

«Kallis sõber, ei ole ka veel iialgi nähtud, et püssilasku nuudiga ravitsetakse. Aga te olite ju haige ja haigus teeb pea nõdraks, seepärast annan teile andeks.»

«Millal te asute teele?» ,

«Homme koidu ajal. Puhake täna öösel nii hästi välja kui võimalik, ja homme, kui te suudate, sõidame koos minema.»

«Nägemiseni siis,» ütles Aramis. «Kuigi teil on raudne tervis, siiski peate nüüd puhkama.»

Kui d’Artagnan järgmisel hommikul Aramise juurde sisse astus, leidis ta musketäri akna juurest. «Mida te seal vaatate?» küsis d'Artagnan.

«Imetlen kolme suurepärast hobust, keda tallipoisid valjastest kinni hoiavad; niisuguste hobuste seljas ratsutamine on vürstük nauding.»

«Seda naudingut võite te maitsta, kallis Aramis. Üks neist hobustest on teie oma.»

«Kas tõesti? Ja missugune?»

«Üks kolmest, see, missugune teile kõige enam meeldib: mina ei eelista ühtegi.»

«Ja see kallihinnaline sadulavaip, mis teda katab? Kas see kuulub ka mulle?»

«Muidugi.»

«Te teete nalja, d'Artagnan.»

«Sest ajast peale, kui teie jälle prantsuse keelt kõnelete, ei naljata ma enam.»

«Kas need kuldsed püstolitaskud, sametist sadulavaip ja hõbedane sadul kuuluvad tõesti mulle?»

«Just teile, niisamuti nagu see paigaltammuv hobune kuulub mulle ja see teine tantsiv hobune kuulub Athosele.»

«Oh sa igavene katk! Need on suurepärased loomad.»

«Mul on hea meel, et nad teile meeldivad.»

«Arvatavasti tegi kuningas teile selle suurepärase kingituse?»

«Igatahes kindlasti mitte kardinal. Ärge tundke muret selle üle, kust nad saadi. Mõtelge ainult sellele, et üks neist kuulub teile.»

«Võtan selle, keda hoiab punapäine teener.»

«Suurepärane!»

«Kiidetud olgu issand!» hüüdis Aramis. «See pühib minema mu viimasegi valukübeme; niisuguse hobuse selga olen ma valmis istuma kas või kolmekümne kuuliga keres. Ah, kui suurepärased jalused! Hei, Bazin, tulge silmapilk siia!»

Uksele ilmus jõuetu ning sünge Bazin.

«Hõõruge läikima mu mõõk, tehke korda kübar, harjake puhtaks mantel ja laadige püstolid!» käsutas Aramis.

«Viimane käsk on ülearune,» katkestas teda dArtag-nan. «Sadtilataskutes on laetud püstolid.»

Bazin ohkas.

«Rahustuge ometi, isand Bazin,» ütles d’Artagnan. «Taevariiki on võimalik jõuda igasuguses olukorras.»

297

«Härra oli juba nii hea teoloog,» ütles Bazin peaaegu nuttes. «Temast oleks saanud piiskop, võib-olla isegi kardinal.»

«Kuule, mu armas Bazin, mõtle natuke järele. Ütle, palun, mis kasu on olla vaimulik? Sõjast sa sellega ei pääse, sa tead väga hästi, et kardinal läheb lahingusse esimesena, kiiver peas ja hellebard käes. Ja härra de Nogaret de la Valette, mis ütled sa tema kohta? Ka tema. on kardinal. Küsi tema teenrilt, kui sageli on ta tema haavade jaoks lõuendit puruks käristanud.»

«Ma tean, härra,» ohkas Bazin, «tänapäeval on kõik maailmas pahupidi pööratud.»

Vahepeal olid mõlemad noormehed koos vaese teenriga

hoovi jõudnud.

«Hoia jalust, Bazin,» ütles Aramis. Aramis hüppas tavalise kergusega nõtkelt sadulasse. Pärast suurepärase looma mõningaid püörakuid ja hüppeid tundis aga ratsanik nii talumatut valu, et ta kahvatas ja tuikus. Seda ette nähes ei olnud d’Artagnan teda silmist lasknud, ta kargas juurde, püüdis ta oma käte vahele ja talutas tuppa.

«Mu kallis Aramis, teil tuleb enda eest veel hoolitseda,» ütles ta. «Ma lähen üksi Athost otsima.»

«Olete raudne mees,» ütles talle Aramis. «Ei, mul ainult veab, muud midagi. Aga kuidas hakkate elama siin ilma minuta? Ei mingeid kirjutusi enam sõrmede ja õnnistamise kohta, eks ole?»

Aramis naeratas.

«Hakkan värsse kirjutama,» ütles ta. «Ja-jah. proua de Cheveuse'i toatüdruku kirja lõhnaga parfümeeritud värsse, õpetage ometi Bazinile prosoodikat, see lohutab teda. Hobuse seljas ratsutage aga iga päev natuke, see harjutab teid sadulas püsima.»

«Selles suhtes ärge muretsege.» ütles Aramis. «Tagasi tulles leiate mind valmis teile järgnema.»

Nad jätsid jumalaga ja kümme minutit pärast seda kui d’Artagnan oli palunud Bazini ja perenaist Aramise ees! hoolitseda, traavis ta Amiens'i suunas.

Kuidas ta küll leiab üles Athose ja kas tal õnnestub teda üldse leida?

298

D’Artagnan oli Athose maha jätnud kriitilisse olukorda; ta võis olla väga hästi surma saanud. See mõte tõi d'Artagnanile murekortsud laubale, ta ohkas mitu korda ja pomises tasakesi kättemaksusõnu. Athos oli ta sõpradest kõige vanem, oma maitsete ja kalduvuste poolest seetõttu näiliselt kõige võõram.

Kuid samal ajal tundis d’Artagnan tema vastu erilist poolehoidu. Athose üllas ja peen välimus, tema suursugusus, mis aeg-ajalt esile tungis varjust, kuhu Athos ennast vabatahtlikult peitis, muutumatult kindel meelelaad, mis tegi temast maailma sobivaima kaaslase, terav hammustav lõbusus, vaprus, mida oleks võinud nimetada pimedaks, kui see ei oleks olnud haruldase külmaverelisuse tulemus — kõik need paljud omadused

kutsusid dArtag-nanis esile enam kui austuse, enam kui sõpruse, nad kutsusid temas esile imetluse.

Tõepoolest, kui kõrvutada teda elegantse ja noobli õukondlase härra de Treville'iga, võis Athos neil päevil, kus ta oli suurepärases tujus, võrdluse edukalt välja kannatada. Ta oli keskmist kasvu, kuid nii imetlusväärse ja proportsionaalse kehaehitusega, et võitluses Porthosega oli ta enam kui üks kord sundinud alla vanduma hiiglase, kelle füüsiline jõud oli musketäride hulgas otse legendaarse kuulsusega. Tema läbitungivate silmadega, sirge ninaga ja Brutust meenutava lõuaga pea oli seletamatult suursugune ning peen. Tema täiesti hoolitsemata käed viisid meeleheitele Aramise, kes oma käsi lakkamatult võidis tohutu hulga mandliseebiga ja parfümeeritud õlidega. Tema hääl oli ühteaegu sügav ja meloodiline. Kõige seletamatum Athose juures, kes ennast alati väikeseks ning tähtsusetuks tegi, olid tema elutundmine ja teadmised kõrgema seltskonna kommete alal — need heast kodust pärinevad harjumused, mis nagu ebateadlikult avaldusid tema väiksemateski toimingutes.

Kui oli vaja korraldada eine, tegi Athos seda paremini mistahes härrasmehest ja paigutas ifa külalise kohale, mis vastas kas tema esivanemate või tema enda poolt saavutatud ühiskondlikule seisundile. Mis puutub heraldikasse, siis tundis Athos kõiki aadliperekondi kuningriigis, nende genealoogiat, sugulusvahekordi, vappe ja vappide päritolu. Etiketi osas ei olnud pisiasja, mis oleks olnud

299

talle võõras. Talle olid teada suurmaaomanike õigused, ta tundis põhjalikult ajujahti ning jahti pistrikkudega ja oli ükskord sellest suurest kunstist vesteldes pannud imestama isegi kuningas Louis XIII enda, keda peeti sel alal suureks asjatundjaks.

Nagu kõik tolle aja suured isandad ratsutas ja vehkles ka Athos suurepäraselt. Veel enamgi, ta haridus oii nii täiuslik isegi skolastilise õpetuse osas, — haruldane nähtus tolle aja aadlike kohta — et ta ainult muigas Aramise ladina kelle purssimise üle, millest Porthos teeskles aru saavat. Sõprade suureks imestuseks oli paar-kolm korda juhtunud sedagi, et kui Aramis eksis kõige elementaarsemates grammatikareeglites, oli Athos teda parandanud, asetades verbi õigesse pöördesse ja nimisõna õigesse käändesse. Lõpuks oli tema ausus laitmatu — seda sajandil, kus sõjamehed nii kergesti toime tulid oma usu ning südametunnistusega, armastajad — meie päevade karmi pedantsusega ja vaesed — issanda seitsmenda käsuga. Athos oli tõepoolest erakordne inimene.

Ja siiski võis näha, kuidas see suursugune natuur, kaunis olend, peen loomus pöördus märkamatult materiaalse elu poole, nii nagu raugad langevad füüsilisse ja vaimsesse nõrkusesse. Athose halbadel tundidel, mida juhtus sageli, kustus tema olemuse helge pool ja kõik tema hiilgavad omadused vajusid otsekui pilkasesse öösse.

Pooljumal kadus, järele jäi vaevalt inimene. Pea norus, silmad tuhmid, kõne vaevaline ja kohmakas, vaatles Athos tundide kaupa kas oma pudelit ja klaasi või Grimaud'd, kes, olles harjunud märguande peale kuuletuma, luges oma isanda elutust vaatest tema viimse kui soovi ja täitis need silmapilkselt. Kui nelja sõbra kokkutulek sattus niisugusele hetkele, siis oli meeletu pingutusega öeldud sõna kõik, millega Athos võttis osa vestlusest. Seevastu aga jõi ta üksi nelja eest, erinedes neil silmapilkudel oma tavalisest olekust vaid tugevama kulmukortsutuse ja veelgi sügavama kurvameelsusega.

D’Artagnan, kelle teravat ja juurdlevat vaimu me tunneme, ei olnud kõigile püüetele vaatamata suutnud oma uudishimu selles küsimuses rahuldada ega selgusele jõuda sellise

laostumise põhjuse ning sündmuste suhtes, mis selle olid esile kutsunud. Athos ei saanud iialgi kirju,

300

kunagi ei võtnud ta ette midagi niisugust, mis ei oleks olnud teada tema sõpradele.

Ei võiks öelda, et vein oli see, mis muutis ta kurvaks; otse vastupidi, ta jõi ainult selleks, et kurbust eemale peletada, kuigi see ravim, nagu me juba ütlesime, tegi ta veel süngemaks. Ülemäärast raskemeelsust ei või ka mänguõnne arvele kirjutada, sest vastandina Porthosele, kelle juures iga muutus mänguõnnes oli saadetud lauludest või kirumisest, jäi Athos võidu puhul niisama apaatseks kui kaotusegi puhul. Ühel õhtul nähti musketäride ringis, kuidas Athos võitis tuhat pistooli, kaotas need jälle koos paraadriietuse kuldse mõõgarihmaga ja võitis siis kõik uuesti tagasi ning lisaks veel sada lui-doori, kusjuures tema kaunid mustad kulmud ei tõusnud ega langenud kriipsugi võrra, tema käed ei kaotanud oma pärlmutri varjundit ja tema tol õhtul nii meeldiv vestlusviis jäi endiselt rahulikuks ning meeldivaks.

Athose sünge ilme põhjuseks ei olnud ka atmosfäärilised muutused nagu meie naabrite inglaste juures, sest aasta ilusamatel aegadel tema kurbus tavaliselt süvenes; juuni ja juuli olid Athose kõige kohutavamad kuud.

Olevik ei teinud Athosele muret ja ta kehitas õlgu, kui talle räägiti tulevikust; tema saladus peitus järelikult minevikus, nagu d'Artagnan oli ähmaselt kuulnud.

Kogu tema isikut hõlmav salapärasusevarjund tegi veelgi huvitavamaks mehe, kelle silmad ja suu isegi täielikult joobnuna midagi ei reetnud, ükskõik kui osavasti talle küsimusi oleks esitatud.

«Kui kurb see on!» sõnas d'Artagnan. «Vaene Athos on praegu juba võib-olla surnud, ja surnud minu süü läbi, sest mina kiskusin ta sellesse loosse, mille põhjus on talle teadmata, mille tulemusi ta teada ei saa ja mis ei too talle mingisugust kasu.»

«Arvestamata veel seda, härra,» ütles Planchet, «et arvatavasti võlgneme talle elu. Kas te mäletate veel, kuidas ta karjus: «Anna hobusele kannuseid, d'Artagnan, nrna o'en 'õksus!» Ja pärast seda kui ta oli mõlemad püstolid tühjaks tulistanud, missugust kohutavat kära ta tegi oma mõõgaga! Võiks öelda, et seal oli kakskümmend meest või õigemini kakskümmend märatsevat kuradit!»

301

Need sõnad kahekordistasid d'Artagnani indu, kes hobust kannustas, kuigi viimane ilma selletagi oma ratsanikku kapates edasi viis.

Kella üheteistkümne paiku hommikul silmasid nad Amiens'i. Kell pool kaksteist olid nad tolle neetud kõrtsi ukse ees.

D'Artagnan oli mõttes sageli alatule peremehele kätte maksnud ja ennast selle lootusega trööstinud. Niisiis astus ta kõrtsi, kübar silmile tõmmatud, vasak kasi mõõgapidemel ja paremaga piitsa plaksutades.

«Kas tunnete mind ära?» küsis ta peremehelt, kes tuli teda tervitama.

«Mul ei ole seda au, kõrgeausus,» vastas peremees, pimestatud d'Artagnani hiilgavast varustusest.

«Ah te siis ei tunne mind?»

«Ei, kõrgeausus.»

«Pole viga, kaks sõna toovad teile mälu tagasi. Mida olete teinud aadlikuga, keda teil oli häbematust süüdistada valeraha tegemises umbes kaks nädalat tagasi?»

Peremees kahvatas, sest d'Artagnan oli võtnud väga ähvardava hoiaku ja Planchet järgis oma isanda eeskuju.

«Ah, kõrgus, ärge rääkige mulle sellest!» hüüdis peremees ülinutuse häälega. «Oh, kui kallilt tuli mul selle eest maksta, härra. Oh, kui õnnetu ma olen!»

«Ma küsin teilt, mis on saanud sellest aadlikust?»

«Suvatsege mind kuulata, kõrgeausus, ja olge armuline. Olge lahked, istuge!»

Murest ja vihast tumm d'Artagnan istus ähvardavalt nagu kohtunik. Planchet nõjatus uhkelt tema toolileenile.

«Asi oli nii, kõrgeausus,» jätkas peremees üleni värisedes. «Tunnen teid nüüd ära. Teie olite see, kes lahkus siis, kui mul tekkis õnnetu riid aadlikuga, kellest te kõnelete.»

«Jah, see olen mina. Te näete nüüd, et teil pole oodata mingit halastust, kui te ei räägi puhast tõtt.»

«Suvatsege mind ainult kuulata, te saate kõik teada.»

«Ma kuulan.»

«Mulle teatati võimude poolt, et minu kõrtsi tuleb kuulus valerahategija koos paljude kaaslastega, kes kõik on maskeeritud kaardiväelasteks või musketärideks. Mulle

kirjeldati kõike, teie hobuseid, teenreid, teie välimust, mu härra.»

«Edasi, edasi!» ütles d'Artagnan, kes kohe taipas, kust on pärit nii täpne kirjeldus.

«Võimude käsul, kes saatsid mulle appi kuus meest, võtsin ma tarvitusele kiired ettevaatusabinõud, et kinni pidada arvatavaid valerahategijaid.»

«Või veel!» ütles d'Artagnan, kellele sõna «valerahategija» hirmsasti kõrvu lõikas.

«Andke andeks, kõrgeausus, et ma niisuguseid sõnu räägin, aga just need sõnad on mulle vabanduseks. Mul hakkas võimude ees hirm ja te teate ju, et üks kõrtsmik peab oskama võimudega läbi saada.»

«Ma küsin teilt veel kord, kus on see aadlik? Mis on temast saanud? On ta surnud? On ta elus?»

«Kannatust, kõrgeausus, kohe jõuame selleni. Niisiis juhtus see, mida te teate ja mida teie ülikiire lahkumine näis õigustavat,» lisas peremees kavalusega, mis ei jäänud d'Artagnanile märkamata. «Teie aadlikust sõber kaitses ennast meeleheitlikult. Tema teener, kes ettenägematu õnnetuse tõttu alustas riidu tallipoisteks maskeeritud politseinikega ...»

«Ah, sa lurjus!» hüüdis d'Artagnan. «Te olite kõik ühe mütsi all ja ma ei saa isegi aru, mis takistab mind teid kõiki maha löömast!»

«Oh ei, kõrgeausus, me ei olnud ühe mütsi all, te veendute selles kohe ise. Pärast seda kui teie härra sõber (te vabandate, et ma ei nimeta teda auväärse nimega, mida ta kahtlemata kannab, aga see nimi on meile teadmata) oli teinud kahe püstolilasuga võitlusvõimetuks kaks meest, torkas ta taganedes mõõgaga läbi ühe minu inimese ja lõi mind ennast uimaseks lapiti-löögiga.»

«Kas sa lõpetad juba ükskord, timukas?» küsis d'Ar-tagnan. «Kuidas on Athosega? Mis sai temast?»

«Kõrgeausus, nagu ma juba ütlesin, ta taganes ja jõudis keldritrepi juurde. Kuna keldri uks oli lahti, võttis ta võtme ja sulges ennast keldrisse. Kõik olid veendunud, et sealt saab teda alati kätte, ja ta jäeti rahule.»

«No jah,» ütles d’Artagnan, «ei mindud ju selle peale välja, et teda tappa, teda taheti ainult kinni võtta.»

303

«Õiglane jumal! Teda kinni võtta, kõrgeausus? Ta pani ise ennast kinni, vannun teile. Pealegi oli ta siin palju korda saatnud: ühe mehe lõi ta kohe surnuks, teised kaks olid raskelt haavatud. Surnu ja haavatud võeti nende kaaslaste poolt kaasa ja sellest ajast peale ei ole ma enam ühestki iialgi midagi kuulnud. Kui ma ise jälle meelemärkusele tulin, läksin ma kuberneri juurde, jutustasin talle kõigest, mis oli juhtunud, ja küsisin, mis pean ma vangiga tegema. Kuid härra kuberner oli nagu pilvist kukkunud. Ta ütles mulle, et ta ei saa üldse aru, mis ma tahan, et tema ei ole mingeid korraldusi teinud ja kui ma peaksin kellelegi õnnetul kombel sõnakesegi lausuma sellest, et temal võiks selle kaklusega mingit pistmist olla, siis laseb ta mu üles puua. Härra, näib, et ma eksisin ja vangistasin vale isiku õige asemel, kuna see, keda oleks tulnud kinni võtta, pääses põgenema.»

«Aga Athos?» karjus d'Artagnan, kelle kannatamatus kahekordistus hoolimatuse tõttu, millega võimud suhtusid sellesse loosse. «Aga Athos, mis sai temast?»

«Kuna ma tahtsin ruttu heaks teha vangile tehtud ülekohut,» jätkas kõtsmik, «läksin keldrisse, et teda jälle vabaks lasta. Ah, härra, see ei olnud enam inimene, see oli kurat. Vabastamise ettepanekule vastas ta, et see on lõks, kuhu teda tahetakse meelitada, ja et enne kui ta välja tuleb, kavatseb ta esitada oma tingimused. Ütlesin talle väga alandlikult, et olen valmis täitma tema tingimused, sest teadsin ise väga hästi, kui halba olukorda olin sattunud sellega, et olin julgenud tõsta käe Tema Majesteedi musketäri vastu. «Kõigepealt andke mulle mu teener tagasi täies relvastuses,» ütles Athos. See käsk täideti kiiresti. Te saate aru, härra, me olime valmis tegema kõik, mida soovis teie sõber. Niisiis härra Grimaud (ta nimetas meile oma nime, millest me ei saanud palju targemaks) viidi keldrisse, kuigi ta oli haavatud. Tema isand võttis ta vastu, barrikadeeris uuesti ukse ja käskis meil tagasi minna oma putkasse.»

«Aga kus ta siis lõpuks on?» karjus d'Artagnan. «Kus on Athos?»

«Keldris, härra.»

«Kuidas, närukael, te hoiate teda sellest ajast peale keldris?»

304

«Püha heldus! Ei, härra. Meie hoiame teda nüüd keldris! Te siis ei tea, mis ta seal keldris teeb? Oh, kui te suudaksite ta sealt välja tuua, oleksin teile kogu eluaeg tänulik, austaksin teid nagu oma kaitsepühakut.»

«Ta on siis ikka veel seal? Kas ma leian ta sealt üles?»

«Muidugi, härra. Ta otsustas kangekaelselt sinna jääda. Iga päev ulatatakse talle keldriaknast kahvli otsas leiba ja kui ta nõuab, siis ka liha, aga ei leib ega liha pole tema peamiseks toiduks. Ükskord katsusin ma kahe teenriga keldrisse minna, aga ta sattus hirmsasse vihahoogu. Kuulsin, kuidas ta oma püstoleid ja teener musketit laadis. Kui me siis küsisime, mida nad kavatsevad, vastas isand, et neil on teenriga kahe peale nelikümmend lasku ja et nad pigemini tulistavad viimse pauguni, kui lubavad ühelgi meist jalga keldrisse tõsta. Siis, härra, läksin ma kurtma kubernerile, kes mulle vastas, et olen selle kõik ära teeninud, et see on mulle õpetuseks ning näitab, mis juhtub, kui solvatakse auväärseid isandaid, kes tulevad minu juurest peavarju otsima.»

«Niisiis sellest ajast peale? . ..» lausus d'Artagnan, kes peremehe haledat nägu nähes ei suutnud naeru tagasi hoida.

«Sellest ajast peale,» jätkas peremees, «elame me kõige kurvemat elu, mida on võimalik kujutleda. Sest peate teadma, härra, kõik meie tagavarad on keldris; seal on veinipudelid ja veinivaadid, õlu, õli, vürtsid, pekk ja vorstid. Ja kuna meil on keelatud

keldrisse minna, ei saa me landa süüa ega juua meie juurde tulevatele reisijatele ning iga päevaga kannatab meie kõrts kahju. Veel üks niisugune nädal, kus teie sõber on keldris, ja me oleme laostunud.»

«See oleks sulle paras, lurjus. Ütelge, kas siis meie näost ei ole näha, et oleme suursugused inimesed ja mitte valerahategijad?»

«Jah, härra, teil on õigus,» ütles peremees. «Kuulake, kuulake ometi, kuidas ta märatseb.»

«Kahtlemata tülitati teda,» ütles d'Artagnan.

«Aga teda tuleb ju tülitada!» karjus peremees. «Just äsja saabusid kaks inglise aadlikku.»

«Ja mis siis?»

«Kuidas mis siis? Nagu te teate, härra, armastavad

305

inglased head veini. Nood tellisid kõige paremat. Minu naine läks härra Athoselt luba küsima sisseastumiseks, et nende härrade soovi rahuldada. Tema keeldus, nagu alati. Ah, püha heldus! Põrgulärm aina suureneb.»

D'Artagnan kuulis tõepoolest keldri poolt hirmsat lärmi. Ta tõusis, järgnes käsi ringutavale peremehele ja lähenes sündmuspaigale Planchet' saatel, kes oma musketit laskevalmis hoidis.

Mõlemad aadlikud olid meeleheitel, neil oli pikk tee seljataga ja nad olid nõrkemas näljast ning janust.

«See on ju lausa hirmuvalitsus!» hüüdsid nad väga heas, kuigi võõrapärase aktsendiga prantsuse keeles. «See püstiogar ei lase neil headel inimestel nende endi veini kasutada. Me lööme ukse sisse ja kui ta liialt märatseb, noh siis tapame ta,»

«Tasem, härrased!» hüüdis d'Artagnan püstoleid vöö vahelt tõmmates. «Palun väga, teie ei tapa siin kedagi.»

«Hästi, hästi,» kuuldus ukse tagant Athose rahulik hääl, «laske neil kiitlejail natuke sisse tulla, eks siis vaatame.»

Nii vaprad kui need kaks inglise aadlikku paistsidki olevat, vaatasid nad üksteisele kõhklevalt otsa. Oleks võinud öelda, et keldris elab näljane inimsööja, rahvamuistendite hiiglaslik kangelane, kelle koopasse ei saa keegi karistamatult tungida.

Üks hetk valitses vaikus. Siis aga oli kahel inglasel häbi taganeda ja vihasem nendest läks trepist viis-kuus astet alla ning virutas nii kõva jalahoobi vastu ust, et see oleks võinud kivimüüri purustada.

«Planchet,» ütles d'Artagnan püstoleid laadides, «mina katsun ülemisega toime tulla, sa võta alumine enda hooleks. Ah, härrad, teie soovite võitlust! Olgu, seda te võite saada!»

«Mu jumal!» hüüdis Athose õõnes hääl. «Mulle näib, et kuulen d’Artagnani.»

«Tõepoolest,» ütles d’Artagnan omakorda häält tõstes, «see olen mina ise, kallis sõber.»

«See on hea,» ütles Athos, «võtame need uksemurdjad siis käsile.»

Aadlikud olid haaranud mõõgad, aga nad sattusid kahe tule vahele. Nad kõhklesid veel hetke, kuid nagu esimeselgi

306

korral sai uhkus neist võitu ja teine jalahoop pani kogu ukse praksuma.

«Hoia kõrvale, d'Artagnan, hoia kõrvale!» hüüdis Athos. «Hoia kõrvale, ma tulistan.»

«Härrased,» ütles d'Artagnan, keda kaine mõistus iialgi maha ei jätnud, «härrased, mõtelge järele! Kannatust, Athos! Härrased, te alustate halba seiklust ja kuulid muudavad teid sõelapõhjaks. Minu teener ja mina laseme teie pihta kolm kuuli, teist niisama palju saate keldrist. Peale selle on meil veel mõõgad, millega mina ja mu sõber üsna korralikult mängida oskame, kinnitan seda teile. Laske minul ajada nii teie kui ka enda asju. Ja te saate otsekohe juua, annan teile ausõna.»

«Kui veel midagi järel on,» urises Athos pilkavalt.

Peremees tundis, kuidas külm higi tal mööda selgroogu alla voolas.

«Kuidas, kui veel midagi järel on!» ümises ta.

«Mis kurat! Midagi on kindlasti järel,» lausus d’Artagnan. «Olge ometi rahulikud, kahekesi nad ei jõudnud kogu keldrit tühjaks juua. Härrad, pistke oma mõõgad tuppe.»

«Ja teie pistke oma püstolid vöö vahele!» «Heameelega.»

D'Artagnan andis eeskuju. Siis pöördus ta Planchet' poole ja andis talle märku musket tühjaks laadida.

Veendunud d’Artagnani heas kavatsuses, pistsid inglased torisedes mõõgad tuppe. Neile jutustati Athose vangistamise lugu. Kuna nad olid head aadlikud, ei pidanud nad peremehe käitumist õigeks.

«Nüüd, mu härrad,» ütles d'Artagnan, «minge üles oma tuppa ja ma vastutan selle eest, et kümne minuti pärast tuuakse teile kõik, mida oskate soovida.»

Inglased kummardasid ja eemaldusid.

«Nüüd olen ma üksi, kallis Athos,» ütles d'Artagnan. «Avage uks, palun teid.»

«Otsekohe,» vastas Athos.

Selle peale oli kuulda suurt müra, mis tekkis maha-langevatest haokubudest ja ragisevatest palkidest: need olid Athosel kontreskarpideks ja bastionideks, mida nüüd sissepiiratu ise lammutas.

307

Hetke pärast ilmus nähtavale Athose kahvatu pea, kes kiire pilguga ümbrust uuris.

D'Ärtagnan langes talle kaela ja kaisutas teda õrnalt. Alles siis, kui ta tahtis Athost sellest niiskest keldrist välja viia, märkas ta, et Athos tuigub.

«Kas olete haavatud?» küsis d'Artagnan.

«Mina? Ei, olen ainult purujoobnud, iialgi ei ole ükski inimene selleks rohkem vaeva näinud. Jumala eest, peremees! Vannun, et ma üksi olen oma sada viiskümmend pudelit ära joonud.»

«Halastust!» hüüdis peremees. «Kui teener on joonud kas või poolgi sellest mis isand, siis olen ma laostunud.»

«Grimaud on teener heast majast, kes ei lubaks endale juua sama veini mis mina. Tema jõi ainult vaadist. Kuulake, ma usun, ta unustas kraani kinni keeramata. Kas te kuulete? Voolab.»

D'Artagnan pahvatas naerma, see muutis peremehe külmavärinad palavikuks.

Samal ajal ilmus oma isanda järel välja Grimaud, musket õlal ja pea tudisev, otsekui Rubensi maalide purjus saatür. Eest ja tagant oli ta üle valatud rasvase vedelikuga, milles peremees tundis ära oma parima oliivõli.

Protsessioon sammus läbi suurest saalist ja seadis ennast sisse võõrastemaja parimas toas, mille d'Artagnan oli omavoliliselt okupeerinud.

Vahepeal ruttasid peremees ja tema naine laternatega keldrisse, kuhu sisenemine oli neile olnud nii kaua keelatud ja kus neid ees ootas õudne vaatepilt.

Sealpool kindlustusi, millesse Athos oli teinud avause, et väljuda, ja mis koosnes haokubudest, laudadest ja tühjadest veinivaatidest, mis olid kokku kuhjatud kõigi strateegiakunsti reeglite kohaselt, võis näha siin-seal õli-loikudes ujumas kõigi söödud sinkide konte, kuna kogu vasakpoolse keldrinurga täitis katkiste pudelite kuhi ja üks veinivaat, mille kraan oli jäänud lahti, kaotas selle avause läbi oma viimsed veretilgad. Rüüstamise ja surma vaatepilt valitses seal otsekui lahinguväljal, nagu ütleb antiikaja poeet.

Viiekümnest aampalgi külge riputatud vorstist oli vaevalt kümme järel.

Peremehe ja perenaise ulgumine tungis läbi keldrivõlvist,

308

nii et isegi d'Artagnan oli liigutatud. Athos ei pööranud peadki.

Valuhoole järgnes raev. Peremees haaras praevarda ja tormas meeleheites tuppa, kuhu olid läinud kaks sõpra.

«Veini!» hüüdis Athos, nähes peremeest.

«Veini!» karjatas peremees jahmunult. «Veini! Te olete seda juba joonud rohkem kui saja pistooli eest. Ma olen laostunud, kadunud, hävitatud mees!»

«Häh!» ütles Athos. «Me janu on aga endine.»

«Oleksite te ainult joomisega rahuldunud, aga te olete ka puruks peksnud kõik pudelid.»

«Teie lükkasite mind kuhja otsa, mis kokku langes. Ise olete süüdi.»

«Kõik mu õli on kadunud!»

«Oli on suurepärane palsam haavade jaoks. Vaja oli ju ometi ravida vaese Grimaud' haavu, mis te talle lõite.»

309

«Kõik vorstid on ära näritud.»

«Keldris on kohutavalt palju rotte.»

«Te peate mulle kõik välja maksma!» karjus peremees meeleheitel.

«Kolmekordne narr,» ütles Athos püsti tõustes. Ta kukkus aga kohe tagasi. Ta oli ületanud oma jõu piirid. D'Artagnan tuli talle appi ja tõstis üles ratsapiitsa. .

Peremees astus sammu tagasi ja hakkas nutma. .

«See õpetab teid viisakamalt kohtlema külalisi, keda teile jumal saadab,» ütles d'Artagnan.

«Jumal! Ütelge parem kurat!»

«Mu kallis sõber,» sõnas d'Artagnan, «kui te veel kaua oma tühja jutuga meie kõrvu väsitate, siis sulgeme endid neljakesi keldrisse ja vaatame järele, kas kahju on toepoolest nii suur, nagu te räägite.»

«Hästi, härrad, ma tunnistan, et olen eksinud,» ütles peremees, «aga iga patt leiab andeksandmist. Teie olete härrased ja mina olen vaene kõrtsmik, teil peaks minust kahju olema.»

«Ah, kui sa nii räägid, lõhkeb mu süda ja pisarad voolavad mul silmist nagu vein jooksis sinu vaatidest. Me ei ole nii jubedad kuradid, nagu paistab. Tule siia ja räägime natuke.»

Peremees lähenes murelikult.

«Tule siia, ütlesin ma sulle, ja ära karda,» lisas Athos. «Sel hetkel, kui ma hakkasin sulle maksma, panin ma kukru lauale.»

«Jah, kõrgeausus.»

«Kukrus oli kuuskümmend pistooli, kus need on?»
«Kohtukantseleis hoiul, armuline härra: räägiti, et see oli valeraha.»
«Lase mu kukkur endale tagasi anda ja võta need kuuskümmend pistooli.»
«Härra teab aga väga hästi, et kohtukantselei ei lase seda enam lahti, mis kord juba tema käes on. Kui see oleks valeraha, siis oleks vähemalt lootustki, õnnetuseks olid pistoolid ehtsad.»
«Aja oma asjad kohtukantseleiga ise korda, kallis mees, see ei puutu enam minusse, seda enam et mul ei ole ühtegi liivrit järele jäänud.»
310
«Kuulge,» ütles d'Artagnan, «kus on Athose vana hobune?»
«Tallis.»
«Kui palju ta maksab?»
«Kõige rohkem viiskümmend pistooli.»
«Ta maksab kaheksakümmend. Võta ta endale ja sellega on asi korras.»
«Mis? Sa müüd ära minu hobuse?» küsis Athos. «Sa müüd ära minu Bajazeti? Ja mille seljas ma siis lahingusse lähen? Kas Grimaud' seljas?»
«Tõin sulle teise hobuse.»
«Teise?»
«Ja suurepärase!» hüüdis peremees. «Noh, kui on olemas ilusam ja noorem, võta siis vana endale ja too meile juua.» «Missugust sorti?»
«Seda, mis on taga keldris, lattide juures. Seda on järel veel kakskümmend viis pudelit, kõik teised läksid minu kukkumisel katki. Too sealt kuus pudelit.»
«See mees on ju tõeline vaat!» lausus peremees endamisi. «Kui ta jääb kaheks nädalaks siia ja maksab kõige eest, mis joob, siis saan ma oma äriasjad jälle korda.»
«Ja ära unusta, et tood kahele inglise härrale neli pudelit sedasama veini,» lisas d'Artagnan.
«Vahepeal aga, kuni vein tuuakse,» ütles Athos, «jutusta mulle, d'Artagnan, mis on saanud teistest. Räägi.»
D’Artagnan jutustas, kuidas ta oli leidnud Porthose nikastusega voodist ja Aramise kahe teoloogi vahel laua tagant. Kui ta oli lõpetanud, tuli peremees nõutud pudelitega ja singiga, mis tema õnneks oli jäänud väljapoole keldrit.
«Väga hea,» ütles Athos enda ja d'Artagnani veiniklaasi täites. «See oli siis Porthosest ja Aramisest. Aga teie, mu sõber, mis on teiega, mis juhtus teiega isiklikultt Teie nägu on väga sünge.»
«Ah.» ütles d’Artagnan, «ma olen meist kõigist kõige onnptum.»
«Sina, d'Artagnan, oled õnnetu!» hüüdis Athos. «Kuidas, miks sa oled õnnetu? Räägi mulle!»
«Hiljem,» ütles d'Artagnau.
«Hiljem? Aga miks hiljem? Kas sellepärast, et ma olen
311
purjus, d’Artagnan? Pea seda hästi meeles: mu pea ei ole iialgi nii selge kui siis, kui olen joonud. Niisiis räägi, olen üksainus suur kõrv.»
D'Artagnan jutustas oma seiklusest proua Bonacieux'ga.
Athos kuulas teda silmi pilgutamata. Sus, km sõber oli lõpetanud, hüüdis ta:
«See kõik on tühiasi! Tühiasi!» See oli Athose lemmiksõna.

«Te ütlete alati «tühiasi», mu kallis Athos!» sõnas d'Artagnan. «Teile, kes te pole iialgi armastanud, ei sobi see.»

Athose kustunud silmad lõid äkki särama. See oli aga ainult hetkeline välgatus, kohe muutusid nad uuesti tuhmiks ja ilmetuks nagu ennegi.

«See on tõsi,» ütles ta rahulikult, «mina ei ole iialgi armastanud.»

«Järelikult teil, kivise südamega inimesel, ei ole õigust olla karm meie õrnade südamete vastu,» ütles d'Artag-nan.

«Õrnad südamed, purustatud südamed,» ütles Athos. «Mis te ütlete?»

«Ütlen, et armastus on õnnemäng, kus võitja võiduks on surm! Uskuge mind, d'Artagnan, olge õnnelik, et kaotasite. Ja kui ma saaksin teile nõu anda, siis oleks see niisugune: kaotage alati!»

«Näis, nagu oleks ta mind väga armastanud.»

«See ainult näis nii.»

«Oh, ta armastas mind toepoolest.»

«Laps! Ei ole olnud ühtegi meest, kes ei oleks uskunud, et tema armsam teda armastab, ja ei ole ühtegi meest, keda tema armastatu ei oleks petnud.»

«Välja arvatud teie, Athos, kellel ei ole kunagi olnud armsamat.»

«See on tõsi,» ütles Athos pärast hetkelist vaikust. «Minul ei ole iialgi olnud armsamat. Joome!»

«Aga teie kui filosoof õpetage mind, olge mulle toeks,» ütles d'Artagnan. «Mul on vaja õpetust ja lohutust.»

«Milleks lohutust?»

«Minu õnnetuse pärast.»

«Teie õnnetus ajab naerma,» ütles Athos olgu kehitades.

312

«Tahaksin teada, mis te ütleksite mulle siis, kui jutustaksin teile ühe armastusloo.»

«Mis juhtus teiega?»

«Või ühe minu sõbraga, kas see pole ükskõik.» «Rääkige, Athos, rääkige!» «Joome parem!» «Jooge ja jutustage!»

«Seda võib tõepoolest,» ütles Athos oma klaasi tühjendades ja uuesti täites. «Need kaks asja sobivad suurepäraselt kokku.»

«Ma kuulan,» ütles d'Artagnan.

Athos kogus ennast ja mida enam ta ennast kokku võttis, seda enam nägi d'Artagnan teda kahvatavat. Ta oli sellises joobumusestaadiumis, kus tavalised joodikud ümber kukuvad ja magama jäävad. Athos aga nägi ärk-Ivel olles und. See joobnu somnambulism oli kohutav.

«Kas te soovite seda ilmtingimata kuulata?»

«Ma palun,» ütles d'Artagnan.

«Täitugu teie soov. Üks minu sõpru, kuulake hästi, minu sõpru ja mitte mina,» ütles Athos sünge naeratusega, «minu provintsist pärit olev krahv, suursugune nagu üks Dandolo või Montmorency, armus kahekümne viie aastaselt kuueteistkümneaastasesse neiusse, kes oli ilus nagu armastus. Tema eale omasest naiivsusest tungis läbi kirglik.vaim, mitte naise vaim, vaid poeedi vaim. Ta ei meeldinud, ta joovastas. Ta elas väikeses linnakeses oma venna juures, kes oli küree. Mõlemad olid väljast sisse sõitnud. Keegi ei teadnud, kust nad olid tulnud. Nähes teda aga nii kaunina ja ta venda nii vagana, ei tulnud kellelegi mõttesse küsida, kust nad tulid. Pealegi räägiti, neil olevat hea päritolu.

Minu sõber oli selle provintsi isand, ta oleks võinud neiu võrgutada või vägivallaga oma võimusesse saada, nii nagu talle parajasti oleks meeldinud, sest ta oli peremees. Kes oleks tulnud appi kahele välismaalasele, kahele tundmatule? Õnnetuseks oli ta aumees, ta abiellus temaga. Lollpea, lihtsameelne, idioot!»

«Aga mispärast, ta ju armastas teda?» küsis d'Artagnan.

«Oodake ometi,» ütles Athos. «Ta viis naise oma lossi ja tegi temast oma provintsi esimese daami; peab tunnistama,

313

ta oskas oma seisusele vastavalt suurepäraselt käituda.»

«Ja siis?» küsis d'Artagnan.

«Ja siis, ühel päeval, kui ta viibis oma abikaasaga jahil,» jätkas Athos väga tasa ja kiiresti kõneldes, «kukkus ta hobuse seljast maha ja minestas. Krahv tormas talle appi ja kuna riided teda lämmatasid, lõikas krahv oeed oma pistodaga puruks ning paljastas ta õla. Arvake ära, d’Artagnan, mis oli tal õla peal?» ütles Athos naerma pahvatades.

«Kuidas võin mina seda teada?» ütles d'Artagnan. «Liiliaõis,» ütles Athos. «Ta oli häbimärgistatud.» Ja Athos tühjendas ühe sõõmuga klaasi, mis oli ta käes. «Õudne!» hüüdis d'Artagnan. «Mida te mulle küll jutustate!»

«See on tõde, mu kallis. Ingel oli tegelikult kurat. Vaene tüdruk oli varastanud.»

«Ja mis tegi krahv?»

«Krahv oli suur isand, temal oli õigus oma maa-alal kohut mõista. Ta kiskus krahvitari riided täiesti lõhki, köitis ta käed selja taha ja poos ta ühe puu otsa.»

«Taevas! Athos! See oli ju mõrv!» hüüdis d'Artagnan.

«Jah, mõrv, ei midagi rohkemat,» ütles Athos surnukahvatult. «Aga näib, et mul ei ole veini.»

Ja Athos haaras viimase järelejäänud pudeli kaelast, pani selle suu juurde ja tühjendas ühe sõõmuga, nagu oleks see tavaline klaas.

Seepeale laskis ta oma pea kätele vajuda. D'Artagnan seisis tema ees hirmust haaratuna.

«See ravis mind terveks kaunitest poeetilistest ja armunud naistest,» ütles Athos püsti tõustes, ilma et ta oleks kavatsenud jätkata krahvi kaitsekõnet. «Andku jumal, et teiega juhtuks niisamuti. Joome!»

«Ta on siis surnud?»

«Jumala eest!» ütles Athos. «Ulatage oma klaas. Lurjus, too sinki!» karjus Athos, «me ei saa enam juua.»

«Ja mis sai tema vennast?» küsis d'Artagnan arglikult.

«Tema vennast?» kordas Athos.

«Jah, küreest?»

«Ah, ma küsisin tema järele, et lasta ka teda üles puua,

314

aga ta oli mind ennetanud ja eelmisel päeval oma kogudusest lahkunud.»

«Kas saadi vähemajt teada, kes see näru oli?»

«See oli kahtlemata iluduse esimene armuke ja kaassüüdlane, auväärne mees, kes mängis küreed, et oma armukest mehele panna ja tema tulevikku kindlustada. Loodan, ta käristati neljaks.»

«Oo mu jumal, mu jumal!» hüüdis d’Artagnan täiesti uimasena sellest hirmsast loost.

«Sööge ometi sinki, d’Artagnan, see on suurepärane,» ütles Athos, lõikas viilu ja asetas selle noormehe taldrikule. «Kui kahju, et keldris ei olnud vähemalt nelja niisugust sinki! Oleksin joonud viiskümmend pudelit rohkem.»

D’Artagnan ei suutnud enam välja kannatada seda vestlust, mis tegi ta peaaegu hulluks. Ta laskis oma pea kätele vajuda ja teeskles magamist.

«Noored mehed ei oska enam juua,» ütles Athos teda kaastundlikult silmitsedes. «Ja siiski on see poiss üks parematest.»

XXVIII TAGASISÕIT.

Ehkki d’Artagnan oli vapustatud Athose õudsest pihtimusest, siiski tundus talle selles poolikus paljastuses veel nii mõndagi ähmasena. Kõigepealt oli kõnelnud täiesti joobnud mees mehele, kes oli ainult pooljoobnud, kuid hoolimata pähetõusnud veiniaurust, mida põhjustasid kaks-kolm burgunderipudelit, oli d'Artagnanil järgmisel hommikul üles tõustes iga Athose sõna niisama hästi meeles, nagu oleksid need Athose kõnelemise ajal talle ükshaaval pähe vajutatud. Kahtlus tekitas temas veel fpalavamat soovi jõuda täielikule selgusele ja ta läks sõbra juurest läbi kindla kavatsusega eilset jutuajamist uuesti alustada. Ta leidis Athose aga kõige rahulikumas meeleolus, see tähendab, ta oli kõige läbinägelikum ja läbitungimatum inimene.

Muuseas, pärast seda kui musketär oli d'Artagnani kätt surunud, ennetas ta tema kavatsuse.

315

«Kallis d'Artagnan, ma olin eile väga purjus,» ütles ta, «tundsin seda täna hommikul oma tursunud keelest ja ikka veel ülikiirest pulsist. Vean kihla, et rääkisin eile tuhandeid veidrusi.»

Seda öeldes vaatas ta sõbrale nii teravalt otsa, et viimane sattus segadusse.

«Ei sugugi,» vastas d'Artagnan, «kui ma õieti mäletan, rääkisite te väga tavalistest asjadest.»

«Kas tõesti? Uskusin, et olen jutustanud teile ühe väga haletsusväärse loo.»

Ja ta vaatas noormehele otsa, otsekui oleks ta tahtnud midagi välja lugeda tema kõige sügavamast südamesopist.

«Ausõna!» ütles d'Artagnan. «Mulle näib, et olin veel rohkem purjus kui teie, sest ma ei mäleta midagi.» Athost ei rahuldanud need sõnad põrmugi ja ta jätkas: «Te olete kindlasti märganud, kallis sõber, et igaüks on omamoodi purjus, kas lõbusalt või kurvalt. Minu joobumus on kurba laadi, ja kui ma ükskord olen purjus, siis on mul maania jutustada õudseid lugusid, mida mu totter amm on mulle pähe tuupinud. See on minu puudus, minu põhiline puudus, tunnistan seda. Aga kui see asjaolu maha arvestada, olen ma hea joomakaaslane.»

Athos ütles seda nii loomulikult, et d'Artagnan lõi oma veendumuses kõhklema.

«Ah jaa, tõepoolest,» lausus noormees, püüdes tõe jälile jõuda, «mulle meenub ähmaselt, umbes nii, nagu oleksin ma seda unes näinud, et me rääkisime poodutest.»

«Noh, näete nüüd,» ütles Athos kähvatades, kuid püüdes siiski naeratada, «olin selles kindel, poodud on minu lummutiseks.»

«Ja-jaa, nüüd hakkab mulle õieti meenuma,» ütles d'Artagnan. «Tegemist oli. .. oodake ometi... tegemist oli ühe naisega.»

«Näete siis,» ütles Athos surnukahvatuks muutudes. «See on kuulus lugu blondist naisest. Kui ma seda jutustan, siis olen ma surmani täis.»

«Jah, just nii see oli,» ütles d'Artagnan. «Lugu blondist suurest ning ilusast siniste silmadega naisest.»

«Kes poodi üles.»

316

«Oma mehe poolt, kes oli kõrgest soost härra teie tutvusringkonnast,» jätkas d'Artagnan Athost teravalt silmitsedes.

«Näete nüüd, kuidas võib kompromiteerida inimest, kui ei teata enam, mida räägitakse,» ütles Athos õlgu kehitades, otsekui oleks tal endast kahju hakanud. «D’Artagnan, kindlasti ei joo ma ennast enam purju, see on liiga halb harjumus.»

D’Artagnan vaikis.

Siis muutis Athos äkki kõneainet ja ütles: «Muuseas, ma tänan teid hobuse eest, mille mulle kaasa tõite.»

«Meeldib ta teile?»

«Jah, ainult ta ei ole väga vastupidav.» «Eksite. Ratsutasin temaga kümme ljööd vähem kui poolteise tunniga ja paistis, nagu oleks ta teinud ringi läinult ümber Saint-Sulpice'i väljaku.»

«Ah nii! Sel juhul sunnite mind kahetsema.»

«Kahetsema?»

«Jah, ma andsin ta käest.»

«Mismoodi?»

«Asi oli nii. Ärkasin täna kell kuus hommikul, teie magasite nagu surnu ja ma ei teadnud, mis peale hakata. Olin meie eelmise päeva joomisest veel täiesti juhmistunud. Läksin alla kortsituppa ja nägin ühte meie eilset inglast hobuseparisnikult hobust kauplemas, sest tema ratsu oli eile verevalumi tõttu ära kärvanud. Ma läksin tema juurde ja nägin, et ta pakkus sada pistooli tumepunase ruuna eest. «Jumala eest, aadlimees,» ütlesin talle, «ka minul on hobune müüa.» — «Ja isegi väga ilus hobune,» vastas tema. «Nägin eile hobust, mida teie sõbra teener talutas.» — «Kas te leiate, et see hobune on väärt sada pistooli?» — «Jah, kas nõustute müüma selle hinna eest?» — «Ei, aga tahan tema peale mängida.» — «Tahate minuga tema peale mängida?» — «Jah.» — «Mida?» — «Täringuid.» Öeldud, tehtud. Ja ma kaotasin hobuse. Aga muide, sadulateki võitsin ma tagasi,» jätkas Athos.

D’Artagnan tegi üsna tusase näo. «See pahandab teid?» küsis Athos.

«Jah, seda küll,» lausus d’Artagnan. «See hobune pidi

317

aitama meid lahingupäeval ära tunda. See oli pant, mälestus. Athos, te ei toiminud õigesti.»

«Kuulge, kallis sõber, asetage ennast minu olukorda,» sõnas musketär. «Mul oli surmavalt igav, ja siis, ausõna, ma ei armasta inglise hobuseid. Kui asi on selles, et keegi peab kedagi ära tundma, siis piisab sadulastki. See on üsna tähelepanuväärne. Hobuse kadumise põhjendamiseks leiame aga mõne vabanduse. Kuradi päralt! Hobune on surelik. Oletame, et minu omal oli kas tatitõbi või nõletõbi.»

D'Artagnan tusatses.

«Mul on kahju, et te nii väga hoolite nendest hobustest,» jätkas Athos, «sest ma ei ole oma looga veel lõpule jõudnud.»

«Mis te siis veel olete teinud?»

«Pärast seda, kui ma olin oma hobuse kaotanud — üheksa kümne vastu, näete missugune vise! — tuli mulle mõte mängida teie hobuse peale.»

«Ma loodan, te jäitegi mõtte juurde peatuma?»

«Ei, tegin selle kohe teoks.»

«Ja siis?» hüüdis d'Artagnan murelikult.

«Ma mängisin ja kaotasin.»

«Minu hobuse?»

«Teie hobuse. Seitse kaheksa vastu. Ainult ühe punktiga ... Te tunnete ju seda vanasõna.»

«Athos, vannun teile, te ei ole täie mõistuse juures.»

«Mu kallis, te oleksite pidanud seda mulle eile ütlema, kui ma teile rumalaid lugusid jutustasin, aga mitte täna hommikul. Nii kaotasin ma selle hobuse koos kogu varustusega.»

«Kohutav!»

«Oodake ometi, ma ei ole veel lõpetanud. Ma oleksin suurepärane mängija, kui ma õigel ajal järele jätaksin. Mina aga ei saa järele jätta nagu joomisegi juures. Niisiis mängisin ma edasi ...»

«Aga mille peale te võisite veel mängida, teil ei olnud ju enam midagi?»

«Siiski, siiski, mu sõber. Meil oli veel teie sõrmes särav teemant, mida ma eile olin märganud.»

«Teemant!» hüüdis d'Artagnan kätt kiiresti sõrmusele asetades.

318

«Kuna ma olen asjatundja, sest mul on ka endal olnud mõned teemandid, siis hindasin ta väärtuse tuhandele pistoolile.»

«Loodan, et te sõnagagi ei maininud minu teemanti,» ütles d'Artagnan tõsiselt, olles ise hirmust poolsurnud.

«Otse vastupidi, kallis sõber. Te saate aru, teemant oli meie ainus lootuseallikas. Tema abil võisin ma tagasi võita sadulad ja hobused, veel enamgi — reisiraha.»

«Athos, te ajate mulle judinad peale!» hüüdis d'Artagnan.

«Niisiis rääkisin teie teemandist oma partnerile, kes oli seda samuti märganud. Kurat võtaks, mis te siis õige arvate, mu kallis, kannate sõrme otsas taevatähte ja tahate, et keegi seda ei märkaks! Võimatu!»

«Lõpetage, lõpetage juba!» ütles d'Artagnan. «Ausõna, ^teie külmaverelisus tapab minu!»

«Jagasime teemandi kümneks, iga osa sada pistooli.»

«Te lihtsalt naerate mu üle ja tahate minu kannatust proovile panna,» ütles d'Artagnan, keda viha juba juustest raputas, nagu raputas Minerva Ahhilleust «Iliases».

«Ei, jumala eest, ma ei naljata! Oleksin ainult tahtnud, et oleksite selle juures olnud! Juba kaks nädalat ei olnud ma näinud ühtegi inimlikku nägu ja olin muutunud täiesti jaburaks pudelitega vestlemisest.»

«See ei ole mingi põhjus, et minu teemanti maha mängida!» vastas d'Artagnan närviliselt kätt surudes. . «Kuulake ometi lõpuni. Kümme partiid saja pistooli peale, iga kord kümme viset tagasimänguta. Kolmeteistkümne viskega olin ma kõik kaotanud. Kolmeteistkümne viskega. Kolmteist on alati olnud minu saatuslik number. See oli kolmeteistkümnendal juulil, kui...»

«Vanasarvik!» karjus d'Artagnan laua tagant püsti karates. Päevane lugu sundis teda eileõhtust unustama.

«Kannatust!» ütles Athos. «Mulle tuli idee. Inglane on omapärane tüüp, nägin teda täna hommikul Grimaud'ga vestlemas ja Grimaud rääkis mulle et ta oli teinud talle ettepaneku tema teenistusse astuda. Mängisin temaga Grimaud' peale, vaikiva Grimaud' peale, kümneks osaks jaotatuna.»

«See on alles lugu!» ütles d'Artagnan tahtmatult naerma pahvatades.

319

«Kuulete, Grimaud' enda peale. Ja kümneosalise Grimaud'ga, mis kõik kokku ei ole tukatitki väärt, võitsin ma teemandi tagasi. Öelge nüüd veel, et püsivus ei ole voorus.»

«Tõepoolest, see on väga naljakas!» hüüdis d'Artagnan lohutatult ja naerust kõhtu kinni hoides.

«Mõistate isegi, niipea kui ma aru sain, et mul hakkab vedama, hakkasin ma uuesti teemandi peale mängima.»

«Oh, neetud!» ütles d'Artagnan uuesti süngestudes.

«Ma võitsin tagasi teie sadula, teie hobuse, siis minu sadula, siis minu hobuse — siis kaotasin jälle kõik. Lühidalt, sain tagasi teie sadula ja minu sadula. Seal me siis nüüd oleme. See oli suurepärane vise. Sellepärast piirdusingi sellega.»

D'Artagnan ohkas kergendatult, otsekui oleks ta rinnalt ära tõstetud kogu kõrts.

«Tähendab, teemant jääb mulle?» küsis ta kartlikult.

«Puutumatult teile, kallis sõber. Peale selle veel teie ja minu Bukefalose sadulad.»

«Mida me hakkame aga peale sadulatega, kui puuduvad hobused?»

«Mul on oma idee.»

«Athos, te ajate mulle judinad peale.»

«Kuulake, teie ei ole juba kaua mänginud, d'Artagnan?»

«Mul ei ole ka mingit soovi mängida.» «Ei maksa veel vanduda. Ma ütlesin, et teie ei ole juba kaua mänginud, järelikult peaks teil olema õnnelik käsi.»

«Ja siis?»

«Ja siis! Inglane ja tema kaaslane on veel siin. Ma märkasin, et tal oli sadulast väga kahju. Teie aga hoolite väga oma hobusest. Teie asemel mängiksin ma sadula hobuse vastu välja.»

«Aga ta ei taha ainult ühte sadulat.»

«Mis pagan, pange siis mängu mõlemad! Mina ei ole niisugune egoist nagu teie.»

«Te teeksite seda?» küsis d'Artagnan kahtlevalt. Tahtmatult hakkas talle mõjuma Athose enesekindlus.

«Ausõna, üheainsa viskega.»

«Asi on ainult selles, et olles kaotanud hobused, tahaksin ma väga säilitada sadulaid.»

329

«Mängige siis teemandi peale.»

«Ei, see on teine asi. Seda ei tee ma iialgi, mitte iialgi!»

«Kurat!» ütles Athos. «Teeksin teile ettepaneku mängida Planchet' peale, kuna seda aga on juba tehtud, siis võib-olla inglane enam ei taha.»

«Tegelikult, mu kallis Athos, ei taha ma millegagi riskida.»

«Sellest on kahju,» ütles Athos külmalt, «inglane on pistoole täis topitud. Aga mu jumal, proovige ometi üksainus kord, üks vise on peagi mängitud.»

«Ja kui ma kaotan?»

«Te võidate.»
«Aga kui ma kaotan?»
«Noh, siis annate sadulad ära.»
«Olgu pealegi, üksainus kord.»
Athos läks inglast otsima ja leidis ta tallist, kus viimane himukalt sadulaid silmitses. Juhus oli hea. Ta esitas oma tingimused: kaks sadulat ühe hobuse või saja pistooli vastu — vabal valikul. Inglane kalkuleeris kiiresti: kaks sadulat kokku olid väärt kolmsada pistooli. Ta oli nõus.
CArtagnan viskas värisedes täringud ja sai kolm punkti. Tema kahvatus ehmatas Athost, kes lausus ainult:
«Õnnetu vise, sõber. — Härra, te saate saduldatud hobused.»
Võidujoovastuses inglane ei võtnud vaevaks isegi täringuid raputada, neile pilku heitmata viskas ta nad lauale, niivõrd kindel oli ta oma võidus. D'Artagnan oli kõrvale pöördunud, et varjata oma masendavat meeleolu.
«Vaata aga vaata!» ütles Athos oma rahuliku häälega. «See täringuvise on lihtsalt erakordne, olen niisugust asja näinud ainult neli korda oma elus: kaks ühte!»
Inglane vaatas ja jahmatas imestusest, d'Artagnan vaatas ja jahmatas heameelest.
«Jah, ainult neli korda,» jätkas Athos. «Üks kord härra de Crequy juures; teine kord maal minu lossis ... siis kui mul oli veel loss; kolmas kord härra de Treville'i juures, kus ta meid kõiki üllatas; neljas kord kõrtsis, kus see minule osaks langes ja ma kaotasin sellega sada luidoori ja õhtusöögi.»
«Härra võtab siis oma hobuse tagasi,» ütles inglane.
321
«Kahtlemata,» vastas d'Artagnan. «Revanšivõimalust ei ole?»
«Nagu te mäletate, meie tingimused ei näinud ette revanši.»
«Õigus. Hobune antakse teie teenri kätte, härra.»
«Üks hetk,» ütles Athos. «Teie loaga, härra, sooviksin ma oma sõbrale paar sõna ütelda.»
«Rääkige.»
Athos tõmbas d'Artagnani kõrvale. «Noh, kiusaja, mis sa minust veel tahad? Tahad, et ma mängiksin, eks ole?»
«Ei, tahan, et te järele mõtleksite.» «Mille üle?»
«Te tahate hobuse tagasi võtta, on ju nii?»
«Muidugi.»
«Halvasti teete, mina võtaksin sada pistooli. Te teate ju, et panite sadula välja omal valikul kas hobuse või saja pistooli vastu.»
«Jah.»
«Mina võtaksin sada pistooli.»
«Mina aga võtan hobuse.»
«Ja halvasti teete, kordan teile. Mida me teeme kahe peale ühe hobusega? Ma ei saa ju teie selja taga ratsutada, me näeksime siis välja nagu kaks Aymoni poega, kes kaotasid oma venna. Te ei või mind alandada, ratsutades minu kõrval sellel suurepärasel lahinguratsul. Hetkegi kõhklemata võtaksin ma sada pistooli, meil on raha vaja Pariisi tagasijõudmiseks.»
«Athos, ma ripun väga selle hobuse küljes.»

«Ja teete halvasti, mu sõber. Hobune teeb kõrvalhüppe, hobune komistab ja vigastab põlve, hobune sööb sõimest, kust enne on söönud tatitõbine hobune — ja hobune ehk õigemini sada pistooli ongi kaotatud. Isand peab oma hobust toitma, sada pistooli aga toidavad, vastupidi, isandat.»

«Aga kuidas me siis tagasi läheme?»

«Teenrite hobustel, tont võtku! Meie näost on ikkagi näha, et oleme suursugused inimesed.»

«Jah, me näeme küll suurepärased välja oma setukate seljas, sel ajal kui Aramis ja Porthos oma hiilgavatel ratsudel uhkeldavad!»

322

«Aramis! Porthos!» hüüdis Athos ja puhkes naerma. «Mis on?» küsis d'Artagnan, mitte mõistes oma sõbra õbusat tuju. «Hästi, hästi, jätkame,» ütles Athos. «Teie arvates siis? ...»

«Tuleb võtta sada pistooli, d'Artagnan. Saja pistooliga oime pidutseda kuu lõpuni. Meil on rasked pingutused seljataga, ja uskuge, meil kõigil oleks hea natuke puhata.»

«Mina ja puhata! Oh ei, Athos, Pariisis asun ma otsekohe vaese naise otsingule.»

«Ja miks te arvate, et teie hobune on sealjuures niisama kasulik kui head luidoorid? Võtke sada pistooli,.mu sõber, võtke sada pistooli.»

D'Artagnan vajas ainult ühte põhjust, et alla anda. See põhjus näis talle suurepärasena. Pealegi kartis ta edasi vastu punnides näida egoistlikuna Athose silmis. Ta nõustus ja valis sada pistooli, mis inglane talle kohapeal |välja maksis.

.Siis mõeldi veel ainult ärasõidule. Rahu allakirjutamine läks maksma peale Athose vana hobuse veel kuus pistooli. D'Artagnan ja Athos võtsid Planchet' ja Grimaud' hobused, teenrid asusid aga teele jala, sadulaid pea peal kandes.

Nii halvad kui olidki mõlema sõbra hobused, jõudsid nad peagi teenritest ette ja saabusid Crèvecoeuri. Nad nägid eemalt, kuidas Aramis melanhoolselt aknale nõjatus ja tolmupilve silmapiiril vaatas otsekui «õde Anna» * muinasjutus.

«Hei, Aramis, mida teie seal teete, põrgu pihta?» karjusid kaks sõpra.

«Ah, see olete teie, d'Artagnan, ja teie, Athos,» ütles noormees. «Mõtlesin just sellele, kui kiired on kaduma selle maailma varandused. Minu inglise hobune, mis äsja eemaldus ja tolmukeerisesse kadus, on mulle elavaks näiteks maailma asjade kaduvusest. Elu ennastki võib kokku võtta kolme sõnasse: Erat, est, fuit.» **

«Mida see siis lõpuks tähendab?» küsis d'Artagnan tõde aimates.

* Vihjatakse Ch. Perrault' muinasjutule «Sinihabe».

** Oli, on, oli olnud.

323

«See tähendab, et lasksin endal naha üle kõrvade tõmmata: ainult kuuskümmend luidoori hobuse eest, mis kõnnaku järgi otsustades võib traavida viis ljööd tunnis.»

D'Artagnan ja Athos pahvatasid naerma.

«Mu kallis d'Artagnan,» ütles Aramis, «palun, ärge olge mulle liiga pahane, aga häda ei tunne seadusi. Pealegi sain ise esimesena karistada, sest see nurjatu hobuseparisnik röövis mult vähemalt viiskümmend luidoori. Ah, teie aga olete tõesti head peremehed! Ise sõidate teenrite hobuste seljas ja oma luksusratsusid lasete käekõrval talutada, tasakesi ja vähe maad korraga.»

Samal hetkel peatus juba mõnda aega Amiens’i teel paistnud koormavanker ja sellest pugesid välja Grimaud ja Planchet, sadulad pea peal. Koormavanker pöördus tühjalt Pariisi tagasi ja mõlemad teenrid olid kohustunud sõidu tasuks kutsarit kogu tee jootma.

«Mis see tähendab?» küsis Aramis, nähes, mis sündis. «Ainult sadulad?»

«Kas te nüüd mõistate?» küsis Athos.

«Sõbrad, see on täpselt nagu minuga. Instinktiivselt hoidsin ma sadula alles. Hei, Bazin, vii mu uus sadul nende härrade juurde.»

«Ja mida te tegite oma küreedega?» küsis d’Artagnan.

«Mu kallis, kutsusin nad järgmisel päeval lõunale,» kõneles Aramis, «siin on suurepärane vein, olgu muuseas öeldud. Jootsin nad nii täis, kui sain. Seepeale keelas küree mul musketärikuuest loobuda ja jesuiit palus, et aitaksin tal musketäriks saada.»

«Ilma väitekirjata!» karjus d'Artagnan. «Ilma väitekirjata! Nõuan väitekirja ärajätmist.»

«Sellest ajast alates elan ma suurepäraselt,» jätkas Aramis. «Alustasin poeemi kirjutamist ühesilbilistes värsides. See on üsna raske, aga just raskustes seisab iga asja väärtus. Aineks on armastuseteema, loen teile ette esimese laulu, milles on nelisada värssi ja mis kestab üks minut.»

«Ausõna, kallis Aramis,» ütles d'Artagnan, kes vihkas värsse peaaegu niisama palju kui ladina keelt, «kui te lisate raskuse väärtusele veel lühiduse väärtuse, siis võite vähemalt kindel olla, et teie poeemil on kahekordne väärtus.»

324

«Peale selle väljendab ta ausaid kirgi, võite selles veenduda,» jätkas Aramis. «Kuid nüüd, mu sõbrad, kas pöördume Pariisi tagasi? Braavo, mina olen valmis. Me näeme jälle tublit Porthost, see on tore. Te ei usu, kuidas a tundsin puudust sellest lihtsameelsest hiiglasest? Tema pole kindlasti oma hobust maha müünud, isegi mitte kuningriigi vastu. Tahaksin teda juba sadulas näha. len kindel, ta näeb välja nagu Suurmogul.» Tehti tunniajaline peatus, et lasta hobustel puhata, Aramis maksis oma arve, pani Bazini koos kaaslastega koormavankrile ja asuti uuesti teele Porthose järele. Porthos oli juba jalul, vähem kahvatu kui d’Artagnani esimese külaskäigu ajal. Ta istus laua taga, millel oli nelja inimese eine, kuigi ta oli üksinda. Eineks olid peenelt valmistatud liharoad, valitud veinid ja suurepärased puuviljad.

«Oh, pagan, kui tore!» ütles ta püsti tõustes. «Te tulete just õigel ajal, härrad, olen praegu just supi juures. Te einestate koos minuga.»

«Ohoo!» sõnas d'Artagnan. «Niisuguseid pudeleid Mousqueton lassoga juba ei püüdnud. Ja lisaks veel pikitud frikandoo ja loomafilee . . .»

«Ma kogun uuesti jõudu, kogun jõudu,» ütles Porthos, «miski ei nõrgesta nii väga kui need neetud nikastused. ‚Kas teil on olnud nikastusi, Athos?»

«Mitte iialgi. Mäletan ainult, Ferou tänava uulitsa-kakluse ajal sain mõõgahoobi, millel oli täpselt samasugune tagajärg viieteistkümne või kaheksateistkümne päeva möödumisel.»

«See lõunasöök ei ole ainult teile, mu kallis Porthos?» küsis Aramis.

«Ei,» ütles Porthos. «Ootasin mõningaid aadlikke naabrusest, kes just äsja lasksid mulle teatada, et nad ei tule. Teie asendate neid ja mina ei kaota vahetusega midagi. Hei, Mousqueton! Toolid ja veel niisama palju pudeleid.»

«Kas te teate, mis me siin sööme?» küsis Athos kümne Jninuti pärast.

«Noh. mina söön artišokkide ja üdiga pikitud vasikaliha.» ütles d’Artagnan.

«Ja mina söön lambafileed,» ütles Porthos.
325
«Ja mina linnuliha,» ütles Aramis. «Te kõik eksite, mu härrad,» vastas Athos tõsisest, «te sööte hobust.»
«Minge nüüd!» ütles d'Artagnan.
«Hobust!» ütles Aramis põlglikku grimassi tehes.
Ainult Porthos ei vastanud.
«Jah, hobust. Eks ole õigus, Porthos, me sööme ju hobust? Võib-olla isegi koos sadulavaibaga!»
«Ei, härrad, jätsin sadula alles,» ütles Porthos.
«Ausõna, me kõik väärime üksteist,» lausus Aramis. «Võiks öelda, et olime kokku leppinud.»
«Mis sinna parata,» sõnas Porthos, «see hobune oli häbiks minu külalistele ja ma ei tahtnud neid alandada!»
«Teie hertsoginna on siis ikka veel tervisvetel, eks ole?» küsis d'Artagnan.
«Ikka veel,» vastas Porthos. «Pealegi üks neist aadlikest, kes pidid täna minu juurde lõunale tulema, nimelt provintsi kuberner, näis hobust nii väga ihaldavat, et andsin selle temale.»
«Andsite!» karjus d'Artagnan.
«Oh, mu jumal, jah, andsin! See on õige sõna selle kohta,» ütles Porthos. «Ta oli kindlasti vähemalt sada viiskümmend luidoori väärt, see ihnuskoi ei tahtnud mulle maksta rohkem kui kaheksakümmend.»
«Ilma sadulata?» küsis Aramis.
«Jah, ilma sadulata.»
«Näete, härrad,» ütles Athos, «Porthos on meist kõigist kõige paremat äri teinud.»
Seepeale kõlas meeletu naerulagin, mis ajas Porthose päris segadusse. Peagi aga seletati talle ära lõbususe põhjus, mida ta siis talle omasel viisil lärmakalt jagas.
«Me oleme siis kõik rahaga varustatud?» küsis d'Artag-nan.
«Mina isiklikult mitte,» ütles Athos. «Leidsin, et Aramise hispaania vein oli nii hea, et lasksin seda oma kuuskümmend pudelit teenrite koormavankrisse panna: see tegi mind rahast täiesti lagedaks.»
«Ja mina, kujutlege,» ütles Aramis, «andsin õrna raha kuni viimse pennini Montdidier' kirikule ja Amiens'i jesuiitidele. Peale mõningate muude kulutuste, mis mul
326
tuli teha, lasksin ma teie ja enda nimel, härrad, mõned messid pidada, mis kahtlemata on meile kõigile kasuks.»
«Ja mina, kas te arvate, et nikastus ei läinud mulle midagi maksma? Kõnelemata veel Mousquetoni haavast, mille pärast pidin laskma käia kaks korda päevas arstil, kes võttis mult kahekordse hinna ettekäändel, et ogar Mousqueton oli lasknud tulistada endale kuuli niisugusesse kohta, mida tavaliselt näidatakse ainult apteekritele. Sellepärast soovitasin ma tal ennast mitte enam niisugusest kohast haavata lasta.»
«Nii, nii,» ütles Athos, vahetades naeratuse d'Artagnani ja Aramisega. «Näen, et olete käitunud vaese poisi suhtes suuremeelselt: niisugune on hea isand.»
«Lühidalt öeldes, kui ma oma võla ära maksan, jääb mul järele umbes kolmkümmend eküüd,» lausus Porthos.
«Ja minule kümmekond pistooli,» ütles Aramis.

«Kuulge, kuulge, mulle paistab, et meie oleme seltskonna kröösused,» ütles Athos. «Kui palju teil on oma sajast pistoolist järel, d'Artagnan?»

«Sajast pistoolist? Esiteks, teile andsin ma sellest viiskümmend.»

«Kas tõesti?»

«Kurat!»

«Ah, õigus jah, ma mäletan.»

«Siis maksin ma kuus kõrtsmikule.»

«Kõrtsmik on lausa elajas! Misjaoks te andsite talle kuus pistooli?»

«Teie käskisite mul anda.»

«Tõepoolest, ma olen liiga hea. Lühidalt, kui võtame kokku?»

«Kakskümmend viis pistooli,» ütles d'Artagnan.

«Ja minul,» ütles Athos, veidi peenraha taskust tõmmates, «minul. . .»

«Teil ei ole midagi.»

«Tõepoolest, või nii vähe, et seda ei tasu hulgale lisada.»

«Arvestame siis välja, kuipalju meil kokku on.»

«Porthosel?»

«Kolmkümmend eküüd.»

«Aramisel?»

«Kümme pistooli.»

327

«Ja teil, d'Artagnan?»

«Kakskümmend viis.»

«See teeb kokku?» küsis Athos.

«Nelisada seitsekümmend viis liivrit,» ütles d'Artagnan, kes arvutas nagu Archimedes.

«Kui me jõuame Pariisi, on meil veel oma kõva nelisada,» ütles Porthos, «ja lisaks on sadulad.»

«Aga eskadronihobused?» küsis Aramis.

«Ah, nelja teenrihobuse eest saame kindlasti kaks isandahobust, mille peale tõmbame loosi. Nelisada liivrit teevad välja juba poolhobuse ühe jalakäija jaoks, ja siis kraabime kõik taskupõhjad kokku ning anname d'Artagnanile, kellel on õnnelik käsi. Ta läheb sellega mängima esimesse ettejuhtuvasse kõrtsi.»

«Hakkame ometi sööma,» ütles Porthos, «kõik läheb külmaks.»

Neli sõpra, nüüdsest peale rahulikumad oma tuleviku suhtes, tegid au söögile, mille riismed loovutati härradele Mousquetonile, Bazinile, Planchefle ja Grirnaud’le.

Pariisi jõudes leidis d'Artagnan härra de Treville'i kirja, milles teatati, et vastu tulles tema soovile, lubab kuningas armulikult tal musketäriks astuda.

Kuna see oli kõik, mida d'Artagnan maailmas igatses, välja arvatud muidugi soov üles leida proua Bonacieux, jooksis ta üliõnnelikuna sõprade juurde, kellest ta oli lahkunud pool tundi tagasi, ja leidis nad väga kurbadena ning murelikena. Nad olid tulnud Athose juurde nõu pidama: see osutas mingitele tõsistele asjaoludele.

Härra de Treville oli lasknud neile teatada, et Tema Majesteedil on kindel nõu alustada sõjakäiku esimesel mail ja et nad peavad otsekohe oma ratsavarustuse korda seadma.

Neli filosoofi silmitsesid üksteist täiesti jahmunult: härra de Treville ei naljatanud kunagi distsipliiniküsi-mustega.

«Kui palju läheb teie arvates varustus maksma?»
«Ei tasu rääkidagi,» ütles Aramis, «tegime just oma arvestused spartaliku ihnsusega — igaühel meist on vaja tuhat viissada liivrit.»
«Neli korda tuhat viissada teeb kuus tuhat, ütleme kümme tuhat liivrit,» lausus Athos.
328
«Mina arvan, et tuhat liivrit igaühele,» ütles d'Artagnan. «Ma ei räägi küll nagu spartalane, vaid nagu asjaajaja advokaat...»
Sõna «advokaat» äratas Porthose. . «Oot-oot, mul tuli idee!» ütles ta.
«See on juba midagi, minul ei ole idee varjugi,» ütles Athos külmalt. «Mis puutub aga d'Artagnanisse, mu lärrad, siis rõõm selle üle, et ta tulevikus meie hulka cuulub. on ta hulluks teinud. Tuhat liivrit! Teatan, et mina üksi vajan kaks tuhat liivrit.»
«Neli korda kaks on kaheksa.» ütles siis Aramis. «See ahendab, et meil on vaja kaheksa tuhat liivrit varustuse aoks, millest, tõsi küll, sadulad on juba olemas.»
«Ja lisaks veel,» ütles Athos, oodates, kuni d'Artagnan, ees läks tänama härra de Treville'i, oli ukse sulgenud,, «ja lisaks veel on olemas meie sõbra sõrmes särav suure-pärane teemant. Mis kurat! D'Artagnan on liiga hea sõber selleks, et jätta hätta oma vennad, kandes ise sõrmes kuninglikku lunaraha.»

XXIX VARUSTUSEJAHT.

Kõige murelikum neljast sõbrast oli kindlasti d'Artagnan, kuigi temale kui kaardiväelasele oli hoopis kergem varustust muretseda kui aadlikele, härradele musketäri-dele. Nagu on võidud juba märgata, oli meie noor gaskoonlane ise1oomult ettenägelik ja peaaegu ihnus, samal ajal aga ka (kuidas seletada seda vasturääkivust?) uhkeldaja. nii et võis Porthoselegi silmad ette anda. Auahnuse rahuldamise murele lisandus d'Artagnanil praegusel hetkel veel üks vähem egoistlik mure: hoolimata järelepärimistest, mis ta proua Bonacieux' suhtes ette võttis, ei õnnestunud tal midagi teada saada. Härra de Treville oli sellest kõnelnud kuningannale. Kuninganna ei teadnud, kus viibib noor kaupmehenaine ja oli lubanud lasta teda otsida. See lubadus oli aga küllaltki ebamäärane ja rahustanud d'Artagnani põrmugi.
329

Athos ei lahkunud üldse toast.   Ta oli otsustanud mitte midagi ette võtta varustuse muretsemiseks.
«Meil on kaks nädalat aega,» ütles ta sõpradele. «Noh, kui ma selle kahe nädala lõpuks pole midagi leidnud, või õigemini, kui see midagi ei ole leidnud mind, siis, kuna ma olen liiga hea katoliiklane, et endale ise kuuli pähe lasta, norin ma riidu Tema Eminentsi nelja kaardiväelasega või kaheksa inglasega ja võitlen niikaua, kuni nende hulgas leidub üks, kes mu tapab, mis — nende hulka arvestades — paratamatult juhtub. Siis öeldakse, et ma surin kuninga eest, nii et olen oma kohustuse täitnud ka varustust muretsemata.»
Porthos jätkas käsi selja peal hoides ja pead noogutades edasi-tagasi kõndimist ning ütles:
«Mina viin oma kavatsuse täide.»
Murelik ja halvasti aetud habemega Aramis ei öelnud midagi.
Nendest süngetest detailidest võib näha, et sõprade ringis valitses täielik lohutamatus.

Teenrid omalt poolt jagasid isandate rasket muret otsekui Hippolütose lahinguhobused. Mousqueton korjas koorikute tagavarasid. Alati vagadusele kaldunud Bazin ei lahkunud enam üldse kirikust. Planchet jälgis kärbeste lendu ja Grimaud, keda üldine häda ei suutnud panna katkestama isanda poolt pealesunnitud vaikust, ohkas ainult nii südantlõhestavalt, et kividki oleksid heldinud.

Kolm sõpra — Athos, nagu öeldud, oli vandunud, et ta ei tee ühtegi sammu varustuse muretsemiseks — väljusid varahommikul ja tulid tagasi hilja õhtul. Nad ekslesid tänavatel, silmitsesid iga tänavakivi, kas ehk mitte keegi, kes oli siit enne läbi läinud, ei olnud oma rahakotti maha pillanud. Oleks võinud öelda, et nad ajasid jälgi, niivõrd tähelepanelikud olid nad kõikjal, kuhu läksid. Kui nati kohtusid, näisid nende meeleheitlikud pilgud küsitlevat: kas sa leidsid midagi?

Ometi, kuna Porthos oli esimesena mingile mõttele tulnud ja kuna ta ei olnud sellest kangekaelselt loobunud, siis oli ta ka esimene, kes tegutses. Auväärne Porthos oli teoinimene. D'Artagnan märkas teda ühel päeval, kui ta sammus Saint-Leu kiriku poole, ja järgnes talle

instinktiivselt: Porthos astus pühakotta, olles enne silunud vurrud ülespoole ja tõmmanud siledaks kitsa lõuahabeme, mis tema juures alati ennustas ülimalt vallutuslikke kavatsusi. Kuna d'Artagnan oli tarvitusele võtnud mõningad ettevaatusabinõud enda varjamiseks, uskus Porthos, et teda ei nähta. D’Artagnan läks tema järel sisse. Porthos toetus samba ühe poole vastu, d’Artagnan toetus aga teisele poole.

Peeti parajasti jutlust, mistõttu kirik oli rahvast täis. Porthos kasutas juhust, et naisi silmitseda: tänu Mousquetoni hoolitsusele ei võinud sisemist häda välimusest sugugi märgata. Ta kübar oli küll natuke kulunud, sulg veidi pleekinud, tikandid pisut luitunud ja pitsid rebenenud, kuid poolhämaruses kadusid kõik need pisiasjad ja Porthos oli ikka endine ilus Porthos.

D’Artagnan märkas pingil, mis oli kõige lähemal sellele sambale, millele nad Porthosega toetusid, ühte küpset iludust, kes oli küll veidi kollane ning kuiv^tanud, aga siiski jäik ja uhke oma musta peakatte all. Porthose pilgud langesid arglikult sellele daamile ja lendlesid siis edasi kiriku löövi alla.

Daam omalt poolt, kes aeg-ajalt punastas, heitis välgukiirusel pilke kergemeelsele Porthosele, kelle silmad hakkasid otsekohe hullumeelselt sinna-tänna pöörlema. On selge, et see oli manööver, mis ärritas ülimalt mustas kübaras daami, sest ta hammustas oma huuled verele, kratsis ninaotsa ja niheles meeleheitlikult oma istmel.

Kui Porthos seda nägi, silus ta uuesti oma vurre ning lõuahabet ja hakkas märku andma kaunile daamile koori ligidal, kes ei olnud mitte ainult ilus, vaid kindlasti ka suursugune, sest tema selja taga seisis neegripoiss, kes oli toonud padja, millel ta põlvitas, ja teenijanna hoidis vapiga kaunistatud taskut — see oli katteks raamatule, millest ta palveid luges.

Mustas kübaras daam jälgis kõrvalt kõiki Porthose pilkude keerdkäike ja nägi, et need peatusid daamil, kel olid sametpadi, neegripoiss ja teenijanna.

Porthos mängis sel ajal peent mängu: silmapilgutused. huultele asetatud sõrmed; väfkesed mõrtsukalikud naeratused, mis hukutasid kauni ärapõlatu.

Lõpuks tõi ta endale vastu rindu lüües kuuldavale otsekui mea culpa vormis esitatud nii võimsa «hm», et inimesed, isegi daam punasel padjal, pöördusid tema poole. Porthos pidas vastu: kuigi ta oli väga hästi aru saanud, teeskles ta kurti.

Imeilus daam punasel padjal avaldas väga tugevat muljet mustas kübaras daamile, kes nägi temas tõepoolest kardetavat võistlejat; ta avaldas tugevat mõju Porthosele, kes leidis ta olevat palju ilusama kui daami mustas kübaras; daam avaldas tugevat muljet d'Artagnanile, kes tundis temas ära daami Meung'ist, Calais'st ja Doverist, keda tema jälitaja, armiga mees oli nimetanud «mileediks».

Silmist laskmata daami punasel padjal, jätkas d'Artagnan Porthose manöövri jälgimist, mis teda väga lõbustas. Ta arvas, et daam mustas kübaras oli Ours'i tänava advokaadiemand, sest Saint-Leu kirik ei olnud kaugel sellest tänavast.

Ta järeldas, et Porthos püüdis tasa teha Chantilly kaotust, kus advokaadiemand oli ennast näidanud nii tõrkuvana rahakoti avamise suhtes.

Kõige selle juures märkas aga d'Artagnan, et kumbki ei vastanud Porthose galantsustele. Need olid ainult illusioonid ja viirastused. Kuid kas tõelisele armastusele, tõelisele armukadedusele on teist tõelisust kui illusioonid ja viirastused?

Jutlus lõppes: advokaadiemand läks pühaveenõu juurde, Porthos aga jõudis temast ette ja asetas sõrme asemel sinna kogu käe. Advokaadiemand naeratas, uskudes, et Porthos tema pärast püüdis kõigest hingest, kuid ta pidi kiiresti ja kibedalt pettuma: kui Porthos oli advokaadiemandast veel ainult kolm sammu eemal, pööras Porthos pead ja vaatas kiindunult punase padjaga daamile silma, kes oli püsti tõusnud ja lähenes nüüd neegripoisi ja teenijanna saatel.

Kui punase padjaga daam jõudis Porthose juurde, tõmbas Porthos veest nõretava käe pühavee nõust. Vaga iludus puudutas oma õrna kitsa käega Porthose suurt kätt, tesri naeratades ristimärgi ja väljus kirikust.

See oli juba liig advokaadiemanda jaoks: ta ei kahelnud enam, et Porthosel ja sel daamil oli armuvahekord.

332

Kui ta oleks olnud suurilmadaam, oleks ta minestanud, et ta oli aga ainult advokaadiemand, piirdus ta sellega, et ütles musketärile tulivihaselt:

«Ah, härra Porthos, kas te minule pühitsetud vett ei pakugi?»

Seda häält kuuldes võpatas Porthos nii, nagu võpataks inimene, kes ärkab üles peale saja-aastast magamist.

«Pro . . . proua!» hüüdis ta, «kas see olete tõesti teie? Kuidas käib teie abikaasa, kalli härra Coquenard'i käsi? Kas ta on ikka veel niisama ihne kui vanasti? Kus mu silmad ometi olid, et ma teid isegi ei märganud kahe tunni jooksul, mil kestis jutlus?»

«Olin teist kahe sammu kaugusel, härra,» vastas advokaadiemand. «Te ei näinud mind aga sellepärast, et teil. oli silmi ainult kauni daami jaoks, kellele äsja andsite pühitsetud vett.»

Porthos teeskles kohmetust.

«Ah, te märkasite ...» ütles ta.

«Peaks olema pime, et seda mitte märgata.»

«Jah,» ütles hooletult Porthos, «see on üks minu tuttav hertsoginna, kellega mul on raske kohtuda tema mehe armukadeduse pärast ja kes mulle teatas, et ta tuleb täna sellesse viletsasse kirikusse kaugel linnaserval ainult selleks, et mind näha.»

«Härra Porthos,» ütles advokaadiproua, «kas te oleksite nii kena ja ulataksite mulle viieks minutiks käsivarre? Ma vestleksin teiega meeleldi.»

«Muidugi, proua,» ütles Porthos iseendale silmi pilgutades nagu kaardimängija pettuse puhul, mida kavatseb korda saata.

Sel hetkel möödus d'Artagnan, kes järgnes mileedile. Ta heitis kõrvalpilgu Porthosele ja nägi seda võidukat silmapilgutusi

«Ohoo,» ütles ta endamisi, mõtiskledes selle galantse ajastu kummaliselt kerge moraalimõiste üle, «siin on üks. kes võib oma varustuse tähtajaks korda saada.»

Järele andes advokaadiemanda käe survele, otsekui pargas alistub tüürile, jõudis Porthos Saint-Magloire'i kloostri juurde, vähekäidavasse läbikäigukohta, mis oli mõlemast otsast suletud pöörristiga. Päeva ajal oli seal näha ainult söövaid kerjuseid ja mängivaid lapsi.

333

«Ah, härra Porthos,» hüüdis advokaadiproua pärast seda, kui ta oli kindlaks teinud, et ükski võõras inimene peale siinsete tavaliste elanike ei võinud neid näha ega kuulda. «Ah, härra Porthos! Näib, et te olete suur vallutaja.»

«Mina, proua!» ütles Porthos rinda ette ajades, «Ja miks te nii arvate?»

«Hiljutised märguanded, pühitsetud vesi? See daam neegripoisi ja teenijaga peab olema vähemalt printsess!»

«Ei, mu jumal, te eksite,» vastas Porthos, «ta on ainult hertsoginna.»

«Aga ukse juures ootav ratsahobune ja tõld paraad-livrees kutsariga pukis?»

Porthos ei olnud näinud ei ratsahobust ega tõlda, aga proua Coquenard oli armukadeda naise pilguga kõik näinud.

Porthos kahetses, et ei olnud teinud punase padjaga daamist otsekohe printsessi.

«Ah, härra Porthos, te olete iluduste lemmik!» ütles ohates advokaadiemand.

«Te saate aru, et niisuguse välimusega, nagu mind loodus on õnnistanud, ei ole mul puudus armuseiklustest.»

«Mu jumal! Kui kiiresti mehed unustavad!» hüüdis advokaadiemand silmi taeva poole tõstes.

«Aga mulle näib, et siiski mitte nii kiiresti kui naised,» vastas Porthos. «Sest, proua, mina võin öelda, et olin teie ohver, kui ma haavatult ja surevana olin arstide poolt mahajäetud. Mina, kuulsa perekonna võsu, lootsin teie sõprusele, kuid pidin peaaegu surema algul haavadesse ja hiljem nälga mingisuguses viletsas Chantilly kõrtsis, ilma et oleksite vaevunud kordki vastama minu kirglikkudele kirjadele.»

«Aga, härra Porthos,» sosistas advokaadiproua, kes tundis, et võrreldes tema käitumist tolle aja suursugusemate daamide käitumisega, oli ta toiminud ebaõigesti.

«Mina, kes ma ohverdasin teie pärast paruness .. .»

«Ma tean seda hästi.» «Krahvinna ...»

«Härra Porthos, ärge piinake mind!»

334

«Hertsoginna . . .»

«Härra Porthos, olge suuremeelne!»

«Teil on õigus, proua, ma ei jätka enam.» «Minu abikaasa ei taha aga laenamisest midagi kuulda.»

«Proua Coquenard, meenutage esimest kirja, mis te mulle kirjutasite ja mis on mulle mällu sööbinud.»

Advokaadiemand ohkas sügavalt.

«Summa, mis te laenuks küsisite, oli aga ka natuke liiga suur,» ütles ta.

«Proua Coquenard, mina eelistasin teid. Mul tarvitseb ainult kirjutada hertsoginna ... Ma ei taha nimetada tema nime, sest ma ei tea, mis tähendab kompromiteerida ühte naist. Tean aga seda, et niipea kui talle kirjutan, saadab ta mulle poolteist tuhat.» Advokaadiemand laskis langeda pisara. «Härra Porthos,» ütles ta, «vannun teile, olete mind raskelt karistanud ja kui te kunagi tulevikus peaksite sattuma niisugusesse olukorda, tarvitseb teil ainult minu poole pöörduda.»

«Oh häbi, proua!» hüüdis Porthos nagu vihastades. «Ei maksa rääkida rahast, see on alandav.»

«Te siis ei armasta mind enam!» ütles advokaadiproua aeglaselt ja kurvalt.

Porthos vaikis majesteetlikult.

«See on siis teie vastus? Olgu! Ma mõistan.»

«Mõtelge, kuidas te mind solvasite, proua: see on jäänud siia,» ütles Porthos kätt südamele asetades ja seda kõvasti surudes.

«Ma teen selle jälle heaks, uskuge, mu kallis Porthos!»

«Pealegi, mida ma teilt siis palusin?» ütles Porthos heatahtlikult õlgu kehitades. «Ainult laenu, ei midagi muud. Peale kõige olen ma mõistlik mees. Ma tean, et te ei ole rikas, proua Coquenard, ja et teie mees peab vaesed protsessijad verest tühjaks imema, et neilt välja pressida mõned närused eküüd. Oh! Kui te oleksite krahvinna, markiis või hertsoginna, siis oleks teine asi ja teie ei leiaks andestust.»

Advokaadiemand solvus.

«Olgu teile teada, härra Porthos, et minu rahakast, kuigi see on advokaadinaise rahakast, on võib-olla pare-

335

mini täidetud kui kõikide teie ruineerunud moenukkude omad.»

«Sel juhul olete te mind kahekordselt solvanud,» ütles Porthos, eemaldades advokaadiproua käe oma käevangust. «Sest kui olete rikas, proua Coquenard, siis ei ole teie keeldumisel ühtegi vabandust.»

«Kui ma ütlesin «rikas»,» lausus advokaadiemand, nähes, et oli liiga kaugele läinud, «siis ei tule seda sõna-sõnalt võtta. Ma ei ole otseselt rikas, ma elan lahedalt.»

«Küllalt, proua,» ütles Porthos «palun, ei maksa enam sellest rääkida. Te ei hinnanud mind õigesti; kogu sümpaatia meie vahel on kustunud.»

«Kui tänamatu te olete!»

«See veel puudus, et te kaebama hakkate!» ütles Pori hos.

«Minge siis oma kauni hertsoginna juurde! Mina ei hoia teid enam kinni.»

«Ah,» mõtles Porthos, «ta ei olegi nii löödud, kui ma arvasin.»

«Kuulge, härra Porthos, küsin teilt veel üks kord, viimne kord: kas te armastate mind veel?»

«Ah, proua,» ütles Porthos nii melanhoolselt, kui suutis, «kui me nüüd läheme lahingusse, lahingusse mille kohta eelaimus mulle ütleb, et mind tapetakse...»

«Oh, ärge rääkige niiviisi!» hüüdis advokaadiemand nuuksudes.

«Mingi sisemine hääl ütleb mulle,» jätkas Porthos üha enam melanhoolselt.

«Ütelge parem, et teil on uus armastus.»

«Ütlen teile avameelselt: ei ole. Ükski uus objekt ei huvita mind ja ma tunnen isegi, et südame põhjas kõneleb midagi teie poolt. Kahe nädala pärast, nagu te teate või nagu te ei

tea, algab see saatuslik sõjakäik. Mul on hirmus palju tegemist varustuse muretsemisega. Siis sõidan ma veel perekonna juurde kaugele Bretagne'i, et saada vajalik summa ärasõiduks.»

Porthos märkas viimset heitlust armastuse ja ihnsuse vahel.

«Kuna hertsoginna maavaldused, keda te kirikus nägite, asuvad minu maade naabruses, siis reisime koos,»

336

sõnas Porthos. «Te teate, et reisid tunduvad hoopis lühematena, kui sõidetakse kahekesi.»

«Pariisis ei ole teil siis sõpru?» küsis advokaadiproua.

«Uskusin, et on,» ütles Porthos kurvameelse ilmega, «näen aga nüüd, et ma eksisin.»

«Teil on sõpru, härra Porthos, teil on sõpru,» hüüdis advokaadiemand niisuguses tuhinas, et ta isegi üllatus. «Tulge homme minu juurde, te olete minu tädi poeg, seega tädipoeg. Te tulete Noyonist Picardie'st, teil on Pariisis mitu protsessi ees, teil ei ole aga advokaati. Kas teil seisab see hästi meeles?»

«Suurepäraselt, proua.»

«Tulge lõunaks.»

«Väga hea.»

«Käituge minu mehe juures kindlalt, sest ta on kaval vaatamata oma seitsmekümne kuuele eluaastale.»

«Seitsekümmend kuus aastat! Igavene katk! Ilus vanus!» ütles Porthos.

«Tahtsite öelda, kõrge vanus, härra Porthos. Seepärast võib vaene kallis mees mind iga hetk leseks jätta,» lausus advokaadiemand, heites Porthosele tähendusrikka pilgu. «Õnneks jääb abielulepinguga kõik viimasele ellujäänule.»

«Kõik?» küsis Porthos. «Kõik.»

«Näen, te olete ettevaatlik naine, mu kallis proua Coquenard,» ütles Porthos, surudes õrnalt advokaadi-emanda kätt.

«Kas me oleme nüüd leppinud, kallis härra Porthos?» küsis ta edvistades.

«Kogu eluks,» vastas Porthos samasuguse ilmega.

«Nägemiseni siis, mu reetur.»

«Nägemiseni, minu unustaja.»

«Homseni, mu ingel.»

«Homseni, minu elu leek.»

437

XXX MILEEDI.

D'Artagnan järgnes mileedile, ilma et see teda oleks märganud: ta nägi, kuidas mileedi tõlda astus ja kutsarile käsu andis sõita Saint-Germaini.

Oleks olnud asjata püüda jalgsi järele jõuda sõidukile, mida vedasid kaks võimsat galopis kihutavat hobust. Niisiis tuli d'Artagnan Férou tänavale tagasi.

Seine'i tänaval kohtas ta Planchet'd, kes oli jäänud ühe pagarikaupluse ette seisma ja vaimustatult vaatles üliisuäratavat võikooki.

D'Artagnan andis talle käsu saduldada kaks hobust härra de Tréville'i tallidest, ühe tema, d'Artagnani jaoks ja teise tema enda, Planchet' jaoks, ja tulla siis talle järele Athose juurde. Härra de Tréville oli andnud lõplikult oma hobusetallid d'Artagnani käsutusse.

Planchet sammus Colombier' tänava poole, d'Artagnan Férou tänava poole. Athos oli kodus ja tühjendas kurvalt ühte kuulsa hispaania veini pudelit, mille oli kaasa toonud oma reisilt Picardie'sse. Ta andis Grimaud'le märku tuua klaas d'Artagnani jaoks ja Grimaud kuuletus nagu harilikult.

D'Artagnan jutustas Athosele kõik, mis oli kirikus toimunud Porthose ning advokaadiemanda vahel ja kuidas nende sõber on praegu arvatavasti teel varustuse muretsemise poole.

«Mis minusse puutub,» vastas Athos kogu jutustuse peale, «siis olen ma rahulik, minu varustuse kulusid ei pea naised kandma.»

«Ja siiski, nii ilus, viisakas ja suursugune härra, nagu te olete, mu kallis Athos, usun, et ei ole ühtegi printsessi ega kuningannat, keda teie armunooled ei võiks tabada.»

«Kui noor see d'Artagnan siiski on!» ütles Athos õlgu kehitades.

Ja ta andis Grimaud'le märku tuua teine pudel.

Sel hetkel pistis Planchet tagasihoidlikult oma pea poolavatud ukse vahelt sisse ja teatas oma isandale, et mõlemad hobused on seal.

338

«Missugused hobused?» küsis Athos.

«Härra de Treville laenas mulle jalutussõiduks kaks hobust, lähen teen nendega ringi Saint-Gerittiaini.»

«Mida te kavatsete teha Saint-Germainis?» küsis Athos edasi.

Siis jutustas d'Artagnan kirikus toimunud kohtumisest ja sellest, kuidas ta oli taas leidnud naise, kes koos mustas mantlis ja näoarmiga mehega olid tema alaliseks mureobjektiks.

«Tähendab, te olete temasse niisamuti armunud, nagu olite proua Bonacieux'sse,» ütles Athos põlglikult õlgu kehitades, nagu kahetsedes inimlikku nõrkust.

«Mina? Mitte sugugi!» hüüdis d’Artagnan. «Olen ainult uudishimulik ja tahan tuua selgust saladusesse, millega ta on seotud. Ma ei tea miks, aga mul on tunne, et sellel naisel, kuigi me teineteist ei tunne, on teatav mõju minu elule.»

«Teil on tõepoolest õigus,» ütles Athos. «Ma ei tunne ühtegi naist, kes oleks seda väärt, et teda otsida, kui ta on kaduma läinud. Proua Bonacieux on kadunud, seda halvem temale, kui ta ei lase ennast üles leida.»

«Ei, ei, Athos, teil ei ole õigus,» ütles d'Artagnan. «Armastan vaest Constance'i rohkem kui kunagi varem ja kui ma teaksin kohta, kus ta viibib, olgu see siis kas või maailma lõpus, ma läheksin ja kisuksin ta vaenlaste käte vahelt. Aga ma ei tea seda, kõik mu otsingud on olnud asjata. Mis parata, tuleb ometi meelt lahutada.»

«Lahutage oma meelt siis mileediga, mu kallis d'Artag-nan. Soovin teile seda kogu südamest, kui see teid lõbustab.»

«Kuulake, Athos,» ütles d'Artagnan, «selle asemel et ennast siia sulgeda, nagu oleksite vanglas, tulge ratsutama ja tehke minuga jalutuskäik Saint-Germaini.»

«Mu kallis,» vastas Athos, «mina ratsutan siis, kui mul on hobune, muidu käin ma jala.»

«Olgu, mina aga,» vastas d’Artagnan, naeratades Athose misantroopia üle, mis teda kellegi teise juures oleks kindlasti solvanud, «ratsutan selle seljas, mis ma leian. Nägemiseni siis, mu kallis Athos.»

«Nägemiseni,» ütles musketär, andes Grimaud'le märku Jahti teha pudel, mille see oli just toonud.

339

D'Artagnan ja Planchet hüppasid sadulasse ja suundusid Saint-Germaini poole.

Kogu tee pidi d'Artagnan mõtlema sellele, mis Athos oli talle ütelnud proua Bonacieux' kohta. Kuigi d'Artagnan ei olnud eriti sentimentaalne, oli kaunis kaupmehe-naine jätnud temasse sügava mulje: nagu ta ütles, oli ta valmis teda maailma lõpust üles otsima. Maailmal on aga palju lõppe, kas või juba sellepärast, et ta on ümmargune. Ja d'Artagnan ei teadnud, kust otsast alata.

Vahepeal püüdis ta teada saada, mida kujutab endast mileedi. Mileedi oli kõnelnud mustas mantlis mehega, järelikult tundsid nad teineteist. D'Artagnani arvates oli ka seekord, nagu esimeselgi korral, proua Bonacieux' röövijaks mustas mantlis mees. D'Artagnan valetas enesele ainult pooliti — see on väga väike vale —, kuid ta ütles, et asudes otsima mileedit, otsib ta ühtlasi Cons-tance'i.

Niiviisi mõtteid mõlgutades ja aeg-ajalt hobust kannus-tades oli d'Artagnan kogu tee maha sõitnud ja jõudis Saint-Germaini. Ta ratsutas mööda suvimajakesest, kus kümme aastat hiljem sündis Louis XIV. Ta ratsutas läbi inimtühja tänava, vaadates paremale ja vasakule, kas pole ehk näha mõnd jälge kaunist inglannast, kui ühe ilusa maja juurde, mille esimene korrus oli tolle aja kombe kohaselt ilma tänavapoolsete akendeta, ilmus tuttav kuju. See kuju jalutas lilledega kaunistatud terrassil. Planchet tundis ta esimesena ära.

«Kuulge, härra,» ütles ta d'Artagnani poole pöördudes, «kas te ei tunne seda nägu, mis seal, suu ammuli, haigutab?»

«Ei,» ütles d'Artagnan, «aga siiski olen ma kindel, et ei näe seda nägu esimest korda.»

«Usun seda pagana hästi,» ütles Planchet. «See on vaene Lubin, krahv de Wardes’i teener, keda te'nii hästi vaigistasite kuu aega tagasi Calais's, teel sadamaülema maja juurde.»

«Ah jaa, õigus,» ütles d'Artagnan, «tunnen ta nüüd ära. Mis sa arvad, kas ta ka sinu ära tunneb?»

«Vaevalt küll, härra, ta oli nii väga ehmatanud, et kahtlen, kas ta mäletab mind kuigi täpselt.»

340

«Noh, mine räägi siis selle poisiga ja püüa jutu sees teada saada, kas ta isand on surnud,» ütles d'Artagnan.

Planchet tuli hobuse seljast maha, läks otseteed Lubini juurde, kes teda tõepoolest ära ei tundnud, ja kaks teenrit hakkasid maailma suurimas üksmeeles vestlema, kuna d'Artagnan viis mõlemad hobused väikesele kõrvaltänavale. Siis tegi ta ringi ümber maja ja tuli sarapuuheki taha jutuajamist pealt kuulama.

Peale hetkelist vaatlust heki taga kuulis ta sõiduki mürinat ja nägi enda vastas peatuvat mileedi tõlda. Võimatu oli eksida, mileedi istus tõllas. D’Artagnan surus enese hobuse kaelale, et kõik näha ja ise nähtamatuks jääda.

Mileedi pistis oma veetleva blondi pea tõllaaknast välja ja andis korralduse toaneitsile.

Viimane, ilus kahekümne kuni kahekümne kahe aastane nobe ja elav neiu, tõeline suursuguse daami toatüdruk, hüppas tõllaastmelt, kus ta vastavalt tolle aja kombele oli istunud, ja lähenes terrassile, kus d'Artag-nan oli märganud Lubini.

D'Artagnan jälgis pilguga toaneitsit ja nägi teda terrassi suunas minevat. Juhuslikult oli aga majast tulnud käsk Lubini ära kutsunud. Planchet oli jäänud üksinda ja vaatas nüüd ringi, missugust teed mööda oli d'Artagnan kadunud.

Toaneitsi tuli Planchet' juurde, keda ta pidas Lubiniks, ja ulatas talle väikese kirjakese:

«Andke see oma isandale,» ütles ta.

«Oma isandale?» kordas Planchet imestunult.

«Jah, see on väga kiire. Võtke ometi ruttu.»

Seejärel põgenes ta tõlla poole, mis oli juba ümber pööratud suunas, kust ta oli tulnud. Toaneitsi hüppas astmelauale ja tõld sõitis minema.

Planchet keerutas,ja veeretas kirjakest, siis aga, olles harjunud passiivselt kuuletuma, hüppas alla terrassilt, siirdus kõrvaltänavale ja kohtas kahekümne sammu järel d'Artagnani, kes oli kõik pealt näinud ja tuli nüüd talle vastu.

«See on teile, härra,» ütles Planchet noormehele kirjakest ulatades.

«Minule?» küsis d'Artagnan. «Oled sa selles päris kindel?»

«Tont võtaks, kas ma kindel olen? Toaneitsi ütles: «Andke see oma isandale.» Mul ei ole teist isandat peale teie. Niisiis ... Tõepoolest, see toaneitsi on kena tüdrukutirts!»

D’Artagnan tegi kirja lahti ja luges:

«Keegi naisisik, kes on teist rohkem huvitatud, kui ta võib seda öelda, tahab teada, millal olete valmis tegema jalutuskäiku metsas. «Kuldse välja» kõrtsi juures ootab homme teie vastust must-punases livrees teener.»

«Ohoo!» mõtles d’Artagnan. «Vaat, kus alles lugu! Näib, et mileedi ja mina tunneme muret ühe ja sama isiku tervise pärast. Noh, Planchet, kuidas tunneb ennast see tubli härra de Wardes? Ta ei ole ometi surnud?»

«Ei, härra, ta elab nii hästi, kui on võimalik elada nelja mõõgahoobiga keres — sest te lõite sellele kallile aadlimehele neli mõõgahoopi, seda ei ole teile põhjust ette heita — ja ta on ikka veel nõrk, sest kaotas peaaegu kogu oma vere. Nagu ma juba härrale ütlesin, ei tundnud Lubin mind ära ja jutustas mulle algusest lõpuni meie seikluse loo.»

«Suurepärane, Planchet, sa oled teenrite kuningas. Hüppa nüüd aga hobuse selga ja püüame tõlla kinni.»

See ei võtnud palju aega. Viie minuti pärast võis näha tõlda, mis oli peatunud teeserval. Uhkelt riietatud ratsanik oli peatunud tõlla ukse juures.

Vestlus mileedi ja ratsaniku vahel oli nii elav, et d'Artagnan peatus teispool tõlda, ilma et keegi, välja arvatud kaunis toatüdruk, oleks teda silmanud.

Vestlus toimus inglise keeles, mida d’Artagnan ei mõistnud. Kuid häälekõla järgi võis noormees aru saada, et inglanna oli väga vihane. Ta lõpetas käeliigutusega, mis ei jätnud vestluse iseloomu kohta mingit kahtlust: ta lõi nii kõvasti lehvikuga, et see väike naiselik ese lendas tuhandeks tükiks.

Ratsanik tõi kuuldavale naerupahvatuse, mis" näis mileedit ülimalt ärritavat.

D'Artagnan arvas, et on saabunud õige hetk vahelesegamiseks. Ta lähenes tõlla vastasuksele ja ütles viisakalt pead paljastades:

«Proua, lubage, et pakun teile oma abi. Mulle näib, et

ratsanik on teid pahandanud. Ütelge ainult üks sõna, proua, ja ma karistan teda viisakusetuse pärast.»

Esimeste sõnade juures pöördus mileedi ümber ja vaatles imestunult noormeest. Kui d'Artagnan oli lõpetanud, ütles ta väga heas prantsuse keeles:

«Härra, ma annaksin ennast heameelega teie kaitse alla, kui see isik, kes mind vihastab, ei oleks mu vend.»

«Oh, sel juhul vabandage mind,» ütles d'Artagnan, «te mõistate, ma ei teadnud seda, proua.»

«Mis see tuisupea ennast siia segab!» hüüdis ratsanik, keda mileedi oli tutvustanud oma sugulasena, tõllaukse juurde kummardudes. «Miks ta ei lähe oma teed?»

«Ise olete tuisupea,» ütles d’Artagnan omakorda hobuse kaelale kummardudes. «Ma ei lähe oma teed,, sest mulle meeldib siin peatuda.»

Ratsanik ütles midagi inglise keeles oma õele.

«Mina kõnelen teiega prantsuse keelt,» ütles d’Artagnan, «palun teid, tehke mulle seda heameelt ja vastake samas keeles. Teie olete proua vend, olgu pealegi, aga õnneks ei ole te minu vend.»

Oleks võinud arvata, et mileedi kartlikuna nagu on tavaliselt naised, segab kohe alguses vahele sellele väljakutsuvale kõnelusele, et ära hoida ähvardavat riidu, aga otse vastupidi, ta viskus tõlla sügavusse ja hüüdis külmalt kutsarile:

«Sõida koju.»

Kaunis toaneitsi heitis kartliku pilgu d’Artagnanile, kelle hea välimus näis talle muljet avaldavat.

Tõld sõitis minema ja jättis mõlemad mehed silm silma vastu, neid ei lahutanud enam ükski otsene tõke.

Ratsanik tegi liigutuse, nagu tahaks ta tõllale järgneda, aga d'Artagnan, kelle keev viha oli veelgi suurenenud, sest ta oli tundnud ära inglase, kes Amiens'is võitis talt hobuse ja Athoselt peaaegu tema teemandi, haaras hobusel valjastest ja peatas mehe.

«Oh, härra,» ütles d’Artagnan, «teie näite veelgi suurema tuisupeana kui mina, sest te olete unustanud meie-vahelise väikese riiu.»

«Ahaa!» ütles inglane, «see olete teie, mu isand. Kas te peate tõesti alati mängima, kui mitte üht, siis mingit teist mängu?»

343

«Jah, ja see meenutab mulle, et võlgnete mulle ühe partii. Saame näha, kas te käsitsete mõõka niisama osavalt kui täringusarve.»

«Te näete ju, et mul pole mõõka kaasas,» ütles inglane. «Kas te tahate relvadeta mehe vastu oma vaprust näidata?»

«Ma loodan, et teil kodus on mõõk olemas,» vastas d'Artagnan. «Minul on .igal juhul kaks, ja kui te tahate, võin teile ühe maha mängida.»

«Asjatu,» ütles inglane, «sedasorti riistadega olen ma küllaldaselt varustatud.»

«Hästi siis, väärikas aadlimees,» ütles d'Artagnan. «Valige neist kõige pikem välja ja tulge seda mulle õhtul näitama.»

«Ja kuhu te soovite, palun?»

«Luxembourg'i taha, see on meeldiv paik niisugusteks jalutusteks nagu see, mille suhtes ma teile ettepaneku tegin.»

«Hästi, olen seal.»

«Teie kellaaeg?»

«Kell kuus.»

«Muuseas, teil on kahtlemata üks või paar sõpra?»

«Mul on neid kolm ja nad tunnevad ennast väga austatud olevat, kui saavad mängida sama partiid mis mina.»

«Kolm? Suurepärane! Kuidas küll niisugused asjad juhtuvad!» ütles d'Artagnan, «see on just minu arv.»

«Nüüd aga, kes olete teie?» küsis inglane.

«Olen härra d'Artagnan, gaskooni aadlik, teenin kaardiväes härra des Essarts'i väeosas. Ja teie?»

«Mina olen lord Winter, parun Sheffield.»

«Hästi, olen teie teenistuses, härra parun,» ütles d'Artagnan, «kuigi teie nimesid on väga raske meeles pidada.»

Ja kannustades hobust, ajas ta selle galoppi ning suundus Pariisi teele.

Nagu tal oli harjumuseks taolistel juhtudel, läks d'Artagnan otse Athose juurde.

Ta nägi Athost diivanil lamamas, kus ta ootas, nagu oli ise öelnud, et tema ratsavarustus tuleks ja leiaks ta sealt.

344

D'Artagnan jutustas Athosele kõigest, mis oli juhtunud, välja arvatud härra de Wardes’i kirjast.

Athos oli vaimustatud, kui kuulis, et läheb inglase vastu võitlema. Oleme juba rääkinud, et see oli tema unistuseks.

Silmapilk saadeti teenrid Porthost ja Aramist otsima ja teatati neile olukorrast.

Porthos tõmbas oma mõõga tupest ja hakkas vastu seina vehklema, aeg-ajalt taganedes ja kummardades nagu tantsija. Aramis, kes ikka veel oma poeemi kallal töötas, sulges enese Athose kabinetti ja palus ennast mitte enne tülitada, kui on aeg võitluseks ette valmistuda.

Athos andis Grimaud'le märku tuua üks pudel.

Mis puutub d'Artagnanisse, siis koostas ta endamisi plaani, mille teostamist me hiljem näeme. See tõotas talle võluvat seiklust, nagu seda võis näha juba tema naeratustest, mis aeg-ajalt üle ta näo libisesid ja ta mõtisklust valgustasid.

TEINE OSA

I INGLASED JA PRANTSLASED.

Kokkulepitud ajaks jõudsid sõbrad oma nelja teenriga Luxembourg'i lossi taga lasuvale üksildasele alale, kus karjatati kitsi. Athos andis kitsekarjusele rahatüki, et ta eemalduks. Teenritele tehti ülesandeks valvata.

Õige peatselt lähenes sellele kohale vaikiv salk ja liitus kohale jõudes musketäridega. Vastavalt meretagustele tavadele toimus esitlemine.

Inglased olid kõik väga kõrgest soost, seetõttu ei olnud nende vastaste imelikud nimed neile mitte ainult üllatuseks, vaid tekitasid neis ka kahtlust.

«Aga ikkagi,» ütles lord Winter, kui kolm sõpra olid end esitlenud, «me ei tea, kes te olete, ja me ei võitle inimestega, kes kannavad selliseid nimesid; need on ju karjuste nimed.»

«Nagu te arvatavasti oletada võite, milord, on need varjunimed,» lausus Athos.

«See suurendab vaid meie soovi saada teada tõelisi nimesid,» vastas inglane.

«Ometi mängisite te meiega ilma meie nimesid teadmata,» tähendas Athos, «ja võitsite seejuures meilt kaks hobust.»
«See on tõsi, kuid me riskisime ainult oma pistoolidega; seekord me riskime oma verega. Mängitakse kõigiga, võideldakse aga ainult võrdsetega.»
«Õigus,» lausus Athos. Ja ta kutsus kõrvale selle neljast inglasest, kellega ta pidi võitlema, ning nimetas talle sosinal oma nime.
347
Porthos ja Aramis tegid samuti.
«Kas see rahuldab teid?» päris Aramis oma vastaselt. «Ja kas leiate mu olevat küllalt suursuguse, et osutada mulle seda au ja ristata minuga oma mõõk?»
«Jah, härra,» ütles inglane kummardades.
«Hästi! Nüüd vast soovite, et teatan teile midagi?» jätkas Athos külmalt.
«Nimelt?» küsis inglane.
«Nimelt seda, et te oleksite teinud paremini, kui te poleks nõudnud, et ma end teile tutvustaksin.»
«Miks nii?»
«Mind peetakse surnuks ja kuna mul on põhjus soovida, et keegi ei teaks, et ma elan, pean ma nüüd teid tapma, et mu saladus ei tuleks ilmsiks.»
Inglane silmitses Athost, arvates, et see tema kulul naljatab, kuid Athos ei naljatanud.
«Härrased,» pöördus Athos korraga nii oma kaaslaste kui ka nende vastaste poole, «kas oleme niikaugel?»
«Jah,» vastasid korraga inglased ja prantslased.
«Sellisel juhu! — kaitske end!» ütles Athos.
Samal hetkel särasid kaheksa mõõka loojuva päikese kiirtes ja võitlus algas innuga, mis on loomulik vaid inimeste juures, kes on omavahel kahekordsed vaenlased.
Athos vehkles sellise rahu ja sihikindlusega, nagu oleks ta mõnes vehklussaalis.
Porthos, keda Chantilly seiklus oli kahtlemata paran danud liiga suurest eneseusaldusest, tegutses täis kavalust ja ettevaatust.
Aramisel oli vaja lõpetada oma poeemi kolmas osa ja ta kiirustas nagu mees, kellel on rutt.
Athos tappis esimesena oma vastase, andes talle vaid ühe löögi, kuid nagu ta oli ennustanud, osutus löök surmavaks: mõõk läbistas südame.
Järgmisena paiskas Porthos oma vastase läbitorgatud reiega murule. Kuna inglane pikemat vastupanu osutamata oli talle andnud oma mõõga, siis tõstis Porthos ta kätele ja kandis tõlda.
Aramis ründas oma vastast nii jõuliselt, et see taganes esialgu oma viiskümmend sammu, põgenes siis nii kuidas jalad võtsid, ja kadus teenrite pilgete saatel.
Mis puutub d'Artagnanisse, siis piirdus ta lihtsalt enda
348
kaitsega, kuni nägi, et vastane oli juba väga väsinud ja lõi tal siis jõulise löögiga mõõga käest. Parun, jäänud relvituks, taganes-kaks-kolm sammu, kuid samal hetkel ta jalg vääratas ning ta kukkus selili.
DArtagnan jõudis ühe hüppega tema juurde ja asetas talle mõõga kõrile.
«Ma võiksin teid tappa, härra,» ütles ta inglasele, «te olete mul peos, kuid ma kingin teile elu armastusest' teie õe vastu.»

D'Artagnan säras õnnest: tal õnnestus teostada varemalt kindlaksmääratud plaan, mis oli toonud ta näole naeratuse.

Vaimustatud sellest, et tal oli tegemist nii meeldiva aadlikuga, haaras inglane dArtagnani oma käte vahele ja ütles kolmele musketärile tuhandeid meelitusi. Kuna Porthose vastane oli juba asetatud tõlda ja Aramise oma lasknud jalga, mõeldi veel ainult surnule.

Kui Porthos ja Aramis teda lahti rõivastasid lootuses, et haav ei olnud surmav, libises ta vöö vahelt välja mahukas rahakott. D'Artagnan tõstis selle üles ja ulatas lord Winterile.

«Ja mida paganat teen teie arvates sellega mina?» küsis inglane.

«Te annate selle tagasi tema perekonnale.»

«Tema perekonnale läheb see õnnetus vähe korda, perekond pärib ligi viisteist tuhat luidoori renti. Jätke see rahakott oma teenritele.»

CArtagnan pistis koti taskusse.

«Ja nüüd, mu noor sõber — te loodetavasti lubate mul teid niiviisi nimetada,» ütles lord Winter, «kui te soovite, võin ma juba täna õhtul esitleda teid oma õele lady Clarickile. Ma tahan, et tema omakorda võtaks teid tänulikult oma hoole alla; kuna tal on häid suhteid õukonnas, võib ehk tulevikus mõni sõna tema poolt osutuda teile kasulikuks.»

D'Artagnan punastas heameelest ja kummardas nõusoleku märgiks.

Vahepeal oli Athos lähenenud d'Artagnanile. ' «Mida kavatsete teha selle rahataskuga?» küsis ta temalt tasakesi kõrva sosistades.

«Ma mõtlesin selle teile tagasi anda, mu kallis Athos,»

349

«Mulle? Misjaoks?»

«Neetud, teie ju tapsite tema. See on võitja saak.»

«Mina — ja pärida midagi oma vastaselt!» hüüdis Athos. «Kelleks te mind ometi peate?»

«See on sõja tava,» lausus d'Artagnan, «miks ei võiks see olla tavaks kahevõitlusel?»

«Isegi lahinguväljal ei ole ma seda iialgi teirfüd,» ütles Athos.

Porthos kehitas õlgu. Aramis naeratas heakskiitvalt.

«Noh,» lausus d'Artagnan, «anname selle raha siis teenritele, nagu lord Winter meile soovitas.»

«Jah,» ütles Athos, «ja rahatasku anname mitte meie, vaid inglaste teenritele.»

Athos võttis rahatasku ja viskas selle kutsari kätte.

«Teile ja teie seltsimeestele.»

Taoline heldus mehe poolt, kes ise oli rahast täiesti lage, üllatas isegi Porthost ja sellel prantsuse suuremeelsusel, millest hiljem jutustasid lord Winter ja tema sõber, oli kõikjal suur menu, välja arvatud härraste Grimaud', Mousquetoni, Planchet' ja Bazini juures.

Lahkudes d'Artagnanist andis lord Winter talle oma õe aadressi, kes elas majas number kuus Place RoyaleMl, ühes tolle aja kõige suursugusemas linnaosas. Peale selle lubas inglane ise talle järele tulla, et teda isiklikult esitleda. D'Artagnan määras talle kohtumise kella kaheksaks Athose juures.

Eelseisev visiit mileedi juurde erutas tugevasti meie gaskoonlast. Ta meenutas, millisel kummalisel viisil selle naise teed seni olid ristunud tema saatusega. Veendunud, et mileedi oli kardinali käsilane, tajus ta siiski, et üks neist tundmustest, mille kohta enesele aru ei anta. kisub teda nähtamatult selle naise poole. D'Artagnan kartis ainult

seda, et mileedi tunneb temas ära mehe Meung'ist ja Doverist. Sel juhul pidi mileedi teadma, et ta on üks härra de Treville'i sõpru ja et ta järelikult kuulub ihu ja hingega kuningale — asjaolu, mis mõnevõrra vähendaks ta eeliseid, kuna praegu, kus mileedi ei tundnud teda rohkem kui tema mileedit, mängisid nad võrdset mangu. Mis puutub väikesesse armuintriigisse mileedi ja krahv de Wardes'i vahel, siis suhtus meie enesekindel kangelane sellesse üleolevalt, kuigi krahv oli noor, ilus, rikas ja

350

kardinali juures väga heas kirjas. Kakskümmend eluaastat tähendab juba midagi, eriti veel, kui ollakse sündinud Tarbes'is.

D'Artagnan alustas sellest, et läks koju ja riietus äärmiselt hoolikalt. Siis läks ta uuesti Athose juurde ja jutustas talle oma harjumuse kohaselt kõik. Athos kuulas ta kavatsusi, raputas siis pead, soovitas talle olla ettevaatlik ja ütles teatud kibedusega:

«Äsja alles kaotasite naise, kes teie sõnade järgi oli suurepärane, kaunis ja hea, ning juba te jooksete teise järele!»

D'Artagnan tundis, et etteheide oli õigustatud.

«Ma armastasin proua Bonacieux'd südamega, mileedit armastan aga peaga,» ütles d'Artagnan. «Teda külastades püüan ma kõigepealt selgusele jõuda küsimuses, millist osa ta mängib õukonnas.»

«Tont võtku, millist osa ta mängib — seda pole raske aimata pärast kõike seda, mis te mulle jutustasite. Ta on midagi kardinali salajase saadiku taolist — naine, kes meelitab teid lõksu, kuhu te väga kergesti võite jätta oma pea.»

«Pagana pihta, mu kallis Athos, mulle tundub, et te näete asju väga mustades värvides.»

«Mu armas, ma lihtsalt ei usalda naisi. Mis sinna parata! Olen neid tunda saanud, eriti blonde. Te ütlesite, et mileedi on blond?»

«Tal on kõige kaunimad heledad juuksed, mida võib leida.»

«Oh, mu vaene d'Artagnan!» ohkas Athos.

«Teate, ma tahan vaid selgust. Niipea kui saan teada, mida soovin, ma lahkun.»

«Otsige siis seda selgust,» ütles Athos ükskõikselt.

Lord Winter saabus kindlaksmääratud ajal. Athosele oli sellest aegsasti teatatud ja ta läks teise tuppa. Nii leidis inglane d'Artagnani üksi ja kuna kell oli juba peaaegu kaheksa, lahkus ta kohe koos noormehega.

All ootas uhke tõld. Selle ette oli rakendatud kaks suurepärast hobust ja nii jõuti ühe hetkega Place Royale'ile.

Mileedi Clarick võttis d'Artagnani väärikalt vastu. Ta elamu oli sisustatud tähelepanuvääriva hiilgusega ja

351

kuigi enamus inglasi oli sõja tõttu kas juba Prantsusmaalt lahkunud või kavatses seda teha, oli mileedi äsja teinud uusi kulutusi oma elamu juures — see tõendas, et peapõhjus, mis sundis inglasi lahkuma, teda ei puudutanud.

«Te näete siin noort aadlikku,» ütles lord Winter d'Ar-tagnani oma õele esitledes, «kes hoidis mu elu oma käte vahel, kuid kes ei soovinud oma üleolekut kasutada hooli-mata sellest, et me olime kahekordsed vaenlased — esiteks haavasin ma teda ja teiseks olen ma inglane. Tänage teda, proua, kui teis on pisutki sõprustunnet minu vastu.»

Mileedi kortsutas kergelt kulme, vaevumärgatav vari libises üle ta lauba ja ta huulile ilmus nii kummaline naeratus, et noormeest, kellele see kolmesugune ilme muutus ei jäänud märkamatuks, läbistas seda nähes nagu mingi värin.

Vend ei näinud midagi, ta oli ümber pöördunud ja mängis mileedi lemmikahviga, kes teda oli kuuest tõmmanud.

«Olge teretulnud, härra,» ütles mileedi häälega, mille eriline õrnus oli vastuolus halva tuju tunnustega, mida d'Artagnan äsja oli märganud, «te olete täna omandanud igavese õiguse minu tänule.»

Nüüd pöördus inglane uuesti nende poole ja jutusta võitluse käigust ühtegi üksikasja unustamata. Mileedi kuulas teda suurima tähelepanuga, ometi oli kerge märgata, milliseid jõupingutusi ta tegi, et varjata jutustuse ebameeldivat mõju. Veri tõusis talle näkku ja ta jalake liikus kannatamatult kleidi all.

Lord Winter ei märganud midagi. Olles lõpetanud jutustuse, lähenes ta lauale, kus olid kandikul pudel hispaania veini ja mõned klaasid. Ta täitis kaks klaasi ja kutsus viipega d'Artagnani jooma.

D’Artagnan teadis, et inglastele on väga solvav, kui keeldutakse nendega kokku joomast. Nii astus ta laua juurde ja võttis teise klaasi. Ta ei kaotanud aga mileedit silmist ja märkas peeglis, milline muutus toimus viimase näol. Nüüd, kus mileedi arvas, et keegi teda enam ei jälgi, peegeldus ta näost ääretu julmus. Ta näris vihaselt taskurätti.

Sel hetkel astus sisse kena väike toatüdruk, keda d'Artagnan oli juba märganud. Ta ütles lord Winterile paar

sõna inglise keeles ning viimane palus d'Artagnanilt luba lahkuda kiire asjatoimetuse pärast ja tegi oma õele ülesandeks dArtagnani ees veel kord vabandada.

D’Artagnan vahetas lord Winteriga käepigistuse ja pöördus uuesti mileedi poole, kelle ilme imeteldava kiirusega oli taas omandanud oma tavalise võluvuse. Ainult mõned üksikud punased laigud taskurätis reetsid, et ta oli hammustanud oma huuled veriseks.

Ta huuled olid suurepärased, punased nagu korallid.

Vestlus muutus elavaks. Mileedi näis olevat oma tasakaalu täiesti tagasi saanud. Ta jutustas, et lord Winter ei olnud mitte tema, vaid ta mehe vend: ta oli abiellunud selle perekonna ühe noorema liikmega, kes oli ta jätnud leseks koos lapsega. See laps oli lord Winteri ainus pärija sel juhul, kui viimane ei abiellu. D'Artagnanile jäi mulje, nagu kataks kõike mingi loor, mille alla ta veel ei näinud.

Pooletunnise vestluse järel veendus muide d'Artagnan, et mileedi oli tema kaasmaalane: ta kõneles prantsuse keelt nii puhtalt ja elegantselt, et selles suhtes ei võinud tekkida ainsatki kahtlust.

D’Artagnan lausus rohkesti meelitusi ja kinnitas mileedile oma ustavust. Kõikidele meie gaskoonlase mõttetustele naeratas mileedi heasoovlikult. Jõudis kätte aeg lahkuda. D'Artagnan jättis hüvasti ja väljus salongist kõige õnnelikuma mehena. Trepil kohtas ta kaunist toatüdrukut, kes teda möödumisel kergelt riivas ja kes juuksejuurteni punastades alus vabandust nii õrna häälega, et talle samal hetkel andestati.

Järgmisel päeval kordas d'Artagnan oma külastust ja teda võeti vastu veel armastusväärsemalt kui eelmisel õhtul. Lord Winterit ei olnud ja mileedi lõbustas seekord külalist isiklikult kogu õhtu. Ta näis tundvat suurt huvi oma külalise vastu, küsis, kust ta pärineb, kes on ta sõbrad ja kas ta pole kunagi mõelnud astuda kardinali teenistusse.

D'Artagnan, kes, nagu me teame, oli oma kahekümne aasta kohta küllalt ettevaatlik poiss, mõtles kohe kahtlustele, mis tal olid mileedi suhtes; ta pidas Tema Eminentsi kohta» hiilgava kiidukõne ja ütles, et tal ei oleks olnud

353

midagi selle vastu, et astuda kuninga kaardiväe asemel kardinali kaardiväkke, kui ta oleks tundnud härra de Treville'i asemel näiteks härra de Cavois'd.

Mileedi vahetas näiliselt ilma mingi tagamõtteta vestlusteemat ja küsis d'Artagnanilt maailma kõige ükskõiksema häälega, kas ta pole kunagi olnud Inglismaal.

D'Artagnan jutustas, et ta oli seal käinud härra de Treville'i ülesandel, et hobuste ostmise asjus läbirääkimisi-pidada, ja et ta oli sealt isegi neli hobust kaubaproovina kaasa toonud.

Mileedi oli vestluse käigus paar-kolm korda huulde hammustanud: tal oli tegemist gaskoonlasega, kes ei lasknud end alt vedada.

D'Artagnan lahkus samal ajal kui eelmiselgi õhtul. Esikus kohtas ta uuesti kaunist Kettyt — nii oli toatüdruku nimi. See heitis talle pilgu täis varjamatut vastutulelikkust. Kuid d'Artagnani võlus niivõrd perenaine, et tal oli silmi vaid tema jaoks.

D'Artagnan tuli mileedi juurde uuesti järgmisel ja ülejärgmisel päeval ja iga kord võeti teda mileedi poolt ikka südamlikult vastu.

Igal õhtul kohtas ta kas esikus, koridoris või trepil kaunist toatüdrukut.

Kuid, nagu juba öeldud, ei omistanud d'Artagnan mingit tähelepanu vaese Ketty püsivusele.

II LÕUNA ADVOKAADI JUURES.

Porthos oli etendanud duellil hiilgavat osa, kuid sellegipoolest ei unustanud ta lõunat advokaadiemanda juures, Järgmisel päeval kella ühe paiku tõmbas Mousqueton viimast korda harjaga üle ta rõivaste ning Porthos seadis sammud Ours'i tänava suunas mehe ilmega, kellel igati veab.

Ta süda kloppis, kuid mitte nagu d'Artagnanil nooruslikust ja kannatamatust armastusest. Ei, tema verd piitsutas märksa materiaalsem huvi: lõpuks ometi astub ta üle selle salapärase läve, ronib üles mööda tundmatut

354

treppi, kust ükshaaval olid üles roninud isand Coquenard'i vanad ekküüd.

Ta näeb tegelikkuses teatud kirstu, mille kujutust ta akskümmend korda oli näinud unes: piklikku ja sügavat, tabaluku ja riividega suletud ja põranda külge kinnitatud kirstu, millest ta nii sageli oli kuulnud räägitavat ja mille advokaadiemanda, tõsi küll, veidi kuivad, kuid mitte ilma veetluseta käed avavad tema imetlevatele pilkudele.

Ja peale selle seisis temal — maailmas ringieksleval mehel ilma varanduse ja perekonnata, sõduril, kes on harjunud võõrastemajade, kõrtside, trahterite ja punkritega, maiasmokal, kes on enamuse ajast sunnitud rahulduma juhusliku palaga — temal seisis ees võimalus einetada koduses lõunalauas, nautida perekondlikku mugavust ja lasta enesele osaks saada neid väikesi perenaise hoolitsuse avaldusi, mis meeldivad seda enam, mida harjumatum nendega ollakse, nagu ütlevad vanad sõjamehed.

Istuda sugulasena iga päev rikkaliku laua taha, siluda vana advokaadi kollast ja kortsus laupa, pügada veidi noori kirjutajaid, õpetades neile peenemaid võtteid kaardi-ja

täringumängus ja võites neilt tasuna ühe tunni jooksul nende terve kuu säästud — kõik see meelitas väga Porthost.

Musketärile meenusid küll ebameeldivad kuuldused dvokaatide kohta, mis levisid juba tol ajal ja olid käibel iljemgi: kuuldused nende ihnsuse, kitsiduse ja paastumise kohta. Kuna Porthos oli hoolimata kõigest näinud mandat küllaltki heldena advokaadinaise kohta, välja arvatud mõned harvad kokkuhoidlikkusehood, mis Porthosele alati ebakohastena tundusid, lootis ta ikkagi eest leida maja, kus elatakse jõukalt.

Siiski valdasid musketäri ukse juures mõningad kahtlused — sissekäik korterisse ei olnud meelitav: pime ja haisev esik, halvasti valgustatud trepikoda trellitatud akendega, mille kaudu naaberõuest vaevaliselt tungis sisse valgus; teisel korrusel madal suurte naeltega rautatud uks nagu Grand-Chätelet' peauks.

Porthos koputas. Pikk kahvatu suure näole langeva juuksetukaga kirjutaja avas' ukse ja tervitas inimese ilmega, kes on sunnitud austama teise pikkust, mis kehastab

355

jõudu, sõjaväemundrit, mis kehastab seisust, ja õitsvat ilmet, mis kehastab harjumust hästi elada.

Teine kirjutaja, kasvult lühem, esimese selja taga; kolmas kirjutaja, kasvult pikem, teise selja taga; kaheteistkümne-aastane jooksupoiss kolmanda selja taga.

Kokku kolm ja pool kirjutajat — see tähendas neil aegadel klientide rohkust.

Kuigi musketär ei pidanud tulema enne kella ühte, valvas advokaadiemand juba kella kaheteistkümnest alates, arvestades, et ta armastatu süda ja vast ka kõht mõjutavad teda varem tulema.

Nii jõudis proua Coquenard korteri uksele peaaegu samal hetkel, kui ta külaline jõudis esiku-uksele, ja väärika perenaise ilmumine päästis viimase suurest kimbatusest. Kirjutajad piilusid uudishimulikult ja Porthos, mitte teades, mida öelda sellele tõusvale ja langevale reale, seisis nende ees tummana.

«See on minu nõbu!» hüüdis advokaadiemand. «Astuge ometi sisse, astuge sisse, härra Porthos!»

Porthose nimi avaldas oma mõju kirjutajatele, kes puhkesid naerma, kuid Porthos pöördus ja kõik näod muutusid kohe tõsiseks.

Advokaadi kabinetti jõuti pärast seda, kui oli läbitud esik, kus viibisid kirjutajad, ja kontor, kus nad oleksid pidanud viibima; see viimane tuba oli sünge ning täis pabereid. Väljuti kontorist, mööduti köögist paremat kätt ja jõuti vastuvõtutuppa.

Kõik need üksteisega seotud ruumid ei sisendanud Porthosele just meeldivaid mõtteid. Avatud uste kaudu pidi olema kuulda iga öeldud sõna. Peale selle oli ta möödudes heitnud kiire ja uuriva pilgu kööki ning veendunud, et advokaadiemanda häbiks ja tema enese suureks kahetsuseks ei näinud ta seal seda tuld, elevust ja liikumist, mis tavaliselt hea eine eel valitsevad selles maiuse pühapaigas.

Advokaadile oli kahtlemata teatatud visiidist, sest ta ei väljendanud mingit üllatust, nähes Porthost, kes talle lähenes küllaltki sundimatu ilmega ning viisakalt tervitas.

«Me oleme sugulased, nagu näib, härra Porthos,» ütles advokaat ja tõusis käsivartele toetudes veidi oma pilliroost tugitoolilt.

356

Vanamees, kelle kidur keha kadus suurde musta vammusesse, millesse ta oli mähitud, näis kahvatuna ja kuivetanuna: ta pisikesed hallid silmad hiilgasid nagu rubiinid ja

tundusid olevat koos ta grimasse tegeva suuga ainsad näoosad, kus oli säilinud elu. Õnnetuseks hakkasid jalad keelduma selle luise masina teenimisest: juba viis-kuus kuud tagasi oli hakanud see nõrgenemine end tunda andma ja vähehaaval oli väärikas advokaat muutunud peaaegu oma abikaasa orjaks.

Sugulane võeti vastu täiesti ükskõikselt. Kui isand Coquenard oleks seisnud jalul, oleks ta eitanud igasugust sugulust härra Porthosega. «Jah, härra, me oleme sugulased,» kinnitas kohmetumata Porthos, kes muide ei olnud iial lootnudki vaimustatud vastuvõtule abikaasa poolt. «Naiste kaudu, arvan ma?» küsis advokaat pilkavalt. Porthos ei saanud pilkest aru ja võttis kõike lihtsameelsusena, mille üle ta omaette habemesse naeris. Proua Coquenard, kes teadis, et naiivne advokaat on õige harva esinev nähtus, naeratas kergelt ja punastas tugevasti.

Isand Coquenard oli pärast Porthose tulekut heitnud murelikke pilke suurele kapile, mis asetses tammepuust kirjutuslaua vastas. Porthos taipas, et see kapp, kuigi ta ei vastanud oma vormilt sellele, mida ta oli näinud unes, pidigi olema too ihaldatud kirst, ja ta õnnitles ennast, sest tegelikkus oli kuus jalga kõrgem unelmast.

Isand Coquenard ei jätkanud enam oma genealoogilisi uurimusi, ta libistas mureliku pilgu kapilt tagasi Porthosele ja rahuldus lausega:

«Enne sõjakäigule minekut osutab meie härra nõbu meile seda au, et lõunastab kord meiega, eks ole, proua Coquenard?»

Seekord tabas löök Porthost otse kõhtu ja ta tundis seda. Näis, et proua Coquenard omalt poolt ei jäänud samuti ükskõikseks, sest ta lisas:

«Minu nõbu ei tule tagasi, kui ta leiab, et me teda halvasti kohtleme, kuid vastupidisel juhul on tal Pariisis olemiseks ja järelikult meie külastamiseks jäänud nii vähe aega, et me palume teda pühendada meile peaaegu kõik vabad hetked, mis talle jäävad lahkumiseni.»

367

«Oh! Mu jalad, mu vaesed jalad, kus te olete?» pomises Coquenard. Ja ta püüdis naeratada.

See abi, mis oli saabunud Porthosele sel hetkel, kus rünnati tema gastronoomilisi lootusi, kutsus musketäris esile sügava tänutunde advokaadiemanda vastu.

Varsti jõudis kätte lõunaaeg. Mindi söögituppa — suurde süngesse ruumi köögi vastas.

Kirjutajad, kes nähtavasti olid tundnud majas erakorralisi lõhnu, ilmusid kohale sõjaväelise täpsusega, hoides käes taburette ja olles valmis kohe istet võtma. Nende lõualuud näisid juba ette liikuvat hirmuäratava amplituudiga.

«Pagana pihta!» mõtles Porthos, heites pilgu kolmele nälginule, kuna jooksupoiss, nagu võib juba arvata, ei pidanud sööma üldises lauas. «Pagana pihta! Oma nõo asemel ei peaks ma selliseid maiasmokki. Võiks arvata, et nad on merehädalised, kes ei ole söönud kuus nädalat.»

Isand Coquenard sisenes oma ratastoolil, mida lükkas proua Coquenard. Temale oli abikaasa laua äärde veeretamisel omakorda abiks Porthos.

Vaevalt tuppa jõudnud, liigutas ta kirjutajate eeskujul nina ja lõualuid ning lausus:

«Oo! Oo! Kui meelitav supp!»

«Mida kuradit nad tunnevad erakordset selles supis?» mõtles Porthos, nähes suurt anumat täis kahvatut rammu-leent, mis oli täiesti ilma rasvasilmadeta ja millel ujusid mõned harvad praetud leivatükid nagu saarekesed mõnes arhipelaagis.

Proua Coquenard naeratas ja tema märguande peale istusid kõik kiiresti oma kohale.
Esimesena serveeriti isand Coquenard'ile, seejärel Porthosele. Siis täitis proua Coquenard oma taldriku ja jagas juba ilma rammuleemeta jäänud praetud leivatükid kannatamatult ootavate kirjutajate vahel.
Sel hetkel avanes kriuksudes iseenesest söögitoa uks ja Porthos nägi läbi praokil uksepoolte väikest kirjutajat, kes ei saanud osa võtta pidusöögist, söömas oma leiba ja nautimas üheaegselt nii köögi kui söögitoa lõhnu.
Pärast suppi kandis teenija lauale keedetud kana —-toreduse, mida nähes kõikide silmad avardusid ja olid valmis pealuust välja tungima.
358
«On näha, et te armastate oma perekonda, proua Coquenard,» ütles advokaat peaaegu traagilise naeratusega. «Selle toreduse valmistasite te kindlasti oma nõole.»
Vaene kana oli lahja ja kaetud niisuguse paksu harjaselise nahaga, et hoolimata pingutustest ei suuda luud sellest iialgi läbi tungida. Teda oli arvatavasti kaua tulnud taga otsida õrrelt, kuhu ta oli peitunud, et surra vanadussurma.
«Kuradi pihta!» mõtles Porthos. «Kui kurb see on! Ma tunnen aukartust vanaduse ees, kuid mitte keedetud ja praetud kujul!»
359
Ja ta vaatas ümber laua, et näha, kas tema arvamust jagatakse. Kuid otse vastupidi — ta ei näinud muud kui hõõguvaid silmi, mis neelasid juba ette aplalt üllast kana, tema põlguse objekti.
Proua Coquenard tõmbas vaagna enese ette, eraldas osavalt kaks suurt musta koiba, mis ta asetas oma mehe taldrikule; lõikas läbi kaela ja pani selle koos peaga kõrvale enese jaoks; tõstis tiiva Porthosele ja ulatas linnu peaaegu puutumatuna tagasi teenijale, kes seile äsja oli toonud. Kana kadus nii kiiresti, et musketäril ei olnud aega jälgida muutusi, mida nägudel põhjustas pettumus vastavalt nende iseloomule ja temperamendile, kes seda üle elasid.
Kana asemel toodi sisse vaagen ube, ääretu vaagen, millel paistsid mõned lambakondid, mis esimesel hetkel näisid olevat kaetud lihaga.
Kuid kirjutajad ei lasknud end tüssata pettusest ja süngus nende ilmes andis maad saatusele alistumisele.
Proua Coquenard jagas need toidud noormeestele hea perenaise mõõdukusega.
Jõudis kätte aeg juua veini. Isand Coquenard valas väga tillukesest pudelist kolmandiku klaasi igale noormehele, peaaegu niisama palju valas ta ka enesele ja kohe läks pudel Porthose ja proua CoquenardM poolele.
Noormehed lisasid klaasi veinikolmandikule vett, siis, olles poole klaasist ära joonud, lisasid uuesti vett ja tegid seda pidevalt, nii et eine lõpuks neelasid nad jooki, milles rubiinivärvus oli asendunud suitsutopaasi värvusega.
Porthos sõi arglikult oma kanatiiba ja värin läbistas teda, kui ta tundis laua all advokaadiemanda põlve, mis leidis tema oma. Ta jõi ka pool klaasi seda tugevasti segatud veini, milles tundis ära jubeda Montreuil' joogi, maiasmokkade hirmu.
Isand Coquenard vaatas, kuidas külaline neelas lahjendamata veini, ja ohkas.
«Kas te ei sooviks ube, mu nõbu Porthos?» küsis proua Coquenard tooniga, mis näis ütlevat: «Uskuge mind, ärge neid sööge!»
«Võtku mind kurat, kui ma neid maitsen!» sosistas tasa Porthos.
360

Kõvasti lausus ta:

«Tänan, nõbu, mu kõht on juba täis.»

Tekkis vaikus. Porthos ei teadnud, mida teha. Advokaat kordas mitu korda:

«Ah, proua Coquenard! Ma tänan teid, teie lõuna oli tõeline pidusöök. Jumaluke, küll ma alles sõin!»

Isand Coquenard oli söönud oma supi, kana mustad jalad ja ainsa lambakondi, mille küljes oli veidike liha.

Porthosele näis, et teda pilgatakse, ning ta hakkas juba vurru keerutama ja kulmu kortsutama, kuid proua Coquenard'! põlv soovitas talle õrnalt säilitada rahu.

See vaikus ja vaheaeg serveerimises, mis jäid arusaamatuks Porthosele, olid, otse vastupidi, hirmsa tähendusega kirjutajatele: advokaadi pilgu peale tõusid nad proua Coquenard'i naeratuse saatel aeglaselt lauast, panid veel aeglasemalt kokku oma suurätid, kummardasid ja lahkusid.

«Minge, noormehed, minge. Töö on kasulik seedimisele.»

Kui kirjutajad olid lahkunud, tõusis proua Coquenard ja võttis puhvetist tüki juustu, õunamoosi ja koogi, mille ta oli valmistanud mandlite ja meega.

Isand Coquenard. kortsutas kulme, sest ta nägi liiga palju toite; Porthos hammustas huulde, sest ta nägi, et ei olnud midagi süüa.

Ta vaatas, kas vaagen ubadega on veel kohal, kuid vaagen ubadega oli juba kadunud.

«Päris pidusöök!» hüüatas isand Coquenard end toolil liigutades. «Tõeline pidusöök, epulae epularum, 5 Lucullus lõunastab Luculluse juures.»

Porthos vaatas pudelit, mis oli ta lähedal, ja lootis, et saab veinist, leivast ja juustust kõhu täis. Kuid veini ei olnud, pudel oli tühi. Härra ja proua Coquenard ei näinud seda aga märkavat.

«Hästi,» ütles endamisi Porthos, «ma olen vähemasti hoiatatud.»

Ta limpsis keelega lusikatäit moosi ning ta hambad jäid kinni proua Coquenard'i kleepuvasse taignasse.

«Nüüd on siis ohver toodud,» ütles ta endamisi. «Oh!

361

Kui mul ei oleks lootust vaadata koos proua Coquenard'iga ta abikaasa kappi!»

Pärast niisuguse eine mõnusid, mida isand Coquenard nimetas prassinguks, tundis ta vajadust puhata. Porthos lootis, et see leiab aset viivitamatult ning samas paigas, kuid neetud advokaat ei tahtnud sellest kuuldagi: ta tuli viia oma tuppa ning ta karjus seni, kuni ta oli oma kapj ees, mille äärele ta ettevaatusest asetas jalad.

Advokaadiemand viis Porthose kõrvaltuppa ja nüüd hakati otsima alust lepituseks.

«Te võite tulla lõunatama kolm korda nädalas,» ütles proua Coquenard.

«Tänan,» vastas Porthos, «ma ei armasta midagi kurjasti kasutada, pealegi pean ma mõtlema varustusele.»

«Tõsi,» lausus advokaadiemand ohates, «see õnnetu varustus!»

«Paraku jah,» kinnitas Porthos, «see ta on.» «Kuid millest koosneb varustus teie väeosas, härra Porthos?»

«Oh, paljudest asjadest,» vastas Porthos. «Nagu te teate, musketärid on eliitsõdurid ja nad vajavad palju asju, mis on kaardiväelastele ja šveitslastele mittevajalikud.»

«Aga täpsemalt?»

5Laudade laud (ladina k.).

«Kuid see võib minna kuni . . .» ütles Porthos, kes armastas rohkem arutada asia tervikuna kui üksikuid osi.

Advokaadiemand ootas värisedes.

«Kui suure summani?» küsis ta. «Ma loodan, et see ei ületa ...»

Ta peatus sõnatult.

«Oh ei,» vastas Porthos, «see ei ületa kahte tuhandet viitsada liivrit; ma usun isegi, et kokku hoides tulen toime kahe tuhande liivriga.»

«Hea jumal, kaks tuhat liivrit!» hüüdis emand. «See on ju varandus.»

Porthos tegi paljutähendava grimassi, proua Coquenard sai sellest aru.

«Ma tahtsin teilt andmeid üksikasjade kohta,» ütles ta. «Kuna mul on palju sugulasi ja kliente kaubandusilmas, olen ma peaaegu kindel, et saan need esemed sada protsenti odavamalt hinnast, mille te ise maksaksite.»

362

«Ah nii!» lausus Porthos. «Siis seda tahtsite te öelda!» «Jah, kallis härra Porthos! Niisiis esmajärjekorras vajate hobust?» «Jah, hobust.»

«Hästi, mul on just see, mida vajate.» «Ah,» ütles Porthos särades, «hobuse asjus läheb ju siis hästi. Edasi vajan ma täielikke rakmeid, need koosnevad esemetest, mida ainult musketär võib osta ja mille hind muide ei ületa kolmesada liivrit.»

«Kolmsada liivrit! Olgu siis kolmsada liivrit,» lausus advokaadiemand ohates.

Porthos naeratas: mäletatavasti oli tal juba Buckinghamilt saadud sadul. Nii lootis ta need kolmsada liivrit pista salakavalalt taskusse.

«Siis,» jätkas ta, «tuleb mu teenrile hobune ja minule kohver. Mis puutub relvadesse, siis ei pruugi te muretseda — need on mul olemas.»

«Hobune teie teenrile?» kordas advokaadiemand kahtlevalt. «Kuid, mu sõber, see on ehk liiga suursugune?»

«Aga, proua,» vastas Porthos uhkelt, «ma ei ole ju mingi kerjus.»

«Ei, ma tahtsin vaid öelda, et üks ilus muul näib vahel päris hobusena, ja mulle tundub, et muretsedes teie Mous-quetonile ilusa muula ...»

«Hästi, olgu ilus muul,» nõustus Porthos. «Teil on õigus, ma olen näinud väga kõrgeid hispaania suurnikke, kelle kogu saatjaskond oli muuladel. Kuid sel juhul, te saate sellest loodetavasti aru, proua Coquenard, peab muul olema suletuti ja kuljustega.» «Olge mureta,» ütles advokaadiemand. «Jääb vaid kohver,» jätkas Porthos. «Oh, ärge ka selle üle muretsege,» hüüatas proua Coquenard. «Mu mehel on viis või kuus kohvrit, te valite välja parima. Ühte nendest armastas ta eriti oma reisidel, see on nii suur, et sinna mahub sisse terve ilm.»

«Ta on arvatavasti tühi, see teie kohver?» küsis Porthos lihtsameelselt.

«Muidugi tühi,» vastas advokaadiemand omakorda lihtsameelselt.

«Oh! Kuid kohver, mida mirra vajan,» hüüatas Porthos, «on täidetud kohver, mu kallis!»

363

Proua Coquenard ohkas uuesti. Moliere ei olnud veel kirjutanud oma «Ihnust». Proua Coquenard oli niisiis Harpagoni eelkäija.

Lõpuks oli varustuse ülejäänud osa samal viisil läbi arutatud ja koosoleku tulemusena lubas advokaadiemand anda kaheksasada liivrit rahas ja muretseda hobuse ning muula, milledele pidi saama osaks au kanda kuulsusete Porthost ja Mousquetoni.

Kindlaks määranud need tingimused, lahkus Porthos proua Coquenard'i juurest. Viimane tahtis teda küll talle silmi tehes tagasi hoida, kuid Porthos tõi ettekäändeks ametiasjad ja advokaadiemandal tuli taganeda kuninga kasuks.

Musketär jõudis koju halvas tujus ja näljasena.

III TOATÜDRUK JA PERENAINE.

Nagu me juba jutustasime, armus d'Artagnan hoolimata oma südametunnistuse häälest ja Athose tarkadest nõuannetest üha enam ja enam mileedisse. Ei olnud ainsatki päeva, kus ta ei oleks teda külastanud, et talle oma austust avaldada. Vapper gaskoonlane oli täiesti veendunud, et mileedi varem või hiljem tema tunnetele vastab.

Ühel õhtul, kui ta, pea püsti, pärale jõudis, rõõmus kui mees, keda ootab kullavihm, kohtas ta värava alkjtoa-tüdrukut. Seekord ei rahuldunud kaunis Ketty enam möödudes tema puudutamisega, vaid võttis tal õrnalt käest kinni.

«Suurepärane!» mõtles d’Artagnan. «Tal on mõni sõnum oma käskijannalt minu jaoks; ta määrab mulle kohtumise, millest mileedi ise ei söandanud kõnelda.»

Ja ta heitis kaunile lapsele ülivõiduka pilgu.

«Ma tahaksin meeleldi teile öelda paar sõna, härra rüütel . ..» kogeles Ketty kõhklevalt.

«Räägi, mu laps, räägi,» ütles d'Artagnan, «ma kuulan.»

364

«Siin on see võimatu: see, mis mul on teile öelda, on liiga pikk ja ennekõike liiga salajane.»

«Kuid mida siis teha?»

«Kui härra rüütel tahaks mulle järgneda,» ütles Ketty arglikult.

«Kuhu aga soovid, mu kaunitar.»

«Siis tulge.»

Ja Ketty, kes ei olnud d'Artagnani kätt lahti lasknud, talutas teda mööda pimedat keerdtreppi ligi viisteist astet üles ning avas siis ühe ukse.

«Astuge sisse, härra rüütel,» lausus ta, «siin me oleme üksi ja võime vestelda.»

«Kelle tuba see on, mu kaunitar?» küsis d’Artagnan.

«Minu, härra rüütel, ja see on ühendatud perenaise toaga selle ukse kaudu. Kuid olge rahulik, ta ei kuule, mida me räägime, ta ei heida iialgi magama enne keskööd.»

D’Artagnan vaatas ringi. Väike tuba oli maitsekas ja puhas, kuid tahtmatult peatusid ta silmad uksel, mille kohta Ketty oli öelnud, et see viib mileedi tuppa.

Ketty aimas, mis toimub noormehe hinges, ja ohkas.

«Te armastate vist väga mu perenaist, härra rüütel?» küsis ta.

«Oo, enam kui ma suudaksin väljendada! Ketty, olen lausa hull!»

Ketty ohkas uuesti.

«Ah, see on nii kurb, härra,» ütles ta.

«Mida kuradit näed sa selles nii halba?» küsis d’Artagnan.

«Häda on selles, härra,» jätkab Ketty, «et mu perenaine ei armasta teid.»

«Hm!» tegi d'Artagnan. «Kas ta käskis sul seda minule öelda?»

«Oh ei, härra, mina ise, kaastundest teie vastu, otsustasin teile seda öelda.»

«Tänan, mu hea Ketty, kuid ainult hea kavatsuse eest, kuna teade, nagu sa isegi nõustud, ei ole sugugi meeldiv.»

«Tähendab, te ei usugi seda, mida teile ütlesin, eks

«Selliseid asju on alati raske uskuda, mu kaunitar, kas või enesearmastusest.»

365

«Te siis ei usu mind?»

«Tunnistan, et kuni sa ei suvatse mulle anda mingit tõendit selle kohta .. .» «Mida ütlete selle kohta?» Ja Ketty võttis põuest kirjakese.

«Minule?» küsis d'Artagnan, haarates kirja.

«Ei, ühele teisele.»

«Teisele?»

«Jah.»

«Tema nimi, tema nimi!» hüüdis d'Artagnan.

«Vaadake aadressilt.»

«Härra krahv de Wardes.»

Otsekohe meenus enesekindlale gaskoonlasele stseen Saint-Germainis. Välkkiire liigutusega käristas ta puruks ümbriku, hoolimata karjest, mis tuli Ketty huulilt, nähes, mida d'Artagnan tahtis teha või õigemini, mida ta juba tegi.

«Oh! Mu jumal! Härra rüütel!» hädaldas Ketty. «Mida te teete?»

«Mina — ei midagi,» vastas d'Artagnan ja luges:

«Teie ei vastanud mu esimesele kirjale: te kas olete haige või olete juba unustanud, millise pilguga te mind jälgisite madame de Guise'i juures ballil? Siin on teile sobiv juhus, krahv! Ärge laske sel mööda minna.»

D'Artagnan kahvatus: oli solvatud ta enesearmastust, kuid tema ise arvas, et oli solvatud tema armastust.

«Vaene kallis härra d'Artagnan!» ütles Ketty kaastundlikult, surudes uuesti noormehe kätt.

«Sul on minust kahju, hea laps?» küsis d'Artagnan.

«Oo jaa, kõigest südamest, sest mina tean, mi^ on armastus!»

«Sina tead, mis on armastus?» küsis d'Artagnan, vaadates teda esimest korda teatud tähelepanuga. «Paraku, jah.»

«Hästi! Selle asemel et mind haletseda, võiksid sa mul aidata oma perenaisele kätte maksta.»

«Kuidas te tahaksite kätte maksta?»

«Ma tahaksin võidurõõmutseda tema üle, välja tõrjuda oma võistleja.»

«Iialgi ei aita ma teid selles, härra rüütel!» vastas Ketty ägedalt.

366

«Aga miks?» küsis d'Artagnan.

«Kahel põhjusel.»

«Ja nimelt?»

«Esiteks, mu perenaine ei hakka teid kunagi armastama.»

«Mida tead sina sellest?»

«Te haavasite teda otse südamesse.»

«Mina? Kuidas võisin ma teda haavata, mina, kes ma sellest ajast peale kui teda tunnen, olen ta jalge ees kui ori? Räägi, palun sind!»

«Ma ei tunnista seda iialgi kellelegi muule kui mehele . . . kes suudab näha mu hinge põhjani!»

D’Artagnan vaatas Kettyt teist korda. Noor tütarlaps oli nii värske ja kaunis, et nii mõnedki hertsoginnad oleksid selle värskuse ja kauniduse eest andnud oma krooni.

«Ketty,» ütles ta, «ma näen^su hinge põhjani, kui sa seda soovid. Selles ärgu olgu takistus, mu kallis laps.»

367

Ta suudles teda ning vaene laps muutus sellest punaseks kui kirss.

«Oh ei,» hüüatas Ketty, «te ei armasta mind! Te armastate mu perenaist, te ütlesite seda mulle just äsja.»

«Ja see takistab sind mulle ütlemast teist põhjust?»

«Teine põhjus, härra rüütel,» jätkas Ketty, muutudes julgemaks esiteks suudlusest ja teiseks noormehe pilgust, «seisab selles, et armastuses olgu igaüks enese eest väljas.»

Nüüd alles mõistis d'Artagnan Ketty igatsevaid pilke, nende kohtumisi esikus, trepil, koridoris, ta käe puudu-tusi iga kord, kui ta teda kohtas, ja ta summutatud ohkeid. Kuid aetuna soovist meeldida prouale oli ta ära põlanud toatüdruku: kes on kullijahil, ei hooli põrmugi varblasest.

Seekord aga nägi meie gaskoonlane esimese pilguga, millist kasu võis tuua Ketty armastus, mida see äsja oli naiivselt ning häbenematult tunnistanud: krahv de War-des'ile määratud kirjade kõrvaldamine, valve kohapeal mileedi üle, sissepääs igal ajal Ketty tuppa, mis asub otse ta perenaise toa kõrval. Nagu näha, ohverdas eba-ustav nooruk juba vaese tüdruku, et sundida mileedit kas vabatahtlikult või vägivaldselt alistuma.

«Hästi,» ütles ta noorele neiule, «kas sa tahad, mu kallis Ketty, ma tõestan sulle seda armastust, milles sa kahtled?»

«Millist armastust?» küsis neiu.

«Seda, mida olen valmis tundma sinu vastu.»

«Ja kuidas te seda tõestate?»

«Kas tahad, et ma täna õhtul veedan sinuga aja, mille tavaliselt veedan su perenaisega?»

«Oh jaa,» ütles Ketty käsi plaksutades, «heameelega.»

«Hästi, kulla laps,» lausus d'Artagnan, istudes mugavalt tugitooli, «tule siia, et ma saaksin sulle öelda," et sa oled kauneim toatüdruk, keda ma eales olen näinud.»

Ja ta ütles seda nii usutavalt, et vaene laps, kes väga soovis seda uskuda, jäigi uskuma ... Siiski kaitses kaunis Ketty d’Artagnani suureks üllatuseks end teatud kindlusega.

Aeg möödus kiiresti rünnakutes ja enesekaitses.

Lõi kesköötund ja peaaegu samal hetkel kuuldus mileedi toast kellahelin.

368

«Suur jumal!» hüüatas Ketty. «Mu perenaine kutsub mind! Lahku, lahku kiiresti!» D’Artagnan tõusis, võttis oma kübara nagu kavatsedes I sõna kuulda, siis aga selle asemel et avada ust trepikotta, tõmbas ta kiiresti lahti ühe suure kapi ukse ning peitis lenese mileedi kleitide ja hommikumantlite vahele. «Mida te ometi teete?» hüüatas Ketty. D'Artagnan, kes oli enne võtnud võtme, ei vastanud ning sulges enese kappi.

«Noh!» hüüdis mileedi teravalt. «Kas te magate? Miks I te ei tule, kui ma helistan?»

Ja d'Artagnan kuulis, kuidas vaheuks lahti paisati. «Ma olen siin, mileedi, ma olen siin,» hüüdis Ketty, joostes oma perenaisele vastu.

Mõlemad läksid magamistuppa ja kuna vaheuks jäi avatuks, võis d'Artagnan kuulda veel mõnda aega milee-t dit oma toas toatüdrukuga riidlemas. Lõpuks ta rahunes ja sel ajal kui Ketty teda korraldas, alustas ta vestlust d’Artagnanist.

«Millegipärast ei näinud ma täna õhtul meie gaskoonlast,» ütles mileedi.
«Kuidas, proua,» lausus Ketty, «ta ei tulnudki? Kas tal polnud püsivust oodata oma õnne saabumist?»
«Oh ei! Arvatavasti takistasid teda härra de Treville või härra des Essarts. Ma tunnen asja, Ketty, ja ma hoian teda peos!»
«Mida proua temaga teeb?»
«Mida ma temaga teen? Ole rahulik, Ketty, minu ja selle mehe vahel on üks asjaolu, mida ta ei tea ... Tema tõttu ma peaaegu kaotasin usalduse Tema Eminentsi juures .. . Oh! Küll ma kätte maksan!»
«Ma arvasin, et proua armastab teda.»
«Mina — ja teda armastada! Ma vihkan teda! Kohtlane, kes hoiab oma kätes lord Winteri elu ja kes teda ei tapa ning kelle tõttu ma kaotan kolmsada tuhat liivrit rendist!»
«Tõsi,» ütles Ketty, «teie poeg oli oma onu ainus pärija ja kuni tema täisealiseks saamiseni oleksite teie valitsenud tema varandust.»
D’Artagnan värises pealaest jalatallani, kuuldes seda õrna olendit kriiskava häälega, mida ta vestluses nii väga

369

varjata püüdis, talle ette heitmas, et ta ei tapnud meest, keda mileedi teiste nähes puistas üle sõprusega.
«Ma oleksin juba ammu talle ise kätte maksnud,» jätkas mileedi, «kui kardinal ei oleks mulle soovitanud teda hästi kohelda, ma ei tea küll mispärast.»
«Oh jaa! Kuid proua ei kohelnud põrmugi hästi seda väikest naist, keda ta armastas.»
«Oh! See Fossoyeurs'i tänava pudukaupmehe naine — kas ta pole teda juba unustanud? Tõesti ilus kättemaks!»
Külm higi voolas d'Artagnani laubalt — see naine oli koletis.
Ta kuulatas, kuid õnnetuseks oli tualeti tegemine lõppenud.
«Hästi,» ütles mileedi, «minge oma tuppa ja püüdke mulle vähemalt homme saada vastus sellele kirjale, mille teile andsin.»
«Härra de Wardes'ile?» küsis Ketty.
«Kahtlemata, härra de Wardes’ile.»
«Vaat see on üks mees,» lausus Ketty, «kes näib olevat täielik vastand vaesele härra d'Artagnanile.»
«Lahkuge, preili,» ütles mileedi, «ma ei armasta kommentaare!»
D'Artagnan kuulis ukse sulgemist ning kahe riivi klõpsatust, mis mileedi ette lükkas ja mille taha ta enese sulges. Nii tasa kui võimalik pööras ka Ketty ukse lukku. Siis avas d’Artagnan kapiukse.
«Oh, mu jumal,» sosistas Ketty, «mis teil viga on? Ja kui kahvatu te olete!»
«Alatu olend!» pomises d’Artagnan.
«Tasa! Tasa! Väljuge!» ütles Ketty. «Minu ja mileedi toa vahel on ainult õhuke vahesein, ühel pool on kuulda kõik, mis teisel pool räägitakse!»
«Just sellepärast ma ei lahkugi,» vastas d'Artagnan.
«Kuidas?» küsis Ketty punastades.
«Või kui ma lahkun, siis hiljem!»
Ja ta haaras Ketty oma embusesse; ei olnud enam võimalust vastupanu osutada, sest vastupanu teeb niipalju kära! Seepärast Ketty alistus.

See oli kättemaks mileedile. D’Artagnan leidis,, et on õigus, kui öeldakse, et kättemaks on jumalate õndsus.

370

Seepärast, kui tal oleks olnud natukenegi tõelisi tundmusi, oleks d’Artagnan rahuldunud selle uue võiduga. Kuid d'Artagnani mõjutasid vaid auahnus ja uhkus.

Siiski peab d’Artagnani kiituseks ütlema, et kõigepealt kasutas ta oma mõju Ketty üle selleks, et temalt teada saada, mis oli juhtunud proua Bonacieux'ga. Kuid vaene tüdruk vandus d’Artagnanile krutsifiksil, et ta ei tea sellest midagi — ta perenaine laskis tal vaid poolenisti oma saladustesse tungida. Ta kinnitas, et tema arvates proua Bonacieux on elus.

Aga põhjus, mis oli peaaegu hävitanud kardinali usalduse mileedisse, polnud ka Kettyl teada. Sedapuhku oli d’Artagnan temast ees: kuna ta oli märganud mileedit ühel kinnipeetud laeval sel hetkel, kui ta ise lahkus Inglismaalt, oletas ta, et mileedi on kahtlemata seotud teemant-ripatsite looga.

Kuid kogu loost sai talle selgeks see, et mileedi tõeline, sügav, juurdunud vihkamine tema vastu tulenes sellest, et ta polnud tapnud mileedi küdi.

Järgmisel päeval külastas d’Artagnan uuesti mileedit Mileedi oli väga halvas tujus, d’Artagnan kahtlustas, et pahuruse põhjustas härra de Wardes'i vastuse puudumine. Ketty sisenes, kuid mileedi võttis ta vastu väga karmilt. Pilk, mille toatüdruk d’Artagnanile heitis, tahtis öelda: näete, mida ma teie pärast kannatan.

Ohtu lõpuks muutus kaunis emalõvi siiski leebemaks, ta kuulas naeratades d’Artagnani magusaid sõnu, ta ulajas viimasele isegi oma käe suudlemiseks.

D’Artagnan väljus teadmata, mida mõelda. Kuna ta aga oli noormees, keda ei olnud kerge sundida pead kaotama, oli ta koostanud mõttes väikese plaani, lakkamata sealjuures mileedile austust avaldamast.

Ta kohtas Kettyt ukse juures ja nagu eelmiselgi õhtul läks ta tema juurde. Ketty oli saanud kõvasti riielda, teda süüdistati hooletuses.

Mileedi ei saanud aru krahv de Wardes’i vaikimisest ja oli Kettyle andnud korralduse tulla kell üheksa hommikul tema juurde, et võtta kolmas kiri.

Ketty lubas d’Artagnanile, et Joob selle kirja temale koju järgmise päeva hommikul. Vaene tüdruk lubas teha kõik, mida ta armsam soovib: ta oli meeletu.

371

Kõik läks nii nagu eelmiselgi päeval: d’Artagnan puges kappi, mileedi kutsus Ketty, laskis tal tualetti teha, saatis ta tagasi ja sulges oma ukse. Nagu eelmiselgi päeval jõudis d'Artagnan koju alles kell viis hommikul.

Kell üksteist nägi ta Kettyt saabuvat. Tal oli käes mileedi uus kiri. Seekord vaene laps ei püüdnudki takistada d’Artagnani ja laskis tal tegutseda; ta kuulus ihu ja hingega oma kaunile sõdurile.

D'Artagnan avas kirja ja luges järgmist:

«Juba kolmas kord kirjutan teile, et teile öelda, et teid armastan. Olge ettevaatlik, et ma teile ei kirjutaks neljandat korda selleks, et teile öelda, et teid vihkan.

Kui te kahetsete oma käitumist minu suhtes, siis neiu, kes teile toob selle kirja, ütleb teile, kuidas galantne mees võib saavutada andeksandmist.»

D'Artagnan punastas ja kahvatus mitu korda kirja lugedes.

«Oh! Te armastate teda ikka veel!» ütles Ketty, kes ei olnud hetkekski pööranud oma silmi noormehe näolt.

«Ei, Ketty, sa eksid, ma ei armasta teda enam. Ma tahan aga kätte maksta tema põlguse eest.»

«Jah, ma tunnen teie kättemaksu, te rääkisite mulle sellest.»

«Mis siis sellest, Ketty! Sa tead hästi, et ma armastan ainult sind.»

«Kuidas võib seda teada?»

«Põlguse kaudu, mille osaliseks ta saab.»

Ketty ohkas.

D’Artagnan võttis sule ja kirjutas:

«Proua, seni ma kahtlesin, kas see olen tõesti mina, kellele teie kaks esimest kirja olid määratud, nii vähe pidasin ma ennast sellise õnne vääriliseks. Pealegi tundsin ma end nii halvasti, et ma igal juhul oleksin kõhelnud teile vastamisega.

Kuid täna pean ma jääma uskuma teie heatahtlikkusesse minu suhtes, sest mitte ainult teie kiri, vaid ka teie toatüdruk kinnitab, et mul on õnn olla teie poolt armastatud.

372

Ta ei tarvitse mulle öelda, kuidas galantne mees võib saavutada andestuse. Ma tulen seda paluma täna õhtul kell üksteist.

Viivitada üksainus päev oleks nüüd minu silmis teie uus haavamine.

See, kelle te olete muutnud kõige õnnelikumaks meheks —

krahv de Wardes.»

See kiri oli kõigepealt võltsitud, edasi oli see ebadelikaatne, ja isegi meie kaasaegseid kombeid arvestades midagi alatusetaolist; kuid tol ajal tseremoonitseti vähem kui tänapäeval. Liiatigi teadis d’Artagnan mileedi enese ülestunnistuste kaudu, et viimane oli süüdi reetmises, ja tal oli tema vastu väga vähe austust. Ja siiski, hoolimata vähesest austusest, tundis d’Artagnan, et teda põletas meeletu kirg selle naise vastu — uimastav kirg täis põlgust, kuid siiski kirg või janu, nagu soovite.

D’Artagnani kava oli väga lihtne: Ketty toa kaudu jõuaks ta perenaise tuppa; ta kasutaks esimest üllatuse, häbi ja hirmu hetke, et tema üle võidurõõmutseda. Võib-I olla ta kukuks läbi, kuid tuli ju midagi jätta ka juhuse hoolde. Kaheksa päeva pärast pidi sõjakäik algama ja ta pidi lahkuma; d’Artagnanil ei olnud aega heietada armuja lõnga.

«Võta,» ütles noormees ja andis Kettyle pitseeritud kirja, «anna see mileedile. See on härra de Wardes’i vastus.»

Vaene Ketty muutus surnukahvatuks, tal olid oma kahtlused kirja sisu suhtes.

«Kuula, mu kallis laps,» ütles talle d’Artagnan, «sa saad ju aru, et see kõik peab lõppema ühel või teisel viisil. Mileedi võib avastada, et sa andsid esimese kirja minu teenrile, selle asemel et seda anda krahvi teenrile; et see olin mina, kes avas teised, mis pidi avama härra de Wardes. Siis ajab mileedi su ära ja sa ju tunned teda — selle naise kättemaksul pole piire.»

«Kuid, paraku, kelle pärast ma riskin kõige sellega?» ohkas Ketty.

«Minu pärast, ma tean seda hästi, mu kaunitar,» ütles

373

noormees. «Selle eest olen ma sulle väga tänulik, vannun sulle.»

«Kuid lõpuks — mida sisaldab teie kiri?»

«Mileedi ütleb sulle.»

«Oh! Te ei armasta mind!» hüüatas Ketty. «Ma olen nii õnnetu!»

Sellele etteheitele on olemas vastus, mis alati eksitab naisi; d'Artagnan vastaski sel viisil, et Ketty jäi kõige suuremasse eksitusse.

Siiski nuttis ta palju, enne kui otsustas kirja anda mileedile. Ent lõpuks ta siiski otsustas — aga seda d'Ar-tagnan just sooviski.

Liiatigi lubas ta Kettyle, et ta lahkub õhtul varakult perenaise juurest ja tuleb tema tuppa.

See lubadus lohutas vaest Kettyt lõplikult.

IV KUS KÕNELDAKSE ARAMISE JA PORTHOSE VARUSTUSEST.

Sellest ajast peale, kui neli sõpra olid igaüks oma varustuse jahil, ei olnud nende vahel enam kindlaksmääratud kohtumisi. Lõunastati, kus parajasti oldi või pigem — kus saadi, kes siin, kes seal. Teenistus röövis omalt poolt osa nii hinnalisest ajast, mis möödus ääretult kiiresti. Oli ainult kokku lepitud kohtuda kord nädalas kella ühe paiku Athose korteris, sest viimane ei astunud vastavalt oma vandele enam üle oma ukse läve.

Samal päeval, kui Ketty külastas d'Artagnani, pidi toimuma järjekordne kokkusaamine.

Vaevalt oli Ketty lahkunud, kui d'Artagnan suundus Férou tänavale.

Ta leidis eest Athose ja Aramise, kes filosofeerisid. Aramis mõlgutas uuesti mõtet riietuda preestrikuube. Oma harjumuse kohaselt ei laitnud ega julgustanud teda Athos, kes oli selle poolt, et igaühele jäetaks vaba voli. Ta ei andnud kunagi ilma küsimata nõu. Ja pealegi tuli nõu temalt küsida vähemalt kaks korda.

Üldiselt arvas Athos, et nou küsitakse vaid selleks, et

mitte selle järgi toimida, või kui seda siiski tehakse, siis vaid selleks, et oleks keegi, kellele võiks etteheiteid teha selle andmise pärast.

Porthos saabus üks hetk pärast d'Artagnani. Neli sõpra olid niisiis koos.

Neli nägu väljendas nelja erinevat tunnet: Porthos — rahu, d'Artagnan — lootust, Aramis — rahutust ja Athos — muretust.

Hetkelise vestluse järel, mille jooksul Porthos andis mõista, et keegi korgelseisev isik on võtnud enese peale tema hädast väljaaitamise, astus sisse Mousqueton.

Ta oli saabunud Porthost paluma, et see tuleks oma korterisse, selgitades väga haletsusväärse ilmega, et ta kohalolek olevat seal tungivalt vajalik.

«Kas see on mu varustus?» küsis Porthos.

«Jah ja ei,» vastas Mousqueton.

«Kuid lõpuks, kas sa ei või siis öelda? ...»

«Tulge, härra!»

Porthos tõusis, jättis oma sõpradega hüvasti ja järgnes Mousquetonile.

Hetke pärast ilmus uksele Bazin.

«Mida te minust soovite, mu sõber?» küsis Aramis õrna tooniga, mida võis märgata alati, kui ta mõtted viibisid kiriku juures.

«Keegi mees ootab härrat kodus,» vastas P>azin.

«Keegi mees? Milline mees?»

«Keegi kerjus.»

«Andke talle almust, Bazin, ja öelge, et ta palvetaks ühe vaese patuse eest.»

«See kerjus tahab igal tingimusel teiega rääkida ja arvab, et teile meeldiks väga teda näha.»

«Kas ta ei öelnud midagi erilist minu jaoks?»
«Ütles küll. Kui härra Aramis, ütles ta, kahtleb, kas tulla või mitte, siis teatage talle, et ma tulen Tours’ist.»
«Tours’ist?» hüüatas Aramis. «Mu härrad, tuhat vabandust, kuid kahtlemata toob see mees mulle uudiseid, mida ma ootasin.»
Ta tõusis ning lahkus kiiresti.
Kohale jäid Athos ja d’Artagnan.
«Ma usun, et need sellid on oma asjad hästi korraldanud. Mida arvate sellest teie, d'Artagnan?» küsis Athos.
375
«Ma tean, Porthosel läheb kõik hästi,» ütles d’Artagnan, «ja mis puutub Aramisesse, siis tõtt öelda, pole ma kunagi tema pärast tõsiselt muretsenud. Kuid teie, mu armas Athos, kes te nii suuremeelselt ära jagasite inglasa pistoolid, mis olid teie seaduspäraseks omandiks, mida kavatsete nüüd teha?»
«Ma olen väga rahul, et tapsin selle veidriku, mu poiss, sest inglase tapmine on püha asi. Kui ma oleksin aga tasku pistnud ta pistoolid, oleksid need mu südant piinanud.»
«Minge ikka, armas Athos, teil on tõesti arusaamatud ideed!»
«Noh, aitab sellest! Härra de Treville, kes austas mind eile külastusega, kõneles, et te külastavat sageli kahtlasi inglasi, kes on kardinali kaitse all.»
«See tähendab, ma külastan üht inglannal, seda, kellest ma teile rääkisin.»
«Ah jaa, blond naine, kelle asjus ma andsin teile nõu, mille järgi te muidugi ei talitanud.»
«Ma seletasin teile oma põhjused.»
«Jah, te näete seal oma varustust. Usun, usun, mida te mulle ütlesite.»
«Mitte sugugi! Ma olen veendunud, et see naine mängis teatud osa proua Bonacieux' röövimisel.»
«Jah, saan aru. Selleks, et uuesti üles leida üht naist, keerlete te teise ümber. See on küll kõige pikem, kuid ka kõige meeldivam tee.»
D’Artagnan oli valmis Athosele kõike jutustama, kuid üks asjaolu peatas teda: Athos oli aüküsimustes range, ja selles pisikeses plaanis, mille meie armunu oli koostanud, esines nii mõnesidki leedit puudutavaid asjaolusid, mille kohta ta juba ette teadis, et puritaanlane ei kiida neid heaks. Ta eelistas niisiis vaikida ja kuna Athos oli kõige vähem uudishimulik mees maailmas, jäidki d'Artagnani saladused sinnapaika.
Lahkume nüüd nendest kahest sõbrast, kellel ei olnud teineteisele midagi eriti olulist ütelda, selleks et järgneda Aramisele.
Me nägime, millise kiirusega noormees oli järgnenud Bazinile või õigemini temast ette rutanud, kuuldes uudist, et mees, kes soovis temaga rääkida, oli tulnud Tours'ist.
376
Ühe hüppega jõudis ta Ferou tänavalt Vaugirard'i tänavale.
Koju jõudes leidis ta tõesti eest väikest kasvu tarkade silmadega, kuid kaltsudes mehe.
«Kas teie soovisite mind näha?» küsis musketär.
«See tähendab, ma küsisin härra Aramist. Kas teid hüütakse niiviisi?»
«Mind isiklikult. Kas teil on mulle midagi edasi anda?»
«Jah, kui te mulle näitate teatud brodeeritud taskurätti.»

«Siin ta on,» ütles Aramis, võttes põuetaskust võtme ning avades väikese pärlmutriga kaunistatud eebenipuust kastikese, «siin ta on, vaadake.»

«Hästi,» ütles kerjus, «saatke oma teener minema.»

Tõepoolest, uudishimulik Bazin oli tahtnud teada saada, mida kerjus ta peremehest soovis, ta oli seadnud oma sammud Aramisele järele ja saabus temaga peaaegu üheaegselt. Kuid see kiirustamine ei toonud talle palju kasu — kerjuse nõudel andis peremees talle märku eemaldumiseks ning ta pidi lahkuma. Kui Bazin oli läinud, heitis kerjus kiire pilgu enese ümber, et veenduda, kas keegi ei näe ega kuule teda, avas oma nahkvööga kokkutõmmatud näruse kuue ja asus lahti harutama vammuse ülemist osa, kust ta võttis välja kirja.

Nähes pitsatit tõi Aramis kuuldavale rõõmuhüüatuse, suudles kirja ja avas selle peaaegu pühaliku hardumusega.

Kiri sisaldas järgmist:

«Sõber, saatus tahab meid veel mõni aeg lahus hoida, uid nooruse kaunid päevad ei ole lõplikult kadunud. Täitke oma kohust lahinguväljal, mina täidan oma kohust mujal. Võtke vastu see, mis tooja teile edasi annab, võidelge nagu aus ning vapper aadlik ja mõelge minu peale, es ma suudlen õrnalt teie musti silmi. Jumalaga või õigemini — nägemiseni!»

Kerjus harutas ikka veel. Ta tõmbas oma räpastest riietest välja sada viiskümmend hispaania kahepistoolist ja reastas need lauale. Siis avas ta ukse, kummardas ja

377

lahkus enne, kui jahmunud noormees jõudis sõnagi lausuda.

Nüüd luges Aramis veel kord kirja ning märkas postskriptumit: «P. S. Võite kirja tooja väärikalt vastu võtta — ta on krahv ja hispaania grand.»

«Kuldsed unelmad!» hüüatas Aramis. «Oo, kaunis elu! Jah, me oleme noored, meil on veel ees õnnepäevad! Oo, sulle, sulle, mu arm, mu veri, mu elu! Kõik, kõik, kõik, mu kaunis armastatu!»

Ja ta suudles kirglikult kirja, heitmata pilku kullale, mis hiilgas laual.

Bazin koputas uksele. Aramisel ei olnud enam põhjust teda eemal hoida, tal lubati sisse astuda.

Bazin jäi kulda nähes keeletuks ja unustas, et oli tulnud teatama d'Artagnani saabumisest. D'Artagnan tahtis

378

teada saada, kes oli kerjus, ja tõttas peale Athose juurest lahkumist Aramise juurde.

D'Artagnan tundis Aramist küllaltki hästi selleks, et mitte rangelt kinni pidada viisakusenõuetest, ja nähes, et Bazin oli unustanud temast teatada, teatas ta enesest ise.

«Oi, pagan, mu armas Aramis,» ütles d'Artagnan, «kui need ongi need ploomid, mida teile saadetakse Tours'ist, siis andke edasi mu vaimustus aednikule, kes neid kasvatab!»

«Te eksite, mu armas,» ütles Aramis tagasihoidlikult nagu ikka, «see on mu kirjastaja, kes saatis mulle tasu ühesilbilistes värssides poeemi eest, mida seal alustasin.»

«Tõesti!» imestas d'Artagnan. «Ega midagi, teie kirjastaja on väga helde, mu kallis Aramis, see on kõik, mida võin öelda.»

«Kuidas, härra!» hüüatas Bazin. «Ühe poeemi eest saab nii palju? Uskumatu! Oh, härra, te võite teha kõik, mida soovite, te võite saada samaväärseks härra de Voiture'i ja

härra de Benserade'iga. See juba meeldib mulle! Poeet — see on peaaegu abt! Ah, härra Aramis, hakake poeediks, ma palun teid!»

«Bazin, mu sõber,» lausus Aramis, «mulle näib, et te segate end vahele vestlusele.»

Bazin sai aru oma eksimusest, langetas pea ja väljus.

«Ah,» ütles d’Artagnan naeratades, «te müüte oma loomingut kulla eest, te olete väga õnnelik, mu sõber. Kuid vaadake ette, te kaotate ju kirja, mis paistab teie kuue vahelt ja mille saite ka kahtlemata oma kirjastajalt.»

Aramis punastas juuksejuurteni, lükkas kirja tagasi ja nööpis kuue kinni.

«Mu kallis d’Artagnan, kas me ei otsiks nüüd üles oma sõbrad kui teil pole midagi selle vastu? Ja kuna ma olen rikas, kas me ei hakkaks tänasest peale koos lõunastama, kuni ka teie omakorda saate rikkaks?»

«Tõsi!» oli d’Artagnan rõõmuga nõus. «Sellest on juba kaua aega möödas, kui me väärikalt lõunastasime. Ja kuna mul on täna õhtul ees mõningal määral riskantne ekspeditsioon, siis pean tunnistama, et ma oleksin meeleldi

379

nõus ennast veidi julgustama mõne pudeli vana burgunderiga.»

«Nõus — vana burgunder, ka mina ei vihka seda,» vastas Aramis, kellel kulla nägemine oli nagu käega pühkinud soovi maailmast tagasi tõmbuda.

Olles pistnud kolm või neli kahepistoolist taskusse, et rahuldada silmapilgu vajadusi, lukustas ta teised pärlmutterkaunistusega eebenipuust kastikesse, kus juba lebas kuulus taskurätik, mis oli talle olnud talismaniks.

Kaks sõpra suundusid kõigepealt Athose juurde, kes ustavana oma tõotusele mitte väljuda võttis lõuna korraldamise enda peale. Kuna ta tundis suurepäraselt gastronoomiat, jätsid d'Artagnan ja Aramis selle tähtsa mure vastuvaidlemata tema hooleks.

Nad olid teel Porthose juurde, kui äkki Baci tänava nurgal kohtasid Mousquetoni, kes haleda ilmega ajas enese ees muula ja hobust.

«Oi, mu kollane hobune!» hüüatas d'Artagnan üllatusega, milles ei puudunud ka natuke rõõmu. «Aramis, vaadake seda hobust!»

«Oh, kui jube setukas,» leidis Aramis.

«Kuulake, mu kallis,» jätkas d'Artagnan, «sellel hobusel ratsutasin ma Pariisi.»

«Kuidas, kas härra tunneb seda hobust?» küsis Mousqueton.

«Tal on omapärane värvus,» ütles Aramis, «see on ainus sellist karva hobune, mida ma kunagi olen näinud.»

«Ma usun seda täiesti!» ütles d'Artagnan. «Kui ma sain ta ära müüa kolme eküü eest, siis ainult värvi pärast, — kere on tal vaevalt kaheksateistkümmend liivrit väärt. Kuidas sattus see hobune aga sinu kätte. Mousqueton?»

«Ah,» ohkas teener, «ärge rääkige sellest, härra, see on meie hertsoginna abikaasa koletu temp.»

«Kuidas nii, Mousqueton?»

«Jah, me olime väga heas kirjas ühe suursuguse daami, hertsoginna de ... kuid andestust! Mu peremees käskis mul olla diskreetne ... Ta sundis meid mälestuseks vastu võtma suurepärase hispaania mära ja andaluusia muula, mida oli rõõm vaadata. Mees sai aga asjast teada, konfiskeeris teel need kaks meile saadetavat

380

suurepärast looma ja asendas nad nende hirmsate loomadega!»

«Kas sa nüüd viid need talle tagasi?» küsis d'Artagnan.

«Just nii,» jätkas Mousqueton, «te saate aru, et me ei või vastu võtta selliseid ratsusid nende asemel, mis meile olid lubatud.»

«Muidugi, pagana pihta, kuigi ma oleksin soovinud näha Porthost oma kollase hobuse seljas. See oleks andnud mulle kujutluse sellest, missugune ma ise välja nägin Pariisi jõudes. Aga ma ei taha sind kinni pidada, Mousqueton, mine täida oma peremehe käsk. Kas ta on kodus?»

«Jah, härra,» vastas Mousqueton, «kuid kaunikesti tusane.»

Ja ta jätkas oma teed Grands-Augustini kai poole, kuna kaks sõpra helistasid õnnetu Porthose ukse taga. Viimane aga oli neid näinud üle hoovi sammumas ja ei soovinud avada. Nii helistasid nad asjatult.

Samal ajal jätkas Mousqueton oma teed, läks üle Pont-Neufi ja jõudis kahte setukat ikka enese ees ajades Ours'i tänavale. Sinna saabudes kinnitas ta vastavalt oma peremehe korraldusele hobuse ja muula advokaadi ukse vasara külge, siis, ilma nende edaspidise saatuse üle muretsemata, tuli ta tagasi koju ja teatas Portho-sele, et käsk on täidetud.

Mõlemad õnnetud loomad, kes ei olnud hommikust saadik söönud, tegid uksevasarat tõstes ja uuesti langeda lastes varsti sellist müra, et advokaat käskis jooksupoisil minna naabrusest küsima, kellele hobune ja muul kuuluvad.

Proua Coquenard tundis ära oma kingi ja ei taibanud algul, miks see tagasi saadeti. Kuid varsti selgitas asja Porthose külastus. Musketäri silmades leegitsev viha, hoolimata ta enesevalitsusest, ehmatas tundlikku armastajat. Mousqueton ei olnud peremehe eest varjanud oma kohtumist d'Artagnani ja Aramisega, samuti mitte seda, et d'Artagnan tundis kollases hobuses ära bearni mära, millel ta oli ratsutanud Pariisi ja siin kolme ekü eest maha müünud.

Porthos lahkus pärast secra, kui oli advokaadiemandale määranud kohtumise Saint-Magloire'i kloostris. Nähes,

381

et Porthos läheb ära, palus advokaat teda lõunale, kuid musketär lükkas kutse suursuguse ilmega tagasi.

Proua Coquenard läks väriseva südamega Saint-Magloire'i kloostrisse, sest ta aimas, et teda ootavad etteheited. Kuid ikkagi võlus teda Porthose suurepärane käitumine.

Kõik sajatused ja etteheited, mida mees, kelle enesearmastust on haavatud, võib paisata naisele näkku, paiskas Porthos oma advokaadiemanda langetatud pähe.

«Ometi,» ütles emand, «tegin ma oma parima. Üks meie klientidest on hobusekaupmees, ta võlgnes kontorile ja näis tõrkuvat maksmast. Võtsin hobuse ja muula võla katteks, ta lubas mulle kaks kuninglikku ratsut.»

«Teadke, proua,» ütles Porthos, «kui ta võlgnes teile üle viie ekü, siis on teie hobuseparisnik lausa varas.»

«Ei ole ju keelatud otsida odavamat kaupa, härra Porthos,» püüdis advokaadiemand end vabandada.

«Ei, proua, kuid need, kes otsivad odavamat kaupa, peavad lubama teistele otsida heldemaid sõpru.»

Ja Porthos pöördus kannapealt ringi ning astus mõne sammu, et lahkuda.

«Härra Porthos, härra Porthos,» hüüatas advokaadiemand, «ma eksisin, ma möönan seda, ma ei oleks pidanud kauplema, kui tegemist oli teiesuguse mehega!»

Porthos astus edasi, ilma et oleks vastanud.

Advokaadiemandale näis, et Porthost ümbritseb hiilgav pilv ja et hertsoginnad ning markiisid viskavad talle kotte kullaga jalgade ette.

«Peatuge, taeva pärast, härra Porthos,» hüüdis ta, «peatuge, räägime!»

«Teiega rääkimine toob mulle ainult õnnetust,» vastas Porthos.

«Kuid öelge mulle, mida te soovite?»

«Ei midagi, sest kui ma midagi küsiksin, teeks see ikkagi mitte midagi välja.»

Advokaadiemand haaras Porthose käsivarrest ja hüüatas täis valu:

«Härra Porthos, ma ei taipa ju sellest midagi. Kas ma siis tean, mis on hobune, kas ma siis tean, mis on hobuse rakmed?»

«Te oleksite pidanud selles suhtes mind usaldama, kes

382

ma seda asja tunnen, kuid teie tahtsite odavalt läbi ajada ja mõnd krossi võita.»

«See oli eksitus, härra Porthos, kuid ma parandan selle, ausõna!»

«Ja kuidas?» küsis musketär.

«Kuulake. Sel õhtul läheb härra Coquenard hertsog de Chaulnes'i juurde, kes teda kutsus nõu andma. See kestab vähemalt kaks tundi. Tulge, me oleme üksi ja korraldame oma arved.»

«Tore! See on juba teine jutt, mu kallis.»

«Te andestate mulle?»

«Seda näeme,» ütles Porthos majesteetlikult.

Mõlemad lahkusid, öeldes: «Nägemiseni õhtul!»

«Pagana pihta,» mõtles Porthos eemaldudes, «mulle tundub, et ma hakkan lõpuks lähenema isand Coquenard'i rahakirstule.»

V ÖÖSEL ON KÕIK KASSID HALLID.

Õhtu, mida nii kärsitult ootasid Porthos ja dArtagnan, jõudis lõpuks kätte.

D’Artagnan külastas, nagu harilikult kella üheksa paiku mileedit ja leidis ta suurepärases meeleolus. Kunagi ei olnud ta d’Artagnani veel nii hästi vastu võtnud. Meie gaskoonlane taipas kohe, et ta kiri oli edasi antud ning oma mõju avaldanud.

Ketty tuli ja tõi sorbetti. Perenaine heitis talle lahke pugu ja naeratas kõige meeldivamalt, kuid asjata! Vaene tüdruk oli nii kurb, et ta isegi ei märganud mileedi heasoovlikkust.

D’Artagnan vaatas vaheldumisi mõlemat naist ja pidi tunnistama, et loodus oli neid luues eksinud: suursugusele daamile oli ta andnud müüdava ja madala hinge, toatüdrukule aga hertsoginna südame.

Kell kümme hakkas mileedi rahutuks muutuma. D’Artagnan sai jiru, mida see pidi tähendama. Mileedi vaatas kella, tõusis, istus uuesti ja naeratas d’Artagnanile ilmega, mis tahtis öelda: «Te olete kahtlemata väga kena, kuid te oleksite lihtsalt võluv, kui te lahkuksite.»

383

D’Artagnan tõusis ja võttis oma kübara. Mileedi ulatas talle suudluseks käe. Noormees tundis, kuidas suruti tema kätt, ja ta taipas, et see ei olnud edevusest, vaid tänuks ta lahkumise eest.

«Ta armastab krahvi kuratlikult,» sosistas d'Artagnan ja lahkus.

Seekord Ketty ei oodanud teda ei esikus, koridoris ega ukse juures. D'Artagnan leidis ise trepi ja väikese toa. Ketty istus, pea käte vahel, ja nuttis. Ta kuulis d'Artagnani sisse

astuvat, kuid ei tõstnud pead. Noormees läks ta juurde ja võttis tema käed. Siis hakkas Ketty nuuksuma.

Nagu d'Artagnan oletas, oli mileedi kirja saades rõõmujoovastuses oma ' teenijale kõik jutustanud ja siis tänuks selle eest, kui hästi ta seekord oli korralduse täil nud, andnud talle koti rahaga.

Ketty oli oma tuppa jõudes visanud koti nurka, kus see nüüd lebas. Kolm-neli kuldraha oli veerenud vaibale.

Vaene tüdruk tõstis d'Artagnani silituste peale pea. Isegi d'Artagnan oli ehmunud, nähes ta erutatud nägu. Ketty pani anuva ilmega käed risti, kuid ei julgenud öelda sõnakestki.

Nii tundetu kui d'Artagnani süda oligi, siiski haaras teda see tumm valu, kuid ta hoolis liiga palju oma kavatsustest ja eriti nendest, millega ta praegu tegeles, et varem koostatud plaanis midagi muuta. Nii ei jätnud d'Artagnan Kettyle mingit lootust, et laseb ennast kõigutada, ja kinnitas, et teeb kõike ainult kättemaksuks.

Kättemaks muutus muide seda lihtsamaks, et mileedi — kahtlemata selleks, et armsama eest varjata oma ärevus-puna — oli käskinud Kettyl kustutada kõik tuled korte-ris, isegi tema enese toas. Enne koidikut pidi härra de Wardes pimeduses lahkuma.

Hetke pärast kuuldi mileedit oma tuppa astumas. CArtagnan sööstis kohe kappi. Vaevalt oli ta end seal varjata jõudnud, kui kõlas kell.

Ketty läks oma kaski j anna juurde, ei jätnud aga ust lahti. Kuid vahesein oli nii õhuke, et võis kuulda peaaegu kõike, mida kaks naist omavahel rääkisid.

Mileedi näis rõõmust joobununa, ta laskis enesele Ketty poolt korrata vähimaidki üksikasju oletatavast

384

kohtumisest toatüdruku ja de Wardes'i vahel: kuidas ta oli vastu võtnud kirja, kuidas vastanud, milline ilme tal oli, kas ta näis väga armununa. Ja kõikidele küsimustele vastas vaene Ketty, kes oli sunnitud olema otsustusvõimeline, kustunud häälega, milles ta käskijanna ei märganud isegi kurba kõla — nii egoistlik on õnn.

Lõpuks, kuna läheneś vestluse aeg krahviga, käskis mileedi Kettyl tõesti kustutada enda juures kõik tuled, minna oma tuppa ja sisse juhatada de Wardes, niipea kui ta saabub.

Ketty ootamisaeg ei olnud pikk. Vaevalt oli d'Artagnan oma kapi lukuaugust näinud, et kogu korter oli pime, kui ta sööstis välja oma peidupaigast. See. oli samal hetkel, kui Ketty sulges vaheukse. «Mis müra see on?» küsis mileedi. «See olen mina,» vastas d'Artagnan tasasel häälel, «mina, krahv de Wardes.»

«Oo, mu jumal, mu jumal!» sosistas Ketty. «Ta ei jõudnud isegi oodata enese poolt määratud kellaaega.»

«Ja miks te ei tule sisse?» küsis mileedi väriseval häälel. «Krahv, krahv,» lisas ta, «te teate hästi, et ma teid ootan!»

Selle kutse peale eemaldas d'Artagnan õrnalt Ketty ja sööstis tuppa.

Kui viha ja valu võivad piinata hinge, siis küll armastaja hinge, kellele võõra nime all saavad osaks armu-avaldused, mis on määratud ta õnnelikule võistlejale.

D'Artagnan viibis sellises piinavas olukorras, mida ta ei olnud ette näinud. Armukadedus näris südant ja ta kannatas peaaegu niisama palju kui vaene Ketty, kes samal ajal nuttis kõrvaltoas.

«Oo, krahv,» ütles mileedi mesimagusa häälega, surudes õrnalt ta kätt oma käte vahel, «ma olen nii õnnelik armastuse üle, mida teie pilgud ja sõnad on mulle väljendanud iga kord, kui me oleme kohtunud. Ka mina armastan teid. Oh, homme sooviksin ma teilt mingit panti, mis mulle tõestaks, et te mõtlete minu peale, ja kuna te võite mind unustada, siis võtke see endale.»

Ja ta surus sõrmuse d’Artagnani sõrme.

D’Artagnanile meenus, et ta oli näinud seda sõrmust

385

mileedi sõrmes — see oli suurepärane briljantidest ümbritsetud safiir.

D'Artagnani esimeseks mõtteks oli sõrmus tagasi anda, kuid mileedi jätkas:

«Ei, ei, hoidke seda sõrmust minu armastuse nimel. Te osutate mulle muide seda vastu võttes,» lisas ta liigutatud häälel, «suurema teene, kui te oskate kujutleda.»

«See naine on täis saladusi,» mõtles endamisi d'Artag-nan.

Sel hetkel oli ta valmis kõike paljastama. Ta avas suu, et öelda mileedile, kes ta on ja millise kättemaksusihiga ta oli tulnud, kuid mileedi jätkas:

«Vaene ingel, kelle see gaskoonlasest koletis oleks peaaegu tapnud!»

Koletis — see oli tema.

«Oo,» jätkas mileedi, «kas teie haavad valmistavad teile veel piina?»

«Jah, tugevasti,» vastas d'Artagnan, kes ei teadnud hästi, mida öelda.

«Olge rahulik,» sosistas mileedi, «ma maksan teie eest kätte, ja julmalt!»

«Susi teda söögu,» mõtles d'Artagnan, «ülestunnistamise hetk ei ole veel saabunud.»

D'Artagnan vajas veidi aega, et üle saada sellest väikesest kahekõnest, kuid kõik kättemaksuideed, mis ta oli kaasa toonud, olid täielikult haihtunud. Sellel naisel oli tema üle uskumatu võim, ta vihkas ja jumaldas teda ühteaegu. Ta ei oleks võinud kunagi uskuda, et kaks nii vastandlikku tundmust võiksid asupaika leida samas südames ja ühinedes moodustada kummalise, kuratliku armastuse.

Kell lõi üks; tuli lahkuda. D'Artagnan tundis sel hetkel ainult tugevat kahetsust mileedist lahkumise üle ja kirgliku jumalagajätu juures lepiti kokku järgmisel nädalal uuesti kohtuda. Vaene Ketty lootis vahetada mõne sõna d'Artagnaniga, kui see läheb läbi tema toa, kuid mileedi saatis teda pimeduses ise ja ei lahkunud temast enne kui trepil.

Järgmise päeva hommikul ruttas d'Artagnan Athose juurde. Ta oli sattunud nii ebatavalisse seiklusse, et

386

tahtis temalt nõu küsida, ning jutustas talle kõik. Athos kortsutas mitu korda kulmu.

«Teie mileedi näib mulle alatu olendina, kuid ka teie ei käitunud õigesti teda pettes. Te olete nüüd ühel või teisel viisil ohtlikul vaenlasel peos.»

Rääkides vaatas Athos tähelepanelikult teemantidest ümbritsetud safiiri, mida dArtagnän kandis nüüd sõrmes kuninganna sõrmuse asemel, mis oli hoolikalt ehtekastikesse asetatud.

«Te vaatate seda sõrmust?» küsis gaskoonlane uhkena selle üle, et võis oma sõprade pilkude ette tuua nii kalli kingi.

«Jah,» ütles Athos, «see meenutab mulle üht perekonnaehet.»

«Ta on ilus, eks ole?» küsis d'Artagnan.

«Suurepärane!» vastas Athos. «Ma ei oleks uskunud, et võib leiduda kaks nii kauni läbipaistvusega safiiri. Kas te vahetasite oma teemandi selle vastu?»

«Ei,» seletas d'Artagnan, «see on kink mu kaunilt inglannalt või õigemini mu kaunilt prantslannalt, sest hoolimata sellest, et ma ei ole seda temalt küsinud, olen veendunud, et ta on sündinud Prantsusmaal.»

«Selle sõrmuse saite te mileedilt?» hüüatas Athos häälega, milles ei olnud raske tabada suurt erutust.

«Temalt eneselt. Ta andis selle mulle täna öösel.»

«Näidake mulle seda sõrmust,» ütles Athos.

«Palun,» vastas d'Artagnan, tõmmates sõrmuse sõrmest.

Athos uuris sõrmust ja kahvatas. Siis proovis ta seda oma vasaku käe nimetissõrme — see sobis sinna, nagu oleks selle jaoks tehtud. Viha- ja kättemaksupilv varjutas tema tavaliselt nii rahuliku lauba.

«See on võimatu, et see on tema,» ütles Athos. «Kuidas olekski võinud see sõrmus sattuda mileedi Claricki valdusesse? Ja siiski on väga ebatõenäoline, et kahe ehte vahel oleks selline sarnasus.»

«Kas te tunnete seda sõrmust?» küsis d'Artagnan.

«Ma arvasin seda tundvat,» ütles Athos, «kuid kahtlemata ma eksisin.»

Ja ta ulatas sõrmuse tag'asi d’Artagnanile, kuid ta pilgud ei pöördunud sellest kõrvale.

387

Mõne hetke pärast ütles Athos:

«Siiski, d’Artagnan, võtke sõrmus sõrmest või pöörake kivi sissepoole, ta meenutab mulle nii julma minevikku, et ma ei suudaks teiega arukalt vestelda. Kas te ei tulnud mitte ainult nõu küsima, kas te mitte ei öelnud, et olete kahevahel, mida teha ...? Kuid oodake ... ulatage mulle veel kord see safiir. Sellel, millest mina rääkisin, peab olema üks tahk kergelt kriimustatud.»

D’Artagnan võttis uuesti sõrmuse sõrmest ja andis selle Athosele. Athos võpatas.

«Vaadake,» ütles ta, «näete, kas see ei ole kummaline!» Ja ta näitas d’Artagnanile kriimustust, mida ta mäletas seal olevat.

«Kuid kellelt te saite selle safiiri, Athos?»

«Oma emalt, kes selle sai omakorda oma emalt. Nagu ma teile juba ütlesin, on see vana perekonnaehe... mis ei pidanud kunagi perekonnast välja minema.»

«Ja te... müüsite ta?» küsis d’Artagnan kõheldes.

«Ei,» jätkas Athos kummalise naeratusega, «ma andsin ta ära ühel armuööl, nii nagu teie selle omandasite.»

D’Artagnan vajus omakorda mõtteisse, talle tundus, et ta näeb mileedi hinge kuristikke, mille sügavused on pimedad ja tundmatud.

Ta pistis sõrmuse mitte sõrme, vaid taskusse.

«Kuulake,» ütles Athos, võttes ta käe, «te teate, kuidas ma teid armastan, d’Artagnan. Kui mul oleks poeg, ei armastaks ma teda rohkem kui teid. Kuulake, uskuge mind, loobuge sellest naisest. Ma ei tunne teda, kuid aiman vaistlikult: see on hukkumisele määratud him/ ja temas on midagi saatuslikku.»

«Teil on õigus,» ütles d’Artagnan. «Ma lahkun temast. Tunnistan teile, et see naine kohutab mind ennastki.»

«Kas teil jätkub selleks mehisust?» küsis Athos.

«P^ab jätkuma!» vastas d’Artagnan kõhklematult.

«Tõsi, mu poiss, teil on õigus.» ütles Athos ja su^us gaskoonlase kätt peaaegu isaliku õrnusega. «Andku jumal, et see naine, kes on vaevalt astunud teie ellu, ei jätaks sinna hirmsaid jälgi.»

Ja Athos noogutas d’Artagnanile, andes mõista, et

388

tal ei oleks midagi selle vastu, kui ta jääks oma mõtetega üksi.

Koju jõudes leidis d’Artagnan eest Ketty, kes teda ootas. Kuu aega palavikku ei oleks rohkem muutnud vaest last kui see unetuse ja valu öö.

Perenaine oli teda saatnud vale de Wardes'i juurde. Mileedi oli armust hullumas ning rõõmust joobunud, ta tahtis teada, millal ta armsam kingib talle järgmise öö.

Ja vaene Ketty, kahvatu ning värisev, ootas dArtag-nanilt vastust.

Athosel oli suur mõju noormehele. Sõbra nõuannete ja ta enese südamehääle mõjul otsustas ta nüüd, kus uhkus oli päästetud ja kättemaksuiha rahuldatud, mileedit mitte enam kohata. Ta võttis sule ja kirjutas vastuseks järgmise kirja:

«Proua, ärge lootke meie järgmisele kohtumisele: tervenemisest peale on mul olnud niipalju sedalaadi toimetusi, et osutus vajalikuks sel alal teatud kord sisse seada. Kui teie järjekord kätte jõuab, on mul au teile sellest teatada.

Suudlen kätt.

Krahv de Wardes.»

Mitte sõnagi safiirist. Kas soovis gaskoonlane säilida relva mileedi vastu või — olgem ausad — kas ta ei säilitanud safiiri kui viimast vahendit varustuse muretsemiseks?

Liiatigi oleks vale ühe ajastu tegude üle otsustada teise ajastu vaatekohalt. See, mis tänapäeval oleks olnud häbiks aumehele, oli tol ajal päris lihtne ning loomulik — paremate perekondade nooremad pojad lasksid ennast üldiselt oma armukeste poolt üleval pidada.

D’Artagnan ulatas kirja lahtiselt Kettyle, kes seda algul luges midagi taipamata, kuid seda teist korda üle lugedes pidi rõõmust hulluma.

Ketty ei suutnud uskuda niisugust õnne: d’Artagnan pidi talle suusõnal kinnitama seda, mida kiri ütles paberil. Ja milline ka ei olnud mileedi äkilist iseloomu arvestades oht, millesse vaene laps sattus seda kirja oma perenaisele andes, jooksis ta tagasi Place Royale'ile nii ruttu, kui jalad võtsid.

389

Ka parima naise süda on kaastundetu oma võistleja valude suhtes.

Mileedi avas kirja niisama suure innukusega, kui Ketty oli seda toonud. Kuid esimese sõna juures, mida ta luges, muutus ta kahvatuks, kortsutas paberi kokku ja pöördus välkuvate silmadega Ketty poole.

«Mis kiri see on?» küsis ta.

«Kuid see on ju vastus proua kirjale,» vastas Ketty värisedes.

«Võimatu,» hüüatas mileedi, «võimatu, et üks aadlik kirjutaks ühele naisele niisuguse kirja!» Siis ütles ta äkki värisedes:

«Mu jumal, äkki ta teadis ...» Ja ta katkestas lause.

Ta kiristas hambaid ja ta nägu muutus tuhakarvali-seks. Ta tahtis astuda mõned sammud akna poole, et hingata värsket õhku, kuid sai vaid sirutada käsi, jalad keeldusid liikumast ja ta langes tugitoolile.

Ketty arvas, et tal hakkas halb, ja ruttas avama ta pihikut. Kuid mileedi tõusis kiiresti.

«Mida te minust tahate?» küsis ta. «Ja miks te tõstate oma käe minu vastu?»

«Ma arvasin, et proua tunneb end halvasti, ja ma tahtsin teda abistada,» vastas toatüdruk, ehmudes oma perenaise koledast ilmest.

«Mina peaksin ennast halvasti tundma! Mina! Kas te peate mind mingisuguseks haneks? Kui mind solvatakse, ei tunne ma end halvasti, ma maksan kätte, kas kuulete!»

Ja mileedi andis Kettyle käega märku, et ta lahkuks.

VI KÄTTEMAKSU UNELM.

õhtul käskis mileedi härra d'Artagnani kohe sisse juhatada, niipea kui ta tuleb. Kuid ta ei tulnud.

Järgmisel päeval tuli Ketty uuesti noormeest külastama ja jutustas talle kõik, mis oli eelmisel päeval juhtunud. D'Artagnan naeratas. Mileedi armukade viha — see oligi tema kättemaks.

390

Sel õhtul oli mileedi veel kannatamatum kui eelmisel päeval, ta uuendas gaskoonlase kohta käivat korraldust. Kuid nii nagu eelmiselgi päeval ootas ta jälle asjatult.

Järgmisel päeval tuli Ketty d'Artagnani juurde mitte enam rõõmsana ja elavana nagu kahel eelneval päeval, vaid vastupidi, surmani õnnetuna.

D'Artagnan päris vaeselt tüdrukult, mille üle ta kurvastab. Ketty tõmbas vastuseks taskust kirja ja ulatas d'Artagnanile.

Kiri oli kirjutatud mileedi käekirjaga, kuid oli seekord adresseeritud d'Artagnanile ja mitte härra de ardes'ile.

D'Artagnan avas kirja ja luges järgmist:

«Kallis härra d'Artagnan, ei ole hea jätta hooletusse oma sõpru, eriti siis, kui ees seisab pikk lahusolek. Koos mehevennaga ootasime teid asjatult eile ja üleeile. Kas ka täna õhtul ootame asjatult?

Teie ülitänulik

Lady Clarick.»

«Täiesti arusaadav,» ütles d'Artagnan, «ma ootasin seda kirja. Minu krediit tõuseb koos krahv de Wardes'i krediidi langemisega.»

«Kas te lähete?» küsis Ketty.

«Kuula, mu kallis laps,» ütles gaskoonlane, kes püüdis end enese silmis õigustada, murdes Athosele antud lubadust, «sa saad ju aru, et oleks poliitiliselt vale mitte järgneda nii kindlale kutsele. Nähes, et ma ei tule, ei saaks mileedi aru, miks ma oma külastused katkestasin, ta võiks hakata midagi kahtlustama ja mine tea, kui kaugele läheks sedalaadi naise kättemaks.»

«Oh, mu jumal!» ohkas Ketty. «Te oskate esitada asju nii, et teile jääb alati õigus. Kuid te avaldate temale austust ja seekord meeldite te talle oma tõelise nime ja näo all. See on veel hullem kui esimene kord.»

Instinkt aitas vaesel tüdrukul ette näha osa sellest, mis pidi juhtuma. D'Artagnan püüdis teda rahustada nii hästi kui oskas ja lubas jääda külmaks mileedi ahvatlustele.

D'Artagnan käskis mileedile vastata, et on ülitänulik tema lahkuse eest ja ilmub tema käsutusse, kuid ta ei

391

julgenud kirjutada kartusest, et ei suuda oma käekirja sedavõrd moonutada ning petta mileedi üliteravaid silmi.

Täpselt kell üheksa oli d'Artagnan Place Royale'il. Ilmselt oli esikus ootavatele teenritele ette teatatud, sest niipea kui d'Artagnan ilmus, isegi veel enne, kui ta jõudis küsida, kas mileedit on võimalik näha, jooksis üks neist tema tulekust teatama.

«Paluge sisse,» ütles mileedi lühidalt, kuid nii läbitungiva häälega, et d'Artagnan kuulis seda esikusse.

Ta juhatati sisse.

«Ma ei ole kellegi jaoks kodus,» ütles mileedi, «kas kuulete, mitte kellegi jaoks.» Teener väljus.

D'Artagnan heitis mileedile uudishimuliku pilgu: ta oli kahvatu, ta silmad olid väsinud kas pisaraist või unetusest.

Tulede arvu oli ettekavatsetult vähendatud, kuid siiski ei suutnud noor naine peita palaviku jälgi, mis oli teda kurnanud juba kaks päeva.

D'Artagnan lähenes talle oma tavalise galantsusega. Mileedi pidi ülimalt pingutama, et teda lahkelt tervitada, kuid naeratus ei suutnud varjata ta erutatud ilmet.

D'Artagnani küsimusele tema tervise kohta vastas mileedi:

«Halb, väga halb!»

«Kuid sel juhul olen ma lihtsalt pealetükkiv,» ütles d'Artagnan. «Te vajate kahtlemata puhkust ja mä lahkun.»

«Ei, mitte sugugi,» ütles mileedi, «vastupidi, jääge, härra d'Artagnan, teie meeldiv seltskond lahutab mu meelt.»

«Oi-oi,» mõtles d'Artagnan, «ta ei ole kunagi olnud nii kena; olgem umbusklikud!»

Mileedil oli ülihell ilme ja ta pani oma sõnadesse kogu võimaliku sära. Samal ajal andis ärevus, mis oli temast hetkeks lahkunud, uuesti läike ta silmadele, jume põskedele ja puna huultele. CArtagnan leidis taas oma Kirke, kes oli teda kord juba täesti võlunud. Tema arvates juba kustunud armastus oli vaid uinunud ja ärkas uuesti ta südames. Mileedi naeratas ja d'Artagnan tundis, et ta on valmis hukkuma selle naeratuse eest.

392

Hetke jooksul tundis ta midagi südametunnistusepiina taolist.

Vähehaaval muutus mileedi jutukamaks. Ta küsis d’Artagnanilt, kas tal on armuke.

«Mu jumal,» vastas d'Artagnan väga sentimentaalse ilmega, «kas te võite olla nii julm, et esitate mulle sellise küsimuse, mulle, kes ma sellest ajast peale, kui teid nägin, hingan ning elan vaid teie kaudu ja teie jaoks.»

Mileedi naeratas kummaliselt.

«Te siis armastate mind?» küsis ta.

«Kas ma pean teile seda ütlema, kas te ei ole seda ise märganud?»

«Oleta me nii. Kuid te teate ju — mida uhkemad on südamed, seda raskem on neid võita.»

«Oo, raskused mind ei kohuta,» ütles d'Artagnan, «mind hirmutab vaid võimatus.»

«Tõelise armastuse puhul ei ole miski võimatu,» ütles mileedi.

«Eimiski, proua?»

«Eimiski,» kordas mileedi.

«Pagana pihta,» mõtles d’Artagnan endamisi, «toon on muutunud. Kas see tujukas naine ei ole juhuslikult minusse armunud, ja kas ta ei ole valmis mulle enesele andma mõne teise safiiri, sarnase sellega, mille ta mulle andis, pidades mind de Wardes'iks?»

D’Artagnan nihutas kiiresti oma tooli mileedile lähemale.
«Öelge,» ütles mileedi, «mida te teeksite, et tõestada armastust, millest rääkisite?» «Kõike, mida nõutakse. Käskige — ma olen valmis!» «Kõigeks?»
«Kõigeks!» hüüatas d'Artagnan, kes teadis ette, et seda lubades ta ei riski paljuga.
«Hästi, vestleme pisut,» ütles mileedi, omakorda lähendades tugitooli d’Artagnani toolile.
«Ma kuulan teid, proua,» ütles viimane.
Mileedi vaikis hetke murelikult ja kõhklevalt, ent näis siis otsustavat:
«Mul on vaenlane,» ütles ta.
«Teil, proua!» hüüatas d'Artagnan, teeseldes üllatust.
393
«Jumaluke, on see võimalik — nii kaunis ja ilus, kui te olete?»
«Surmavaenlane.»
«Tõesti?»
«Vaenlane, kes mind solvas nii julmalt, et tema ja minu vahel on sõda elu ja surma peale. Kas ma võin teid arvestada kui abilist?»
D'Artagnan taipas kohe, kuhu see kättemaksuhimuline olend tüüris.
«Te võite seda, proua,» ütles ta uhkelt. «Mu käsivars ja mu elu kuuluvad teile nii nagu mu armastuski.»
«Sel juhul, kuna te olete niisama suuremeelne kui armunud ...»
Ta vaikis.
«Mis siis?» küsis d'Artagnan.
«Siis», jätkas mileedi hetkelise vaikuse järel, «lakake tänasest peale rääkimast võimatustest.»
«Ärge tehke mind liiga õnnelikuks!» hüüatas d'Artagnan, langes põlvili ja kattis suudlustega käed, mis jäeti tema valdusesse.
«Maksa minu eest kätte sellele alatule de Wardes'ile,» mõtles mileedi, «ja küll ma oskan siis ka sind kõrvaldada, kahekordne tola, mu kättemaksu pime relv!»
«Lange vabatahtlikult mu käte vahele, silmakirjalik ja ohtlik naine, pärast seda kui sa mind nii julmalt pilganud oled,» mõtles d'Artagnan endamisi, «ja siis naerame sinu üle koos sellega, keda sa tahad minu käe läbi tappa.»
D'Artagnan tõstis pea.
«Ma olen selleks valmis,» ütles ta.
«Te saite niisiis minust aru, kallis härra d'Arta/gnan?» lausus mileedi.
«Ma loeksin teie soove igast teie pilgust.»
«Te oleksite valmis minu heaks kasutama oma mõõka, mis on omandanud juba nii suure kuulsuse?»
«Kas või silmapilk!»
«Kuid mina, kuidas ma saaksin teile tasuda? Ma tunnen armastajaid, need on inimesed, kes ei tee midagi tasuta.»
«Te teate ainukest vastust, mida ma ihaldan, ainukest, mis oleks teie ja minu vääriline.»
394
Ja d'Artagnan tõmbas teda õrnalt enese poole. Mileedi tõrkus vaevalt.
«Te olete sellest väga huvitatud,» ütles ta naeratades. «Ah!» hüüatas d’Artagnan, haaratuna tõelisest kirest, ida see naine oli suuteline süütama ta südames, «ah, u õnn

paistab mulle uskumatuna, ja kartes kogu aeg, et ta võiks nagu unenägu ära lennata, kiirustan ma, et teda tõelisuseks muuta.»

«Hästi! Teenige ära see nõndanimetatud õnn!»

«Ma olen teie käsutuses,» ütles d'Artagnan.

«Kas kindlasti?» küsis mileedi viimase kahtlusega.

«Nimetage mulle selle alatu nimi, kes on sundinud teie kauneid silmi pisaraid valama.»

«Kes teile ütles, et ma olen nutnud?» küsis ta.

«Mulle paistis ...»

«Sellised naised, nagu mina, ei nuta,» ütles mileedi.

«Seda parem! öelge mulle ta nimi!»

«Pidage meeles, et ta nimes seisnebki kogu mu saladus.»

«Kuid siiski on vajalik, et ma seda teaksin.» «Jah, see on vajalik; vaadake, kuidas ma teid usaldan.»

«Te teete mu õnnelikuks. Kuidas teda hüütakse?»

«Te tunnete teda.»

«Tõesti?»

«Jah.»

«See ei ole ometi keegi mu sõpradest?» jätkas d'Artagnan, teeseldes kõhklust, et veenda mileedit oma teadmatuses.

«Kui see oleks üks teie sõpradest, siis te kõhkleksite?» püüatas mileedi. Ja ta silmad välkusid ähvardavalt.

«Ei, olgu see kas või mu vend!» hüüatas d'Artagnan otsekui vaimustusehoos.

Meie gaskoonlane tegutses ilma riskita, sest ta teadis, kuhu ta jõuab.

I «Ma armastan teie andumust,» ütles mileedi. l«Paraku, kas armastate minus ainult seda?» küsis d'Artagnan.

«Ma armastan ka teid,» ütles mileedi, võttes ta käe.

Ja hõõguv surve pani d'Artagnani võpatama, nagu oleks selle puudutuse kaudu mileedi kirg haaranud teda.

395

«Teie armastate mind, teie!» hüüdis ta. «Oo, kui see oleks tõesti nii, võiksin kaotada mõistuse.»

Ja d'Artagnan haaras ta embusesse. Mileedi ei püüdnud oma huultega põigata kõrvale suudluste eest, kuid ei vastanud nendele.

Ta huuled olid külmad, d'Artagnanile tundus nagu oleks ta suudelnud kuju.

Kuid see ei vähendanud ta rõõmu- ja armujoobumust. Ta peaaegu uskus mileedi õrnustesse, ta peaaegu uskus de Wardes'i kuritööd. Kui de Wardes oleks olnud sel hetkel käepärast, ta oleks ta tapnud.

Mileedi kasutas olukorda.

«Tema nimi on ...» ütles ta omakorda.

«De Wardes, ma tean,» hüüatas d'Artagnan.

«Ja kuidas te seda teate?» küsis mileedi, haarates ta mõlemad käed ja püüdes ta silmade kaudu tungida ta hingepõhja.

D'Artagnan tundis, et ta oli olnud liiga innukas ja teinud vea.

«Öelge, öelge, no öelge ometi!» kordas mileedi. «Kuidas te seda teate?» «Kuidas ma seda tean?» kordas d'Artagnan. «Jah.»

«Ma tean seda, sest eile näitas de Wardes ühes seltskonnas, kus ka mina olin, sõrmust, mille ta ütles olevat teilt saanud,»

«Närukael!» hüüdis mileedi.

Nagu võib arvata, tungis see sõna d'Artagnanile südamepõhja.

«Ja edasi?» küsis mileedi.

«Edasi — ma maksan teie eest kätte sellele närukaelale,» lubas d'Artagnan väga sõjakalt.

«Tänan, mu vapper sõber!» hüüdis mileedi. «Ja millal?»

«Homme, kohe — millal soovite!»

Mileedi tahtis hüüda: «kohe», kuid ta mõtles, et selline kiirustamine ei oleks d'Artagnani suhtes eriti lahke.

Pealegi tuli tarvitusele võtta tuhandeid ettevaatusabinõusid, anda oma kaitsjale tuhandeid nõuandeid, et ta väldiks seletusi krahviga tunnistajate ees. D'Artagnar) korraldas selle ühe lausega.

«Homme,» ütles ta, «on teie eest kas kätte makstud või olen mina surnud.»

«Ei,» ütles mileedi, «te maksate küll minu eest kätte, kuid te ei sure. Ta on argpüks.»

«Naistega — võib-olla, kuid meestega ... Ma tunnen teda ...»

«Kuid mulle näib, et temaga võideldes ei jätnud õnn teid maha.»

«Õnn on kurtisaan: heasoovlik eile, võib ta homme pöörata selja.»

«Mis tähendab seda, et te nüüd kõhklete?»

«Ei, ma ei kõhkle, jumal hoidku selle eest. Kuid kas on õige saata mind võimalikku surma ilma mulle andmata kas või natukenegi rohkem kui ainult lootust?»

Mileedi vastas pilguga, mis tahtis öelda:

«Kui asi on vaid selles, rääkige siis ometi!»

Siis, täiendades pilku selgitavate sõnadega, ütles ta:

«See on enam kui oige!»

«Oh, te olete ingel,» leidis noormees.

«Tähendab, kõiges on kokku lepitud?» küsis mileedi.

«Välja arvatud see, mida teilt palun, mu kallis.»

«Aga kui ma teile ütlen, et võite usaldada mu tundmusi?»

«Mul ei ole järgnevat päeva ootamiseks.»

«Tasa, ma kuulen oma venna samme. Ei ole tarvis, et ta teid siit leiaks.»

Ta helistas. Ilmus Ketty.

«Väljuge selle ukse kaudu,» ütles ta, avades väikese varjatud ukse, «ja tulge tagasi kell üksteist. Siis me lõpetame selle vestluse. Ketty juhatab teid minu juurde.»

Vaene laps pidi kukkuma pikali, kuuldes neid sõnu.

«Noh, mu preili! Miks te seisate seal liikumatult nagu raidkuju! Kähku, juhatage rüütel välja! Ja õhtul kell üksteist — te kuulsite!»

«Näib, et ta kohtumised on kõik kell üksteist,» mõtles d'Artagnan, «see on kindel harjumus.»

Mileedi ulatas talle käe, mida ta õrnalt suudles.

«Vaatame ette.» ütles ta, tõmbudes tagasi ja vaevalt vastates Ketty etteheidetele, «vaatame ette, ärgem olgem narrid, see naine on kindlasti suur kurjategija. Olgem valvel!»

VII MILEEDI SALADUS.

Selle asemel, et minna kohe Ketty juurde, väljus d’Artagnan majast, hoolimata noore neiu palvetest. Ta tegi seda kahel põhjusel: esiteks — sel viisil vältis ta etteheiteid, süüdistusi, palveid; teiseks — ta tahtis veidi koondada oma mõtteid ja kui võimalik, siis taibata ka naise plaane.

Kogu loos oli selge ainult niipalju, et d'Artagnan armastas mileedit hullumeelselt ja mileedi armastas teda kõige vähem maailmas. Üheks hetkeks otsustas dArtag-nan, et parim, mida ta võiks teha, oleks pöörduda tagasi koju ja kirjutada mileedile pikk kiri, milles ta tunnistaks, et tema ja de Wardes olid seni olnud üks ja sama isik ning järelikult ei või ta enesetapu kartusel nõustuda de Wardes'i tapmisega. Kuid ka teda ennast kannustas metsik kättemaksuiha: ta tahtis omada seda naist nüüd juba oma nime all, ja et sellel kättemaksul paistis olevat teatud võlu, ei soovinud ta sellest loobuda.

Ta kõndis viis või kuus korda ümber Place Royale'i ja vaatas iga kümne sammu järel mileedi aknaist läbi eesriiete paistvat valgust. Seekord noor naine kiirustas ilmselt vähem oma tuppa jõudmisega kui esimene kord.

Lõpuks valgus kustus.

Ja sellega koos kustus ka viimane kõhklus dArtagnani südamest. Talle meenusid üksikasjad esimesest ööst ja südame põksudes ning tulise peaga astus ta majja ning kiirustas Ketty tuppa.

Surnukahvatu ja üleni värisev noor tüdruk püüdis oma armsamat peatada, kuid valvas mileedi oli kuulnud d'Artagnani sisenemist ja avas ukse.

«Tulge,» ütles ta.

See kõik oli nii uskumatult häbenematu, nii koletult jultunud, et d'Artagnan võis vaevalt uskuda seda, mida ta nägi ja kuulis. Ta arvas end olevat sattunud mõnda neist fantastilistest seiklustest, mida võib näha vaid unes.

Ta sööstis mileedi poole, alludes sellisele külgetõmbe-jõule, nagu magnet avaldab rauale.

398

Uks sulgus nende taga.

Ketty sööstis omakorda ukse juurde.

Armukadedus, viha, solvatud uhkus — kõik kired, mis möllavad armunud naise südames — tõukasid teda paljastamisele; aga kui ta oleks tunnistanud, et võttis osa sellisest mahhinatsioonist, oleks ta kadunud ja kõigele lisaks jääks ta lõplikult ilma d'Artagnanist. See mõte oma armastusele manitses teda taluma viimast ohvrit.

D’Artagnan omalt poolt oli jõudnud kõikide oma soovide tipule: temas ei armastatud enam võistlejat, näis, et armastati teda ennast. Salajane hääl ta südame põhjas küll ütles, et ta oli vaid kättemaksuvahend, keda silitati lootuses, et ta tapab, kuid uhkus, enesearmastus ning hullus sundisid seda häält vaikima, lämmatasid selle sosina. Ja eneseusaldusega, mida me oma gaskoon-lase juures tunneme, võrdles ta end de Wardes'iga ning küsis eneselt, miks siis lõpuks ei võidud armastada ka teda ennast.

r Nii pühendas ta end täielikult antud hetkele. Mileedi ei olnud talle enam see tumedate kavatsustega naine, kes oli teda hetkeks kohutanud, vaid hõõguv, kirglik armuke, kes andus täielikult armastusele, mida ta näis ka ise tundvat. Nii möödus ligi kaks tundi.

Siis rahunesid armastajate kired. Kuna mileedil ei olnud d’Artagnaniga ühesuguseid motiive unustamiseks, jõudis ta esimesena tagasi tõelusse ja küsis noormehelt, kas ta on

küllalt hästi läbi mõelnud vahendid, mis pidid järgmisel päeval põhjustama tema ja de Wardes'i vahelise kokkupõrke.

D'Artagnani mõtted olid aga liikunud hoopis teises suunas, ta unustas enese nagu narr ja vastas galantselt, et on juba liiga hilja mõelda kahevõitlusele mõõkadega.

Ükskõikne suhtumine küsimusse, mis teda ainsana huvitas, ehmatas mileedit ja ta küsimused muutusid tungivamaks.

Siis püüdis d’Artagnan, kes ei olnud kunagi tõsiselt mõelnud sellele võimatule duellile, vestlust mujale juhtida, kuid selleks ei jätkunud tal enam jõudu.

Mileedi hoidis seda piirides, mis ta juba ette oli määranud oma vääramatu vaimu 'ja raudse tahtega.

D’Artagnan arvas enese olevat väga vaimuka, soovi-

tades mileedil loobuda plaanitsetud raevustest kavatsustest ja andestada de Wardes'ile.

Kuid juba esimeste öeldud sõnade juures võpatas noor naine ja tõmbus eemale.

«Kas te kardate, kulla d'Artagnan?» küsis ta teravalt pilkava häälega, mis pimeduses kummaliselt vastu kajas.

«Te ei arva ometi seda, mu arm!» vastas d'Artagnan. «Kuid oletame, et vaene krahv de Wardes oleks väiksem süüdlane, kui te seda mõtlete?»

«Igal juhul pettis ta mind,» ütles mileedi tõsiselt, «ja sel hetkel kui ta seda tegi, teenis ta ära surma.»

«Ja ta sureb, kuna teie ta hukka mõistate!» ütles d'Ar-tagnan nii kindlalt, et ta näis mileedile piiritult ustavana.

Kohe lähenes mileedi talle uuesti.

Me ei tea öelda, kui pikk oli öö mileedile, kuid d'Artag-nanile näis, et ta veetis seal vaevalt kaks tundi, kui koit ilmus juba kardinate vahelt ja vallutas varsti toa oma kahvatu valgusega.

Nähes, et d'Artagnan kavatses lahkuda, meenutas mileedi talle lubadust kätte maksta de Wardes'ile.

«Ma olen valmis,» ütles d'Artagnan, «kuid enne tahaksin ma jõuda veendumusele teatud küsimuses.»

«Nimelt?» küsis mileedi.

«Kas te armastate mind?»

«Mulle näib, et ma tõestasin teile seda.»

«Jah, ka mina kuulun teile ihu ja hingega.»

«Tänan, mu vapper armastaja! Kuid niisamuti nagu ma teile tõestasin oma armastust, te tõestate seda omakorda mulle, eks ole?»

«Kindlasti. Aga juhul, kui te mind armastate, nagu te mulle ütlesite,» jätkas d'Artagnan, «kas te ei karda veidi minu pärast?»

«Mida peaksin ma kartma?»

«Näiteks võin ma saada raskesti haavata või koguni surma.»

«Võimatu,» ütles mileedi. «Te olete nii vapper ja käsitsete nii osavalt mõõka.»

«Kas te ei eelistaks vahendit, mis samuti maksaks teie eest kätte, kuid muudaks võitluse tarbetuks?» jätkas d'Artagnan.

Mileedi vaatas vaikides oma armukest: algava päeva 'imeste valguskiirte kahvatu helk andis ta heledatele silmadele kummaliselt kurja ilme. «Mulle näib tõepoolest, et te juba kõhklete,» ütles mileedi.

«Ei, ma ei kõhkle, kuid asi on nii, et mul on vaesest ahv de Wardes'ist kahju sest ajast peale, kus te teda nam ei armasta, ja mulle näib, et ühele mehele on teie rmastuse kaotus nii julmaks karistuseks, et ta ei vaja nam teist nuhtlust.»

«Kes teile ütleb, et raa teda olen armastanud?» küsis mileedi.

«Vähemalt võin ma nüüd ilma liigse eneseusalduseta uskuda, et te armastate teist,» seletas noormees õrna häälega, «ja ma kordan teile, ma tunnen krahvile kaasa.»

«Teie?» küsis mileedi.

«Jah, mina.»

«Ja miks?»

«Kuna mina üksi tean ...»

«Mida?»

«Et ta on, või õigemini oli kaugel sellest, et olla nii suur süüdlane teie suhtes, kui ta teile näib.»

«Kas tõesti?» küsis mileedi murelikult. «Seletage lähemalt, sest ma tõesti ei taipa, mida te sellega tahate öelda.»

Ja ta vaatas d'Artagnanile, kelle embuses ta oli, ning ta silmad näisid vähehaaval süttivat.

«Jah, ma olen aumees,» ütles d'Artagnan, olles otsustanud asja lõpetada. «Sellest ajast peale, kui teie armastus kuulub mulle, kus ma olen kindel, et teda oman — ta ju kuulub mulle, eks ole? ...»

«Täielikult! Jätkake!»

«Niisiis, ma olen ülimalt õnnelik, kuid üks ülestunnistus rõhub mind.»
«Ülestunnistus?»

«Kui ma oleksin kahelnud teie armastuses, ei oleks ma seda teinud, kuid te armastate mind, mu kaunis jumal-datu, eks ole, te armastate mind?»

«Muidugi.»

«Kas te siis andestate mulle, kui ma armujoovastuses käitusin teie suhtes karistusväärselt?»

401

«Võib-olla.»

D'Artagnan püüdis oma kõige õrnema naeratusega lähendada huuli mileedi huultele, kuid see põikas kõrvale.

«Kuid ülestunnistus,» päris ta kahvatudes, «milline on see ülestunnistus?»

«Möödunud neljapäeval määrasite te kohtamise de WardesMle samas toas, eks ole?»

«Mina — ei! Seda ei olnud,» vastas mileedi nii kindla hääle ja nii külmaverelise näoga, et kui d'Artagnan poleks olnud selles nõnda kindel, oleks ta kahtlema löönud.

«Ärge valetage, mu kaunis ingel,» ütles d'Artagnan naeratades, «see on asjatu.»

«Kuidas nii? Rääkige ometi! Ma suren!»

«Oo, rahustuge, teie ei ole minu suhtes süüdi, ma andestasin teile juba.»

«Edasi, edasi!»

«De Wardes ei või millegi üle kiidelda.»

«Miks? Teie ise ütlesite mulle, et sõrmus...»

«Sõrmus, mu arm, on minu käes. Neljapäevane krahv de Wardes ja tänane d'Artagnan on üks ja sama isik.»

Ettevaatamatu nooruk ootas häbiga segatud üllatust, väikest tormi, mis oleks lõppenud pisaratega, kuid ta eksis rängalt ja ta eksitus ei kestnud kaua.

Kahvatult ja hirmuäratavana tõusis mileedi, tõukas d’Artagnani tagasi võimsa hoobiga rindu ja sööstis voodist välja.

Oli juba peaaegu täiesti valge.

D’Artagnan hakkas kinni ta õhukesest batistist hommikumantlist, et paluda andestust, kuid tugeva ja kindla tõmbega püüdis mileedi lahti rabelda. Batist rebenes ja paljastas ta õlad. Ühel neist kauneist ümaraist ja /Valgeist õlgadest märkas d’Artagnan piiritu hämmastusega liiliaõit, seda kustutamatut märki, mille vajutab timuka teotav käsi.

«Suur jumal!» hüüatas d'Artagnan, lastes lahti hommikumantlist.

Ja ta jäi liikumatult ning jäisena voodil vakka.

Kuid mileedi taipas d’Artagnani ehmatusest, et ta on paljastatud. Kahtlemata oli ta kõike näinud — noormees

teadis nüüd ta saladust, õudset saladust, mida ei teadnud keegi peale tema enda.

Mileedi pöördus mitte enam vihase naisena vaid haavatud pantrina.

«Ah, vilets,» ütles ta, «sa reetsid mind alatult, lisaks said sa veel teada mu saladuse! Sa pead surema!»

Ta jooksis tualettlaual asuva kaunistatud kastikese juurde, avas selle palavikulise ja väriseva käega, haaras sealt pisikese kuldkäepidemega ja terava ning õhukese teraga pistoda ja tormas mõne sammuga pooleldi rõivastatud d’Artagnani poole.

Kuigi me teame, et nooruk oli vapper, ehmus ta sellest erutatud näost, koledasti laienenud silmadest, kahvatutest põskedest ja veripunastest huultest. Ta taganes seinani, nagu oleks ta näinud ligiroomavat madu, ja ta higist märg käsi sattus juhuslikult mõõgale, mille ta tõmbas tupest.

Pööramata mõõgale tähelepanu, püüdis mileedi ronida voodile, et teda tabada, ja ei peatunud enne, kui tundis mõõga tera oma kõril.

Siis püüdis ta haarata mõõka kätega, kuid d’Artagnan tõmbas selle iga kord ta haardest välja, suunas selle kord ta silmadele, kord rinnale ja libises maha voodist, otsides võimalust jõuda Ketty toa ukseni.

Mileedi omakorda püüdis talle maruvihaselt kallale tormata ja kriiskas hirmuäratavalt.

Asi hakkas sarnanema duelliga ja vähehaaval d’Artagnan toibus.

«Hästi, mu kaunitar, hästi,» ütles ta, «kuid jumala pärast, rahustuge, või ma joonistan teile teise liiliaõie kaunile põsele.»

«Alatu, alatu!» kähises mileedi.

Müra peale, mida nad tekitasid — mileedi mööblit ümber ajades, et jõuda d’Artagnanini, see omakorda end mööbli taha varjates, et end kaitsta —, avas Ketty ukse. D’Artagnan, kes vahetpidamata manööverdas, et läheneda uksele, oli sellest vaid kolme sammu kaugusel. Ühe hüppega oli ta mileedi toast teenija toas ja sulges välkkiirelt ukse ning toetus selle vastu kogu oma raskusega, kuna Ketty samal ajal riivi ette lükkas.

Nüüd püüdis mileedi purustada vaheseina jõuga, mis ületas tublisti naise tugevuse. Jõudes siiski selgusele, et see oli võimatu, hakkas ta taguma ust pistodaga, kusjuures mõned löögid läbisid puu.

Iga lööki saatsid hirmsad needused.

«Ruttu, ruttu, Ketty,» ütles d'Artagnan sosinal, kui uks oli lukustatud, «aita mul väljuda majast. Kui me jätame talle aega enese kogumiseks, laseb ta mu teenritel tappa.»

«Kuid te ei või niiviisi väljuda,» ütles Ketty, «te olete ju alasti.»

«Tõsi,» ütles d'Artagnan, kes alles nüüd märkas oma rõivastust, «see on tõsi. Rõivasta mind, kuidas suudad, kuid kiirustame. Saad aru — küsimuses on elu või surm.»

Ketty sai sellest täielikult aru — ühe käeliigutusega kattis ta d’Artagnani lillelise kleidi, laiaäärelise tanu ja mantliga, andis talle tuhvlid, mis d’Artagnan pistis paljaste jalgade otsa, ning tõmbas ta astmeid mööda alla. Oli viimane aeg — mileedi oli juba kõlistanud ja äratanud kogu maja. Uksehoidja avas ukse samal hetkel, kui mileedi poolpaljana omalt poolt karjus läbi akna:

«Ärge avage!»

VIII KUIDAS ATHOS ILMA VAEVATA LEIDIS OMA VARUSTUSE.

Noormees põgenes, saadetud mileedi ähvardavast, kuid võimetust žestist. Samal hetkel, kui ta kadus silmist, langes mileedi minestanult maha.

D’Artagnan oli nii erutatud, et ta mõtlemata (sellele, mis võis saada Kettyst, läbis joostes poole Pariisist ja peatus alles Athose ukse ees. Hingeline segadus ning hirm, mis teda kannustas, patrullide hüüded, kes asusid teda jälitama, ja mõnede möödujate pilked, kes varasest tunnist hoolimata olid juba liikumas, kiirendasid ta teekonda.

Ta läbis õue, ronis kolmandale korrusele ja kloppis meeletult uksele.

404

Grimaud avas ukse unest tursunud silmadega. D’Artagnan sööstis niisuguse hooga tuppa, et oleks ta peaaegu pikali paisanud.

Kuigi vaene poiss tavaliselt vaikis, avanesid seekord ta keelepaelad.

«Oi-oi!» hüüdis ta. «Mida sa soovid, häbitu? Keda sul vaja on, libu?»

D’Artagnan lükkas kõrvale tanu ja vabastas käed mantli alt. Nähes ta vuntse ja paljast mõõka, taipas vaene kurat, et tal on tegemist meesterahvaga.

Ja ta uskus nüüd, et see on röövel.

«Appi! Päästke! Appi!» karjatas Grimaud.

«Vaiki, õnnetu!» ütles noormees. «Ma olen d'Artagnan, kas sa ei tunne mind ära? Kus on su peremees?»

405

«Teie, härra d'Artagnan!» hüüatas Grimaud. «Võimatu!»

«Grimaud,» ütles hommikumantlis Athos, väljudes oma toast, «mulle näib, et te julgesite rääkida.»

«Ah, härra, asi on nii, et...»

«Vait!»

Grimaud piirdus sellega, et osutas sõrmega d'Artagnanile.

Athos tundis ära oma sõbra, ja nii flegmaatiline kui ta oligi, puhkes ta naerma. Seda põhjustas tema silme ees avanev maskeraad: vildak tanu, kandadeni langev seelik, üleskääritud käised ja ripnevad vurrud erutatud näos.

«Ärge naerge, mu sõber,» hüüdis d'Artagnan, «taeva pärast, ärge naerge, ausõna, siin ei ole midagi naeruväärset!»

Ta ütles seda nii pidulikult ja nii tõelise hirmuga, et Athos haaras kohe ta käed, hüüdes:

«Kas te olete haavatud, mu sõber? Te olete nii kahvatu!»

«Ei, kuid mul oli hirmus elamus. Kas te olete üksi, Athos?»

«Pagana pihta, keda te arvate niisugusel kellaajal minu juures olevat?»

«Hästi, hästi!»

Ja d'Artagnan ruttas Athose tuppa.

«Noh, rääkige!» ütles viimane, sulges ukse ja lükkas ette riivi, et olla segamatult. «Kas kuningas on surnud? Kas te tapsite kardinali? Te olete täiesti enesest ära. Noh, jutustage, jutustage, ma tõesti suren ärevusest.»

«Athos,» ütles d'Artagnan, vabastades end naiseriietusest ja jäädes ainult särki, «valmistuge kuulama uskumatut ja ennekuulmatut lugu.»

«Võtke esmalt see hommikukuub,» ütles musketär sõbrale.

D'Artagnan tõmbas hommikukuue selga, ajades erutusest segi varrukad.

«Mis on?» küsis Athos.

«Mis on!» vastas d'Artagnan, kummardudes Athose poole ja tasandades häält, «mileedile on põletatud liilia-õis õlale.»

406

«Ah!» hüüdis musketär, nagu oleks kuul tabanud teda otse südamesse.

«Kuulge,» ütles d'Artagnan, «kas te olete kindel, et too teine on surnud?»

«Teine?» küsis Athos nii vaikselt, et d'Artagnan teda vaevu kuulis.

«Jah, too, kellest te mulle kord Amiens'is rääkisite.» Athos oigas ja laskis pea kätele langeda. «See on kahekümne kuue, kahekümne kaheksa aastane naine,» jätkas d'Artagnan. «Blond, eks ole?» ütles Athos. «Jah.»

«Helesiniste kummaliselt säravate silmadega- ning mustade ripsmete ja kulmudega?» «Jah.»

«Pikk, kauni kujuga? Tal puudub üks hammas vasaku silmahamba kõrval.» «Jah.»

«Liiliaõis on väike, ruuge värvusega ja nagu kustunud rohkest võidmisest?» «Jah.»

«Kuid te ütlesite, et ta on inglanna!»

«Teda hüütakse mileediks, kuid ta võib olla prantslanna. Lord Winter on ju ainult ta mehe vend.»

«Ma tahan teda näha, d'Artagnan!»

«Olge ettevaatlik, Athos, olge ettevaatlik! Te tahtsite teda tappa. Ta on naine, kes võib teile tasuda samaga ja mitte mööda lüüa.»

«Ta ei julgeks midagi öelda, kuna ta reedaks sellega ka enese.»

«Ta on kõigeks võimeline! Kas te olete teda kunagi näinud maruvihasena?»

«Ei,» ütles Athos.

«See on tiiger, panter! Oh, kallis Athos, ma kardan, et olen meie peale tõmmanud hirmsa kättemaksu.»

Ja d'Artagnan jutustas kõik — mileedi meeletu viha ja surmaähvardüsed.

«Teil on õigus. Ausõna, ma ei annaks oma elu eest praegu krossigi,» ütles Athos. «Õnneks tuleb meil ülehomme lahkuda Pariisist, kõikide eelduste kohaselt läheme La Rochelle'i ja kui me juba oleme lahkunud ...»

407

«Athos, ta järgneb teile maailma otsa, kui ta teid ära tunneb. Laske pigem ta vihal langeda üksi minu peale.»

«Ah, mu sõber, las ta tapab minu!» ütles Athos. «Ega te ometi arva, et ma elust väga hoolin?»

«Selle kõige taga on mingi hirmus saladus, Athos! Ma olen kindel, et see naine on kardinali nuhk.»

«Sel juhul hoidke ennast. Kui kardinal ei ole teist erilises vaimustuses Londoni asja pärast, siis vihkab ta teid selle loo eest. Avalikult ei saa ta teile siiski midagi ette heita, aga kuidagi peab ta oma viha ikkagi väljendama. Ja kuna see on kardinali viha, siis olge ettevaatlik! Kui te lähete välja, ärge minge üksi, kui te sööte, olge ettevaatlik, ühe sõnaga, ärge usaldage midagi, isegi mitte oma varju.»

«Õnneks,» ütles d’Artagnan, «tuleb ilma õnnetusteta vastu pidada vaid ülehomse õhtuni, sest ma loodan, et olles kord juba armees, tuleb meil karta ainult mehi.»

«Niikauaks aga,» ütles Athos, «loobun ma oma erakuelust ja saadan teid kõikjal. Te peate pöörduma tagasi Fossoyeurs'i tänavale, ma saadan teid.»

«Kuid nii ligidal kui see siit ka oleks,» sõnas dAr-tagnan, «ei saa ma niimoodi sinna minna.»

«Õige,» ütles Athos. Ja ta tõmbas kella.

Grimaud astus sisse.

Athos andis talle märku, et ta läheks d'Artagnani juurde ning tooks talle sealt riided.

Grimaud vastas noogutusega, et ta oli kõigest aru saanud, ning lahkus.

«Nii, see asi on siis korras. Aga meil pole veel mingit edu varustuseküsimuses, kulla sõber,» ütles Athos. «Kui ma ei eksi, jätsite te kogu oma varanduse mileedi juurde, kes kahtlemata ei kavatse teile seda tagastada, õnneks on teil safiir.»

«Safiir kuulub teile, kallis Athos. Kas te ei öelnud, et see on teie perekonna sõrmus?»

«Jah, mu isa ostis selle kahe tuhande eküü eest, nagu ta mulle kord ütles. See oli osa pulmakingist mu emale; sõrmus on suurepärane! Mu ema andis ta mulle ja mina, hull, selle asemel et teda hoida kui pühadust, andsin ta omakorda sellele viletsale.»

408

«Sel juhul, mu sõber, võtke tagasi sõrmus, mida te endastmõistetavalt kalliks peate.»

«Peaksin tagasi võtma sõrmuse pärast seda, kui seda n kandnud nurjatu — ei iialgi! Sõrmus on rüvetatud, Artagnan.»

«Müüge ta siis ära.»

«Müüa teemant, mille olen saanud oma emalt! Pean eile tunnistama, see oleks minu meelest pühaduseteotus.»

«Siis pantige sõrmus ja te saate kindlasti üle tuhande eküü. Selle summaga korraldate oma asjad ja esimese rahaga, mille saate, ostate selle välja ning võtate tagasi puhtakspestuna kõigist plekkidest, sest sõrmus on siis läbi käinud liigkasuvõtja käest.»

Athos naeratas.

«Olete suurepärane seltsimees, mu kallis d’Artagnan,» ütles ta, «oma alatise lõbususega oskate tõsta vaeste õnnetute hingede meeleolu. Hästi, ma olen nõus! Pandime sõrmuse, aga ainult ühel tingimusel.»

«Ja nimelt?»

«Viissada eküüd saate teie, viissada mina.»

«Mida te ometi mõtlete, Athos! Mina olen ometi kaardiväes ega vaja veeranditki sellest summast. Ja selle saan ma oma sadula müügist. Mida ma vajan? Ainult hobust Planchet' jaoks, muud midagi. Pealegi te unustate, et ka minul on sõrmus.»

«Aga mulle näib, et teie ripute selle küljes veel rohkem kui mina oma sõrmuse küljes; vähemalt tundub mulle nii.»

«Jah, sõrmus võib meid päästa mitte üksnes äärmisest kitsikusest, vaid ka suurest hädaohust — see pole ainult väärtuslik teemant, vaid ka võlutalisman.»

«Ma ei saa teist küll aru, kuid usun, mida te mulle ütlete. Aga pöördume parem tagasi minu või õigemini teie sõrmuse juurde. Teie kas võtate vastu poole summast, mis me selle eest saame, või ma viskan ta Seine'i ja ma kahtlen, kas mõni kala on nii armastusväärne, et ta meile sõrmuse tagastab nagu Polükratesele.»

«Hästi, ma olen nõus!» ütles d’Artagnan.

Sel hetkel jõudis tagasi Grimaud koos Planchefga. Olles oma isanda pärast mures ja aetuna uudishimust

teada saada, mis temaga juhtus, tõi viimane talle ise riided.

D'Artagnan ja Athos rõivastusid. Kui mõlemad olid valmis väljuma, tegi Athos Grimaud' poole liigutuse, nagu sihiks ta. Kohe võttis Grimaud seinalt oma musketi ja valmistus oma isandat saatma.

Nad jõudsid Fossoyeurs'i tänavale ilma vahejuhtumiteta, Bonacieux oli uksel ja vaatas pilkavalt d'Artagnani poole.

«Noh, kulla üürnik,» ütles ta, «kiirustage, teid ootab üks kaunis tütarlaps, ja te teate ju, et naised ei armasta oodata.»

«See on Ketty,» hüüdis d'Artagnan. Ja ta sööstis koridori.

Tõesti, d'Artagnan leidis vaese lapse üleni värisevana oma toa ukse vastu surutult. Niipea kui tütarlaps teda märkas, ütles ta:

«Te lubasite mind kaitsta, te lubasite mind päästa mileedi viha eest. Tuletage meelde, teie hukutasite mu.»

«Jah, muidugi,» lausus d'Artagnan. «Aga rahustu, Ketty! Mis siis juhtus pärast minu lahkumist?»

«Kui ma seda isegi teaksin!» ütles Ketty. «Mileedi karjumise peale jooksid teenrid kokku, ta oli vihast hullunud ja saatis teie aadressil lendu kõikmõeldavaid needusi. Siis ma mõtlesin, et võib-olla meenub talle, kuidas te läbi minu toa tema tuppa tungisite, ja ta taipab, et mina olen kaassüüdlane. Ma võtsin oma vähese raha, kõige väärtuslikumad asjad ja põgenesin.»

«Vaene laps! Aga mida ma sinuga peale hakkan? Ma sõidan ülehomme ära.»

«Kõik, mida te soovite, härra. Laske ma sõidan ära Pariisist, laske ma sõidan ära Prantsusmaalt.»

«Me ei saa ju sind ometi kaasa võtta La Rochelle'i piiramisele,» ütles d'Artagnan.

«Ei, kuid te võite mind saata provintsi, näiteks mõne oma tuttava daami juurde teie kodukohas.»

«Oh, mu kallis sõbratar, minu kodukohas ei ole daamidel toatüdrukuid. Aga oota, ma tean, mis ma teen! Planchet, mine otsi üles Aramis ja ütle talle, et ta tuleks otsekohe siia. Meil on talle midagi väga tähtsat öelda.»

«Saan aru,» ütles Athos, «aga miks mitte Porthos? Ma arvan, tema markiis ...»

«Porthose markiis laseb oma mehe kirjutajail ennast iidesse panna,» ütles d'Artagnan naerdes. «Pealegi ei ahaks Ketty elada Ours'i tänaval. Eks ole, Ketty?»

«Ma elan seal, kus te tahate,» ütles Ketty, «peaasi, t ma oleksin hästi peidetud, ja keegi ei teaks, kus ma len.»

«Nüüd, Ketty, kus me peame lahkuma ja sa ei ole uile enam armukade ...»

«Olgu ligidal või kaugel, härra rüütel,» ütles Ketty, «mina armastan teid alati.»

«Vaata paganat, kuhu püsivus võib mõnikord peitu pugeda!» pomises Athos.

«Ka mina armastan sind alati,» ütles d'Artagnan, «ära muretse! Nüüd aga vasta, mul on sulle väga tähtis küsimus: kas sa ei ole iialgi kuulnud midagi noorest naisest, kes ühel ööl ära rööviti?»

«Oodake... Oo, mu jumal! Härra, kas te ikka veel armastate seda naist?»

«Ei, üks mu sõber armastab teda. Seal ta ongi, seesama Athos.»

«Mina!» karjus Athos niisuguse häälega, nagu oleks ta ussile peale astumas.

«Muidugi sina!» ütles d'Artagnan Athose kätt pigistades. «Sa ju tead, kuidas meid kõiki huvitab vaese väikese proua Bonacieux' saatus. Pealegi ei räägi Ketty midagi, eks ole, Ketty? Sa mõistad, mu laps,» jätkas d'Artagnan, «proua Bonacieux on selle koleda ahvi naine, keda sa siia tulles ukse juures nägid.»

«Oo, mu jumal!» hüüatas Ketty. «Te tuletasite mulle meelde, et mul on hirm. Ehk ta ei tundnud mind ära!»

«Kuidas — ei tundnud ära? Oled sa seda meest siis näinud?»

«Ta käis kaks korda mileedi juures.» «Ah nii? Millal?»

«Nädalat kaks või kaks ja pool tagasi.»

«Nii see võis olla.»

«Ja eile õhtul tuli ta uuesti.»

«Eile õhtul?»

«Jah, mõni hetk enne teie tulekut.»

411

«Kallis Athos, meid ümbritseb spioonide võrk! Ja Sa arvad, Ketty, et ta tundis su ära?»

«Tõmbasin oma tanu silmadele, niipea kui teda märkasin, aga võib-olla oli siis juba hilja.»

«Minge alla, Athos, teid kahtlustab ta vähem kui mind, ja vaadake, kas kaupmees on ikka veel uksel.»

Athos läks ja tuli varsti tagasi.

«Kaupmees on kadunud,» ütles ta, «ja uks on lukus.»

«Ruttas muidugi teatama, et kõik linnud on praegusel hetkel puuris.»

«Lasku käia! Meie aga lendame ära,» ütles Athos, «ja jätame siia ainult Planchet', kes toob meile uudiseid.»

«Oota! Mis saab Aramisest, kelle järele me saatsime?»

«Õige, Athos, ootame Aramist.»

Samal hetkel astus Aramis sisse.

Talle jutustati kogu lugu ja selgitati, kui vajalik on leida Kettyle koht tema kõrgete tuttavate juures.

Aramis mõtles hetke ja küsis punastades:

«Kas-ma sellega tõesti osutaksin teile teene, dArtagnan?»

«Oleksin teile tänulik kogu elu!»

«Proua de Bois-Tracy palus minult ühe oma tuttava jaoks, kes elab vist provintsis, usaldusväärset toatüdrukut. Kallis d'Artagnan, kui te võite preili eest vastutada ...»

«Oo, härra,» hüüdis Ketty, «olge kindel, ma olen täiesti ustav sellele isikule, kes võimaldab mul lahkuda Pariisist.»

«Siis on kõik korras,» ütles Aramis.

Ta istus laua taha ja kirjutas väikese kirjakese, mille pitseeris sõrmusega, ning andis siis Kettyle.

«Nüüd, mu laps,» ütles d’Artagnan, «sa tead, et siia jäämine ei ole hea ei meile ega sinule. Lähme siis lahku. Küll me kohtume taas parematel aegadel.»

«Mis ajal ja kus kohas me ka ei kohtuks,» ütles Ketty, «ma armastan teid niisamuti, nagu armastan praegu.»

«Mängija tõotus,» ütles Athos, kui d’Artagnan läks Kettyt trepile saatma.

Hetk hiljem lahkusid kolm noormeest üksteisest, luba; des kohtuda kell neli Athose juures. Planchet aga jäeti maja valvama.

412

Aramis siirdus koju, Athos ning d’Artagnan läksid safiiri pantima.

Nagu meie gaskoonlane oletas, oli kerge saada sõrmuse eest kolmsada pistooli. Veel enam, juut pakkus kuni viissada pistooli, kui nad nõustuvad sõrmust müüma, sest see sobiks suurepäraselt tema kõrvarõngastega.

Athos ja d’Artagnan raiskasid kahe sõduri toimekusega ja kahe asjatundja teadlikkusega kogu musketäri varustuse ostmiseks vaevalt kolm tundi. Liiatigi oli Athos järeleandlik ja härrasmees kuni sõrmeotsteni. Iga kord, kui mõni asi talle sobis, maksis ta nõutud hinna, püüdmata seda alla kaubelda. D’Artagnan oleks meelsasti tahtnud selles suhtes oma arvamust avaldada, kuid Athos asetas talle naeratades käe õlale ja d’Artagnan taipas, et tingimine sobib temale, vaesele gaskooni aadlikule, mitte aga mehele, kes näis olevat vürst.

Musketär leidis suurepärase kuueaastase andaluusia hobuse, pigimusta, tuldpurskavate sõõrmetegaja pikkade ning peenikeste jalgadega. Ta uuris teda ja ei leidnud ühtegi viga. Hobuse eest küsiti tuhat liivrit.

Võib-olla oleks ta saanud hobuse odavamalt, kuid sel ajal kui d’Artagnan vaidles hobuseparisnikuga hinna üle, luges Athos sada pistooli lauale.

Grimaud'le osteti masajas ja tugev pikardia hobune, mis maksis kolmsada liivrit.

Kuid kui oli ostetud viimasele hobusele sadul ja Grimaud'le relvad, ei jäänud järele enam ühtegi sou'd Athose sajaviiekümnest pistoolist. D’Artagnan pakkus sõbrale ajutiselt laenuks osa enda summast.

Athos kehitas vastuseks vaid õlgu.

«Kui palju pakkus juut safiiri eest, et seda päriseks endale saada?» küsis Athos.

«Viissada pistooli.»

«Tähendab, kakssada pistooli rohkem, — sada pistooli teile, sada pistooli mulle. Kuid see on ju tõeline varandus, mu sõber! Minge tagasi juudi juurde!»

«Kuidas? Te tahate . ..»

«Sõrmus meenutaks mulle kindlasti liiga kurbi sündmusi ja pealegi ei ole meil ka kunagi kolmesada pistooli sõrmuse väljaostmiseks, nii et me kaotame selle kauba juures kaks tuhat liivrit. Minge, d’Artagnan, öelge juudile,

413

et sõrmus kuulub temale, ja tulge tagasi kahesaja pistooliga!»

«Mõelge järele, Athos!»
«Sularaha on tänapäeval kallis, ja peab oskama ohvreid tuua. Minge, d'Artagnan, minge! Grimaud saadab teid oma musketiga.»
Poole tunni pärast jõudis d'Artagnan tagasi kahe tuhande liivriga, ilma et temaga midagi oleks juhtunud.
Sel viisil leidis Athos oma majapidamises ressursse, milliseid ta ei teadnud lootagi.

IX NÄGEMUS.

Kell neli kogunesid sõbrad Athose juurde. Mure varustuse pärast oli täielikult kadunud ja igaühe nägu väljendas vaid ta isiklikku salajast rahutust, sest olemasoleva õnne taga peitub hirm tuleviku ees.
Äkki astus sisse Planchet, tuues kaks d'Artagnanile adresseeritud kirja.
Üks oli väike kenasti kokku murtud piklik kiri kauni, rohelisest vahast pitsatiga, millele oli vajutatud rohelist oksakest kandva tuvi kujutis.
Teine kiri oli suur, ruudukujuline ja sellel ilutses Tema Eminentsi hertsog-kardinali hirmuäratav vapp.
Silmates väikest kirja, võpatas d'Artagnani süda rõõmust, sest ta arvas käekirja ära tundvat. Kuigi ta oli käekirja näinud ainult kord, siiski oli mälestus sellest talle südamesse jäänud.
Ta võttis kirjakese ja avas kiiresti.
«Jalutage,» seisis selles, «tuleval kolmapäeval kella kuuest seitsmeni õhtul Chaillot' teel ja vaadake hoolega möödasõitvatesse tõldadesse. Kuid kui teile on armas teie elu ja nende isikute elu, kes teid armastavad, ärge tehke ühtki liigutust, mis võiks jätta mulje, et te olete ära tundnud isiku, kes on valmis kõigeks, et teid hetkeks-näha.»
Allkirja ei olnud.
414
«See on lõks,» ütles Athos, «ärge minge sellesse, d'Artagnan!»
«Kuid käekiri tundub mulle tuttavana,» arvas d'Artagnan.
«See võib olla võltsitud,» vastas Athos. «Praegusel ajal on Chaillot' tee kella kuue-seitsme ajal täiesti tühi, niisama hästi võite minna jalutama Bondy metsa.»
«Aga kui me läheksime sinna kõik?» ütles d'Artagnan. «Mis kurat! Meid ei saa ju kõiki nelja korraga alla neelata. Pealegi on meil veel neli teenrit, hobused ja relvad.»
«See oleks ühtlasi võimalus näidata oma varustust,» arvas Porthos.
«Aga kui see on naine, kes kirjutab,» ütles Aramis, «ja kui see naine soovib, et teda ei nähta, siis arvestage seda, d'Artagnan, et te kompromiteerite teda; see ei ole sünnis aadlikule.»
«Meie jääme tahapoole,» arvas Porthos, «d'Artagnan üksi läheb ees.»
«Jah, kuid kiiresti sõitvast tõllast on väga lihtne tulistada.»
«Noh,» ütles d'Artagnan, «mind nad juba ei taba. Ja siis me püüame tõlla kinni ja tapame seesolijad. Ikkagi saab mõned vaenlased vähemaks.»
«D’Artagnanil on õigus,» ütles Porthos, «olgu lahing! Me peame ju oma relvi proovima.»
«Olgu! Lubame enesele seda lõbu,» lausus Aramis oma õrna ja ükskõikse ilmega.
«Kuidas soovite,» arvas Athos.
«Härrad,» ütles d'Artagnan, «kell on pool viis, me-jõuame vaevalt kella kuueks Chaillot' teele.»

«Pealegi kui me väljuksime liiga hilja,» ütles Porthos,. «siis ei nähtaks meid, ja sellest oleks kahju. Niisiis, valmistugem teelemineku vastu, härrased.»

«Kuid teine kiri,» meenutas Athos, «te unustate teise-kirja! Mulle tundub, et pitsati järgi otsustades väärib* ja avamist. Mis puutub minusse, siis pean teile ütlema, gallis d'Artagnan, et see kiri teeb mind palju rahutumaks kui too pisike kriipseldus, mille te nii õrnalt libistasite-0lTia rinnale.»

D'Artagnan punastas.

415

«Hea küll,» ütles noormees, «vaatame, härrased, mida soovib minust Tema Eminents.»

Ja d'Artagnan avas kirja ning luges:

«Härra d'Artagnani, kuninga kaardiväelast des Essarts'i väeosast oodatakse kardinali paleesse täna õhtul kell kaheksa.

La Houdiniere, kaardiväe kapten.»

«Pagana pihta!» ütles Athos. «See kohtumine on küll hoopis teistviisi põnev kui too esimene.»

«Tulles esimeselt lähen ma teisele,» ütles d’Artagnan. «Üks on kell seitse, teine kell kaheksa — aega jätkub kõigeks.»

«Hm! Mina ei läheks,» ütles Aramis. «Viisakas kavaler ei või puududa daami poolt määratud kohtumiselt, kuid tark aadlik võib leida vabanduse Tema Eminentsi juurde mitteilmumiseks, eriti kui tal on põhjust arvata, et teda ei ole kutsutud selleks, et talle meelitusi ütelda.»

«Olen Aramisega ühel arvamusel,» ütles Porthos.

«Härrased,» vastas d'Artagnan, «ma jätsin selle tähele panemata ja järgmisel päeval juhtus suur õnnetus — Constance kadus. Mis ka ei tuleks, ma lähen!»

«Kui see on teie kindel otsus, siis minge,» ütles Athos.

«Kuid Bastille?» küsis Aramis.

«Mis siis! Teie päästate mu sealt,» vastas d’Artagnan. «Kahtlemata,» leidsid Aramis ja Porthos imetlusväärse enesekindlusega, nagu see oleks kõige lihtsam asi, «kahtlemata päästame teid sealt, kuid, kuna me peame juba ülehomme lahkuma, teeksite te paremini mitte riskides Bastille'ga.»

«Teeme pigem nii,» ütles Athos, «ärgem jätkem teda õhtul üksi, igaüks meist ootab kolme musketäriga ühe lossivärava juures. Kui märkame väljuvat mõnd kahtlast sõidukit suletud kardinatega, ründame seda. Me pole ammu enam kana kitkunud kardinali kaardiväelastega ja härra de Treville peab meid vist juba surnuks.»

«Te olete loodud armee kindraliks,» ütles Aramis. «Mida te arvate sellest plaanist, härrased?» «Suurepärane!» kordasid noormehed kooris.

416

«Hästi,» ütles Porthos, «ma jooksen kasarmusse ja ütlen oma seltsimeestele, et nad oleksid kella kaheksaks valmis. Me kohtume Palais Cardinali esisel väljakul. Teie laske vahepeal teenritel hobused saduldada.»

«Minul ei ole hobust,» ütles d’Artagnan. «Kuid ma võin lasta härra de Tréville'i juurest ühe tuua.»

«Pole vaja,» lausus Aramis, «te võtate ühe minu hobustest.»

«Mitu teil neid siis on?» küsis d’Artagnan.

«Kolm,» vastas Aramis naeratades.

«Mu kallis,» ütles Athos, «te olete kindlasti kõige paremini hobustega varustatud poeet Prantsusmaal ja Navarras.»

«Kuulge, kallis Aramis, te ei tea ju isegi, mida teha kolme hobusega, eks ole? Ma ei suuda aru saada, miks te ostsite kolm hobust.»

«Asi on selles, et kolmanda tõi mulle täna hommikul üks ilma livreeta teener, kes ei tahtnud mulle teatada, kelle poolt ta saadeti, ja kes mulle ütles, et ta sai käsu oma peremehelt...»

«Või oma perenaiselt,» katkestas d’Artagnan.

«See ei muuda asja,» ütles Aramis punastades, «...ja kes mulle ütles, et ta sai käsu oma perenaiselt viia see hobune minu talli, kuid mulle mitte öelda, kelle poolt see on.»

«Ainult poeetidega juhtuvad sellised asjad,» lausus Athos tõsiselt.

«Hästi, see teeb asja lihtsamaks,» ütles d’Artagnan. «Kummal hobusel te ratsutate, kas sellel, mille te ostsite, Bi sellel, mis teile kingiti?»

««Kahtlemata sellel, mis mulle kingiti. Te saate ju aru, d’Artagnan, et ma ei või teha sellist ülekohut...»

«.. . tundmatule kinkijale,» sõnas d’Artagnan.

«Või salapärasele kinkijannale,» ütles Athos.

«Hobune, mille te ostsite, ei ole teile enam vajalik?»

«Peaaegu mitte.»

«Ja te valisite selle ise välja?»

«Suurima hoolega! Te ju teate, et ratsaniku julgeolek sõltub peaaegu alati tema hobusest.»

«Hästi, loovutage ta mulle-hinna eest, mis ta teile Maksma läks.»

417

«Ma tahtsin teda teile pakkuda, kallis d'Artagnan, jättes teile vabad käed selle tühiasja tasumise suhtes.»

«Ja kui palju ta teil maksis?»

«Kaheksasada liivrit.»

«Siin on nelikümmend kahepistoolist, kallis sõber,» ütles d'Artagnan, võttes taskust nimetatud summa. «Ma tean, et sellises rahas makstakse teie poeemide eest.»

«Te olete siis rikas?» küsis Aramis. «Rikas, ülirikas, mu kallis!»

Ja d'Artagnan kõlistas taskus ülejäänud pistoole.

«Saatke oma sadul musketäride kasarmusse ja teie hobune tuuakse siia koos meie omadega.»

«Väga hea, kuid varsti on kell viis, teeme kiiresti!»

Veerand tundi hiljem ilmus Ferou tänava, ühes otsas nähtavale Porthos kaunil täkul; Mousqueton järgnes talle väikesel ilusal overni hobusel. Porthos säras rõõmust .ja uhkusest.

Samal ajal saabus tänava teisest otsast Aramis suurepärasel inglise lahinguhobusel. Bazin järgnes talle ruaani hobusel, hoides päitseidpidi võimast meklenburglast: see oli d'Artagnani ratsu.

Mõlemad musketärid kohtusid uksel, Athos ja d'Artagnan jälgisid neid aknast.

«Pagana pihta!» ütles Aramis. «Teil on seal ju suurepärane hobune, kallis Porthos!»

«Jah,» vastas Porthos, «see on hobune, mis mulle kohe algul saadeti; daami mehe rumala nalja tõttu asendati aga teisega. Kuid meest karistati ja mina olen täiesti rahuldatud.»

Siis jõudsid Planchet ja Grimaud omakorda kohale, talutades käekõrval oma peremeeste hobuseid. D'Artagnan ja Athos läksid alla, ronisid sadulasse ja kõik neli asusid teele: Athos hobusel, mille ta sai tänu oma naisele, Aramis hobusel, mille ta sai tänu oma armukesele, Porthos hobusel, mille ta sai tänu oma advokaadiemandale, d'Artagnan hobusel, mille ta sai tänu oma heale õnnele, parimale armukesele, millist võib leida.

Teenrid järgnesid oma peremeestele.

Nagu Porthos oli arvanud, jättis ratsanike rongkäik hea mulje ja kui proua Coquenard oleks sattunuid Porthose

418

teele ja oleks näinud ta suursugust ilmet, kui ta ratsutas oma ilusal hispaania täkul, ei oleks ta kahetsenud aadrilaskmist, mida ta oli teostanud oma mehe raha-kirstu kallal.

Louvre'i lähedal kohtasid neli sõpra härra de Treville'i, kes tuli tagasi Saint-Germainist. Ta peatas nad, et avaldada oma vaimustust nende varustuse üle, ning ühe hetke jooksul kogunes nende ümber mõnisada ringiluusijat.

D'Artagnan kasutas juhust, et rääkida härra de Treville'iga suure punase pitsati ja hertsogliku vapiga kirjast; teisest kirjast ta arusaadavalt ei hinganudki.

Härra de Treville kiitis tema poolt vastuvõetud otsuse heaks ia kinnitas, et kui d'Artagnan järgmisel päeval pole välja ilmunud, leiab ta kindlasti võimaluse teda üles leida, ükskõik kus ta ka viibiks.

Sel hetkel lõi Samaritaine'i tornikell kuus, neli sõpra vabandasid endid kohtamisega ja lahkusid härra de Treville'ist.

Kapates jõudsid nad Chaillot' teele. Päev hakkas loojuma. Tõllad sõitsid ühes ja teises suunas. CArtagnan, keda paari sammu kauguselt valvasid ta sõbrad, heitis uurivaid pilke tõldade sisemusse, kuid ei märganud ühtegi tuttavat nägu.

Lõpuks pärast veerandtunnilist ootamist, kui oli juba täielik videvik, ilmus kiirel sõidul Sevres'i teelt tõld. Eelaimus ütles d'Artagnanile, et selles tõllas on isik, kes kutsus teda kohtamisele. Noormees oli isegi üllatunud, tundes oma südant kõvasti põksumas. Peaaegu samal hetkel ilmus eesriiete vahelt naise pea, kaks sõrme huultel, nagu nõudes vaikimist või nagu saates suudlust. D'Artagnan hüüatas rõõmust see naine, õigemini see nägemus sest tõld oli möödunud viirastusliku kiirusega oli proua Bonacieux.

Tahtmatu liigutusega ja hoolimata saadud soovitusest kannustas d'Artagnan hobust galopile ja jõudis mõne hüppega tõllale järele, kuid aken oli juba täielikult kaetud — nägemus oli kadunud.

BSiis meenus d'Artagnanile soovitus: «Kui teile on armas teie elu ja nende isikute elu, kes teid armastavad, ärge tehke ühtki liigutust, nagu ei oleks te midagi näinud.»

419

Nii peatus ta kartusest mitte enda, vaid vaese naise pärast, kes ilmselt oli temale seda kohtumist määrates enese suurde hädaohtu asetanud.

Tõld jätkas oma teed ikka endise kiirusega, jõudis Pariisi ja kadus.

D'Artagnan oli jäänud hämmastunult samale paigale, teadmata, mida mõelda. Kui see oli proua Bonacieux ja kui ta tuli tagasi Pariisi, milleks siis see hetkeline kohtumine, milleks see lihtne pilkude vahetus, milleks see vaevumärgatav suudlus? Kui see aga ei

olnud tema — mis oli ka võimalik, sest pimeduse tõttu võis kergesti eksida — kui see ei olnud tema, kas see ei olnud siis tema vastu suunatud intriigi algus, kus kasutati söödana naist, kelle kohta teati, et d'Artagnan teda armastab.

Kolm kaaslast lähenesid temale. Kõik kolm olid hästi näinud naise pead eesriiete vahel, kuid ükski neist, välja arvatud Athos, ei tundnud proua Bonacieux'd. Athose arvates oli see muide kindlasti tema, kuid olles vähem kui d’Artagnan huvitatud sellest kaunist näokesest, oli talle paistnud, et tõlla sügavuses oli veel teine pea, nimelt ühe mehe oma.

«Kui see on nii,» ütles d’Artagnan, «siis viivad nad kindlasti teda üle ühest vanglast teise. Mida nad ometi tahavad teha selle vaese olendiga ja kas ma kunagi kohtun temaga?»

«Sõber,» ütles Athos tõsiselt, «pidage meeles, et surnud on ainsad, keda ei saa maa peal kohata. Teie teate sellest üht-teist nii nagu minagi. Niisiis, kui teie armastatu ei ole surnud, kui see oli tema, keda me äsja nägime, sijs leiate ta varem või hiljem. Ja mü jumal,» lisas ta talle omase inimvihkaja häälevarjundiga, «see võib juhtuda võib-olla varem, kui te seda tahaksite.»

Kell lõi pool seitse, tõld oli määratud kohtamisele paarkümmend minutit hilinenud. D’Artagnani sõbrad meenutasid talle, et tal seisis ees visiit, ja ütlesid, et veel on aeg sellest loobuda.

Kuid d’Artagnan oli niisama kangekaelne kui uudishimulik. Ta oli kindlalt otsustanud minna Palais,-Cardinali ja kuulda saada, mida soovis talle öelda Tema Eminents. Miski ei saanud muuta ta otsust.

420

Jõuti Saint-Honore tänavale ja Palais-Cardinali väljakul leidsid nad eest kaksteist kohalekutsutud musketäri, kes jalutasid, oodates oma seltsimehi. Alles seal seletati neile, milles seisab asi.

D’Artagnan oli hästi tuntud kuninglike musketäride kuulsas väerühmas ning teati, et ta kord asub seal omale kohale. Nii vaadati talle juba nüüd kui seltsimehele. Sellest tuleneski, et kõik nõustusid meeleldi ülesandega, mis neile oli usaldatud, seda enam, et kõikide eelduste kohaselt seisis asi vingerpussi mängimises kardinalile ning tema meestele ja selliste ettevõtete peale olid need väärikad aadlikud alati valmis.

Athos jaotas musketärid kolme rühma: üht rühma asus ta juhtima ise, teise usaldas Aramisele ja kolmanda Porthosele; siis asus iga rühm ühe väljapääsu juures varitsema.

D’Artagnan aga astus vapralt peauksest sisse. Kuigi ta tundis end tugevasti kaitstuna, ei suutnud ta alla suruda rahutust, minnes samm-sammult mööda suurt treppi üles. Tema käitumine mileedi suhtes sarnanes natuke reetmisega ja tal oli kahtlus, et seda naist ja kardinali ühendasid poliitilised sidemed. Peale selle oli de Wardes, keda ta just eriti hästi polnud kohelnud, Tema Eminentsi truu pooldaja ja d’Artagnan teadis, et kui Tema Eminents kohtles julmalt oma vaenlasi, oli ta seda tugevamini seotud oma sõpradega.

«Kui de Wardes on jutustanud kogu meie loo kardinalile, milles muide ei ole kahtlust, ja kui ta tundis mu ära, mis on täiesti võimalik, siis pean ma enesele vaatama kui hukkamõistetule,» mõtles d’Artagnan pead raputades. «Kuid miks ootas ta tänaseni? See on üsna lihtne — mileedi kaebas talle minu peale oma silmakirjalikus valus, mis muudab ta nii huvitavaks, ja see viimane kuritegu ajas pilli lõhki. Õnneks,» oli ta järgmine mõte, «on mu head sõbrad all ja nad ei lase mind ära viia, ilma et nad mind ei kaitseks. Siiski ei suuda härra de Treville’i musketäride väeosa üksi sõdida kardinaliga, kelle valduses on

kogu Prantsusmaa jõud ja kelle ees kuninganna on võimetu ning kuningas tahtejõuetu. D’Artagnan, mu sõber, sa oled vapper, sul on suurepärased võimed, kuid naised saavad sulle hukatuseks!»

421

Jõudes selle kurva järelduse juurde, astus ta esikusse. Ta andis oma kirja uksehoidjale, kes juhatas ta ootesaali ja kadus palee sisemusse.

Ootesaalis oli viis või kuus kardinali kaardiväelast. Tundes ära d'Artagnani ja teades, et tema oli haavanud Jussaci, vaatasid nad teda iseäraliku naeratusega.

See naeratus näis d'Artagnanile halvaendelisena. Kuid meie gaskoonlast oli raske araks teha või õigemini, tänu suurele uhkusele, mis on omane sealt maalt pärinevatele inimestele, ei lasknud ta kergesti välja paista seda, mis toimus ta hinges — juhul kui see, mis seal toimus, sarnanes kartusega. Nii seadis ta enese uhkelt, käsi puusas, härraste kaardiväelaste ette ootama asendis, milles ei puudunud suursugusus.

Uksehoidja sisenes ja andis d'Artagnanile märku, et ta talle järgneks. Noormehele näis, et jälgides tema eemaldumist, sosistasid kaardiväelased omavahel.

Ta läbis koridori ja suure salongi, astus raamatukokku ja leidis enese mehe eest, kes istus kirjutuslaua taga ja kirjutas.

Uksehoidja juhatas ta sisse ja eemaldus sõnalausumata. D'Artagnan seisis ja uuris meest.

Ta arvas algul, et tal on tegemist mõne toimikut uuriva kohtunikuga, kuid siis märkas ta, et mees, kes istus laua taga, kirjutas või pigemini parandas ebavõrdse pikkusega värsiridu, skandeerides sõrmedel sõnu. D'Artagnan nägi, et ta seisab luuletaja ees. Hetke pärast sulges luuletaja oma käsikirja, mille kaanele oli kirjutatud «Mirame, tragöödia viies vaatuses», ja tõstis pea.

CArtagnan tundis ära kardinali.

X KOHUTAV NÄGEMUS.

1

Kardinal toetus küünarnukiga käsikirjale ja põsega käele ning vaatas hetke noormeest. Kellelgi ei olnud nii sügavalt uurivat pilku kui kardinal de Richelieu 1 ja d'Ärtagnan tundis, kuidas see pilk tekitas temas otsekui palaviku.

422

Seejuures säilitas ta siiski külma rahu, hoides käes kübarat ja oodates liigse uhkuseta, kuid ka liigse alandlikkuseta, nii ilal Tema Eminents suvatseb alustada vestlust.

«Härra,» küsis kardinal, «kas te olete Béarni d'Artagnan?»

«Jah, Monseigneur,» vastas noormees.

«Tarbes'is ja selle ümbruses on palju d'Artagnane, millisesse harusse kuulute teie?»^

«Mina olen selle d'Artagnani poeg, kes võttis osa usu-

423

sõdadest suure kuninga Henriga, Tema Kõrgeaususe Majesteedi isaga.»

«Nii-nii. See olite teie, kes seitse-kaheksa kuud tagasi lahkus oma kodukohast, et tulla pealinna õnne otsima?»

«Jah, Monseigneur.»

«Te tulite Meung'i kaudu, kus teiega juhtus midagi, ma ei mäleta enam, mis see just oli — ühe sõnaga — midagi.»

«Monseigneur, minuga juhtus ...» seletas dArtagnan.

«Pole vaja, pole vaja,» sõnas kardinal naeratusega, mis ütles, et ta tundis seda lugu niisama hästi kui see, kes tahtis talle seda jutustada. «Teid soovitati härra de Tréville'ile, eks ole?»

«Jah, Monseigneur, kuid just selles õnnetus Meung'i loos ...»

«Kadus kiri,» jätkas Eminents, «jah, ma tean seda. Kuid härra de Tréville on osav inimestetundja, kes näeb esimesest pilgust, kellega tal on tegemist, ja ta suunas teid oma sugulase väeossa, andes teile lootust, et te varem või hiljem astute musketäride ridadesse.»

«Monseigneur on hästi informeeritud,» ütles d'Artagnan.

«Sellest ajast peale on teiega juhtunud väga mitmesuguseid seiklusi: te jalutasite Chartreux' kloostri taga ühel päeval, kui teil oleks parem olnud viibida mujal. Edasi tegite te oma sõpradega retke Forge'i tervisvetele. Nemad peatusid teel, teie aga jätkasite teekonda. See on täiesti arusaadav — teil oli asjatoimetusi Inglismaal.»

«Monseigneur,» ütles d'Artagnan täiesti jahmunult, «ma tahtsin sõita ...»

«Jahile, Windsori või kuhugi mujale, see ei lähe kellelegi korda. Kuid mina tean seda, sest minu seisukoht nõuab, et ma kõike teaksin. Sealt tagasi jõudes võttis teid vastu üks väga kõrgelseisev isik ja ma näen rõõmuga, et te olete säilitanud mälestuseseme, mille ta teile andis.»

D'Artagnan püüdis kiiresti kuninganna poolt saadud, teemanti pöörata kiviga sissepoole, kuid oli juba hilja.

«Järgmisel päeval külastas teid de Cavois,» jätkas kardinal. «Ta palus teid tulla paleesse, teie ei vastanud sellele külastusele ja tegite sellega vea.»

424

«Monseigneur, ma kartsin, et olin sattunud teie pahameele alla.»

«Aga mispärast, mu härra? Seepärast, et olite täitnud ma ülemuste korraldusi suurema oskuse ja suurema vap-usega, kui seda oleks teinud mõni teine? Sattuda minu eelepaha alla, kui te olete hoopis ära teeninud kiituse? Ma karistan neid, kes ei allu korraldustele, aga mitte leid, kes nagu teie, alluvad ... liiga hästi... Ja tõendueks — meenutage päeva, kus ma lasksin teile öelda, et e tuleksite mind külastama, sorige oma mälus — mis htus samal õhtul?»

See oli õhtu, kus leidis aset proua Bonacieux' röövime. DArtagnan võpatas ja meenutas, et pool tundi gasi oli vaene naine temast möödunud ja et ta viidi ära kahtlemata sama võimu poolt, mis oli teda sundinud kaduma.

«Lõpuks,» jätkas kardinal, «kuna ma ei kuulnud juba mõnd aega teist räägitavat, tahtsin ma teada, millega te tegelete. Muide, te olete mulle mõningat tänu võlgu, sest olete arvatavasti ka ise märganud, kuidas teid kõikides olukordades säästeti.»

DArtagnan kummardas aupaklikult.

«Selle põhjuseks ei olnud üksnes loomupärane õiglusetunne, vaid ka see, et mul oli teie suhtes väike plaan.»

DArtagnan üllatus ikka enam ja enam.

«Ma tantsin teid selle plaaniga tutvustada sel päeval, kui te saite mu esimese kutse, kuid te ei tulnud. Õnneks ei ole midagi selle viivituse tõttu kadunud ja täna te kuulete sellest. Istuge sinna minu vastu, härra d’Artagnan, te olete küllalt auväärne aadlik, et mitte kuulata püsti seistes.»

Ja kardinal osutas toolile. Noormees, kes oli nii üllatunud sellest, mis toimus, taipas alles siis, kui ta kaasvestleja taile teist korda märku andis.

«Te olete vapper, härra dArtagnan,» jätkas Eminents, «ja mis veel tähtsam, te olete ettevaatlik. Ma armastan pea ja südamega mehi. Ärge ehmuge,» ütles ta naeratades, «südamega meeste all mõtlen ma julgeid mehi. Kuid noor, nagu teie, ja vaevalt ellu astunud, on teil võimsaid vaenlasi. Kui te ei ole ettevaatlik, hukutavad nad teid.»

425

«Jah, Monseigneur,» vastas noormees, «ja kahtlemata väga kergesti, sest nemad on tugevad ja hea seljatagusega, kuna mina olen üksi.»

«Jah, see on tõsi, kuid kuigi te olete üksi, olete siiski juba palju korda saatnud ja teete veelgi rohkem, ma ei kahtle selles. Siiski ma arvan, et te vajate juhtimist sellel seiklusrikkal teel, mille olete valinud, sest kui ma ei eksi, tulite Pariisi auahne kavatsusega leida siit õnne.»

«Ma olen meeletute lootuste eas, Monseigneur,» ütles d'Artagnan.

«Meeletud lootused on vaid rumalate jaoks, härra, teie aga olete arukas. Muide, mida te ütleksite lipniku auastme kohta minu kaardiväes ja kompanii juhtimise kohta pärast sõjakäiku?»

«Oo, Monseigneur!»

«Te olete nõus, eks ole?»

«Monseigneur,» kordas D'Artagnan segaduses.

«Kuidas, te keeldute?» hüüatas kardinal üllatunult.

«Ma kuulun Tema Majesteedi kaardiväkke, Monseigneur, ja mul ei ole mingit põhjust rahulolematuseks.s

«Kuid mulle näib,» ütles Eminents, «et minu kaardiväelased on ka Tema Majesteedi kaardiväelased ja et teenides prantsuse korpuses teenitakse kuningat.»

«Monseigneur, Teie Eminents ei saanud õigesti aru minu sõnadest.»

«Te soovite ettekäänet, eks ole? Saan aru. Tõesti, see ettekääne on teil olemas. Kõrgendus, sõjaretk, mis algab, sobiv juhus, mille ma teile võimaldan — see on kõik teistele, teile aga on hädavajalik omada kindlat kaitset, sest on hea, kui te teate, härra d'Artagnan, et ma olen saanud raskeid süüdistusi teie vastu — teie ei pühenda oma päevi ja öid jäägitult kuninga teenimisele.»

D'Artagnan punastas.

«Lisaks,» jätkas kardinal, asetades käe paberikuhjale, «on mul siin terve kaust, mis käib teie kohta, kuid enne kui asun seda lugema, tahtsin ma teiega vestelda. Ma tunnen teid kui otsustusvõimelist meest ja kui teid õigesti juhtida, võivad te teened teile halva asemel palju kasu tuua. Niisiis mõtelge järele ja otsustage!»

«Teie headus viib mind segadusse, Monseigneur,» vastas d'Artagnan, «ja ma tunnen Teie Eminentsis avarat

426

hinge, mis muudab mu väetiks ussikeseks, kuid kui Monseigneur lubab mulle avameelselt rääkida ...»

D'Artagnan peatus.

«Jah, rääkige!»

«Niisiis, ma ütleksin Teie Eminentsile, et kõik minu sõbrad on musketärid ja kuninga kaardiväelased ja et minu vaenlased on saatuse pilkena Teie Eminentsi juures. Nii ei oleks ma siin teretulnud ja oleksin seal põlastusväärne, kui ma nõustuksin sellega, mida Monseigneur mulle pakub.»

«Kas teis tärkas juba ülbe mõte, et ma ei paku teile niipalju, kui te väärite, härra?» küsis kardinal põlgliku naeratusega.

«Monseigneur, Teie Eminents on sada korda liiga lahke minu vastu ja ma mõtlen hoopis vastupidi, et ma ei ole veel küllalt teinud, et väärida seda headust. La Rochelle'i piiramine seisab ees, Monseigneur. Ma teenin Teie Eminentsi silmade all ja kui mul on õnn sellel piiramisel käituda nõnda, et nende silmade pilk langeb minule, siis on mul hiljem seljataga vähemasti mõni silmapaistev tegu, et õigustada seda soosingut, millega soovitakse mind austada. Kõik peab toimuma omal ajal, Monseigneur, Võib-olla hiljem on mul selleks moraalne õigus, praegu näib see enese müümisena.»

«Tähendab, te keeldute mind teenimast, härra,» ütles kardinal pahameelega, millest tungis läbi siiski midagi lugupidamisetaolist. «Jääge siis vabaks ja säilitage oma vihkamised ja oma sümpaatiad.»

«Monseigneur...»

«Hästi, hästi,» ütles kardinal, «ma ei vihka teid seepärast, kuid te saate aru, on küllalt, kui kaitstakse oma sõpru ja tasutakse nende teeneid; oma vaenlaste vastu ei tunta mingeid kohustusi. Siiski soovitaksin ma teil ennast hoida, härra d'Artagnan, sest sellest hetkest peale, kui ma oma kaitsva käe teie pealt eemaldan, ei annaks tna teie elu eest ühtegi krossi.»

«Ma püüan, Monseigneur,» vastas gaskoonlane suursuguse kindlusega.

«Mõelge hiljem, ühel teatud hetkel, kui teiega juhtub õnnetus,» ütles Richelieu paljutähendavalt, «et see olin

427

mina, kes teid otsis ja kes tegi kõik, mis ta suutis, et see õnnetus teid ei tabaks.»

«Tulgu mis tuleb, ma olen igavesti tänulik Teie Eminentsile selle eest, mis ta praegu tegi minu heaks,» ütles d'Artagnan, asetades käe rinnale ja kummardades.

«Hea küll, nagu te ütlesite, härra dArtagnan, näeme me teineteist jälle pärast sõjaretke. Ma jälgin teid, sest ma olen seal,» jätkas kardinal, näidates d'Artagnanile suurepärast relvastust, mida ta pidi kandma, «ja tagasi-jõudnult, noh, siis õiendame arved.»

«Oo, Monselgneur,» hüüatas dArtagnan, «säästke mind oma ebasoosingu raskuse eest, jääge erapooletuks, Monselgneur, kui te leiate, et ma käitun kui aumees.»

«Noormees,» ütles Richelieu, «kui mul avaneb võimalus teile veel kord korrata seda, mida ütlesin täna, ma luban, et teen seda.»

See Richelieu viimane lause väljendas hirmsat kahtlust, see vapustas dArtagnani enam, kui seda oleks teinud ähvardus, sest see oli hoiatus. Kardinal püüdis niisiis teda hoida mingisugusest õnnetusest, mis teda ähvardas. Ta avas suu, et vastata, kuid suursuguse käeliigutusega saatis kardinal ta ära.

DArtagnan väljus, kuid ukse juures oleks vaprus temast peaaegu kadunud ja vähe puudus, et ta oleks tagasi läinud. Kuid ta vaimusilma ette kerkis Athose range ja tõsine kuju: kui ta sõlmiks kardinaliga selle lepingu, mille viimane talle ette pani, ei ulataks Athos talle enam kätt ja ütleks temast lahti.

See kartus hoidis teda tagasi — selline on tõesti suure isiksuse mõju oma ümbrusele.

DArtagnan läks alla sama treppi mööda, kuseta oli tulnud, ja leidis ukse eest Athose ning neli musketäri, kes ootasid ta tagasijõudmist ja hakkasid juba muret tundma. DArtagnan rahustas neid mõne sõnaga ja Planchet jooksis teatama teistele vahipostidele,

et pole enam põhjust kauem valvata, sest ta peremees on elusalt ja tervelt Palais-Cardinalist väljunud.

Jõudnud tagasi Athose juurde, pärisid Aramis ja Port-hos selle kummalise kohtumise põhjuste järele, kuid dArtagnan ütles neile vaid, et härra de Richelieu kutsus teda

428

selleks, et pakkuda lipniku auastet oma kaardiväes, ja et ta oli loobunud.

«Ja teil oli õigus,» hüüdsid nagu ühest suust Porthos ja Aramis.

Athos vajus sügavaisse mõtteisse ja ei vastanud idagi. Kuid kui nad jäid üksi, ütles ta:

«Te tegite seda, mida pidite tegema, kuid võib-olla tegite valesti.»

DArtagnan ohkas, sest see hääl vastas salajasele häälele tema sisemuses, mis taile ütles, et teda ootavad uured õnnetused.

Järgmine päev möödus sõidu ettevalmistustes. DArtagnan läks härra de Treville'i juurde jumalaga jätma. Siis arvati veel, et kaardiväelaste ja musketäride lahusolek tuleb lühike — sel päeval oli kuningas parlamendis, lahkuma pidi ta järgmisel päeval. Nii piirdus härra de Treville vaid küsimusega, kas ta saab d’Artagnani aidata, kuid viimane vastas uhkelt, et tal on kõik, mida ta vajab.

Öö ühendas sõpradeks saanud seltsimehi härra des Essarts'i kaardiväest ja härra de Treville'i musketäride väeosast. Lahkuti teadmata, millal ja kas üldse kohtutakse. Öö oli üks kärarikkamaid, nagu võib arvata, sest sellisel juhul ei saa võita raskeimat muret muul viisil kui ülima muretusega.

Järgmisel päeval lahkusid sõbrad trompeti esimeste helide juures üksteisest, musketärid ruttasid härra de Treviville’i, kaardiväelased härra des Essarts’i kasarmutesse. Kumbki ülemus viis oma väeosa Louvre'isse, kus kuningas teostas ülevaatuse.

Kuningas oli kurb ja näis haigena, see vähendas veidi ta korki ilmet. Tegelikult oligi tal eelmisel päeval keset parlamendi-istungit tõusnud palavik. Siiski ei olnud ta muutnud otsust samal õhtul lahkuda ja hoolimata nõuannetest, mis talle anti, tahtis ta oma väed üle vaadata, lootes tahtepingutusega võita haigust, mis hakkas temas võimust võtma.

Pärast ülevaatust asusid kaardiväelased üksi teele, musketärid pidid minema koos kuningaga. See võimaldas Porthosel teha oma suurepärases varustuses ringikese Ours’i tänaval.

429

Advokaadiemand nägi teda mööduvat uues mundris oma kaunil hobusel. Ta armastas selleks Porthost liiga palju, et lasta tal niiviisi lahkuda. Ta andis talle märku hobuselt maha tulla ja tema juurde sisse astuda. Porthos oli suurepärane: ta kannused kõlisesid, raudsärk säras, mõõk lõi uhkelt vastu sääri. Porthos sarnanes nii väga kõrilõikajaga, et sel korral ei tekkinud kirjutajatel mingit soovi tema üle naerda.

Musketär juhatati isand Coquenard'i juurde, kelle pisikesed hallid silmad põlesid vihast, nähes oma sugulast hiilgavat üleni uues varustuses. Teda rahustas sisemiselt vaid üks asjaolu — see, et kõikjal räägiti, kui raske tuleb see sõjakäik, ja ta lootis vaikselt südame põhjas, et Porthos saab lahingus surma.

Porthos jättis isand Coquenard'iga viisakalt jumalaga, isand Coquenard soovis talle igati edu. Proua Coque-nard aga ei suutnud oma pisaraid tagasi hoida, kuid .ta kurvastusest ei tehtud mingeid halbu järeldusi, sest teati, kui tugevasti oli ta seotud oma sugulastega, kelle pärast tal alati oli olnud ägedaid vaidlusi oma mehega.

Kuid tõeline jumalagajätt toimus proua Coquenard'i toas — see oli südantlõhestav.

Niikaua kui advokaadiemand suutis jälgida silmadega oma armsamat, lehvitas ta talle taskurätikuga, kummardudes aknast välja ja nagu tahtes sealt alla viskuda. Porthos võttis kõik need armastuse märgid vastu kui mees, kes on selliste stseenidega harjunud. Alles ümber tänavanurga pöördudes kergitas ta oma kübarat ja lehvitas seda jumalagajätuks.

Mis puutub Aramisesse, siis kirjutas ta pika kirja. Kellele? Keegi ei teadnud seda. Kõrvaltoas ootas Ketty, kes pidi samal õhtul sõitma Tours'i.

Athos jõi väikeste sõõmudena viimast pudelit oma hispaania veinist.

Sel ajal asus d'Artagnan oma väeosaga juba teele.

Jõudes Saint-Antoine'i eeslinna, pöördus ta, et vaadata rõõmsalt Bastille'd. Kuid kuna see oli üksnes Bastille, mida ta vaatas, siis ei märganud ta mileedit, kes võigul hobusel ratsutades näitas teda kahele kahtlase välimusega mehele, kes kohe lähenesid, et teda paremini silmitseda. Nende küsivatele pilkudele vastas mileedi, et

430

see oli õige mces. Siis, Olles kindel, et ei võinud enam juhtutuda rningit eksitust tema käskude täitmisel, kannustas mileedi hobust ja kadus.

Mõ1emad mehed järgnesid väeosale ja jõudes välja Saint-Antoine'i eeslinnast, istusid nad saduldatud hobustele, keda hoidis neid ootav livreeta teener.

XI LA ROCHELLET PIIRAMINE.

La Rochelle'i piiramine oli Louis XIII valitsemisaja suuremaid poliitilisi sündmusi ja kardinali suuremaid sõjalisi ettevõtteid. On huvitav ja isegi vajalik sellest mõni sõna rääkida. Seda enam, et La Rochelle'i piiramise mõningad üksikasjad on lähedalt seotud meie looga, ja pe ei saa nendest vaikides mööda minna. Kardinali poliitilised kaalutlused olid piiramise alustamisel küllaltki tähtsad. Esitame algul need, siis asume tema erakaalutluste juurde, mis võib-olla ei mõjutanud Tema Emineiilsi sugugi vähem kui esimesed.

Suurematest linnadest, mis Henri IV oli andnud hugenottide valdusse, oli neile jäänud ainult La Rochelle. Järelikult tuli purustada see viimne kalvinismi kants, ohtlik taimelava, mis vahetpidamata kasvatas kodusõja ja väliste kallaletungide seemneid. Rahulolematud hispaanlased, inglased, itaallased, kõikidest rahvustest seiklejad, kõikidest usulahkudest õnneotsijad kogunesid esimesel kutsel protestantide lipu alla ja organiseerusid omamoodi laiaulatuslikuks ühenduseks, mille osad ulatusid Euroopa kõikidesse nurkadesse.

Seoses teiste kalvinistlike linnade hävinguga oli La Rohelle'i tähtsus tõusnud ning see kujunes tülide ja auahnete plaanide koldeks. Pealegi oli La Rochelle'i sadam inglastele viimseks avatud ukseks Prantsuse kuningriiki ja selle sulgemisega Inglismaale, meie põlisteele vaenlasele, viis kardinal lõpule Jeanne d'Arci ja hertsog de Guise'i töö.

Bassompierre, kes oli ühteaegu nii protestant kui katoliiklane - protestant veendumuse järgi ja katoliiklane kui

431

Püha Vaimu ordeni kavaler —, Bassompierre, sünnilt sakslane ja südamelt prantslane, kellel La Rochelle'i piiramisel oli juhatada oma väesalk, Bassompierre, kes tulistas samasuguseid protestantlikke aadlikke, nagu oli ta ise, ütles:

«Küll te näete, härrased, me oleme küllalt rumalad, et vallutada La Rochelle!»

Ja Bassompierre'il oli õigus: Re saare pommitamine ennustas talle Cevenne'i dragonnaadi; La Rochelle'i vallutamine oli eessõnaks Nantes'i edikti tühistamisele.

Aga nagu me märkisime, on kroonikakirjutajad sunnitud peale ajalukku kuuluvate ministrite kaalutluste, kes püüdsid kõike tasandada ja lihtsustada, tunnistama ka armunud mehe ja armukadeda võistleja väikesi plaane.

Kõik teavad, et Richelieu oli olnud armunud kuningannasse. Me ei tea, kas see armastus taotles ainult poliitilist eesmärki või oli lihtsalt üks neid sügavaid kiindumusi, mida prantsuse kuninganna äratas teda ümbritsevates inimestes. Nii või teisiti, igatahes oli Buckingham tema ees võidu saavutanud ja kahel või kolmel korral, eriti loos teemantripatsitega, tänu kolme musketäri ustavusele ja d'Artagnani vaprusele, tema üle julmalt naernud.

Seega ei seisnud Richelieu jaoks küsimus üksnes Prantsusmaa vabastamises vaenlasest, vaid ka kättemaksus võistlejale. Muide, kättemaks pidi olema võimas ja hiilgav, igas suhtes mehe vääriline, kes võitlusrelvana hoiab käes kogu kuningriigi jõude.

Richelieu teadis, et võitlus Inglismaaga tähendab võitlust Buckinghamiga, et võit Inglismaa üle tähendab(võitu Buckinghami üle ja lõpuks, et Inglismaa alandamine Euroopa silmis tähendab Buckinghami alandamist kuninganna silmis.

Buckinghami ajendiks olid täiesti samasugused eesmärgid kui kardinalil. Ta asetas küll esiplaanile Inglismaa au, kuid temagi taotles isiklikku kättemaksu.

Ühelgi juhul ei saanud Buckingham Prantsusmaale tagasi pöörduda saadikuna, seepärast tahtis ta tulla vallutajana.

Siit järeldub, et tõeliseks panuseks partiis, mida need

432

kaks võimsat kuningriiki mängisid ainult kahe armunud mehe meeleheaks, oli vaid kuninganna Anna pilk. Esimene võit kuulus Buckinghami hertsogile. Jõudnud otamatult Re saare juurde üheksakümne laeva ja ligikaudu kahekümne tuhande mehega, üllatas ta krahv e Toiraci, kes valitses saarel kuninga nimel. Pärast verist võitlust Buckingham maandus. Mainime möödaminnes, et selles võitluses langes parun de Chantal, jättes orvuna maha pooleteiseaastase tüdru-kukese.

Sellest tüdrukukesest sai hiljem proua de Sevigne.

Krahv de Toirac taandus garnisoniga Saint-Martini kindlusesse ja jättis sadakond meest väikesesse forti, mida nimetati La Pree fordiks.

See sündmus sundis kardinali kiirustama. Ja enne kui koos kuningaga jõudis asuda La Rochelle'i piiramist juhtima — mis oli juba otsustatud — saatis ta esimeste peratsioonide juhtimiseks ette Monsieur'. Samuti suunas lahinguareenile kõik tema käsutuses olevad väeosad. Eelväena saadetud väeossa kuulus meie sõber d'Artagnan.

Nagu juba märkisime, pidi kuningas järgnema kohe pärast parlamendi istungjärgu lõppu.   Kuid 23. juunil istungjärgu lõppedes tundis ta end halvasti. Sellele vaatamata tahtis ta teele asuda, ent tervise halvenemine sundis teda peatuma Villeroi's.

Kuid seal, kus peatus kuningas, peatusid ka musketärid. Seetõttu oli d'Artagnan, kes teenis lihtsalt kaardiväes, vähemalt ajutiselt lahutatud oma headest sõpradest Alhosest, Porthosest ja Aramisest. Lahusolek, mis oli talle vastumeelne, oleks kindlasti andnud põhjust tõeliseks rahutuseks, kui ta oleks võinud aimata, missugused Varjatud hädaohud teda ümbritsesid. Siiski jõudis ta ilma vahejuhtumiteta 10. septembri paiku 1627. aastal La Rochelle'i all asuvasse laagrisse. Seal oli olukord endine: Re saare peremehed, Buckinghami hertsog oma inglastega, jätkasid rünnakuid Saint-Martini kindlusele ja La Pree fordile, kuigi tulemusteta. Sõjategevus La Rochelle'i ümber oli alanud kaks-kolm päeva tagasi fordi parast, mille Angouleme'i hertsog oli lasknud ehitada linna lähistele.

433

Kaardiväelased härra des Essarts’i juhtimisel olid majutatud Minimes'i.

Kuid me teame, et unistades musketäride hulka kuulumisest, oli d'Artagnan harva sõbrustanud oma seltsimeestega. Seepärast oli ta üksik ja omaenese mõtete hoolde jäetud.

D'Artagnani mõtted ei olnud lõbusad. Kahe Pariisis veedetud aasta jooksul oli ta olnud segatud poliitilistesse intriigidesse. Tema eraasjad — nii armastuses kui ka karjääriredelil — ei olnud teinud erilisi edusamme.

Kõneldes armastusest, siis ainus naine, keda ta armastas, oli proua Bonacieux. Aga proua Bonacieux kadus jäljetult, ilma et d'Artagnan oleks suutnud avastada, mis temaga juhtus.

Kõneldes karjäärist, siis oli tema, vilets, muutunud kardinali vaenlaseks, mehe vaenlaseks, kelle ees värisesid kuningriigi kõige võimukamad isikud, alates kuningast.

See mees oleks võinud ta hävitada, ja siiski ei olnud kardinal seda teinud. D'Artagnani terav pilk märkas selles leebuses valguskiirt, mille kaudu ta nägi paremat tulevikku.

Ta oli endale muretsenud veel teise, nagu ta ise arvas, vähemohtliku vaenlase. Kuid ta tundis, et ka seda vaenlast ei tohi alahinnata: see vaenlane oli mileedi. '

Vastutasuna kõige selle eest omas ta nüüd kuninganna kaitse ja soosingu. Kuid kuninganna soosing oli tol ajal ainult lisapõhjuseks tagakiusamisele ja tema kaitse polnud kuigi tõhus. Seda tõestasid Chalais ja proua Bonacieux.

Nii oli ta ainukeseks võiduks kogu selle aja jooksul viie või kuue tuhande liivriline teemant, mida kandis sõrmes. Kuna dArtagnan ei võinud aga teemandist-lahkuda, kui tahtis seda tänutähte oma auahnete kavatsuste teostamiseks kunagi tulevikus kuninganna juures kasutada, siis oli kalliskivi vahepeal niisama väärtusetu kui kivikesed, mida ta jalge all tallas.

Me ütlesime — kivikesed, mida ta oma jalgadega tallas, sest d'Artagnan mõtiskles, jalutades üksinda mööda kaunist teekest, mis viis laagrist Angoutini külla. Mõtteisse süvenenult oli ta sattunud kaugemale, kui arvas, ja päev hakkas jõudma juba õhtule, kui talle loojuva

434

päikese viimaste kiirte all näis põõsastara tagant vastu säravat musketitoru.

D'Artagnanil oli terav silm ja taibukas mõistus. Ta sai aru, et musket ei olnud sinna tulnud üksi ja et see, kes teda kandis, ei olnud peitunud heki taha sõbralike kavatsustega. Nii otsustas ta jalgadele valu anda, kui ta tee teisel serval, kalju taga märkas teist musketitoru.

See oli ilmselt lõks.

Noormees heitis pilgu esimesele musketile ja märkas teatud rahutusega, et selle toru suunatakse temale. Kuid niipea kui ta nägi toru peatuvat, heitis ta pikali. Samal hetkel käis pauk ja vinguv kuul lendas üle tema pea.

Aega ei olnud kaotada, ühe hüppega oli d'Artagnan

435

püsti ja samal hetkel paiskas teise musketi kuul üles kivid sellelt kohalt, kus ta teel oli lamanud.

D'Artagnan ei kuulunud nende mõttetult vaprate inj. meste hulka, kes otsivad naeruväärset surma selleks, et nende kohta öeldaks: nad ei taganenud sammugi. Öigu. poolest ei võinudki siin enam olla tegemist vaprusega d'Artagnan oli sattunud püünisesse.

«Kui tuleb kolmas lask,» mõtles ta endamisi, «siis olen kadunud.»

Ja tuhatnelja põgenes ta laagri suunas, nagu nobeduse poolest nii kuulus gaskoonlane kunagi. Kuid hoolimata tema väledusest jõudis mees, kes esimesena oli tulistanud, uuesti laadida oma relva ning tulistas veel kord. Seekord sihtis ta nii hästi, et kuul läbis d'Artagnani kübara ja lennutas selle kümmekond sammu temast eemale.

Kuna dArtagnanil teine kübar puudus, siis korjas ta sellesama jooksu pealt üles Ta jõudis tugevasti lõõtsutades ja väga kahvatuna koju, ei öelnud kellelegi midagi, istus ja hakkas asja üle järele mõtlema.

Juhtumil võis olla kolm seletust.

Esimene ja kõige loomulikum: see võis olla rošelllaste lõks, kes ei oleks ä^a ütelnud mõne Majesteedi kaardiväelase tapmisest juba seepärast, et siis oleks olnud üks vaenlane vähem, ja lisaks sellele võis vaenlasel olla taskus ka hästi täidetud rahakott.

D'Artagnan võttis oma kübara, uuris kuuli auku ja raputas pead. See ei olnud musketi, vaid arkebuusi kuul. Juba lasu täpsus oli temas tekitanud kahtluse, et ei tulistatud tavalisest relvast. Niisiis polnud tegemist sõjalise vaenlase lõksuga — kuul oli kaliibriline.

See võis olla meeldiv meeldetuletus härra kardinalilt. Me mäletame, et samal hetkel, kui ta tänu õnnetoovale päikesekiirele märkas relva toru, mõtles ta parajasti imestusega Tema Eminentsi kannatlikkuse ü'e enda suhtes.

Kuid dArtagnan raputas uuesti pead. Inimeste puhul, kellele tal tarvitses vaid sõ-mega osutada, kasutas Tema Eminents harva selliseid vahendeid.

Tegemist võis olla mileedi kättemaksuga.

Ja see oli kõige tõenäolisem.

Ta püüdis asjatult meenutada mõrtsukate nägusid ja

436

riietust. Ta oli nende juurest nii kiiresti põgenenud, et puudus aeg midagi tähele panna.

«Ah, mu vaesed sõbrad,» sosistas d'Artagnan, «kus te olete? Ja kui väga ma leid praegu vajan!»

DArtagnan veetis öö väga rahutult. Kolm või neli korda ärkas ta võpatusega, kujutledes, et ta voodile läheneb mees, kes tahab teda pussitada. Siiski jõudis kätte päev, ilma et pimeduses oleks midagi juhtunud.

Ent d'Artagnan kahtles õigusega, et see, mis ei toimunud täna, ei ole jäänud veel tulemata.

D'Arlagnan jäi terveks päevaks tuppa, õigustades end sellega, et ilm oli halb.

Ülejärgmisel päeval anti kell üheksa kogunemissig-naal. Or!eans'i hertsog külastas valrooste. Kaardiväelased haarasid relvad ja rivistusid, d'Artagnan asus oma kohale seltsimeeste seas.

Monsieur ratsutas vägede eest läbi. Seejärel lähenesid talle kõrgemad ohvitserid, et teda tervitada. Teiste hulgas tegi seda ka kaardiväelaste kapten härra des Essarts. Hetke pärast näis dArtagnanile, nagu annaks härra des Essarts talle märku tulla lähemale. Kartes eksida, ootas ta oma ülemuselt uut märguannet. Seda korratigi ja ta astus rivist välja, et käsku vastu võtta.

«Kohe kutsub Monsieur üles vabatahtlikke ohtliku ülesande täitmisele, mis toob au neile, kes sellega toime tulevad. Ma andsin teile märku, et oleksite valmis.»

«Tänan, härra kapten,» vastas dArtagnan, kes ei soovinud midagi rohkem kui ülemjuhatajale silma paista. Rošelllased olid öösel tõepoolest välja tunginud ja tagasi võtnud bastioni, mille kuninglik armee vallutas kahe päeva eest. Oli vaja kaugele ette saata luurajad, et kindlaks teha, kui tugev oli bastioni kaitse.

Ja tõesti, mõne hetke pärast kõrgendas Monsieur häält ja ütles:

«Mulle oleks vaja selle ettevõtte jaoks kolm või neli vabatahtlikku, keda juhataks ustav mees.»

«Ustav mees on mul käepärast, Monsieur,» ütles härra des Essarts dArtagnanile osutades, «ja mis puutub net-jasse-viiesse vabatahtlikusse, siis tarvitseb Monsieur vaid teatada oma kavatsustest ja tal ei ole meestest puudust.»

437

«Vajan neli vabatahtlikku, kes oleks nõus tulema koos minuga surma!» hüüdis d'Artagnan, tõstes mõõga. Kaks tema kaaslast-kaardiväelast astusid kohe ette, nendega ühinesid veel kaks sõdurit ja nii oligi nõutud arv täis D'Artagnan lükkas kõik teised soovijad tagasi — ta ei tahtnud esimeste suhtes ebaõiglane olla.

Ei olnud teada, kas rošelllased olid pärast bastioni vallutamist selle evakueerinud või olid sinna jätnud garnisonid. Et asja kindlaks teha, oli vaja uurida tähendatud kohta küllaltki lähedalt.

D'Artagnan asus oma nelja kaaslasega teele mööda kaevikut. Kaks kaardiväelast sammusid temaga kõrvuti, sõdurid järgnesid neile.

Nii jõudsid nad kaeviku katte all ligi saja sammu kau-gusele bastionist. Pöördudes seal ümber, märkas dArtagnan, et sõdurid olid kadunud.

Ta arvas, et nad kartusest tahapoole jäid ja jätkas edasiliikumist.

Kaeviku käänakuni jõudes leidsid nad endid ligikaudu kuuekümne sammu kaugusel bastionist.

Ei olnud kedagi näha, bastion näis mahajäetuna.

Kolm uljaspead arutas, kas minna edasi, kui äkki suitsurõngas ümbritses kivihiiglast ja tosin kuule vilistas d'Artagnani ja ta kahe kaaslase ümber.

Nad said teada, mida olid soovinud: bastioni valvati. Pikem peatus selles ohtlikus kohas oleks olnud asjatu ettevaatamatus.

D'Artagnan koos kahe kaardiväelasega pöördus ümber ja alustas põgenemisega sarnanevat taganemist.

Jõudes kaeviku nurgani, mis oleks neile olnud kaitseks, kukkus üks kaardiväelane: kuul oli tunginud talle rindu. Teine jäi terveks ja puutumatuks ning jooksis edasi laagri suunas.

D'Artagnan ei tahtnud sel viisil oma kaaslast maha jätta ja kummardus, et teda üles tõsta ja aidata tal omadeni jõuda, kuid samal hetkel kostsid kaks lasku, üks kuul purustas haavatud kaardiväelasel pea ja teine põrkas vastu kaljut, möödudes d'Artagnanist kahe tolli kauguselt.

Noormees pöördus kiiresti, sest see kallaletung ei võinud tulla bastionist, mis oli varjatud kaevikunurgaga.

438

Talle tulid meelde mahajäänud sõdurid ja see omakorda meenutas talle üle-eelmise päeva mõrtsukaid. Seekord otsustas ta selgitada, milles asi seisab, ja langes seltsimehe laibale nagu surnu.

Ta nägi kohe kahte pead, mis tõusid mahajäetud valli tagant kolmekümne sammu kaugusel: need pead kuulusid meie kahele sõdurile. D'Artagnan ei olnud eksinud: mehed olid temale järgnenud vaid selleks, et teda tappa, lootes, et noormehe surm kantakse vaenlase arvele.

Kuna d'Artagnan võis olla ainult haavatud ja paljastada nende kuritöö, lähenesid nad, et talle lõppu peale teha. Õnneks langesid nad d'Artagnani kavaluse ohvriks ja jätsid relvad laadimata.

Kui nad olid temast kümne sammu kaugusel, tõusis dArtagnan, kes kukkudes oli hoolega mõõka hoidnud, ja kargas ühe hüppega nende juurde.

Mõrtsukad taipasid, et kui nad põgenevad laagri suunas ilma seda meest tapmata, annab la nad üles. Seepärast oli nende esimeseks mõtteks minna üle vaenlase poole. Üks neist võttis oma püssi torupidi nuiana pihku ja tahtis sellega d'Artagnanile hirmsat hoopi anda. DArtagnan päästis ennast hüppega kõrvale. Kuid nõnda andis ta röövlile tee vabaks, kes otsekohe tormas bastioni poole. Kuna bastioni kaitsjad rošelllased ei teadnud, milliste kavatsustega see mees neile läheneb, avasid nad tema peale tule ja ta kukkus tabatuna kuulist, mis purustas ta õla.

Vahepeal oli d'Artagnan sööstnud teise sõduri kallale ja ründas teda mõõgaga. Võitlus ei olnud pikk, nurjatul oli enesekaitseks vaid laadimata arkebuus. Kaardiväelase mõõk libises mööda kasutuks muutunud relva toru ja tungis mõrtsuka reide. Mees kukkus. D'Artagnan asetas talle kohe mõõgaotsa kõrile.

«Oo, ärge tapke mind!» hüüdis röövel. «Armu, armu, härra ohvitser, ma tunnistan teile kõik!»

«Kas sinu saladus väärib vähemasti seda, et ma su ellu jätan?» küsis noormees kätt tagasi tõmmates.

«Jah, kui te arvate, et elu on midagi väärt kahekümne kahe aastaselt, ja kui võib jõuda kaugele, olles kaunis ja vapper nagu teie.»

439

«Kõnele, nurjatu, kes käskis sul mind tappa,» küsis d'Artagnan.

«Üks naine, keda ma ei tunne, aga keda hüütakse mileediks.»

«Aga kui sa ei tunne seda naist, kuidas tead sa ta nime?»

«Mu kaaslane tundis teda ja hüüdis teda nii, tema ajas mileediga asju, mitte mina. Tal on isegi taskus kiri sellelt isikult. Otsustades selle järgi, mida ma kuulsin, peab kirjal olema teie suhtes suur tähtsus.»

«Aga kuidas sattusid sina kallaletungijaks?»

«Ta tegi mulle ettepaneku see töö sooritada kahekesi ja ma nõustusin.»

«Ja kuipalju andis ta teile selle kauni ettevõtte eest?»

«Sada luidoori.»

«Ohoo,» ütles noormees naeratades, «ilmselt olen ma tema silmis midagi väärt. Sada luidoori — see on juba midagi kahe teiesuguse närukaela jaoks. Nüüd ma saan aru, miks sa nõustusid. Ja ma annan sulle armu, aga ainult ühel tingimusel!»

«Ja nimelt?» küsis sõdur murelikult, nähes, et see lugu ei olnud veel lõppenud.

«Pead mulle muretsema kirja, mis on su kaaslase taskus.»

«Aga see on ju ainult teine viis mind tappa,» hüüdis röövel. «Kuidas saan ma minna tooma kirja bastioni tule alla?»

«Sa pead siiski minema kirja tooma, või ma vannun, sa sured minu käe läbi.»

«Armu, härra, halastage, palun noore naise nimel, keda te armastate. Te arvate võib-olla, et ta on surnud, aga ta ei ole seda,» hüüdis röövel ja langes põlvili, toetudes käele, sest verejooksust hakkas tal kaduma jõud.

«Ja kust sa tead, et on olemas noor naine, keda ma armastan ja keda ma pidasin surnuks?» küsis d'Artagnan.

«Kirjast, mis on mu kaaslase taskus.»

«Sa näed nüüd isegi, et ma pean kirja kätte saama,» ütles d'Artagnan. «Ei mingit viivitust, ei mingit kõhklust! Või muidu, kui vastik mulle ka ei oleks oma mõõka

440

teist korda määrida sinusuguse nurjatu verega, ma annan ausa inimese sõna ...»

Ja nende sõnade juures tegi d'Artagnan nii ähvardava liigutuse, et haavatu tõusis.

«Pidage, pidage,» hüüdis ta hirmu tõttu julgust kogudes. «Ma lähe ... ma lähen! ...»

D'Artagnan võttis sõduri arkebuusi, laskis tal ette inna ja lükkas teda mõõga otsaga oma kaaslase suunas.

Oli õudne vaadata, kuidas õnnetu, jättes teele veriseid jälgi, kahvatu hirmust eelseisva surma ees, katsus ärkamatuks jäädes ennast lohistada kahekümne ammu kaugusel lebava kaassüüdlase kehani. Hirm peegeldus nii selgelt sõduri külma higiga kaetud näol, et d'Artagnanil hakkas temast kahju. Põlastusega temale vaadates ütles ta:

«Olgu, ma näitan sulle, mis vahe on julge mehe ja sinusuguse argpüksi vahel. Jää siia, ma lähen!»

Ja kiirel sammul, valvsa pilguga vaenlast jälgides ja ära kasutades kõiki pinnase ebatasasusi, jõudis d'Artagnan teise sõdurini.

Ta võis kahel viisil jõuda eesmärgile: otsida sõdur kohapeal läbi või ta kaasa võtta, kasutades ta keha kilbina, et teda siis kaevikus läbi otsida. D'Artagnan eelistas teist moodust ja tõstis mõrtsuka õlgadele just samal hetkel, kui vaenlane andis tuld. Kerge tõuge, lihaseid läbiva kolme kuuli tume mütsatus, viimane karje ja surmaeelne värin tõestasid d'Ar-tagnanile. et mees, kes tahtis teda mõrvata, oli päästnud ta elu.

D'Artagnan jõudis tagasi kaevikusse ja heitis laiba surnukahvatu haavatu kõrvale.

Kohe asus ta läbiotsimisele: nahast tasku, rahakott, kus ilmselt oli osa summast, mille röövel oli saanud, ja täringud koos topsiga moodustasid surnu päranduse.

Ta jättis topsi ja täringud sinna, kuhu nad olid kukkunud, viskas rahakoti haavatule ja avas ahnelt tasku.

Mõnede tähtsusetute paberite keskelt leidis d'Artagnan kirja, mille pärast ta oli oma elu kaalule pannud.

«Kuna te kaotasite naise jäljed, kes on nüüd kindlas kohas kloostris, kuhu te ei oleks tohtinud tal jõuda

441

lasta, siis ärge laske nüüd vähemalt meest käest. Te teate, et mul on pikk käsi, vastasel korral maksate kallilt minult saadud saja luidoori eest.»

Allkirja ei olnud. Siiski oli kiri ilmselt mileedilt. Seepärast säilitas d'Artagnan selle kui süütõendi. Kindlalt varjendi nurga taha varjatult asus ta haavatut üle kuulama. Viimane tunnistas, et ta pidi koos äsja tapetud kaaslasega röövima noore naise, kes pidi lahkuma Pariisist La Villette'i värava kaudu. Kuid nad olid ühte kõrtsi jooma jäänud, hilinesid seetõttu kümme minutit ning ei saanud tõlda enam kätte.

«Mida te oleksite teinud selle naisega?» küsis d'Artagnan ahastusega.

«Pidime ta viima ühte majja Place Royale'il,» ütles haavatu.

«Jaa, jaa,» sosistas d'Artagnan, «nii see on, mileedi enese juurde.»
Noormees võpatas, taibates, milline koletu kätte-maksujanu tõukas seda naist hukkama teda nagu kõiki neid, kes mileedit armastasid. Ta mõistis, kui palju pidi mileedi teadma õukonna intriigidest, et ta võis kõigele jälile saada. Kahtlemata sai ta oma teated tänu kardinalile.
Kuid kogu selle asja juures taipas dArtagnan tõelise rõõmuga, et kuningannal oli õnnestunud avastada vangla, kus vaene proua Bonacieux lunastas oma ohvrimeelsust, ja et kuninganna oli ta sealt päästnud. See selgitas kirja saamise noorelt naiselt ja tema viirastusliku läbisõidu Chaillot' teed kaudu.
Nagu Athos oli ennustanud, avaneski nüüd võimalus proua Bonacieux üles leida, sest ükski klooster polnud vallutamatu.
See mõte lepitas dArtagnani lõplikult. Ta pöördus haavatu poole, kes jälgis rahutult ta ilmet, ja ulatas talle käsivarre.
«Lähme,» ütles ta, «ma ei taha sind niiviisi maha jätta. Toetu minule ja pöördume tagasi laagrisse.»
«Jah,» ütles haavatu, kes vaevalt suutis uskuda sellist suuremeelsust, «aga kas mitte selleks, et mind, üles puua lasta?»
442
«Sul on minu sõna,» vastas d'Artagnan, «ma kingin sulle teist korda elu.»
Haavatu langes põlvili ja suudles uuesti oma päästja jalgu, aga dArtagnan, kellel ei olnud enam mingit põhjust jääda vaenlasele nii lähedale, katkestas ta tänuavaldused.
Esimese tulistamise järel laagrisse tagasipöördunud kaardiväelane oli teatanud oma nelja kaaslase surmast. Niisiis oldi rügemendis tublisti üllatatud ja rõõmsad, kui nähti noormeest täie tervise juures tagasi ilmuvat.
Oma kaaslase mõõgahaava seletas dArtagnan väljamõeldud väljatungiga. Ta kõneles teise sõduri surmast ja üleelatud ohtudest. Jutustus oli talle täielikuks triumfiks. Kogu armee rääkis sellest ekspeditsioonist terve päeva ja Monsieur laskis talle tänu avaldada.
Nii nagu iga kaunis tegu toob kaasa tasu, leidis dArtagnan oma kauni teo tagajärjel uuesti oma kaotatud rahu. DArtagnan uskus tõepoolest võivat olla rahulik, sest tema kahest vaenlasest oli üks tapetud ja teine temale ustav.
See rahulikkus näitas, et d'Artagnan ei tundnud veel mileedit.

XII ANZUU VEIN.

Pärast peaaegu lootusetuid uudiseid kuninga haigusest hakkas laagris levima kuuldus tema tervenemisest. Ta kiirustas väga isiklikult piiramisest osa võtma, ja räägiti, et ta asub teele niipea, kui suudab istuda hobusele.
Vahepeal Monsieur, teades, et täna või homme asendab teda juhtimises kas Angouleme'i hertsog, Bassom-pierre või Schomberg, kes omavahel selle pärast võistle-sid, ei teinud suurt midagi, veetis päevi, kogudes andmeid vaenlase jõudude kohta ja ei julgenud riskida mingi suurema operatsiooniga, et inglasi välja tõrjuda Re" saarelt, kus nad ikka veel piirasid Saint-Martini kindlust ja La Pree forti, samal ajal kui prantslased omalt poolt piirasid La Rochelle'i.
443

D'Artagnan teatavasti oli muutunud rahulikumaks, nagu ikka, kui hädaoht on möödunud ja miski enam otseselt ei ähvarda. Talle jäi vaid üks mure — ta ei saanud oma sõpradelt ühtegi teadet.

Kuid ühel hommikul novembrikuu algul selgitas kõike Villeroi'st saadetud kiri:

«Härra d'Artagnan,

härrad Athos, Porthos ja Aramis korraldasid minu juures väikese peo, lõbutsesid tublisti ja tegid nii palju lärmi, et lossi ülem, väga karm mees, pani nad mõneks päevaks aresti. Mina aga täitsin nende poolt antud käsu saata teile kaksteist pudelit anžuu veini, mis neile väga maitses. Nad soovivad, et te jooksite nende lemmikveini nende terviseks.

Ma tegin, mida nad nõudsid, ja jään, härra, teie alandlikuks ning kuulekaks teenriks.

Godeau,

härrade musketäride trahteripidaja.»

«Lõpuks ometi!» hüüdis d'Artagnan. «Nad mõtlevad minu peale oma lõbude juures, nii nagu mina mõtlen nende peale oma igavuses. Kindlasti joon ma meeleldi nende terviseks, aga üksinda ma ei joo.»

Ja d'Artagnan ruttas kahe kaardiväelase juurde, kellega ta oli rohkem sõbrunenud kui teistega, et kutsuda neid enda juurde jooma suurepärast anžuu veini, mis oli saabunud Villeroi'st. Üks kahest kaardiväelasest oli aga juba kutsutud külla selleks õhtuks, teine järgmiseks; nii määrati koosviibimine ülejärgmiseks päevaks.

Tagasi jõudes saatis d'Artagnan need kaksteist veinipudelit kaardiväelaste kõrtsi, käskides neid seal hoolega säilitada. Ja pidupäeval saatis d'Artagnan Planchet' juba kell üheksa kõ;ke korraldama — lõuna oli määratud kella kaheteistkümneks.

Planchet, uhke oma uuele ülemkelneriametile, tahtis targa mehena kõike hästi korraldada, seepärast võttis ta endale abiks ühe oma isanda külalise teenri, nimega Fourreau, ja selle võltssõduri, kes oli tahtnud tappa d'Artagnani ja kes ühtegi väeossa kuulumata astus d'Artagnani või õigemini Planchet' teenistusse pärast seda, kui d'Artagnan oli päästnud ta elu.

444

Kui pidusöögiaeg kätte jõudis, saabusid mõlemad külalised, võtsid istet ja road rivistusid lauale. Planchet teenis, suurätt käsivarrel, Fourreau avas pudeleid ja Brisemont — nii oli haavast paranenu nimi — valas veini ümber klaaskarahvinidesse, sest selle! näis olevat teel rappumisest sade põhjas. Esimene veinipudel oli põhjast veidi sogane, Brisemont valas sealt pära klaasi ja d'Artagnan lubas tal selle ära juua. Vaeseke oli veel kaunis nõrk.

Külalised hakkasid supi järel parajasti esimest klaasi huultele tõstma, kui äkki kostsid suurtükipaugud Louis' ja Neufi fortidest. Arvates, et on tegemist ootamatu kallaletungiga kas piiratute või inglaste poolt, haarasid kaardiväelased otsekohe oma mõõgad. D'Artagnan tegi sedasama neist mitte aeglasemalt ja kõik kolm väljusid joostes, et asuda oma kohtadele.

Aga vaevalt jõudsid nad kõrtsist välja, kui juba selguski selle suure lärmi põhjus. Hüüded «Elagu kuningas!», «Elagu härra kardinal!» kostsid igalt poolt ja kõikjal põrisesid trummid.

Nagu juba öeldud, kuningas oli kärsitu, ta peatus teel kaks korda harvemini, kui oli ette nähtud, ja jõudis parajasti närale kogu oma kaaskonnaga ia kümne tuhande mehelise abiväega; tema musketärid käisid ta ees ja ta järel. D'Artagnani kempanii moodustas

spaleeri ja d’Artagnan tervitas väljendusrikka liigutusega oma sõpru, kes ei pööranud temalt silmi, samuti härra de Treville’i, kes teda kohe märkas.

Kui vastuvõtutseremoonia oli lõppenud, embasid sõbrad üksteist südamlikult.

«Pagana pihta!» hüüdis d'Artagnan. «Ei olnud võimalik paremal ajal saabuda — praed pole veel jõudnud jahtuda, eks ole. härrad?» sõnas ta, pöördudes kahe kaardiväelase poole, ja esitles neid oma sõpradele.

«Ohoo, näib, et me pidutseme,» ütles Porthos.

«Ma loodan, et teie lõunasöögil ei ole naisi,» lausus Aramis.

«Kas teie pesas on ka üldse joodavaid veine?» küsis Athos.

«Kuid pagana pihta, mul on ju teie vein, kulla sõber!» vastas d’Artagnan.

445

«Meie vein?» üllatus Athos. «Jah, see, mille te mulle saatsite.» «Meie saatsime teile veini?»

«Aga te teate ju küll, see Anjou küngaste veinike.»

«Jah, ma saan väga hästi aru, mis veinist te räägite.»

«Veinist, mida teie eelistate.»

«Kahtlemata, kui puudub šampanja või šambertään.»

«Pole midagi parata, šampanja ja šambertääni puudumisel peate juba leppima sellega.»

«Tähendab meie, maiasmokad, tellisime Anjou'st veini?» lausus Porthos.

«Aga ei, see on vein, mis teie mulle saatsite.»

«Meie?» küsisid kolm musketäri.

«Kas teie, Aramis, saatsite veini?» küsis Athos.

«Ei, ja teie, Porthos?»

«Ei, ja teie, Athos?»

«Ei.»

«Kui mitte teie ise, siis oli see teie trahteripidaja,» ütles d'Artagnan.

«Meie trahteripidaja?»

«Jah, teie trahteripidaja, Godeau, musketäride trahteripidaja.»

«Tulgu see kust tahes, ükskõik,» ütles Porthos, «maitseme seda ja kui see on hea, siis joome!»

«Ei, just vastupidi,» lausus Athes, «me ei joo veini, mis on tulnud teadmata allikast.»

«Teil on õigus, Athos,» ütles d'Artagnan. «Kas keegi teist ei käskinud trahteripidajal Godeau'l saata mulle veini?»

«Ei! Ja siiski saatis ta teile seda meie nimel?»

«Näete, siin on kiri,» ütles d’Artagnan.

Ja ta ulatas kirja oma seltsimeestele.

«See ei ole tema käekiri,» ütles Athos. «Ma tunnen tema käekirja, sest mina õiendasin enne lahkumist temaga kogu arve.»

«Kiri on võltsitud,» lausus Porthos. «Keegi ei pannud meid aresti!»

«D'Artagnan,» ütles Aramis etteheitvalt, «kuidas te võisite arvata, et me lärmasime?!»

D'Artagnan kahvatas ja kramplik värin läbis kogu ta keha.

446

«Sa ehmatad mind,» ütles Athos, kes sinatas teda vaid erilistel puhkudel, «mis on juhtunud?»

«Jookseme, jookseme, sõbrad,» hüüatas d'Artagnan. «Mul tekkis hirmus kahtlus, kas see pole samuti kättemaks selle naise poolt.»

Nüüd kahvatas Athos omakorda.

D’Artagnan sööstis kõrtsi poole, kolm musketäri ja kaks kaardiväelast järgnesid talle.

Esimene, keda d’Artagnan nägi söögisaali astudes, oli põrandal hirmsates krampides väänlev Brisemont.

Surnukahvatu   Planchet ja Fourreau püüdsid teda

447

aidata, kuid oli ilmne, et iga abi on asjatu — surija kõik näojooned tõmblesid agoonias.

«Ah!» hüüdis ta d’Artagnani nähes. «Ah, see on hirmus! Arvasin, et te annate mulle armu, aga nüüd te mürgitate minu!»

«Mina!» hüüdis d'Artagnan. «Mina! Õnnetu, mida sa seal ometi räägid!»

«Ma räägin, et teie andsite mulle veini, ma räägin, et teie soovitasite mul seda juua, ma räägin, et teie tahtsite mulle kätte maksta, ma räägin, et see on kohutav!»

«Ärge sellest midagi uskuge, Brisemont,» ütles d’Artagnan, «ärge seda uskuge, ma vannun teile, kinnitan teile...»

«Oo, kuid jumal on olemas! Jumal karistab teid! Mu jumal! Et ta kannataks kord nii, nagu mina kannatan!»

«Evangeeliumi nimel,» hüüdis d’Artagnan surija poole sööstes, «ma vannun teile, ma ei teadnud, et vein on mürgitatud, ja ma ise kavatsesin seda juua nagu teiegi.»

«Ma ei usu teid,» ütles sõdur.

Ja üha suurenenud piinades heitis ta hinge.

«Kohutav, kohutav,» sosistas Athos sel ajal, kui Port-hos purustas pudeleid ja Aramis andis veidi hilinenud käsu kutsuda vaimulik.

«Oo, mu sõbrad,» ütles d’Artagnan, «te päästsite veel kord mu elu ja mitte üksi minu, vaid ka nende härrade elu. Härrad,» jätkas ta, pöördudes kaardiväelaste poole, «ma palun teid sellest loost vaikida. Sellesse võivad olla segatud kõrgelseisvad isikud ja siis langeksid kõik tagajärjed meie peale.»

«Ah, härra,» kogeles enam surnud kui elav Planchet, «ah, härra, ma pääsesin üle noatera!»

«Kuidas, lollpea, sa kavatsesid juua minu veini?» käratas d’Artagnan.

«Kuninga terviseks, härra, oleksin ma joonud väikese klaasikese, kui Fourreau ei oleks mulle öelnud, et mind kutsutakse.»

«Oh, häda,» lausus Fourreau, kelle hambad lõgisesid hirmust, «ma tahtsin teda eemale saada, et üksinda juua.»

«Härrad,» ütles d’Artagnan, pöördudes kaardiväelaste poole, «te saate aru, et pidusöök oleks väga kurb pärast

448

seda, mis juhtus. Niisiis palun vabandage mind ja lükakem see pidustus mõne teise päeva peale.»

Mõlemad kaardiväelased võtsid d’Artagnani vabandused viisakalt vastu. Nad said aru, et neli sõpra tahtsid jääda üksi, ja lahkusid.

Kui noor kaardiväelane ja kolm musketäri olid omavahel, vaatasid nad üksteisele otsa ilmega, mis tahtis öelda, et igaüks taipab olukorra tõsidust.

«Kõigepealt lahkume siit toast,» ütles Athos, «surnu, eriti tapetu seltskond on ebameeldiv.»

«Planchet,» ütles d’Artagnan, «ma annan selle õnnetu kuradi laiba teie hoolde. Ta tuleb matta pühitsetud mulda. Tõsi, ta sooritas küll kuriteo, kuid ta kahetses seda.»

Ja neli sõpra väljusid toast, jättes Planchet' ja Fourreau ülesandeks Brisemonfile viimse austuse avaldamise.

Peremees andis teise toa, kus ta neile serveeris härja-silmi ja vett, mida Athos ise tõi kaevust. Mõne sõnaga selgitati Porthosele ja Aramisele kogu olukord.

«Nagu näete, kallis sõber,» ütles d’Artagnan Athosele, «sõda käib elu ja surma peale.»

Athos raputas pead.

«Ja-jaa,» ütles ta, «ma näen seda. Kuid kas te arvate, et see on tema?»

«Olen selles veendunud.»

«Siiski pean teile tunnistama, et ma veel kahtlen.»

«Kuid see liiliaõis õlal?»

«See lon inglanna, kes on sooritanud mingi kuritöö Prantsusmaal ja keda häbimärgistati ta teo pärast.»

«Athos, see on teie naine, kinnitan teile,» kordas d’Artagnan, «kas te ei mäleta, kuidas teie ja minu kirjeldus kokku langesid?»

«Ja siiski ma arvan, et too teine on surnud, ma poosin ta nii hästi.»

Nüüd raputas d’Artagnan omakorda pead.

«Kuid — mida teha?» küsis noormees.

«Kindel on, et me ei või jääda niiviisi igavesti pea kohal rippuva mõõga alla,» ütles Athos. «Tuleb leida väljapääs olukorrast.»

«Aga kuidas?»

449

«Kuulge, katsuge temaga kohtuda ja asi ära seletada. Öelge talle: rahu või sõda! Andke talle aadliku ausõna, et te kunagi ei räägi temast midagi; et te kunagi ei tegutse tema vastu. Tema poolt aga pidulik vanne jääda teie suhtes erapooletuks. Kui ei, siis ähvardate minna kuni kantslerini, kuni kuningani, kuni timukani, kihutate kogu õukonna tema vastu, annate ta üles kui karistatu, lasete ta kohtu alla anda ja kui ta õigeks mõistetakse, noh, siis te tapate ta, aadliku ausõna, mõne hoovi nurgas, nagu tapaksite marutõbise koera.»

«See abinõu meeldib mulle,» ütles d'Artagnan, «aga kuidas temaga kohtuda?»

«Aeg, kulla sõber, aeg toob kaasa juhuse ja juhus annab inimesele kahekordsed võimalused võita. Mida rohkem on mängus, seda enam võidetakse, tuleb vaid osata oodata.»

«Jah, aga oodata, kui ümberringi on mõrtsukad ja mürgitajad ...»

«Hah!» lausus Athos. «Jumal on meid kaitsnud tänini, küllap ta kaitseb meid veelgi!»

«Jah, meie, meie muidugi, meie oleme mehed ja eluga riskimine on õigupoolest meie amet, kuid tema ...» lisas ta häält tasandades.

«Kes tema?» küsis Athos.

«Constance.»

«Proua Bonacieux, õigus,» lausus Athos, «vaene sõber, ma unustasin, et te olete armunud.»

«Kuid kas teile ei selgunud kirjast, mille leidsite selle näruse surnu juurest, et ta asub kloostris?» küsis Aramis. «Kloostris on täiesti muretu, ja niipea, kui La Rochelle'i piiramine lõpeb, luban teile, et mina omalt poolt...»

«Hästi, hästi, mu kallis Aramis,» ütles Athos, «me teame, et teie mõtted sihivad religiooni poole.»

«Ma olen musketär vaid ajutiselt,» ütles Aramis alandlikult.

«Näib, et ta ei ole enam ammu saanud teateid oma armukeselt,» ütles Athos sosinal, «kuid ärge tehke välja, me tunneme juba seda asja.»

«Vaat mis,» lausus Porthos, «mulle tundub, et on olemas üks lihtne abinõu.»

450

«Nimelt?» küsis d'Artagnan.

«Teie ütlesite, et ta on kloostris?» sõnas Porthos.

«Jah.»

«Niipea kui piiramine lõpeb, röövime ta sellest kloostrist.»

«Enne on aga vaja teada, kus kloostris ta asub.»

«Õigus,» ütles Porthos.

«Mulle meenub,» lausus Athos, «teie vist väitsite, kulla d'Artagnan, et kuninganna valis selle kloostri tema jaoks?»

«Jah, vähemalt ma arvan seda.» .«Hästi! Porthos aitab meid selles asjas.»

«Ja kuidas, palun?»

«Aga teie markiisi, teie hertsoginna, teie printsessi kaudu — tal peavad olema suured sidemed.»

«Tst!» ütles Porthos, pannes sõrme huultele, «ma arvan, ta on kardinali poolehoidja ja ta ei tohi midagi teada.»

«Olgu,» ütles Aramis, «siis võtan ma teadete muretsemise enese peale!»

«Teie, Aramis!» hüüatasid kolm sõpra. «Teie — aga kuidas?»

«Kuninganna jutlustaja kaudu, kes on mu hea tuttav,» ütles Aramis punastades.

Ja selle kinnitusega lahkusid neli sõpra, kes olid lõpetanud oma tagasihoidliku eine, lubades kohtuda samal õhtul. D’Artagnan pöördus tagasi Minimes'i, kolm musketäri suundusid kuninga peakorterisse, kus nad pidid eneste majutamise eest hoolitsema.

XIII «PUNASE TUVIMAJAKESE» KÕRTS.

Kuningas, kes jagas kardinaliga tema viha Buckinghami vastu — tal oli selleks rohkem põhjust kui viimasel — ja kellel oli nii kiire vaenlasega silm silma vastu jõudmisega, püüdis kohe pärast kohalejõudmist lõpetada kõik ettevalmistused, et kõigepealt välja kihutada inglased Re saarelt ja samal ajal kiirendada La Rochelle'i

451

piiramist. Aga õnnetuseks hoidsid teda tagasi lahkhelid mis puhkesid ühelt poolt härrade de Bassompierre'i ja Schomberg'i ning teiselt poolt Angouleme'i hertsogi vahel.

Härrad de Bassompierre ja Schomberg kui Prantsusmaa marssalid teatasid, et neil on õigus juhatada armeed kuninga ülemjuhatuse all. Kardinal aga kartis, et Bassompierre, kes oli südame põhjas hugenott, võitleks nõrgalt oma usuvendade, inglaste ja rošelllaste vastu, ja soovitas vastupidi Angouleme'i hertsogit, kelle kuningas kardinali soovitusel oli nimetanud ülemjuhataja asetäitjaks. Kõige selle tulemuseks oli, et härrade de Bassompierre'i ja Schomberg'i armeest lahkumise ärahoidmiseks tuli kummagi juhatuse alla anda armee eriosad. Bassompierre võttis enesele linna põhjaosa La Leu'st kuni Dompierre'ini,

Angouleme'i hertsog idaosa Dompierre'ist kuni Perigny'ni ja härra de Schomberg lõunaosa Perigny'st kuni Angoutinini.

Monsieur' peakorter asus Dompierre'is.

Kuninga peakorter oli kord Etre's, kord La Jarrie's.

Ja kardinal asus peakorteris luidetel La Pierre'i silla juures tavalises, ilma mingi kaitseta majakeses.

Sel viisil valvas Monsieur Bassompierre'i, kuningas Angouleme'i hertsogit ja kardinal härra de Schomberg'i.

Niipea kui jõudude asetus oli sel viisil kindlaks määratud, hakati tegelema inglaste saarelt väljakihutamisega.

Olukord oli selleks soodus: inglastel, kes tahavad kõigepealt head toitu selleks, et olla head sõdurid, oli vaid soolaliha ja halbu kuivikuid süües laagris palju haigeid. Lisaks hukutas meri, mis oli sel aastaajal väga tormine kogu ookeani kaldal, iga päev mõne väikese laeva. Alates Aiguilloni neemest kuni kaevikuni oli rannik iga mõõna järel sõna otseses mõttes kaetud paatide, pargaste ja felukkide[6]: rusudega. Sellest võis järeldada, et isegi kui kuninga sõjaväed jääksid oma laagrisse, on Buckingham varem või hiljem sunnitud piiramise katkestama, sest ta püsis Re saarel vaid kangekaelsusest.

452

Kuna härra de Toirac teatas, et vaenlase laagris valmistutakse uueks rünnakuks, otsustas kuningas, et asi tuleb lõpetada, ja andis vajaliku käsu pealetungiks.

Et meie ei kavatse kirjutada piiramise päevikut, vaid vastupidi, esitada ainult need juhtumid, mis on seoses meie poolt jutustatud looga, piirdume vaid paari sõnaga: kuninga suureks üllatuseks ja härra kardinali suureks auks ettevõte õnnestus. Inglased, keda tõrjuti tagasi samm-sammult, keda löödi igal kokkupõrkel ja kes purustati üleminekul Loix' saarelt, olid sunnitud uuesti asuma oma laevadele, jättes lahinguväljale kaks tuhat meest, nende hulgas viis koloneli, kolm kolonelleitnanti, kakssada viiskümmend kaptenit ja kakskümmend tuntud aadlikku, neli kahurit ja kuuskümmend lippu, mis Claude de Saint-Simon viis Pariisi ja mis riputati pidulikult Notre-Dame'i võlvide alla.

Laagris lauldi Te Deum'i ja sealt levis see üle kogu Prantsusmaa.

Nii võis kardinal jätkata piiramist, tarvitsemata vähemalt esialgu midagi inglaste poolt karta.

Aga nagu me äsja ütlesime, oli vaikus vaid ajutine.

Tabati üks Buckinghami hertsogi saadik nimega Montaigu ja tema kaudu saadi teada liidust Keisririigi, Hispaania, Inglismaa ja Lotringi vahel.

See liit oli suunatud Prantsusmaa vastu.

Lisaks leiti Buckinghami peakorterist, mille ta pidi maha jätma kiiremini, kui oli arvanud, selle liidu olemasolu kinnitavaid pabereid, ja mis härra kardinali «Memuaaride» järgi kompromiteerisid tugevasti proua de Chevreuse'i ja järelikult ka kuningannat.

Kardinalil lasus kogu vastutus, sest ei olda piiramatu võimuga minister ilma vastutamata: tema avar vaim oli valvel päeval ja ööl, et silmas pidada iga vähimatki sündmust, mis toimus mõnes Euroopa suurriigis.

Kardinal tundis Buckinghami aktiivsust ja eriti ta vihkamist. Kui Prantsusmaad ähvardav liit saavutaks võidu, oleks kogu tema isiklik mõjuvõim kadunud; Hispaania ja Austria poliitika leiaksid oma esindajad Louvre'i kabinetis, kus neil oli esialgu vaid

[6] Väike meresõidule vahemereäärseil mail.

pooldajaid; tema, Richelieu, Prantsuse minister, esijoones rahvuslik minister, oleks kadunud. Kuningas, kes talle kuuletus

453

nagu laps ja teda ühtlasi vihkas, nagu vihkab laps oma õpetajat, jätaks ta Monsieur' ja kuninganna kättemaksu ohvriks. Nii hukkuks ta ja koos temaga võib-olla ka Prantsusmaa. Kõike seda tuli vältida.

Seepärast võis näha üha arvukamalt kullereid üksteisele järgnemas päevai ja ööl pisikesse majja La Pierre'i silla juures, kus kardinal oli sisse seadnud oma residentsi.

Need olid nii oskamatult oma mungakuube kandvad mungad, et polnud raske taibata nende kuulumist peaasjalikult võitleva kiriku rüppe; paažirõivais veidi kohmetud naised, kelle laiad püksid ei suutnud täielikult varjata nende ümaraid vorme; lõpuks mustade kätega, kuid saledasäärelised talupojad, kelles võis terve ljöö taha ära tunda suursuguse päritoluga inimesi.

Siis veel teisi, vähem meeldivaid külastusi — kaks või kolm korda levis kuuldus, et kardinal oleks peaaegu mõrvatud.

Tõsi, Tema Eminentsi vaenlased ütlesid, et tema ise läkitas teele need oskamatud mõrvarid selleks, et tal oleks vajaduse korral õigus kasutada vägivalda. Ei maksa aga uskuda ei seda, mida ütlevad ministrid, ega seda, mida ütlevad nende vaenlased.

Muide, see kõik ei takistanud kardinali, kelle isiklikku vaprust ta kõige innukamadki laimajad pole kunagi tunnustamata jätnud, tegemast rohkesti öiseid rännakuid — küll selleks, et Angoulême'i hertsogile edasi anda tähtsaid korraldusi, küll selleks, et minna nõu pidama kuningaga, küll selleks, et minna läbi rääkima mõne käskjalaga, keda ta ei tahtnud enda juures vastu võtta.

Mis puutub musketäridesse, kellel piiramise ajal polnud suuri ülesandeid, siis ei pidanud nad endid liiga tõsiselt ülal ja elasid lõbusat elu. See oli eriti meie kolmele sõbrale seda kergem, et nad olid härra de Tré-ville'iga sõbralikes suhetes ja said temalt kergesti eriloa hilinemiseks ning väljajäämiseks pärast laagri sulgemist.

Ühel õhtul, kui d'Artagnan oli kaevikus valvekorral ja ei saanud nendega kaasa minna, ratsutasid Athos, Port-hos ja Aramis oma lahinguhobustel rännakumantlitesse

454

mässitult, üks käsi püstolipäral, mööda laagrisse viivat teed kolmekesi tagasi kõrtsist, mille Athos oli kahe päeva eest avastanud La Jarrie teel ja mida nimetati «Punaseks Tuvimajakeseks». Nad olid kogu aeg valvel, et mitte ootamatu kallaletungi ohvriks langeda. Äkki, umbes veerand ljöö kaugusel Boinari külast, arvasid nad kuulvat lähenevat kabjaplaginat. Otsekohe peatusid nad üksteise vastu surutult ja jäid keset teed ootama. Hetke pärast — kuu väljus parajasti pilve tagant — nägid nad tee käänaku tagant ilmuvat kahte ratsanikku, kes neid märgates omakorda peatusid ja näisid aru pidavat, kas jätkata oma teekonda või tagasi pöörduda. See kõhklus

455

äratas kolmes sõbras kahtlust ja Athos astus mõne sammu ettepoole ning hüüdis oma tugeva häälega:

«Kes seal on?»

«Kes te ise olete?» vastas üks kahest ratsanikust.

«See ei ole vastus,» ütles Athos. «Kes te olete? Vastake, või me tulistame.»

«Ei soovita teil seda teha, mu härrad!» kostis siis kõlav hääl, mis näis olevat harjunud käsutama.

«Mingi kõrgem ohvitser sooritab oma öist ringkäiku,» ütles Athos. «Mida me teeme?»

«Kes te olete?» küsis sama hääl endiselt käskivalt. «Vastake, või teil läheb halvasti käsu mittetäitmise pärast.»

«Kuninga musketärid,» vastas Athos, veendudes ikka enam, et sel, kes neid küsitles, oli selleks õigus. «Milline väeosa?» «De Treville'i väeosa.»

«Lähenege kindlaksmääratud kaugusele ja andke mulle aru, mida te siin niisugusel kellaajal teete.»

Kolm kaaslast lähenesid, kõrvad longus, sest nüüd olid kõik kolm veendunud, et neil on tegemist enesest tugevamaga, ja jätsid Athose mureks seletused.

Üks kahest ratsanikust, see, kes oli rääkinud teisena, peatus oma kaaslasest kümme sammu eespool. Athos andis märku Porthosele ja Aramisele samuti tahapoole jääda ja lähenes üksinda.

«Vabandage, härra ohvitser,» ütles Athos, «aga meie ei teadnud, kellega meil on tegemist, ja nagu nägite, olime valvel.»

«Teie nimi?» küsis ohvitser, varjates oma nägu mantliga.

«Kuid teie ise, härra,» ütles Athos, keda see ülekuulamine-hakkas ärritama, «tõestage mulle, palun, et teil on õigus mind küsitleda.»

«Teie nimi?» kordas ratsanik, lastes oma mantlil alla langeda, nii et nägu tuli nähtavale.

«Härra kardinal!» hüüatas jahmunud musketär.

«Teie nimi?» kordas Tema Eminents kolmandat korda.

«Athos,» vastas musketär.

Kardinal andis kaasratsutajale märku ja see tuli lähemale.

456

«Need kolm musketäri järgnevad meile,» ütles ta tasa. «Ma ei taha, et minu laagrist lahkumine oleks teada ja kui nad meile järgnevad, võime kindlad olla, et nad sellest kellelegi ei räägi.»^

«Me oleme aadlikud, Monseigneur,» ütles Athos. «Võtke meilt sõna ja ärge muretsege millegi üle. Jumal tänatud, me oskame saladusi hoida.»

Kardinal suunas oma läbitungiva pilgu julgele kaasvestlejale.

«Teil on terav kõrv, härra Athos,» ütles kardinal, «kuid nüüd kuulake, mis ma ütlen: ma ei palu teil enesega kaasa tulla mitte umbusaldusest, vaid enese julgestuseks. Kahtlemata on teie kaks kaaslast härrad Porthos ja Aramis?»

«Jah, Teie Eminents,» ütles Athos, kuna kaks musketäri, kes olid jäänud tahapoole, lähenesid, kübarad käes.

«Ma tunnen teid, härra,» ütles kardinal, «ma tunnen teid ja tean, et te ei ole päriselt minu sõbrad, mis mind muidugi kurvastab, kuid ma tean, et te olete vaprad ning ausad aadlikud ja et teid võib usaldada. Härra Athos, suvatsege mind oma kahe sõbraga saata, siis on mul saatjaskond, mida kadestaks isegi Tema Majesteet, kui me teda kohtaksime.»

Kolm musketäri kummardasid kuni oma hobuste lakkadeni.

«Vannun oma au juures,» ütles Athos, «Teie Eminents leeb hästi meid kaasa võttes, sest me kohtasime teel ohtlikke isikuid ja neljaga neist oli meil isegi kaklus «Punases Tuvimajakeses».»

«Kaklus — ja miks, härrad?» küsis kardinal. «Te teate, ma ei armasta kaklusi.»

«Just sellepärast on mul au Teie Eminentsile teatada sellest, mis toimus, sest te võiksite sellest teada saada mujalt ja valede andmete põhjal arvata, et süüdi oleme meie.»

«Ja millega see kaklus lõppes?» küsis kardinal kulmu kortsutades.

«Minu sõber Aramis, keda te siin näete, sai kerge mõõgahoobi' käsivarde, mis teda aga ei takista — Teie Eminents võib selles veenduda — homme rünnakust osa võtmast, kui Teie Eminents annab käsu tormijooksuks.»

457

«Kuid teie ei ole mehed, kes lasevad enestele niisama lihtsalt mõõgahoope jagada,» ütles kardinal. «Olge pigem avameelsed, härrad, ja öelge, et andsite neid kindlasti ka omalt poolt. Pihtige, te ju teate, et mul on õigus patte andeks anda.»

«Mina, Monseigneur,»' ütles Athos, «mina ei pannud isegi kätt mõõga külge, vaid haarasin sellel, kellega mul oli tegemist, piha ümbert kinni ja viskasin aknast välja. Arvatavasti murdis ta kukkudes reie,» lisas Athos kõheldes.

«Nii, nii,» lausus kardinal. «Ja teie, härra Porthos?»

«Mina, Monseigneur, teades, et kahevõitlused on keelatud, haarasin pingi ning andsin sellega ühele röövlile hoobi, mis tal arvatavasti purustas õla.»

«Nii,» ütles kardinal, «ja teie, härra Aramis?»

«Mina, Monseigneur, kuna m;a olen väga õrna iseloomuga ja pealegi — Monseigneur ei tea vist veel sellest, et kavatsen uuesti vaimulikku seisusesse astuda — siis püüdsin ma oma kaaslasi lahutada, kusjuures üks neist viletsaist andis mulle reetlikult mõõgahoobi vasaku käsivarre pihta. Mu kannatus katkes, haarasin omakorda mõõga ja kui ta uuesti mulle kallale sööstis, siis tundus mulle, et minu mõõgatera tungis ta kehast läbi. Ma tean vaid, et ta kukkus ja näis, et ta kanti koos oma kahe kaaslasega ära.»

«Pagana pihta, härrad,» ütles kardinal, «kolm meest kõrtsikakluse tõttu rivist väljas — teie ei armasta naljatada. Millest siis tüli tekkis?»

«Need närukaelad olid purjus,» ütles Athos, «ja teades, et õhtul oli kõrtsi saabunud naine, tahtsid nad ust maha murda.»

«Ust maha murda,» kordas kardinal. «Ja milleks?»

«Arvatavasti selleks, et naise kallal vägivalda tarvitada,» ütles Athos. «Mul on au Teie Eminentsile teatada, et närukaelad olid purjus.»

«Ja see naine oli noor ja ilus?» küsis kardinal teatud rahutusega.

«Me ei näinud teda, Monseigneur,» ütles Athos.

«Teie ei näinud teda, oo, see on hea,» lausus kardinal elavalt. «Te tegite hästi, et kaitsesite naise au, ja kuna

458

ma just ise lähen «Punasesse Tuvimajakesse», saan ma teada, kas te rääkisite mulle tõtt.»

«Monseigneur,» ütles Athos uhkelt, «me oleme aadlikud ja me ei valeta isegi selleks, et päästa oma pead.»

«Ma ei kahtle selles, mis te mulle ütlesite, härra Athos, ma ei kahtle hetkegi, kuid,» lisas ta, et muuta kõneainet, «kas see daam oli üksi?»

«Selle daamiga koos viibis toas üks mees,» ütles Athos, «aga hoolimata kärast ei ilmunud ta välja. Võib arvata, et ta on argpüks.»

«Ärge mõistke kohut ülepeakaela, ütleb evangeelium,» manitses kardinal. Athos kummardas.

«Ja nüüd, härrad, lõpetagem vestlus,» jätkas Tema Eminents. «Ma tean seda, mida ma tahtsin teada saada. Järgnege mulle!»

Kolm musketäri lasksid kardinalil mööduda. Viimane varjas uuesti näo mantliga ja kannustas hobust, ratsutades kaheksa kuni kümme sammu oma neljast kaaslasest eespool.

Varsti jõuti vaikse ja üksiku kõrtsini. Kahtlemata teadis peremees,' millist silmapaistvat külalist ta ootas, ja oli seepärast segavad külalised ära saatnud.

Kümme sammu enne ukse juurde jõudmist andis kardinal oma kannupoisile ja kolmele musketärile märku peatumiseks. Aknaluugi külge oli kinnitatud rakmetes hobune. Kardinal koputas kolm korda kindlaksmääratud viisil.

Kohe väljus mantlis mees ja vahetas kardinaliga kiiresti mõned sõnad, mille järel ta istus hobuse selga ja sõitis ära SurgeresM suunas, mis oli ühtlasi ka suunaks Pariisi.

«Tulge lähemale, härrad,» ütles kardinal.

«Te rääkisite mulle tõtt, mu aadlikud,» lausus ta, pöördudes kolme musketäri poole, «ja niipalju kui see oleneb minust, kujuneb meie tänane kohtumine teile soodsaks. Aga seniks järgnege mulle.»

Kardinal astus hobuse seljast maha, kolm musketäri järgnesid tema eeskujule. Kardinal viskas ratsutid oma kannupoisile, kolm musketäri kinnitasid ratsutid aknaluugi külge.

459

Peremees seisis lävel. Tema jaoks oli kardinal vaid ohvitser, kes tuli külastama daami.

«Kas teil on alumisel korrusel mõni tuba, kus need härrad võiksid mind tubli tule juures oodata?» küsis kardinal.

Peremees avas ukse suurde saali, kus äsja oli vana ahi asendatud suure ja oivalise kaminaga. «See mul on,» ütles ta.

«Hästi,» lausus kardinal, «astuge sisse, härrad, ja suvatsege mind oodata, mul ei lähe rohkem kui pool tundi.»

Ja sel ajal kui kolm musketäri astusid tuppa alumise' korrusel, ruttas kardinal, esitamata enam ühtegi küsimust, trepist üles inimesena, kes ei vaja teejuhatamist.

XIV AHJULÕÖRIDE KASULIKKUSEST.

Oli ilmne, et enese teadmata, ainult oma rüütellik ning seiklushimulise iseloomu ajendusel olid meie kolm sõpra osutanud teene kellelegi, keda kardinal austas oma erilise soosinguga.

Aga kes oli see keegi? Selle küsimuse esitasid enesel kolm musketäri kõigepealt. Nähes aga, et nende taip likkus ei suutnud anda ainustki rahuldavat vastust kutsus Porthos peremehe ja küsis täringuid.

Porthos ja Aramis istusid laua taha ja hakkasid mängima. Äthos kõndis ja mõtiskles.

Mõtiskledes ja kõndides möödus Athos pidevalt pooleldi lõhutud ahjulõõrist, mille teine ots ulatus üles teise korruse tuppa. Iga kord kui ta möödus, kuulis ta häälte kõminat, mis lõpuks äratas ta tähelepanu. Athos lähenes ja eraldas mõningaid sõnu, mis ilmselt näisid väärivat nii suurt tähelepanu, et ta andis oma kaaslastele märku vaikida, jäi ise kummargile alumise avause juurde ja teritas kõrvu. «Kuulake, mileedi,» ütles kardinal, «asi on tähtis, istuge siia ja arutame.»

«Mileedi!» pomises Athos.

«Kuulan Teie Eminentsi suurima tähelepanuga,» vastas naisehääl, mida kuuldes musketär võpatas.

«Väike laev inglastest koosneva meeskonnaga, mille kapten on minu mehi, ootab teid CharenteM. suudmes La Pointe'i fordi juures. Homme hommikul heiskab laev purjed.»

«Sel juhul pean ma sinna minema täna öösel.»

«Otsekohe, kui olete saanud minult juhendid. Kaks meest, kelle te väljudes leiate ukse juurest, saadavad teid. Te lasete minul lahkuda esimesena, pool tundi hiljem väljute teie.»

«Jah, Monseigneur. Nüüd tuleme tagasi ülesande juurde, mille te mulle usaldate. Kuna ma tahan ka edaspidi ära teenida Teie Eminentsi usaldust, suvatsege mu ülesanne mulle selgitada täpselt ja selgelt, et ma ei teeks ühtegi viga.»

Järgnes hetk sügavat vaikust vestlejate vahel, ilmselt kaalus kardinal sõnu, mis ta ütleb, ja mileedi kogus oma vaimujõudu, et taibata öeldut ja suruda see oma mällu.

Athos kasutas seda hetke oma kahele kaaslasele ütlemiseks, et nad sulgeksid ukse seestpoolt, ja neile märgu-andmiseks, et nad tuleksid kuulatama koos temaga.

Mõlemad musketärid armastasid mugavust, nad tõid toolid enestele ja Athosele. Kõik kolm istusid, pead koos ja kõrvad kikkis.

«Te sõidate Londoni,» jätkas kardinal. «Londoni jõudes teete visiidi Buckinghamile.»

«Ma pean Tema Eminentsile meenutama,» ütles mileedi, «et pärast lugu teemantripatsitega, milles hertsog mind alati on kahtlustanud, Tema Hiilgus umbusaldab mind.»

«Ent seekord ei seisa asi tema usalduse võitmises,» lausus kardinal, «vaid te peate end talle otsekoheselt ja ausalt esitlema kui vahendajat.»

«Otsekoheselt ja ausalt,» kordas mileedi vaevaltmärgatava kahemõttelisuse varjundiga.

«Jah, otsekoheselt ja ausalt,» jätkas kardinal endise tooniga, «kogu läbirääkimine peab toimuma avalikult.»

«Ma täidan täpselt Tema Eminentsi juhtnöörid ja ootan, et ta mulle need esitab.»

461

«Te lähete minu nimel Buckinghami juurde ja ütlete talle, et mulle on teada kõik tema poolt tehtud ettevalmistused, aga et ma ei tunne nende pärast mingit muret, sest niipea kui ta riskib alustada, hukutan ma kuninganna.»

«Kas ta usub, et Teie Eminents on võimeline seda ähvardust täitma?» «Jah, sest mul on tõendeid.»

«On vajalik, et ma saaksin talle need tõendid esitada seisukoha võtmiseks.»

«Muidugi. Te ütlete talle, et ma avaldan Bois-Robert'i ja markii de Beautru tunnistuse kohtumise kohta, mis oli hertsogil kuningannaga konnetaabli abikaasa juures maskiballi õhtul. Et tal ei jääks mingit kahtlust, ütlete talle, et ta ilmus sinna Suur-Moguli kostüümis, mida pidi kandma rüütel de Guise ja mille ta viimaselt ostis kolme tuhande pistooli eest.»

«Hästi, Monseigneur.»

«Mulle on teada kõik üksikasjad tema öise tuleku ja mineku kohta, kui ta tungis lossi itaalia ennustaja rõivais. Et ta ei kahtleks minu teadete tõepärasuses, ütlete talle, et tal oli mantli all suur valge mustade piiskade, surnupealuude ja ristiasetatud kontidega täiskülva-tud kleit, sest võimalike ootamatuste puhul pidi ta esinema Valge Daami viirastusena, mis teatavasti ilmub Louvre'isse iga kord mõne suure sündmuse eel.»

«Kas see on kõik, Monseigneur?»
«Öelge talle, et ma tean lisaks kõiki Amiens'i sündmuse üksikasju ning et ma lasen sellest koostada väikese vaimuka romaani aia plaani ja selle öise stseeni peategelaste piltidega.»
«Ütlen talle seda.»
«Öelge talle veel, et ma hoian peos Montaigu'd, et Montaigu on Bastille's, et tõsi küll, tema juures ei leitud ühtegi kirja, kuid et piinamised võivad teda sundida ütlema seda, mida ta teab ja isegi... seda, mida ta ei tea.»
«Suurepärane.»
«Lõpuks lisage, et kiirel lahkumisel Re saarelt unustas Tema Hiilgus oma peakorterisse proua de Chevreuse'i kirja, mis tugevasti kompromiteerib kuningannat, sest
462
see näitab üksnes seda, et kuninganna võib armastada kuninga vaenlasi, vaid ka seda, et ta sepitseb vandenõu koos Prantsusmaa vaenlastega. Te peate hästi meeles kõike, mida ütlesin, eks ole?»
«Teie Eminents võib ise otsustada: ball konnetaabli abikaasa juures, LouvreM öö, Amiens'i õhtu, Montaigu areteerimine, proua de Chevreuse'i kiri.»
«Õige, täiesti õige,» ütles kardinal, «teil on väga hea mälu, mileedi.»
«Aga,» j,ätkas see, kellele oli määratud kardinali meelitav kompliment, «kui hertsog kõigist neist argumentidest hoolimata ei anna järele ja jätkab endiselt Prantsusmaa ähvardamist?»
«Hertsog on armunud kui hull või õigemini kui tola,» jätkas Richelieu sügava kibedusega. «Nagu muistsed paladiinid, alustas ta seda sõda vaid selleks, et saavutada naeratust oma kaunitarilt. Kui ta teab, et sõda võib maksma minna tema unelmate daami, nagu ta kuningannat nimetab, au ja võib-olla ka vabaduse, ma kinnitan teile, ta kaalub põhjalikult järele.»
«Ja kui ta siiski ei loobu,» küsis mileedi visadusega, mis näitas," et ta tahtis lõpuni mõista talle usaldatud ülesannet. «Kui ta siiski ei loobu?»
«Kui ta ei loobu,» ütles kardinal, «... see ei ole tõenäoline.»
«See on võimalik,» lausus mileedi.
«Kui ta ei loobu...» Tema Eminents pidas väikese vaheaja ja jätkas: «Kui ta ei loobu, noh, siis ma loodan ühele neist sündmustest, mis muudavad riikide
ilmet.»
«Kui Teie Eminents suvatseks mulle ajaloost tuua mõningaid näiteid niisuguste sündmuste kohta,» ütles mileedi, «võib-olla jagaksin ma siis tema usku tulevikku.»
«Noh, võtame sellise näite,» ütles Richelieu. «Kui endast kuulsa mälestuse jätnud kuningas Henri IV 1610. aastal, umbes samasugusel põhjusel, mis ajendab hertsogit, kavatses vallutada nii Flandria kui Itaalia, et lüüa Austriat korraga kahelt poolt, kas siis ei sündinud midagi, mis päästis Austria? Miks Prantsusmaa kuningal ei võiks olla samasugune õnn kui keisril?»
463
«Teie Eminents suvatseb rääkida pussilöögist Ferronnerie tänaval?»
«Just nii,» vastas kardinal.
«Kas Teie Eminents ei karda, et Ravaillaci hukkamine ei hirmuta neid, kellel hetkeks tekib mõte teda matkida?»

«Kõikidel aegadel ja kõikides maades, eriti kui neis maades on erinevaid uske, leidub fanaatikuid, kes taha vad olla märtrid. Ja just praegu meenub mulle, et puri taanlased on vihased Buckinghami hertsogi peale ja e nende jutlustajad peavad teda antikristuseks.»

«Ja mis siis?» küsis mileedi.

«Mis siis?» vastas kardinal ükskõikse ilmega. «Praegu näiteks oleks vaja ainult leida kaunis, noor ja osav naine kes tahab ise hertsogile kätte maksta. Sellist naist on võimalik leida: hertsog on menukas mees ja kui ta on külvanud oma igavese truuduse vannetega paljudess südametesse armastust, on ta külvanud ka palju vihkamist oma alalise truudusetusega.»

«Niisuguse naise võib kahtlemata leida,» ütles mileed külmalt.

«Niisiis, kui selline naine paneks Jacques Clementi või Ravaillaci pussi mõne fanaatiku kätte, võib päästa Prantsusmaa.»

«Jah, kuid ta oleks kaassüüdlane mõrvas.»

«Kas on kunagi tuntud Ravaillaci või Jacques Clement'i kaassüüdlasi?»

«Ei, sest nad seisid võib-olla liiga- kõrgel selleks, e neid oleks julgetud sealt otsida; igaühe pärast juba panda kohtupalatit põlema, Monseigneur!»

«Teie arvates ei olnud siis tulekahju kohtupalatis juhuslik?» küsis Richelieu sellise häälega, nagu ta olek esitanud täiesti tähtsusetu küsimuse.

«Mina ei arva midagi, Monseigneur, » vastas mileed «ma esitan vaid fakti, see on kõik. Ma ütlen ainult: kui ma oleksin preili de Montpensier või kuninganna Maria di Medici, siis võtaksin ma tarvitusele vähem ettevaatusabinõusid, kui ma neid tarvitusele võtan lihtsa lady Clarickina.»

«See on õige,» ütles Richelieu, «ja mida te siis sooviksite?»

464

«Ma tahaksin tõendit, mis juba ette kiidaks heaks kõik selle, mida ma pean vajalikuks teha Prantsusmaa õnneks. »

«Kuid kõigepealt tuleks leida naine, kellest rääkisin ja kes tahaks hertsogile kätte maksta.»

«Ta on leitud,» ütles mileedi.

«Edasi on vaja leida see vilets fanaatik, kes oleks jumaliku õigluse tööriistaks.» «Ta leitakse.»

«Hästi, siis on kätte jõudnud aeg nõuda tõendit, mida te äsja küsisite,» lausus kardinal.

«Teie Eminentsil on õigus,» ütles mileedi, «ja mina eksisin, nähes ülesandes, millega ta mind austas, muud, kui see tegelikult oli, see tähendab: teatada Tema Hiilgusele Tema Eminentsi poolt, et teil on ülevaade mitmesugustest rõivastest, millega maskeeritult tal õnnestus läheneda kuningannale konnetaabli abikaasa poolt korraldatud peol; et teil on tunnistusi kohtumise kohta, mis oli kokku lepitud Louvre'is kuninganna ja teatud itaalia astroloogi vahel, kes ei olnud keegi muu kui Buckinghami (hertsog, et te olete tellinud väikese ülivaimuka romaani Amiens'i juhtumi kohta koos aia plaaniga, kus see juhtum toimus, ja seal esinenud tegelaste portreedega, et Montaigu on Bastille's ja et piinamine võib teda sundida ütlema asju, mida ta mäletab ja isegi asju, mis ta on unustanud; lõpuks, et teie käes on proua de Chev-reuse'i teatud kiri, mis leiti Tema Hiilguse peakorterist ja mis kompromiteerib mitte üksnes selle kirja kirjutajat, vaid ka seda, kelle nimel see kirjutati. Sellega, nagu ma ütlesin, piirdub minu ülesanne ja kui Buckingham kõigest hoolimata ei loobu, siis ei jää mul muud üle kui paluda jumalat, et see laseks sündida

imel, mis päästaks Prantsusmaa. Ja see on kõik, eks ole, Monseigneur, ja mul ei ole muud midagi teha?»

«See on kõik.» kordas kardinal kuivalt.

«Ja nüüd,» ütles mileedi, nagu ei oleks ta märganudki kardinali häälekõla muutust, «nüüd, kus ma olen saanud Teie Eminentsilt juhtnöörid tema vaenlaste suhtes, Monseigneur vast lubab mul öelda mõne sõna ka minu vaenlastest?»

465

«Kas teil on siis vaenlasi?» Küsis Richelieu.

«Jah, Monseigneur, vaenlasi, kelle vastu te peate mind toetama, sest tegutsedes Teie Eminentsi huvides, tekkisid mul vaenlased.»

«Ja kes need on?»

«Kõigepealt on üks väike intrigaan Bonacieux.»

«Ta on Mantes'i vanglas.»

«See tähendab, ta oli seal,» vastas mileedi. «Kuninganna sai kuningalt käskkirja, mille abil ta viis selle naise kloostrisse.»

«Missugusesse kloostrisse?»

«Ma ei tea, saladust hoiti hästi.»

«Mina saan seda teada!»

«Ja Teie Eminents ütleb mulle, kus kloostris see naine asub?»

«Ma ei näe selleks mingisugust takistust,» sõnas kardinal.

«Hästi. Nüüd on mul veel teine vaenlane, kes on mull palju ohtlikum kui see väike proua Bonacieux.»

«Ja kes?»

«Tema armuke.»

«Mis on ta nimi?»

«Oo, Teie Eminents tunneb teda hästi,» hüüdis mileedi vihahoos, «see on meie mõlema paha vaim, tema aitas Teie Eminentsi kaardiväelaste ja kuninga musketäride kokkupõrkel viimastel võita, tema andis kolm mõõga-hoopi teie saadikule de Wardes'ile ja kukutas läbi loo teemantripatsitega. Lõpuks tema teab, et mina röövisin talt proua Bonacieux', ja ta tõotas mind tappa.»

«Aa, ma mõistan, kellest te räägite,» ütles kardinal.

«Ma räägin närusest d’Artagnanist.»

«Ta on julge poiss,» ütles kardinal.

«Seda enam tuleb teda karta, et ta on julge.»

«Oleks vaja tõendeid tema suhetest Buckinghamiga.»

«Tõendeid!» hüüatas mileedi. «Ma muretsen neid kümme!»

«Sel juhul on see maailma lihtsaim asi, tooge mulle tõendid ja ma saadan ta Bastille'sse.»

«Hästi, Monseigneur, aga edasi?»

«Kui ollakse Bastille's, siis ei ole enam edasit,» ütles kardinal süngelt. «Ah, pagana pihta,» jätkas ta, «kui

466

mul õleks niisama kerge vabaneda oma vaenlasest, kui vabastada teid teie vaenlastest, ja kui mul oleks tegemist selliste inimestega, kelle vastu teie tahate karistamatult tegutseda ...»

«Monseigneur,» sõnas mileedi, «vahetame: löök löögi vastu, elu elu vastu, mees mehe vastu. Andke see mees mulle, ma annan teile teise vastu.»

«Ma ei tea, mida te tahate öelda,» vastas kardinal, «ja ma ei soovigi seda teada. Kuid ma soovin teie vastu lahke olla ja ma ei näe mingit takistust, et teile mitte anda seda, mida te soovite nii alatu inimese suhtes; seda enam, nagu te mulle ütlesite, et see väike d'Artagnan on liiderlik, duellant ja reetur.» «Alatu, Monseigneur, alatu!»

«Andke mulle paberit, sulg ja tinti,» küsis kardinat. «Siin on kõik, Monseigneur.»

Tekkis hetkeline vaikus, mis andis tunnistust sellest^ et kardinal tegeles kirjale sobiva sõnastuse otsimisega või koguni kirjutamisega. Athos, kes ei olnud jutuajamisest kaotanud ühtegi sõna, võttis oma kaaslased käe kõrvale ja viis nad toa teise otsa.

«Noh, mida sa tahad,» ütles Porthos, «miks ei lase sa meil lõpuni kuulata?»

«Tst!» ütles Athos sosinal. «Me kuulsime kõik, mida oli vaja kuulda. Muide, ma ei takista teid kuulamast ülejäänut, kuid mina pean lahkuma.»

«Pead lahkuma?» küsis Porthos. «Aga kui kardinal sinu järele küsib, mida me siis vastame?»

«Teie ei oota, kuni ta minu järele pärib, te ütlete talle esimestena, et ma läksin luurele, sest peremehe mõningad tähendused sundisid mind kahtlema tee ohutuses. Ma räägin kõigepealt paar sõna kardinali kannupoisiga, ülejäänu läheb ainult minule korda, ärge tundke selle üle muret.»

«Olge ettevaatlik, Athos,» ütles Aramis.

«Ärge muretsege,» vastas Athos, «te teate, ma olen külmavereline.»

Porthos ja Aramis läksid tagasi oma kohtadele ahju-lõõri juures. Athos väljus end varjamata, võttis oma hobuse, mis oli kinnitatud koos sõprade hobustega aknaluugi riivi külge, veenis mõne sõnaga kannupoissi eelväe

467

vajaduses tagasiteel, uuris hoolega oma püstoli sütikut, võtlis mõõga hammaste vahele ja suundus kui surma-mineja teele, mis viis laagrisse.

XV STSEEN ABIKAASADE VAHEL.

Nii nagu Athos oli arvanud, tuli kardinal varsti alla. Ta avas toa ukse, kus viibisid musketärid, ja leidis Porthose ning Aramise ihu ja hingega täringuid mängimas. Ta laskis kärme pilgu üle toa käia ja märkas, et üks mees puudub.

«Mis on saanud härra Athosest?» küsis ta.

«Monseigneur,» vastas Porthos, «võõrastemajapidaja jutust näis Athosele, et tee ei ole päris ohutu, ja ta läks piilurina ette.»

«Ja mida tegite teie, härra Porthos?»

«Mina võitsin Aramiselt viis pistooli.»

«Nii, nüüd võite koos minuga tagasi pöörduda.»

«Oleme Teie Eminentsi käsutuses.»

«Siis hobustele, mu härrad, on juba hilja.»

Tallipoiss ootas ukse ees, hoides valjastest kardinali hobust. Veidi eemal pimeduses seisid kaks meest kolme hobusega. Need mehed olid samad, kes pidid saatma mileedi La Pointe'i forti ja valvama tema laevaleminekut.

Tallipoiss kinnitas kardinalile sedasama, mida musketärid olid talle Athosest juba rääkinud. Kardinal noogutas heakskiitvalt ja asus teele, võites tagasiteel tarvitusele samad ettevaatusabinõud, mida oli rakendanud tulles.

Laskem tal tallipoisi ja kahe musketäri kaitse all jätkata teekonda laagrisse ning pöördugem tagasi Athose juurde.

Athos oli sadakond sammu edasi hiilinud ühtlases tempos. Jõudes välja nägemispiirkonnast pööras ta hobuse paremale, tegi ringi ja tuli paarkümmend sammu tagasi, et võsastikus oodata väikese rühma möödumist.

468

Kui ta tundis ära oma kaaslaste laiaäärelised kübarad ja härra kardinali mantli kuldsed narmad, ootas ta seni, kuni ratsanikud olid kadunud teekäänaku taha. Siis pöördus ta galopis tagasi võõrastemajja, mille uks talle takistamatult avati.

Võõrastemajapidaja tundis ta ära.

«Ohvitser unustas teisel korrusel peatuvale daamile ühe tähtsa teate edasi andmata ja ta saatis mu tagasi, et oma unustamist heaks teha,» ütles Athos.

«Minge üles,» lausus peremees, «daam on veel oma toas.»

Athos kasutas antud luba, astus kergel sammul trepist üles ja jõudis trepiplatvormile. Läbi poolavatud ukse nägi ta mileedit kübarat pähe kinnitamas.

Athos astus tuppa ja sulges enda järel ukse.

Riivi ettelükkamise klõpsatuse peale pöördus mileedi ümber.

Athos seisis ukse ees mähituna oma mantlisse, kübar silmil.

Nähes seda raidkujuna tumma ja liikumatut kogu, hakkas mileedil hirm.

«Kes te olete ja mida te tahate?» hüüatas ta.

«Jah, see on tõesti tema,» pomises Athos.

Lastes oma mantlil alla langeda ja võttes peast kübara, lähenes ta mileedile.

«Kas te tunnete mu ära, proua?» küsis Athos.

Mileedi astus sammu ettepoole, siis aga taganes, nagu oleks ta näinud madu.

«Hästi,» ütles Athos, «ma näen, te tunnete mu ära.»

«Krahv de la Fere!» sosistas mileedi kähvatades ja taganes nii kaugele, kui sein lubas.

«Jah, mileedi,» vastas Athos, «krahv de la Fere isiklikult, kes tuleb otse selleks teisest maailmast, et tunda mõnu teiega kohtumisest. Istugem siis ja vestelgem, nagu ütleb Monseigneur kardinal.»

Haaratuna väljendamatust hirmust, istus mileedi sõnalausumata.

«Te olete küll maa peale saadetud deemon!» ütles Athos. «Teie võim on suur, ma tean seda. Kuid te teate, et jumala abiga on inimesed jagu saanud ka kõige hirmsamatest deemonitest. Te sattusite juba kord minu teele

469

ja ma arvasin, et olen teile lõpu teinud. Kuid ma kas eksisin või äratas teid kurat surnuist üles.»

Need sõnad äratasid mileedis õudseid mälestusi ja ta langetas pea, tume ohe lipsas ta huulilt.

«Jah, kurat äratas teid surnuist,» jätkas Athos, «kurat tegi teid rikkaks, kurafandis teile uue nime ja kurat on andnud teile peaaegu teise näo. Kuid ta pole kustutanud plekke teie hingelt ega häbimärki teie ihult.»

Mileedi sööstis püsti nagu vedrust visatud, ta silmad pildusid sädemeid. Athos jäi istuma.

«Te pidasite mind surnuks nii nagu mina teid, eks ole? Ja nimi Alhos varjas krahv de la Fere'i niisamuti, nagu mileedi Claricki nimi varjas Anne de Bueil’d! Nii vist oli teie nimi, kui teie austatud vend meid paari pani. Meie olukord on tõesti kummaline,» jätkas Athos naerdes. «Me oleme elanud seni ainult seetõttu, et pidasime teineteist surnuks, sest mälestus segab vähem kui elusolend, kuigi ka mälestus võib olla mõnikord piinav!»

«Aga ütelge ometi lõpuks,» küsis mileedi kõlatult, «mis toob teid minu juurde ja mida te minust tahate?»

«Tahan teile öelda, et kuigi ma jäin nähtamatuks teie pilgule, pole ma teid ometi silmist lasknud.»

«Te teate, mida ma olen teinud?»

«Ma võin teile päevhaaval jutustada, mida olete teinud kuni tänase õhtuni alates sellest ajast, kus astusite kardinali teenistusse.»

Uskumatu naeratus ilmus mileedi kahvatutele huultele.

«Kuulake siis: teie olite see, kes lõikas kaks teemant ripatsit Buckinghami hertsogi õlalt, teie lasksite röövid proua Bonacieux'; olles armunud krahv de Wardes'i avasite oma ukse härra d’Artagnanile, arvates, et veedate öö krahv de Wardes'iga; olles arvamusel, et krahv de Wardes teid petab, tahtsite teda lasta surmata tema rivaalil; kui see rivaal oli'avastanud teie alatu saladuse, tahtsite teda tappa kahe mõrtsuka käe läbi, kelle saatsite teda jälitama; kui te märkasite, et kuul läks märgist mööda, siis olite teie see, kes saatis talle mürgitatud veini võltsitud kirjaga, mis pidi teie ohvrit veenma, et vein tuleb tema sõpradelt; lõpuks tulite siia selleks, et istudes samal toolil, millel mina praegu istun, sõlmida

470

kardinal de Richelieu'ga leping Buckinghami hertsogi tapmiseks, saades vastutasuks loa tappa d'Artagnan.»

Mileedi oli surnukahvatu.

«Te olete saatan!» hüüdis ta.

«Võib-olla,» vastas Athos, «igal juhul pange aga hästi tähele, mis ma nüüd ütlen: tapke või laske tappa Buckinghami hertsog, see ei lähe mulle korda. Ma ei tunne teda ja lõppude lõpuks on ta inglane. Aga ärge puutuge sõrmeotsagagi ühtegi juuksekarva d’Artagnani peas, kes on mu truu sõber, keda ma armastan ja kaitsen. Vannun oma isa pea juures — kui midagi peaks juhtuma, siis iääb see teie viimseks kuriteoks.»

«Härra d’Artagnan solvas mind hirmsasti,» ütles mileedi kõlatult, «ja ta peab surema.»

«Proua, kas on tõesti võimalik teid solvata?» küsis Athos naerdes. «Ta solvas teid ja peab surema!»

«Ta sureb,» kordas mileedi, «proua Bonacieux enne ja siis d’Artagnan.»

Athost haaras midagi pööritusetaolist. Olendi nägemine, kelles ei olnud midagi naiselikult inimlikku, kutsus temas esile piinavaid mälestusi. Ta mõtles sellele, et ükskord palju ohutumas olukorras kui praegu tahtis ta seda naist ohverdada, et päästa oma au. Athost haaras taas kõrvetav, palavikuline soov tappa. Ta tõusis omakorda, asetas käe vööle, võttis sealt püstoli ja laadis selle.

Laipkahvatu mileedi tahtis karjuda, aga tema kangestunud keel tõi kuuldavale ainult kahina, millel ei olnud mingit sarnasust inimhäälega ja mis tundus metslooma urinana. Liibunud tumeda seinavaiba vastu, näis ta oma sassis juustega hirmu kohutava kehastu-sena.

Athos tõstis aeglaselt püstoli ja sirutas käe välja, nii et relv puudutas peaaegu mileedi otsaesist. Siis ütles ta häälega, mis oli seda hirmsam, et selles kõlas kõigutamatu otsuse rahu:

«Proua, te annate mulle otsekohe paberi, millele kardinal alla kirjutas, või ma lasen teile kuuli pähe, vannun seda oma hingeõnnistuse juures.»

Mõne teise mehe puhul oleks mileedi võinud veel loota, kuid Athost ta tundis. Siiski ei liigutanud ta ennast.

471

«Teil on otsustamiseks aega üks sekund,» ütles Athos.

Athose nägu moondus ja mileedi mõistis, et kohe lõh keb laeng. Ta tõstis käe kiiresti rinnale ja tõmbas välj paberi, mille ulatas Athosele.

«Võtke ja olge neetud!» ütles ta.

Athos võttis paberi, pani püstoli vöö vahele ja läk lambi juurde, et näha, kas paber on õige. Ta avas kirj ja luges:

«Selle kirja ettenäitaja on tegutsenud vastavalt minu korraldusele ja riigi heaolu huvides. 3. detsembril 1627.

Richelieu.»

«Ja nüüd,» ütles Athos, võttis oma mantli ja pani kübara pähe, «kus ma kiskusin välja sinu mürgihambad, rästik, salva, kui saad!»

472

Ja ta väljus tagasi vaatamata toast.

Ukse ees nägi Athos kahte meest ja hobust, keda nad hoidsid valjastest.

«Mu härrad,» pöördus ta nende poole, «Monseigneur'\ korraldus, nagu te teate, on saata see naine aega viitmata La Pointe'i forti ja temast mitte enne lahkuda, kui ta on pardal.»

Kuna need sõnad olid tõepoolest kooskõlas antud korraldusega, kummardasid mehed nõusoleku märgiks.

Athos aga hüppas kergelt sadulasse, ja sõitis galopis minema. Ainult tee asemel sõitis ta üle välja, kannustades kõvasti oma hobust. Aeg-ajalt ta peatus, et kuulatada.

Ühel peatusehetkel kuulis ta teelt mitme hobuse sammude müdinat. Ta oli kindel, et see oli kardinal oma saatjaskonnaga. Ta sööstis uuesti edasi, hõõrus siis oma hobust kanarbiku ja lehtedega ning asus teele umbes kahesaja sammu kaugusel laagrist.

Kui ta märkas ratsanikke, hüüdis ta kaugelt: «Kes tuleb?»

«Ma usun, see on meie vahva musketär,» ütles kardinal.

«Jah, Monseigneur,» vastas Athos, «tema isiklikult.»

«Härra Athos,» ütles Richelieu, «võtke vastu minu tänu tubli valve eest. Härrad, me oleme pärale jõudnud. Minge vasakpoolse värava kaudu, märgusõna on «kuningas» ja «Re».»

Öelnud need sõnad, noogutas kardinal sõpradele ja pöördus oma tallipoisi saatel paremale — sel ööl ööbis ta ise laagris.

,Niipea kui kardinal jõudis hääleulatusest välja, ütlesid Porthos ja Aramis korraga: «Kardinal kirjutas alla paberile, mida mileedi palus.»

«Ma tean,» ütles Athos rahulikult. «Siin see on.»

Kuni peatuskohani ei lausunud kolm sõpra enam ühtegi sõna, välja arvatud märgusõna tunnimeestele.

Ainult Mousqueton saadeti Planchefle sõna viima, et tema isandat palutakse kohe, kui ta kaevikust tuleb, minna musketäride korterisse.

Nagu Athos oli arvanud, ei keeldunud mileedi järgnemast meestele, kes ukse ees ootasid. Hetkeks haaras

473

teda küll soov lasta ennast kardinali juurde viia ja talle kõik ära rääkida. Kuid tema paljastus tooks kaasa Athose paljastuse: mileedi ütleks küll, et Athos poos ta üles, kuid Athos teeks teatavaks, et mileedi kannab häbi-märki. Ja mileedi leidisv et on siiski parem vaikida ja vaikselt lahkuda ning täita endale võetud raske ülesanne tavalise osavusega. Ja alles siis, kui kõik asjad on läinud kardinali soovi kohaselt, on aeg tulla temalt nõudma kättemaksu.

Pärast terve öö kestnud sõitu jõudis mileedi hommikul kella seitsmeks La Pointe'i forti; kell kaheksa oli ta juba laeva pardal. Kell üheksa hiivas laev, mille ametlikuks sihtkohaks oli Bayonne, ankru ja võttis kursi Inglismaa poole.

XVI SAINT-GERVAIS' BASTION.

Oma kolme sõbra juurde jõudes leidis d'Artagnan nad kõik ühest toast: Athos mõtiskles, Porthos keerutas vurre, Aramis luges palveid kenast sinisesse sametisse köidetud palveraamatust.

«Tont võtku, härrased,» ütles d'Artagnan, «ma loodan, et see, mis teil on mulle ütelda, väärib tuleku vaeva. Kui ei, siis hoiatan: ma ei andesta teile, et käskisite mul siia tulla, selle asemel et lasta mul puhata pärast ööd, mille veetsin üht bastioni vallutades ja lõhkudes. Oh, kahju, et teid seal ei olnud, mu härrad! Oli seal alles saun!»

«Me olime teisal, kus ei olnud ka just külm,» vastas Porthos, siludes oma vurre, et need võtaksid ainult temale omase kaare.

«Tst!» ütles Athos.

«Oo!» hüüatas d'Artagnan, mõistes musketäri kerget kulmukortsutust, «näib, et teil on uudiseid.»

«Aramis,» lausus Athos, «kui ma ei eksi, einetasite te üleeile Parpaillot' kõrtsis?»

«Jah.»

«Kuidas seal on?»

474

«Mina isiklikult sain seal süüa üsna kehvalt. Üleeile oli paastupäev, ja nad pakkusid ainult rasvaseid toite.»

«Kuidas, kas siis ühes meresadamas ei ole kala?» küsis Alhos.

«Nad ütlevad, et härra kardinali korraldusel ehitatav tamm ajab kalad avamerele,» vastas Aramis uuesti oma vaga lektüüri juurde asudes.

«Kuid see pole see, mis ma teada tahtsin, Aramis,» ütles Athos. «Mind huvitas, kas seal on lahe ja kas keegi ei sega.»

«Mulle tundub, et meil polnud palju tülitajaid. Tõepoolest, selles suhtes, mida teie mõtlete, oleks meil Parpaillot' juures üsna hea.»

«Lähme siis Parpaillot' juurde,» ütles Athos, «sest siin on müürid nagu paberilehed.»

D'Artagnan, kes oli harjunud oma sõbra käitumisviisiga ja ühest tema sõnast, žestist või märgist kohe taipas, et olukord on tõsine, võttis Athose käsivarre ja väljus sõnalausumata, Porthos järgnes Aramisega vesteldes.

Teel kohati Grimaud'd. Athos andis talle märku kaasa tulla ja Grimaud kuuletus vaikides, nagu oli harjunud. Vaene poiss oli rääkimise peaaegu unustanud.

Jõuti Parpaillot' söögimajja. Kell oli seitse, hakkas valgeks minema. Kolm sõpra tellisid hommikueine ja astusid ruumi, kus nad peremehe sõnade järgi võisid olla segamatult.

Õnnetuseks oli salakoosoleku kellaaeg valitud halvasti. Äsja oli kõlanud hommikune äratussignaal, igaüks raputas eneselt unerammestust ja et hommikusest niiskusest lahti saada, tuli jooma tilgakest puhvetis. Tragunid, šveitslased, kaardiväelased, musketärid, kergeratsaväelased järgnesid üksteisele kiirusega, mis oli kasulik peremehele, kuid ei sobinud meie nelja sõbra kavatsustega. Seepärast vastasid nad üsna tusaselt kaaslaste tervitustele, toostidele ja naljatustele.

«Kuulge,» ütles Athos, «nii läheme me kindlasti tülli ja praegu pole meil seda vaja. D'Artagnan, jutustage meile, kuidas veetsite öö, meie jutustame pärast.»

«Tõepoolest,» hüüdis kergeratsaväelane, kes lonkis ringi klaasi viinaga, mida ta aeglaselt maitses, «teie

475

olite öösel kaevikutes, härrased kaardiväelased, ja mulle näib, et teil oli väike tüli La Rochelle'i rahvaga.»

D'Artagnan vaatas küsivalt Athosele. Ta ei teadnud, kas ta peab vastama vahelesegajale, kes tikkus vestlusest osa võtma.

«Noh, kas sa ei kuule, et härra de Busigny austab sind küsimusega,» lausus Athos. «Jutusta, mis juhtus täna öösel, need härrased tahavad sellest kuulda.»

«Gas meie ei fötnud ära üks pastion?» küsis šveitslane, kes jõi õlleklaasist rummi.

«Jah, mu härrad, meil oli see au. Ja nagu te arvatavasti juba kuulnud olete, viisime ühe nurga alla tünni püssirohtu, mis lõhkedes tegi üsna kena paugu. Kuna bastion ei olnud just eile ehitatud, sai kogu ülejäänud ehitis tublisti raputada.»

«Missugune bastion see on?» küsis tragun, kes hoidis mõõga otsas hane, et seda küpsema viia.

«Saint-Gervais' bastion, mille tagant La Rochelle'i omad segasid meie töölisi,» vastas d'Artagnan.

«Oli vist üsna palav?»

«Jah, muidugi, me kaotasime viis meest, La Rochelle'i omad kaheksa või kümme.»

«Dohoo donti,» hüüdis šveitslane, kes vaatamata suurele hulgale saksa keeles leiduvatele sõimusõnadele oli harjunud vanduma prantsuse keeles.

«Aga on ju võimalik, et nad täna hommikul saadavad pioneerid bastioni korda seadma,» märkis kergeratsaväelane.

«Jah, väga võimalik,» ütles d'Artagnan.

«Härrased,» ütles Athos, «veame kihla!»

«Oh jaa, feame gihla!» hüüdis šveitslane.

«Oodake,» hüüdis tragun, asetades oma mõõga nagu praevarda raudjalgadele kaminas. «Olen kohe valmis. Hei, peremees, hädavares, tooge kohe üks anum, et ma ei kaotaks tilkagi selle austusväärse linnu rasvast.»

«Tal olema õigus,» ütles šveitslane, «see hane rasv olema fäga hea moosiga.»

«Noh!» ütles tragun. «Arutame nüüd kihlveo asja! Me kuulame teid, härra Athos.»

«Hüva, härra Busigny, ma vean teiega kihla, et minu kolm kaaslast — härrad Porthos, Aramis, d'Artagnan –

476

ja mina läheme hommikust sööma Saint-Gervais' bastioni ja jääme sinna täpselt tunniks ajaks vaatamata sellele, mis vaenlased ette võtavad meie väljaajamiseks.»

Porthos ja Aramis vaatasid teineteisele otsa, nad hakkasid taipama.

D’Artagnan kummardus Athose kõrva juurde ja ütles: «Aga sa lased meid ju halastamatult maha tappa.»

«Meid tapetakse hoopis kindlamini, kui me sinna ei lähe,» vastas Athos.

«Jumala eest, mu härrad,» ütles Porthos, laskudes tooli seljatoele ja siludes vurre, «minu meelest see on suurepärane kihlvedu.»

«Olen nõus,» ütles härra de Busigny. «Nüüd peab aga kokku leppima, mille peale me kihla veame.»

«Teid on neli, mu härrad, ja meid on neli,» ütles Athos. «Lõunasöök kaheksale oma äranägemise järgi, kas see sobib teile?»

«Suurepäraselt,» vastas härra de Busigny.

«Nõus,» ütles tragun.

«Lähep,» ütles šveitslane.

Neljas juuresolija, kes selles jutuajamises oli mänginud tumma osa, noogutas nõusoleku märgiks pead.

«Härrade eine on valmis,» ütles peremees.

«Tore, tooge siia,» käskis Athos.

Peremees tegi nagu kästud. Athos kutsus Grimaud', osutas nurgas seisvale korvile ja näitas, et on vaja liha salvrätikutesse keerata.

Grimaud mõistis kohe, et einetatakse rohelises. Ta võttis korvi, pakkis liha sisse, lisas pudelid juurde ja võttis korvi kätte.

«Aga kuhu te lähete siis minu einet sööma?» küsis peremees.

«Mis see teile korda läheb, kui selle eest tasutakse?» vastas Athos.

Ja ta viskas suurejooneliselt kaks pistooli lauale.

«Kas pean ka midagi tagasi andma, härra ohvitser?» küsis peremees.

«Ei ole vaja, anna veel kaks pudelit vahuveini. Ülejäänu on salvrätikute eest.»

Peremees ei teinud küll nii head äri, nagu alguses oli lootnud, kuid ta tegi vahe tasa sellega, et andis neljale

477

külalisele kahe pudeli vahuveini asemel kaks pudelit anžuu veini.

«Härra de Busigny,» ütles Athos, «kas te olete nii lahke ja seate oma kella minu oma järgi või lubate minul oma kella teie kella järgi seada?»

«Muidugi, mu härrad"!» ütles kergeratsaväelane ja tõmbas taskust väga ilusa teemantidega kella. «Kell on pool kaheksa.»

«Viis minutit pool kaheksa läbi,» lausus Athos. «Nii on siis teada, et minu kell on teie kellast viis minutit ees.»

Ja kummardades hämmeldunud juuresolijatele, suundusid neli noormeest Saint-Gervais' bastioni poole. Neile järgnes korvi kandev Grimaud, kes ei teadnud küll, kuhu minnakse, kuid kuulas vaikides sõna, nagu oli harjunud, ega tulnud tal pähegi pärida.

Nii kaua kui neli sõpra olid laagri piirkonnas, ei vahetanud nad ainustki sõna. Pealegi saatsid neid uudishimulikud, kes kihlveo tingimusi teades olid huvitatud, kuidas nad asjaga toime tulevad. Kuid niipea kui nad olid läbinud kindlustatud liini ja saabunud

lahtisele väljale, arvas d’Artagnan, kes ei teadnud, milles asi seisab, et on aeg küsida seletust.

«Nüüd, mu kallis Athos, olge nii kena ja ütelge, kuhu me läheme?» küsis ta.

«Te näete ju, et läheme bastioni,» vastas Athos.

«Ja mis me seal tegema hakkame?»

«Läheme einetama, nagu te teate.»

«Aga miks me ei teinud seda Parpaillot' juures?»

«Sellepärast, et meil on vaja rääkida väga tähtsatest asjadest ja selles kõrtsis polnud võimalik viit minutitki vestelda nende tüütute tõttu, kes tulevad, lähevad, teretavad, kõnetavad. Siin,» jätkas Athos, näidates bastionile, «ei tulda meid vähemalt segama.»

«Mulle näib,» ütles d’Artagnan ettevaatusega, mis oli tema juures nii loomulikus kooskõlas äärmise julgusega, «mulle näib, et me oleksime võinud leida mõne kõrvalise koha mere ääres luidete vahel.»

«Kus oleks nähtud meid nelja koos jutlemas ja veerand tunni jooksul oleks kardinal oma spioonide kaudu teada saanud, et pidasime nõu.»

478

«Jah, Athosel on õigus,» ütles Aramis. «Animadver-tuntur in desertis.»

«Kõrb oleks meile tõesti ära kulunud, aga kust seda võtta?» tähendas Porthos.

«Pole kõrbe, kus lind ei lendaks üle pea, kala ei hüppaks veest või jänes ei tuleks oma urust, ja ma usunr et olgu see lind, kala või jänes — kõik nad on kardinali spioonid. Niisiis on parem jätkata alustatud seiklust,, millest me muide ilma ennast häbistamata loobuda ei saagi. Me vedasime kihla, seda ei ole võimalik teha ettekavatsetult, ja ma olen veendunud, et keegi ei aima selle tõsist põhjust. Et võita kihlvedu, läheme tunniks ajaks bastioni. Meid kas rünnatakse või ei rünnata. Kui meid ei rünnata, võime seal rahulikult kogu aeg vestelda ja keegi ei kuule meid, sest annan oma pea, et bastioni müüridel ei. ole kõrvu. Kui meid aga rünnatakse, räägime siiski oma jutud maha ja ennast kaitstes katab meid pealegi veel kuulsusesära. Näete, see on igati kasulik.»

«Jah,» ütles d’Artagnan, «aga me saame kindlasti mõne kuuli pihta.»

«Oh, mu kallis,» ütles Athos, «teil on väga hästi teada, et kõige kardetavamad ei ole vaenlase kuulid.»

«Minule aga paistab, et niisuguse ekspeditsiooni jaoks oleksime pidanud kaasa võtma vähemalt oma musketid.»

«Te olete naiivne, sõber Porthos. Milleks peaksime me ennast koormama asjatu kandamiga?»

«Mina ei leia, et vaenlasega silm silma vastu seistes oleksid ülearused korralik musket, tosin padrunit ja püssirohusarv.»

«Noh, kas te ei kuulnud siis, mida rääkis d’Artagnan?» ütles Athos.

«Mida ta siis rääkis?» küsis Porthos.

«D’Artagnan ütles, et öisel rünnakul tapeti kaheksa või kümme prantslast ja niisama palju La Rochelle'i inimesi.»

«No ja mis siis?» küsis Porthos. «Kas pole tõsi, et nende paljaksriisumiseks ei olnud aega, sest momendil oli tähtsamatki teha?»

«Ja siis?»

479

«Noh, me võtame nende musketid, püssirohusarved ja padrunid ning meil on nelja karabiini ja tosina kuuli asemel umbes viisteist püssi ja sadakond kuuli.»

«Oh, Athos, sa oled tõepoolest suurmees!» hüüdis Aramis.
Porthos noogutas heakskiitvalt.
Paistis, et veenda ei suudetud üksnes d’Artagnani.
Grimaud jagas nähtavasti noormehe arvamust, sest nähes teekonda jätkuvat bastioni suunas, mida ta seni ei olnud uskunud, tõmbas Grimaud oma isandat kuuehõlmast.
«Kuhu me läheme?» küsis ta liigutusega. Athos näitas bastionile.
«Aga me jätame sinna oma naha,» ütles vaikiv Grimaud sellessamas žestide keeles.
Athos tõstis silmad ja sõrme taeva poole.
Grimaud pani oma korvi maha ja istus pead raputades.
Athos võttis vöö vahelt püstoli, vaatas, kas see on laetud, seadis laskevalmis ja asetas püstoli otsa Grimaud' kõrva juurde.
Siis andis Athos talle märku võtta korv ja minna ees.
Grimaud kuuletus.
Selle ühe hetke kestnud tumm-mänguga oli Grimaud saavutanud vaid seda, et sattus järelväest eelväkke.
Jõudes bastioni, pöördusid neli sõpra ümber.
Laagri värava juurde oli kogunenud üle kolmesaja igasugustest väeosadest mehe, ühes eraldi seisvas rühmas võis eraldada härra de Busigny'd, tragunit, šveitslast ja neljandat kihlveost osavõtjat.
Athos võttis kübara peast, asetas selle mõõga otsa ja vibutas õhus.
'Kõik pealtvaatajad vastasid tema tervitusele, saates seda viisakuseavaldust sõpradeni kostva võimsa «hurraaga».
Seejärel kadusid kõik neli bastioni, kuhu Grimaud juba enne neid oli pugenud.
480

XVII MUSKETÄRIDE NÕUPIDAMINE.

Nagu Athos oli arvanud, polnud bastionis kedagi peale tosina surnud prantslase ja rošelllase.
«Mu härrad,» ütles Athos, kes oli enda peale võtnud ekspeditsiooni juhtimise, «sel ajal kui Grimaud laua katab, korjame kokku püssid ja padrunid. Seda tehes võime me muuseas vestelda.» Laipadele'osutades lisas ta: «Need härrad ei kuule meid.»
«Me võiksime nad siiski kraavi visata pärast seda, kui oleme kindlaks teinud, et nende taskud on tühjad,» arvas Porthos.
«Jah,» vastas Athos, «selle jätame Grimaud' hooleks.»
«Noh, las siis Grimaud puistab nad läbi ja viskab üle müüri,» ütles d’Artagnan.
«Ei maksa seda siiski teha,» ütles Athos. «Meil võib neid vaja minna.»
«Meil võib laipu vaja minna?» küsis Porthos. «Kallis sõber, sa hakkad jaburaks minema.»
«Ärge otsustage uisapäisa, ütlevad evangeelium ja härra kardinal,» lausus Athos. «Kui palju on meil püsse, mu härrad?»
«Kaksteist,» vastas Aramis.
«Ja mitu lasku?»
«Saja ümber.»
«Just niipalju, kui me vajame. Laadigem relvad!»
Neli musketäri asusid tööle. Kui nad lõpetasid viimase püssi laadimise, andis Grimaud märku, et laud on kaetud.

Athos vastas, ikka žestide keeles, et siis on hea. Seejärel osutas ta vahitornikesele, millest Grimaud järeldas, et peab minema vahti. Et teha vahiloiekut meeldivamaks, lubas Athos tal kaasa võtta leiba, kaks ribitükki ja pudeli veini.

«Ja nüüd lauda,» ütles Athos.

Neli sõpra istusid türklaste või rätsepate kombel risti-jalu põrandale.

«Nüüd, kus sa ei pruugi enam karta, et sind võidaks pealt kuulata,» ütles d’Artagnan, «loodan, et jagad meiega oma saladust.»

481

«Ma loodan, härrad, et muretsen teile ühe hoobiga meelelahutust ja kuulsust,» ütles Athos. «Sundisin teid tegema meeldivat jalutuskäiku, teie ees on kõige maitsvam hommikueine. Ja seal, nagu te võite läbi laskeavade näha, seisavad viissada meest, kes peavad meid kas hulludeks või kangelasteks, mis muide on kaks teineteisega üsna sarnanevat lollide liiki.»

«Aga saladus?» küsis d’Artagnan.

«Saladus on see, et nägin eile õhtul mileedit.»

D'Artagnan oli parajasti klaasi suule tõstmas. Kuuldes mileedi nime, hakkas ta käsi nii tugevasti värisema, et ta pani klaasi maha, muidu oleks ta selle sisu välja loksutanud.

«Sa nägid oma nai .. .»

«Tst,» katkestas teda Athos, «te unustate, mu kallis, et need härrad ei ole pühendatud minu abielu saladustesse nii nagu teie. Niisiis, ma nägin mileedit.»

«Kus?» küsis d’Artagnan.

«Siit umbes kahe ljöö kaugusel, «Punase Tuvimajakese» kõrtsis.»

«Siis olen ma kadunud mees,» ütles d’Artagnan.

«Ei, mitte veel täiesti,» tähendas Athos. «Praegusel hetkel peaks ta olema juba lahkunud Prantsusmaa pinnalt.»

D’Artagnan hingas kergendatult.

«Lõppude lõpuks, kes on see mileedi?» küsis Porthos.

«Üks veetlev naine,» vastas Athos lonkshaaval vahuveini maitstes. «Neetud kõrtsmik!» hüüdis ta. «Ta andis meile vahuveini asemel anžuu veini ja mõtleb meid haneks püüda. Jah,» jätkas Athos, «see on veetlev naine, kes oli lahke meie sõbra d’Artagnani vastu. D’Artagnan sai tema suhtes hakkama mingi alatusega ja mileedi püüdis selle eest kätte maksta: kuu aega tagasi püüdis ta teda tappa musketikuuliga, nädal tagasi mürgitatud veiniga ja eile nõudis ta kardinalilt d’Artagnani pead.»

«Mis, nõudis kardinalilt minu pead?» hüüdis d’Artagnan hirmust kähvatades.

«Jah, see on õige nagu evangeelium, kuulsin oma kõrvaga,» ütles Porthos.

«Mina ka,» tähendas Aramis.

482

«Siis ei ole mõtet enam edasi võidelda,» ütles d’Artagnan, lastes oma käe julgusetult rippu. «Parem kihutan endale kuuli pähe, et kõigel oleks ükskord lõpp.»

«See oleks küll viimane lollus, sest see on ainus, millele ei ole enam rohtu,» lausus Athos.

«Kuid niisuguste vaenlaste käest ei ole mul iialgi pääsu,» ütles d’Artagnan. «Kõigepealt tundmatu Meung'ist, siis de Wardes, kellele ma andsin kolm mõõgahoopi, siis mileedi, kelle saladuse ma avastasin, ja lõpuks kardinal, kelle kättemaks läks minu tõttu nurja.»

«Olgu pealegi,» ütles Athos, «kõik see teeb kokku neli ja meid on ka neli. Üks ühe vastu. Tont võtku! Kui uskuda Grimaud' märguannet, siis on meil varsti tegemist palju arvukama vastaste hulgaga. Mis on lahti, Grimaud?» küsis Athos. «Võttes arvesse asjaolude tõsidust, luban teil rääkida, mu sõber. Kuid palun, olge napisõnaline. Mida te näete?»

«Meestesalka.»

«Mitu inimest?»

«Kakskümmend meest.»

«Mis mehed need on?»

«Kuusteist pioneeri, neli sõdurit.»

«Kui kaugel nad on?»

«Viissada sammu.» «

«Tore, meil on veel aega lõpetada kana ja juua üks klaas sinu terviseks, d'Artagnan.»

«Sinu terviseks,» kordasid Porthos ja Aramis.

«Hea küll, joome minu terviseks, kuigi ma ei usu, et mul teie soovidest suuremat kasu on.»

«Noh,» lausus Athos, «jumal on suur, nagu ütlevad muhameedlased, ja tulevik on tema teha.»

Kui ta oli tühjaks joonud klaasi ja selle enda kõrvale asetanud, tõusis Athos ükskõikselt püsti, haaras esimese ettejuhtuva püssi ja läks laskeava juurde.

Porthos, Aramis ja d'Artagnan toimisid tema eeskujul. Grimaud sai käsu seada ennast nelja sõbra selja taha, et relvi laadida.

Hetke pärast ilmus väesalk nähtavale; see liikus mööda jooksukraavi, mis oli ühendusteeks linna ja bastioni vahel.

483

«Pagana pihta!» ütles Athos. «Ei tasunud vaeva lasta ennast segada kahekümnest veidrikust, kes on relvastatud kirkade, kõblaste ja labidatega. Grimaud'l oleks tarvitsenud vaid neile märku anda, et nad ära läheksid, ja ma olen veendunud, nad oleksid meid rahule jätnud.»

«Kahtlen väga, sest nad lähenevad meile väga kindlalt,» lausus d'Artagnan. «Pealegi on töölistega kaasas neli musketitega varustatud sõdurit ja üks allohvitser.»

«Nad tulevad seepärast, et nad ei ole meid märganud,» arvas Athos.

«Jumala eest, pean ütlema, et mul on vastumeelt tulistada neid vaeseid kuradeid.»

«Ainult vilets preester tunneb kaasa ketseritele,» lausus Porthos.

«Aramisel on tõesti õigus,» sõnas Athos, «ma hoiatan neid.»

«Mis te teete, kurat võtaks!» hüüdis d'Artagnan. «Te lasete ennast lihtsalt tappa, mu armas.»

Athos ei teinud sellest arvamusest väljagi. Püss ühes, kübar teises käes, ronis ta avausele müüris ja pöördus viisaka kummardusega sõdurite ja tööliste poole, kes tema ilmumisest üllatatult peatusid viiekümne sammu kaugusel bastionist.

«Mu härrad, minu sõbrad ja mina võtame selles bastionis praegu hommikueinet. Kima te teate, et ei ole midagi ebameeldivamat kui lasta ennast segada hommikueine ajal, siis palume teid, kui te just ilmtingimata tahate siia tulla, kas oodata, kuni me oleme hommikueine lõpetanud, või tulla hiljem tagasi. Seda muidugi sel juhul, kui teil ei teki kiiduväärset soovi lahkuda mässajate hulgast ja juua koos meiega Prantsusmaa kuninga terviseks.»

«Tähelepanu, Athos! Kas sa ei näe, et nad võtavad su kirbule?» hüüdis d’Artagnan.
«Seda küll,» ütles Athos, «aga need linnakodanikud tulistavad halvasti ja kindlasti ei saa nad mulle pihta.»
Sel hetkel kõlasid tõepoolest neli pauku ja kuulid lõhkesid Athose ümber, kuid ükski ei tabanud teda.
Peaaegu samal hetkel vastasid neile neli püssipauku, mis olid paremini sihitud kui ründajate kuulid — kolm sõdurit langes surnult maha ja üks töölistest sai haavata.
484
«Grimaud, anna uus musket,» käsutas Athos, seistes ikka müüriavausel.
Grimaud kuuletus otsekohe. Ka kolm sõpra olid laadinud omakorda relvad. Teine lask järgnes esimesele: nüüd said surma allohvitser ja kaks pioneeri, ülejäänud salk põgenes.
«Pealetungile, härrad!» käsutas Athos.
Neli sõpra sööstsid bastionist välja, jõudsid lahinguväljale, korjasid üles sõdurite musketid ja allohvitseri pooloda. Veendudes, et põgenejad ei peatu enne linna, pöördusid nad sõjasaaki kaasa võttes tagasi bastioni.
«Laadige uuesti relvad, Grimaud,» ütles Athos. «Meie äga jätkame hommikusööki ja vestlust, mu härrad. Kuhu me jäime?»
«Mul tuleb meelde,» ütles d’Artagnan, keda vaevas mileedi teekonna siht. «Ta läheb Inglismaale,» ütles Athos. «Mis sihiga?»
«Et mõrvata või lasta mõrvata Buckingham.» D’Artagnan hüüatas üllatunult ja täis pahameelt. «Kui alatu!»
«Oh, võite uskuda, mind ei ärrita see sugugi,» lausus Athos. «Grimaud, kui te olete lõpetanud,» jätkas ta, «siis võtke allohvitseri pooloda, siduge sinna külge salvrätik ja püstitage see bastionile, et La Rochelle'i mässajad näeksid, et neil on tegemist kuninga vaprate jä truude sõduritega.»
Grimaud tegi vaikides, mis kästud. Hetk hiljem heljus nelja sõbra pea kohal valge lipp, mille ilmumist tervitas maruline käteplagin — pool laagrit oli barjääridel.
«Kuidas, sind ei ärrita sugugi, et mileedi tapab või laseb tappa Buckinghami? Hertsog on ju meie sõber.»
«Hertsog on inglane, hertsog võitleb meie vastu. Mileedi võib temaga teha, mis ta tahab, mulle ei lähe see rohkem korda kui tühi pudel.»
Ja Athos viskas umbes viieteistkümne sammu kaugusele pudeli, mille ta oli tühjendanud viimse tilgani oma klaasi.
«Pea,» ütles d’Artagnan, «mina ei jäta Buckinghami niimoodi maha. Ta andis meile väga toredad hobused »
485
«Ja eelkõige väga toredad sadulad,» ütles Porthos kelle mantlit kaunistas praegugi tema sadula galoon.
«Pealegi tahab jumal patustaja pöördumist ja mitt tema surma,» tähendas Aramis.
«Aamen,» ütles Athos. «Võime selle juurde hiljem tagasi tulla, kui soovite. Tol hetkel aga huvitas mind kõige rohkem — ma loodan, sa saad sellest aru, d'Artagnan —, kuidas sellelt naiselt kätte saada teatud õigustuskiri, mille ta kardinalilt välja pressis ja mille abil ta oleks võinud karistamatult vabaneda sinust ja võib-olla ka meist.»
«Kas see olend on siis deemon?» küsis Porthos, ulatades oma taldriku Aramisele, kes oli tegevuses linnupra lahtilõikamisega.

«Kas see blankovolitus jäi mileedi kätte?» küsis dArtagnan.
«Ei, nüüd on see minu käes. Ja ma valetaksin, kui ütleksin, et sain selle ilma vaevata.»
«Mu kallis Athos, ma ei suuda enam loendada, kui palju kordi olen teile tänu võlgu oma elu eest.»
«Tähendab, sa jätsid meid selleks üksi, et minna tema juurde?» küsis Aramis.
«Täpselt nii.»
«Ja kardinali kiri on sinu käes?» küsis d'Artagnan
«Siin ta on,» ütles Athos ja tõmbas oma mantli taskust välja väärtusliku paberi.
D'Artagnan avas kirja, ilma et oleks katsunudki varjata oma käte värisemist. Ta luges:
«Selle ettenäitaja on tegutsenud vastavalt minu korraldusele ja riigi heaolu huvides.
3. detsembril 1627.
Richelieu.»
«Tõepoolest, see on kõigiti reeglitekohane pattud andeksandmine,» tähendas Aramis.
«See paber tuleb katki käristada,» ütles d'Artagnan, kellele näis, et ta loeb oma surmaotsust.
«Hoopis vastupidi,» lausus Athos, «seda tuleb hoolikalt säilitada. Ma ei annaks seda paberit ka siis käest, kui ta kaetaks kullatükkidega.»
«Mis teeb mileedi nüüd?» küsis d'Artagnan.
486
«Arvatavasti kirjutab kardinalile,» ütles Athos ükskõikselt, «et üks neetud musketär, nimega Athos, on temalt kaitsepaberi vägivaldselt röövinud. Sellessamas kirjas annab ta kardinalile nõu vabaneda Athosest ja tema kahest sõbrast, Porthosest ja Aramisest. Siis meenub kardinalile, et need on samad mehed, kes jäävad talle alati teel ette. Ühel ilusal hommikul laseb ta vangistada d'Artagnani ja et tal üksi igav ei oleks, saadab ta meid Bastille'sse temale seltsiks.»
«Mu kallis, mulle tundub, et sa naljatad kurbade asjadega,» lausus Porthos.
«Ma ei naljata,» ütles Athos.
«Tead mis,» ütles Porthos, «minu arvates oleks väiksem patt keerata kael kahekorra sellel neetud mileedil kui vaestel hugenottidel, kes pole iialgi teinud muud kurja kui laulnud prantsuse keeles salme, mida meie laulame ladina keeles.»
«Mida ütleb selle kohta abt?» küsis Athos rahulikult.
«Mina ütlen, et olen ühel arvamusel Porthosega,» vastas Aramis.
«Minust rääkimata!» lisas d'Artagnan.
«Hea, et mileedi on kaugel,» tähendas Porthos, «sest pean tunnistama, et tema siinviibimine häiriks mind tublisti.»
«Mind häirib ta Inglismaal niisama palju kui Prantsusmaal,» lausus Athos.
«Mind häirib ta kõikjal,» ütles d'Artagnan.
«Aga kui ta oli sul käes, miks sa ei uputanud, ei kägistanud või ei poonud teda? Ainult surnud ei tule iial tagasi.»
«Arvate, Porthos?» küsis Athos sünge naeratusega, mida ainult d'Artagnan üksi mõistis.
«Mul tuli idee,» ütles d'Artagnan.
«Lase kuulda,» ütlesid musketärid.
«Relvade juurde!» hüüdis Grimaud.

Noormehed tõusid kiiresti ja tormasid püsside juurde.

Seekord lähenes kahekümnest-kolmekümnest mehest koosnev väike salk. Need ei olnud aga enam töölised, vaid garnisoni sõdurid.

«Kas me ei läheks laagrisse tagasi?» küsis Porthos. «Mulle näib, et jõud ei ole võrdsed.»

487

«See pole võimalik kolmel põhjusel,» vastas Athos. «Esiteks, me pole lõpetanud hommikusööki; teiseks, meil on vaja veel tähtsatest asjadest rääkida; ja kolmandaks, tunnist puudub veel kümme minutit.»

«Meil tuleb siiski teha lahinguplaan,» ütles Aramis.

«See on väga lihtne,» lausus Athos. «Niipea kui vaenlane on laskekaugusel, avame tule. Kui salk jätkab edasiliikumist, tulistame uuesti, ja tulistame niikaua, kuni meil jätkub laetud püsse. Kui siis rühmast ellu jäänud tahavad rünnata, laseme piirajatel tungida kuni kraavini ja lükkame neile kaela selle müüriosa, mis seisab püsti veel ainult tasakaaluime tõttu.»

«Braavo!» hüüdis Porthos. «Athos, sa oled lihtsalt sündinud kindraliks ja kardinal, kes peab ennast suureks sõjameheks, ei oma kuigi suurt väärtust sinu kõrval.»

«Härrad,» sõnas Athos, «ärge sihtige kahekesi ühte vaenlast, igaüks sihtigu hästi oma meest.»

«Minu oma on kirbul,» ütles d’Artagnan.

«Minul samuti,» ütles Porthos.

«Ka minu oma,» ütles Aramis.

«Siis — tuld!» käsutas Athos.

Neli püssipauku kõlasid ühena, ja neli meest langesid.

Kohe seejärel porises trumm ja väike rühm liikus kiirel sammul rünnakule.

Nüüd järgnesid kuulid küll korrapäratult, kuid olid sihitud endise täpsusega. Siiski jätkasid rošelllased jooksusammul edasiliikumist, otsekui oleksid nad teadnud sõprade arvulist vähesust.

Kolmest lasust tabasid kaks, kuid see ei aeglustanud püstijäänute sammu.

Kaksteist või viisteist meest jõudsid siiski bastioni alla. Pealetungijaid võttis vastu veel Viimane lask, kuid ei suutnud neid peatada: nad hüppasid kraavi ja valmistusid müüriavast üle ronima.

«Noh, sõbrad, lõpetame nüüd ühe hoobiga: müürile, müürile!» hüüdis Athos.

Ja neli sõpra, keda abistas Grimaud, hakkasid püssipäradega kangutama suurt müürilahmakat, mis kaldus nagu tuulehoost tõugatuna ja pääsedes lahti aluse küljest, langes hirmsa mürinaga kraavi. Kajas kohutav kisa, tolmupilv tõusis taeva poole ja kõik oli möödas.

488

«Kas me lömastasime nad viimseni?» küsis Athos.

«Jumala eest, näib küll nii,» vastas d'Atagnan.

«Ei,» ütles Porthos, «näete, kaks-kolm vigastada saanut põgeneb.»

489

Tõepoolest, kolm-neli neist pori ja verega kaetud õnne-tuist põgenesid mööda jooksukraavi ja jõudsid linna: see oli kõik, mis jäi järele väikesest rühmast.

Athos vaatas kella.

«Härrad, oleme siin olnud täpselt tund aega ja nüüd on kihlvedu võidetud. Kuicl mäng tuleb ilusasti lõpetada. Pealegi ei ole d'Artagnan meile veel oma ideest rääkinud,» kõneles Athos.

Ja musketär asus oma tavalise külmaverelisusega selle juurde, mis oli veel hommikusöögist järel.

«Minu idee?» küsis d'Artagnan.

«Jah, te ütlesite, et teil tuli idee,» ütles Athos.

«Ah õigus, tuli meelde,» ütles d'Artagnan. «Ma sõidan veel kord Inglismaale ja otsin üles härra de Bucking-hami.»

«Seda te ei tee,» ütles Athos külmalt. «Ja miks mitte? Kas ma ei ole seda ükskord juba teinud?»

«Jah, aga siis ei olnud me sõjajalal. Sel ajal härra de Buckingham oli liitlane ja mitte vaenlane. Teie teguviisi loetakse reetmiseks.»

D'Artagnan mõistis argumendi tõsidust ja jäi vait.

«Paistab, et mul tuli omakorda idee,» ütles Porthos.

«Kuulame siis härra Porthose ettepanekut,» ütles Aramis.

«Ma küsin härra de Treville'ilt puhkust mingil põhjusel, mille teie välja mõtlete, sest mina ei ole tugev ettekäänete leidmises. Mileedi ei tunne mind, ma lähenen talle, ilma et ta teaks mind karta, ja kui ta on mul peos, kägistan ta.»

«Hüva, ma peaaegu nõustun Porthose ideega,» ütles Athos.

«Äh, mis te räägite,» lausus Aramis, «tappa naist! Ei, aga kuulake, minu idee on kõige kohasem.»

«Kõnelge oma ideest, Aramis,» ütles Athos, kes pidas väga lugu noorest musketärist.

«Tuleb kuningannale teatada.»

«Jumala eest!» hüüdsid Porthos ja d'Artagnan nagu ühest suust. «Usun, nüüd leidsime õige abinõu.»

«Kuningannale teatada!» sõnas Athos. «Kuidas kavatsete seda teha? Kas meil on siis õukonnas sidemeid?

490

Kas me saame saata kedagi Pariisi, ilma et seda laagris teada ei saadaks? Siit Pariisi on sada nelikümmend ljööd, meie kiri' ei jõua veel Angers'igi, kui me juba kinni istume.»

«Mis puutub sellesse, et kirja kindlasti Tema Majesteedi kätte toimetada, siis selle ülesande võtan ma enda pe^le,» ütles Aramis punastades. «Ma tunnen Tours'is ühte osavat isikut.. .»

Aramis peatus, nähes, et Athos naeratab.

«Noh, Athos, teie ei ole sellega nõus?» küsis d'Artagnan.

«Ma ei ole päris vastu,» ütles Athos, «tahtsin ainult Aramise tähelepanu sellele juhtida, et ta ei saa laagrist lahkuda. Seda ei või ka ükski teine meist. Kaks tundi pärast saadiku lahkumist teavad teie kirja peast kõik kaputsiinlased, spioonid ja kardinali käsilased, ning teie ja teie osav isik oletegi trellide taga.»

«Pealegi päästab kuninganna härra de Buckinghami, aga mitte teid,» tähendas Porthos.

«Mu härrad,» ütles d'Artagnan, «Porthose jutt on väga arukas.»

«Oodake, kuulge, mis on linnas lahti?» küsis Athos.

«Häire!»

Neli sõpra kuulatasid. Tõepoolest kostis nendeni trummipõrinat.

«Küll te näete, nad saadavad meie vastu terve rügemendi,» ütles Athos.
«Te ei mõtle ometi hakata võitlema terve rügemendiga?» küsis Porthos.
«Miks mitte?» vastas musketär. «Tunnen ennast olevat vormis ja paneksin vastu kas või armeele, kui meil oleks olnud taipu võtta kaasa vähemalt tosin pudelit rohkem.»
«Ausõna, trummipõrin läheneb,» tähendas d'Artagnan.
«Las ta läheneb pealegi,» ütles Athos. «Siit linnani on veerand tunni tee ja järelikult ka linnast siia. See on rohkem, kui vajame plaani koostamiseks. Kui me siit lahkume, ei leia me teist nii sobivat kohta. Ja just nüüd, mu härrad, tuli mul alles õige idee.»
«Rääkige siis.»
«Lubage, et annan Grimaud'le mõned hädavajalikud korraldused.»
491
Athos andis oma teenrile märku, et see tuleks lähemale.
«Grimaud,» ütles Athos, osutades bastionis lamavatele laipadele, «te võtate need härrad, lükkate nad müüri najale püsti, panete neile kübarad pähe ja püssid kätte.»
«Oo, suurmees, ma taipan,» ütles d’Artagnan. «Ja sina, Grimaud, kas sina taipasid samuti?» küsis Aramis.
Grimaud noogutas jaatavalt.
«See on kõik. Tuleme nüüd minu idee juurde tagasi,» ütles Athos.
«Siiski, ka mina tahaksin taibata,» ütles Porthos. «Pole vaja.»
«Ja-jah, asugem Athose idee juurde,» ütlesid Aramis ja d’Artagnan ühest suust.
«Mileedil, sellel naisel, sellel olendil, sellel deemonil on küdi, nagu te mulle vist ütlesite, d’Artagnan?»
«Jah, ma tunnen teda isegi hästi ja arvan, tal ei ole erilist sümpaatiat oma vennanaise vastu.»
«See pole halb,» ütles Athos, «ja kui ta teda vihkaks, oleks veelgi parem.»
«Sel juhul läheks kõik nii, nagu me soovime.»
«Siiski tahaksin ma teada, mida teeb Grimaud?» küsis Porthos.
«Pea suu, Porthos!» käratas Aramis.
«Kuidas on selle küdi nimi?»
«Lord Winter.»
«Kus on ta praegu?»
«Ta pöördus tagasi Londoni niipea, kui hakkasid: levima kuuldused sõjast.»
«See on just mees, keda vajame,» lausus Athos. «Teda on vaja hoiatada. Me teatame talle, et tema vennanaine kavatseb kedagi tappa, ja palume teda mileedit mitte silmist lasta. Loodetavasti on Londonis mõni «Madelon-nettes'i» või «Kahetsevate Tütarlaste» taoline asutus. Ta laseb oma vennanaise sinna paigutada ja meie võime olla rahulikud.»
«Jah, aga ainult niikaua, kuni ta sealt välja pääseb,» tähendas d'Artagnan.
492
«Jumala eest, d’Artagnan, teie nõuate liiga palju,» ütles Athos. «Andsin teile kõik, mis mul oli varuks, ja nüüd teatan teile, et mul on näpud põhjas.»
«Minu arvates oleks kõige parem hoiatada korraga kuningannat ja lord Winterit,» arvas Aramis.
«Seda küll, aga kelle me saadame kirjaga Tours'i ja kel1e Londoni?»
«Mina vastutan Bazini eest,» ütles Aramis.
«Ja mina Planchet' eest,» ütles d’Artagnan.

«Tõepoolest, kui meie ise ei saa laagrist lahkuda, siis saavad seda teha meie teenrid,» lausus Porthos.

«Kahtlemata,» ütles Aramis, «veel täna kirjutame kirjad, anname neile raha ja nad asuvad teele.»

«Anname neile raha?» küsis Athos. «Kas teil siis on raha?»

Neli sõpra vaatasid üksteisele otsa ja pilv ilmus nende hetkeks selginenud laupadele.

«Tähelepanu!» hüüdis d’Artagnan, «näen taamal liikuvaid musti ja punaseid täppe. Te rääkisite rügemendist, Athos. See on tõeline armee!»

«Jumala eest, teil on õigus! Seal nad on! Vaata kavalaid, nad tulevad ilma trummita ja pasunateta. Hei, Grimaud, kas oled lõpetanud?»

Grimaud noogutas vastuseks ja osutas tosinale surnule, kes olid üles seatud kõige maalilisemates poosides: ühed seisid, püss õlal, teised sihtisid, kolmandad hoidsid käes mõõka.

«Braavo! See teeb au sinu kujutlusvõimele,» ütles Athos.

«Olgu pealegi, aga mina tahan ikkagi taibata,» ütles Porthos.

«Laseme enne jalga, küll siis pärast taipad,» ütles d’Artagnan.

«Veel üks hetk, mu härrad! Anname Grimaud'le aega laua koristamiseks.»

«Oh,» ütles Aramis, «vaadake neid musti ja punaseid täppe, mis suurenevad silmanähtavalt — mina olen samal arvamusel kui d’Artagnan. Usun, me ei tohi aega kaotada, kui tahame jõuda laagrisse.»

«Tõepoolest, mul pole enam midagi taganemise vastu,» ütles Athos. «Vedasime kihla tunni aja peale,

493

olime siin aga poolteist tundi. Pole midagi öelda. Lähm härrad, lähme!»

Grimaud oli juba korvi ja järelejäänud toiduga ees läinud.

Neli sõpra väljusid tema järel ja olid edasi liikunu kümmekond sammu, kui Athos hüüatas:

«Kurat võtaks, härrad, mis me ometi teeme?»

«Kas unustasid midagi?» küsis Aramis.

«Lipp, tont võtku! Ei tohi ometi vaenlaste kätte jätt lippu, isegi kui see on ainult salvrätik.»

Ja Athos sööstis bastioni, ronis platvormile ja haara lipu. Kuna aga rošelllased olid jõudnud musketilas kaugusele, avasid nad tule mehe pihta, kes otsekui lõbu pärast seadis ennast kuulide märklauaks.

Tundus, nagu oleks Athose isik nõiutud — kuulid lendasid vihinal mööda, ükski neist ei tabanud.

Athos lehvitas lippu, pööras selja linna kaitsjatele ja tervitas laagris asuvaid mehi. Mõlemalt poolt kostis võimas kisa: ühelt poolt vihahüüded, teiselt poolt rõõmu hõisked.

Esimesele kogupaugule järgnes teine ja kolm kuuli läbistasid salvrätiku, tehes temast tõelise lipu. Terv laager karjus:

«Tulge alla! Tulge alla!»

Athos tuli alla. Tema pärast hirmu tundnud sõbra rõõmustasid, nähes teda tagasi jõudvat.

«Kiirustage, Athos, kiirustage! Nüüd, kus oleme leid nud kõik peale raha, oleks rumal surma saada.»

Kuid Athos säilitas oma majesteetliku kõnnaku, vaa tarnata sõprade kiirustamisele. Kui sõbrad veendusid, : rääkimine ei anna mingeid tulemusi, seadsid nad om sammud Athose sammude järgi.

Grimaud ja tema korv ruttasid ees — ja mõlema olid juba laskekaugusest välja jõudnud.

Hetke pärast kõlas äge kuuliragin.

«Mis see on?» küsis Porthos. «Mille pihta nad lasevad? Ma ei kuule kuulide vihinat ega näe hingegi.»

«Nad lasevad meie surnute pihta,» vastas Athos.

«Aga meie surnud ei vasta neile.»

«Just nii. Siis nad arvavad, et see on mingi lõks ja hakkavad vaidlema. Nad saadavad välja parlamentääri

494

ja kuni nad meie vempu taipavad, oleme juba laskekaugusest väljas. Sellepärast ei olegi mõtet ruttamisega pleuriiti saada.»

«Oh, nüüd ma taipan!» hüüdis Porthos täis sügavat

imetlust.

«Tõeline õnn!» lausus Athos olgu kehitades.

Nähes nelja sõpra tulemas rahulikul sammul, karjusid prantslased vaimustusest.

Lõpuks kõlas uus musketiplagin ja seekord tabasid kuulid ränikive nende ümber ja vilistasid kurjakuulutavalt kõrvades. Rošelllased olid lõpuks vallutanud bastioni.

«On alles kohmakad mehed,» ütles Athos. «Kui palju me neist tapsime? Kaksteist?»

«Või viisteist?»

«Ja mitu me neist lömastasime?»

«Kaheksa või kümme.»

«Ja selle kõige eest ei saanud me ainsatki kriimu. Ah,, siiski. Mis on teie käega, d’Artagnan? Mulle näib, te käsi on verine.»

«Pole midagi,» vastas d’Artagnan.

«Hulkuv kuul?»

«Isegi mitte seda.»

«Mis siis?»

Nagu teame, armastas Athos d’Artagnani nagu oma last. See sünge ja kartmatu mees hoolitses d’Artagnani eest mõnikord otse isalikult.

«Ainult kriimustus,» vastas d’Artagnan. «Mu sõrmed jäid kahe kivi vahele — müüri ja sõrmuse vahele. Tõmbas naha marraskile.»

«Vaat, mis tähendab kanda teemante, mu isand,» ütles Athos põlastavalt.

«Ohoo!» hüüatas Porthos. «Tal on tõepoolest teemant. Mille kuradi pärast me siis kaebame rahapuuduse üle, kui on olemas teemant?»

«Tõepoolest, see on õige!»

«Lõpuks ometi, Porthos, leidsid sa õige mõtte.»

«Muidugi,» ütles Porthos, uhke Athose kiituse üle, «kui on olemas teemant, siis müüme selle maha.»

«Aga see on kuninganna teemant,» ütles d’Artagnan.

«Seda enam on põhjust seda müüa,» ütles Athos. «Ei

495

ole midagi õiglasemat kui see, et kuninganna päästab oma armsama härra de Buckinghami, ja ei ole midagi õilsamat kui see, et kuninganna päästab meid, oma sõpru: järelikult tuleb teemant maha müüa. Mida arvab sellest härra abt? Porthose arvamust ma ei küsi, sest see on juba teada.»

«Kuna d'Artagnan ei ole sõrmust saanud armsamalt ja järelikult pole see armupant, siis võib ta selle ära müüa,» rääkis Aramis punastades.

«Mu armas, te kõnelete nagu kehastunud teoloogia. Teie arvamus on siis? ...»

«Teemant ära müüa,» vastas Aramis.

«Olgu,» ütles d’Artagnan rõõmsalt, «müüme teemandi ja jätame kõnelused sel teemal.»

Tulistamine jätkus, aga sõbrad olid laskekaugusest väljas ja rošelllased tulistasid ainult oma südametunnistuse rahustamiseks.

«Jumala eest, Porthosel oli viimane aeg tulla selle mõtte peale. Olemegi laagris. Nii, mu härrad, mitte ühtegi sõna enam sellest loost. Meid vaadatakse, meile tullakse vastu, meid ootab triumfikäik.»

Nagu eespool märkisime, oli terve laager tõepoolest ärevuses. Enam kui kaks tuhat inimest vaatas otsekui etendusel pealt nelja sõbra vägitegu, mille tõelist põhjust aga ei aimanud keegi. Kõikjalt kõlasid hüüded: «Elagu kaardiväelased!   Elagu musketärid!» Härra de Busigny tuli esimesena Athose kätt suruma ja tunnis-'., tarna, et kihlvedu on võidetud. Tema järel tulid tragun ning šveitslane ja neile   järgnesid   omakorda teised seltsimehed. Õnnitlused, käesurumised ja kallistused eil tahtnud lõppeda.   Lakkamatult naerdi rošelllaste ülal Kära tõusis nii suureks, et kardinal oletas, et on puhkenud mäss, ja saatis kaardiväelaste kapteni La Houdiniere'i vaatama, mis on lahti.

Saadikule jutustati asjast ülima vaimustusega.

«Mis seal oli?» küsis kardinal, nähes La Houdiniere'i.

«Mis seal oli! Monseigneur,» ütles too, «kolm musketäri ja üks kaardiväelane vedasid kihla härra de Busignyga, et nad lähevad hommikust sööma Saint-Gervais' bastioni. Einetades panid nad kaks tundi vastu vaenlase rünnakutele ja tapsid jumal teab kui palju rošelllasi.»

496

«Kas te küsisite nende kolme musketäri nime?»

«Jah, Monseigneur.»

«Kes nad on?»

«Härrad Athos, Porthos ja Aramis.»

«Ikka need kolm vaprat!» pomises kardinal. «Ja kes oli kaardiväelane?»

«Härra d’Artagnan.»

«Ikka see kummaline nooruk. Pean saavutama, et need neli meest kuuluksid mulle.»

Samal õhtul rääkis kardinal härra de Treville'ile hommikusest kangelasteost, mis oli kogu laagri kõneaineks. Härra de Treville, kes oli seiklusest kuulnud otse selle kangelastelt, jutustas sellest Tema Eminentsile üksikasjaliselt, unustamata mainida episoodi salvrätikuga.

«Tore, härra de Treville, palun teid, tooge see salvrätik minule. Lasen sellele brodeerida kolm kuldset liiliat ja annan ta teile väeosa lipuks.»

«Monseigneur, see oleks ebaõiglane kaardiväelaste suhtes: härra d’Artagnan ei kuulu minu inimeste hulka, vaid on härra des Essarts'i mehi,» lausus de Treville.

«Olgu, võtke siis ka härra d’Artagnan,» ütles kardinal. «Ei ole õiglane, et need neli meest, kes üksteist nii väga armastavad, peavad teenima erinevates väeosades.»

Samal õhtul teatas härra de Treville rõõmustava uudise kolmele musketärile ning d’Artagnanile ja kutsus nad järgmiseks päevaks enda juurde einele.

D’Artagnan oli rõõmust pöörane. Nagu teada, oli tema eluunistus saada musketäriks.

Ka kolm sõpra tundsid ülisuurt rõõmu.

«Jumala eest, see oli sul geniaalne mõte,» lausus d’Artagnan Athosele. «Nagu sa ütlesid, saime kuulsaks ja meil oli võimalus kõnelda väga tähtsatest asjadest.»

«Nüüd võime kõike seda jätkata kahtlust äratamata. Sest jumala abiga peetakse meid tulevikus kardinali pooldajateks.»

Samal õhtul läks d’Artagnan tervitama härra des Essarts'i ja teatas talle enda edutamisest.

Härra des Essarts armastas väga d’Artagnani ja pakkus talle oma abi: väeosa vahetamine tõi endaga kaasa kulutusi, mis olid seotud varustuse muretsemisega.

D’Artagnan keeldus. Kuid kasutades head juhust,

497

andis ta härra des Essarts'ile teemandi, palus lasta selle ära hinnata ja rahaks teha.

Järgmisel hommikul kell kaheksa astus d’Artagnani juurde sisse härra des Essarts'i teener ja andis musketärile edasi koti kullaga, mis sisaldas seitse tuhat liivrit

See oli kuninganna teemandi hind.

XVIII PEREKONNAASJAD.

Athos oli leidnud selle sõna: perekonnaasjad. Perekonnaasjad ei kuulunud kardinali uurimisvaldkonda,. perekonnaasjad ei läinud kellelegi korda, perekonnaasjadega võis tegelda kogu maailma ees. Niisiis, Athos oli leidnud sõna — perekonnaasjad. Aramis oli leidnud idee — teenrid. Porthos oli leidnud vahendi — teemant. Üksnes d'Artagnan, kes oli tavaliselt kõige leidlikum, ei olnud midagi leidnud. Kuid peab ka ütlema, et juba ainult mileedi nimi halvas teda.

Ah, siiski, me eksisime. D’Artagnan oli leidnud teemandile ostja.

Eine härra de Treville'i juures oli meeldiv ja lõbus. D’Artagnan kandis juba uut univormi. Kuna Aramisele,. kes oli umbes sama kasvu kui d’Artagnan, tema kirjastaja väga heldelt maksis, nagu me eelnevast mäletame, siis oli ta ennast kõigega kahekordselt varustanud. Ja nüüd andis ta oma sõbrale terve varustuse.

D’Artagnan oleks olnud oma õnne tipul, kui mileedf poleks talle, viirastunud nagu sünge pilv silmapiiril.

Pärast einet lepiti kokku, et kohtutakse õhtul Athose juures, kus asi viiakse lõpule.

D’Artagnan veetis päeva oma musketärimundri demonstreerimisega laagri kõigil teedel.

õhtul tulid sõbrad kokku määratud kellaajal. Otsustada oli veel ainult kolm küsimust: mida kirjutada mileedi vennale; mida kirjutada osavale isikule Tours’is; missugused teenrid saata kirju viima.

498

Igaüks pakkus oma teenrit. Athos kõneles Grimaud' diskreetsusest, kes räägib ainult peremehe loal; Porthos ülistas Mousquetoni jõudu, kelle kasv lubas läbi peksta kolm tavalise kehaehitusega meest; Aramis uskus Bazini osavusse ja kiitis oma kandidaati;

d’Artagnan usaldas täiesti Planchet' vaprust ning meenutas, kuidas ta oli toime tulnud keeruka olukorraga Boulogne'is.

Need neli voorust võistlesid kaua esikoha pärast ja põhjustasid suurepäraseid vaidlusi, mida me ei hakka aga siin kirjeldama, sest see viiks väga pikale.

«Kahjuks peab kuller koondama endasse kõik need neli voorust,» arvas Athos.

«Aga kust leida niisugust teenrit?»

«Ei leiagi,» ütles Athos, «tean seda hästi. Võtke ometi Grimaud.»

«Võtke Mousqueton.»

«Võtke Bazin.»

«Võtke Planchet. Planchet on vahva ja osav: seega on tal juba kaks väärtuslikku omadust neljast.»

«Mu härrad,» vaidles Aramis, «kaugeltki kõige tähtsam pole küsimus, missugune meie teenritest on kõige tagasihoidlikum, kõige tugevam, kõige osavam või kõige vapram. Kõige tähtsam on teada saada, kes armastab kõige rohkem raha.»

«Aramise jutt on arukas,» märkis Athos. «Peab lähtuma inimeste nõrkustest ja mitte nende voorustest. Härra abt, te olete suur moralist!»

«Kahtlemata,» ütles Aramis, «sest meile pole tähtis, et meid teenitakse hästi ainult asja kordaminekuks, vaid ka sissekukkumise vältimiseks. Sissekukkumise korral on mängus pead, ja mitte teenrite pead ...»

«Tasem, Aramis!» ütles Athos.

«See on õige, mitte teenrite, vaid isanda, isegi isandate pead! Kas meie teenrid on küllalt truud, et meie eest oma eluga riskida? Ei.»

«Jumala eest, mina vastutaksin peaaegu Planchet' eest.» sõnas d’Artagnan.

«Noh, mu sõber, lisage tema loomulikule andumusele veel tubli summa, mis võimaldab tal mõnevõrra lahedamalt elada, ja siis võite ühe korra asemel tema eest kaks korda vastutada.»

499

«Ah, armas jumal, ja ikkagi saate petta,» ütles Athos kes oli optimistlikult häälestatud asjade suhtes, pessimistlikult aga inimeste suhtes. «Raha eest lubavad nad kõike, kuid teel takistab hirm neid tegutsemast. Kui nad kord kinni võetakse, pigistatakse neid ja nad tunnistavad üles. Kurat võtku! Me pole ju lapsed! Et Inglismaale jõuda (Athos tasandas häält), tuleb läbi minna kogu Prantsusmaast, mis on täis külvatud kardinali spioone ja käsilasi. Laevale pääsemiseks on vaja luba. Et küsida teed Londonis, peab oskama inglise keelt. Näete, minu arvates on asi üsna raske.»

«Mitte põrmugi,» ütles d'Artagnan, kes soovis väga asja kordaminekut. «Vastupidi, minu arvates on asi kerge. Iseendast mõista, kui me kirjutame lord Winterile kõigist õudustest, kardinali hirmutegudest...»

«Tasem!» ütles Athos.

«.. . riigi asjadest ja saladustest,» jätkas d'Artagnan, pidades silmas Athose soovitust, «siis tõmmatakse meid kahtlemata elavalt rattale. Kuid jumala pärast, ärge unustage, et me kirjutame talle perekonnaasjadest, nagu te ise ütlesite, Athos. Meie kirja ainsaks eesmärgiks on teha mileedile. kui ta on saabunud Londoni, võimatuks meid kahjustada. Ma kirjutan talle kirja umbes niisuguste sõnadega ...»

«Noh,» ütles Aramis, tehes juba ette arvustava näo, «Härra ja kallis sõber .. .»

«Jah muidugi, «kallis sõber» ühele inglasele,» katkestas teda Athos. «Hea algus, braavo, d'Artagnan! Piisab sellest sõnast, et teid neljaks kiskuda selle asemel, et elavalt rattale tõmmata.»

«Noh, olgu, ma ütlen siis lihtsalt «härra».»

«Te võite isegi öelda «milord»,» tähendas Athos, kes pidas väga lugu kommetest.

«Milord, kas mäletate väikest kitsede karjamaad Luxembourg'i lähedal...»

«Tore! Praegusel hetkel rääkida Luxembourg'ist. Arvatakse, et see on vihje kuninga emale. Tõepoolest teravmeelne!» ütles Athos.

«Noh, kirjutame siis lihtsalt: «Milord, kas mäletate väikest aeda, kus päästeti teie elu?»

500

«Kallis d'Artagnan, teist ei saa iialgi head kirjameest. «Kus päästeti teie elu!» Ei, see pole väärikas. Peenele mehele ei meenutata taolisi teeneid. Etteheidetud heategu on võrdne solvamisega.»

«Mu kallis, te olete talumatu,» vastas d’Artagnan. «Kui ma pean kirjutama teie kontrolli all, siis ma parem loobun, jumala eest.»

«Ja teete hästi. Käsitsege musketit ja mõõka, mu armas, sellega tulete hästi toime. Kuid sulg andke härra abtile, see on temale jõukohane.»

«Jah, tõepoolest, andke parem sulg Aramisele, kes kirjutab ladinakeelseid väitekirju,» ütles Porthos.

«Olgu,» ütles d'Artagnan, «kirjutage siis teie vajalik kiri, Aramis. Kuid Püha Isa paavsti nimel hoiatan teid juba ette: hoidke oma nahk, ma sõelun ka teie read ükshaaval läbi.»

«Mul pole midagi selle vastu,» vastas Aramis igale poeedile omase lihtsameelse eneseusaldusega. «Aga te peate mulle asja lähemalt selgitama, sest tean ainult öelda, et see vennanaine on lurjus, mida tõendas mulle kõige paremini kuuldud vestlus tema ja kardinali vahel.»

«Tasem, tont võtku!» käratas Athos.

«Aga üksikasju ma ei tea,» jätkas Aramis.

«Ka mina ei tea,» tähendas Porthos. D’Artagnan ja Athos vaatasid teineteist mõne aja vaikides. Lõpuks Athos kogus ennast, muutudes seejuures veel kahvatumaks kui tavaliselt ja andis d'Artagnanile nõusolevalt märku. D'Artagnan mõistis, et ta võib kõnelda.

«Ütelda on niipalju,» algas d’Artagnan: «Milord, teie vennanaine on kurjategija, kes tahtis teid tappa, et pärida teie varandust. Ta ei oleks tohtinud abielluda teie vennaga, sest ta oli Prantsusmaal juba abiellunud ja ...»

D’Artagnan peatus, nagu otsides sobivat sõna, ja vaatas Athosele otsa.

«Mees ajas ta ära,» lausus Athos.

«Sest ta kandis häbimärki,» jätkas d'Artagnan.

«Mis!» hüüatas Porthos. «See on võimatu. Kas ta tõesti tahtis lasta tappa oma küdi?»

501

«Jah.»

«Ta oli siis abielus?» küsis Aramis.

«Jah.»

«Ja kas tema mees märkas, et talle oli liiliamärk õlal põletatud?» hüüdis Porthos.
«Jah.»

Athos lausus need kolm «jah'i» üha süngema tooniga.

«Ja kes on seda liiliamärki näinud?» küsis Aramis.

«D’Artagnan ja mina, või õigemini, pidades silmas kronoloogilist järgnevust — mina ja d’Artagnan,» vastas Athos.

«Ja selle jõleda olendi mees elab veel?» küsis Aramis.

«Jah, ta elab.»

«Olete selles kindel?»

«Mina olen ta mees.»

Järgnes hetk tardunud vaikust, mille kestel igaüks neist elas oma iseloomule vastavalt üle uudise mõju. Athos katkestas esimesena vaikuse ja ütles: «D’Artagnan andis meile suurepärase kava, seda tuleb kirjutada kõigepealt.»

«Kurat, Athos, teil on õigus,» lausus Aramis. «Seda on aga keeruline kirja panna. Isegi härra kantsler isiklikult oleks kimbus niisuguse kirja kirjutamisega, kuigi härra kantsler koostab väga kergesti protokolle. Aga ükskõik! Olge nüüd vait, ma kirjutan.»

Aramis võttis tõepoolest sule, mõtles mõne hetke ja kirjutas kaheksa või kümme rida väikese veetleva naiseliku käekirjaga. Siis luges ta mahedalt ja aeglaselt, otsekui iga sõna hoolikalt kaaludes:

«Milord.

Need read kirjutab teile inimene, kellel oli au ristata teiega mõõk väikesel maa-alal Enferi tänaval. Kuna te sestsaadik korduvalt olete seda inimest lahkelt oma sõbraks nimetanud, siis peab ta oma kohuseks seda sõprust tõendada hea nõuga. Kaks korda olete te peaaegu ohvriks langenud ühele lähedasele sugulasele, keda te peate oma pärijaks, kuna te ei tea, et enne abielu sõlmimist Inglismaal oli ta juba abiellunud Prantsusmaal. Kuid nüüd kolmas kord võib ta teid tabada. Sel ööl sõitis teie sugulane La Rochelle’ist Inglismaale. Valvake

502

tema päralejõudmist, sest tal on suured ja hirmsad kavatsused. Kui te tahate kindlasti teada, milleks ta on võimeline, siis lugege tema minevikku tema vasakult õlalt.»

«See on suurepärane,» tähendas Athos. «Teil on riigisekretäri sulg, mu kallis Aramis. Lord Winter valvab teda nüüd hästi, kui teade temani peaks jõudma. Ja kui kiri ka satuks Tema Eminentsi kätte, ei oleks me siiski kompromiteeritud. Kuid kuna saadetav teener võib ka lihtsalt peatuma jääda Chatellerault’s, meile aga kinnitada, et ta oli Londonis, anname talle koos kirjaga poole lubatavast rahasummast ja tõotame ülejäänud raha anda vastuse eest. Kas teil on teemant?» küsis Athos d’Artagnanilt.

«Mul on midagi paremat kui teemant — mul on raha.» Ja d’Artagnan viskas rahakoti lauale. Kulla kõlina peale tõstis Aramis silmad. Porthos võpatas. Athos jäi ükskõikseks.

«Kui palju on selles väikeses kotis?» küsis ta. «Seitse tuhat liivrit kaheteistkümnefrangistes luidoorides.»

«Seitse tuhat liivrit!» hüüdis Porthos. «Kas see väike kivike maksis tõesti seitse tuhat liivrit?»

«Näib küll, sest raha on siin,» ütles Athos. «Ma ei eelda, et meie sõber d’Artagnan oleks siia lisanud omast käest.»

«Kuid, mu härrad, kõige selle juures ei ole me mõtelnud kuningannale,» lausus d’Artagnan. «Hoolitsegem veidi ka tema armsa Buckinghami tervise eest. Vähemalt seda võlgneme me kuningannale.»

«See on tõsi,» arvas Athos, «kuid see on Aramise asi.»

«Hüva,» ütles viimane punastades, «mida pean ma tegema?»

«See on üsna lihtne,» vastas Athos, «tuleb kirjutada teine kiri Tours'is elavale osavale isikule.»

Aramis võttis uuesti sule, mõtles ja kirjutas siis järgmised read, mis ta kohe andis sõpradele hindamiseks.

«Mu kallis nõbu ...»

«Ah, see osav isik on teie sugulane?» küsis Athos.

503

«Lelletütar,» vastas Aramis.

«Olgu siis nõbu.» Aramis jätkas:

«Mu armas nõbu, Tema Eminents kardinal, kaitsku teda jumal Prantsusmaa hüvanguks ja kuningriigi vaenlaste hukatuseks, teeb varsti lõpuarve La Rochelle'i mäs-suliste ketseritega. Väga võimalik, et inglise laevastiku toetus ei jõuagi kohale. Ma julgeksin isegi kinnitada, et härra Buckinghami võib väljasõitmast takistada mingi suur sündmus. Tema Eminents on mineviku, oleviku ja arvatavasti ka tuleviku kõige suurem poliitik. Ta võiks kustutada päikese, kui see teda segaks. Mu armas nõbu, andke need head uudised edasi mu õele. Nägin unes, et see neetud inglane oli surnud. Ma ei suuda meenutada, kas ta oli mõõgaga tapetud või mürgitatud. Ainus, mida ma kindlasti tean, on see, et ta oli surnud. Te teate ju, et minu unenäod ei peta kunagi. Olge kindlad, et näete mind varsti.»

«Suurepärane,» hüüdis Athos, «te olete poeetide kuningas. Mu kallis Aramis, te räägite nagu Apokalüpsis ja olete õige nagu evangeelium. Nüüd tuleb meil veel ainult aadress kirjale peale kirjutada!»

«See on väga lihtne,» sõnas Aramis.

Ta murdis kirja edevalt kokku ja kirjutas:

«Preili Michonile, pesuõmblejale Tours'is.»

Kolm sõpra vaatasid naerdes üksteisele otsa: nad olid haneks püütud.

«Nüüd te mõistate, mu härrad, et ainult Bazin võib selle kirja Tours'i viia,» ütles Aramis. «Minu sugulane tunneb Bazini ja usaldab ainult teda, iga teise käes asi ebaõnnestuks. Pealegi on Bazin auahne ja tark. Ta on lugenud ajalugu, mu härrad, ja ta teab, et Sixtus V sai paavstiks, kuigi oli olnud seakarjus. Kuna .ta kavatseb astuda kiriku teenistusse minuga ühel ajal, siis on ta kindel, et saab paavstiks või vähemalt kardinaliks. Te saate aru, et niisuguste sihtidega inimene ei lase ennast tabada, ja kui teda peakski kinni võetama, siis ta pigemini talub piinamist kui avab oma suu.»

«Olgu, olgu,» ütles d'Artagnan, «olen täiesti nõus Baziniga. Kuid nõustuge minu Planchet'ga. Mileedi las-

504

kis ta teatud päeval kepihoopidega välja visata. Planchet'1 on hea mälu ja ma võin vanduda, et kui tal on võimalus kätte tasuda, siis laseks ta end pigem surnuks lüüa kui loobuks kättemaksust. Kui Tours'i asjad kuuluvad teile, Aramis, siis Londoni asjad kuuluvad minule. Mä palun valida Planchet, kes pealegi on juba minuga Londonis käinud ja oskab väga õigesti öelda: London, sir, if you please ja my master lord d'Artagnan. Võite olla muretud, selle sõnatagavaraga saab ta hakkama nii sinna- kui ka tagasiteel.»

«Sel juhul on vaja anda Planchet'le seitsesada liivrit sinnasõiduks ja seitsesada liivrit tagasisõiduks, ning Bazinile kolmsada liivrit sinnaminekuks ja kolmsada liivrit tagasitulekuks. Järele jääb meil siis viis tuhat liivrit. Igaüks meist võtab endale tuhat,

mida kasutab oma äranägemise järgi, ja tuhat jääb abti kätte erakordsete juhuste või üldiste vajaduste puhuks. Kas olete nõus?»

«Mu kallis Athos,» lausus Aramis, «te räägite nagu Nestor, kes oli teatavasti kõige targem kreeklane.»

«Hüva, asi on otsustatud,» ütles Athos. «Mingu siis Planchet ja Bazin. Lõppude lõpuks ei ole mul midagi selle vastu, et Grimaud jääb. Ta on harjunud minu kommetega ja ma pean sellest lugu. Eilne päev vapustas teda kindlasti ja see reis võiks ta täiesti rööpast välja viir.»

Kutsuti Planchet ja anti talle juhtnöörid. Planchet oli asjast kuulnud juba d’Artagnanilt, kes oli talle kõigepealt rääkinud kuulsusest, siis rahast ja lõpuks hädaohust.

«Ma peidan kirja oma kuuekäänisesse,» ütles Planchet, «ja kui mind kinni võetakse, neelan kirja alla.»

«Aga siis sa ei saa ju oma ülesannet täita,» tähendas d’Artagnan.

«Te annate mulle täna õhtul kirja koopia, ja homme on ta mul peas.»

'D’Artagnan vaatas oma sõpru pilguga, millest võis lugeda:

«Noh, kas ma ei ütelnud?»

«Kuula edasi,» jätkas ta Planchet' poole pöördudes. «Nädala ajaga pead sa jõudma lord Winteri juurde ja nädalaga pead sa tagasi olema, see teeb kokku kaks nädalat. Kui sa täpselt kaks nädalat pärast lahkumist

505

kell kaheksa õhtul ei ole tagasi, jääd rahast ilma, kuig sa jääd hiljaks kas või ainult viis minutit.»

«Siis ostke mulle kell, härra,» ütles Planchet.

«Võta see,» ütles Athos ning ulatas talle muretu heldusega oma kella, «ja ole tubli. Mõtle sellele, et kui sa räägid, lobised või hulgud, võib see maksta sinu peremehele pea. Ja ometi usub ta kindlasti sinu ustavusse ja vastutab sinu eest. Aga mõtle ka sellele, et kui sinu süü läbi juhtub midagi d'Artagnaniga, leian ma su üles kõikjalt ja lasen su soolikad välja.»

«Oh, härra!» hüüdis Planchet, keda alandas kahtlus, kuid veelgi enam hirmutas musketäri rahulik nägu.

«Ja mina,» ütles Porthos oma suuri silmi pööritades, «nülin su elusalt, pea meeles.»

«Oh, härra!»

«Ja mina,» ütles Aramis maheda ja meloodilise häälega, «küpsetan sind väikesel tulel nagu metslast, pea meeles!»

«Oh, härra!»

Ja Planchet hakkas nutma. Me ei julge öelda, kas oli selle põhjuseks hirm, ähvardused või heldimus, nähes nelia sõbra tugevat kiindumust.

D'Artagnan võttis ta käe ja kaelustas teda.

«Vaata, Planchet,» ütles ta, «need härrad ütlevad seda armastusest minu vastu, aga nad armastavad ka sind.»

«Oh, mu härra,» ütles Planchet, «ma kas täidan ülesande või mind lõigatakse tükkideks. Ja kui mind peakski tükkideks lõigatama, te võite kindel olla, et ükski tükk ei kõnele.»

Otsustati, et Planchet asub teele järgmisel hommikul kell kaheksa, et tal oleks võimalik öö jooksul kirja,pähe õppida, nagu ta oli lubanud. Sellega ta võitis täpselt kaksteist tundi. Tagasi pidi ta olema kahe nädala pärast kell kaheksa õhtul.

Hommikul, kui Planchet tahtis sadulasse hüpata, kutsus d'Artagnan, kes tundis muret hertsogi pärast, ta kõrvale, ja ütles:

«Kuula, kui sa oled lord Winterile kirja edasi andnud ja ta on selle läbi lugenud, siis ütle talle veel: «Valvake Tema Heldust lord Buckinghami, teda tahetakse tappa.» Kuid vaata Planchet, see on nii tõsine ja tähtis asi, et

506

ma isegi oma sõpradele ei taha tunnistada sinu asjasse pühendamist, isegi kapteniks ülendamine ei suudaks mind seda kirjutama sundida.»

«Olge mureta, härra,» vastas Planchet, «te saate näha, kas'minule võib loota.»

Ta hüppas suurepärasele hobusele, millest ta pidi kahekümne ljöö pärast lahkuma, et edasi sõita post-hobustega, ja kihutas galopis minema. Ta süda oli natuke raske musketäride kolmekordse lubaduse tõttu, kuid muidu tundis ta end suurepäraselt.

Järgmisel päeval sõitis Bazin Tours'i, et täita oma ülesanne ühe nädala jooksul.

Teenrite äraoleku ajal hoidsid neli sõpra loomulikult veelgi enam silmi ja kõrvu lahti. Nende päevad möödusid, pannes tähele seda, millest kõneldi, luurates kardinali käitumist ja valvates kullerite tulekut. Enam kui üks kord haaras sõpru värin, kuid neid kutsuti vaid mingi ootamatu ülesande täitmiseks. Pealegi pidid nad valvel olema endi julgeoleku pärast, sest mileedi oli fantoom. Inimesed, kes teda kord olid näinud, ei saanud enam rahulikult magada.

Kaheksanda päeva hommikul astus alati värske ja oma kombe kohaselt naeratav Bazin Parpaillot' kõrtsi, kus einetasid neli sõpra, ja ütles neile vastavalt kokkuleppele:

«Härra Aramis, siin on vastus teie sugulaselt.»

Neli sõpra vaatasid üksteisele rõõmsalt otsa — pool ülesandest oli täidetud. Tõsi küll, lühem ja kergem pook

Tahtmatult punastades võttis Aramis kohmaka käekirjaga ja ortograafiliste vigadega' kirjutatud kirja.

«Armas jumal,» hüüdis ta naerdes, «kaotan lõpuks tõesti lootuse, et see vaene Michon hakkaks kirjutama nagu härra de Voiture.»

«Mis see tähendama, faene Mižoon?» küsis šveitslane, kes parajasti vestles nelja sõbraga, kui saabus kiri.

«Oh jumal, mitte midagi,» vastas Aramis. «See on üks väike pesuõmbleja, keda ma armastan. Palusin talt mõned read mälestuseks.»

«Dont fötku,» hüüdis šveitslane, «gui ta olema sama zuur taam kui zee gäegiri, ziis teie olema õnne zees, zeldsimees.»

507

Aramis luges kirja läbi ja ulatas Athosele. «Lugege, mis ta kirjutab,» sõnas ta. Athos heitis pilgu kirjale ja et lämmatada kõiki võimalikke kahtlusi, mis võisid tekkida, luges ta valjusti:

«Mu nõbu! Mina ja mu õde mõistame väga hästi unenägusid ja kardame neid väga. Kuid teie unenäo kohta võib loodetavasti öelda: kõik unenäod valetavad. Nägemiseni, elage hästi ja laske endast vahel kuulda.

Aglae Michon.»

«Missugusest unenäost ta räägib?» küsis tragun, kes ettelugemise ajal oli juurde astunud.

«Jah, missugune uni?» küsis šveitslane.

«Ah, lihtsalt unenäost, mida ma nägin ja millest talle jutustasin,» vastas Aramis.

«Jumal jah, olema fäga lihtne jutustama uni, aga mina ei gunagi uni nägema.»

«Te olete väga õnnelik,» tähendas Athos püsti tõustes, «tahaksin sedasama öelda enda kohta.»

«Ei gunagi!» kordas šveitslane, rõõmus selle üle, et Athose-taoline mees teda kadestab.

Nähes, et Athos tõusis, tõusis ka d'Artagnan, võttis tal käe alt kinni ja väljus koos temaga.

Porthos ja Aramis jäid traguni ja šveitslasega naljatama.

Bazin aga heitis õlekoole pikali. Ja kuna tal oli parem kujutlusvõime kui šveitslasel, nägi ta unes, et paavstiks saanud Aramis pani talle pähe kardinalimütsi.

Nagu märkisime, oli Bazini õnnelik naasmine võtnud ära ainult poole sõpru piinavast rahutusest. Ootuse-päevad on pikad ja eriti d'Artagnan oleks võinud kihla vedada, et päevas oli nüüd nelikümmend kaheksa tundi. Ta unustas laevasõiduga seoses olevad viivitused, ta hakkas ülehindama mileedi võimsust. Sellele deemonlikule naisele omistas ta samasuguseid ebamaiseid abilisi, kui on deemonitel. Vähimagi krõbina puhul mõtles d'Artagnan, et teda tullakse areteerima või tuuakse Planchet, et seada ta silm silma vastu tema enda ja tema sõpradega. Veelgi enam, päev-päevalt vähenes ta enne nii suur usaldus selle väärika pikardialase vastu.

508

D'Artagnani rahutus muutus nii suureks, et haaras ka Porhose ja Aramise. Ainult Athos jäi ükskõikseks, nagu ei hõljuks tema ümber mingi hädaoht ja nagu oleks ta ümbritsetud täiesti tavalisest õhkkonnast.

Eriti kuueteistkümnendal päeval oli d'Artagnani ja tema kahe sõbra ärevus eriti ilmne: nad ei suutnud paigal püsida, vaid ekslesid nagu varjud teel, mida mööda pidi tulema Planchet.

«Tõepoolest,» ütles neile Athos, «kui üks naine teis nii pöörast hirmu tekitab, siis ei ole te mehed, vaid lapsed. Milles siis lõppude lõpuks on asi? - Vangistamises? Noh, meid päästetakse sealt, nagu päästeti proua Bonacieux. Või on hirm jääda ilma oma peast? Kuid kaevikutes on oht iga päev palju hullem, sest kuul võib purustada jala ja ma olen veendunud, et arst teeb jalga saagides palju rohkem valu .kui timukas pead otsast raiudes. Oodake ometi rahulikult. Kahe, nelja või kõige hiljem kuue tunni pärast on Planchet siin. Ta lubas seda ja mul on temasse suur usk, sest ta näib olevat väga tubli poiss.»

«Aga mis saab siis, kui ta ei tule?» küsis d'Artagnan.

«Noh, kui ta ei tule, siis jääb ta lihtsalt hiljaks. Ta võis hobuselt kukkuda, sillalt vette langeda või jooksis liiga kiiresti ja sai kopsupõletiku. Ah, mu härrad, kõike võib juhtuda. Elu on väikestest muredest koosnev roosikrants, mida filosoof naerdes silmitseb. Olge filosoofid nagu mina, istume lauda ja joome. Tulevik näib kõige roosilisemana, kui teda vaadelda läbi šambertääni veini.»

«Šambertään on tõepoolest oivaline,» vastas d'Artagnan, «aga ma olen väsinud kartmast, kas pudel, mille ma avan. ei tule mileedi keldrist.»

«Teiega on tõesti raske,» tähendas Athos. «Ta on ju nii kaunis naine.»

«Naine häbimärgiga,» ütles Porthos valjusti naerdes. , Athos võpatas, kuivatas laubalt higi ja tõusis omakorda närvilise liigutusega, mida ta ei suutnud maha suruda.

Siiski veeres päike, ja kuigi õhtu lähenes väga aeglaselt, jõudis ta lõpuks siiski kätte. Joogikohad täitusid külastajatest. Athos, kes oli taskusse pistnud oma osa teemandi rahast, ei lahkunud enam Parapaillot' juurest.

509

Ta oli leidnud endale väärika kaaslase härra de Busignys, kes pealegi tegi neile välja suurepärase lõunasöögi. Kui kell lõi seitse, mängisid nad koos nagu tavaliselt. Oli kuulda patrullide möödumist, kes läksid valveposte täiendama. Pool kaheksa anti õhtune signaal.

«Me oleme kadunud,» 'sosistas d'Artagnan Athosele kõrva.

«Te tahate öelda, et me kaotasime,» ütles Athos rahulikult, võttis taskust neli pistooli ja viskas lauale. «Lähme, härrad, kõlab õhtune signaal, on aeg magama heita.»

Ja Athos väljus d’Artagnani saatel Parapaillot' juurest. Nende taga tuli Aramis, kes oli oma käsivarre pakkunud Porthosele. Aramis pomises värsse, Porthos kiskus aeg-ajalt ahastuses vurrukarvu.

Äkki kerkis pimedusest esile d’Artagnani silmale tuttav kuju ja hästi tuntud hääl ütles:

«Härra, tõin teie mantli, sest õhtu on täna jahe.»

«Planchet!» karjatas rõõmust hull d’Artagnan.

«Planchet!» kordasid Porthos ja Aramis.

«Noh, muidugi Planchet,» ütles Athos. «Mis on selles siis imelikku? Ta lubas kell kaheksa tagasi olla ja just praegu lööb kell. Braavo, Planchet, te olete sõnapidaja poiss. Kui te kunagi peaksite lahkuma oma peremehe juurest, hoian teie jaoks enda juures koha.»

«Oh, ei iialgi,» vastas Planchet, «ma ei lahku iialgi härra d’Artagnanist.»

Sel hetkel tundis d’Artagnan, kuidas Planchet libistas talle kirja pihku.

D’Artagnan oleks väga tahtnud kaelustada Planchefd tagasituleku puhul, nagu ta oli seda teinud jumalagajätul. Kuid kartes, et niisugune õrnuseavaldus oma teenrile tänaval võiks näida mõnele möödujale kummalisena, taltsutas ta ennast.

«Sain kirja,» ütles ta Athosele ja oma sõpradele.

Kiri põletas d’Artagnani kätt ja ta oleks tahtnud sammu kiirendada. Kuid Athos võttis ta käsivarre ja noormees oli sunnitud oma sammu sõbra sammude järgi seadma.

Lõpuks jõuti telki ja süüdati lamp. Planchet seisis uksel, et keegi ei saaks sõpru üllatada. D’Artagnan murdis väriseva käega pitsati lahti ja avas kauaoodatud kirja.

510

Kirjas oli eht inglasliku käekirjaga ja spartaliku lühidusega kirjutatud pool rida: «Thank you, be easy.» Mis tähendas:

«Tänan väga, võite olla rahulik.» Athos võttis kirja d’Artagnani käest, süütas selle lambi tulel ja hoidis seal seni, kuni see tuhaks põles. Siis kutsus ta Planchet'.

«Nüüd, mu poiss, võid nõuda oma seitsetsada liivrit. Kuid niisuguse kirjaga nagu see ei olnud sul eriti suurt

riski.»

«Siiski ei teinud vist paha, et ma mõtlesin välja kõikvõimalikke viise selle peitmiseks,» tähendas Planchet.

«Noh, jutusta,» ütles d’Artagnan.

«Oh, härra, see läheks neetud pikale.»

«Sul on õigus, Planchet,» ütles Athos. «Pealegi on õhtune signaal antud jaärataks tähelepanu, kui meil põleks tuli kauem kui teistel.»

«Olgu,» lausus d’Artagnan, «lähme magama. Maga hästi, Planchet!»
«Jumala eest, härra, see oleks esimest korda nende-kahe nädala jooksul.»
«Minul samuti,» ütles d’Artagnan.
«Minul samuti,» ütles Porthos.
«Minul samuti,» ütles Aramis.
«Kui tunnistada tõtt, siis ka minul,» ütles Athos.

XIX FATAALSUS.

Vahepeal tundis maruvihane mileedi, kes möirgas tekil nagu laevale viidud lõukoer, kiusatust vette hüpata, et pääseda tagasi kaldale. Ta ei saanud lahti mõttest, et teda oli solvanud d’Artagnan ja ähvardanud Athos ja et ta lahkub Prantsusmaalt neile kätte maksmata. Lõpuks ei suutnud ta seda mõtet enam taluda ja vaatamata kõigele halvale, mida see võis põlvustada talle endale, palus ta kaptenit ennast maale tagasi viia. Kuid kaptenil, kes tahtis pääseda kardetavast positsioonist prantsuse ja

511

inglise ristlejate vahel, mida võiks võrrelda nahkhiire olukorraga rottide ja lindude keskel, ruttas Inglismaale jõudmisega ja keeldus kangekaelselt täitmast palvet mida pidas naiselikuks kapriisiks. Ta lubas reisijale, kelle eest kardinal oli palunud eriti hoolitseda, et laseb ta maale mõnes Bretagne'i sadamas, kas Lorient'is või Brestis, kui meri ja prantslased seda võimaldavad. Kuid vahepeal oli tuul vastu, meri kuri ja tuli loovida. Üheksa päeva pärast Charente'ist lahkumist nägi meelehärmist ja vihast kahvatu mileedi silmapiirile ilmuvat ainult Finistere'i sinetavat rannikut.

Mileedi arvestas, et Prantsusmaa selle nurga läbistamiseks ja kardinali juurde jõudmiseks kulub tal vähemalt kolm päeva. Kui lisada üks päev, mis läheb kaotsi maaleminekuga, teeb see kokku neli päeva. Neli päeva pluss juba kulunud üheksa päeva on kokku kolmteist kaotatud päeva, mille jooksul võib Londonis toimuda palju tähtsaid sündmusi. Mileedi mõtles sellele, et tema tagasitulek vihastaks kindlasti kardinali ja seetõttu kuulaks kardinal kahtlemata tähelepanelikumalt kaebusi tema vastu kui mileedi süüdistusi teiste vastu. Nii laskis mileedi mööduda Lorient'i ja Bresti ilma kaptenit tüli-tamata. Kapten omalt poolt hoidus hoolikalt talle selleks tõuget andmast. Niisiis jätkas mileedi oma teekonda ja samal päeval, kui Planchet istus Portsmouth'is laevale, et sõita Prantsusmaale, saabus Tema Eminentsi saadik võidukalt sadamasse.

Kogu linnas võis näha erakordset liikumist — lasti vette neli hiljuti valminud uut laeva. Muulil seisis rikkalikult kullaga ehitud, nagu alati teemantides ja kalliskivides sädelev Buckingham, peas kübar, mille valge sulg langes ta õlale. Buckinghami ümbritses peaaegu niisama särav saatjaskond.

See oli üks neid väheseid kauneid talvepäevi, kus Inglismaale meenus, et on olemas päike. Kahvatu, kuid siiski veel särav taevakeha lähenes horisondile, värvis purpur-punaseks korraga nii taeva kui ka mere ja kuldas oma viimaste kiirtega linna torne ning vanu majakesi, mille aknad loomasud nagu tulekahjus. Hingates sisse mere-hõngu, mille lõhn maa läheduses muutus veelgi teravamaks, vaatles mileedi ettevalmistuste võimsust, mida ta

512

ji tulnud purustama, armee võimsust, mille tema, naine, njdi üksinda võitma mõne koti kullaga. Ja ta kõrvutas ennast mõttes Juuditiga, selle hirmsa juuditariga, kui see oli

astunud assüürlaste laagrisse ja nägi. tohutut hulka vankreid, hobuseid, mehi ning relvi, mis pidi hajuma tema ühest käeliigutusest nagu suitsupilv.

Laev jõudis reidile. Kuid sel ajal kui valmistuti ankrut heitma, lähenes kaubalaevale väike kutter, mis oli tugevasti relvastatud nagu rannavalvelaev, ja laskis vette paadi, mis suundus maabumistrepi poole. Paadis asusid ohvitser, pootsman ja kaheksa sõudjat. Pardale tuli ainult ohvitser, kes võeti vastu kogu austusega, mida sisendab sõjaväevormi.

Ohvitser kõneles mõne hetke kapteniga, esitas talle mõned paberid. Kapteni korraldusel kutsuti tekile kõik, nii madrused kui ka reisijad.

Kui korraldus oli täidetud, esitas ohvitser valjusti küsimusi priki lähtekoha, teekonna ning peatuskohtade üle ja kõigile küsimustele vastas kapten kõhklemata ning raskusteta. Siis vaatas ohvitser üle kõik pardal viibijad, peatus mileedi ees, silmitses teda väga teraselt, kuid ei esitanud ühtegi küsimust.

Ohvitser tuli tagasi kapteni juurde ja ütles talle veel mõned sõnad. Et laev pidi nüüdsest peale alluma temale, andis ohvitser mõned korraldused, mis meeskond silmapilkselt täitis. Seejärel asus laev uuesti teele, ikka saadetuna väikesest kutrist, mis sõitis laeva kõrval, ähvardades viimase külge oma kuue kahurisuuga. Laeva kiiluvees järgnes paat, väike nõrk täpe hiiglase kõrval.

Sellal kui ohvitser silmitses mileedit, oli viimane, nagu võib arvata, omakorda ohvitseri silmadega otse õginud. Aga kui see tulisilmaline naine tavaliselt oskas lugeda nende südameis, kelle saladustesse ta tahtis tungida, leidis ta seekord ees nii rahuliku näo, et tema uurimine jäi täiesti tulemusteta. Mileedi ees seisatanud ohvitser, kes oli teda vaikides hoolikalt silmitsenud, võis olla umbes kahekümne viie kuni kahekümne kuue aastane. Tal oli valge nägu ja helesinised, sügaval asetsevad silmad,, ta peen ja kaunilõikeline suu oli liikumatu oma joonte korrapärasuses. Tugevasti väljakujunenud lõug kõneles tahtejõust, mis tavalise briti tüübi puhul on vaid

513

kangekaelsus. Tema veidi tagasikalduvat laupa, nagu see on omane poeetidele, entusiastidele või sõduritele varjutasid kergelt lühikesed ja hõredavõitu juuksed, mis olid kaunilt tumepruunid nagu ta habegi.

Kui jõuti sadamasse, oli öö juba saabunud. Udu muutis pimeduse veelgi tihedamaks ning moodustas märk-tulede ja laternate ümber valgussõõre, nagu neid tavaliselt on kuu ümber, kui ähvardab tulla vihma, õhk oli raske, niiske ja külm.

Mileedi, muidu nii tugev naine, võpatas tahtmatult.

Ohvitser laskis endale kätte näidata mileedi pakid jaij käskis need paati viia. Kui see oli tehtud, palus ta mileedit paati astuda ja ulatas talle oma käsivarre. Mileedi silmitses meest ja kõhkles.

«Kes te olete, mu härra, et te minu eest nii eriliselt hoolitsete?» küsis ta.

«Seda peaksite mõistma minu mundrist, mileedi. Olen inglise mereväe ohvitser,» vastas noormees.

«Kas siis inglise mereväe ohvitserid teenivad alati oma kaasmaalasi, kui need saabuvad mõnda Suurbritannia sadamasse, ja on isegi nii galantsed, et aitavad nad maale?»

«Jah, mileedi, tavaliselt küll. Kuid mitte viisakusest, vaid ettevaatusest saadetakse võõrad sõja ajal teatud võõrastemajadesse, kuhu nad jäävad valitsuse järelevalve alla, kuni hangitakse nende kohta kõik andmed.»

Need sõnad lausuti suurima viisakuse ja täiuslikema rahuga. Siiski ei suutnud need mileedit veenda.

«Aga ma ei ole välismaalane, mu härra,» ütles ta kõige puhtamas inglise keeles, mis on kunagi kõlanud Portsmouthi ja Manchesteri vahel. «Minu nimi on lady Clarick ja see abinõu ...»

«See abinõu on üldine, mileedi, ja te püüate asjatult sellest pääseda.»

«Siis ma järgnen teile, mu härra.»

Ja võttes ohvitseri käe, astus ta alla mööda redelit, mille juures ootas paat. Ohvitser järgnes talle. Paadi ahtris oli laiali laotatud suur mantel, millele ohvitser laskis mileedil istuda, ja asetus siis ise tema kõrvale.

«Sõudke,» ütles ta madrustele.

514

Kaheksa aeru langesid üheainsa plaksuga vette ning paat näis otse lendavat veepinnal. Viie minuti pärast oldi kaldal. Ohvitser hüppas kaile ja ulatas mileedile käe. Sõiduk ootas.

«Kas see sõiduk on meie jaoks?» küsis mileedi.

«Jah, mileedi,» vastas ohvitser.

«Kas siis võõrastemaja on väga kaugel?»

«Linna teises otsas.»

«Lähme siis,» ütles mileedi ja istus kõhklematult sõidukisse.

Ohvitser jälgis, et pakid seotaks hoolikalt vankri taha. Kui kõik oli korras, võttis ta istet mileedi kõrval ja sulges ukse.

Kohe, ilma märguandeta kutsarile, ilma et vaja oleks olnud juhatada sihtkohta, asus sõiduk galopis teele ja sukeldus linna tänavate rägastikku.

Nii omapärane vastuvõtt pidi pakkuma mileedile ohtralt materjali järelemõtlemiseks. Kuna ohvitseril ei näinud olevat kavatsust vestlust alustada, tõmbus mileedi sõiduki nurka ja mõtles läbi kõik oletused, mis tal peas tekkisid.

Veerand tunni pärast hämmastas teda siiski teekonna pikkus ja ta kummardus akna poole, et näha, kuhu teda viiakse. Maju polnud enam näha, pimedusest kerkisid puud, mis möödusid kiiresti üksteise järel nagu fantoomid.

Mileedi võpatas.

«Aga me ei ole ju enam linnas, härra,» ütles ta. Ohvitser vaikis.

«Ma hoiatan teid, mu härra. Kui te mulle ei ütle, kuhu mind viiakse, ei lähe ma enam kaugemale.»

Ka sellele ähvardusele ei tulnud vastust.

«Oh, see on liig. Appi, appi!» hüüdis mileedi.

Ükski hääl ei vastanud talle, sõiduk jätkas endise kiirusega oma teed. Ohvitser näis raidkujuna.

Mileedi silmitses ohvitseri temale omase õudse ilmega, mis harva jäi tulemusteta, ja ta silmad välkusid vihaselt pimeduses.

Noormees jäi endiselt kõigutamatuks.

Mileedi tahtis avada sõiduki ust ja välja hüpata.

515

«Pange tähele, mileedi,» ütles noormees külmalt, «kui hüppate, saate surma.»

Vihast vahutades laskus mileedi uuesti istmele. Ohvitser vaatas teda omakorda ja üllatus, nähes seda enne nii ilusat nägu vihast moondununa, peaaegu inetuna. Salakaval

olend mõistis, et ta on kadunud, kui laseb niiviisi oma hinge põhja vaadata. Ta muutis oma näo rahulikuks ja küsis halades:

«Jumala nimel, ütelge mulle ometi, härra, kes on süüd selles, et mind nii vägivaldselt koheldakse? Kas teie, tei valitsus või mõni minu vaenlane?»

«Teid ei kohelda vägivaldselt, mileedi. See, mis teile osaks saab, on lihtsalt abinõu, mida me oleme sunnitud kasutama kõigi puhul, kes randuvad Inglismaal.»

«Niisiis, teie ei tunne mind, härra?»

«Mul on au teid näha esmakordselt.»

«Oma au nimel ütelge, kas teil on mingit põhjust min vihata?»

«Vannun teile, mitte mingisugust.»

Noormehe hääles oli niipalju rahu, külmaverelisust j isegi mahedust, et mileedi rahunes.

Lõpuks pärast ligi tund aega kestnud teekonda peatu sõiduk raudvõre ees, mille juurest viis tee massiivse ja karmijoonelise üksiku lossi juurde. Kui sõiduki rattad keerlesid peenes liivas, kuulis mileedi valju kohinat ning sai aru, et seda tekitasid järsu kalda vastu murduvad lained.

Sõiduk läbistas kaks võlvialust ja peatus lõpuks neljanurgelisel süngel hoovil. Peaaegu kohe avanes sõiduki uks, noormees hüppas kergelt maha ja ulatas käe mileedile, kes sellele toetudes astus omakorda küllaltki rahu likult maha.

«Siiski olen ma vang,» ütles mileedi, vaatas ringi ja tõstis siis kõige veetlevama naeratusega silmad ohvitserile. «Kuid ma olen kindel, et mitte kauaks. Minu südametunnistus ja teie viisakus, mu härra, on kindlaks pandiks,» lisas ta.

Kuigi kompliment oli peen, ei vastanud ohvitser midagi. Siis võttis ta oma vöölt väikese hõbedase vile, sellise, nagu neid kasutavad pootsmanid sõjalaeval, ja vilistas kolm korda, iga kord erinevalt. Vile peale ilmus

516

mitu meest, kes rakendasid lahti vahus hobused ja viisid sõiduki varju alla.

Siis palus ohvitser — ikka endise rahuliku viisakusega — oma vangi majja astuda. Viimane võttis niisama naeratava näoga ohvitseri käsivarre ja astus koos temaga sisse madalast kaar-uksest, mille juurest viis ainult sügavuses valgustatud võiv kivitrepini. Siis peatuti massiivse ukse ees, mille lukuauku pistis noormees tema käes oleva võtme. Uks pöördus raskelt hingedel ning nähtavale ilmus mileedile määratud tuba.

Ainsa pilguga oli vang oma toa üksikasjaliselt üle vaadanud.

Toa sisustus oli niisugune, et see sobis nii vanglaks kui ka vaba inimese eluruumiks. Võretatud aknad ja väljaspool ukse ees olevad riivid kõnelesid aga vangla kasuks.

Hetkeks jättis hingejõud maha olendi, kes muidu oli karastatud tugevas tules. Ta langes tugitooli, pani käed risti, langetas pea ja oli valmis selleks, et iga hetk võiks sisse astuda kohtunik teda üle kuulama.

Kuid keegi ei tulnud, ainult paar-kolm madrust tõid tuppa tema kohvrid ja kastid, asetasid need nurka ja kadusid vaikides.

Ohvitser viibis kogu aja seal, säilitades rahu, mida mileedi tema juures kogu aeg oli näinud. Ta ei kõnelnud, vaid suunas käeviipe või vilega.

Oleks võinud arvata, et selle mehe ja tema alluvate vahel ei eksisteerinud kõneldavat keelt või see osutus ülearuseks.

Lõpuks ei pidanud mileedi enam vastu ja katkestas vaikuse:

«Taeva nimel, mu härra,» hüüdis ta, «mida see kõik tähendab? Vabastage mind kahtlustest! Ma julgen silma vaadata igale hädaohule ja õnnetusele, kui need on mul teada. Kus ma olen ja keda ma endast siin kujutan? Kui ma olen vaba, milleks siis need trellid ja niisugused uksed? Kui ma olen vang, milles seisab minu süü?»

«Te olete teile määratud korteris. Mina sain korralduse teile merele vastu minna ja teid sellesse lossi tuua: ma loodan, et täitsin oma ülesande sõduri täpsusega,

517

aga ka aadliku viisakusega. Sellega lõpeb vähemalt esialgu minu ülesanne, muu jääb ühe teise isiku hooleks.»

«Ja kes on see teine isik?» küsis mileedi. «Kas te ei võiks mulle vähemalt ta nime öelda?»

Sel hetkel kostis trepilt ägedat kannuste kõlinat. Mõned hääled möödusid ja kustusid, ühe inimese sammud lähenesid uksele.

«See isik on siin, mileedi,» ütles ohvitser, astudes kõrvale ja jäädes seisma austust ning alistumist väljendava hoiakuga.

Samal hetkel avanes uks ja üks mees ilmus ukse künnisele.

Ta oli kübarata, puusal rippus tal mõõk ning käes muljus ta taskurätikut.

Mileedi arvas selle kuju pimeduses ära tundvat. Ta nõjatus käega tugitooli käetoele ja kallutas pea ettepoole, otsekui tahtes veenduda oma oletuses.

Võõras astus aeglaselt lähemale. Ja sedamööda kuidas ta lambi valgussõõris lähenes, taganes mileedi tahtmatult.

Siis, kui ei jäänud enam mingit kahtlust, karjatas mileedi kohutavas hirmus:

«Kuidas, see olete teie, mu vend!»

«Jah, kaunis daam, see olen mina,» vastas lord Winter ja kummardas pooleldi viisakalt, pooleldi irooniliselt.

«Aga see loss?»

«Kuulub mulle.»

«Ja see tuba?»

«Kuulub teile.»

«Tähendab, ma olen teie vang?»

«Peaaegu.»

«See on ju hirmus vägivald.»

«Milleks teha suuri sõnu. Istugem ja vestelgem rahulikult, nagu see on sugulastele kohane.»

Siis pöördus lord Winter ukse poole ja nähes, et noor ohvitser ootas tema korraldusi, ütles ta:

«Kõik on korras, tänan teid. Palun jätke meid nüüd üksi, härra Felton.»

518

XX VESTLUS SUGULASTE VAHEL.

Sel ajal kui lord Winter sulges ukse, tõmbas luugid akna ette ja nihutas istme oma vennanaise tugitooli juurde, heitis mõtlik mileedi pilgu mõeldavate oletuste sügavusse. Mileedi avastas terve vandenõu, mille olemasolu ta ei oleks võinud aimatagi, sest ta ei teadnud, kelle kätesse ta oli sattunud. Oma mehevenda tundis mileedi kui tublit aadlikku, head jahimeest, kartmatut mängurit, hakkajat meest naiste suhtes. Intriigide alal olid tema

võimed aga alla keskmise. Kuidas võis ta teada saada mileedi saabumisest? Kuidas sai ta lasta mileedit kinni võtta? Ja miks ta teda kinni pidas?

Athose sõnadest oli mileedi küll mõistnud, et tema vestlust kardinaliga oli pealt kuuldud. Kuid ta ei osanud arvata, et Athos võis kombineerida nii kiire ja julge vastulöögi.

Ta kartis pigem seda, et tema varasemad teod Inglismaal olid ilmsiks tulnud. Võib-olla oli Buckingham taibanud, et mileedi oli ära lõiganud kaks teemantripatsit, ja maksis nüüd kätte selle väikese reetmise eest, kusjuures Buckingham oli mees, kes ei suutnud kuigi tõsiselt naise vastu kätt tõsta, eriti kui selle naise tegevus-ajendiks oli armukadedus.

See oletus tundus mileedile kõige tõenäolisemana. Ta arvas, et talle tahetakse kätte maksta möödunu eest, mitte aga ette jõuda tulevikust. Igal juhul tänas ta õnne, et oli sattunud mitte mõne otsese ja targa vaenlase, vaid oma mehevenna kätte, kellega ta lootis toime tulla.

«Jah, mu vend, vestelgem,» vastas mileedi teatud lõbususega. Ta arvestas, et see jutuajamine heidab lord Winteri varjamiskatsetele vaatamata veidi valgust asjadele, mida mileedil oli vaja teada edasise tegevuskava koostamiseks.

«Niisiis otsustasite siiski tulla uuesti Inglismaale, ehkki te Pariisis sageli tõendasite, et ei tõsta oma jalga enam iialgi Suurbritannia pinnale?» küsis lord Winter.

Küsimusele vastas mileedi omapoolse küsimusega.

«Kõigepealt ütelge mulle, kuidas te suutsite mind nii

519

hästi jälgida lasta, et teile ette teatati mitte üksnes min tulek, vaid ka päev, kellaaeg ja sadam, kuhu ma saabun?»

Lord Winter kasutas sama taktikat, mida mileedi, se ta arvas, et kui juba tema vennanaine seda tarvita siis on see kahtlemata hea. Seepärast ta jätkas:

«Mu armas õde, öelge, milleks te tulite Inglismaale

«Ma tulin teid vaatama,» kostis mileedi, aimamata kuidas see vastus süvendas kahtlusi, mida tema südamesse oli külvanud d'Artagnani kiri. Vale abil tahtis äratada oma kuulajas heatahtlikkust.

«Ah soo! Mind vaatama?» küsis lord Winter teesklevalt.

«Muidugi teid vaatama. Mis on selles siis iseäralikku? «Tähendab, Inglismaale tulekuks ei olnud teil ming' muud eesmärki?»

«Ei.»

«Ainult minu pärast üksi võtsite vaevaks ületada L Manche'i?»

«Jah, ainult teie pärast.»

«Põrgut küll! Missugune õrnus, mu õde!»

«Aga kas ma ei ole siis teie kõige lähem sugulane? küsis mileedi kõige liigutavama lihtsameelsusega hääles

«Ja ka minu ainuke pärija, eks ole?» küsis omakord lord Winter, puurides oma pilgu mileedi silmadesse.

Kuigi mileedi tavaliselt valitses ennast suurepäraselt võpatas ta tahtmatult. Ja kuna lord Winter oli viimast sõnade ajal asetanud käe oma sugulase käsivarrele, ei jäänud see võpatus tal märkamata.

Tõepoolest, löök tabas otse märki. Mileedi esimeseks mõtteks oli, et Ketty on ta reetnud ja parunile kõnelnud tema vastumeelsusest ja erilisest huvist oma mehevenna vastu, mida mileedi ettevaatamatult oma teenija ees oli avaldanud. Mileedile meenus ka

oma ettevaatamatu vihasoost d'Artagnani vastu, kui viimane oli säästnud ta mehevenna elu.

«Ma ei mõista, milord,» ütles ta, et võita aega ja sundida oma vastast rääkima. «Mida te tahate sellega öelda? Kas teie sõnade taga peitub midagi?»

«Oh, ei midagi!» vastas lord Winter näilise lihtsameelsusega. «Te igatsete mind näha ja tulete Inglismaale.

520

Ma saan sellest igatsusest teada või õigemini, ma arvan, et te seda igatsust tunnete, ja et teid säästa öise saabumise ebamugavustest ja randumise vaevadest, saadan ma teile vastu ühe oma ohvitseri. Ma annan tema käsutusse sõiduki ja ta toob teid lossi, mille komandant olen mina ja mida ma iga päev külastan, kusjuures selleks, et rahuldada meie vastastikust soovi teineteist näha, lasen ma teie jaoks valmis seada toa. Mis on selles rohkem üllatavat kui selles, mida teie mulle kõnelesite?»

«Mind üllatab ainult see, et saite ette teada minu tulekust.»

«See on ometi väga lihtne, mu armas õde. Kas te ei pannud tähele, et reidile saabudes saatis teie väikese laeva kapten paadiga ette logiraamatu ja meeskonna" nimestiku, et saada luba sadamasse sõiduks? Mina olen sadama komandant, minu kätte toodi see raamat ja ma leidsin sealt teie nime. Mu süda ütles mulle sedasama, mida äsja kinnitasid teie huuled, nimelt seda, miks te võtsite ette praegu nii ohtliku või vähemalt väga väsitava teekonna, ja ma saatsin teile oma kutri vastu. Mis järgnes, seda te teate.» Mileedi sai aru, et lord Winter valetab, ja see hirmutas teda veelgi enam.

«Mu vend,» lausus mileedi, «kas see ei olnud milord Buckingham, keda ma õhtul saabudes muulil nägin?»

«See oli tema. Ah, ma mõistan, et tema nägemine teid häiris. Te tulete ju riigist, kus tema üle arvatavasti palju räägitakse, ja ma tean, et lord Buckinghami ettevalmistused sõjaks Prantsusmaa vastu teevad peavalu teie sõbrale kardinalile.»

«Minu sõbrale kardinalile!» hüüdis mileedi, nähes, et lord Winter on ka selles küsimuses kõigega kursis.

«Kas ta ei ole siis teie sõber?» küsis parun hooletult. «Vabandage, mina arvasin, et on. Kuid hertsogist kõneleme hiljem. Ärgem kaldugem kõrvale sentimentaalsest Pöördest, mille meie vestlus võttis: te ütlesite, et tulite selleks, et mind näha?»

«Jah.»

«Hüva. Ja mina vastasin teile, et teie eest hoolitsetakse hästi ja me näeme teineteist iga päev.»

521

«Kas ma pean siis igaveseks siia jääma?» küsis mileedi teatud kohkumusega.

«Kas te pole rahul oma toaga, mu õde? Öelge, mis teil puudub, ja ma hoolitsen, et kõik puuduv teile kohe muretsetakse.»

«Aga mul pole ei minu toatüdrukuid ega teenreid ..

«Te saate kõik. Ütelge ainult, kuidas oli teie majapidamise korraldanud teie esimene mees. Kuigi ma olen ainult teie kildi, püüan kõiges võtta eeskuju temalt.»

«Minu esimene mees!» karjatas mileedi, vaadates hirmunud silmadega lord Winterile otsa.

«Jah, teie prantslasest mees. Ma ei kõnele oma vennast. Aga muuseas, kui te olete unustanud, võin ma lõpuks temale kirjutada, sest ta elab veel ja võib mulle selles asjas näpunäiteid anda.»

Külm higi tõusis mileedi laubale.
«Te pilkate mind,» ütles ta kõlatult.
«Kas ma näen selle järele välja?» küsis parun, tõusis ja astus sammu tagasi.
«Või õigemini, te solvate mind,» jätkas mileedi tõmblevate kätega tugitooli käetugesid muljudes ja ennast istmelt kergitades.
«Teid solvata?» lausus lord Winter põlastavalt. «Kas te tõesti usute, et seda on võimalik teha, mileedi?»
«Tõepoolest, mu härra, te olete kas purjus või hulluks läinud,» ütles mileedi. «Lahkuge ja saatke siia mõni toatüdruk.»
«Naised on üsna ebadiskreetsed, mu õde! Kas ei võiks mina asendada teile teenijat? Sel kombel jääksid kõik meie saladused perekonda.»
«Häbematu!» hüüdis mileedi ja sööstis nagu vedrust visatult paruni poole, kes teda ootas, käed risti, kuid hoides siiski ühte kätt mõõga pidemel.
«Ha-haa!» ütles parun. «Ma tean, et teil on kombeks inimesi mõrvata. Kuid ma hoiatan teid, mina kaitsen ennast, isegi teie vastu.»
«Oh. teil on viigus,» lausus mileedi. «Te näite mulle küllalt alatuna, et tõsta kätt naise vastu.»
«Võimalik. Kuid mul on seejuures olemas vabandus: ma arvan, et minu käsi ei oleks esimene mehekäsi, mis on tõstetud teie vastu.»
522
Ning lord osutas aeglaselt ja süüdistavalt mileedi vasakule õlale, seda peaaegu sõrmega puudutades.
Mileedi karjatas kõlatult ja taganes toanurka otsekui hüppevalmis panter.
«Möirake niipalju, nagu teile meeldib, kuid hoidke, et te ei hammusta, sest hoiatan teid, asi pöördub teie kahjuks: siin ei ole prokuröre, kes pärandusasju juba ette otsustaksid, siin pole ühtegi rändavat rüütlit, kes otsiks minuga tüli vangis hoitava kauni daami pärast. Kuid siin on valmis kohtunikud, kes vajaduse korral karistavad minu vanema venna lord Winteri voodisse pugenud jultunud kahe mehe pidajat. Ja ma hoiatan teid, need kohtunikud annavad teid timuka kätte, kes teeb ühesuguseks teie mõlemad õlad.»
Mileedi silmad pildusid välke, nii et lord tundis hirmu külma kätt oma südame ümber, vaatamata sellele et ta oli mees, pealegi relvastatud mees relvadeta naise ees. Kuid siiski jätkas ta kasvava vihaga:
«Jah, ma mõistan: te tahtsite peale minu venna päranduse ka minu pärandust. Kuid teadke, te võite mind tappa või lasta tappa, minu ettevaatusabinõud on juba tarvitusele võetud — teie ei saa minu varandusest punast , krossigi. Kas te pole juba küllalt rikas, teie, kellel on ligi miljon? Te võiksite peatuda sel saatuslikul teel, kui te ei- teeks kurja ülima ja lakkamatu lõbu pärast kurja teha. Ma ütlen teile: kui minu venna mälestus ei oleks mulle püha, mädaneksite te mõnes Toweri kongis või rahuldaksite madruste uudishimu Tyburnis. Ma vaikin, teie aga kannatage rahulikult ära oma vangistus. Kahe-kolme nädala pärast sõidan ma sõjaväega La Rochelle'i, kuid enne minu ärasõitu tuleb teile järele laev, mis viib teid meie asumaadele lõunas. Ja võite olla kindel, et annan teile kaasa saatja, kes laseb teile kuuli pähe niipea, kui teete katset tulla tagasi kas Inglismaale või mandrile.»
Mileedi kuulas teda tähelepanelikult, leegitsevad silmad pärani.

«Jah,» jätkas lord Winter, «praegu te jääte sellesse lossi: selle müürid on paksud, selle uksed tugevad, selle võred kindlad. Pealegi asetseb teie aken otse mere kohal. Teie korterit ja kõiki õuele viivaid käike valvavad

523

minu ekipaaži mehed, kes on mulle ustavad elus ja surv mas. Kui te ka jõuaksite hoovi, tuleks teil veel ületada kolm raudvõret. Juhendid on täpsed: üks samm, sõna või liigutus, mis näib põgenemiskatsena, ja te saate kuuli. Kui teid tapetakse, siis loodan, et inglise kohus loeb end mu tänuvõlglaseks selle eest, et sooritasin tema töö. Ah, teie nägu muutub rahulikuks ja kindlaks. Te mõtlete: kahe nädala või kahekümne päevaga võib paljugi juhtuda, ja mul on terane mõistus, kindlasti leian ma mõne idee, mul on kuratlik mõistus, ma leian mõne ohvri. Te ütlete endale: kahe nädala pärast olen siit läinud. Noh, eks proovige!»

Kui mileedi nägi, et ta mõtted olid ära mõistatatud, surus' ta küüned tugevasti lihasse, et jagu saada igast liigutusest; mis oleks võinud ta ilmes peegeldada midagi muud peale hirmu.

Lord Winter jätkas:

«Minu äraolekul on juhtimine siin ohvitseri käes, kedij te olete näinud ja järelikult tunnete. Nagu te märkasite, oskab ta juhendeid täpselt täita, sest ma tunnen teid niipalju, et teada — te ei tulnud Portsmouthist siia, ilma et ei oleks katsunud teda rääkima sundida. Mis te tema kohta ütlete? Kas marmorkuju võib olla rahulikum ja vaikivam kui tema? Te olete proovinud oma võlumis-võimet paljude meeste juures ja kahjuks olete alati võitnud. Katsetage ka selle mehega. Tont võtku, kui peaksite eesmärgi saavutama, siis tunnistan, et olete deemon ise.»

Ta läks ukse juurde ja avas selle järsult.

«Kutsuge härra Felton siia,» ütles ta. «Oodake veel üks hetk ja ma tutvustan teid temale.»

Kahe inimese vahel tekkis kummaline vaikus, mille-kestel nad kuulsid lähenevat aeglasi ja korrapäraseid samme. Varsti ilmus koridori hämaruses nähtavale inimkuju ja meile juba tuttav noor leitnant seisatas uksel, oodates korraldusi.

«Astuge sisse, mu armas John,» ütles lord Winter, «ja sulgege uks.»

Noor ohvitser tuli tuppa.

«Nüüd vaadake seda naist,» ütles parun. «Ta on noor, ta on ilus, tal on kõik maailma võlud. Aga ta on koletis, kes kahekümne viie aastasena on korda saatnud nii palju

524

kuritegusjd, nagu te võite lugeda terve aasta kohta meie kohtu arhiivides. Tema hääl kõneleb tema kasuks, tema jju on lõks tema ohvritele. Kuid peab tunnistama, oma võlad tasub ta oma kehaga. Ta püüab teid võrgutada ja võib-olla püüab ta teid koguni tappa. Ma päästsin teid viletsusest, Felton, ma lasksin teile anda leitnandi auastme, ma päästsin teie elu, te teate, mis puhul. Ma pole üksnes teie kaitsja, vaid ka sõber. Ma pole üksnes teie heategija, vaid ka isa. See naine tuli Inglismaale, et mind surma saata. See madu on mul pihus. Ma kutsun teid enda juurde ja ütlen: mu sõber Felton, mu laps, hoia mind ja eriti ennast selle naise eest. Vannu oma hingeõnnistuse nimel, et sa hoiad teda teenitud karistuse jaoks. John Felton, ma usun sinu lubadust. John Felton, ma usun sinu ustavusse.»

«Milord,» ütles noor ohvitser ja tema süütutesse silmadesse tõusis kogu viha, mis mahtus ta südamesse, «vannun teile, et kõik tehakse nii, nagu te soovite.»

Mileedi talus alistunud ohvrina leitnandi pilgu. Võimatu oleks kujutleda mahedamat ja alistunumat pilku sellest, mis ilmus nüüd mileedi kaunile näole. Lord Winter ise tundis temas vaevu ära tiigri, kellega ta hetke eest oli valmistunud võitlema.

«Ta ei tohi kunagi lahkuda sellest toast, kuulete John,» jätkas parun. «Ta ei tohi kellegagi kirjavahetust pidada. Ta tohib rääkida ainult teiega, kui te peaksite teda kõnetamisega austama.» «Aitab, milord, ma andsin teile tõotuse.» «Ja nüüd, proua, katsuge jumalaga rahu sõlmida, sest teie üle mõistavad kohut inimesed. »

Mileedi langetas pea, nagu tunneks ta ennast sellest otsusest purustatuna. Lord Winter lahkus toast ja andis märku Feltonile, kes talle järgnes ja ukse sulges.

Hetk hiljem kostis koridorist madruse raske samm, kes seisis vahil, kirves vööl ja musket käes.

Mileedi jäi mõneks hetkeks samasse asendisse, sest ta arvas, et teda võidakse lukuaugust jälgida. Siis tõstis ta aeglaselt pea, ja tema hirmsas näos peegeldus ähvardus ning väljakutse. Ta jooksis ukse juurde, et kuulatada, vaatas aknast välja ja laskus siis tugitooli ning vajus mõttesse.

XXI OHVITSER.

Vahepeal ootas kardinal Inglismaalt teateid, kuid saabus ainult murettekitavaid ja ähvardavaid sõnumeid.

Kuigi La Rochelle oli niisama hästi kui ümber piiratud, kuigi tänu mitmesugustele ettevaatusabinõudele ja eriti tänu tammile, mis ei lasknud ühelgi veesõidukil piiratud linnale läheneda, näis võit kindlana, ehkki piiramine võis veel kaua kesta. See aga oli teotuseks kuninga sõjaväele ja ebameeldiv härra kardinalile, kellel, tõsi küll, ei olnud enam vaja Louis XIII tülli ajada kuningannaga, sest see oli tal juba õnnestunud, kuid kellel oli vaja lepitada härra de Bassompierre Angouleme'i hertsogiga.

Mis puutub Monsieur'sse, kes oli piiramist alustanud, siis selle lõpetamise jättis ta kardinali hooleks.

Vaatamata linnapea uskumatule vastupanule tegid linnaelanikud katset mässu tõsta, et alistuda. Linnapea laskis mässajad üles puua. See karistus kainestas ka kõige tulisemad pead ja nad otsustasid nüüd oma elu lõpetada näljasurmaga. Näljasurm näis neile aeglasemana ja mitte nii kindlana kui poomine.

Piirajad püüdsid aeg-ajalt kinni nii La Rochelle'ist Buckinghami juurde saadetud käskjalgu kui ka La Rochelle'i saadetud Buckinghami spioone. Mõlemal juhul läks kohtupidamine kiiresti. Härra kardinal lausus ainult kaks sõna: «Üles puua!» Kuningas kutsuti poomist pealt vaatama. Kuningas tuli tülpinult, kuid valis hea koha, et protseduuri üksikasjaliselt jälgida: see lahutas alati pisut ta meelt ja aitas taluda piiramist, kuid siiski tundis kuningas suurt igavust ja rääkis kogu aeg Pariisi tagasipöördumisest. Sõnaga, kui käskjalgu ja spioone poleks jätkunud, oleks Tema Eminents olnud oma meelelahutuste leidmisega tõsiselt kimbus.

Vahepeal aeg kulus, rošelllased ei alistunud. Viimasel kinnipüütud spioonil oli kaasas kiri. Selles kirjas teatati Buckinghamile, et linn on viimases hädas. Kuid selle asemel, et lisada: «Kui teie abi ei saabu kahe nädala jooksul, siis me alistume,» kirjutati lihtsalt: «Kui teie

526

abi ei saabu enne kahte nädalat, siis oleme selle saabumise ajaks juba nälga surnud.»

La Rochelle'i ainuke lootus oli niisiis Buckingham.

Buckingham oli nende Messias. Polnud vähematki kahtlust: kui neile ühel päeval kindlasti selguks, et Buckinghami peale ei maksa enam loota, kaoks koos lootusega ka nende julgus.

Niisiis ootas kardinal Inglismaalt kannatamatult teateid, mis kinnitaksid, et Buckingham ei saabu.

Kuninga nõukogus arutati korduvalt küsimust, kas linna mitte jõuga vallutada, kuid see võimalus lükati alati tagasi. Pealegi näis La Rochelle vallutamatu, kardinal võis ju rääkida mis tahes, ometi teadis ta hästi, et niisugune verevalamine prantslaste eneste vahel tähendaks poliitikas tagasipöördumist kuuekümne aasta võrra; kardinal aga oli oma aja kohta progressiivne inimene, nagu nüüd öeldakse. Toepoolest, La Rochelle'i purustamine ja kolme või nelja tuhande hugenoti tapmine oleks 1628. aastal vägagi meenutanud 1572. aasta pärtliööd. Ja peale kõige muu põrkas see äärmuslik abinõu, mille vastu kuningas kui hea katoliiklane ei tundnud mingit vastumeelsust, piiravate kindralite argumendi vastu: La Rochelle'i võib alistada ainult näljaga.

Kardinali kummitas hirm, mille kutsus esile tema kohutav saadik, sest ka kardinali hämmastasid selle naise omadused, kes oli kord madu, kord lõvi. Kas see naine oli tema reetnud? Kas ta oli surnud? Kardinal tundis teda küllalt hästi, et teada — mileedi ei oleks ilma suurtele takistustele põrkamata tegevuseta, tegutsegu ta siis tema poolt või vastu, olgu ta sõber või vaenlane. Kuid kust tekkisid takistused? Seda ei suutnud kardinal mõista.

Kardinal võis õigusega mileedi peale loota: ta aimas, et selle naise minevik peidab hirmsaid asju, mida suudab katta ainult kardinali punane mantel; ta tundis, et ühel või teisel põhjusel oli see naine talle ustav, sest ainult tema võis olla mileedile kõrgemaks kaitsjaks teda ähvardava hädaohu ees.

Nii otsustas kardinal võidelda üksi ja oodata mõnd õnnestumist mujal, nii nagu oodatakse head juhust. Ta jätkas kuulsa tammi ehitamist, mis pidi La Rochelle'i

nälga jätma. Vahepeal silmitses ta õnnetut linna, kus oli nii palju ääretut viletsust ja kangelaslikke voorusi Ning tema, Robespierre'i eelkäija, meenutas enda poliitilise eelkäija Louis XI, Tristani soosija põhimõtet: «Jaga ja valitse!»

Kui Henri IV piiras Pariisi, laskis ta üle müüride linna visata leiba ja muid toiduaineid. Kardinal aga laskis linna heita kirjakesi, milles ta rošelllastele selgitas, kuivõrd ebaõiglane, egoistlik ja metsik on nende juhtide käitumine. Juhtidel olevat küllalt vilja, kuid nad ei jaga seda; nad lähtuvad põhimõttest — jah, ka neil olevat põhimõtted — surgu naised, lapsed ja vanakesed, peaasi, et linna müüride kaitsjad, mehed, oleksid terved ja tugevad. Selleks ajaks oli see põhimõte — kas elanike ustavuse või võimetuse tõttu selle vastu võidelda — muutunud juba osaliselt teooriast praktikaks. Kardinali kirjakesed tabasid märki. Need meenutasid meestele, et lapsed, naised ja vanakesed, keda lastakse surra, on nende lapsed, nende abikaasad ja nende vanemad. Nad leidsid, et oleks õiglasem, kui kõik kannataksid ühist häda võrdselt. Kui kõik oleksid ühesuguses olukorras, kindlustaks see elanikkonna keskel üksmeele.

Need kirjakesed mõjusid just nii, nagu oli soovinud nende saatja — need veensid paljusid linlasi alustama kuningliku sõjaväega iseseisvaid läbirääkimisi.

Kuid hetkel, mil kardinal nägi oma ettevõtet juba teoks saamas ja õnnitles ennast selle kasutusele võtmise puhul, õnnestus ühel La Rochelle’i elanikul pääseda läbi kuningliku sõjaväe, jumal teab küll kuidas, sest Bassompierre, Schomberg ja Angouleme'i hertsog

valvasid väga teraselt, olles ise omakorda kardinali valve all. See La Rochelle'i elanik, kellel õnnestus linna pääseda ja kes tuli ' Portsmouthist, kinnitas, et ta nägi suurepärast laevastikku, mis on valmis teeleasumiseks enne nädala möödumist. Veel enam, Buckingham teatas linnapeale, et varsti kuulutatakse välja liit Prantsusmaa vastu ja Prantsusmaale tungivad korraga inglise, keisririigi ja hispaania väed. Seda kirja loeti rahvale kõigil väljakutel, selle koopiad kleebiti tänavanurkadele, nii et isegi need, kes olid alustanud läbirääkimisi, jätsid need pooleli ning otsustasid oodata abi, mida nii pidulikult lubati.

528

See ootamatu asjaolu tõi Richelieu tagasi varasemate kahtluste juurde ja sundis teda tahtmatult silmi taas väina teisele kaldale pöörama.

Vahepeal elas kuninga sõjavägi, välja arvatud ainult selle ainus tõeline juht, lõbusat elu. Laagris ei olnud puudust ei söögist ega rahast. Väeosad võistlesid julguses ja lõbususes. Spioonide püüdmine ja poomine, ohtlikud retked tammile ja merele, hulljulgete tempude väljamõtlemine ja nende külmavereline teostamine — sellega viitis sõjavägi päevi, mis talle näisid lühikestena, kuid olid pikad mitte üksnes nälja ja rahutuse käes piinlevatele rošelllastele, vaid samuti neid piiravale kardinalile.

Mõnikord, kui kardinal hobusel nagu armee kõige lihtsam ratsaväelane laskis oma pilgul mõtlikult libiseda üle tööde, mis tema arvates nii aeglaselt edenesid ja mille jaoks ta oli kutsunud insenere kõigist Prantsusmaa nurkadest, kohtas ta mõnd de Tréville'i väeosa musketäridest. Siis lähenes ta sellele ja silmitses teda kummalise pilguga. Kui ta aga nägi, et see ei olnud ükski meie neljast sõbrast, andis ta oma sügavale pilgule ja laia-haardelisele mõttele teise suuna.

Ühel päeval sõitis igavuses piinlev, linnaga läbirääkimiste pidamiseks lootuse kaotanud ja Inglismaalt uudisteta Jäänud kardinal välja üksnes selleks, et välja sõita. Teda saatsid ainult Cahusac ja La Houdiniere. Ta liikus hobuse sammu sõites piki randa ja laskis oma mõõtma-tuil unistusil ühineda ookeani mõõtmatusega. Ta jõudis kingule, kus märkas heki taga seitset meest pikali liival ennast soojendamas sel aastaajal nii haruldase päikese käes, ümberringi tühjad pudelid. Neli neist olid meie musketärid, kes valmistusid parajasti kuulama kirja, mille üks neist oli äsja saanud. Kiri oli nii tähtis, et tema pärast olid kõrvale jäetud kaardid ja täringud, mis lamasid trummil.

Kolm ülejäänut avasid parajasti kõhukat veinipudelit, milles oli kolliuuri vein. Need olid härraste teenrid.

Nagu juba öeldud, oli kardinal sünges meeleolus ja sellisel puhul ei süvendanud miski ta pahurust nii väga kui teiste lõbusus. Pealegi oli tal alati niisugune kummaline tunne, nagu teeks tema kurbuse põhjus teised

529

heatujuliseks. Ta andis La Houdiniere'le ja Cahusacile märku peatumiseks, tuli hobuse seljast maha ja lähenes kahtlastele naerjatele lootuses, et liiv summutab ta sammud ja hekk varjab tema lähenemist ning tal õnnestub ehk kuulda mõni sõna vestlusest, mis näis talle nii huvitavana. Alles kümne sammu kaugusel hekist tundis ta ära gaskoonlase jutuvada. Ja kuna ta teadis, et mehed olid musketärid, ei kahelnud ta, et kolm ülejäänut on «lahutamatud», nagu nimetati Athost, Porthost ja Aramist.

Võib arvata, kuidas see avastus suurendas kardinali soovi vestlust pealt kuulata. Tema silmadesse ilmus midagi kummalist ja ta hiilis kassisammul edasi heki poole. Kuid ta oli

kuulnud ainult mõned ebamäärased ja arusaamatud silbid, kui kõlas hele ja lühike hüüatus, mis pani võpatama kardinali ja tõmbas endale musketäride tähelepanu.

«Ohvitser!» hüüdis Grimaud.

«Mulle tundub, et te kõnelete, naljahammas,» ütles Athos, tõusis küünarnukkidele ja kõrvetas pilguga oma teenrit.

Seepärast ei lausunud Grimaud enam ainsatki sõna, näitas ainult sõrmega heki suunas, paljastades seega kardinali ja tema saatjaskonna.

Ühe hüppega olid musketärid püsti ja kummardasid aupaklikult. Kardinal näis olevat tulivihane.

«Näib, et härrad musketärid on valve välja pannud. Kas on karta, et inglased tulevad maad mööda või peavad musketärid endid kõrgemateks ohvitserideks?» tähendas kardinal.

«Monseigneur,» vastas Athos, kes üldises ehmatuses ainukesena säilitas oma suuraadliku rahu ja külmaverelisuse, mida ta iial ei kaotanud, «kui musketärid on vabad või kui nende teenistusaeg on lõppenud, joovad nad ja veedavad aega täringumänguga ning on oma teenrite jaoks vägagi kõrged isandad.»

«Teenrid, kes on saanud käsu oma isandaid hoiatada, kui keegi möödub, ei ole teenrid, vaid valvurid,» torises kardinal.

530

«Tema Eminents peaks siiski mõistma, et kui me poleks seda abinõu kasutanud, oleksime tal lasknud mööduda, ilma et oleksime saanud teda tervitada ja tänada lahkuse eest, mida ta meile osutas sellega, et määras meid ühte väeossa. DArtagnan,» jätkas Athos, «te avaldasite äsja soovi, et teile avaneks võimalus tänada Monseigneur'i. Nüüd on soodne juhus, kasutage seda.»

Athos lausus need sõnad vankumatu külmaverelisusega, mida ta osutas hädaohu puhul, ning äärmise viisakusega, mis teatud hetkedel tegi temast majesteetli-kuma kuninga, kui on seda sündinud kuningad.

D’Artagnan lähenes ja kogeles mõned tänusõnad, mis aga kardinali sünge pilgu all ta huultel peagi surid.

«Ükskõik, mu härrad,» jätkas kardinal, kelle esialgset kavatsust Athose külmavereline esinemine nähtavasti ei muutnud, «mulle ei meeldi, kui lihtsad sõdurid mängivad suuri härrasid ainult sellepärast, et neil on õnn teenida eliitväeosas. Nende kohta kehtib sama kord, mis kõikide teiste kohta.»

Athos laskis kardinalil oma jutu segamatult lõpetada, kummardas nõusoleku märgiks ja ütles siis omakorda:

«Monseigneur, ma loodan, et me ei ole distsipliini vastu kuidagi eksinud. Me ei ole praegu teenistuses ja ja arvasime, et seetõttu võime aega veeta oma äranägemise järgi. Kui meile langeb osaks õnn, et Teie Eminentsil on meile anda mingi eriline korraldus, siis oleme valmis seda täitma. Monseigneur näeb,» jätkas Athos kulmu kortsutades, sest taoline ülekuulamine hakkas teda ärritama, «me oleme välja tulnud relvastatult, et valmis olla vähimagi häire puhul.»

Ja ta näitas sõrmega neljale musketile, mis olid püramiidis trummi lähedal, kus lebasid täringud ja kaardid.

«Suvatsegu Tema Eminents uskuda, et me oleksime talle vastu läinud, kui oleksime võinud oletada, et ta läheneb meile nii väikese saatjaskonnaga,» lausus d'Artagnan.

Kardinal näris vurre ja hammustas endale kergelt huulde.

«Kas te ka teate, mis mulje te endist nõnda alati koos olles, relvis ja teenritest valvatuna jätate?» küsis kardinal. «Te jätate vandeseltslaste mulje.»
231
«Oh, Monseigneur, see on tõsi,» vastas Athos. «Me peamegi vandenõu, aga nagu Tema Eminents ühel hommikul võis näha, peame seda rošelllaste vastu.»
«Ah, härrad poliitikud,» sõnas kardinal omakorda kulmu kortsutades, «teie peadest võiks ehk välja lugeda paljusid saladuseks jäänud asju, kui mõtteid oleks niisama hõlpus lugeda kui seda kirja, mille te minu tulekut märgates ära peitsite.»
Athosele tõusis veri näkku ja ta astus sammu kardinali poole.
«Näib, nagu te kahtlustaksite meid tõepoolest, Monseigneur, ja nagu oleks see tõeline ülekuulamine. Kui nii, siis ehk Tema Eminents suvatseks selgitada. Sel juhul me vähemalt teaksime, milles meid süüdistatakse.»
«Ja kui see olekski ülekuulamine, siis isegi teised kui teiesugused, härra Athos, on sellele alistunud ja vastanud.»
«Monseigneur, seepärast ma ütlesingi Tema Eminent-sile, et tal tarvitseb ainult küsitleda, meie oleme valmis vastama.»
«Mis kiri see on, härra Aramis, mida te hakkasite lugema ja mille te ära peitsite?»
«See on ühelt naiselt, Monseigneur.»
«Ah, ma mõistan,» lausus kardinal, «niisuguste kirjade puhul tuleb olla diskreetne. Kuid siiski võib neid näidata pihiisale. Te teate, et ma olen pühitsetud.»
«Monseigneur,» ütles Athos rahuga, mis oli seda hirmsam, et oma vastusega pani ta mängu oma pea, «see kiri on naiselt, kuid sellele ei ole alla kirjutanud Marion de Lorme ega proua dAiguillon.»
Kardinal muutus surnukahvatuks, tema silmades välgatas . metsik helk. Ta pöördus nagu selleks, et anda käsku Cahusacile ja La Houdiniere'ile. Athos nägi seda liigutust ja astus sammu musketite poole, millele olid suunatud ka tema kolme sõbra silmad, kes ilmselt ei kavatsenud lasta endid kinni võtta. Kardinal oma saatjatega olid kolmekesi, musketärid koos teenritega seitsmekesi: kardinal leidis, et pooled pole võrdsed, seda enam, et Athos ja ta kaaslased sepitsevad tõepoolest midagi. Ja kärme võttega, mis tal alati oli käepärast, sulatas ta kogu oma viha naeratusse.
532
«Olgu pealegi,» ütles ta, «te olete vaprad noormehed, uhked päevavalgel, truud pimeduses. Ei tee halba lasta valvata ka ennast, kui valvatakse nii hästi teisi. Mu parrad, ma ei ole unustanud ööd, kus te mind saatsite «Punase Tuvimajakese» võõrastemajja. Kui mu teekond oleks ohtlik, paluksin ma teil ennast saata. Kuna aga mingit ohtu pole, siis jääge siia, lõpetage oma vein, oma partii ja oma kiri. Hüvasti, mu härrad!»
Ja ta ronis hobuse selga, mille Cahusac tema juurde oli toonud, tervitas käeviipega ja eemaldus.
Neli noormeest, kes seisid liikumatult, jälgisid teda silmadega ega lausunud sõnagi seni, kuni ta oli kadunud.
Siis vaatasid nad üksteisele otsa.
Neil kõigil oli kohkunud ilme, sest vaatamata kardinali sõbralikule hüvastijätule mõistsid musketärid, et ta lahkus neist vihaga südames.
Ainult Athos naeratas kartmatult ja põlastavalt. Kui kardinal oli hääleulatusest väljas, hüüdis Porthos, kes tahtis oma halba tuju kellegi peale välja valada:
«Grimaud jäi hiljaks.»

Grimaud avas suu, et ennast vabandada. Kuid Athos tõstis sõrme ja Grimaud vaikis.

«Aramis, kas te oleksite talle andnud kirja?» küsis dArtagnan.

«Ma otsustasin,» vastas Aramis väga maheda häälega, «et kui ta nõuab kirja, ulatan ma selle ühe käega ja teise käega torkan ta mõõgaga läbi.»

«Seda ma arvasin,» ütles Athos, «seepärast ma sööstsingi teie ja tema vahele. Tõepoolest, see mees on väga ettevaatamatu, kui ta nõnda kõneleb teiste meestega. Võiks arvata, et tal on seni tegemist olnud ainult naiste ja lastega.»

«Mu kallis Athos,» lausus d'Artagnan, «ma imetlen teid, kuid seekord ei olnud meil õigus.»

«Kuidas nii?» küsis Athos. «Kellele kuulub siis õhk, mida hingame? Kellele ookean, millel puhkavad meie pilgud? Kellele liiv, millel me lamasime? Kellele kuulub teie armsama kiri? Kas kardinalile? Ausõna, see mees kujutleb, et kogu maailm kuulub temale. Teie seisite kardinali ees hämmastunult, jahmunult, kogeksite.

533

Oleks võinud arvata, et Bastille kerkis teie ette või e hiiglaslik Meduusa muutis teid kiviks. Kas armunud olla tähendab vandenõusid sepitseda? Te armastate naist, kelle kardinal laskis kinni panna, ja te tahate teda kardinali käest päästa. See on nagu kaardimäng kardinaliga. Kiri on teie kaardid, milleks neid oma vastasele näidata? Seda ei tehta. Las mõistatab, õnn kaasa! Meie mõistatame tema kaarte.»

«Tõepoolest, Athos,» tähendas d'Artagnan, «teie jutt on väga arukas.»

«Sel juhul pole enam mõtet rääkida sellest, mis juhtus. Las Aramis jätkab oma nõbu kirja lugemist sealt, kus kardinal teda katkestas.»

Aramis tõmbas taskust kirja, sõbrad ümbritsesid teda ja teenrid koondusid taas mahuka veinipudeli ümber.

«Te saite ainult lugeda rida või paar,» ütles d'Artag-nan, «hakake otsast peale.»

«Heameelega.»

«Mu armas nõbu, ma usun, et sõidan tõesti Stenay'sse, kus mu õde paigutas karmeliitide kloostrisse meie väikese teenija. Vaene laps on saatusega leppinud, sest ta teab, et ei või elada mujal, saatmata hädaohtu oma hingeõnnistust. Siiski ma arvan, et kui meie perekonnaasjad peaksid lahenema soovikohaselt, tuleb ta tagasi nende juurde, kelle järele ta igatseb, hoolimata hingeõnnistuse hädaohtu saatmisest; seda enam, et ta teab ennast meeles peetavat. Ta ei ole liiga õnnetu ja ainus, mida ta igatseb, on kiri tema väljavalitult. Ma tean küll, et sedasorti kaubal on raske pääseda teisele poole võresid. Kuid nagu te juba olete näinud, armas nõbu, ei ole ma nendes asjades päris saamatu ja võtan selle ülesande'enda peale. Mu õde on teile tänulik ustavuse ja heatahtlikkuse eest. Ta oli vahepeal suures ärevuses, kuid on pisut rahunenud pärast seda, kui ta saatis oma asjaajaja sinna vaatama, et ei juhtuks midagi ootamatut.

Hüvasti, armas nõbu. Saatke endast teateid nii sageli, kui võite, see tähendab, kui te teate, et võite seda julgelt teha.

Suudlen teid. Marie Michon.»

534

«Oh, kui tänulik ma teile olen, Aramis,» hüüdis d'Artagnan. «Kallis Constance! Lõpuks ometi sain ma temast teateid. Ta elab, ta on varjul kloostri müüride vahel gtenay's. Kus on Stenay, Athos?»

«Lotringis, mõne ljöö kaugusel Elsassi piirist. Kui piiramine on lõppenud, võime korraks sinna kanti sõita.»

«Võib loota, et see aeg ei ole enam kaugel,» tähendas Porthos. «Täna hommikul poodi üles üks spioon, kes kinnitas, et rošelllased söövad juba oma kingapealiseid. j(ui nad on ära söönud pealised, tuleb järg taldade kätte. Ja ma ei tea, mis jääb neil siis veel süüa peale üksteise.»

«Vaesed lollid!» ütles Athos ja tühjendas klaasi suurepärast bordoo veini, millel tol ajal ei olnud küll veel tänapäeva kuulsust, kuid sellele vaatamata mitte vähem väärtust. «Vaesed lollid! Nagu poleks katoliku usk kõige parem ja meeldivam! Kuid ükskõik,» jätkas ta pärast seda, kui oli keelt laksutanud, «nad on vahvad inimesed. Mida te teete seal, Aramis, kurat võtaks! Te panete kirja taskusse?»

«Athosel on õigus,» ütles dArtagnan, «kiri tuleb põletada. Kes küll teab, võib-olla oskab kardinal ka tuhast lugeda.»

«Küllap oskab,» arvas Athos.

«Mis te tahate selle kirjaga teha?» küsis Porthos. "«Grimaud, tulge siia,» kutsus Athos.

Grimaud tõusis püsti ja täitis käsu.

«Mu sõber, karistuseks selle eest, et te ilma loata kõnelesite, tuleb teil see paberitükk ära süüa. Ja tänuks teene eest, mis te meile sellega osutate, saate klaasi veini. Võtke kõigepealt kiri, närige hoolega.»

Grimaud naeratas. Silmad kiindunud veiniklaasisse, mille Athos ääretasa täitis, näris ta paberi peeneks ja neelas alla.

«Braavo, isand Grimaud,» hüüdis Athos, «ja nüüd võtke veiniklaas, ma vabastan teid kohustusest tänada.»

Grimaud jõi vaikides ära klaasi bordoo veini, kuid tema taeva poole pööratud silmad kõnelesid kogu selle meeldiva tegevuse kestel keelt, mis vaikimisest hoolimata ei olnud vähem väljendusrikas.

535

«Ja nüüd,» ütles Athos, «kui kardinalil ei peaks tulema teravmeelset mõtet lasta avada Grimaud' kõhtu, võime olla peaaegu rahulikud.»

Sel ajal jätkas Tema Eminents oma kurba jalutuskäiku ja pomises vurrudesse:

«Need neli meest peavad kindlasti mulle kuuluma.»

XXII ESIMENE VANGISTUSPÄEV.

Tulgem tagasi mileedi juurde, keda meid hetkeks sundis silmist kaotama Prantsusmaa rannikule heidetud pilk.

Me leiame ta lootusetust meeleolust nagu siis, kui me temast lahkusime; ta on vajunud süngete mõtete kuristikku, ta näib seisvat põrgu uksel ja on lootust kaotamas: esimest korda elus vallutavad teda kahtlused, esimest korda elus on tal hirm.

Kaks korda on õnn ta maha jätnud, kaks korda on ta näinud ennast reedetuna ja paljastatuna, mõlemal korral tabas teda ebaõnn kindlasti jumala läkitatud õela vaimu läbi: tema, see võitmatu kuri jõud jäi alla d’Artagnanile.

D’Artagnan on petnud tema armastust, solvanud ta uhkust, on luhta ajanud tema püüded ja hukutab nüüd ta õnne, on käe sirutanud tema vabaduse järele ja ähvardab isegi ta elu. Veel enam, d’Artagnan on kergitanud tema maski, seda kaitset, millega mileedi ennast, varjab ja mis teeb ta nii tugevaks.

D’Artagnan ajas Buckinghami pea kohalt minema äikese, millega Richelieu oli teda kuninganna kaudu ähvardanud, selle Buckinghami pea kohalt, keda mileedi vihkab nagu

kõike, mida ta on kunagi armastanud. D’Artagnan esines de Wardes'ina, keda mileedi oma tiigerliku olemusega taltsutamatult ihaldas, nagu ihaldavad seda sorti naised. D’Artagnan teab tema kohutavat saladust, mille kohta mileedi on vandunud, et keegi ei saa seda teada, ilma et ta sureks. Ja lõpuks, hetkel kui mileedi on saanud dokumendi omanikuks, mille abil kavatseb vaenlasele kätte maksta, kistakse see tal käest, ta on d’Artagnani

536

vang ja d’Artagnan saadab ta mingisugusesse räpasesse Botany-Bay'sse või mingisse India ookeani koletislikku Tyburni.

Päris kindel — kõiges on mängus d’Artagnani käsi. Kust kuhjus siis tema pea peale nii palju häbi kui mitte d’Artagnani kaudu? Ainult temalt võis lord Winter kuulda kõiki neid hirmsaid saladusi, mida ta üksteise järel saatuse tujude tõttu oli paljastanud. D’Artagnan tunneb tema mehevenda ja on talle kirjutanud.

Missugune viha käärib mileedi hinges! Ta istub liikumatult, põlevad silmad kiindunud toa sügavusse. Aegajalt pääseb ta rinnast tume ohe, seda saadab kohisev murdlaine, mis müriseb, möirgab ja murdub nagu igavene meeleheide vastu kaljusid, millel paikneb see sünge ja kõrk loss. Nagu oma mässava viha välgusähvatuste valgusel haub mileedi proua Bonacieux', Buckinghami ja eriti d’Artagnani vastu kättemaksuplaane, mis asuvad alles kuskil tuleviku ebamäärases kauguses.

Jah, selleks et kätte maksta, peab olema vaba. Ja et pääseda vabadusse, tuleb läbi murda seinast," lahti kangutada võred, läbi puurida põrand. Selle kõigega võib toime tulla kannatlik ja tugev mees, mitte aga nõrk naine. Pealegi on selleks vaja aega — kuid ja aastaid. Temal aga ... temal on kümme või kaksteist päeva, nagu talle kinnitas tema vennalik ning hirmuäratav vangivaht lord Winter.

Ent siiski, kui ta oleks mees, katsuks ta seda kõike teha ja võib-olla isegi tagajärjekalt. Kuidas küll taevas võis nõnda eksida, et asetas meheliku hinge nii õrna ja haprasse kehasse!

Esimesed vangisolekuhetked olid hirmsad. Mõned viha-krambid, millest mileedi jagu ei saanud, tasusid loodusele naiseliku nõrkuse lõivu. Kuid pikapeale sai ta jagu oma hirmsatest vihapuhangutest, ta keha raputavad närvilised värinad lakkasid ja lõpuks istus ta kerratõmbunult nagu väsinud madu, kes puhkab.

«Ah, ma olin hull, et nõnda ägestusin,» ütles mileedi süvenenult peeglisse vaadates, milles helkis vastu tema pilgus leegitsev tuli. Näis, nagu küsitleks ta iseennast. «Pole vaja vägivalda, vägivald on nõrkuse tunnus. Pealegi ei ole mul selle vahendiga kunagi õnne olnud: kui

537

ma kasutaksin oma jõudu naiste vastu, leiaksin ma võibolla, et nad on veel nõrgemad kui mina, ja ma võidaksin neid. Mina aga võitlen meeste vastu ja nende jaoks olen ma ainult naine. Võidelgem siis naisena, minu jõud on minu nõrkuses.»

Näis, nagu oleks ta tahtnud selgusele jõuda, milliseid muutusi on ta võimeline esile kutsuma oma nii väljendusrikkal ning heitlikul näol. Ta manas näole igasuguseid ilmeid alates vihasest suunurki moonutavast grimassist kuni kõige mahedama, õrnema ja veetlevama naeratuseni. Seejärel vajutasid ta osavad käed juustesse lained, mida ta pidas vajalikuks oma näo veetluse tõstmiseks. Lõpuks enesega rahuie jäädes sosistas mileedi:

«Hüva, kõik pole veel kadunud. Ma olen endiselt ilus.»

Kell oli umbes kaheksa paiku õhtul. Mileedi märkas toas voodit ja mõtles, et mõnetunnine puhkus värskendaks mitte üksnes ta pead ja mõtteid, vaid ka jumet. Enne puhkama heitmist tuli talle veelgi parem mõte. Ta oli kuulnud räägitavat õhtusöögist. Ta oli selles toas olnud juba üle tunni ja kindlasti tuuakse talle varsti süüa. Vang ei tahtnud aega kaotada ja otsustas juba samal õhtul teha katset pinna sondeerimiseks ning uurida inimesi, kelle kätte oli usaldatud tema valvamine.

Ukse alt paistis valgust, mis teatas tema valvurite tulekust. Püsti tõusnud mileedi heitis ennast taas kiiresti tugitooli, pea taha langenud, kaunid juuksed vallandunud ja segi, kortsunud pitside vahelt paistmas poolpaljas rind, üks käsi südamel, teine lõdvalt rippu.

Riivid avanesid, uks kriuksus hingedel, toas kostsid lähenevad sammud.

«Pange laud siia,» ütles hääl, millest mileedi tundis ära Feltoni.

Käsk täideti.

«Tooge küünlad ja vahetage tunnimees välja,» lisas Felton.

Noore leitnandi kahekordne käsk, mis anti samadele inimestele, tõestas mileedile, et teda teenisid needsamad Inimesed, kes valvasid, see tähendab sõdurid.

Vaikides ja kiiresti täidetud Feltoni käsud kõnelesid ilmekalt suurepärasest distsipliinist.

538

Lõpuks pöördus Felton mileedi poole, kellele ta ei 0jnud veel pilku heitnud.

«Ah, ta magab, see on hea. Kui ta ärkab, küll ta siis einestab,» ütles Felton ja astus mõned sammud ukse poole.

«Härra leitnant,» ütles üks sõdureist, kes ei olnud nii stoilise rahuga kui tema ülemus, ja oli astunud mileedi juurde, «see naine ei maga.»

«Kuidas, ei maga? Mis ta siis teeb?» küsis Felton.

«Ta on minestanud. Ta nägu on väga kahvatu ja ma kuulatan asjatult ega kuule ta hingamist.»

«Teil on õigus,» ütles Felton, kui oli mileedit vaadelnud sealt, kus ta seisis, sammugi lähemale astumata. «Minge teatage lord Winterile, et tema vang on minestanud. Ma ei tea, kuidas toimida, sellist juhust ei olnud ette nähtud.»

Sõdur läks ohvitseri käsku täitma. Felton istus juhuslikult ukse lähedale jäänud tugitooli ja ootas liikumatult ning sõnalausumata. Mileedi tundis suurt kunsti, mida naised nii hoolega õpivad — vaadata läbi oma pikkade ripsmete, ilma et oleks näha silmalaugude liikumist. Ta nägi Feltonit, kes istus seljaga tema poole. Nii vaatles mileedi teda umbes kümme minutit ja nende kümne minuti jooksul ei pöördunud ükskõikne valvur kordagi ümber.

Mileedi mõtles, et nüüd tuleb lord Winter ja annab oma juuresolekuga tema valvurile uut jõudu juurde. Tema esimene katse oli ebaõnnestunud ja ta leppis sellega nagu naine, kes oskab arvestada oma jõudu. Seepärast tõstis ta pea, avas silmad ja ohkas nõrgalt.

Ohke peale pöördus Felton lõpuks ümber.

«Ah, te olete ärganud, proua,» ütles ta. «Siis olen mina siin üleliigne. Kui te midagi vajate, helistage.»

«Oh, mu jumal, mu jumal, kui halb mul oli,» sosistas mileedi antiikaja sireenile omase kõlava häälega, mis võlus igaüht, keda ta tahtis hukutada. Tugitoolil istuli tõustes võttis mileedi veelgi graatsilisema ja ahvatlevama poosi kui tal oli lamades.

Felton tõusis ja ütles:

«Proua, teile tuuakse toitu kolm korda päevas: hommikul kell üheksa, päeval kell üks ja õhtul kell kaheksa.

539

Kui see teile ei sobi, võite määrata teised kellaajad nende asemele, mida soovitan mina, ja teie soovi arvestatakse.»

«Kas ma pean siis alatiseks sellesse suurde ja kurba tuppa üksi jääma?» küsis mileedi.

«Ühele kohalikule naisele teatati ja ta viibib homsest peale lossis ning ilmub teie seltskonda niipea, kui seda soovite.»

«Olen teile väga tänulik, mu härra,» vastas vang alandlikult.

Felton kummardas kergelt ja suundus ukse poole. Sel hetkel, kui ohvitser uksest väljus, tuli koridori lord Winter sõduri saatel, kes oli talle teatanud mileedi minestusest. Ta hoidis käes pudelit nuusksoolaga.

«Noh, mis on? Mis siin juhtus?» küsis ta pilkavalt, nähes oma vangi jalul ja Feltonit väljumas. «Kas surnu on juba ellu ärganud? Tont võtku, Felton, mu laps, kas sa siis ei näe, et sind peeti algajaks ja sulle mängiti esimene vaatus komöödiast, mille arengut meil kahtlemata on lõbu jälgida.»

«Ka mina arvasin seda, milord,» vastas Felton, «kuna aga vang on naine, siis mõtlesin, et pean teda kohtlema tähelepanuga, mis on iga hästikasvatatud mehe kohus — kui mitte naise, siis vähemalt enda pärast.»

Mileedi võpatas kogu kehast. Feltoni sõnad tarretasid vere ta soontes.

«Niisiis ei ole sind, kivist südant, veel suutnud võrgutada need kaunid, osavalt laiali laotatud juuksed, valge nahk ja rauge pilk,» lausus lord Winter naerdes.

«Ei, milord,» vastas külmavereline noormees, «uskuge mind, minu hukutamiseks on vaja palju enam kui naise likke manöövreid ja koketeerimist.»

«Sel juhul, mu vahva leitnant, jätkem mileedi olsim uusi teid ja mingem õhtust sööma. Võid olla rahulik, ta on suurepärane fantaasia, ja komöödia teine vaatus ei lase ennast kaua oodata.»

Nende sõnadega võttis lord Winter Feltoni käe alt kinni ja tõmbas ta naerdes kaasa.

«Oh, küll ma juba leian vahendi, millega sind murda, pomises mileedi läbi hammaste. «Ole rahulik, vilets

540

äpardunud munk, vaene ärganud soldat, kes sa oma mundri oled teinud mungakuuest.»

«Muide,» ütles lord Winter uksekünnisel peatudes, «ma loodan, et ebaõnnestumine ei ole röövinud teilt söögiisu. Maitske kanapoega ja kala, minu ausõna, nad ei ole mürgitatud. Ma olen oma kokaga väga rahul ja kuna tema nimi ei seisa minu testamendis, siis on tal minu täielik usaldus. Tehke nii nagu mina. Nägemiseni, mu armas õde, kuni teie järgmise minestuseni.»

See oli enam, kui mileedi suutis taluda: ta käed tõmbusid rusikasse, ta kiristas kõlatult hambaid ja jälgis silmadega ust, mis sulgus lord Winteri ja Feltoni järel. Kui ta oli üksi jäänud, haaras teda uus meeleheitehoog. Ta heitis pilgu lauale, nägi seal helkimas nuga ja haaras selle järele. Kuid ta pettus rängalt — nuga oli ümmarguse otsaga ja tehtud painduvast hõbedast.

Praokil ukse vahelt kostis naerupahvatusi ja uks avanes uuesti.

«Ah-hah-haa!» naeris lord Winter. «Mis ma sulle ütlesin, mu vahva Felton: näed, see nuga oli sinu jaoks. Ta oleks su tapnud, mu laps. Üks tema pahe on ennast ühel või teisel

viisil vabastada inimestest, kes teda segavad. Kui ma sind oleksin kuulanud, oleks nuga olnud terasest ja terava otsaga. Siis ei oleks enam Feltonit — ta oleks su kõri läbi lõiganud ja hiljem kõigil teistel. Vaata, John, kui hästi ta oskab nuga käes hoida.»

Mileedil oli rünnakurelv tõepoolest veel rusikasse tõmbunud käes, kuid viimaste, ülimalt solvavate sõnade ajal ta käed lõtvusid, jõud ja tahe kadusid. Nuga kukkus põrandale.

«Teil on õigus, milord,» ütles Felton sügavaima põlgusega hääles, mis tungis mileedi südame põhja. «Teil on õigus, mina eksisin.»

Ja mõlemad väljusid uuesti.

Kuid seekord mileedi kuulatas tähelepanelikumalt kui enne ja kuulis, kuidas nende sammud eemaldusid ning kustusid koridori sügavuses.

«Ma olen kadunud,» sosistas mileedi. «Seekord olen ma inimeste võimuses, kellele mul ei ole rohkem mõju kui pronksist ja graniidist kujudele. Nad näevad mind

541

läbi ja on kaitstud kõigi mu relvade vastu. Kuid siiski on võimatu, et kõik läheks nende kavatsuste kohaselt.»

Tõepoolest, viimane mõtisklus ja instinktiivne lootuse-puhang näitasid, et hirm ja jõuetusetunne ei vallutanud kuigi kauaks seda tugevat hinge. Mileedi istus laua taha maitses mitmeid toite, jõi veidi hispaania veini ja tundis, et tema otsustusvõime tuleb tagasi.

Enne magamaheitmist oli. mileedi juba endale selgi-tanud, analüüsinud, igakülgselt igast aspektist uurinud oma kaasvestlejate sõnu, samme, liigutusi, isegi vaikimist, ja sügava, osava ning targa uurimuse tulemusena jõudis ta veendumusele, et tema kahest tagakiusajast oli hõlpsamini võidetav Felton.

Eriti meenus vangile üks lause.

Lord Winter oli Feltonile öelnud: «Kui ma sind oleksin kuulanud».

Järelikult oli Felton kõnelnud tema kasuks, sest lord Winter ei olnud tahtnud teda kuulata.

«Olgu ta nõrk või tugev,» jätkas mileedi, «igatahes hõõgub selle mehe hinges kaastunne. Selle hõõgumise puhun ma tulekahjuks, mis ta neelab. Mis puutub aga teisesse, siis tema tunneb ja kardab mind ning teab, mis tal on minult oodata, kui ma ta käest pääseksin. Järelikult on mõttetu temaga katsetada. Feltoniga aga on hoopis teine asi. Ta on lihtsameelne, puhas ja nähtavasti vooruslik noormees. Tema hukutamiseks leidub juba vahendeid.»

Ja mileedi heitis voodisse ning uinus naeratusega huultel. Igaüks, kes oleks teda magavana näinud, oleks öelnud, et see on noor tütarlaps, kes unistab lillepärjast, millega ennast ehtida tulevasel peol.

XXIII TEINE VANGISTUSPÄEV.

Mileedi nägi unes, et d'Artagnan oli lõpuks tal käes ja ta vaatas pealt tema hukkamist. Vihatud vere voolamine timuka kirve all kutsus mileedi huultele veetleva naeratuse.

642

ja mileedi magas, nagu magab vang, kes hellitab esimest pääsemislootust.

Järgmisel hommikul lamas mileedi veel voodis, kui juba siseneti tema tuppa. Koridoris seisis Felton: ta oli .kaasa toonud naise, kellest eelmisel päeval kõneles ja kes just äsja oli kohale jõudnud. Naine lähenes mileedi voodile ja pakkus talle oma abi.

Mileedi oli tavaliselt kahvatuvõitu ja seepärast võis tema jume eksitusse viia inimese, kes teda nägi esmakordselt.

«Mul on palavik,» ütles ta, «ma pole kogu pika öõ jooksul silma kinni saanud, ma kannatan' hirmsasti. Kas teie olete inimlikum, kui oldi minu vastu eile? Pealegi palun ma ainult seda, et mul lubataks voodisse jääda.»

«Kas te tahate, et kutsutaks arst?» küsis naine.

Felton kuulas seda kahekõnet sõnagi lausumata.

Mileedi mõtles, et mida rohkem inimesi teda ümbritseb, seda suuremat hulka tuleks tal ennast haletsema panna ja seda enam suureneks lord Winteri valvsus. Pealegi võib arst deklareerida, et tema haigus on puhas teesklus, ja mileedi, kelle esimene katse oli ebaõnnestunud, ei tahtnud, et teisega läheks samuti.

«Oh, milleks kutsuda arsti!» ütles mileedi. «Juba eile tembeldasid need härrad minu haiguse komöödiaks ja täna oleks see kindlasti niisamuti. Eile õhtust saadik on nad jõudnud kindlasti juba arsti hoiatada.»

«Siis öelge ometi, mileedi, milliseid arstimeid te vajate?» küsis kärsituks muutunud Felton.

«Ah, mu jumal, kas mina siis tean? Tunnen ennast lihtsalt halvasti ja mul on ükskõik, mis mulle antakse.»

«Minge kutsuge lord Winter siia,» ütles Felton, kes oli tüdinud mileedi alalisest soigumisest.

«Oh, ei, ei, ärge kutsuge teda, mu härra,» hüüdis mileedi. «Ma vannutan teid, mul on hea, ma ei vaja midagi, ärge kutsuge teda!»

Sellesse hüüdesse pani ta nii iseäraliku ägeduse ja kaasakiskuva väljendusrikkuse, et sellest haaratud Felton astus paar sammu ettepoole.

«Ta tuli,» mõtles mileedi.

«Siiski, mileedi,» ütles Felton, «kui te tõepoolest olete

543

haige, peab saatma arsti järele. Kui te meid aga petate seda halvem teile. Kuid siis ei oleks meil endile vähemalt midagi ette heita.»

Mileedi ei vastanud. Ta laskis vaid oma kauni pea padjale vajuda, ta silmist purskusid pisarad, rinnust pääsesid nuuksed.

Felton vaatas teda natuke aega oma tavalise rahuga. Siis aga nähes, et kriis ähvardab kesta pikemat aega, ta väljus. Naine järgnes talle. Lord Winter ei tulnud.

«Ma usun, et ma hakkan mõistma,» sosistas mileedi meeletu rõõmuga ning peitis enese linade vahele, et varjata võimalike luurajate eest oma rahuldustunde puhangut.

Möödus kaks tundi.

«Nüüd on haigusel aeg üle minna,» ütles mileedi enda misi. «Tõuskem ja püüdkem juba täna saavutada veidi edu. Mul on aega ainult kümme päeva ja täna õhtuks on kaks neist juba läbi.»

Hommikul oli mileedi tuppa toodud eine. Ta arvas, et varsti tullakse lauda koristama, ja siis näeb ta jälle Feltonit.

Mileedi ei eksinud: Felton ilmus ja, järele vaatamata kas mileedi on toitu puudutanud või mitte, andis ta märku laua väljaviimiseks, sest laud toodi tavaliselt tuppa kaetult.

Felton jäi viimaseks, tal oli käes raamat.

Ilus, kahvatu ja alistunud mileedi lamas kamina lähedal tugitoolil ja näis märtrisurma ootava püha neitsina.

Felton lähenes talle ja ütles:

«Lord Winter, kes on katoliiklane nagu teiegi, arvas, et võib-olla valmistab see teile piina, kui te ei saa täita tavalisi usukombeid. Seepärast pole tal midagi selle vastu, kui te iga päev loete oma palveid. Siin on missa-raamat.»

Ilme, millega Felton asetas raamatu mileedi lähedal seisvale väikesele lauakesele, toon, millega ta hääldas sõnu «oma palveid», ja põlglik naeratus, mis selle toiminguga kaasnes, sundisid mileedit pead tõstma ja ohvitseri tähelepanelikumalt silmitsema.

Rangest soengust, liialdatult lihtsast rõivastusest,

544

marmorsiledast, kuid kalgist ja läbinähtamatust laubast mndis mileedi temas ära ühe neist süngetest puritaanidest, keda ta väga sageli oli näinud nii kuningas Jamesi kui ka prantsuse kuninga õukonnas, kuhu nad. tulid mõnikord varju otsima vaatamata Püha Rärtliöö mälestusele.

Mileedil tekkis järsku inspiratsioon, nagu seda esineb ainult geeniustel kas suures hädaohus või hetkedel, kus otsustub nende elu ning õnn.

Need kaks sõna — «oma palveid» — ja Feltonile heidetud pilk ilmutasid mileedile, kui suure tähtsusega on vastus, mille ta annab Feltonile.

Temale omase kiire taiplikkusega leidis ta selle kohe:

«Oma palveid?» ütles mileedi samasuguse põlgusega, nagu ta oli seda märganud noore ohvitseri hääles. «Lord Winter, see hukkaläinud katoliiklane, teab väga hästi, et ma ei ole temaga ühte usku. Ta tahab mind lõksu meelitada.»

«Mis usku te siis olete, proua?» küsis Felton imestusega, mida ta oma enesevalitsemisele vaatamata ei suutnud täiesti varjata.

«Ma ütlen seda päeval, kus olen küllalt kannatanud oma usu pärast,» hüüdis mileedi teeseldud eksaltatsiooniga.

Feltoni pilk paljastas mileedile kogu võidu ulatuse, mis ta oli saavutanud selle ainsa lausega.

Sellele vaatamata jäi noor ohvitser tummaks, ainult tema pilk kõneles.

«Ma olen oma vaenlaste kätes,» jätkas mileedi vaimustusega, nagu ta teadis seda puritaanidele omase olevat. «Päästku mu. jumal mind või hukkugu ma oma jumala eest! See on minu vastus lord Winterile, mida ma palun talle edasi anda. Selle siin aga,» jätkas ta, osutades missaraamatule sõrmega, ilma seda puudutamata, otsekui kardaks ta ennast sellega rüvetada, «võite tagasi viia ja seda ise kasutada, sest kahtlemata olete te lord Winteri .kahekordne kaassüüdlane — kaassüüdlane tagakiusamises ja kaassüüdlane ketserluses.»

Felton ei vastanud midagi, võttis põlastavalt raamatu ja lahkus mõtlikuna.

Kella viie paiku õhtul tuli lord Winter. Mileedi oli

545

kogu päeva kasutanud tegevuskava koostamiseks ja võttis nüüd lord Winteri vastu naisena, kes on taas saavutanud oma üleoleku.

«Mulle näib, me oleme oma usust taganenud,» ütles parun mileedi vastu tugitooli istudes ja jalgu hooletult kamina poole sirutades.

«Mida te tahate sellega öelda, mu härra?»

«Tahan öelda, et pärast meie viimast kohtumist oleme mõlemad oma usku vahetanud. Kas te pole juhuslikult protestanti endale kolmandaks abikaasaks valinud?»

«Seletage lähemalt, milord,» ütles mileedi majesteetlikult, «sest pean tunnistama, et kuulen teie sõnu, kuid ei mõista neid.»

«Tähendab, teil ei ole siis üldse mingit usku. See meeldib mulle veelgi enam,» ütles lord Winter irvitades.

«Kindlasti vastaks see teie põhimõtetele,» sõnas mileedi külmalt.

«Pean teile ütlema, et see on mulle täiesti ükskõik.»

«Te ei tunnistaks oma usulist ükskõiksust, kui teie kõlvatus ja kuriteod sellest ei kõneleks.»

«Ohoo, teie, proua Messalina, leedi Macbeth, teie kõnelete kõlvatusest! Kas ma kuulsin valesti või olete te tõesti äärmiselt jultunud?»

«Mu härra, te räägite nii ainult sellepärast, et meid kuulatakse pealt, ja te tahate oma vangivahte ning timukaid minu vastu üles ässitada,» vastas mileedi külma rahuga.

«Minu vangivahid! Minu timukad! Teie kõne on muutunud üsnagi poeetiliseks, proua. Eilne komöödia muutub täna tragöödiaks. Muide, nädala pärast olete teie seal, kus teie peate olema, ja minu ülesanne on täidetud.»

«Nurjatu ülesanne! Jumalavallatu ülesanne!» hüüdis mileedi oma kohtuniku üle irvitava ohvri eksaltatsiooniga.

«Toepoolest, mulle paistab, et see naine hakkab ogaraks minema,» ütles lord Winter püsti tõustes. «Rahustuge, rahustuge ometi, proua puritaanlane, või muidu lasen ma teid kongi panna. Tont võtku, mu hispaania vein on teile pähe hakanud. Aga te ei pruugi muret tunda, sedalaadi joobumus ei ole ohtlik ega jäta mingeid tagajärgi.»

546

Ja lord Winter väljus vandudes, mis tol ajal oli täiesti kooskõlas rüütellike kommetega.

Felton seisis tõepoolest ukse taga ja ei olnud kogu stseenist kaotanud ainsatki silpi.

Mileedi oli õigesti arvanud.

«Jah, mine, mine aga mine,» ütles ta oma mehe-vennale, «otse ümberpöördult, tagajärjed on tulemas, kuid sina loll ei näe neid aga enne, kui on juba hilja neid vältida.»

Jäi uuesti vaikseks, möödus kaks tundi. Kui toodi õhtusöök, leiti mileedi valjusti lugemas palveid, mida ta oli õppinud rangelt puritaanilt, oma teise mehe vanalt teenrilt. Näis, et mileedi on ekstaasis ega märka, mis tema ümber sünnib. Felton andis märku teda mitte segada ja kui kõik oli korras, väljus ta vaikselt koos sõduritega.

Mileedi teadis, et teda võidakse luurata, seepärast luges ta oma palve lõpuni. Talle näis, et vahikorral olev sõdur ei marssinud, vaid jäi kuulatama.

Praegu mileedi rohkem ei soovinudki. Ta tõusis, istus lauda, sõi natuke ja jõi ainult vett.

Tunni aja pärast tuldi lauda koristama ja mileedi märkas, et seekord ei olnud Feltonit sõduritega kaasas.

Tähendab, ta kartis teda liiga sageli näha.

Mileedi pöördus seina poole, sest tema naeratus väljendas niisugust võidurõõmu, mis oleks ta kohe reetnud.

Ta ootas veel pool tundi, ja kui siis vanas lossis jäi kõik vaikseks, kui kostis ainult lainete lakkamatut kohinat, ookeani hingust, alustas mileedi oma puhta, harmoonilise ja väriseva häälega esimest salmi vaimulikust laulust, mis tollal oli nii moes puritaanide

juures: «Suur Jumal, meid hülgad, et proovile panna me truudust, me ustavaid südameid. Kuid hiljem, siis tasuks Sa meile annad palmioksa ja ise õnnistad meid.»

Need värsid ei olnud just hiilgavad, sellest jäi isegi üsna palju puudu. Kuid, nagu teada, puritaanid poeesiaga eriti ei uhkustanud.

Lauldes mileedi kuulatas: vahisõdur tema ukse juures oli peatunud, nagu oleks ta muutunud kiviks. See näitas mileedile, missuguse mulje ta oli jätnud.

547

Seeparast jätkas ta väljendamatu kirega ning tundmusega oma laulu. Talle tundus, et helid kanduvad kaugele võlvide alla ja pehmendavad võluvõimuga valvurite südameid. Näis siiski, et vahisõdur, kahtlemata äge katoliiklane, raputas endalt maha selle võlu, sest läbi ukse kostis:

«Vaikige ometi, proua. Teie laul on nii kurb nagu mõni «De profundis»! Kui peale lõbu, mida pakub siinne teenistus, peab veel kuulama niisuguseid asju, siis ei kannata küll enam välja.»

«Tasa,» ütles selle peale range hääl, millest mileedi tundis ära Feltoni, «millesse te ennast segate, lollpea! Kas teil on kästud takistada seda naist laulmast? Ei. Teil on kästud teda valvata ja teda tulistada, kui ta peaks katsuma põgeneda. Valvake teda ja kui ta põgeneb, siis tapke ta. Kuid ärge muutke ise korraldusi.»

Kirjeldamatu rõõm, hetkeline nagu välgusähvatus, helkis mileedi näol ja ta jätkas oma laulu, otsekui poleks ta kuulnudki kahekõnet, millest ta aga silpigi polnud kaotanud. Ta pani oma häälesse kogu võlu ja veetluse, imis deemon sellesse oli talletanud:

«Mul osaks saand kannatus, pisarad, valu,
on kurbusest lõhkemas olnud mu rind.
Kuid mul on mu noorus, ma Jumalat palun,
Ja kannatustes see lohutab mind.»

Jülevald tundeid väljendav kaunikõlaline hääl andis karmile ja konarlikule psalmide luulele võlu ja väljendusrikkuse, mida ka kõige hardamad puritaanid leiavad liarva oma vendade laulus ja mida nad on sunnitud kaunistama kogu oma kujutlusvõime rikkusega. Feltonile näis, et ta kuuleb laulmas inglit, kes trööstib kolme heebrealast põlevatel sütel. Mileedi jätkas:

«Kord lõpeb ju meiegi päevade karmus,
suur Jumal — nii õiglane on Sinu astel.
Ja kui me ka jääme ehk ilma Su armust,
saab märtrisurm ikkagi osaks Su lastel.»

Sellesse salmi püüdis kohutav võrgutaja panna kogu oma hinge ja tal õnnestus noore ohvitseri pea lõplikult

648

segi ajada. Felton avas järsku ukse. Mileedi nägi teda gisse astuvat niisama kahvatuna kui tavaliselt, kuid põlevate ja peaaegu hullumeelsete silmadega.

«Miks te laulate nõnda ja niisuguse häälega?» küsis ta.

«Vabandage, härra,» vastas mileedi mahedalt, «ma unustasin, et minu laulud ei ole kohased selles majas. Võib-olla solvasin ma teie usulisi tundeid. Vannun, ma ei teinud seda meelega. Andke mulle andeks minu süü, mis on küll võib-olla suur, aga kindlasti mitte tahtlik.)» Mileedi oli sel hetkel nii kaunis, usuline ekstaas, milles ta näis viibivat, andis ta näole niisuguse ilme, ef pimestatud Felton uskus nägevat inglit, nagu ta seda äsja oli arvanud kuulvat. «Jah,» vastas ta, «te segate, te eksitate inimesi, kes

siin lossis elavad.»

Vaene meeletu ei märganud enam ise oma kõne katkendlikkust. Mileedi aga sukeldus oma ilvesepilguga tema südamepõhja.

«Ma vaikin,» ütles mileedi silmi langetades nii mahedalt, kui oskas, ja pealtnäha täiesti alistunult.

«Ei, ei, proua,» ütles Felton. «Ärge laulge ainult nii kõvasti, eriti öösel.»

Nende sõnade juures tundis Felton, et ta ei saa vangi suhtes kauem olla endiselt karm, ning ta sööstis toast välja.

«Te tegite hästi, leitnant,» ütles sõdur. «Niisugused laulud vapustavad hingepõhjani. Siiski võib nendega lõpuks harjuda, sest ta hääl on nii ilus!»

XXIV KOLMAS VANGISTUSPÄEV.

Felton oli tulnud. Jäi astuda veel üks samm: oli vaja teda kinni pidada, õigemini, jõuda niikaugele, et ta jääks ise. Praegu mileedi aimas alles ähmaselt, kuidas

seda saavutada.

Kuid see polnud veel kõik — Felton tuli panna rääkima ja ka ise temaga rääkida, sest mileedi teadis väga hästi, et ta suurim võlu peitub tema hääles, mis osavalt liikus.

549

kõikidel toonidel alates inimlikust ja lõpetades taevalikuga.

Vaatamata kogu võlule võis mileedit siiski tabada ebaõnn, sest Feltonit oli hoiatatud iga tühisemagi juhuse puhuks. Nüüdsest peale valvas mileedi oma käitumise, sõnade, isegi oma pilgu ja žestide üle, oma hingamise üle, mida oleks võidud tõlgitseda ohkena. Ta jälgis kõike nagu osav näitleja, kellele on antud osa väljaspool tema ampluaad.

Lord Winteriga oli tal kergem käituda. Selle oli ta juba eelmisel õhtul kindlaks teinud. Ta otsustas toimida järgmiselt: Winteri juuresolekul olla vaikne ja väärikas, ärritada teda aeg-ajalt rõhutatud halvakspanu või põlgliku sõnaga, viia ta ähvarduste ja jõhkrusteni, mis olek sid kontrastiks mileedi resignatsioonile. Felton näeks seda. Võib-olla ta ei ütleks midagi, aga ta näeks.

Hommikul tuli Felton nagu tavaliselt. Mileedi laskis tal jälgida hommikusöögi ettevalmistusi, teda seejuure" ise kõnetamata. Hetkel, kus Felton valmistus lahkuma, helkis mileedis lootusekiireke, sest talle näis, et Felton kõnetab teda. Kuid Feltoni huuled liikusid, ilma e' ta oleks kuuldavale toonud ainsatki sõna. Pingutu sega surus ta huultele kippuvad sõnad südamesse j väljus.

Keskpäeva paiku tuli lord Winter.

Oli üsna kaunis talvepäev, läbi vangla võrede paistis Inglismaa kahvatu päike, mis valgustab, aga ei soojenda.

Mileedi vaatas aknast välja ja tegi, nagu ei kuulekski ta ukse avanemist.

«Ah-aa,» ütles lord Winter, «pärast komöödia ja tragöödia mängimist etendame nüüd melanhooliat.»

Vang ei vastanud.

«Jah, ma mõistan,» jätkas lord Winter, «te tahaksite sellel kaldal olla vabana, tahaksite tublil laeval lõigata smaragdrohelise mere pinda. Te tahaksite, kas maal või merel, mulle mõnda toredat lõksu punuda, mida te nii hästi oskate välja mõtelda. Kannatage! Kannatage! Nelja päeva pärast võite minna randa ja meri on teile avatud, enam isegi kui te"Mahaksite, sest nelja päeva pärast vabaneb Inglismaa teist.»

Mileedi pani käed kokku ja tõstis oma kaunid silmad taeva poole:

«Issand, issand,» ütles ta ingelliku õrnusega hääles ja liigutustes, «anna sellele mehele andeks, nii nagu mina temale andeks annan.»

«Palveta, palveta, sa äraneetu,» hüüdis parun, «sinu palve on seda suuremeelseni, et sa oled mehe võimuses, kes sulle andeks ei anna. Vannun seda!»

Ja ta lahkus.

Sel hetkel, kui lord Winter väljus, lipsas paotatud ukse vahelt sisse läbitungiv pilk ja mileedi märkas Feltonit, kes kiiresti kõrvale tõmbus, et teda ei nähtaks.

Siis heitis mileedi põlvili ja hakkas palvetama.

«Mu jumal, mu jumal!» hüüdis ta. «Sa tead, ma kannatan püha asja eest, anna mulle jõudu kannatada.»

Tasakesi avanes uks. Kaunis palvetaja tegi, nagu poleks ta seda kuulnud, ja jätkas pisaraist lämmatatud häälel:

«Oo, kättemaksja jumal, oo, armuline jumal, kas sa lased tõesti täide minna selle mehe hirmsatel kavatsustel?»

Mileedi teeskles, nagu kuuleks ta alles nüüd Feltoni samme, ta tõusis välkkiirelt ja punastas, otsekui oleks ta piinlikkust tundnud, et teda tabati põlvitamast.

«Ma ei taha segada palvetajaid,» ütles Felton tõsiselt, «ma palun teid, ärge laske ennast häirida!»

«Kust te teate, et ma palvetasin, mu härra?» küsis mileedi nuuksetest lämmatatud häälega. «Te eksite, ma ei palvetanud.»

«Mileedi,» ütles Felton ikka veel tõsiselt, kuid palju mahedamalt, «kas te arvate, et ma võtaksin endale õiguse takistada kedagi kummardamast oma jumala ees. Hoidku jumal! Pealegi kaunistab kahetsemine süüdlast. Olgu kuritegu missugune tahes, jumala jalgade ees on süüdlane mulle püha.»

«Mina peaksin olema süüdlane!» hüüdis mileedi naeratusega, mis oleks võtnud relvad käest isegi kohtumõistjalt inglilt. «Süüdlane! Mu jumal, sina tead, kas ma olen süüdi. Te ütlete, mu härra, et ma olen hukka mõistetud. Olgu! Kuid te teate ka, et jumal armastab märtreid ja laseb mõnikord hukkuda ka süütutel.»

551

«Kui te olete hukkamõistetu või märter, siis seda ena on vaja palvetada,» ütles Felton, «ja ka mina palvetan teie eest.»

«Oo, te olete õiglane,» hüüdis mileedi ja viskus Feltoni jalge ette. «Ma ei saa ennast enam taltsutada, sest kar dan, et mu jõud ütleb üles hetkel, kui ma pean võitlem ja seisma oma usu eest. Võtke kuulda meeleheitele aetu naise palvet. Teie teeneid kuritarvitatakse, küsimus ei ole aga selles. Mul on teile üksainus palve ja kui te selle täidate, õnnistan ma teid nii selles kui ka teises ilmas.»

«Kõnelge ülemusega, proua,» ütles Felton. «Õnneks pole minu ülesanne ei andestada ega karistada, selle ülesande on pannud jumal märksa kõrgematele isikutele kui mina.»

«Ei, teile, ainult teile. Parem kuulake mind, kui et te kaasa aitate minu hukkumisele ja häbistamisele.»

«Kui te olete ära teeninud häbistamise, olete kaasa aidanud oma au rüvetamiseks, siis tuleb seda taluda ja alistuda jumala tahtele.»

«Mis te ütlete? Oo, teie ei saanud minust aru! Kui ma rääkisin häbistamisest, siis teie arvates mõtlesin ma karistust, vanglat või surma. Taeva tahtmine sündigu! Mis läheb mulle korda surm või vangistus!»

«Nüüd ei saanud mina teist aru.»

«Või teesklete arusaamatut, mu härra,» vastas vang kahtlevalt naeratades.

«Ei, vannun sõduri ja kristlase au juures, ei.»

«Kuidas? Kas te siis ei tea, mida lord Winter minu suhtes kavatseb?»

«Ei, ma ei tea.»

«Võimatu, te olete ju tema usaldusalune.»

«Ma ei valeta iialgi, proua.»

«Oo, kuid ometi varjab ta oma kavatsusi liiga vähe selleks, et neist ei oleks võimalik aru saada.»

«Ma ei püüa millestki aru saada, proua. Ootan seni, kuni mind asjasse pühendatakse. Peale selle, mis lord Winter mulle teie juuresolekul ütles, ei ole ta mulle midagi usaldanud.»

«Teie ei olegi siis kaassüüdlane,» hüüdis mileedi uskumatu siirusega, «ja te ei teagi, et mulle langeb osaks

552

häbi, mille koledusega pole võrreldav ainuski karistus maailmas?»

«Te eksite, proua,» ütles Felton punastades, «lord Winter ei ole võimeline niisugust kuritegu korda saatma.»

«See on hea,» lausus mileedi endamisi, «kuigi Felton ei tea, milles on asi, nimetab ta seda siiski kuriteoks!» Siis ütles ta valjusti:

«Alatu inimese sõber on kõigeks võimeline.»

«Keda te mõtlete alatu all?» küsis Felton.

«Kas Inglismaal on siis kaks meest, kellele sobib üks ja seesama nimi?»

«Te mõtlete Georges Villiers'd?» küsis Felton ja ta silmad lõid leegitsema.

«Keda paganad ja uskmatud kutsuvad Buckinghami hertsogiks,» lisas mileedi. «Ma ei oleks uskunud, et Inglismaal leidub veel inglane, kellele tuleb nii pikalt seletada, et ta aru saaks, kellest ma räägin.»

«Issanda käsi on tema kohal ja ta ei pääse teenitud karistusest,» ütles Felton.

Sellega väljendas Felton ainult kõigile inglastele ühist jälkustunnet inimese vastu, keda katoliiklased ise -nimetasid nöörijaks, riigivargaks ning liiderlikuks ja keda puritaanid nimetasid lihtsalt saatanaks.

«Oo, mu jumal, mu jumal!» hüüdis mileedi, «sa tead, kui ma palun sinult karistust inimesele, kes on selle ära teeninud, siis ei palu ma isikliku kättemaksu pärast, vaid terve rahva vabastamiseks, kellest mul on kahju.»

«Kas te siis tunnete teda?» küsis Felton.

«Lõpuks ometi küsitleb ta mind,» lausus mileedi endamisi rõõmujoovastuses, et oli nii kiiresti nii häid tulemusi saavutanud. «Kas ma teda tunnen? Oo jaa, õnnetuseks, minu igaveseks õnnetuseks.»

Mileedi murdis oma käsi, nagu oleks ta meeleheite äärel. Kahtlemata tundes, et jõud jätab ta maha, astus Felton paar sammu ukse poole. Vang ei lasknud teda hetkekski silmist, sööstis talle järele ja peatas ta.

«Mu härra,» hüüdis mileedi, «olge hea, olge mulle armuline, võtke kuulda mu palvet: andke mulle tagasi nuga, mille paruni saatuslik ettevaatus mult ära võttis, sest ta teab, mis ma tahan sellega teha. Oo, kuulake mind

553

lõpuni! Halastuse pärast, kaastundest, andke see mulle ainult hetkeks tagasi! Ma emban teie põlvi. Näete, te sulete jälle ukse, teie peale ei kanna ma viha. Mu jumal! Kuidas saaksin ma vihane olla teile, ainsale õiglasele, heale ja kaastundlikule inimesele, keda ma iial olen kohanud? Teile? Võib-olla olete teie minu päästja. Ainult üheks minutiks, üheks minutiks andke mulle see nuga ja ma annan ta teile tagasi läbi ukse-luugi. Ainult üheks minutiks, härra Felton, ja te päästate minu au!»

«Te tahate ennast tappa!» karjatas Felton kohkunul unustades oma käsi ära tõmmata vangi kätest. «Te tahate ennast tappa?»

«Härra, ma avaldasin teile oma saladuse,» sosista mileedi häält tasandades ja laskis enese nõrkenult põrandale libiseda. «Ta teab kõik! Mu jumal, ma olen kadunud!»

Felton jäi paigale, liikumatu ja kõhklev.

«Ta kahtleb veel,» mõtles mileedi, «ma ei olnud küllal usutav.»

Koridorist kuuldus astumist. Mileedi tundis ära lord Winteri sammud. Ka Felton tundis need ära ja ast sammu ukse poole.

Mileedi sööstis püsti.

«Oh, ärge kõnelge midagi,» ütles ta tungivalt, «ärge rääkige sellele mehele ainsatki sõna, mis ma teile ütlesin, või muidu ma olen kadunud ja teie, teie ...»

Sammud aga lähenesid, mileedi jäi hirmunult vait, et ei kuuldaks ta häält, ja kohutavat hirmu väljendava liigutusega asetas ta oma kauni käe Feltoni huultele Felton lükkas mileedi kergelt tagasi, kes langes tugitooli.

Lord Winter möödus peatumatult uksest ja oli kuuld tema eemalduvaid samme.

Surnukahvatu Felton kuulatas mõne hetke pingutatult. Kui sammude kaja oli täiesti kustunud, ohkas ta nag unest ärgates ja tormas toast välja.

«Ahaa!» lausus mileedi, kuulatades omakorda Feltoni sammude kõminat, mis eemaldusid vastassuunas lord Winteri sammudele. «Lõpuks oled sa mul käes.»

Siis süngestus ta laup.

554

«Kui ta peaks parunile kõnelema, olen ma kadunud,» ütles mileedi, «sest parun teab väga hästi, et ma ennast tapma ei hakka. Ta annab mulle tema nähes noa kätte ja Felton näeb, et kogu mu suur meeleheide oli ainult mäng.»

Ta astus peegli ette ja silmitses ennast. Veel kunagi polnud ta olnud nii ilus kui praegu.

«Oh ei,» ütles ta naeratades, «Felton ei kõnele talle.»

Õhtul, kui toodi eine, tuli ka lord Winter.

«Mu härra,» pöördus mileedi tema poole, «kas teie juuresolek peab vältimatult kaasnema minu vangistusele? Kas te ei saaks mind säästa liigsetest piinadest, mida valmistavad mulle teie külastused?»

«Kuidas nii, mu kallis õde?» küsis lord Winter. «Kas see kaunis suu, mis praegu on nii julm minu suhtes, ei teatanud mulle tundeküllaselt, et te tulite Inglismaale ainult selleks, et mind nii palju näha, kui süda kutsub? Te ütlesite, et selle lõbu puudumine valmistas teile piina ning te otsustasite riskeerida kõigega — merehaigusega, tormiga,

vangistusega. Noh, siin ma olen, te peaksite olema rahul. Muide, sel korral on minu külastusel ka põhjus.»

Mileedi võpatas, ta arvas, et Felton on kõnelnud. Selle naise elus oli olnud väga palju tugevaid ja vastandlikke elamusi, kuid vist iialgi veel ei olnud ta tundnud oma südant nii tugevasti peksvat.

Mileedi istus. Lord Winter tõmbas tugitooli ligemale, istus tema kõrvale ning võttis siis taskust paberi ja avas selle aeglaselt.

«Vaadake,» ütles ta, «ma tahtsin teile näidata reisipassi, mille ma isiklikult koostasin ja mis jääb teile dokumendiks elus, mida ma heaks arvan teile jätta.»

Siis pööras ta silmad mileedilt taas paberile ja luges:

««Korraldus asustada . ..» maakoha nimetus on veel täitmata,» ütles lord Winter, katkestades lugemise. «Kui teil on selles osas mingi soov, siis nimetage. Teie soov täidetakse eeldusel, et see koht asub vähemalt tuhande ljöö kaugusel Londonist. Niisiis ma jätkan: «Korraldus asustada ümber .. . Charlotte Backson, kes on Prantsuse kuningriigi kohtu poolt häbimärgistatud, pärast karistuse kandmist aga vabastatud. Ta peab jääma nimetatud

asupaika ja tal on keelatud sellest eemalduda üle kolme ljöö. Põgenemiskatset karistatakse surmaga. Ta saab toidu ja korteri jaoks viis šillingit päevas.»»

«See korraldus ei puuduta mind, sest see ei ole kirjutatud minu nimele,» ütles mileedi külmalt.

«Nimi! Kas teil on üldse nime?»

«Ma kannan teie venna nime.»

«Te eksite, minu vend oli teie teine mees ja teie esimene mees alles elab. Ütelge mulle tema nimi ja ma asendan sellega Charlotte Backsoni nime. Kas ei? . . . Teie ei taha? ... Teie vaikite? ... Hästi! Siis kantakse teid vangide nimestikku Charlotte Backsoni nime all.»

Mileedi vaikis endiselt. Kuid seekord mitte teesklusest, vaid hirmust: ta uskus, et otsus saadetakse kohe täide. Ta arvas, et lord Winter on otsustanud varem ära sõita. Ta uskus, et on sunnitud juba samal õhtul teele asuma. Hetke jooksul tundis mileedi, et kõik on kadunud, siis märkas ta aga äkki, et dokumendil ei olnud ühtegi allkirja.

See avastus tegi talle nii suurt rõõmu, et ta ei suutnud seda isegi varjata.

«Ja-jah,» ütles lord Winter, märgates, mis toimub mileedi hinges, «te otsite allkirja ja ütlete endale: veel ei ole kadunud kõik, sest dokumendil puudub allkiri, seda näidatakse mulle ainult hirmutamiseks. Aga te eksite: homme saadetakse dokument lord Buckinghamile ja ülehomme tuleb see tagasi tema allkirjaga ja pitsatiga ning ma vastutan selle eest, et otsuse täideviimine toimub kahekümne nelja tunni jooksul. Jumalaga, proua, see on kõik, mis mul oli teile öelda.»

«Mina aga ütlen teile, mu härra, et niisugune võimu kuritarvitamine, võõra nime all väljasaatmine on alatus.»

«Kas teile meeldiks rohkem, kui teid õige nime all poodaks, mileedi? Te teate, et inglise seadused on abielurikkumise puhul halastamatud. Saage ometi aru: kuigi minu või õigemini minu venna nimi oleks segatud kõigesse sellesse, tuleks mul läbi teha ainult avaliku protsessi skandaal ja ma vabaneksin teist silmapilkselt.»

Mileedi ei vastanud, kuid muutus laipkahvatuks.

«Oo, ma näen, te eelistate rändamist. Suurepärane, proua. Vanasõnagi räägib reiside kasulikkusest. Jumala eest, teil on õigus, ja lõpuks on ju elu ilus. Seepärast ma ei tahagi, et te selle mult võtaksite. Nüüd jääb siis veel kokku leppida viie šillingi küsimuses. Ma näin teile veidi kitsina, eks ole? Kuid selleks on põhjus: ma ei taha, et te annaksite altkäemaksu oma valvuritele. Pealegi jääb teil nende võrgutamiseks alles teie kenadus. Kasutage seda, kui ebaõnn Feltoniga pole teile seda-liiki katseid vastumeelseks teinud.»

«Felton ei ole kõnelnud,» ütles mileedi endamisi, «järelikult ei ole veel kõik kadunud.»

«Ja nüüd nägemiseni, proua. Homme tulen teile teatama oma käskjala teeleasumisest.»

Lord Winter tõusis, kummardas irooniliselt mileedile ja lahkus.

Mileedi ohkas sügavalt: tema käsutuses oli veel neli päeva. Neljast päevast jätkus talle Feltoni lõplikuks võrgutamiseks.

Järsku tuli mileedile kohutav mõte — mis saab siis, kui lord Winter saadab Feltoni enese lord Buckinghami juurde allkirja järele. Sel juhul libiseks Felton tal käest, õnnestumiseks oli aga vaja pideva veetluse võimu.

Siiski, nagu juba öeldud, rahustas teda üks asjaolu: Felton ei olnud kõnelnud.

Mileedi ei tahtnud näidata, et lord Winteri ähvardused teda olid erutanud, seepärast istus ta lauda ja sõi.

Nii nagu eelmiselgi päeval laskus ta põlvili ja luges valjusti oma palveid. Jälle peatas sõdur kõndimise ja kuulatas.

Varsti kuulis mileedi tunnimehe sammudest kergemaid samme, mis tulid koridori lõpust ja peatusid tema ukse ees.

«See on tema,» ütles mileedi.

Ja ta alustas sedasama vaimulikku laulu, mis oli eelmisel päeval Feltonit nii väga vaimustanud.

Aga kuigi tema mahe ja helisev hääl oli kõlavam ja südantlõhestavam kui kunagi varem, jäi uks suletuks. Mileedile näis, et ukseluugile vargsi heidetud pilk tabas võrede vahelt noormehe leegitsevaid silmi. Oli see siis

557

näilisus või tõelisus, seekord igatahes ta valitses ennast ja ei astunud sisse.

Mõni hetk pärast vaimuliku laulu lõpetamist arvas mileedi kuulvat sügavat ohet. Siis eemaldusid aeglaselt ja nagu vastu tahtmist sammud, mida ta enne oli kuulnud lähenevat.

XXV NELJAS VANGISTUSPÄEV.

Järgmisel päeval, kui Felton mileedi tuppa astus, leidis ta naise seismas tugitoolil, käes ribadeks rebitud batisttaskurätikutest punutud nöör. Müra peale, mida tegi Felton ust avades, hüppas mileedi kergelt põrandale ja püüdis selja taha peita improviseeritud nööri, mida hoidis käes.

Noormees näis tavalisest veelgi kahvatum ja magamatusest punased silmad kõnelesid rahutult veedetud ööst.

Sellele vaatamata oli tema laup relvastatud veelgi valjema tõsidusega.

Ta lähenes aeglaselt mileedile, kes oli istunud, ja võttis kinni halbu kavatsusi reetva nööri otsast, mis kas kogemata, aga võib-olla ka meelega oli nähtavale jäetud.

«Mida see tähendab, proua?» küsis Felton jäiselt.

«Ei midagi,» vastas mileedi, naeratades seejuures valulise ilmega, mida ta nii osavalt oskas lisada oma naeratusele, «igavus on vangi surmavaenlane. Mul oli igav ja ma püüdsin ennast nööri punumisega. lõbustada.»

Felton tõstis silmad seinale, mille ees mileedi oli seisnud püsti tugitoolis, kus ta praegu istus; ja märkas mileedi pea kohal kullatud konksu, mis nähtavasti oli määratud riiete või relvade ülesriputamiseks.

Ta võpatas, ja vang märkas seda võpatust. Kuigi mileedi istus langetatud silmadega, ei jäänud tema eest midagi varjule.

«Ja mida tegite te tugitoolil seistes?» küsis Felton.

«Mis puutub see teisse?» vastas mileedi.

«Ma tahan seda teada,» ütles Felton.

558

«Ärge küsige,» palus vang «te teate ju, et meie, tõelised kristlased ei tohi valetada.»

«Hästi.» lausus Felton, «siis ütlen mina teile, mida te tegite, või õigemini — mida haute mõttes.

559

Mõtelge aga sellele, proua, et kui meie jumal keelab valetamise, siis veel rängemini keelab ta enesetapmise.»

«Kui jumal näeb, et tema ebaõiglaselt tagakiusatud truu teener on asetatud valiku ette kas ennast tappa või olla häbistatud, siis uskuge mind, mu härra, jumal andestab enesetapmise,» lausus mileedi sügavalt veendunud häälega, «sest sel juhul on enesetapmine võrdne märtrisurmaga.»

«Te ütlete kas liiga palju või liiga vähe. Taeva pärast, proua, selgitage, milles on asi.»

«Kõnelda teile oma õnnetustest, et te peaksite neid muinasjuttudeks! Jutustada teile oma kavatsustest, et te need reedaksite minu tagakiusajale! Ei, mu härra. Pealegi, mis läheb teile korda ühe vaese hukkamõistetu elu või surm? Teie vastutate ju ainult minu keha eest, eks ole? Kui teil on ette näidata laip, mis tunnistatakse minu omaks, siis on kõik korras ja võib-olla tasutakse teile selle eest koguni kahekordselt.»

«Mina, mileedi!» hüüdis Felton. «Kuidas te võite oletada, et ma võtaksin tasu teie elu eest? Oo, te ei mõtle, mis te räägite!»

«Laske mul toimida, laske mul toimida nii, nagu ma tahan, Felton,» ütles mileedi vaimustudes. «Iga sõdur peab olema auahne, eks ole tõsi? Teie olete leitnant, minu matuserongi saadate aga kapteni aukraadis.»

«Mis olen ma teile ometi teinud,» küsis Felton vapustatult, «et te tahate minu peale panna niisuguse vastutuse inimeste ja jumala ees? Mõne päeva pärast lahkute siit, proua, teie elu ei ole siis enam minu valve all,» lisas ta ohates, «ja võite sellega teha, mida tahate.»

«Ah nii!» hüüdis mileedi, nagu ei suudaks ta enam vastu panna pühale vihale. «Teie, vaga inimene, keda nimetatakse õiglaseks, soovite ainult, ühte — ärgu teid süüdistatagu ja häiritagu minu surma pärast!»

«Ma pean valvama teie elu üle, proua, ja ma teen seda.»

«Kas te saate üldse aru ülesandest, mida täidate? See oleks karm isegi siis, kui ma oleksin süüdi. Kuidas aga nimetaksite seda teie, kuidas nimetaks seda Issand, kui ma olen süütu?»

«Proua, ma olen sõdur ja täidan mulle antud käsku.»

560

«Kas arvate, et viimsepäeva kohtu ees lahutab jumal pimedad timukad ülekohtustest? Teie ei taha, et ma tapaksin omä keha, ja töötate nende kasuks, kes tahavad tappa minu hinge.»

«Kordan teile, teid ei ähvarda mingi oht,» lausus Felton masendatult. «Ma vastutan lord Winteri eest niisamuti nagu enese eest.»

«Meeletu!» hüüdis mileedi. «Vaene meeletu, te julgete vastutada teise inimese eest, kuna kõige targemad ja jumalale kõige meelepärasemad inimesed kardavad vastutada isegi eneste eest, ja te asute tugevate ning õnnelike poolele, et maha rõhuda kõige nõrgemat ja; õnnetumat.»

«Võimatu, mileedi, võimatu,» sosistas Felton, kes südamepõhjas tundis selle argumendi õigsust. «Minu kaudu ei saa te tagasi vabadust, aga minu tõttu ei kaota te ka elu.»

«Jah,» hüüdis mileedi, «aga ma kaotan selle, mis on mulle elust kallim, Felton, ma kaotan oma au. Ja teid, Felton, teen ma vastutavaks jumala ja inimeste ees oma häbi ja teotuse eest.»

Nii rahulik kui Felton ka oli või näis olevat, seekord ei suutnud ta enam vastu panna salajasele mõjule, mis oli teda juba haaranud. Näha naist, kes on nii ilus ja puhas nagu süütu ilmutus — näha teda kord halavana, kord ähvardavana, tunda vaheldumisi valu ja ilu mõju — see oli liig ühele unistajale, see oli liig ajule, tulvil ekstaatilise usu põletavaid unelmaid, see oli liig südamele, söövitatud palavast armastusest taeva ja närivast vihast inimeste vastu.

Mileedi nägi seda segadust, tundis vaistlikult vastandlike tunnete leeki, mis põles koos verega noore fanaatiku soontes. Ja nagu osav väejuht ründab võidu-hüüdega vaenlast, kes on valmis taganema, nii tõusis mileedi — ilus nagu antiikaja preestrinna, hingestatud nagu kristlik neitsi, käed ette sirutatud, kael paljastatud ja juuksed laiali, hoides karskelt rinna peal koos oma kleiti, pilgus tuli, mis oli juba segadusse viinud noore puritaani, sammus ta Feltoni poole, hüüdes ägedalt oma kauni häälega, millele ta vajaduse korral võis anda vägagi ähvardava tooni:

561

«Too Paalile ohver sa nüüd,
heida märter lõvide murda!
Pärast kahetsed pattu ja kurdad! ...
Kostab Issanda kõrvu mu hüüd.»

Selle kummalise etteheite peale peatus Felton kivi tunult.

«Kes te olete? Kes te olete?» hüüdis ta käsi rist pannes. «Kas te olete jumala saadik või põrgu teener ingel või deemon, kas teie nimi on Eloa või Astarte?

«Kas sa ei tundnud mind ära, Felton? Ma ei ole inge ega deemon, olen maine naine, sinu usuõde.»

«Jah,» lausus Felton, «ma kahtlesin veel, aga nüü ma usun.»

«Sa usud, ja siiski oled sa kaasaaitajaks Peltsebul lapsele lord Winterile. Sa usud, ja siiski jätad sa min mu vaenlaste kätte, Inglismaa vaenlase, jumala vaen lase kätte. Sa usud, ja annad mu siiski selle inimes kätte, kes rüvetab kogu maa ketserluse ja kõlvatusega selle alatu Sardanapalose kätte, keda pimedad nimeta vad Buckinghami hertsogiks ja usklikud — Antikristuseks.»

«Mina annan teid Buckinghami kätte? Mina? Mis te ometi räägite?»

«Neil on silmad, aga nad ei näe, neil on kõrvad, ag nad ei kuule!» hüüdis mileedi.

«Jaa, jaa,» ütles Felton, pühkides kätega higist märg laupa, nagu tahaks ta sealt ära pühkida viimset kahtluse kübet. «Jaa, ma tunnen ära hääle, mis minuga räägib unenägudes, ma tunnen ära ingli näo, kes mulle ennas igal ööl ilmutab ja hüüab mu hingele, mis ei sa jjinuda: «Löö, päästa Inglismaa, päästa iseennast, ses muidu sa sured jumala viha vaigistamata.» Kõnelge kõnelge,» hüüdis Felton, «nüüd saan ma teist aru.»

Mileedi silmadesse tõusis metsiku rõõmu helk, kiir nagu mõte.

Nii põgus kui see mõrtsukalik helk ka ei olnud, siisk märkas seda Felton ja võpatas, nagu oleks see helk vai gustanud naise südame kuristikke.

Järsku meenusid Feltonile lord Winteri hoiatused, mileedi ahvatlused, tema esimesed katsetused pärast

562

kohalesaabumist. Ta taganes ühe sammu võrra ja langetas pea, kuid siiski vaatles teda — suutmata oma silmi lahti kiskuda naise silmadest, otsekui oleks see kummaline olend ta ära nõidunud.

Mileedi ei olnud naine, kes ei oleks mõistnud seda kõhklust. Vaatamata näilisele erutusele säilitas ta jäise rahu, mis ei jätnud teda iialgi maha. Enne kui Felton oleks saanud vastata — see oleks nõudnud vestluse jätkamist niisama kõrgel ning raskel eksaltatsiooni astmel —, laskis mileedi oma käed rippu, nagu oleks naiselik nõrkus võimust saanud usulise vaimustuse üle, ja ütles:

«Ah ei, minust ei saa Juuditit, kes vabastab Petuulia Holofernesest. Igaviku mõõk on liiga raske minu käsivarre jaoks. Laske ma põgenen häbi eest surma, laske mul pääseda märtrisurmaga. Ma ei palu teilt vabadust, nagu paluks süüdlane, ega kättemaksu nagu pagan. Laske mul surra, see on kõik, mida soovin- Ma anun teid, ma palun teid põlvili: laske mul surra ja oma viimse hingetõmbega õnnistan ma oma päästjat.»

Maheda ja paluva hääle, argliku ja alandliku pilgu peale astus Felton lähemale. Vähehaaval oli võlur ennast ehtinud maagilise kaunidusega, millega ta võis ennast ümbritseda ja end sellest vabastada oma tahtmist mööda — ilu, maheduse, pisarate, eriti aga salapärase iharusega, kõige hukutavama iharuse vastupandamatu võluga.

«Oh häda!» ütles Felton. «Ainus, mis ma võin teha, on teile kaasa tunda, kui te mulle kinnitate, et ohver olete teie. Kuid lord Winteril on teie vastu rasked süüdistused. Te olete kristlane, olete minu usuõde. Ma tunnen, et midagi tõmbab mind teie poole, mind, kes ma ei ole iialgi kedagi armastanud peale oma heategija, mind, kes ma elus olen kohanud ainult reetureid ja jumala-salgajaid. Aga kuigi te olete nii kaunis tõeliselt ja nii süütu näiliselt, siiski peate te olema kurjategija, sest muidu ei jälitaks teid lord Winter.»

«Neil on silmad,» kordas mileedi sõnulseletamatult valulikult, «aga nad ei näe, neil on kõrvad, aga nad ei kuule.»

563

«Aga rääkige siis ometi, rääkige!» hüüdis noor ohvitser.

«Pihtida teile oma häbi!» hüüdis mileedi, häbipuna põskedel. «Ühe kuritegu on sageli teise teotus. Ja mina, naine, peaksin teile, mehele, pihtima oma teotuse? Oo,» jätkas ta, tõstes käe häbelikult ilusate silmade ette, «ma ei suudaks seda iialgi, mitte iialgi!»

«Minule, vennale!» hüüdis Felton.

Mileedi vaatas teda kaua ilmega, mida noor ohvitser pidas kahtluseks, tegelikult aga mileedi lihtsalt silmitses teda tähelepanelikult ja püüdis teda võluda.

Nüüd pani Felton omakorda käed paluvalt risti.

«Hüva, ma usaldan oma venda,» ütles mileedi. «Ma teen seda.»

Sel hetkel kostsid lord Winteri sammud. Kuid seekord mileedi kardetav sugulane ei möödunud uksest nagu eelmisel õhtul, vaid peatus ja vahetas vahisõduriga paar sõna; siis avanes uks ja lord Winter astus sisse.

Sel ajal kui lord Winter kõneles vahisõduriga, taganes Felton kiiresti ja kui lord Winter sisenes, oli ohvitser vangist mõni samm eemal.

Parun astus aeglaselt sisse, vaatas uuriva pilguga vangi ja ohvitseri ning ütles:

«Te olete juba tükk aega siin, John. Kas see naine jutustas teile oma kuritegudest? Siis on muidugi arusaadav, miks teie vestlus nii pikale venis.»

Felton võpatas ja mileedi tundis, et ta on kadunud, kui ta ei tule appi pea kaotanud puritaanile.

«Ah, te kardate, et teie vang põgeneb?» ütles mileedi. «Noh, küsige siis oma väärikalt vangivahilt, mis laadi halastust ma temalt praegu palusin.»

«Teie palusite halastust?» küsis parun kahtlevalt.

«Jah, milord,» vastas noormees segaduses.

«Mis ta siis palus?» küsis lord Winter.

«Ta palus minult nuga, mille ta luugi kaudu annaks tagasi minut hiljem,» vastas Felton.

«Kas siia on siis keegi peidetud, kellel see armastusväärne olend tahab kõri läbi lõigata?» küsis lord Winter pilkavalt ja põlglikult.

«Mina olen,» vastas mileedi.

«Ma andsin teile võimaluse valida Ameerika ja

Tyburni vahel,» lausus lord Winter, «valige Tyburn, mileedi: uskuge mind, nöör on kindlam kui nuga.»

Felton kahvatas ja astus sammu ettepoole, sest talle meenus nöör mileedi käes, kui ta oli ootamatult tuppa astunud.

«Teil on õigus, ma mõtlesin juba sellele,» vastas mileedi ja lisas siis kõlatult, «ja mõtlen sellele veelgi.»

Felton tundis üdini tungivat külmavärinat. Lord Winter märkas seda arvatavasti.

«John, mu sõber, ära usalda teda,» ütles ta. «Ma jään sinu peale lootma, ole ettevaatlik. Ma hoiatasin ju sind! Pea vastu, mu poiss, kolme päeva pärast oleme sellest olendist lahti, ja seal, kuhu ma ta saadan, ei saa ta kellelegi kurja teha.»

«Te kuulete ta sõnu!» hüüdis mileedi valjusti, nii et parun arvas teda taeva poole pöörduvat, Felton aga mõistis, et see oli öeldud temale.

Felton langetas pea ja jäi mõttesse.

Parun võttis ohvitseri käsivarre ja pööras pea nii, et ei kaotanud kuni väljumiseni mileedit silmist.

«Noh, olgu pealegi,» ütles vang, kui uks oli sulgunud, «ma ei ole veel nii kaugel, kui arvasin. Winter on oma tavalise lolluse vahetanud senitundmatu ettevaatlikkuse vastu. Vaat mis tähendab kättemaks, ja kuidas see soov küll muudab inimest! Felton aga kõhkleb. Ah, see ei ole niisugune mees nagu neetud d’Artagnan. Puritaan imetleb ainult neitsisid ja imetleb neid ristis käsi, musketär aga armastab naisi ja armastab neid käte vahel hoida.»

Siiski ootas mileedi kannatamatult, sest ta oli veendunud, et näeb päeva jooksul veel kord Feltonit. Tund aega pärast seda stseeni kuulis mileedi lõpuks, et ukse taga tasakesi räägiti, varsti uks avanes ja ta nägigi Feltonit.

Noormees astus kiiresti tuppa, jättis ukse enda taga lahti ja andis mileedile märku vaikida. Tal oli väga erutatud ilme.

«Mis te soovite?» küsis mileedi.

«Kuulge,» vastas Felton tasa, «ma saatsin vahisõduri ära, et teiste teadmata siia tulla ja teiega rääkida, ilma et meid kuuldaks. Parun jutustas mulle õudse loo.»

565

Mileedi naeratas nagu saatusele alistunud ohver ja raputas pead.

«Kas olete deemon teie, või on koletis parun, minu heategija ja isa,» lausus Felton. «Teid ma tunnen ainult neli päeva, teda armastan ma juba kaks aastat. Minu kõhklemine teie ja tema vahel on ometi õigustatud. Ärge kohkuge sellest, mis ma teile ütlen, ma pean veenduma teie süütuses. Täna pärast kesköõd tulen ma teie juurde ja teie veenate mind.»

«Ei, Felton, ei, mu vend,» vastas mileedi, «niisugune ohver on liiga suur ja ma mõistan, mis see teile maksab. Ei, ma olen kadunud, ärge hukutage ennast koos minuga Minu surm kujuneb väljapaistvamaks kui oli mu elu ja laiba vaikimine veenab teid rohkem kui vangi sõnad.»

«Vaikige, proua,» hüüdis Felton, «ärge rääkige nii. Ma tulin selleks, et te annaksite ausõna, et te vannuksit selle nimel, mis ön teile kõige püham: te ei pane kät oma elu külge.»

«Ma ei või vanduda,» vastas mileedi, «sest mul o väga suur aukartus vande ees. Kui ma kord juba vannun siis kohustun ma seda ka pidama.»

«Olgu, aga andke mulle siis tõotus vähemalt niikauaks, kuni olete mind uuesti näinud,» ütles Felton. «Kui te ka pärast minu järgmist kohtumist seda veel nõuate, siis annan teile vabad käed ja toon teile ise palutud relva.»

«Hästi, teie pärast ma ootan,» ütles mileedi. «Vanduge!»

«Ma vannun meie jumala nimel. Kas olete nüüd rahul?»

«Hästi, nägemiseni öösel,» ütles Felton.

Ta sööstis toast välja, sulges ukse ja jäi välja seisma, sõduri oda käes, nagu oleks ta viimase asemel vahil olnud.

Kui sõdur tagasi tuli, andis Felton talle relva üle.

Luugi juurde astunud mileedi nägi, kuidas Felton innukalt risti ette lõi ja siis rõõmujoovastuses lahkus.

Mileedi läks oma kohale tagasi, metsik põlgusenaera-tus huulil, ja ta kordas jumalat teotades selle jumala nime, kelle nimel ta oli vandunud, kuid keda ta ei olnud kunagi tunnistanud.

566

«Minu jumal! Milline meeletu fanaatik!» ütles mileedi. «Minu jumal, see olen mina, ja too, kes aitab mul kätte maksta.»

XXVI VIIES VANGISTUSPÄEV.

Mileedi oli siiski saavutanud juba pool võitu ja edu kahekordistas ta jõudu.

Ei olnud raske — nagu mileedi seda senini oli teinud— võita mehi, kes nii kergesti lasksid end võluda ja keda õukonna viisakas kasvatus kergesti võrku vedas. Mileedi oli küllalt ilus, et murda oma kauni keha suhtes igasugune vastupanu, ja küllalt osav, et võita kõik hingelised takistused.

Kuid seekord tuli tal võidelda seltsimatu, range ning tundetu karakteriga. Usk ja lihasuretamine olid teinud Feltonist inimese, keda ei saanud võita tavalise võrgutamisega. Feltoni kuumas peas keerlesid nii suured plaanid ja mässulised kavatsused, et ei jäänud enam ruumi ei juhusliku ega hingelise armastuse jaoks — tunde jaoks, mida toidab jõudeaeg ja kasvatab pahelisus. Niisiis oli mileedi oma teeseldud voorusega läbi murdnud tema vastu ässitatud mehe arvamustest ning oma iluga tunginud karske ja puhta mehe südamesse ja meeltesse. Katse kaudu, mis oli sooritatud kõige tõrksama objektiga, mille võisid luua loodus ja usk, oli mileedi endas avastanud senitundmatuid võimeid.

Siiski oli mileedi õhtu jooksul korduvalt enese ja oma saatuse pärast meeleheitel. Nagu me teame, ei kutsunud ta appi jumalat, kuid ta uskus kurja vaimu, seda inimelu valitsejat tema kõige väiksemaiski avaldusis, kellele piisab, nagu jutustab araabia muinasjutt, ainsast granaatõuna seemnest, et taas luua hukkunud maailma.

Mileedi valmistus hoolikalt ette Feltoni vastuvõtuks ja seadis valmis oma .lahingupatareid järgmiseks päevaks. Ta teadis, et talle jäi veel ainult kaks päeva, sest kui Buckingham on dokumendile kord juba alla kirjutanud (ja Buckingham kirjutab alla seda hõlpsamini, et dokument on valele nimele, mille tagant Buckinghamil

ei ole võimalik teada, kellega tõeliselt on tegemist), siis saadab parun ta kohe laevale. Mileedi teadis samuti, et väljasaadetud naisel on palju vähem vahendeid võlumiseks kui nõndanimetatud õilsatel naistel, kelle ilu valgustab suurmaailma päike, keda ülistab moe hääl, kellele aristokraatia helk annab võluvuse. Viletsusse ja häbisse mõistetud naisena oli tal mitte ainult raske olla ilus, vaid tal oli võimatu veel kunagi tagasi saada oma võimu. Nagu kõik tõeliselt taiplikud naised tundis mileedi keskkonda, mis sobis ta iseloomule ja võimetele. Ta jälestas vaesust, alandamine võtaks ära kaks kolmandikku tema võimukusest. Mileedi oli kuninganna ainult kuningannade keskel, tema mõjulepääsemiseks oli vaja rahuldatud kõrkuse rõõmu. Tema jaoks oli üleolek endast madalamal seisvatest pigem alandus kui lõbu.

Mileedi ei kahelnud küll hetkegi selles, et ta tuleb maapaost tagasi. Aga kui kaua võis maapagu kesta? Mileeditaolise toimeka ja auahne iseloomu jaoks on päevad, mis ei aita kaasa tõusule, leinapäevad. Kuidas siis veel nimetada neid päevi, mis tähistavad langust! Kaotada aasta, kaks, kolm — see tähendab igavikku. Tulla tagasi siis, kui õnnelik ja võidukas d’Artagnan ning tema sõbrad on kuningannalt kätte saanud teenitud tasu! Mileeditaoline naine ei suutnud taluda nii piinavaid mõtteid. Temas mässav torm suurendas ta jõudu ja kui mileedi keha oleks suutnud hetkekski saavutada tema vaimuga võrdseid võimeid, oleks ta lõhkunud oma vangikoja müürid.

Kõige selle juures ei andnud mileedile rahu ka mõte kardinalist. Mida küll peaks mõtlema ja ütlema mileedi vaikimise kohta kardinal, kes on niigi umbusklik, rahutu ja kahtlustav? Kardinal ei ole praegusel hetkel mitte ainult, tema ainuke kaitsja ja tugi, vaid ka ainuke vahend rikastumiseks ja kättemaksuks tulevikus. Ta tundis kardinali hästi ja teadis, et saabudes tulutult reisilt, oleks asjatu kõnelda vangistusest ja üles puhuda läbielatud kannatusi. Sellele vastaks kardinal skeptiku rahuliku pilkega, mis on võimukas nii oma jõult kui ka vaimukuselt: «Poleks tarvis olnud ennast kinni võtta lasta!»

Mileedi võttis ennast kokku ja sosistas mõttes Feitoni nime — see oli ainus valguskiir, mis küündis sinna

põrgu põhja, kuhu ta oli langenud. Ja nagu madu, kes ennast kokku ja lahti kerib, et endale oma jõudu tõestada, nii mähkis mileedi mõttes Feitoni oma leidliku kujutlusvõime tuhandetesse niitidesse.

Vahepeal aeg liikus edasi, üksteisele järgnevad tunnid näisid möödudes äratavat tornikella ja iga vaskse kella löök kajas vastu vangi südames. Kell üheksa sooritas oma tavalise visiidi lord Winter, silmitses akent ja võresid, uuris põrandat ja seinu, vaatles kaminat ja uksi, ilma et selle pika visiidi ja hoolsa vaatluse ajal kumbki oleks lausunud ainustki sõna.

Kahtlemata mõistsid mõlemad, et olukord oli muutunud liiga tõsiseks ja polnud mõtet kaotada aega asjatute sõnade ja viljatu viha peale.

«Noh, täna öösel te veel ei põgene,» lausus lord Winter lahkudes.

Kell lõi kümme. Felton tuli valvurit vahetama; mileedi tundis ta ära sammudest. Mileedi kuulatas neid, nagu kuulatakse armastatud mehe samme, kuigi ta jälestas ja põlastas seda viletsat fanaatikut.

Kuid kokkulepitud aeg polnud veel saabunud ja Felton ei astunud sisse.

Kaks tundi hiljem, kui kell oli löönud kesköötundi, vahetati taas valvet.

Nüüd oli aeg kätte jõudnud: sellest hetkest peale ootas mileedi kannatamatult.

Uus vahisõdur hakkas koridoris edasi-tagasi sammuma.

Kümne minuti pärast tuli Felton. Mileedi teritas kõrvu.

«Pane tähele,» ütles noormees sõdurile, «ära eemaldu mingil juhul ukse juurest, sest sa tead, et möödunud ööl karistas milord sõdurit selle eest, et ta siit hetkeks lahkus, kuigi mina tema lühikese äraoleku ajal siin valvasin.»

«Jah, ma tean,» ütles sõdur.

«Niisiis ole väga valvas. Mina lähen veel kord selle naise tuba kontrollima, sest kardan, et tal on enda suhtes halvad kavatsused, ja mul on käsk tema järele valvata.»

«Tore,» sosistas mileedi, «range puritaan valetab.»

Sõdur ainult naeratas ja ütles:

569

«Pagana pihta, härra leitnant, pole halb täita nii suguseid ülesandeid, eriti kui milord lubab vaadata ise selle naise voodisse.»

Felton punastas. Igas teises olukorras oleks ta läb noominud sõduri, kes lubas endale niisugust nalja. Nüü aga ei lubanud tal südametunnistus suud avada.

«Kui ma kutsun, siis tule,» ütles Felton, «ja kui tullakse, siis hüüa mind.»

«Kuulen, härra leitnant,» vastas sõdur.

Felton astus mileedi tuppa. Mileedi tõusis.

«Te tulite,» ütles ta.

«Ma lubasin teile, et tulen, ja ma tulin,» sõnas Felton.

«Te lubasite mulle veel midagi.»

«Mida? Oh, mu jumal!» ütles noormees, kes vaatamata oma enesevalitsusele tundis jalgu värisevat ja higi laupa niisutavat.

«Te lubasite mulle tuua noa ja pärast vestlust selle minu kätte jätta.»

«Ärge kõnelge sellest, proua,» palus Felton. «Ei oi olemas nii hirmsat olukorda, mis lubaks ühel jumala loodud olendil kätt enda külge panna. Ma jõudsin otsusel et ma ei tohi iialgi kaassüüdlaseks saada niisugus patus.»

«Ah nii, teie jõudsite otsusele!» hüüdis vang põlgliku naeratusega tugitooli istudes. «Ka mina olen otsusele jõudnud.»

«Milles siis?»

«Et mul ei ole midagi öelda mehele, kes ei pea oma sõna.»

«Oo, mu jumal!» sosistas Felton.

«Te võite lahkuda,» ütles mileedi, «ma ei räägi.»

«Nuga on siin,» ütles Felton, tõmmates taskust relva, mille ta vastavalt lubadusele oli kaasa toonud, kuid mida ta vangile ei tahtnud anda.

«Vaatame järele,» lausus mileedi.

«Milleks?»

«Ausõna, ma annan noa teile otsekohe tagasi; te panete selle lauale ning ise jääte noa ja minu vahele.»

Felton ulatas noa mileedile, kes uuris tähelepanelikul tera ja proovis sõrmeotsaga selle teravust.

«Hästi,» ütles mileedi ja andis noa noorele ohvitserile

570

tagasi, «see on heast terasest. Te olete ustav sõber, Felton.»

Felton võttis noa ja asetas lauale, nagu oli kokku lepitud tema ja vangi vahel.

Mileedi jälgis teda silmadega ja noogutas heakskiitvalt.

«Nüüd kuulake mind,» lausus mileedi. Soovitus oli üleliigne: noor ohvitser seisis ta ees, valmis neelama ta sõnu.

«Felton,» ütles mileedi melanhoolse pidulikkusega, «kui teie õde, teie isa tütar ütleks teile: «Ma olin noor ja õnnetuseks küllalt ilus, mind taheti lõksu püüda — ma panin vastu; minu ümber punuti veelgi enam püüniseid, kasutati vägivalda — ma panin vastu; kui teotati minu usku ja jumalat, keda usun — kutsusin ma endale appi jumala, toetusin oma usule ja panin vastu; mind külvati üle teotustega ja kuna ei suudetud hukutada minu hinge, taheti rüvetada mu keha; lõpuks ...» Mileedi peatus ja naeratas kibedalt. «Lõpuks? Mis juhtus siis lõpuks?» küsis Felton. «Lõpuks ühel õhtul otsustati halvata vastupanu, mida ei suudetud võita: ühel õhtul pandi mu joogivette kanget unerohtu. Vaevalt olin ma eine lõpetanud, kui tundsin ennast vajuvat kummalisse uima. Kuigi ma ei osanud kedagi kahtlustada, haaras mind ebamäärane hirm ja ma püüdsin võidelda une vastu. Tõusin püsti, tahtsin joosta akna juurde ja hüüda appi, aga mu jalad keeldusid sõna kuulmast. Mulle tundus, nagu vajuks lagi mulle peale ja lömastaks mind oma raskusega. Sirutasin välja käed, püüdsin rääkida, kuid mu suust tuli vaid ebaselgeid häälitsusi. Mind valdas vastupandamatu rammetus. Tundes, et ma kukun, toetusin tugitoolile, see tugi osutus aga peagi väheseks mu nõrkadele kätele ja ma kukkusin algul ühele, siis mõlemale põlvele. Tahtsin palvetada, aga mu keel oli kange. Kahtlemata jumal ei näinud ega kuulnud mind, ja haaratuna surmataolisest unest, libisesin ma põrandale.

Ma ei mäleta midagi, mis juhtus selle une ajal ega tea, kui kaua see kestis. Ainus, mis mulle meenub, on see, et ärkasin üles väga luksuslikult sisustatud ümmarguses toas, kuhu valgus langes ainukesest avausest laes.

571

Pealegi näis, et toal ei ole ühtegi ust. Suurepärane vangla!

Kaua aega ei saanud ma aru, kus olen, ega näinud üksikasju, millest praegu rääkisin. Mu vaim näis tagajärjetult võitlevat raske une vastu, millest ma ei suutnud vabaneda. Mul oli mingi ebamäärane aimus teekonnast, sõiduki liikumisest ja kohutavast unenäost, mis kurnas mu jõu. Kuid see kõik oli nii ähmane ja segane mu peas, et need sündmused näisid kuuluvat kellegi teise ellu ja olid siiski seotud minu eluga fantastilise kahestumise kaudu.

Seisund, milles olin, näis mulle nii kummaline, et mõnd aega arvasin und nägevat. Tõusin vaarudes, riided olid minu kõrval toolil. Ma ei mäletanud, et oleksin lahti rõivastunud ja pikali heitnud. Vähehaaval tõusis mu ette õudne tõelisus: ma ei olnud enam majas, kus olin elanud. Päikese järgi võis arvata, et oli juba õhtupoolik. Olin magama jäänud eelmisel õhtul — seega olin maganud peaaegu kakskümmend neli tundi. Mis oli juhtunud selle pika une vältel?

Riietusin nii kiiresti, kui suutsin. Mu aeglased ja kohmakad liigutused reetsid, et unerohu mõju ei olnud veel täiesti lahtunud. Peale selle oli tuba, milles viibisin, sisustatud naise jaoks. Ka kõige edevam naine ei oleks osanud midagi soovida, mida ta ringi vaadates ei oleks leidnud sellest toast.

Oli selge, et mina ei olnud esimene vang, kes ennast leidis sellest hiilgavast vanglast. Kuid te mõistate, Felton, et mida kaunim oli vangla, seda suurem oli minu hirm.

Jah, see oli vangla, sest asjatult otsisin sealt väljapääsu. Uurisin läbi kõik seinad, et leida ust, kuid kõik seinad vastasid tuhmi ja kõlatu kõminaga.

Väljapääsu otsides käisin ma vist kakskümmend korda ümber toa. Väljapääsu sealt ei olnud. Väsimusest ja hirmust rusutuna langesin tugitooli.

Öö lähenes kiiresti ja koos sellega kasvas minu hirm: ma ei teadnud, kas jääda sinna, kus istusin. Mulle näis, et mind ümbritseb nähtamatu oht, mis varitseb mind igal sammul. Kuigi ma ei olnud eelmisest päevast saadik midagi söönud, ei lasknud hirm mul tunda nälga.

572

Väljastpoolt ei kostnud minuni ainustki heli, mis oleks lasknud mul kellaaega määrata. Arvasin ainult, et kell võis olla umbes seitse või kaheksa õhtul, sest oli oktoobrikuu ja oli juba täiesti pime.

Äkki võpatasin hingedel liikuva ukse kääksatusest. Ümmargune valguskera ilmus laeakna klaasi kohale, valgustades heledalt mu tuba, ja ma märkasin kohkumusega, et mõne sammu kaugusel minust seisis üks mees.

Toa keskele oli nagu nõiavitsast ilmunud laud, millel oli õhtusöök kahele.

See oli mees, kes jälitas mind juba terve aasta ja kes oli vandunud, et ta mu häbistab. Esimesed sõnad, mis ta lausus, näitasid, et eelmisel ööl oli ta oma tõotuse täitnud.»

«Nurjatu!» kähistas Felton.

«Jaa, nurjatu!» hüüdis mileedi, märgates, kui sügavat huvi tundis noormees kummalise jutustuse vastu ja kuidas ta hing näis rippuvat naise huulte küljes. «Jaa, nurjatu! Ta arvas, et kui ta on minu vallutanud magades, siis on kõik korras. Ta tuli lootuses, et ma lepin kordasaadetud häbistamisega. Minu armastuse vastutasuks pakkus ta mulle oma varandust.

Ma valasin selle mehe peale välja naise südame kogu uhke põlguse, kõik halvustavad sõnad. Ta oli kahtlemata harjunud niisuguste etteheidetega, sest ta kuulas mind rahulikult, naeratades, käed risti rinnal. Kui ta siis arvas, et olen oma südame tühjaks puistanud, tuli ta minu poole. Ma sööstsin laua juurde, haarasin noa ja asetasin oma südame kohale.

«Veel üks samm, ja teil tuleb ennast süüdistada mitte ainult minu häbistamises, vaid ka surmas,» hüüdsin talle.

Nähtavasti oli minu pilgus, hääles, kogu minu olemuses niisugune siirus, mis veenab isegi kõige patusemaid hingi, sest ta peatus ja ütles:

«Teie surmas? Oh ei. Te olete liiga veetlev armuke selleks, et nõustuksin teid niiviisi kaotama pärast seda, kui mul on õnnestunud teid üksainus kord omada. Nägemiseni, mu kaunitar. Tulen teid uuesti külastama, kui olete

paremas tujus.»

Seda öeldes ta vilistas. Lamp, mis valgustas mu tuba,

573

kerkis üles ja kadus. Ma olin uuesti pilkases pimeduses Hetke pärast kuulsin uuesti, kuidas avanes ja sulgus uks. Lamp laskus taas ja ma nägin, et olen üksi.

See oli kohutav silmapilk. Kui ma seni veel võisi kahelda mind tabanud õnnetuses, siis nüüd oli hirmu reaalsus hajutanud kõik kahtlused: viibisin mehe võimu ses, keda jälestasin ja põlgasin. See mees oli võimelin kõigeks ja oli mulle juba tõestanud, millega ta võib hak kama saada.»

«Kes oli see mees?» küsis Felton.

«öö veetsin ma toolil, võpatades iga vähimagi krõ bina peale, sest kesköö paiku kustus lamp ja ma oli taas pimeduses. Kuid öö möödus, ilma et mu piinaj oleks uuesti ilmunud. Saabus hommik, laud oli kadunud, ainult nuga oli minu kätte jäänud.

See nuga oli kogu mu lootus.

Olin surmani väsinud. Silmad põlesid magamatusest sest ma ei julgenud hetkekski uinuda. Hommiku saabumisega rahunesin, viskusin voodile, lahkumata oma vabastajast — noast, mille peitsin padja alla.

Kui ma ärkasin, oli laud uuesti kaetud.

Vaatamata hirmule ja ahastusele tundsin seekord tugevat nälga. Neljakümne kaheksa tunni jooksul ei olnud ma midagi söönud: sõin leiba ja veidi puuvilja. Kun mulle meenus joogivette segatud unerohi, ei puuduta nud ma laual olevat vett, vaid täitsin oma klaasi marmorkraanist pesunõu kohal.

Vaatamata niisugusele ettevaatusele tundsin ma siiski veel tükk aega pöörast hirmu. Kuid seekord oli mu hirm asjatu: päev möödus, ilma et oleks juhtunud midagi niisugust, mida kartsin.

Ettevaatusest tühjendasin poole karahvinist, et ei märgataks mu kahtlusi.

Saabus õhtu ja koos sellega pimedus. Vaatamata sellele et pimedus oli tõesti pilkane, hakkasid mu silmad sellega harjuma. Nägin, kuidas laud vajus põranda alla ja veerand tundi hiljem ilmus uuesti koos õhtusöögiga. Tänu tuntud lambile läks mu tuba hetk hiljem uuesti valgeks.

Olin otsustanud süüa ainult neid toite, millesse oli võimatu segada unerohtu: minu eine moodustasid kaks

574

muna ja veidi puuvilja. Päästvast kraanist täitsin oma veeklaasi ja jõin.

Esimeste lonksude juures tundsin, nagu poleks veel sama maitse mis hommikul: mind haaras kahtlusesööst ja ma ei joonud edasi. Pool klaasi oli aga juba ära joodud. Ülejäänu valasin kohkunult välja ja jäin ootama, hirmuhigi laubal.

Kahtlemata oli mõni nähtamatu tunnistaja näinud mind vett joovat kraanist ja kasutas seda, et kindlustada minu hukkumist, mis oli nii külmavereliselt otsustatud ja mida teostati nii halastamatult.

Vaevalt oli möödunud pool tundi, kui.ilmusid tuttavad tundemärgid. Et ma aga seekord olin joonud ainult pool klaasi, panin ma kauem vastu, ja selle asemel, et täiesti

uinuda, vajusin ma pooluima, mis mulle jättis küll ümbrusetaju, kuid röövis jõu ennast kaitsta või põgeneda.

Lohistasin enese voodi juurde, et siit võtta ainsat kaitsjat, mis mulle oli jäänud — mu päästjat, nuga. Ma jõudsin aga ainult voodipäitsini ja kukkusin põlvili; mu käed klammerdusid ümber voodisamba. Siis ma mõistsin, et olen kadunud.»

Felton läks õudselt kahvatuks ja kramplik värin läbistas kogu ta keha.

«Kõige kohutavam oli see,» jätkas mileedi moondunud häälega, nagu elaks ta veel kord läbi selle koleda silmapilgu-hirmu, «et ma olin teadlik mind ähvardavast ohust. Hing minu uinunud kehas valvas, ma nägin ja kuulsin. Tõsi küll, kõik see tundus nagu unes, aga oli seda kohutavam.

Ma nägin, kuidas lamp tasakesi kõrgemale tõusis ja mu pimedusse jättis. Siis kuulsin ma nii tuttavat ukse kriuksumist, kuigi see uks oli avanenud vaid kaks korda.

Ma tundsin instinktiivselt, et mulle lähenetakse: nii tunneb õnnetult Ameerika kõrbetesse eksinu mao lähenemist.

Pingutasin ennast, tahtsin hüüda. Uskumatu tahtejõu pingutusega õnnestus mul isegi tõusta, kuid ainult selleks, et kohe kukkuda ... ja kukkuda oma piinaja käte vahele.»

«Öelge ometi, kes oli see mees,» hüüdis noor ohvitser.

Ainsa pilguga nägi mileedi, missugust piina valmistas

575

Feltonile tema jutustuse iga detaili rõhutamine. Kuid mileedi ei tahtnud teda ainsastki piinast säästa. Mida tugevamini mileedi purustab noormehe südame, seda kindlamini maksab viimane tema eest kätte. Seepärast jätkas mileedi, nagu poleks ta kuulnudki noormehe hüüatust või nagu poleks veel saabunud aeg vastata sellele küsimusele.

«Seekord ei olnud sel nurjatul aga tegemist elutu ning tundetu laibaga. Ütlesin teile juba, et kuigi ma ei valitsenud täielikult oma jõudu, elas minus teadmine hädaohust. Ma võitlesin kõigest jõust ja vaatamata oma nõrkusele, panin, nähtavasti kaua vastu, sest ma kuulsin, kuidas ta kirus:

«Neetud puritaanid! Ma teadsin, et nad väsitavad oma timukaid, aga ma arvasin, et oma armukestele osutavad nad vähem vastupanu.»

õnnetuseks ei saanud meeleheitlik vastupanu kaua kesta, tundsin, et mu jõud jätab mu maha. Seekord kasutas see alatu mu minestust ja mitte und.»

Felton kuulas vaikides, tuues vaid kuuldavale allasurutud oigeid; Ijigi voolas ta marmorselt laubalt ja kuue alla peidetud käsi muserdas rinda.

«Kui ma meelemärkusele tulin, oli minu esimeseks liigutuseks haarata padja alt nuga, milleni ma enne ei jõudnud. Kui ma ei saanud seda kasutada enese kaitsmiseks, siis pidi ta mul aitama vähemalt surra.

Aga kui ma olin noa pihku võtnud, siis, Felton, tuli mulle pähe kohutav mõte. Lubasin teile kõik ära rääkida ja ma räägin. Lubasin teile avaldada kogu tõe ja ma teen seda, isegi kui see tähendaks minu hukatust.»

«Teile tuli mõte sellele mehele kätte maksta, eks?» hüüdis Felton.

«Jah,» vastas mileedi. «Ma tean, et niisugune mõte ei sobi kristlasele. Kahtlemata sosistas selle mõtte meie hinge igavene vaenlane, kes alati möirgaja lõukoerana meie ümber hiilib. Ja pean teile tunnistama, Felton,» jätkas mileedi ennast kuriteos süüdistava inimese toonil, «et ma ei saanud sellest mõttest enam lahti. Selle tapmis-kavatsuse eest mind praegu karistataksegi.»

«Jätkake, jätkake,» anus Felton, «tahan kuulda, kuidas te kätte maksite.»

«Otsustasin selle korda saata niipea kui võimalik. Olin kindel, et ta tuleb järgmisel ööl. Päeval ei olnud mul midagi karta.

Kui saabus hommikusöögi aeg, ei kartnud ma ei süüa ega juua. Otsustasin õhtueine ajal söömist teeselda, kuid mitte .midagi puudutada. Pidin niisiis hommikueine ajal õhtuseks paastuks ette valmistuma.

Eine juurde antud veest peitsin ära ühe klaasitäie, sest kui olin nelikümmend kaheksa tundi söömata-joomata, piinas mind janu kõige rohkem.

Päeva jooksul tugevnes minu otsus üha enam. Küll aga hoolitsesin ma selle eest, et mu nägu ei peegeldaks mu mõtteid, sest olin kindel, et mind jälgitakse. Mitu korda tundsin koguni naeratust ilmuvat huultele. Oh, Felton, ma ei julge teile tunnistada seda mõtet, mille peale ma naeratasin. Te hakkaksite mind põlgama . ..»

«Jätkake ometi,» ütles Felton, «te ju näete, kuidas ma teid kuulan. Tahan rutem teada saada, mis juhtus.»

«Saabus õhtu. Kõik läks nagu tavaliselt. Õhtusöök toodi nagu harilikult pimedas, siis süttis lamp ja ma istusin lauda.

Sõin ainult veidi puuvilja. Tegin nagu valaksin vett karahvinist, aga jõin ainult seda, mille olin jätnud oma klaasi. Muide, vahetus toimus küllalt osavalt, et petta oma jälgijaid, kui neid oli.

Pärast õhtusööki teesklesin samasugust uimasust, nagu olin tundnud eelmisel päeval. Seekord teesklesin, nagu alistuksin väsimusele või oleksin leppinud saatusega ja vedasin enese voodini, võtsin ära kleidi ja heitsin pikali.

Seekord leidsin kohe padja alt noa, surusin kramplikult käes noapead ja simuleerisin magamist.

Kaks tundi möödus, ilma et midagi oleks juhtunud. Seekord — oh mu jumal, kes oleks seda võinud eelmisel õhtul öelda — hakkasin kartma, et ta ei tule.

Lõpuks nägin, kuidas lamp aeglaselt ülespoole kerkis ja kadus. Pimedus vallutas mu toa, kuid ma pingutasin, et oma pilku sellest läbi puurida.

Möödus umbes kümme minutit. Polnud kuulda midagi peale minu südame löökide.

Ma palvetasin taeva poole, et see mees tuleks. Lõpuks kuulsin nii tuttavat ukse avanemise ja sulgumise häält. Vaatamata paksule vaibale kuuisin, kumas põrand kriuksus sammude all. Ja vaatamata pimedusele nägin varju lähenevat oma voodile.»

«Rutem, rutem!» hüüdis Felton, «kas te ei näe, et iga teie sõna põletab mind nagu sulatina!»

«Siis,» jätkas mileedi, «võtsin kokku kogu oma jõu, meenutasin, et kättemaksu või õigemini kohtumõistmise tund on tulnud. Tundsin ennast teise Juuditina. Võtsin ennast kokku, käes nuga. Ja kui ta oli jõudnud minuni ning sirutas oma ohvri otsimiseks käed, lõin valu- ja meeieheitehüüdega noa talle rinda.

Neetud! Ta on kõike arvestanud: tema rind oli kaetud soomussärgiga ja noaots murdus.

«Ah nii!» hüüdis ta, haaras mu käe ja kiskus ära relva, mis mind nii halvasti oli teeninud. «Te kipute mu elu kallale, kaunis puritaan. See pole ju enam viha, vaid lausa tänamatus! Noh, rahunege, mu ilus laps! Arvasin, et olete muutunud leebemaks. Ma ei ole niisugune türann, et hoiaksin naist väevõimuga: te ei armasta mind. Mulle omase ülbusega arvasin seda. Nüüd olen veendunud. Homme olete vaba.»

Minu ainuke soov oli, et ta mu tapaks.
«Hoidke ennast,» ütlesin talle, «minu vabastamine tähendab teie häbistamist.»
«Selgitage lähemalt, mu kaunis sibüll.»
«Niipea kui siit pääsen, jutustan kõigest. Räägin minu kallal tarvitatud vägivallast, räägin oma vangipõlvest. Paljastan avalikkusele selle palee nurjatused. Te seisate küll kõrgel, milord, aga nüüd on teie käes kord väriseda! Teist kõrgemal seisab kuningas, kuningast kõrgemal — jumal.»
Vaatamata suurepärasele enesevalitsusele võpatas mu kiusaja vihast. Ma ei näinud küll tema näoilmet, aga tundsin värinat tema käes, millel lebas minu oma. «Noh, siis te siit ei pääse.»
«Olgu, olgu!» hüüdsin ma. «Siis saab mu piinakamber ka minu hauaks. Ma suren siin ja te näete, et süüdistav vaim on hirmsam elusast ähvardajast.»
«Teile ei jäeta ainustki relva.»
578
«Siiski on olemas relv, mille meeleheide annab igaühe käsutusse, kellel on ainult julgust seda kasutada. Ma näljutan enese surnuks.»
«Kuulake ometi, kas niisuguse sõja asemel poleks parem sõlmida rahu?» ütles see nurjatu. «Ma lasen teid kohe vabaks, kuulutan teid vooruse eeskujuks, nimetan teid Inglismaa Lucretiaks.»
«Aga mina nimetan teid tema Sixtuseks. Ma paljastan teid inimeste ees, nagu olen seda juba teinud jumala ees. Ja kui on vaja Lucretia kombel oma verega kinnitada süüdistust, teen ma ka seda.»
«Ha-haa!» hüüdis mu vaenlane pilkavalt. «Siis on teine asi. Jumala eest, teil on siin lõppude lõpuks hea olla, teil ei puudu midagi ja kui te enda surnuks nälju-tate, siis olete ise süüdi!»
Nende sõnade juures ta kadus, kuulsin ust avanevat ja sulguvat. Olin rusutud ja pean tunnistama, et mitte niivõrd murest kuivõrd häbist, et mu kättemaks oli nurjunud.
Ta pidas oma sõna. Järgmine päev ja öö möödusid,, ilma et ma oleksin teda näinud. Ka mina pidasin oma; sõna — ma ei söönud ega joonud midagi. Nagu talle ütlesin, olin otsustanud ennast surnuks näljutada,
Päeva ja öö veetsin palvetades, sest ma loofsfn, et jumal annab mulle andeks mu enesetapmise.
Järgmisel ööl avanes uks. Lamasin põrandal, sest mu jõud hakkas kaduma.
Ukse kriuksumisel tõusin, toetudes ühele käele.
«Noh,» ütles hääl, mille kõla oli mu kõrvale liiga hirmus, et seda mitte tunda, «kas me oleme veidi leebemaks muutunud ja nõustume vabaduse eest maksma lubadusega vaikida? Kuulake mind, ma ei ole halb inimene,» lisas ta, «ja kuigi ma ei armasta puritaane, olen nende suhtes õiglane, niisamuti puritaanlannade suhtes, kui nad on ilusad. Noh, andke risti juures väike vanne, rohkem ma teilt ei nõuagi.»
«Risti juures!» hüüdsin ma tõustes, sest see vihatud hääl oli mulle tagasi andnud mu jõu. «Vannun, et ükski, lubadus, ükski ähvardus ega ükski piinamine ei saa sulgeda mu suud. Vannun risti juures, et paljastan teid kõikjal kui mõrtsukat, kui au rüvetajat, kui alatut. Vannun
579
risti juures, et kui mul kunagi õnnestub siit pääseda, palun kogu maailmalt teile karistust.»

«Hoidke ennast!» ütles hääl nii ähvardavalt, nagu ma seda varem ei olnud kuulnud, «mul on kindel abinõu teie suu sulgemiseks või vähemalt selleks, et ei usutaks ühtegi teie sõna. Seda kasutan ma ainult äärmisel juhul.»

Võtsin kokku kogu jõu, et talle vastata naerupahva-tusega.

Ta mõistis, et nüüdsest peale on meie vahel igavene sõda, sõda elu ja surma peale.

«Kuulge,» ütles ta, «jätan teile veel tänase öö ja homse päeva järelemõtlemiseks. Mõtelge sellele: kui te annate tõotuse vaikida, ümbritseb teid rikkus, lugupidamine ja austus. Kui te aga ähvardate rääkida, häbistan ma teid lõplikult.»

«Teie?» karjatasin ma. «Teie?»

«Häbistan teid igaveseks ja parandamatult.»

«Teie?» kordasin ma. Oh, Felton, kinnitan teile, et pidasin teda hulluks.

«Jah, mina!» vastas ta.

«Ah, jätke mind üksi,» ütlesin talle. «Minge ära, kui te ei taha, et ma teie silma all oma pea vastu seina puruks löön.»

«Hästi,» ütles ta, «nagu soovite. Nägemiseni homme õhtul!»

«Nägemiseni!» vastasin, langesin põrandale ja hammustasin viha pärast vaipa ...»

Felton toetus tugitoolile ja mileedi nägi saatanliku rõõmuga, et ta jõud ütleb üles võib-olla veel enne jutustuse lõppu.

XXVII KLASSIKALISE TRAGÖÖDIA VÕTE.

Mileedi vaikis hetke, simitses kuulavat noormeest ja jätkas siis jutustamist.

«Peaaegu kolm päeva polnud ma söönud ega joonud ja ma kannatasin hirmsaid piinu. Vahel tundus, et mingi pilv vajus mu laubale ja looritas mu pilgu, ma hakkasin nägema viirastusi.

Saabus õhtu. Olin nii nõrk, et võisin iga hetk mines-

580

tada, ja iga kord kui mu mõistus hakkas kaduma, tänasin jumalat, sest arvasin, et nüüd tuleb surm.

Ühel minestusehetkel kuulsin, et uks avanes. Hirm tõi mu meelemärkusele.

Ta astus mu tuppa ühe maskeeritud mehe saatel; ka ta ise kandis maski. Kuid ma tundsin ära ta sammud, tundsin ära ta hääle ja imposantse välimuse, mis oli talle põrgust kaasa antud inimkonna hukatuseks.

«Noh, kas olete otsustanud anda tõotuse, mida teilt nõudsin?» küsis ta minult.

«Te ise ütlesite, et puritaanid on oma sõnas kindlad. Minu tõotust te juba kuulsite: lubasin teid viia inimeste-kohtu ette maa peal ja jumala kohtu ette taevas.»

«Niisiis teie ei anna järele?»

«Jumala ees, kes mind kuuleb, vannun, et kutsun kogu maailma tunnistajaks teie kuriteole ja teen seda seni, kuni olen leidnud tasuja.»

«Te olete langenud naine,» hüüdis ta kõuehäälel, «js peate kandma prostituutide karistust! Kui te olete häbistatud nende inimeste ees, kellelt te abi loodate saada^ siis katsuge neile tõendada, et te pole ei süüdlane ega hull!»

Siis pöördus ta mehe poole, kes teda saatis, ja lausus: «Timukas, täida oma kohust!»»

«Oh! Tema nimi! Tema nimi!» hüüdis Felton. «Öelge mulle tema nimi!»

«Siis, vaatamata mu hüüetele ja vastupanule — ma hakkasin mõistma, et tegemist on millegi hullemaga kui surm — haaras timukas mu kinni, paiskas mu põrandale, muljus

mind oma käte vahel. Ja lämbudes nuuk-seist, hüüdes pooleldi teadmatuna appi jumalat, kes ei võtnud mind kuulda, karjatasin ma äkki läbilõikavalt valust ja häbist. Mu õlale oli vajutatud põletav tuli, hõõguv raud, timuka tööriist.»

Felton oigas.

«Vaadake,» ütles mileedi, tõustes kuninganna majesteetlikkusega, «vaadake, Felton, missugune uus piin mõeldi välja süütu tütarlapse jaoks, kes langes kurjategija tooruse ohvriks. Õppige lugema inimeste südameis ja ärge tulevikus laske ennast nii kergesti muuta nende ebaõiglase kättemaksu tööriistaks.»

581

Kiire liigutusega tegi mileedi kleidi lahti, käristas katki oma rinda katva batisti ja punastades teeseldud vihast ning häbist, näitas noormehele hävitamatut märki, mis rüvetas seda nii kaunist õlga.

«Aga see on ju liilia!» hüüatas Felton.

«Selles just alatus ongi,» vastas mileedi. «Oleks see Inglismaa häbimärk! ... Siis tuleks tõestada, missugune kohus mulle karistuse määras, ja ma oleksin võinud avalikult pöörduda kõigi kuningriigi kohtute poole. Aga Prantsusmaa häbimärk! Oo! See teotas mu pääsmatult.»

See oli Feltonile liig.

Ta seisis liikumatult, kahvatuna, masendatud kohutavast pihtimusest, pimestatud naise ebamaisest ilust, kelle juures häbitunde puudumine oma katmatuse pärast oli Feltoni jaoks millekski ülevaks. Ta langes mileedi jalgade ette, nii nagu põlvitasid esimesed kristlased puhaste pühade märtrite ees, keda imperaatorite tagakiusamine saatis tsirkustesse rahuldama masside verejanu. Kadus häbimärk, järele jäi ainult ilu.

«Andestage,» hüüdis Felton, «Oo, andestage!»

Mileedi luges tema silmist: «Armastan teid.»

«Mida te andeks palute?» küsis mileedi.

«Seda, et olin teie piinajate killas.»

Mileedi sirutas talle käe.

«Nii ilus, nii noor!» hüüdis Felton, kattes ta käe suudlustega.

Mileedi vaatas talle otsa pilguga, mis teeb orjast kuninga.

Felton oli puritaan: ta laskis lahti naise käe, et suudelda tema jalgu.

Ta ei armastanud, vaid otse jumaldas teda.

Kui ülima erutuse hetk oli möödunud, kui mileedi näis olevat tagasi saanud oma enesevalitsemise, mida ta muide polnud momendikski kaotanud, kui Felton nägi, kuidas vooruslikkuse loor peitis neid armastuse aardeid, mida tema eest varjati vaid selleks, et temas süüdata veelgi tugevamat iha nende järele, ütles ta:

«Nüüd on mul teile veel vaid üks küsimus. Kuidas on teie tõelise timuka nimi? Sest minu jaoks on neid ainult üks, teine oli lihtsalt tööriistaks.»

582

«Kuidas, vend?» hüüdis mileedi. «Kas pean veel nimetama tema nime? Kas sa siis ei mõistnud?»

«Mis? Tema, ikka ja alati tema? Tema! Tõeline süüdlane ...»

«Tõeline süüdlane on Inglismaa hävitaja, tõeliste usklike tagakiusaja, nii paljude naiste au närune rüvetaja; see, kes oma paadunud südame tuju pärast kavatseb valada nii paljude inglaste verd; see, kes täna kaitseb protestante, aga reedab nad homme .. .»

«Buckingham! See on Buckingham!» hüüdis Felton ägedalt.

Mileedi peitis näo kätesse, nagu ei suudaks ta taluda häbi, mida meenutas see nimi.

«Buckingham on selle ingelliku olevuse timukas!» hüüdis Felton. «Ja sinu välk ei tabanud teda, minu jumal! Meie kõigi hukatuseks lased sa tal elada üllana, austatuna ja võimsana.»

«Jumal jätab maha selle, kes iseenda maha jätab,» lausus mileedi.

«Nähtavasti tahab ta endale tõmmata neetutele määratud karistust!» hüüdis Felton üha suureneva ägedusega. «Ta tahab, et inimeste kättemaks tabaks teda enne taevast kohtumõistmist.»

«Inimesed kardavad ja säästavad teda.»

«Oh, mina ei karda teda ega halasta ta peale,» ütles Felton.

Mileedi tundis oma hinge hõljuvat põrgulikus rõõmujoovastuses.

«Aga kuidas on kogu sellesse loosse segatud lord Winter, minu kaitsja ja isa?» küsis Felton.

«Kuulake, Felton.» ütles mileedi «alatute ja põlastusväärsete inimeste kõrval on veel olemas üllaid ja suuremeelseid hingi. Mul oli kihlatu, mees, keda mina armastasin ja kes mind armastas. Sel mehel oli samasugune süda nagu teil, Felton. Ma läksin tema juurde ja jutustasin talle kõik. Tema tundis mind ega kahelnud minus hetkegi. Ta oli suuraadlik, igati võrdne Buckinghamiga. Ta ei lausunud midagi, sidus mõõga vööle, mässis enese mantlisse ja läks Buckinghami paleesse.

«Jah, ma mõistan,» tähendas Felton, «kuigi taoliste meeste jaoks ei ole vaja mõõka, vaid pistoda.»

583

«Buckingham oli eelmisel päeval lahkunud, ta oli läinud saadikuna Hispaaniasse, et paluda printsessi kä kuningas Charles I jaoks, kes sel ajal oli veel Wales prints. Mu kihlatu tuli tagasi. «Kuulake mind,» ütles t mulle, «see mees on ära sõitnud ja seepärast pääseb t praegu minu kättemaksust. Kuid vahepeal ühendage oma elud, nagu seda teha otsustasime. Siis aga loot' lord Winteri peale, kes kaitseb enda ja oma naise au.

«Lord Winter!» hüüatas Felton.

«Jah, lord Winter,» vastas mileedi, «nüüd peaksite kõike mõistma, eks ole? Buckingham jäi eemale peaaegu aastaks. Nädal enne tema tagasijõudmist suri äkki lord Winter, jättes mu oma ainsaks pärijaks. Kust tuli see hoop? Jumal, kes kõike teab, teab kindlasti ka seda. Mina ei süüdista kedagi . . .»

«Oo, missugune õudus, missugune õudus!» hüüdi Felton.

«Lord Winter suri, ilma et oleks midagi kõnelnud om vennale. Hirmus saladus pidi jääma teadmatuks kõigil seni, kuni ta välguna tabab süüdlast otse lagipähe Teie heategija ei vaadanud hea pilguga oma vanem venna abielule varanduseta tütarlapsega. Ma mõistsin, et mul pole mingit abi loota inimeselt, kelle lootuse pärandusele olid luhtunud. Sõitsin Prantsusmaale, otsustades jääda sinna oma elu lõpuni. Kuid kogu min' varandus on Inglismaal. Kui sõjaga katkes ühendus nende maade vahel, sattusin kitsikusse ja pidin siia tagasi tulema. Kuus päeva tagasi randusin Portsmouthis.»

«Ja siis?» küsis Felton.

«Kahtlemata sai Buckingham minu tulekust teada, ta rääkis minust lord Winterile, kes oli juba minu vast häälestatud, ja ütles talle, et tema vennanaine on häbimärgiga prostituut. Polnud enam minu meest, kelle puhas ja üllas hääl oleks mind kaitsnud. Lord Winter uskus kõike, mida talle räägiti, seda enam, et ta tahti sellesse uskuda. Ta laskis mu kinni võtta, tõi siia ja andis teie valve alla. Ülejäänut te teate: ülehomme saadetakse mind

maalt välja, ülehomme pagendatakse mind koos kõlvatutega. Ah, kõik on hästi läbi mõeldud. Vandenõu on plaanitsetud osavasti ja minu au on jää-

584

davalt kadunud. Te näete ju ise, Felton, et mul ei jää muud üle kui surra. Andke mulle nuga, Felton!»

Nende sõnade juures laskis mileedi enese nõrkenult noore ohvitseri käte vahele vajuda, nagu oleks ta jõud otsa lõppenud. Armastusest, vihast ja senitundmatust naudingust joobunud noormees püüdis ta rõõmuga kinni ja surus ta vastu oma südant, värisedes üleni kauni suu hingusest, meeletu kokkupuutest tuksleva rinnaga.

«Ei, ei,» ütles Felton, «sa pead elama ja elad austatuna, puhtana, et võidutseda oma vaenlaste üle.»

Käega lükkas mileedi meest aeglaselt tagasi, tema silmad aga kustusid. Felton haaras ta tugevamini kinni ja vaatas teda anuvalt nagu pühadust.

«Oo, surra, surra! Parem surra kui langeda häbisse,» ütles mileedi, lõõritades oma hääle ja pilgu. «Felton, mu vend, mu sõber, ma vannutan sind!»

«Ei, ei,» hüüdis Felton, «sa pead elama ja sinu eest makstakse kätte.»

«Felton, ma toon õnnetust kõigile, kes mind ümbritsevad. Jäta mind, lase mul surra, Felton.»

«Siis sureme koos,» hüüdis ohvitser ja surus oma suu vangi huultele.

Ukse pihta kõlas mitu koputust. Seekord lükkas mileedi Feltoni tõesti eemale.

«Kuula,» ütles ta, «meid on pealt kuuldud. Tullakse! Kõik on otsas, me oleme kadunud!»

«Ei, see on ainult vahisõdur, kes mulle teatab patrulli tulekust,» lausus Felton.

«Siis jookske ukse juurde ja avage ise.»

Felton kuulas sõna. See naine oli juba vallutanud ta südame ja meeled.

Ukse tagant leidis Felton seersandi, valvepatrulli juhi.

«Mis on?» küsis noor leitnant.

«Te käskisite mind avada uks, kui ma kuulen appi-hüüdu,» vastas sõdur, «aga te unustasite mulle võtme andmata. Kuulsin, et te hüüate, aga ei saanud aru, mida. Tahtsin ust avada, see oli seestpoolt lukus, ja siis ma kutsusin seersandi.»

«Just nii,» ütles seersant.

Segane, poolhull Felton ei saanud sõnagi suust. Mileedi mõistis, et temal tuleb seekord olukord päästa,

585

ta jooksis laua juurde ja haaras noa, mille Felton oli sinna jätnud.

«Mis õigusega takistate te mind suremast?» hüüdis ta. «Suur jumal,» karjatas Felton, nähes tema käes helkivat nuga.

Sel hetkel kostis koridorist pilkav naer. Ukselävel seisis parun öökuues, mõõk kaenla all. Ta oli kuulnud kära ja tõtanud kohale.

«Hahaa, tragöödia viimane vaatus on käes.» ütles ta. «Te näete, Felton, draama on läbi teinud kõik astmed, mis ma ütlesin. Aga rahustuge, verd juba ei voola.»

Mileedi mõistis, et kui ta silmapilk ei tõesta Feltonile oma kohutavat julgust, on ta kadunud.

«Te eksite, milord, veri voolab ja langegu ta nende peale, kes selles on süüdi.»

Felton karjatas ja tormas mileedi poole. Aga ta jäi hiljaks, mileedi oli juba noa endale rinda torganud.

Nuga oli põrganud õnneks, või õigemini peaksime ütlema osavalt vastu raudnaastu, mis tollal kaitses naiste rinda nagu soomusrüü. Rebides katki mileedi kleidi, libises nuga viltu naha ja ribide vahele.

Sellele vaatamata värvus mileedi kleit silmapilkselt punaseks.

Mileedi oli langenud selili ja näis, et ta on minestanud.

Felton tõmbas noa haavast ja ütles süngelt: «Näete, milord, see naine oli minu valve all ja ta tappis enda.»

«Rahustuge, Felton,» vastas lord Winter, «ta pole surnud. Deemonid ei sure nii hõlpsasti. Rahustuge ja minge, oodake mind minu toas.»

«Aga milord ...»

«Minge, ma käsin teid.»

Felton alistus ülemuse käsule. Kuid väljudes peitis ta noa oma rinnale.

Lord Winter laskis kutsuda mileedi ümmardaja, kelle hoole alia ta usaldas ikka veel minestuses viibiva vangi, ja jättis nad siis üksi.

Vaatamata oma kahtlustele saatis lord Winter siiski igaks juhuks ratsaniku otsekohe arsti järele, sest haav võis olla tõsine.

586

XXVIII PÕGENEMINE.

Nagu lord Winter oli arvanud, polnud mileedi haav ohtlik. Niipea kui mileedi jäi üksi naisega, kelle parun oli lasknud kutsuda ja kes püüdis teda kiiresti lahti riietada, avas ta silmad.

Siiski tuli teeselda nõrkust ja valusid. Mileeditaolisele näitlejale ei valmistanud see raskusi. Nii langes vaene naine täielikult vangi pettuse ohvriks ja mileedi tungivatele vastuväidetele vaatamata jäi ta valvama kogu ööks.

Kuid naise juuresolek ei takistanud mileedit mõtlemast.

Enam ei olnud kahtlust, ta oli veennud Feltoni täielikult, Felton kuulub temale. Kui nüüd laskuks ingel taevast, et süüdistada mileedit, peaks noormees oma praeguses hingeseisundis teda kindlasti saatana saadikuks.

Selle mõtte juures naeratas mileedi, sest nüüdsest peale oli Felton tema ainuke lootus, ainus pääsemis-võimalus.

Kuid lord Winter võis teda kahtlustama hakata ja Felton it ennast võidi valvata.

Kell neli hommikul saabus arst. Kuid vahepeal oli haav juba sulgunud: arst ei saanud enam määrata ei selle sügavust ega suunda. Haige pulssi katsudes tegi ta ainult kindlaks, et ei olnud midagi tõsist.

Hommikul saatis mileedi ära teda valvanud ümmardaja, tuues ettekäändeks, et ta pole öösel maganud ja vajab puhkust.

Ta lootis Feltonit näha hommikueine ajal. Kuid Felton ei tulnud.

Kas tema kartused olid täide läinud? Kas parun hakkas Feltonit kahtlustama ja mileedi jääb temast otsustaval hetkel ilma? Talle oli jäänud aega ainult üks päev, sest lord Winter oli määranud tema ärasõidu kahekümne kolmandale, aga käes oli juba kahekümne teise hommik.

Siiski kuni lõunani ootas mileedi küllaltki kannatlikult.

587

Kuigi mileedi polnud hommikul einetanud, toodi talle lõunasöök tavalisel ajal. Mileedi märkas kohkumusega et teda valvavate sõdurite univorm oli muutunud.

Nüüd riskis ta küsida, kuhu on jäänud Felton. Talle vastati, et tund aega tagasi istus Felton hobusele ja sõitis ära.

Ta küsis, kas parun on veel lossis. Sõdur vastas jaatavalt ja lisas, et ta on saanud korralduse teatada parunile, kui vang soovib temaga rääkida.

Selle peale vastas mileedi, et tunneb ennast praegu nõrgana ja tema ainukeseks sooviks on jääda üksi. Kui laud olid kaetud, läks sõdur ära. Felton on eemaldatud, vahisõdurid teistega asendatud, järelikult on Felton kahtluse all. See oli vangile viimaseks hoobiks. Jäädes üksi, tõusis mileedi üles. Voodis, kuhu ta oli ettevaatusest jäänud, et teda peetaks raskesti haavatuks, põles ta nagu hõõguvatel sütel. Ta heitis pilgu uksele ja nägi, et parun on lasknud luugi laudadega kinni lüüa. Kahtlemata kartis parun, et mileedil õnnestub veel selle avause kaudu mingi kuratliku võttega valvureid ära võluda.

Mileedi naeratas rõõmsalt. Nüüd võis ta anduda oma meeleoludele, ilma et teda oleks jälgitud: ta jooksis toas ringi nagu märatsev hull või puuri suletud tiiger. Kui talle oleks jäänud nuga, siis oleks ta kindlasti plaanitsenud seekord mitte enese, vaid paruni tapmist.

Kell kuus astus tuppa lord Winter, hambuni relvastatuna. Mees, kelles mileedi senini oli näinud vaid küllaltki lihtsameelset džentelmeni, oli nüüd muutunud imetlusväärseks vangivahiks: ta näis kõike aimavat, ette nägevat ja ennetavat.

Ainsa mileedile heidetud pilguga taipas ta, mis toimub naise hinges.

«Noh, täna te mind veel ei tapa,» ütles lord Winter, «teil ei ole enam relva ja pealegi olen mina valvel. Te hakkasite ahvatlema minu vaest Feltonit: ta on juba teie kuratliku mõju all, kuid ma tahan teda päästa, ta ei näe teid enam ja kõik on lõppenud. Pange oma hilbud kokku, homme asute teele. Ma määrasin väljasõidu kahekümne neljandale, kuid arvan, et mida varem asi toimub, seda

588

parem. Homme keskpäeval on mul Buckinghami poolt allakirjutatud käsk teie väljasaatmiseks käes. Kui te enne laevaje saabumist kõnetate ükskõik keda, laseb mu seersant teile kuuli pähe, andsin selleks juba korralduse. Kui te laeval kõnetate kedagi, enne kui kapten on selleks loa andnud, laseb ta teid merre heita, ka selleks on korraldus tehtud. See on kõik, mis mul on teile täna ütelda. Nägemiseni! Homme jätan teiega jumalaga.» Nende sõnadega parun väljus.

Seda ähvardavat tiraadi kuulates säilitas mileedi huultel põlastava naeratuse, kuid ta südames kees viha.

Toodi õhtueine. Mileedi tundis, et ta peab olema tugev, sest ei olnud teada, mida toob ähvardavana lähenev öö — mustad pilverünkad katsid taevast, kauged välgusähvatused kõnelesid lähenevast äikesest.

Kella kümne paiku õhtul puhkes äike. Mileedit lohutas teadmine, et looduses valitses samasugune kaos nagu tema hingeski. Väljas mässas äike, nagu mässas viha tema südames. Talle näis, et mööduv tuuleiil sasis ta juukseid, nii nagu see painutas puid ning rebis neilt lehti. Ta möirgas nagu raju, tema hääl kadus mässavasse tormi, mis näis oigavat meeleheitest samuti nagu tema. Äkki kuulis ta koputust aknale ja välgusähvatuse valgusel nägi ta ühte meest seisvat trellide taga.

Ta jooksis akna juurde ja avas selle.

«Felton!» hüüdis ta. «Ma olen päästetud!»

«Jah, aga tasem, tasem!» lausus Felton. «Mul läheb veel aega, pean trellid läbi viilima. Vaadake, et nad teid luugist ei näeks.»

«Oh, nad lõid luugi lauaga kinni,» vastas mileedi. «see näitab, et issand on meie poolt.»
«Tore! Jumal ajas nende meeled segi,» ütles Felton.
«Aga mis pean mina tegema?» küsis mileedi.
«Ei midagi, mitte midagi. Sulgege ainult aken. Ja minge voodisse või vähemalt heitke rõivais pikali. Kui olen valmis, koputan aknale. Aga kas te saate minuga kaasa tulla?»
«Oh, muidugi.»
«Ja teie haav?»
«Ta teeb haiget, aga ei takista käimast.»
«Olge siis valmis esimese signaali peale!»
589
Mileedi sulges akna, kustutas tule ja puges voodisse, nagu Felton o!i soovitanud. Piksekärgatuste vahel kuulis ta viili kriiksumist trellidel ja välkude valgel nägi ta Feltoni varju akna taga.
Terve tunni saatis mileedi mööda erutatuna, higi laubal, julgemata kõvasti hingata. Iga krõbina puhul koridoris tõmbus ta süda hirmust kokku.
On tunde, mis näivad kestvat aastaid.
Tund aega hiljem koputas Felton uuesti.
Mileedi hüppas voodist ja ruttas avama. Kahe raud-varva eemaldamisega oli tekkinud avaus, millest inimene läbi mahtus.
«Kas olete valmis?» küsis Felton.
«Jah. Kas ma pean midagi kaasa võtma?»
«Kulda, kui teil on.»
«Õnneks jäeti mulle alles kõik, niipalju kui mul oli.»
«Seda parem. Minu oma läks laeva hankimiseks.»
«Võtke,» ütles mileedi, ulatades Feltonile kotitäie luidoore.
Felton võttis koti ja viskas alla müüri äärde. «Nüüd tulge, palun.»
«Siin ma olen.»
Mileedi ronis tugitooli ja kummardus ülakehaga aknast välja. Ta nägi ohvitseri rippuvat nöörredelil kuristiku kohal.
Mileedit läbistav hirmuvärin meenutas talle esmakordselt, et ta on naine.
Haigutav tühjus hirmutas teda.
«Seda ma kartsin,» ütles Felton.
«Pole midagi,» ütles mileedi, «ma laskun kinnisilmi.»
«Kas te usaldate mind?» küsis Felton.
«Te veel küsite!»
«Sirutage oma käed, pange nad risti. Nii!»
Felton sidus ta randmete ümber oma taskurätiku ja köitis selle peale nööri.
«Mis te teete?» küsis mileedi üllatunult.
«Pange oma käed mulle ümber kaela ja ärge kartke midagi.»
«Aga minuga te kaotate tasakaalu ja me mõlemad kukume surnuks.»
«Ärge muretsege, ma olen ju meremees.»
590
Ei olnud hetkegi kaotada. Mileedi pani käed Feltoni kaela ümber ja puges aknast välja.

Felton laskus aeglaselt, samm-sammult. Vaatamata kahe keha raskusele, kõigutas torm redelit koos nendega.

Äkki Felton peatus.

«Mis on?» küsis mileedi.

«Tasa, ma kuulen samme,» vastas Felton.

«Me oleme avastatud!»

Mõni hetk valitses vaikus.

«Ei, pole midagi,» ütles Felton.

«Mis hääled need on?»

«See on patrull oma ringkäigul.»

«Kust läheb tema tee?»

«Otse meie alt läbi.»

«Ta märkab meid.»

«Kui ei löö välku, siis mitte.»

«Ta näeb redeli otsa.»

«õnneks on see kuus jalga lühem kui vaja.»

«Mu jumal, nad on seal!»

«Tasa!»

Nad jäid rippuma kahekümne jala kõrgusele maapinnast, julgemata hingata ja liigutada. All möödusid naerdes ja kõneldes sõdurid. See oli põgenikele hirmus hetk.

Patrull möödus. Oli kuulda, kuidas kaugenesid sammud ja vaibus häältekõmin.

«Me oleme päästetud,» ütles Felton.

Mileedi huultelt pääses ohe ja ta minestas.

Felton jätkas laskumist. Kui redel lõppes ja jalgadel polnud enam tuge, liikus ta edasi, klammerdudes kätega redeli külge. Jõudnud nii viimase astmeni, laskis ta enese rippu, ja ta jalad puutusid maad. Ta kummardus, korjas maast üles koti kullaga ja võttis selle hammaste vahele.

Siis võttis ta mileedi kätele ja hakkas kiirel sammul liikuma vastassuunas patrullile. Varsti pöö~dus ta ringteelt kõrvale ja ronis edasi üle kaljude. Jõudes alla mere äärde, ta vilistas.

Talle vastas samasugune signaal ja viie minuti pärast nägi ta ilmuvat paati nelja mehega.

591

Paat tuli nii lähedale kui võimalik, kuid vesi polnud küllaldaselt sügav, et paat oleks pääsenud kaldale. Felton astus vööni vette, usaldamata kellelegi oma kallist koormat.

Õnneks hakkas torm raugema, kuid meri mässas endiselt ja paat kõikus lainetel nagu pähklikoor.

«Kuunarile! Sõudke kiiresti!» ütles Felton

592

Neli meest haaras aerud, aga laine oli liiga kõrge, et aerudega oleks saanud midagi erilist ära teha.

Siiski suurenes vahemaa lossi ja paadi vahel ja see oli peaasi. Öö oli kottpime ja paadist oli peaaegu võimatu näha kallast, järelikult ei olnud võimalik eraldada ka kaldalt paati.

Merel kiikus must täpp.

See oli kuunar.

Sel ajal kui paat nelja sõudja käte jõul kuunari poole liikus, vabastas Felton mileedi käed nöörist ja taskurätikust.

Kui käed olid köidikutest vabad, niisutas Felton mereveega mileedi nägu. Mileedi ohkas ja avas silmad. «Kus ma olen?» küsis ta. «Päästetud,» vastas ohvitser.

«Ah, päästetud!» hüüdis mileedi. «Jah, näen taevast ja merd! Hingan vabaduse õhku. Oo! . . . Tänan, Felton, tänan!»

Noormees surus ta oma südamele.

«Aga mis on minu kätega?» küsis mileedi. «Mul on tunne, nagu oleks mu randmeid tangide vahel pigistatud.»

Mileedi tõstis käed, randmed olid tõesti muljutud.

Neid kauneid käsi vaadates ohkas Felton kurvalt ja vangutas tasakesi pead.

«Oh, pole midagi, pole midagi! Nüüd tuleb meelde!» hüüdis mileedi.

Mileedi vaatas otsivalt ringi.

«See on siin,» lausus Felton, lükates kullakotti jalaga. Läheneti kuunarile. Vahil olev madrus hõikas paati ja paadist vastati. «Mis laev see on?» küsis mileedi. «Laev, mille teie jaoks kauplesin.»

«Kuhu ta mu viib?»

«Kuhu soovite, ainult laske mind ennast Portsmouthis maale.»

«Mida te kavatsete Portsmouthis teha?» küsis mileedi. «Täita lord Winteri korraldusi,» vastas Felton sünge naeratusega. «Missuguseid korraldusi?» küsis mileedi..

593

«Kas te ei taipa siis?»

«Ei, palun seletage.»

«Kuna lord Winter mind kahtlustas, jäi ta ise teid valvama ja saatis enda asemel minu Buckinghami juurde teie väljasaatmise käsule allkirja võtma.»

«Aga kui ta teis kahtleb, kuidas usaldas ta teie kätte selle dokumendi?»

«Kus pidin mina siis teadma, mis mu kätte anti?»

«Õige. Ja te lähete Portsmouthi?»

«Mul pole aega kaotada. Homme on kahekümne kolmas ja Buckingham sõidab koos laevastikuga ära.»

«Kuhu ta sõidab?»

«La Rochelle'i.»

«Ta ei tohi sõita,» hüüdis mileedi, unustades tavalise valvsuse.

«Olge rahulik, ta ei sõida,» lausus Felton. .

Mileedi võpatas rõõmust. Ta luges noormehe sügav mas südamesopis: varjamatult oli sinna kirjutatud Buckinghami surmaotsus.

«Felton . ..» ütles ta, «te olete suur nagu Juudas Makabeus. Kui te surete, siis suren ka mina, see on kõik mis võin teile öelda.»

«Tasa, me oleme päral,» lausus Felton.

Paat oli tõesti jõudnud kuunari külje alla.

Felton astus esimesena redelile ja ulatas käe mileedile, kuna madrused mileedit toetasid, sest meri oli veel üsna rahutu.

Hetk hiljem olid nad pardal.

Felton pöördus kapteni poole: «Siin on inimene, kellest teile kõnelesin. Ta tuleb elusalt ja tervelt Prantsusmaale toimetada.»

«Tuhande pistooli eest.»

«Andsin teile juba viissada.»
«Õige,» lausus kapten.
«Siin on ülejäänud viissada,» ütles mileedi, võttes kullakoti.
«Ei,» ütles kapten, «pean alati oma sõna. Leppisin juba selle noormehega kokku, et ülejäänu saan kätt Boulogne’i jõudes.»
«Kas me jõuame sinna?
594
«Elu ja tervisega! See on nii kindel, nagu mu nimi on Jack Buttler.»
«Tore! Kui peate oma sõna, saate mitte viissada, vaid tuhat pistooli.»
«Hurraa, mu kaunis daam!» hüüdis kapten. «Annaks jumal rohkem selliseid reisijaid nagu teie kõrgeausus!»
«Enne viige meid ... lahte. Me leppisime ju nii kokku, eks!»
Vastuseks andis kapten vajaliku korralduse meeskonnale ja kella seitsme paiku hommikul heitis väike laev ankru määratud lahes.
Sõidu ajal jutustas Felton mileedile kõik, mis vahepeal oli juhtunud. Ta jutustas, kuidas ta selle asemel et minna Londoni, oli kaubelnud väikese laeva, kuidas ta oli tagasi tulnud ja roninud müüri mööda üles, asetades kivide vahele metallklambreid jalgadele toeks, ja kuidas ta lõpuks trellideni jõudes oli sinna kinnitanud nöörredeli. Mis edasi juhtus, seda mileedi teadis.
Mileedi omalt poolt püüdis Feltonit julgustada oma kavatsusi täide saatma. Kuid juba esimeste sõnade juures ta nägi, et noort fanaatikut tuli pigem tagasi hoida kui õhutada.
Lepiti kokku, et mileedi ootab Feltonit kella kümneni. Kui ta selleks ajaks tagasi pole, sõidab mileedi ära.
Kui Felton jääb vabadusse, tuleb ta mileedile Prantsusmaale järele ja nad kohtuvad Bethune'i karmeliitide kloostris.

XXIX MIS JUHTUS PORTSMOUTHIS 23. AUGUSTIL 1628.

Felton jättis mileediga jumalaga, nii nagu jätab vend jumalaga õega, minnes lihtsale jalutuskäigule — ta suudles mileedi kätt.
Felton näis olevat rahulik nagu harilikult. Ainult ta silmades põles ebatavaline, palavikuline helk. Ta laup oli tavalisest veelgi kahvatum, hambad kokku surutud. Ta kõneles järsult ja katkendlikult, mis osutas, et näidagi tema sisimas käärib.
595
Paadis, mis viis teda maale, asetus Felton nii, et ta nägu oli pööratud mileedi poole, kes laevasillal seistes teda silmadega saatis. Mõlemad olid kindlad, et neid ei jälitata. Kunagi ei tuldud mileedi tuppa enne kella üheksat, ja lossist Londoni on kolme tunni tee.
Felton astus maale, ronis rannakalju harjale, viipas viimast korda mileedile ja suundus siis linna poole.
Kuna maapind laskus allapoole, nägi ta saja sammu pärast veel ainult kuunari masti.
Ta ruttas Portsmouthi suunas, mille majad ja tornid kerkisid umbes poole miili kaugusel tema ees hommikuses udus.
Portsmouthi juures oli meri tihedalt täis laevu, mille mastid tuule käes kukusid nagu puud talvest rüüstatud paplisalus.

Jätkates kiirel sammul oma teed, arutas Felton mõttes läbi kõik need õiged või väärsüüdistused Jacob VI ja Charles I favoriidi vastu, mis olid kogunenud kaks aastat kestnud mõtisklustes ja puritaanide hulgas liikudes.

Võrreldes selle ministri avalikult teada olevaid, ränki, võiks öelda üleeuroopalise ulatusega kuritegusid tema eraelu salajaste pattudega, millest oli kõnelnud mileedi, leidis Felton, et Buckinghami kahest palgest oli hirmsam see, mida avalikult ei teatud. Oma kummalise, ootamatu ja põleva armastuse tõttu nägi ta leedi Winteri alatuid ja väljamõeldud süüdistusi tohutuina nagu läbi suurendusklaasi, mis isegi sipelga kõrval nähtamatut osakest näitab tohutu monstrumina.

Kiirest käigust süttis ta veri veelgi enam. Mõte naisest, kelle ta oli jätnud hirmsa kättemaksu ohtu ja keda ta armastas või õigemini jumaldas nagu pühakut, üleelatud erutused ja väsimus — kõik need inimlikud tunded suurendasid veelgi ta hingelist erutust.

Kella kaheksa paiku hommikul jõudis Felton Portsmouthi. Kogu elanikkond oli jalul. Tänavatel ja sadamas porises trumm. Lahkuvad väeüksused suundusid kalda poole.

Tolmusena ja higisena jõudis Felton admiraliteedi paleesse. Tema tavaliselt nii kahvatu nägu oli palavusest ja vihast tulipunane. Vahisõdur ei tahtnud teda läbi

596

lasta. Aga Felton laskis kutsuda vahtkonna ülema, tõmbas taskust kaasasoleva kirja ja ütles: «Kiire teade lord Winterilt.»

Lord Winteri nime tõttu, keda tunti kui Tema Heldusele lähedal seisvat isikut, käskis vahtkonnaülem läbi lasta Feltoni, kes pealegi kandis mereväeohvitseri mundrit. Felton tormas paleesse.

Sel hetkel, kui ta jõudis vestibüüli, astus sinna veel teine tolmune ja hingeldav mees. Viimane jättis ukse ette posthobuse, mis pärale jõudes oli põlvedele kukkunud.

Mõlemad pöördusid korraga hertsogi kammerteenri Patricki poole. Felton nimetas parun Winterit, võõras ei maininud kedagi ja ütles, et võib oma nime avaldada ainult hertsogile endale. Mõlemad palusid, et neid lastaks enne hertsogi jutule.

Patrick teadis, et lord Winterit seob hertsogiga nii teenistus kui ka sõprus, ja ta eelistas tema saadikut. Teine pidi ootama ja polnud raske märgata, kuidas ta seda viivitust needis.

Kammerteener viis Feltoni läbi suure saali, kus ootasid saadikud La Rochelle'ist eesotsas Soubise'i printsiga. Ta juhtis Feltoni tuppa, kus äsja vannist tulnud Buckingham lõpetas rõivastumist, millele ta alati osutas erilist tähelepanu.

«Leitnant Felton, lord Winteri juurest,» teatas Patrick. «Lord Winteri juurest! Laske ta sisse,» käskis Buckingham.

Felton astus tuppa. Sel hetkel heitis Buckingham diivanile luksusliku kullaga tikitud hommikumantli, et selga panna pärltikandiga sinisest sametist kuube.

«Miks parun ise ei tulnud?» küsis ta. «Ootasin teda täna hommikul.»

«Ta palus mind Tema Heldusele ütelda, et ta kahetseb väga, et ei saa seda au vastu võtta, kuid teda takistab tulemast lossis peetav valve.»

«Ja-jaa, ma tean, tal on seal üks vang,» lausus

Buckingham.

«Sellest vangist ma tahtsingi Teie Heldusele kõnelda,» jätkas Felton.

597

«Rääkige!»

«Seda, mis mul on ütelda, võite kuulda ainult teie, milord.»

«Jätke meid kahekesi, Patrick,» ütles Buckingham, «aga ärge minge kellast liiga kaugele. Kutsun teid varsti.»

Patrick läks toast välja.

«Me1 oleme üksi, mu härra,» lausus Buckingham. «Kõnelge!»

«Milord,» ütles Felton «lord Winter kirjutas teile ja palus teilt allkirja väljasaatmiskäsule Charlotte Backsoni nimelise noore naise kohta.»

«Jah, mu härra. Ja mina vastasin, et ta toogu või saatku see dokument siia ning ma kirjutan alla.»

«Siin see on, milord.»

«Andke siia,» lausus hertsog.

Ta võttis Feltonilt paberi ja heitis sellele põgusa pilgu. Nähes, et tegemist on dokumendiga, millest talle oli räägitud, asetas ta selle lauale, võttis sule ja valmistus alla kirjutama.

«Vabandage, milord,» ütles Felton hertsogit peatades, «kas Tema Heldus teab, et selle noore naise õige nimi ei ole Charlotte Backson?»

«Jah, mu härra, ma tean seda,» vastas hertsog, kastes sulge tindipotti.

«Siis Tema Heldus teab tema õiget nime?» küsis Felton järsult.

«Tean.»

Hertsog lähendas sule paberile. Felton läks kahvatuks. «Ja sellele vaatamata te kirjutate alla?» jätkas Felton. «Muidugi,» vastas Buckingham, «seda enam kirjutan ma. alla.»

«Ma ei tahaks uskuda,» jätkas Felton järsult ja üha enam katkeva häälega, «et Tema Heldus teab: tegemist on leedi Winteriga ...»

«Tean seda väga hästi. Aga ma imestan, et ka teie seda teate.»

«Ja Teie Heldus kirjutab sellele alla ilma südametunnistusepiinata?»

Buckingham vaatas noormeest kõrgilt.

«Mu härra,» ütles ta, «kas teile ei tundu, et te esitate

598

mulle imelikke küsimusi ja ma olen küllalt lihtsameelne, et neile vastata?»

«Vastake, Monseigneur,» ütles Felton, «asi on tõsisem, kui te võib-olla arvate.»

Buckingham mõtles, et lord Winteri poolt saadetud noormees kõneleb paruni nimel, ja muutus leebemaks. . «Ilma mingi südametunnistusepiinata,» vastas ta. «Parun teab niisama hästi kui mina, et mileedi Winter on väga suur süüdlane ja tema väljasaatmine on võrdne peaaegu armuandmisega.»

Hertsog asetas sule paberile.

«Te ei kirjuta käsule alla, milord!» hüüdis Felton, astudes sammu hertsogi poole.

«Ei kirjuta käsule alla! Ja miks?» küsis Buckingham.

«Kui te järele mõtlete, siis mõistate ta õigeks.»

«Tyburni saatmine tähendab tema õigeksmõistmist,» lausus Buckingham, «mileedi on nurjatu inimene.»

«Monseigneur, te teate, et mileedi on ingel. Ma palun, laske ta vabaks.»

«Mis? Kas te olete hulluks läinud, et julgete minuga niiviisi rääkida!» ütles Buckingham.

«Andestage, milord. Ma räägin, nagu oskan. Ma taltsutan ennast. Mõtelge ometi, milord, mida te tahate teha. Te ületate igasuguse piiri.»

«Mis te ütlesite? Andku jumal mulle andeks! Mulle näib, et ta ähvardab mind,» hüüdis Buchingham.

«Ei, milord. Ma palun veel. Ja ma ütlen teile: ühest veetilgast piisab, et panna täis karikat üle voolama. Kerge eksimus võib tõmmata karistuse inimese peale, kes seni on pääsenud vaatamata nii paljudele kuritegudele.»

«Härra Felton,» ütles Buckingham, «lahkuge siit ja laske ennast silmapilk vahistada.»

«Te kuulate mind lõpuni, milord. Te võrgutasite selle noore tütarlapse, te solvasite ja teotasite teda. Tehke heaks oma süü ja laske ta vabaks. Muud ma teilt ei nõua.»

«Teie ei nõua?» küsis Buckingham, vaadates hämmastunult Feltonit ja rõhutades iga silpi öeldud kolmest sõnast.

599

«Milord,» jätkas Felton, kõnelemise ajal üha enam erutudes, «hoidke ennast! Kogu Inglismaa on väsinud teie kuritegudest. Milord, te olete kuritarvitanud kuningavõimu, te olete selle peaaegu usurpeerinud. Milord, inimesed ja jumal vaatavad õudusega teie peale. Jumal nuhtleb teid hiljem, mina karistan teid nüüd.»

«Noh, see on juba liig!» hüüdis Buckingham, astudes sammu ukse poole.

Felton tõkestas tal tee.

«Ma palun teid alandlikult, kirjutage alla leedi Winteri vabastamiskäsule. Mõelge sellele, et röövisite sellelt naiselt au.»

«Lahkuge, mu härra,» ütles Buckingham, «või ma kutsun inimesed ja lasen teid raudu panna.»

«Ei, te ei kutsu,» ütles Felton, sööstes hertsogi ja hõbeinkrustatsiooniga lauakese vahele, millel seisis kelluke. «Te olete jumala kätes, milord.»

«Kuradi kätes, tahtsite ütelda,» hüüdis Buckingham häält kõrgendades, et tähelepanu äratada, otseselt siiski kedagi kutsumata.

«Kirjutage alla leedi Winteri vabastamisele, milord,» ütles Felton, sirutades hertsogi poole mingi paberi.

«Ah, või vägivallaga! Te teete minu arvel nalja! Hallo, Patrick!»

«Kirjutage alla, milord.»

«Ei iialgi!»

«Ei iialgi?»

«Appi!» hüüdis hertsog mõõga juurde hüpates.

Kuid Felton ei andnud talle aega seda tupest tõmmata. Ta põues lebas lahtiselt nuga, millega oli ennast haavanud mileedi. Ühe hüppega oli ta hertsogi juures.

Sel hetkel astus tuppa Patrick, hüüdes:

«Milord, kiri Prantsusmaalt!»

«Prantsusmaalt!» hüüdis Buckingham. Küsimus, kellelt on kiri, sundis unustama kõik muu.

Felton kasutas seda hetke ja lõi noatera kuni peani hertsogi rinda.

«Ah, reetur, sa tapsid mu!» karjatas Buckingham.

«Mõrtsukas! appi!» möirgas Patrick.

Felton vaatas ringi, ja nähes ust valveta, sööstis kõrvaltuppa, kus, nagu öeldud, ootasid saadikud La Rochelle'ist,

600

tormas sealt joostes läbi ja sööstis trepile. Kuid trepi esimesel astmel kohtas ta lord Winterit, kes nähes teda kahvatuna, segasena, veriste käte ja näoga, haaras tal kõrist, hüüdes:

«Seda ma arvasin, taipasin ainult minuti võrra liiga hilja. Oo, ma õnnetu, õnnetu!»

Felton ei osutanud mingit vastupanu. Lord Winter andis Feltoni vahtide kätte, kes ta kuni edasiste korraldusteni viisid väikesele merepoolsele terrassile, ja sööstis ise Buckinghami kabinetti.

Hertsogi karjatuse ja Patricki appihüüde peale tormas kabinetti mees, keda Felton oli kohanud vestibüülis.

Ta leidis hertsogi diivanilt, krampi kiskunud käega haava kokku surumas.

«La Porte, kas sa tuled tema juurest?» küsis hertsog hääbuva häälega.

«Jah, Monseigneur,» vastas kuninganna Anna ustav vedikukandja, «aga nähtavasti liiga hilja.»

«Tasem, La Porte, teid võidakse kuulda! Patrick, ärge laske kedagi tuppa. Oo, ma ei saagi teada, mis sõnumeid ta mulle saadab! Mu jumal, ma suren!»

Ja hertsog kaotas teadvuse.

Vahepeal olid tuppa tunginud lord Winter, saadikud, ekspeditsiooniüksuste juhid ja Buckinghami lossi ohvitserid. Kõikjal kõlas kaebehääli. Uudis, mis täitis lossi meeleheite ja ohetega, jõudis varsti välja lossi piiridest ja levis linnas.

Kahuripauk teatas, et on juhtunud midagi ootamatut.

Lord Winter kitkus oma juukseid, hüüdes:

«Jääda hiljaks ainult üks minut! Ainult üks minut! Mu jumal, mu jumal, missugune õnnetus!»

Kell seitse hommikul tuldi talle teatama, et lossi ühe akna küljes ripub nöörredel. Ta tormas kohe mileedi tuppa ja leidis, et see oli tühi, aken avatud, trellid läbi viilitud. Siis meenus talle suuline hoiatus, mille saatis d'Artagnan oma käskjala kaudu. Tal hakkas hirm hertsogi pärast, ta tormas talli ja ootamata hobuse saduldamist hüppas ta esimesele ettejuhtuvale hobusele ning kihutas tuhatnelja lossi poole. Õues hüppas ta hobuselt, jooksis trepist üles ja, nagu juba märkisime, kohtas trepi kõige ülemisel astmel Feltonit.

601

Hertsog ei olnud siiski veel surnud: ta tuli meelemärkusele ja avas silmad. Lootus asus kõigi südametesse.

«Mu härrad, jätke mind üksi Patricki ja La Porte'iga,» ütles ta.

«Ah, see olete teie, Winter! Te saatsite täna hommikul minu juurde ühe veidra hullu. Vaadake, mis ta minuga tegi.»

«Oh, milord,» hüüdis parun, «kahetsen seda igavesti.»

«Ja teed valesti, mu kallis Winter,» vastas Buckingham, sirutades talle käe, «ma ei tea ühtegi inimest, kes vääriks seda, et teine inimene teda eluaeg kahetseks. Aga palun sind, jäta meid üksi.»

Parun lahkus nuuksudes.

Kabinetti jäid ainult haavatud hertsog, La Porte ja Patrick. Otsiti arsti, aga ei leitud.

«Te jääte ellu, milord,» kordas kuninganna Anna ustav teener, põlvili hertsogi diivani ees.

«Mida ta kirjutab?» küsis Buckingham nõrga häälega. Ta nõretas verest ja pidi. selleks, et kõnelda oma armastatust, kannatama kohutavaid valusid. «Loe ta kiri ette.»

«Oo, milord!» karjatas La Porte.

«Täida käsku, La Porte! Kas sa ei näe, et mul poi aega kaotada.»

La Porte murdis pitseri lahti ja asetas pärgamendi hertsogi silmade ette. Kuid Buckingham püüdis asjatult tähti eraldada.

«Loe ometi,» ütles ta, «ma ei näe enam. Loe, võib-oll ma ka ei kuule varsti enam ja ma suren, ilma et teaksin mis ta mulle kirjutab.»

La 'Porte kuuletus ja luges:

«Milord!

Palun Teid tungivalt selle nimel, mis ma olen kannatanud Teie eest ja Teie pärast sestsaadik kui Teid tunnen, kui Teile on kallis minu hingerahu, jätke need suurejoonelised ettevalmistused, mida teete Prantsusmaa vastu, ja lõpetage sõda, mille põhjusena avalikult nimetatakse küll usku, salaja aga Teie armastust minu

602

vastu. Sõda võib kaasa tuua mitte ainult suuri kannatusi Prantsusmaale ja Inglismaale, vaid ka õnnetust Teile, milord, mis teeks mind lohutamatuks.

Hoidke oma elu, mida ähvardab hädaoht ja mis saab mulle kalliks sellest hetkest, kui ma ei pea Teis enam nägema oma vaenlast.

Teie kiindunud

Anna.»

Buckingham pingutas kogu hääbuvat jõudu, et kuulata kirja. Kui kiri oli lõppenud, küsis ta otsekui kibeda pettumusega: . «Kas teil ei ole suusõnal midagi muud lisada?» «Siiski, Monseigneur. Kuninganna palus teile öelda, et oleksite valvel, sest talle teatati, et teid tahetakse tappa.»

«Kas see on kõik? Kõik?» küsis Buckingham kärsitult. «Ta palus mind Teile veel öelda, et armastab teid alati.»

«Ah, jumal tänatud! Minu surm ei ole temale siis võõra inimese surm.»

La Porte'il purskusid silmist pisarad.

«Patrick, tooge mulle kastikene, kus ma hoidsin tee-mantripatseid,» ütles hertsog.

Patrick tõi soovitud kastikese, mida La Porte oli näinud kuninganna käes.

«Ja nüüd valge atlasest kotike, millele on pärlitega tikitud tema monogramm.»

Patrick tõi ka selle.

«La Porte, see hõbedast kastike ja kaks kirja on ainsad asjad, mis ta mulle on andnud oma tunnete tõenduseks. Andke need Tema Majesteedile tagasi. Ja viimseks mälestuseks minust,» ta otsis silmadega mõnda väärisasja, «lisage sinna ...»

Ta otsis ikka veel. Kuid surmavarjudest tuhmunud pilk märkas ainult Feltoni käest mahakukkunud nuga, mille teral veel auras soe, punane veri. «... lisage sinna see nuga,» ütles hertsog, surudes La Porte'i kätt.

Ta jõudis veel kastikese põhja asetada monogrammiga koti ja laskis sinna kukkuda noa, andes La Porte'ile märku, et ei suuda enam kõnelda. Siis libises

603

ta viimses surmaeelses krambis, mille vastu ta ei suutnud enam võidelda, diivanilt põrandale. Patrick karjatas meeleheites.

Buckingham tahtis veel viimast korda naeratada, kuid surm peatas ta mõtte ja see jäi hõljuma ta laubale nagu viimne armastussuudlus.

Sel hetkel saabus hertsogi ülijahmunud arst. Ta oli olnud juba admiralilaeval, kuhu talle järele mindi.

Arst tuli hertsogi juurde, võttis ta käe, hoidis seda hetke ja laskis selle siis langeda.

«Kõik on asjatu,» ütles ta, «hertsog on surnud.»
«Surnud, surnud!» karjatas Patrick.
Karjatuse peale tormasid kõik tuppa, kõikjal hädal-dati, ja valitses üldine nõutus.
Niipea, kui lord Winter nägi, et hertsog on hinge heitnud, jooksis ta Feltoni juurde, keda sõdurid endiselt lossi terrassil valvasid.
«Nurjatu!» hüüdis ta noormehele, kes Buckinghami surma silmapilgust peale oli tagasi saanud oma rahu ja külmaverelisuse. «Nurjatu, mis oled sa teinud?»
«Ma maksin enda eest kätte.»
«Enda eest! Ütle parem, et olid selle neetud naise tööriistaks. Aga ma vannun sulle, et see oli tema viimseks kuriteoks,» ütles parun.
«Ma ei mõista, mida te tahtsite ütelda,» vastas Felton rahulikult, «ja ma ei tea, kellest te räägite, milord. Tapsin Buckinghami selle eest, et ta kaks korda vastas eitavalt teie ettepanekule mulle kapteni aukraadi anda. Karistasin teda ebaõigluse eest, see on kõik.»
Hämmastunud lord Winter vahtis sõdureid, kes Feltonit sidusid, ega teadnud, mida mõelda niisugusest tundetusest.
Feltoni selget laupa tumestas üksainus murepilv. Igas kahinas, mida ta kuulis, arvas see naiivne puritaan ära tundvat mileedi samme ja häält. Ta arvas, et mileedi viskub ennast süüdistades tema käte vahele ja hukkub koos temaga.
Äkki ta võpatas, tema silmad kiindusid täpikesse merel, mis siit rõdult oli täies ulatuses näha. Tema meremehe kotkapilk tabas seal, kus mõni teine oleks
604
arvanud nägevat lainetel liikuvat kajakat, Prantsusmaa poole suunduva kuunari purje.
Ta kahvatas, asetas käe oma murtud südamele ja mõistis, et ta on reedetud.
«Milord, palun täitke minu viimne palve,» palus ta parunit.
«Nimelt?» küsis see.
«Ütelge, kuipalju on kell.»
Parun tõmbas kella välja ja ütles:
«Kümne minuti pärast üheksa.»
Mileedi sõitis ära poolteist tundi varem. Niipea kui ta oli kuulnud kahuripauku, mis teatas saatuslikust sündmusest, käskis ta hiivata ankru.
Sinise taeva all, kaugel kaldast ujus purjekas.
«Jumala tahtmine sündigu,» ütles Felton fanaatiku alistuvusega, suutmata siiski silmi ära kiskuda laevalt, mille pardal ta arvas nägevat selle valget varju, kellele ta ohverdas oma elu.
Lord Winter jälgis ta pilgu suunda, nägi ta kannatusi ning talle sai kõik selgeks.
«Esialgu kannad karistust sina üksi, sa nurjatu,» ütles ta Feltonile, kes laskis end ära viia, silmad veel ikka merele suunatud. «Aga ma vannun oma armastatud venna mälestuse juures, et ka sinu kaassüüdlane ei pääse.»
Felton langetas sõnalausumata pea. Lord Winter läks kiiresti trepist alla ja suundus sadamasse.

XXX PRANTSUSMAAL.

Kuuldes Buckinghami surmast, oli Inglismaa kuninga Charles I esimeseks mureks, et see hirmus uudis ei rööviks rošelllaste julgust. Richelieu oma memuaarides kirjutab, et kuningas püüdis seda nende eest võimalikult kaua varjata. Selleks laskis ta sulgeda kõik

kuningriigi sadamad ja valvas hoolega, et enne ei sõidaks välja ükski laev, kui on lahkunud Buckinghami poolt relvastatud

605

armee. Pärast Buckinghami surma võttis kuningas asja juhtimise enda kätte.

Väljasõidu keeld oli nii karm, et Inglismaale olid sunnitud jääma nii Taani saadikud, kes olid juba jumalaga jätnud, kui ka Hollandi saadik, kes pidi Vlissin-geni sadamasse viima india laevad, mis Charles I andis Ühendatud Madalmaadele tagasi.

Kuna ta aga märkas anda korralduse alles viis tundi pärast õnnetut sündmust, see tähendab kell kaks, olid kaks laeva Inglismaalt juba lahkunud. Ühe pardal, nagu me juba teame, oli mileedi, kes aimas, mis on sündinud, ja veendus selles täiesti, nähes admiralilaeva masti tõusvat musta lippu.

Kes oli teise laeva pardal ja kuidas see lahkus — sellest kõneleme aga hiljem.

Vahepeal ei juhtunud laagris La Rochelle'i all midagi uut. Ainult kuningas, kes tundis igavust nagu alati ja laagris võib-olla veelgi enam kui mujal, otsustas'sõita inkognito Saint-Germaini pühitsema Saint-Louis' päeva ja ta palus kardinali moodustada enda jaoks ainult kahekümnest musketärist . koosnev saatjaskond. Kardinal nakatus mõnikord kuninga igavusest ja ta andis rõõmuga puhkuse oma kuninglikule abilisele, kes lubas 15. septembriks tagasi olla.

Härra de Tréville, kellele Tema Eminents sellest teatas, pakkis oma asjad. Kuna ta teadis oma sõprade palavat soovi ja isegi tungivat vajadust pääseda Pariisi (kuigi selle põhjus jäi tema eest varjatuks), siis oli endastmõistetav, et ta määras nad saatjaskonna hulka.

Neli sõpra kuulsid uudist veerand tundi hiljem, sest nad olid esimesed, kellele härra de Tréville sellest kõneles. Nüüd alles mõistis d'Artagnan õigesti hinnata kardinali lahkust, kes oli ta teinud musketäriks. Kui seda poleks juhtunud, oleks ta pidanud jääma laagrisse, tema sõbrad aga oleksid kolmekesi lahkunud.

Pole vaja nimetadagi, et noorukite kärsitus Pariisi pääseda oli tingitud hirmust proua Bonacieux' pärast, kes oli Béthune'i kloostri, katuse all koos oma surmavaenlase mileediga.. Seepärast, nagu me juba märkisime, oli Aramis kohe kirjutanud Tours'i pesuõmblejale

506

Marie Michonile, kellel olid nii kõrged tuttavad, et ta paluks kuningannalt proua Bonacieux'le luba kloostrist lahkuda ja asuda kas Lotringisse või Belgiasse. Vastus ei lasknud ennast oodata. Kaheksa-kümne päeva pärast sai Aramis järgmise kirja:

«Mu armas nõbu!

Siin on luba meie väikese teenijanna lahkumiseks Bethune'i kloostrist, mille õhku Teie peate temale kahjulikuks. Mu õde täitis selle palve meelsasti, sest talle meeldib väga see tütarlaps ja ta loodab talle ka edaspidi kasulik olla.

Suudlen Teid

Marie Michon.»

Kirjale oli lisatud järgmine dokument:

«Bethune'i kloostri abtissi palutakse selle kirja tooja hoolde anda noviits, kes astus kloostrisse minu soovitusega ja on minu kaitse all.

Louvre'is 10. augustil 1628.

Anna.»

Võib arvata, kuidas lõbustas noormehi Aramise sugulus pesuõmblejaga, kes nimetas kuningannat oma õeks. Kui Aramis oli kaks-koim korda kuni silmavalgeteni punastanud Porthose jämedavõitu naljade peale, palus ta sõpru sellel teemal enam mitte peatuda ja ähvardas, et kui sellest veel sõnagi lausutakse, keeldub ta kasutamast taoliste asjade puhul oma nõbu vahetalitajana.

Niisiis ei rääkinud meie neli musketäri Marie Michonist, seda enam, et nad olid saavutanud loa proua Bonacieux' äratoomiseks Bethune'i karmeliitide kloostrist. Tõsi küll, loast oli vähe kasu seni, kuni nad viibisid laagris La Rochelle'i all, seega Prantsusmaa teises otsas. D'Artagnan kavatses juba paluda härra de Tre-ville'ilt puhkust ja talle avameelselt jutustada, miks ta lahkumine on vajalik,, kui temale ja ta kolmele sõbrale teatati kuninga sõidust Pariisi kahekümnest musketärist koosneva saatjaskonnaga, mille hulka kuulusid ka nemad.

Musketäride rõõmul polnud piiri. Nad saatsid teenrid asjadega ees ja sõitsid ise välja hommikul.

607

Kardinal saatis Tema Majesteeti Surgere'ist Mauzeni, kus kuningas ja tema minister lahkusid vastastikuste sügavate sõprusavalduste saatel.

Kuningas, kes armastas meelelahutust, ruttas väga, sest ta tahtis kahekümne kolmandaks Pariisi jõuda. Siiski peatus ta aeg-ajalt, et vaadata röövlinnujahti. Huvi selle ajaviite vastu oli ta kunagi omandanud de Luynes'ilt ja ta armastas seda veel praegugi. Tema kahekümnest musketärist pakkus see lõbu kuueteistkümnele, ülejäänud neli aga vandusid tulist kurja. DArtagnanil kumisesid kogu aeg kõrvad, mida Porthos seletas järgmiselt:

«Üks kõrgestisündinud daam ütles, et see tähendavat seda, et teid kusagil taga räägitakse.»

Kahekümne kolmanda ööl jõudis kuningas oma saatjatega lõpuks Pariisi. Ta tänas härra de Treville’i ja lubas anda meestele nelja päeva kaupa puhkust tingimusel, et keegi neist õnnelikest ei näitaks ennast avalikus kohas; vastasel korral ootab neid Bastille.

_Nagu võib arvata, said esimestena puhkuse meie neli sõpra. Veelgi enam, Athosel õnnestus saavutada härra de Treville'i nõusolek kuuepäevaseks puhkuseks, millele lisandusid veel kaks ööd, sest nad lahkusid kahekümne neljandal kell viis õhtul, härra de Treville aga oli küllalt lahke, et dateerida puhkuse algus kahekümne viiendast kuupäevast.

«Jumala eest,» ütles d’Artagnan, kes teatavasti kunagi milleski ei kahelnud, «mulle näib, et teeme tühisest asjast suure numbri. Kahe päevaga olen Bethune'is, kui ajan surnuks paar-kolm hobust (ja seda ma võin, raha mul on). Seal annan kuninganna kirja abtissile, võtan kaasa oma kalli aarde ja viin ta mitte Lotringisse ega Belgiasse, vaid Pariisi. Pariisis on parem teda varjata, vähemalt seni, kuni kardinal on La Rochelle'i all. Kui sõjakäik on lõppenud, siis saavutame kuningannalt — tema nõbu eestkostmisel ja selle eest, mis tema enese heaks oleme teinud — kõik, mis tahame. Jääge ometi siia ja ärge väsitage ennast asjatult. Niisuguse lihtsa ettevõtte jaoks piisab minust ja Planchefst.»

Selle peale vastas Athos rahulikult:

«Ka meil on raha. Mina pole veel maha joonud kõike,

608

mis sain teemandi müügist, Porthos ja Aramis pole kõike ära söönud. Niisiis võime niisama hästi surnuks ajada neli hobust kui ühe.» Siis lisas ta nii süngelt, et seegajas

noormehele külmajudinad peale: «D’Artagnan, mõelge sellele, et Bethune'i määras kardinal kohtumise naisega, kes külvab õnnetust kõikjale, kuhu läheb. Kui teil oleks tegemist nelja mehega, ma laseksin teil minna üksi, d'Artagnan. Teil on aga tegemist selle naisega, seepärast mingem neljakesi. Ja annaks jumal, et piisaks meist ja meie neljast teenrist.»

«Te hirmutate mind, Athos,» hüüdis d'Artagnan. «Mida te siis kardate?»

«Kõike!» vastas Athos.

D’Artagnan silmitses oma kaaslasi. Kõigi nägudel peegeldus samasugune sügav rahutus nagu Athose näolgi. Hobuseid kiirustades ning vaikides jätkati teekonda.

Kahekümne viienda kuupäeva õhtul, kui sobrad saabusid Arrasi ja kui d’Artagnan ronis hobuselt, et juua klaas veini «Kuldse Äkke» võõrastemajas, väljus üks ratsanik postijaamast, kus ta oli vahetanud hobust, ning suundus puhanud hobusel galopis Pariisi poole. Sel hetkel, kui ratsanik väljus väravast, kergitas tuulehoog tema mantli hõlma, mida ta kandis vaatamata augustikuule, ja pidi lendu viima kübara, millest ratsanik sai viimasel hetkel kinni haarata ja mille ta vajutas sügavale silmadele.

D’Artagnan, kes meest tähelepanelikult vaatles, läks näost valgeks ja pillas klaasi maha.

«Mis on, härra?» küsis Planchet. «Halloo, härrad, tulge appi, mu isandal hakkas halb!»

Kolm sõpra jooksid kohale, kuid leidsid, et d’Artagnan ei mõtlegi kokku variseda, vaid sööstab oma hobuse juurde. Nad said ta ukselävel kätte.

«Kuhu sa tormad, kurat võtku?» hüüdis Athos.

«See on tema,» karjus vihast kahvatu d’Artagnan, kelle laubal pärlendas higi. «See on tema! Laske, ma püüan ta kinni.»

«Kes «tema»?» küsis Athos.

«Tema, see mees!»

«Missugune mees?»

609

«See neetud mees, minu kuri ingel, keda kohtan alati, kui mind ähvardab mingi oht: tema saatis seda hirmsat naist, kui kohtasin teda esimest korda; teda ma otsisin, kui tekkis kokkupõrge Athosega; teda nägin selle päeva hommikul, kui rööviti proua Bonacieux. Nägin, see on tema. Tundsin ta ära, kui tuul kergitas ta mantli hõlma.»

«Kurat võtku,» lausus Athos mõtlikult.

«Sadulasse, mu härrad, sadulasse! Järele talle! Me saame ta kätte.»

«Mu kallis,» lausus Athos, «mõelge sellele, et ta sõidab vastassuunas meie sihile. Pealegi on tal puhanud hobune, meie omad aga on väsinud. Järelikult ajame oma hobused surnuks, ilma et meil oleks isegi lootust talle järele jõuda. Jätkem see mees, d’Artagnan, ja päästkem naine.»

«Hei, härra!» hüüdis tallipoiss, joostes tundmatule järele. «Hei, härra! Teie kübarast kukkus paber välja. Hei, härra, hei!»

«Mu sõber,» peatas teda d'Artagnan, «kas sa tahad pool pistooli selle paberi eest?»

«Heameelega, härra. Siin ta on.»

Tallipoiss läks tagasi võõrastemaja hoovi, tundes rõõmu heast juhusest. D’Artagnan avas paberi.

«Noh?» küsisid tema ümber kogunenud sõbrad.

«Ainult üks sõna,» vastas d'Artagnan.

«Jah,» lausus Aramis, «aga see on mõne linna või küla nimi.»
«Armentieres,» luges Porthos, «ma ei tea niisugust kohta.»
«Selle linna või küla nimi on kirjutatud selle naise käega,» hüüdis Athos.
«Noh, hoidkem siis hoolega seda paberit,» lausus d’Artagnan, «võib-olla ei raisanud ma asjatult oma viimast pistooli. Sadulasse, mu sõbrad, sadulasse!»
Ja neli sõpra kihutasid galopis Bethune'i viivale teele.
610

XXXI BÉTHUNET KARMELIITIDE KLOOSTER.

Suurte kurjategijate elu iseloomustab omamoodi ettemääratus, mis aitab neil ületada kõiki takistusi ja päästab neid kõikidest ohtudest kuni hetkeni, mille tüdinud saatus on määranud nende vääritu õnne kariks.
Nii oli see ka mileediga: ta lipsas läbi mõlema maa ristlejate vahelt ja jõudis ilma ühegi vahejuhtumita Boulogne'i.
Randudes Portsmouthis oli mileedi inglanna, keda prantslaste tagakiusamine sundis lahkuma La Rochelle'ist; randudes Boulogne'is pärast kahepäevast ülesõitu, esines ta prantslannana, keda Prantsusmaad vihkavad inglased tüütasid Portsmouthis.
Mileedil oli lisaks veel väga tõhus reisipass: ta ilu, esinduslik välimus ja suuremeelsus, millega ta jagas pistoole. Vabastatuna tavalistest formaalsustest vana sadamakomandandi lahke naeratuse ja aupaklikkuse tõttu, kes ta kätt suudles, peatus ta Boulogne'is vaid nii kaua, kui oli vaja järgmise kirja posti panemiseks:
«Tema Eminents Monseigneur kardinal de Richelieu'le laagris La Rochelle'i all.
Monseigneur, Teie Eminents võib rahustuda: Tema Hiilgus Buckinghami hertsog ei sõida Prantsusmaale. Boulogne, 25. õhtul.
Mileedi XXX.
P. S. Teie Eminentsi soovide kohaselt lähen ma Bét-hune'i karmeliitide kloostrisse, kus jään ootama Teie korraldusi.>
Samal õhtul asus mileedi tõepoolest teele, öö tabas teda teel. Ta peatus ja ööbis võõrastemajas. Järgmisel päeval kell 5 hommikul lahkus ta ja jõudis kolme tunni pärast Béthune'i.
Ta laskis enesele teed juhatada karmeliitide kloostrisse ja läks kohe sinna.
Abtiss võttis ta vastu. Mileedi näitas talle kardinali
611
korraldust ja abtissi käsul anti talle tuba ning serveeriti eine.
Kõik möödunu oli juba kadunud selle naise silmist ja pilku tulevikku suunates nägi ta ainult suurt rikkust, mille saab kardinalilt, keda tal oli õnnestunud nii hästi teenida, ilma et viimase nimi oleks olnud vähimalgi määral segatud sellesse verisesse afääri. Temas mässasid üha uued kired, muutes ta elu kõrgel taevas rändavate pilvede sarnaseks, mis peegeldavad kord taevasina, kord tuld, siis jälle tormi läbipaistmatut pimedust ja mis jätavad maale ainult laastamise ja surma jälgi.
Pärast einet tuli abtiss teda külastama: kloostrielu pakub vähe vaheldust ja hea abtiss soovis kiiresti tutvuda oma uue külalisega.
Mileedi tahtis abtissile meeldida — see oli kerge ülesanne temasugusele abtissist igas suhtes üle olevale naisele. Ta püüdis olla armastusväärne — ta oli veetlev ning võlus head kloostriülemat mitmekülgse vestlusega ja kogu oma isikus peituva graatsiaga.

Aadlisoost abtiss armastas üle kõige lugusid õukonnast, mis nii harva jõuavad kuningriigi ääremaadesse ja mis nii vaevarikkalt tungivad läbi kloostrite müüride, mille lävel heidab hinge kogu maine kära. Mileedi omakorda oli hästi kursis kõikide aristokraatlike intriigidega, mille keskel ta oli viis või kuus aastat pidevalt elanud. Nii asus ta jutustama heale abtissile prantsuse õukonna kergemeelsetest kommetest, kuninga liialdatud vagadusest ja tutvustas talle suurnike ning õukonnadaa-mide skandaalseid seiklusi, keda abtiss nime järgi suurepäraselt tundis, ning puudutas kergelt kuninganna ja Buckinghami vahelist armastust. Ta kõneles palju, et ka tema kaasvestleja midagi ütleks.

Kuid abtiss ainult kuulas ja naeratas, lausumata sõnagi. Nähes aga, et seda liiki lood teda väga huvitavad, jätkas mileedi. Ta juhtis ainult jutu kardinalile.

Nüüd aga oli ta suures kimbatuses: ta ei teadnud, kas abtiss oli rojalist või kardinali pooldaja, ning oli ettevaatlik. Kuid abtiss omalt poolt oli veelgi ettevaatlikum: ta piirdus vaid sügavate noogutustega iga kord, kui reisija nimetas Tema Eminentsi nime.

612

Mileedil tekkis mulje, et elu kloostris kujuneb kindlasti väga igavaks. Seepärast otsustas ta veidi riskida, et saada olukorrast selgemat pilti. Soovides näha, kui kaugele ulatub hea abtissi tagasihoidlikkus, asus ta algul varjatult, hiljem aga otseselt — arvustama kardinali, jutustades ministri armusuhetest proua d'Aiguilloni, Marion de Lorme'i ja teiste kurtisaanidega.

Abtiss kuulas tähelepanelikumalt, elavnes vähehaaval ja naeratas.

«See on hea,» mõtles mileedi, «talle meeldib mu jutt. Kui ta ongi kardinali pooldaja, siis pole ta vähemalt fanaatik.»

Edasi jutustas mileedi, kuidas kardinal kiusab taga oma vaenlasi. Abtiss lõi ainult risti ette, ilma et ta oleks asja heaks kiitnud või hukka mõistnud.

See kinnitas mileedi arvamust, et nunn oli pigem rojalist kui kardinali pooldaja.

Mileedi jätkas oma jutustust ikka süngemates värvides.

«Ma tean väga vähe neist asjadest,» ütles lõpuks abtiss, «kuid nii kaugel kui me ka ei ole õukonnast ja eemal maailma asjadest, on meil siiski väga kurbi näiteid selle kohta, mida te jutustasite — üks meie elanik on palju kannatanud härra kardinali kättemaksu ja tagakiusamise all.»

«Üks teie elanik?» küsis mileedi. «Oh, mu jumal, vaene naine, ma tunnen talle kaasa.»

«Teil on õigus, talle on vaja kaasa tunda: vangla ähvardused, halb kohtlemine — kõike on ta pidanud üle elama. Kuid kõigest hoolimata olid härra kardinalil võib-olla kaalukad põhjused taoliseks käitumiseks,» jätkas abtiss. «Kuigi ta näeb välja nagu ingel, ei tule inimeste üle otsustada nende välimuse järgi.»

«Asi läheb toredasti,» mõtles mileedi endamisi, «kes teab, vast avastan siin veel midagi. Mul veab!»

Ja ta püüdis manada oma näole sügavalt siira ilme.

«Paraku tean ma seda,» ütles mileedi. «Räägitakse, et ei tohi uskuda välimust, kuid mida siis uskuda, kui mitte looja kõige kaunimat tööd! Mina saan küll vist kogu elu petta, sest ma usaldaksin ennast alati inimese hooteks, kelle nägu sisendab mulle sümpaatiat.»

613

«Te kaldute siis arvama, et noor naine on süütu?» küsis abtiss.

«Härra kardinal ei jälita ainult kuritegusid,» vastas mileedi. «Teatud voorusi jälitab ta rangemalt kui teatud kuritegusid.»

«Lubage, proua, et väljendan oma üllatust,» ütles abtiss.

«Mille üle?» küsis mileedi naiivselt. «Selle üle, et te niiviisi räägite.» «Mis on selles üllatavat?» küsis mileedi naeratades. «Teie olete kardinali sõber, sest tema saatis teid sria, ja siiski ...»

«Ja siiski räägin ma temast halba,» jätkas mileedi abtissi mõtet lõpetades.

«Vähemalt ei räägi te temast head.»

«Seepärast, et ma ei ole tema sõber, vaid tema ohver,» ütles mileedi ohates.

«Kuid see kiri, millega ta teid mulle soovitab? ...»

«. .. on mulle käsuks olla siin nagu vangis, kuni ta käsib mõnel oma käsilasel mind vabastada.»

«Miks te ei põgenenud?»

«Kuhu peaksin minema? Kas usute, et on olemas maa peal kohta, kuhu ei ulatuks kardinali käsi, kui ta vaid vaevub seda välja sirutama! Kui ma oleksin mees, oleks see häda korral ehk võimalik. Aga naine — mida võib teha üks naine? Teie noor elanik, kes siin on, kas tema on katsunud põgeneda?»

«Ei, see on tõsi, kuid see on teine asi. Usun, teda hoiab Prantsusmaal mingi armastus.»

«Kui ta armastab, siis ei ole ta veel päris õnnetu,» ütles mileedi ohates.

«Nii näen ma siis veel üht õnnetut tagakiusatut,» ütles abtiss, vaadates mileedit kasvava huviga.

«Paraku, jah!» ütles mileedi.

Abtiss vaatas mileedit hetke murelikult, nagu oleks tal tekkinud uus mõte.

«Ega te ei ole meie püha usu vaenlane?» küsis ta kõheldes.

«Mina!» hüüdis mileedi. «Mina, ja protestant! Oh ei! Jumal, kes meid kuuleb, olgu tunnistajaks, et ma olen innukas katoliiklane.»

614

«Sel juhul võite te olla rahulik, proua,» ütles abtiss naeratades, «maja, kus viibite, ei saa teile liiga karmiks vanglaks ja me teeme kõik, et see vangistus muutuks meeldivaks. Veel enam, te leiate siit noore naise, keda kiusatakse taga kahtlemata mõne õukonna intriigi pärast. Ta on kena ja meeldiv.»

«Kuidas on ta nimi?»

«Teda soovitati mulle kellegi väga kõrgelseisva isiku poolt Ketty nime all. Ma ei ole püüdnud teada saada tema teist nime.»

«Ketty!» hüüatas mileedi. «Kuidas? Kas te olete kindel? ...»

«Et teda niiviisi hüütakse? Jah, proua, kas te ehk tunnete teda?»

Mileedi naeratas endamisi mõtte juures, et see noor naine võiks olla ta endine toatüdruk. Mälestusega noorest neiust oli seotud mälestus vihast ja kättemaksuiha moonutas mileedi näojooni. Kuid peaaegu otsekohe omandasid need jälle rahuliku ja heatahtliku ilme, mille see saja näoga naine oli hetkeks kaotanud.

«Ja millal võiksin ma näha seda noort daami, kelle vastu ma tunnen juba nii suurt sümpaatiat?» küsis mileedi.

«Juba täna õhtul või isegi päeva jooksul,» ütles abtiss. «Kuid te olete neli päeva teel olnud, nagu te mulle ise jutustasite. Täna hommikul tõusite kell viis, te vajate kindlasti rahu. Heitke pikali ja magage, lõunaks me äratame teid.»

Kuigi mileedi oleks väga hästi võinud loobuda unest, sest uus seiklus erutas ta intrügideahnet südant, nõustus ta siiski kloostriülemaga: viimase kaheteistkümne kuni

viieteistkümne päeva jooksul oli ta üle elanud niipalju mitmesuguseid erutushetki, et kuigi ta raudne keha võis veel väsimusele vastu panna, nõudis hing puhkust.

Nii lahkus ta abtissist ja heitis puhkama. Teda uinutasid õrnal! kättemaksumõtted, mis olid teda tahtmatult haaranud Ketty nime mainimisel. Talle meenus kardinali lubadus, mis pidi omama peaaegu piiramatu ulatusega kehtivuse, kui ta edukalt täidab oma ülesande. Tal oli see õnnestunud ja d'Artagnan oli tal nüüd peos!

615

Üksainus asi kohutas teda — mälestus oma mehest krahv de la Fere'ist, kes tema arvates oli surnud või vähemalt maalt välja saadetud, aga keda ta uuesti kohtas d'Artagnani parima sõbra Athosena.

Aga kui ta on d'Artagnani sõber, siis oli ta tema liitlaseks ka kõikides sepitsustes, mille abil kuninganna ajas nurja Tema Eminentsi kavatsused; kui ta on dAr-tagnani sõber, siis on ta kardinali vaenlane — kahtlemata õnnestuks tal püüda ka Athos kättemaksuvõrku, mille silmustes ta lootis kägistada d'Artagnani.

Kõik need lootused rõõmustasid mileedit ja nendest mõtetest suigutatuna uinus ta peagi.

Teda äratas voodi jalutsist kostev õrn hääl. Ta avas silmad ja nägi abtissi noore blondjuukselise ja õrna-jumelise naise saatel, kes vaatles teda heatahtliku uudishimuga.

Noore naise nägu oli talle täiesti võõras. Vahetades tavalisi tervitussõnu, uurisid mõlemad teineteist terava tähelepanuga. Mõlemad olid väga kaunid, kuid nende ilu oli erinevat laadi. Seejuures tegi mileedi naeratades kindlaks, et temal oli hoopis suursugusem ilme ja aristokraatlikuni hoiak. Tõsi küll, noor naine kandis noviitsiriietust, mis ei olnud just väga sobiv seda liiki võistluseks.

Abtiss tutvustas neid teineteisele. Kui see formaalsus oli täidetud, jättis ta mõlemad naised üksi, sest tema kohustused kutsusid teda kirikusse.

Nähes mileedit voodis, tahtis noviits järgneda kloostri-ülemale, kuid mileedi hoidis teda tagasi.

«Kuidas, proua,» ütles ta, «vaevalt nägin ma teid ja juba tahate te mind sundida oma seltskonnast loobuma. Pean tunnistama, et lootsin sellele vähemalt seniks, kui pean siin viibima.»

«Ei, proua,» vastas noviits, «ma kartsin ainult, et olin aja halvasti valinud — te puhkasite, olete väsinud.»

«Ja mis sellest!» lausus mileedi. «Mida võivad soovida magavad inimesed? Meeldivat ärkamist. Teie võimaldasite mulle niisuguse ärkamise. Lubage mul sellest täielikku mõnu tunda.»

616

Ja ta tõmbas noviitsi kättpidi voodi kõrval olevasse tugitooli.

Noviits istus ja rääkis:

«Mu jumal, kui õnnetu ma olen! Juba kuus kuud olen ma siin vähimagi meelelahutuseta. Nüüd saabute teie, teie siinviibimine oleks võinud mulle kujuneda meeldivaks seltsiks, ja just nüüd pean ma arvatavasti iga hetk kloostrist lahkuma.»

«Kuidas?» küsis mileedi. «Te lahkute'varsti?»

«Vähemalt loodan ma seda,» ütles noviits, tulvil rõõmu, mida ta ei püüdnudki varjata.

«Mulle tundub, et kuulsin, nagu oleksite kannatanud kardinali tagakiusamise all,» lausus mileedi, «see oleks veelgi süvendanud meie vastastikust sümpaatiat.»

«See on siis tõsi, mis ma kuulsin meie healt emalt. Nimelt et ka teie olevat selle kurja preestri ohver?»

617

«Tss!» ütles mileedi. «Isegi siin ei maksa rääkida temast niiviisi. Kõik minu õnnetused tulid sellest, et ma ütlesin peaaegu sedasama, mida teie praegu ütlesite, ühele naisele, kes minu arvates pidi olema mu sõbratar ja kes mu reetis. Kas ka teie olete reetmise ohver?»

«Ei,» vastas noviits, «vaid oma truuduse ohver. Olin truu ühele naisele, keda ma armastasin, kelle eest ma oleksin andnud oma elu, kelle eest ma olen valmis veelgi surema.»

«Ja kes jättis teid maha?»

«Ma olin küllalt ebaõiglane, et seda uskuda, kuid kahe või kolme päeva eest sain ma tõendi vastupidisest. Jumal olgu tänatud! Mul oleks väga raske olnud uskuda, et ta on mu unustanud. Kuid teie, proua,» jätkas noviits, «mulle näib, et teie olete vaba, ja kui te tahaksite põgeneda, oleneks see vaid teist.»

«Kuhu peaksin ma minema ilma sõpradeta, ilma rahata selles Prantsusmaa osas, mida ma ei tunne ja kus ma ei ole iialgi käinud? . ..»

«Oh,» hüüdis noviits, «sõpru leiate kõikjalt, kuhu ilmute. Te näite nii hea ja olete nii ilus.»

«Kuid ikkagi olen ma üksi ja tagakiusatud,» vastas mileedi, püüdes oma naeratusele anda ingellikku mahedust.

«Teate,» ütles noviits, «tuleb loota taeva peale. Alati on hetki, kus sooritatud heateod astuvad teie kaitseks välja jumala ees. Võib-olla on minuga kohtumine teile õnneks, sest nii tähtsusetu ja võimetu kui ma olengi, siiski leian siit välja pääsedes mõningaid võimsaid sõpru, kes on astunud välja minu kaitseks ja kes võivad seda teha ka teie heaks.»

«Oh, kui ma ütlesin, et ma olen üksi,» sõnas mileedi lootuses, et enesest kõneldes õhutab ta ka noviitsi rääkima, «siis ei tähenda see seda, et mul ei oleks kõrgel-seisvaid tuttavaid. Kuid need tuttavad värisevad ise kardinali ees — isegi kuninganna ei julge kedagi kaitsta hirmsa ministri ees. Mul on tõendeid, et hoolimata oma heast südamest on Tema Majesteet enam kui üks kord olnud sunnitud andma Tema Eminentsi viha meelevalda inimesi, kes olid temale teeneid osutanud.»

«Võib paista, proua, et kuninganna on need isikud

618

maha jätnud, kuid kinnitan teile: ei tohi uskuda näilisust. Mida enam neid taga kiusatakse, seda enam mõtleb ta nendele. Ja sageli just siis, kui nad mõtlevad kõige vähem temale, veenduvad nad, et neid on meeles peetud.»

«Jah, usun seda,» ütles mileedi. «Kuninganna on nii hea!»

«Oo, te tunnete siis teda, seda kaunist ja suursugust kuningannat, et te temast niiviisi räägite!» hüüdis noviits vaimustunult.

«See tähendab,» lausus mileedi, märgates, et ta on läinud liiga kaugele, «et mul ei ole au tunda teda isiklikult, kuid ma tunnen paljusid tema lähemaid sõpru: ma tunnen härra de PutangeM, ma tundsin Inglismaal härra Dujarfi, ma tunnen härra de Treville'i.»

«Härra de Treville'i!» hüüdis noviits. «Te tunnete härra de Treville'i?»

«Jah, muidugi, isegi väga hästi!»

«Kuninglike musketäride kaptenit?»

«Jah, kuninglike musketäride kaptenit.:»

«Oh, te näete veel,» hüüdis noviits, «et kohe saame . teiega lähedasteks tuttavateks, peaaegu sõpradeks. Kui te tunnete härra de Treville'i, siis olete te teda kindlasti külastanud?»

«Sageli,» vastas mileedi. Olles asunud sellele teele ja nähes, et vale õnnestus, tahtis ta viia asja lõpuni.

«Tema juures olete te kindlasti kohanud tema musketäre?»

«Kõiki neid, keda ta tavaliselt vastu võtab,» vastas mileedi, keda vestlus hakkas tõsiselt huvitama.

«Nimetage mulle mõned, keda te tunnete ja te näete, et need on minu sõbrad.»

«Noh,» ütles mileedi segaduses, «näiteks tunnen ma härra de Souvignyd, härra de Courtivroni, härra de Ferussaci.»

Noviits laskis tal rääkida. Nähes siis, et ta peatus, küsis ta:

«Kas te ei tunne Athose-nimelist aadlikku?»

Mileedi muutus näost niisama valgeks kui linad, millede vahel ta lamas. Vaatamata sellele et ta ennast alati hästi oskas valitseda, ei suutnud ta tagasi hoida karjatust,

619

haaras oma vestluskaaslase käe ja neelas teda silmadega.

«Mis on? Mis teiega juhtus? Oh, mu jumal, kas ma ütlesin midagi solvavat?» küsis vaene naine.

«Ei, aga see nimi hämmastas mind, sest ka mina tundsin seda aadlikku ja mind üllatas kohtumine inimesega, kes näib teda hästi tundvat.»

«Oo jaa, hästi, väga hästi! Ja mitte üksi teda, vaid ka ta sõpru, härrasid Porthost ja Aramist.»

«Tõesti? Ka mina tunnen neid!» hüüdis mileedi, tundes, kuidas tal südame alt külmaks muutub.

«Aga kui te neid tunnete, siis peate te ka teadma, et nad on head ja ausad kaaslased. Miks ei pöördu te nende poole, kui vajate abi?»

«Ma ei ole tegelikult ühegagi neist lähenialt seotud,» vastas mileedi kõheldes. «Ma tunnen neid ainult seepärast, et olen neist palju kuulnud ühelt nende sõbralt härra d'Artagnanilt.»

«Te tunnete härra d'Artagnani!» hüüdis omakorda noviits, haaras mileedi käe ja õgis teda silmadega.

Märgates siis mileedi kummalist pilku, jätkas ta:

«Andestage, proua, te tunnete teda. Missugused olid teie ja tema suhted?»

«Me olime sõbrad,» lausus mileedi segaduses.

«Te petate mind, proua,» ütles noviits, «te olite tema armuke!»

«Teie ise olite tema armuke, proua,» hüüdis mileedi omakorda.

«Mina!» kordas noviits.

«Jah, teie, ma tunnen teid nüüd, teie olete proua Bonacieux.»

Noor naine taganes üllatunult ja ehmunult.

«Ärge salake midagi! Vastake!» ütles mileedi.

«Noh olgu, nii see on, proua,» nõustus noviits. «Kas me oleme võistlejad?»

Mileedi näos lõi leegitsema niivõrd metsik viha, et igas teises olukorras oleks proua Bonacieux hirmunult põgenenud. Sel hetkel aga oli armukadedus ta täielikult haaranud.

«Proua, tunnistage üles,» jätkas proua Bonacieux

tema kohta uskumatu energiaga, «kas te olite või olete ta armuke?»

«Oh ei!» hüüdis mileedi häälega, mis ei jätnud kahtlust, et ta räägib tõtt, «ei iialgi, ei iialgi!»

«Ma usun teid,» ütles proua Bonacieux. «Aga miks te siis niiviisi karjatasite?»

«Kuidas, kas te ei saa siis aru?» lausus mileedi, kes oli juba üle saanud segadusest ja ennast täielikult kogunud.

«Kuidas võite te tahta, et ma aru saaksin? Ma ei tea midagi.»

«Kas te ei saa siis aru, et olles mu sõber, kinkis härra d’Artagnan mulle oma usalduse.»

«Kas tõesti?»

«Kas te ei saa siis aru, et ma tean kõik: teie röövimist väikesest majast Saint-Cloud's, tema ja ta sõprade meeleheidet, nende asjatuid otsinguid sellest hetkest peale! Ja kuidas ei peaks ma olema üllatunud, kui ma äkki midagi aimamata leian end silm silma vastas teiega, kellest me nii sageli koos rääkisime, keda ta armastab kogu hingest, keda ma hakkasin tema jutu järgi armastama enne, kui ma teid nägin. Oh, kallis Constance, ma leidsin teid ometi, ma näen teid lõppeks!»

Ja mileedi ulatas käed proua Bonacieux'le, kes tema sõnu uskudes nägi vaid siirast ja ustavat sõpra naises, keda ta hetke eest oli pidanud oma võistlejaks.

«Oo, andestage mulle! Andestage!» hüüdis ta mileedi õlale toetudes. «Ma armastan teda nii väga!»

Mõlemad naised kaisutasid hetkeks teineteist. Kui mileedi jõud oleks olnud võrdne ta vihkamisega, siis oleks proua Bonacieux väljunud ta kaisutusest kindlasti surnuna. Kuna aga mileedi ei suutnud teda lämmatada, naeratas ta ja ütles:

«Oo, kallis kaunitar, kallis väike naine! Kui õnnelik ma olen teid nähes! Laske ma vaatan teid!» Ja lausudes neid sõnu, neelas ta teda pilkudega. «Jaa, jaa, see olete kindlasti teie. Kõige selle järgi, mis ta mulle on jutustanud, tunnen ma teid nüüd ära, tunnen teid tõesti ära.»

Vaene noor naine ei võinud kujutledagi kohutavat julmust, mis peitus selle selge lauba ja nende säravate silmade taga, kus ta nägi vaid huvi ja kaastunnet.

621

«Järelikult teate te siis, mida olen pidanud kannatama,» ütles proua Bonacieux, «sest ta on teile jutustanud minu kannatustest. Kuid tema pärast kannatada — see on õnn!»

Mileedi kordas masinlikult:

«Jah, see on õnn!»

Ta mõtles millelegi muule.

«Nüüd jõuavad mu kannatused varsti lõpule,» lausus proua Bonacieux. «Homme, võib-olla juba täna õhtul näen ma teda jälle ja siis ei ole minevikku enam olemas.»

«Täna õhtul? Homme?» hüüdis mileedi, keda need sõnad äratasid mõtisklusest. «Mida te tahate sellega öelda? Kas te ootate temalt mõnda teadet?»

«Ma ootan teda ennast.»

«Teda ennast! D'Artagnan tuleb siia?»

«Tema ise.»

«See on ju võimatu! Ta on koos kardinaliga La Rochelle'i piiramas ja ei tule tagasi enne, kui linn on vallutatud.»

«Teie arvate nii, kuid kas on maailmas midagi võimatut ülla ja ausa aadliku d'Artagnani jaoks?»

«Oo, ma ei suuda teid uskuda!»

«Noh, lugege siis ometi!» ütles õnnetu noor naine rõõmu- ning uhkusejoovastuses ja ulatas mileedile kirja.

«Proua de Chevreuse’i käekiri,» sõnas endamisi mileedi. «Ah, ma olin kindel, et neil on selles liinis sidemeid.»

Ja ta luges ahnelt järgnevaid ridu:

«Kallis laps, olge valmis. Meie sõber külastab teid varsti. Ta tuleb selleks, et vabastada teid vanglast, kuhu pidite peituma oma julgeoleku huvides. Valmistuge lahkumiseks ja lootke ikka meie peale.

Nagu tavaliselt esines meie võluv gaskoonlane hiljuti jälle vaprana ja ustavana. Öelge talle, et kuskil ollakse temale väga tänulik hoiatuse eest, mille ta saatis.»

«Ja-jaa, kiri on selge,» ütles mileedi. «Kas te teate, missugusest hoiatusest on juttu?»

«Ei. Ma oletan ainult, et ta on hoiatanud kuningannat mõne uue kardinali mahhinatsiooni eest.»

622

«Jah, kahtlemata on see nii,» ütles mileedi, andes proua Bonacieux'le kirja tagasi ja langetas uuesti mõtlikult pea.

Sel hetkel kuuldus kabjaplaginat.

«Oh!» hüüdis proua Bonacieux akna juurde söötes, «äkki see ongi juba tema!»

Kivistudes üllatusest oli mileedi jäänud oma voodisse. Niipalju ootamatusi langes äkki tema peale, et ta esimest korda kaotas pea.

«Tema! Tema!» pomises mileedi. «Ja kui see on tema?»

Ja ta jäi voodisse, vaadates üksisilmi kaugusse.

«Kahju, see pole siiski tema,» ütles proua Bonacieux. «Seda meest ma ei tunne, aga ometi näib ta tulevat siia. Jah, ta aeglustab sammu, ta peatub ukse taga, kõlistab.»

Mileedi hüppas voodist välja.

«Kas te olete täiesti kindel, et see ei ole tema?» küsis ta.

«Jah, päris kindel!»

«Te nägite võib-olla halvasti?»

«Oh, kui ma näeksin vaid ta kübara sulge või mantli siilu, tunneksin ma ta kohe ära!»

Mileedi riietus vahepeal.

«Olgu! Te ütlesite, et see mees tuleb siia?»

«Jah, ta tuli sisse.»

«Ta tuli kas teie või minu juurde.»

«Oh, mu jumal, te olete nii erutatud!»

«Jah, tunnistan, et ma ei saa teie moodi usaldada, kardan kardinali poolt kõike.»

«Tasa! Tullakse!» ütles proua Bonacieux.

Tõepoolest avanes uks ja kloostriülem astus sisse.

«Kas teie tulite Boulogne'ist?» küsis ta mileedilt.

«Jah, mina,» vastas viimane, püüdes oma külma verd tagasi saada. «Kes küsib mind?»

«Üks mees, kes ei taha öelda oma nime, kuid kes tuleb kardinali poolt.»

«Ja kes tahab rääkida minuga?» küsis mileedi.

«Kes tahab rääkida daamiga, kes on saabunud Boulogne'ist.»

«Sel juhul palun laske tal sisse astuda, proua.» «Oh, mu jumal, mu jumal!» hüüdis proua Bonacieux, «kas ei too ta halbu uudiseid?»
623
«Ma kardan seda.»
«Ma jätan teid selle võõraga üksi, kuid kohe pärast tema lahkumist tulen ma tagasi, kui te lubate!»
«Muidugi, palun tulge.»
Kloostriülem ja proua Bonacieux väljusid.
Mileedi jäi üksi, silmad kiindunud uksele. Hetke pärast kuuldus trepilt kannuste kõlinat, sammud lähenesid, uks avanes ja keegi mees ilmus lävele.
Mileedi karjatas rõõmust — see mees oli krahv de Rochefort, Tema Eminentsi kuratlik käsilane.

XXXII KAHT LIIKI DEEMONID.

«Ah,» hüüdsid Rochefort ja mileedi ühest suust. «See olete teie!»
«Jah, mina.»
«Ja te tulete .. .?» küsis mileedi.
«La Rochelle’ist. Ja teie?»
«Inglismaalt.»
«Ja Buckingham?»
«Surnud või elukardetavalt haavatud. Kui ma lahkusin, ilma et oleksin midagi saavutanud, tabas teda fanaatiku nuga.»
«Ah,» ütles Rochefort naeratades, «missugune õnneli juhus! See rõõmustab väga Tema Eminentsi. Kas te olete talle teatanud?»
«Ma kirjutasin talle Boulogne'ist. Aga kuidas sattusite teie siia?»
«Tema Eminents tundis rahutust ja saatis mind teid otsima.»
«Ma saabusin siia alles eile.»
«Ja mida olete te eilsest saadik teinud?»
«Ma ei kaotanud asjatult aega.»
«Oo, selles ma ei kahtle!»
«Kas te teate, keda ma siin kohtasin?»
«Ei.»
«Arvake.»
«Kuidas ma saaksin .. .»
624
«Noort naist, kelle kuninganna vabastas vanglast.»
«Selle väikese d’Artagnani armukest?»
«Jah, proua Bonacieux'd, kelle asupaik oli kardinalil teadmata.»
«Tore!» ütles Rochefort. «Veel üks õnnelik juhus, mis on sobiv paarimees eelmisele. Härra kardinalil veab tõepoolest.»
«Te võite kujutleda minu üllatust,» jätkas mileedi, «kui leidsin ennast silm silma vastu selle naisega.»
«Kas ta tunneb teid?»
«Ei.»
«Tähendab, te olete talle võõras.»

Mileedi naeratas.

«Ma olen ta parim sõbratar.»

«Ausõna,» ütles Rochefort, «ainult teie, mu kallis krahvinna, võite korda saata selliseid imesid.»

«Ja kuidas mul veel on vedanud, rüütel!» lausus mileedi. «Kas te ka teate, mis on teoksil?»

«Ei.»

«Kuninganna käsul tullakse talle homme või ülehomme järele.»

«Tõsi? Ja kes tuleb?»

«D'Artagnan ja tema sõbrad.»

«Nad lähevad tõepoolest nii kaugele, et oleme sunnitud nad Bastille'sse saatma.»

«Miks ei ole seda juba tehtud?»

«Mis teha! Härra kardinalil on nende meeste vastu mulle arusaamatu nõrkus.»

«Kas tõesti?»

«Jah.»

«Noh, hästi! Öelge talle, Rochefort, öelge, et need neli meest kuulasid pealt meie vestlust «Punase Tuvimajakese» trahteris, öelge talle, et pärast tema lahkumist tuli üks neist üles ja võttis minult vägivallaga kaitsekirja, mille ta mulle andis; öelge talle, et nad hoiatasid lord Winterit, et ma sõidan Inglismaale; öelge, et seekord oleksid nad peaaegu uuesti nurja ajanud minu missiooni, nii nagu juhtus teemantripatsitega; öelge talle, et nende nelja mehe hulgast tuleb karta ainult kahte — d'Artagnani ja Athost; öelge talle, et kolmas, Aramis, on proua de Chevreuse'i armuke: teda peab jätma ellu, sest tun-

625

des ta saladust võib ta osutuda kasulikuks; mis puutub neljandasse, Porthosesse, siis too on rumal keigar ja kohtlane — temaga ei tasu üldse tegelda.»

«Aga need neli meest peavad praegu olema La Rochelle'i piiramisel.»

«Ka mina arvasin seda. Proua Bonacieux sai aga konnetaabli abikaasalt kirja, mida ta ettevaatamatusest mulle näitas ja mis sunnib mind arvama hoopis vastupidist: need neli meest on teel siia, et teda röövida.»

«Kurat! Mida nüüd teha?»

«Millised korraldused andis teile kardinal minu suhtes?»

«Hankida teilt teateid kirjalikult või suuliselt ja post-hobustel tagasi rutata. Kui ta on teada saanud, mida olete teinud, otsustab ta, mida peate edasi tegema.»

«Ma pean siis jääma siia?»

«Kas siia või ümbruskonda.»

«Te ei saa mind enesega kaasa võtta?»

«Ei, käsk on kindel. Laagri läheduses võidaks teid ära tunda — te saate ju aru, et teie isik kompromiteeriks Tema Eminentsi.»

«Olgu siis, pean ootama siin või ümbruskonnas.»

«Ainult öelge mulle ette, kuhu te jääte ootama teateid kardinalilt, et ma oskaksin teid alati leida.»

«Muide, arvatavasti ei saa ma siia jääda.»

«Miks?»

«Ärge unustage, et mu vaenlased võivad iga hetk saabuda.»

«Tõsi. Kuid sel juhul lipsab too väike naine Tema Eminentsi käest ära.»

«Oh ei,» ütles mileedi ainult temale omase naeratusega, «te unustate, et ma olen ta parim sõbratar.»
«Ah, õigus. Selle naise suhtes võin ma siis öelda kardinalile . . .»
«... et ta võib olla rahulik.»
«Ja see on kõik?»
«Ta saab aru, mida see tähendab.»
«Ta taipab. Nüüd aga, mida pean tegema mina?»
«Otsekohe lahkuma. Mulle tundub, et uudised, mis te viite, on seda väärt, et rutata.»
«Lilliers'sse sisse sõites purunes mu kaless.»
626
«Suurepärane!»
«Kuidas — suurepärane?»
«Muidugi, sest mina vajan teie kalessi.»
«Aga kuidas siis mina sõidan?»
«Tuhatnelja ratsutades.»
«Teil on hea rääkida! Sada kaheksakümmend ljööd.»
«Mis siis sellest?»
«Hästi, ma sõidan. Ja edasi?»
«Edasi: Lilliers'st läbi sõites saadate mulle oma kalessi ja ütlete oma teenrile, et ta ilmuks minu käsutusse.»
«Hästi.»
«Teil on kindlasti kaasas mõni korraldus kardinalilt?»
«Mul on õigus tegutseda oma äranägemise järgi.»
«Te näitate seda korraldust abtissile ja ütlete, et mulle tullakse kas täna või homme järele ja et ma pean kaasa minema isikuga, kes tuleb teie käsul.»
«Väga hea.»
«Ärge unustage, et rääkides abtissiga, kõnelete minust karmil toonil.» «Milleks seda?»
«Ma olen kardinali ohver. Pean äratama selle lollikese Bonacieux' usalduse.»
«Õigus. Kas te ei tahaks nüüd teha mulle ettekannet kõige selle kohta, mis on toimunud?»
«Aga ma juba jutustasin teile kõik, mis on juhtunud. Teil on hea mälu, korrake, mis ma teile rääkisin. Paber võib kaduma minna.»
«Teil on õigus. Ma tahaksin ainult teada, kust ma teid leida võin, et mitte asjatult ümbruskonnas otsida.»
«Õigus, oodake hetk.»
«Kas te soovite kaarti?»
«Oh, ma tunnen siinset ümbrust suurepäraselt.»
«Teie? Millal te siin käisite?»
«Ma kasvasin siin.»
«Tõesti?»
«Näete, vahest on seegi millekski hea, et kusagil üles kasvatakse.»
«Te ootate mind siin? . . .»
«Lubage ma mõtlen hetke — teate, kus — Armentieres'is.»
627
«Armentieres? Mis koht see on?»

«Väike linn Lysi jõe ääres. Seal tarvitseb mul ainult üle jõe minna ja ma olengi võõral maal.»

«Suurepärane! Kuid arusaadavalt lähete te üle jõe ainult hädakorral.»

«Iseendast mõista.»

«Ja kuidas saan ma sel juhul teada, kus te olete?»

«Kas te ei vaja oma teenrit?»

«Ei.»

«Kas ta on usaldatav?»

«Täielikult.»

«Andke ta mulle. Keegi ei tunne teda. Ma jätan ta kohta, kust lahkun, ja ta juhatab teid sinna, kus ma olen.»

«Te ütlete, et te ootate mind siis Armentieres’is?»

«Armentieres'is.»

«Kirjutage see nimi paberitükile. Kardan, et muidu ma unustan. Linna nimi ei ole ju kompromiteeriv, eks ole?»

«Mine tea, kuid olgu pealegi,» lausus mileedi, kirjutades nime paberilehekesele, «ma kompromiteerin enese.»

«Hästi,» ütles Rochefort ja võttis mileedi käest paberi, mille ta keeras kokku ja pistis oma kübara voodri vahele. «Muide, te ei pruugi muretseda. Juhuks, kui kaotan paberi, toimin nagu laps ja kordan nime kogu tee. Kuid nüüd — kas on see kõik?

«Usun küll.»

«Meenutame korraks: Buckingham surnud või raskesti haavatud; teie jutuajamist kardinaliga kuulsid pealt neli musketäri; lord Winterile teatati teie saabumisest Portsmouthi; d’Artagnan ja Athos Bastille'sse; Aramis proua de Cheveuse'i armuke; Porthos keigar; proua Bonacieux leitud; teile saata võimalikult kiiresti kaless; anda oma teener teie käsutusse; teha teist kardinali ohver, et abtissil ei tekiks mingit kahtlust; Armentieres Lysi kaldal. Kas oli nii?»

«Tõesti, mu kallis rüütel, teil on imepärane mälu. Muide, lisage veel üks asi...»

«Nimelt?»

«Ma nägin imekaunist metsa, mis peaks ulatuma

628

kloostri aiani. Öelge, et mulle on lubatud seal jalutada.. Kes teab, võib-olla on mul vaja väljuda mõnest tagauksest.»

«Te mõtlete tõesti kõigele.»

«Ja teie olete midagi unustanud.»

«Nimelt?»

«Küsida minult, kas ma vajan raha.»

«Tõsi! Kui palju te tahate?»

«Kogu kulda, mis teil on kaasas.»

«Mul on ligi viissada pistooli.»

«Minul on niisama palju. Tuhande pistooliga võib julgelt kõigele silma vaadata. Tühjendage oma taskud!»

«Palun.»

«Hästi. Ja millal te lahkute?»

«Tunni aja pärast. Ma vaid einestan veidi ja saadan postihobuse järele.»

«Suurepärane! Jumalaga, rüütel!»

«Jumalaga, krahvinna!»
«Andke edasi minu lugupidamisavaldus kardinalile.»
«Andke edasi minu lugupidamisavaldus saatanale.»
Mileedi ja Rochefort naeratasid teineteisele ja läksid lahku.
Tunni aja pärast ratsutas Rochefort galopis minema. Viie tunni pärast sõitis ta läbi Arrasist.
Meie lugejad teavad juba, kuidas d’Artagnan ta ära tundis ja kuidas see kohtumine tekitas kartust nelja? musketäris ja kiirendas nende teekonda.

XXXIII TILK VETT.

Vaevalt oli Rochefort väljunud, kui sisse astus proua Bonacieux. Ta leidis eest naeratava mileedi.
«Näete,» lausus noor naine, «ongi juhtunud see, mida te kartsite. Täna õhtul või homme saadab kardinal teile järele.»
«Kes teile seda rääkis, mu laps?» küsis mileedi. «Ma kuulsin seda kulleri enese suust.»
«Tulge istuge siia minu juurde,» ütles mileedi.
«Olengi siin.»
629
«Oodake, ma teen kindlaks, et keegi meid ei kuula.»
«Milleks kõik need ettevaatusabinõud?»
«Saate kohe teada.»
Mileedi tõusis, läks ukse juurde, avas selle ja vaatas koridori, tuli siis ja ,istus taas proua Bonacieux' juurde.
«Niisiis mängis ta hästi oma osa?» küsis mileedi.
«Kes?»
«Too, kes esitles ennast abtissile kardinali kullerina.»
«Ta siis mängis ainult?»
«Jah, mu laps.»
«See mees ei ole siis ...»
«See mees,» ütles mileedi häält tasandades, «on minu vend.»
«Teie vend!» hüüatas proua Bonacieux.
«Jah, aga ainult teie teate seda saladust, mu laps. Kui te räägite sellest ükskõik kellele maailmas, siis olen ma kadunud, ja võimalik, et ka teie.»
«Oh, mu jumal!»
«Kuulake, mis juhtus. Mulle tuli appi vend, et mind siit vabastada jõuga, kui vaja. Ta kohtas kardinali kullerit, kes oli mulle järele tulnud. Mu vend järgnes talle. Kõrvalisele ja üksildasele teeosale jõudes haaras ta mõõga ja nõudis kullerit ähvardades talt paberid, mis tal kaasas olid. Kuller tahtis end kaitsta; mu vend tappis ta.»
«Oh!» hüüatas proua Bonacieux värisedes.
«Saage aru, see oli.ainus võimalus. Siis otsustas mu vend kasutada jõu asemel kavalust: ta võttis paberid, saabus siia kui kardinali saadik — ja tunni või paari pärast peab mulle järele tulema sõiduk Tema Eminentsi poolt.»
«Ma mõistan, teie vend saadab teile sõiduki.»

«Täiesti õige, aga see pole veel kõik: kiri, mille te saite ja mis teie arvates on proua Chevreuse'ilt.. .»

«On . ..?»

«. .. on võltsitud.»

«Kuidas nii?»

«Jah, võltsitud: see on lõks selleks, et te ei osutaks vastupanu, kui teile järele tullakse.»

«Aga pidi tulema ju d'Artagnan.»

630

«Ärge uskuge seda, d'Artagnani ja ta sõpru peab kinni La Rochelle'i piiramine.»
«Kuidas teie seda teate?»

«Mu vend kohtas kardinali salajasi saadikuid musketäride riietuses. Nad oleksid teid ukse juurde kutsunud, te oleksite uskunud, et tegemist on sõpradega, ja teid oleks kinni võetud ning Pariisi tagasi viidud.»

«Oh, mu jumal! Ma kaotan täiesti pea selles kuritööde kaoses. Ma tunnen, et kui see nii kestab,» sõnas proua Bonacieux, pannes käed laubale, «siis ma lähen hulluks.»

«Oodake . . .»

«Mis?»

«Ma kuulen hobuse astumist, mu vend sõidab minema. Ma tahan talle viimast korda head aega öelda. Tulge!»

Mileedi avas akna ja andis proua Bonacieux'le märku enda juurde tulla. Noor naine läks.

Rochefort möödus galopeerides.

«Hüvasti, vend!» hüüdis mileedi.

Ratsanik tõstis pea, silmas kahte noort naist ja tervitas edasi kihutades mileedit sõbraliku käeviipega.

«Hea Georges,» ütles mileedi ja sulges akna, näol õrn ja nukrameelne ilme.

Otsekui isiklike asjade üle mõttesse vajunult istus ta tagasi oma kohale.

«Kallis proua,» sõnas proua Bonacieux, «andke andeks, et segan teid, aga mida te soovitate mul teha? Mu jumal, teil on rohkem kogemusi kui minul; kõnelge, ma kuulan teid.»

«Kõigepealt,» ütles mileedi, «on võimalik, et ma eksin, ja d'Artagnan ning ta sõbrad tulevad teile tõepoolest appi.»

«Oh, see oleks liiga ilus!» hüüdis proua Bonacieux. «Minu jaoks pole olemas nii suurt õnne.»

«Niisiis te mõistate, et see on ainult aja küsimus, omamoodi võidujooks, kes jõuab esimesena. Kui need on teie sõbrad, kes võidavad kiiruses, olete te päästetud; kui tteed on kardinali ihukaitseväelased, olete te kadunud.»

«Oh jaa, päästmatult kadunud! Mida ometi teha? Mida teha?»

«Oleks ju üks lihtne, loomulik väljapääs.»

631

«Missugune? Ütelge!»

«Oodata, peita end ümbruskonnas ja niiviisi kindlaks teha, kes on need mehed, kes tulevad teid taga nõudma.»

«Aga kus oodata?»

«Ohi see pole probleem. Ma ise peatun ja peidan end siit mõned ljööd eemal, oodates venda, kes tuleb mulle järele. Teeme nii: ma võtan teid kaasa, me peidame endid ja ootame koos.»

«Kuid mind ei lasta lahkuda, olen siin peaaegu vang.»

«Kuna usutakse, et mina lahkun siit kardinali korraldusel, ei arvata ometi, et teil oleks eriline rutt mulle järgneda.»

«Ja siis?»

«Siis? Sõiduk on ees, teie jätate minuga jumalaga, astute trepile, et mind viimast korda sülelda. Mu venna teener, kes tuleb mulle järele, on kõigest teadlik, ta annab kutsarile märku ja me kihutame minema.»

«Aga d'Artagnan? Kui tuleb d’Artagnan?»

«Me saame ju seda teada.»

«Aga kuidas?»

«Ei ole midagi lihtsamat. Me saadame Bethune’i tagasi minu venna teenri, keda me võime usaldada, nagu ma teile ütlesin. Ta muudab oma välimust ja asub elama kloostri vastas. Kui tulevad kardinali saadikud, ei liiguta ta ennast. Kui need aga on d’Artagnan ja tema sõbrad, toob ta nad meie juurde.»

«Kas ta tunneb neid?»

«Kahtlemata: kas ta ei ole siis d’Artagnani minu juures näinud?»

«Oh jaa, teil on õigus. Nii läheb kõik hästi. Kõik on kõigeparemas korras. Aga ei maksa siit kaugele minna.»

«Kõige rohkem seitse voi kaheksa ljööd. Me võime näiteks hoiduda piiri ligidale ja esimese häire puhul lahkuda Prantsusmaalt.»

«Mida me vahepeal teeme?»

«Ootame.»

«Aga kui nad jõuavad siia?»

«Minu venna sõiduk jõuab enne neid.»

«Ent kui teile tullakse järele ja ma juhtun olema eemal, näiteks lõunastamas voi õhtustamas.»

«Siis tehke nii ...»

«Kuidas?»

«Ütelge heale kloostriülemale, et kuna te tahate minust võimalikult vähe eemal olla, palute te luba minuga koos einestada.»

«Kuid kas ta lubab?»

«Selles ei ole ju midagi halba.»

«Oh, suurepärane! Nõnda ei lahku me hetkekski teineteisest.»

«Niisiis minge tema juurde ja küsige talt luba! Minu pea on nii uimane, ma teen aias väikese ringi.» «Minge! Aga kus ma teid jälle leian?» «Siinsamas, tunni aja pärast.»

«Siinsamas, tunni aja pärast! Oh, te olete hea, ma tänan teid.»

«Miks ei peaks ma huvi tundma teie vastu? Kui te ka poleks ilus ja veetlev, siis olete te ju minu parima sõbra armastatu.»

«Oh, kui tänulik on teile kallis d’Artagnan.»

«Ma usun seda. Mingem! Kõik on selge. Mingem alla!»

«Te lähete aeda?»

«Jah.»

«Minge siit koridorist, väike trepp viib teid sinna.»

«Suurepärane! Tänan.»

Teineteisele veetlevalt naeratades lahkusid kaks naist..

Mileedi rääkis õigust, et ta pea oli raske. Ebaselged plaan,id keerlesid kaosena ta peas. Tal oli vaja olla üksi, et luua veidi korda oma mõtetes. Ta kujutles ainult ähmaselt tulevikku. Oli tarvis natuke vaikust ja rahu, et anda selge kuju kõigile veel ebamäärastele mõtetele ja luua kindel plaan.

Esmajoones tuli nii kiiresti kui võimalik ära viia proua Bonacieux, paigutada ta kindlasse kohta ja seal teda parajal juhul pantvangina kasutada. Mileedi hakkas kartma selle hirmsa duelli lõppu, mille juures tema vaenlased osutasid niisama palju visadust kui tema ise metsikut viha.

Pealegi ta aimas, nagu aimatakse puhkevat äikest, et lõpp oli lähedal ja et see tuleb paratamatult hirmus.

Nagu juba ütlesime, peaasi tema jaoks oli hoida proua Bonacieux'd oma võimuses. Proua Bonacieux tähendas d’Artagnanile elu, see oli talle enam kui elu, see oli naise

633

elu, keda ta armastas. Halva õnne korral andis see kindla võimaluse läbirääkimiste alustamiseks ja soodsamate tingimuste saavutamiseks.

Üks küsimus oli lahendatud: proua Bonacieux järgneb talle kahtluseta. Peites end koos temaga Armen-tieres'is, oli aga kerge talle selgeks teha, et d'Artagnan ei tulnudki Bethune'i. Kõige rohkem kahe nädala pärast oleks Rochefort tagasi. Pealegi mõtleks ta selle kahe nädala jooksul juba järele, kuidas neljale sõbrale kätte maksta. Jumal tänatud, tal poleks igav, sest tal oleks meeldivaim ajaviide, mida sündmused võivad anda tema iseloomuga naisele: viimse üksikasjani ette valmistada kättemaksu.

Üha mõtiskledes uuris ta siiski ümbrust ja püüdis aia plaani meelde jätta. Mileedi oli nagu hea kindral, kes näeb ette nii võitu kui kaotust ja olenevalt lahinguõnnest on valmis kas edasi tungima või taganema.

Tunni aja pärast kuulis ta õrna häält end hüüdvat — see oli proua Bonacieux. Hea abtiss oli muidugi kõigega nõus olnud ja nad alustasid ühisest õhtusöögist.

Jõudes hoovile kuulsid nad vankri mürinat, mis peatus ukse taga.

Mileedi kuulatas.

«Kas kuulete?» küsis ta.

«Jah, vankrimürin.»

«Selle vankri saadab meile mu vend.»

«Oh, mu jumal!»

«Julgust, julgust!»

Mileedi ei olnud eksinud, kloostri ukse taga helistati.

«Minge oma tuppa!» ütles ta proua Bonacieux'le. «Kindlasti on teil mõned väärisasjad, mida te tahate kaasa, võtta.»

«Mul on tema kirjad.»

«Hästi! Tooge need ära ja tulge minu tuppa, me õh-tustame kiiruga. Võib-olla tuleb meil osa ööst reisida ja selleks peab koguma jõudu.»

«Suur jumal!» ohkas proua Bonacieux kätt südamele asetades. «Mu süda lõhkeb, ma ei suuda käia.»

«Julgust, noh, julgust! Mõelge sellele, et veerand tunni pärast olete päästetud, ja pidage meeles, et mida te teete, seda teete tema jaoks.»

«Oh jaa, kõik tema jaoks! Üheainsa sõnaga andsite te mulle tagasi mu vapruse. Minge, ma tulen teile järele.»'

Mileedi läks kiiresti oma tuppa. Sealt leidis ta eest Rocheforfi teenri, kellele ta andis vajalikud korraldused.

Teener pidi ootama ukse juures. Kui juhuslikult oleksid ilmunud musketärid, pidi sõiduk kiiruga lahkuma, tegema ringi ümber kloostri ja ootama mileedit teisel pool metsa asuvas väikeses külakeses. Sel juhul pidi mileedi minema läbi aia ja jõudma külla jalgsi. Nagu juba öeldud, tundis mileedi suurepäraselt seda Prantsusmaa osa.

Kui musketärid ei ilmu, pidi kõik toimuma nii, nagu oli kokku lepitud: proua Bonacieux astuks sõidukisse, et talle hüvasti öelda, ja ta viiks ta endaga kaasa.

Proua Bonacieux astus tuppa. Selleks et kõrvaldada igasugused kahtlused, juhul kui tal neid peaks olema, kordas mileedi tema ees teenrile kogu viimast osa oma korraldustest.

Mileedi esitas mõned küsimused sõiduki kohta; see oli kolmehobusekaless, mida juhtis postipoiss; Rocheforfi teener pidi kullerina ees ratsutama.

Mileedi kartis asjatult, et proua Bonacieux temas kahtleb. Vaene noor naine oli liiga puhta hingega, et kahtlustada ühte naist niisuguses alatuses. Ka oli talle täiesti tundmatu krahvinna Winteri nimi, mida ta kuulis abtissilt, ja ta ei aimanudki seda, et üks naine võis tema õnne-tustes nii suurt ja saatuslikku osa mängida.

«Te näete, kõik on valmis,» ütles mileedi, kui teener oli väljunud. «Abtiss ei kahtlusta midagi ja usub, et mulle tuldi järele kardinali käsul. See mees annab veel viimased korraldused. Sööge natuke, jooge tilgake veini ja lahkume.»

«Jah,» lausus proua Bonacieux masinlikult, «jah, lahkume!»

Mileedi andis talle märku, et ta istuks, valas talle " klaasikese hispaania veini, asetas ta taldrikule tüki kanapoega ja ütles:

«Vaadake, kuidas kõik on meile soodus — näete, varsti algab öö, koidikul jõuame oma varjupaika ja keegi ei

oska aimatagi, kus me oleme. Nii et — julgust! Sööge midagi!»

Proua Bonacieux sõi masinlikult mõned suutäied ja niisutas huuli klaasis.

«No jooge, jooge,» ütles mileedi oma klaasi huultele tõstes, «tehke nagu mina.»

Kuid käsi klaasiga peatus õhus, jõudmata suuni: mileedi oli kuulnud teelt nagu kaugelt lähenevat hobuste kappamist. Peaaegu samal hetkel arvas ta kuulvat hobuste hirnumist.

Need hääled pühkisid minema ta rõõmu, nii nagu äikesekõmin äratab meeldivast unenäost. Ta kahvatas ja jooksis akna juurde, kuna proua Bonacieux püüdis kogu kehast värisedes üles tõusta, kuid pidi toetuma toolile, et mitte kukkuda.

Ei olnud veel midagi näha, kuulda oli ainult üha lähenevat galopimüdinat.

«Oh, mu jumal!» ohkas proua Bonacieux. «Mis kõmin see on?»

«Need on kas meie sõbrad või vaenlased,» vastas mileedi oma kohutava külmaverelisusega. «Jääge sinna, kus te olete, küll ma teile ütlen.»

Proua Bonacieux seisis püsti — vaikiv, liikumatu ja kahvatu nagu raidkuju.

Kõmin muutus tugevamaks, hobused ei võinud olla enam kaugemal kui sada viiskümmend sammu. Neid ei olnud näha ainult teekäänaku tõttu. Siiski muutus kõmin nii selgeks, et katkendlikest kabjalöökidest oleks võinud määrata hobuste arvu.

Mileedi koondas kogu oma tähelepanu vaatlemisele: oli veel küllalt valge selleks, et tulijaid ära tunda.

Äkki nägi ta teekäänakul välgatamas poortidega kübaraid ja lehvivaid sulgi. Ta loendas kaks, siis viis, siis kaheksa ratsanikku. Üks oli teistest ees kahe hobusepikkuse võrra.

Mileedi ägas vaikselt. Esimeses ratsanikus tundis ta ära d'Artagnani.

«Oo, mu jumal, mu jumal,» karjatas proua Bonacieux, «mis seal ometi on?»

«Härra kardinali kaardiväelaste mundrid. Me ei tohi minutitki kaotada. Põgeneme! Põgeneme!» karjus mileedi.

636

«Jah, jah, põgeneme,» kordas proua Bonacieux, aga ta ei suutnud astuda sammugi, hirm oli ta paigale naelutanud.

Oli kuulda, kuidas ratsanikud möödusid akna alt.

«Tulge ometi! No tulge ometi!» karjus mileedi, püüdes kättpidi noort naist kaasa tõmmata. «Me võime veel aia kaudu põgeneda, mul on võti. Aga nüüd kiiresti, viie minuti pärast on juba hilja.»

Proua Bonacieux püüdis kõndida, ta astus kaks sammu ja kukkus põlvili.

Mileedi katsus teda tõsta ja kaasa viia, kuid ta ei tulnud sellega toime. Sel hetkel kuuldus vankrimürinat, mis musketäride ilmumisel kadus tuhatnelja kihutades. Siis kõlas kolm või neli lasku.

«Ma küsin teilt viimast korda — kas te tahate kaasa tulla?» karjus mileedi.

«Oo, mu jumal, mu jumal, te näete ju küll, et mu jõud ütleb üles. Te näete, et ma ei suuda käia. Põgenege üksi!»

«Üksi põgeneda! Jätta teid siia! Ei, ei iialgi!» hüüdis mileedi.

Äkki ta peatus, sünge tuluke süttis ta silmis. Ta jooksis laua juurde ja poetas proua Bonacieux' klaasi midagi sõrmuse kivi tagant, mille ta eemaldas kummaliselt kiiresti.

See oli punane terake, mis sulas otsekohe.

Siis võttis ta klaasi oma kindlasse kätte ja ütles:

«Jooge, see vein annab teile jõudu, jooge!»

Ja ta asetas klaasi noore naise huultele, kes selle masinlikult tühjendas.

«Ah, mitte niimoodi ei tahtnud ma kätte maksta,» ütles mileedi ja asetas klaasi põrguliku naeratusega lauale. «Aga mis sinna parata. Toimitakse nii, nagu osatakse.»

Ja ta tormas toast välja.

Proua Bonacieux nägi teda põgenevat, kuid ei suutnud talle järgneda. Ta oli nagu inimesed unenäos, keda "jälgitakse ja kes asjatult püüavad põgeneda.

Mõne minuti möödudes kostis hirmus tagumine vastu väravat. Proua Bonacieux lootis iga hetk näha tagasi tulemas mileedit, see aga ei ilmunud.

637

Arvatavasti hirmust niisutas külm higi mitmel korral ta hõõguvat laupa.

Lõpuks kuulis ta avatavate võrede kriginat, trepilt kostis saabaste ja kannuste kõlinat, lähenes häältekõmin, millest ta näis eraldavat oma nime.

Äkki karjatas ta rõõmust ja sööstis ukse poole — ta oli ära tundnud d'Artagnani hääle.

«D’Artagnan! D’Artagnan!» hüüdis ta. «Olete see teie? Siia, siia!»

«Constance! Constance!» vastas noormees. «Mu jumal, kus te olete?»

Samal hetkel mmnakongi uks pigem andis järele tõukele kui avanes. Mitu meest sööstis tuppa. Proua Bona-cieux oli langenud tugitooli ega suutnud end liigutada.

D’Artagnan viskas käest veel suitseva püstoli ja langes põlvili oma armastatu ette. Athos pistis oma püstoli vöö_ vahele. Porthos ja Aramis, kellel olid käes paljad mõõgad, panid need tagasi tuppe.

«Oo, d'Artagnan! Mu armastatud d'Artagnan! Lõppeks ometi sa tuled, sa ei petnud mind! See oled tõesti sina!»

«Jaa, Constance, jaa! Me oleme jälle koos!»

«Oh! Kuigi tema ütles, et sa ei tule, lootsin ma siiski salaja. Ma ei tahtnud põgeneda. Oh, küll ma tegin hästi, küll ma olen õnnelik!»

Sõna tema juures tõusis rahulikult istuv Athos äkki püsti.

«T ema, kes on see t e m a?» küsis d'Artagnan.

«Minu kaaslane, kes sõprusest minu vastu tahtis mind jälitajate küüsist päästa. Ta põgenes, pidades teid kardinali kaardiväelasteks.»

«Teie kaaslane,» hüüdis d'Artagnan, muutudes näost kahvatumaks kui ta armastatu loor, «missugusest kaaslasest te ometi räägite?»

«Naisest, kelle sõiduk oli ukse ees ja kes ütles enese olevat teie sõbra; naisest, kellele te olete kõik jutustanud.»

«Tema nimi! Tema nimi!» karjus d'Artagnan. «Mu jumal, kas te siis ei tea tema nime?»

«Siiski, seda nimetati minu kuuldes, oodake ... kuid imelik... oh, mu jumal! ... mu pea käib ringi, silmade ees läheb mustaks.»

638

«Siia, sõbrad, siia! Ta käed on jääkülmad!» karjus d'Artagnan. «Tal on halb! Suur jumal, ta minestab!»

Kuna Porthos täiest kõrist appi karjus, tormas Aramis laua juurde, et võtta klaas vett, kuid ta peatus, nähes kuidas Athose näoilme õudselt moondus. Athos seisis laua ees, juuksed jahmatusest püsti ja hirmust klaasistunud silmad suunatud ühele klaasile.

Kohutav kahtlus näis olevat ta vallutanud.

«Oh!» ütles Athos, «oh ei, see on võimatu! Jumal ei luba niisugust kuritegu.»

«Vett, vett!» hüüdis d'Artagnan, «vett!»

«Oo, vaene, vaene naine,» sosistas Athos murtult.

Proua Bonacieux avas d’Artagnani suudluste all silmad.

«Ta tuleb tagasi teadvusele!» karjatas noormees. «Oo, mu jumal, mu jumal, ma tänan sind!»

«Proua,» ütles Athos, «proua, taeva nimel, ütelge, kellele kuulub see tühi klaas?»

«Minule, härra . . .» vastas noor naine kustuval häälel.

«Aga kes valas teile veini, mis oli selles klaasis?»

«T e m a.»

«Aga, kes on see t e m a?»

«Oh, mulle meenub,» ütles proua Bonacieux, «krahvinna Winter . . .»

Neli sõpra karjatasid ühest suust, Athose hääl aga kajas teistest üle.

Sel hetkel muutus proua Bonacieux' nägu surnukahvatuks. Tuim valu pani ta kõikuma ja ta langes hingeldades Porthose ja Aramise käte vahele.

D'Artagnan haaras kirjeldamatu ahastusega Athose käe ja küsis:

«Kuule, sa usud ...»

Ta hääl kustus nuukseks.

«Ma usun kõike,» ütles Athos, hammustades huuled verele, et mitte ohata.

«D’Artagnan! D’Artagnan!» hüüdis proua Bonacieux, «kus sa oled? Ära jäta mind, sa näed, et ma suren!» , D’Artagnan laskis lahti Athose käed, mida ta hoidis oma tõmblevate sõrmede vahel, ja jooksis proua Bonacieux' juurde.

Ta kaunis nägu oli moondunud, ta klaasistunud silmad

639

ei näinud enam midagi, ta keha tõmbles kramplikult, higi voolas ta laubalt.

«Taeva nimel, jookske, kutsuge kedagi! Porthos, Aramis, paluge abi!»

«Asjatu,» ütles Athos, «asjatu, tema antud mürgile ei ole vastumürki.»

«Jaa, jaa, abi, abi!» sosistas proua Bonacieux.

Siis võttis ta kogu oma jõudu pingutades noormehe pea oma käte vahele, vaatas teda hetkeks pilguga, millesse näis panevat kogu oma hinge, ja surus nuuksudes oma huuled tema huultele.

«Constance! Constance!» karjatas d’Artagnan.

Proua Bonacieux' huulilt vallandus ohe, mis riivas d’Artagnani suud: see ohe oli taevasse lendav puhas ja armastav hing.

D’Artagnan surus oma käte vahele laipa.

Noormees karjatas ja langes oma armastatu kõrvale niisama kahvatult ja liikumatult kui oli tema.

Porthos nuttis, Aramis tõstis ähvardades rusikad taeva poole, Athos lõi risti ette.

Sel hetkel ilmus lävele mees, kes oli peaaegu niisama kahvatu kui toasviibijad. Ta vaatas ringi, nägi surnud proua Bonacieux'd ja minestanud d’Artagnani.

Ta ilmus just suurele õnnetusele järgneval jahmatusehetkel.

«Ma ei eksinud,» ütles ta, «see on härra d’Artagnan ja teie olete tema kolm sõpra — härrad Athos, Porthos ja Aramis.»

Need, kelle nimesid ta nimetas, vaatasid üllatunult võõrale; ta näis neile kõigile tuttavana.

«Härrased,» ütles uustulnuk, «teie olete nagu minagi ühe naise otsinguil, kes,» lisas ta hirmsa naeratusega, «on ilmselt pidanud siit mööduma, sest ma näen laipa.»

Kolm sõpra vaikisid. Hääl nii nagu nägugi meenutas neile meest, keda nad olid juba näinud. Nad ei suutnud ainult meenutada, kus või millal oli see toimunud.

«Härrased,» lausus võõras, «kuna te ei taha ära tunda inimest, kes arvatavasti on teile oma elu eest kahekordselt tänu võlgu, pean ma nimetama oma nime: ma olen lord Winter, selle naise mehevend.»

Kolm sõpra hüüatasid üllatunult.

640

Athos tõusis, ulatas talle käe ja lausus: «Olge teretulnud, milord, teie olete meie mehi.»

«Ma lahkusin Portsmouthist viis tundi pärast teda,» rääkis lord Winter, «kolm tundi pärast teda jõudsin ma Boulogne'i, Saint-Omeris jäin ma hiljaks kakskümmend minutit. Lõpuks Lilliers's kaotasin ma ta jäljed. Ma läksin umbropsu, kõikide käest järele pärides, kui ma äkki nägin teid tuhatnelja mööda kihutamas. Ma tundsin ära härra d’Artagnani. Ma hüüdsin teid, te ei vastanud mulle; ma tahtsin teile järgneda, aga mu hobune oli liiga väsinud, et teiega sammu pidada. Ja siiski näib mulle, et hoolimata kiirustamisest saabusite te siiski liiga hilja!»

«Vaadake.» ütles Athos, näidates lord Winterile surnud proua Bonacieux'd ja d’Artagnani, keda Porthos ja Aramis püüdsid elustada.

«Kas nad on siis mõlemad surnud?» küsis lord Winter jahedalt.

«Õnneks ei,» vastas Athos. «Härra d'Artagnan on ainult minestuses.»

«Hea seegi,» lausus lord Winter.

Ja tõesti samal hetkel d’Artagnan avas silmad.

Ta rebis enese lahti Porthose ja Aramise käte vahelt ja viskus hullunult oma armastatu kehale.

Athos tõusis, sammus aeglaselt ja pidulikult oma sõbra juurde, embas teda õrnalt ja kuna d'Artagnan puhkes nutma, ütles ta talle oma nii üllal häälel veenvalt:

«Sõber, ole mees, naised nutavad surnute pärast, mehed maksavad kätte!»

«Oh iaa, jaa!» hüüdis d’Artagnan. «Selleks, et tema eest kätte maksta, olen kohe valmis sulle järgnema.»

Athos kasutas hetke, kus ta õnnetu sõber ammendas jõudu kättemaksulootusest ja andis Porthosele ning Aramisele märku minna otsima kloostriülemat.

Sõbrad kohtasid teda kondoris ikka veel täiesti segasena ia kohkununa nii paljudest sündmustest; ta kutsus mõned nunnad, kes igasuguste kloostri tavade vastaselt olid viie mehe seltskonnas.

«Proua,» ütles Athos, võttes d'Artagnanil käe alt kinni, «me jätame teie vaga hoole alla selle õnnetu naise keha.

641

Ta oli ingel maa peal, enne kui ta sai ingliks taevas. Kohelge teda nagu oma õde. Ühel päeval me tuleme tagasi, et tema haual palvetada.»

D'Artagnan peitis oma pea Athose rinnale ja puhkes nutma.

«Nuta,» lausus Athos, «nuta, süda täis armastust, noorust ja elu. Minagi tahaksin suuta selliselt nutta!»

Ja hellalt kui isa, lohutavana kui preester, üllana kui mees, kes on palju kannatanud, viis ta endaga kaasa oma sõbra. Oma teenrite saatel, kes juhtisid päitseidpidi hobuseid, suundusid kõik viis Bethune’i linna poole, mille eeslinn juba paistis, ja peatusid esimese vastujuhtuva võõrastemaja ees.

«Kas me ei jälita siis seda naist?» küsis d’Artagnan.

«Hiljem,» vastas Athos. «Ma pean mõningad abinõud tarvitusele võtma.»

«Ta lipsab meil käest,» ütles d'Artagnan. «Ta lipsab meil käest ja see on sinu süü, Athos.»

«Ma vastutan tema eest,» ütles Athos.

D'Artagnan tundis nii suurt usaldust oma sõbra lubaduse suhtes, et ta langetas pea ja astus sõnalausumata võõrastemajja.

Porthos ja Aramis vahetasid pilke, nad ei mõistnud Athose enesekindlust.

Lord Winter arvas, et ta räägib sellepärast nii, et tahab vaigistada d'Artagnani ahastust.

«Nüüd, härrased,» ütles Athos, kui ta oli kindlaks teinud, et võõrastemajas oli viis vaba tuba, «läheb igaüks meist oma tuppa. D'Artagnan peab olema üksi, et nutta ja välja magada. Ma hoolitsen kõige eest, olge rahulikud.»

«Mulle näib siiski,» ütles lord Winter, «et kui on vaja mingeid samme astuda krahvinna vastu, siis on see minu asi — ta on minu vennanaine.»

«Ja minu asi,» ütles Athos, «ta on minu naine.»

D’Artagnan naeratas. Ta sai aru, et kui Athos sellise saladuse juba avaldas, siis oli ta oma kättemaksus kindel. Porthos ja Aramis kahvatasid ja vahetasid -pilke. Lord Winter arvas, et Athos on hull.

«Minge kõik oma tubadesse,» lausus Athos, «ja laske minul tegutseda. Te näete isegi, et tema mehena on see

642

minu asi. D’Artagnan, kui te ei ole seda kaotanud, siis andke mulle paber, mis libises tolle mehe mütsist ja millele oli kirjutatud küla nimi...»

«Ah,» ütles d’Artagnan, «ma taipan, see tema käega kirjutatud nimi...»

«Sa näed, et jumal taevas on olemas,» tähendas Athos.

XXXIV PUNASE MANTLIGA MEES.

Athose meeleheide oli muutunud sügavaks valuks; kuid see tõi veelgi hiilgavamalt esile tema kõrge intelligentsi.

Olles haaratud ainsast mõttest — antud lubadusest ja vastutusest, tõmbus ta viimasena tagasi oma tuppa. Ta palus peremeest muretseda talle maakoha kaart, kummardus kaardi kohale, uuris sellele tõmmatud jooni, leidis, et Bethune'ist Armentieres'i viib neli erinevat teed ja laskis siis kutsuda teenrid.

Ilmusid Planchet, Grimaud, Mousqueton ja Bazin ning said Athoselt selged, täpsed ja läbimõeldud korraldused,

Järgmise päeva koidikul pidid nad minema igaüks eri teed mööda Armentieres'i. Arukaim neljast, Planchet, pidi minema seda teed mööda, kuhu oli kadunud sõiduk, mille pihta neli sõpra olid tulistanud ja millega mäletatavasti sõitis Rochefort’i teener.

Athos saatis kõigepealt teele teenrid seepärast, et selle aja jooksul, mis need mehed olid olnud tema ja ta sõprade teenistuses, oli ta igasühes neist avastanud erinevaid väärtuslikke omadusi.

Teiseks — teenrid, kes esitavad küsimusi, äratavad möödujates vähem umbusku kui nende isandad ja leiavad enam sümpaatiat nende juures, kelle poole nad pöörduvad.

Lõpuks — mileedi tundis isandaid, ei tundnud aga teenreid; need aga tundsid seevastu suurepäraselt mileedit.

Kõik neli pidid kohtuma järgmisel päeval kell üksteist. Kui nad olid avastanud mileedi varjupaiga, pidid kolm jääma teda valvama, neljas pidi aga tulema Bethune'i,

643

et teatada sellest Athosele ja olla teejuhiks neljale sõbrale.

Saanud need korraldused, teenrid lahkusid.

Siis tõusis Athos toolilt, sidus mõõga vööle, mässis end mantlisse ja väljus võõrastemajast. Kell oli kümne paiku. Teatavasti on provintsis tänavad juba kell kümme õhtul peaaegu inimtühjad. Siiski otsis Athos ilmselt kedagi, kellelt ta oleks saanud midagi küsida. Lõpuks kohtas ta hilist teekäijat, läheneb talle ja ütles paar sõna. Mees, kelle poole ta pöördus, taganes ehmunult. Vastuseks musketärile osutas ta aga siiski teatud suunda. Athos pakkus mehele poolepistoolist, et ta teda saadaks, aga mees keeldus.

Athos suundus teekäija poolt osutatud tänavasse, kuid ristteele jõudes peatus "ta ilmselt segadusse sattunult uuesti. Kuna aga ristteel oli enam võimalusi kui mujal kedagi kohata, siis jäi ta ootama. Ja tõesti, hetk hiljem möödus öövaht. Athos kordas küsimust,

mille oli juba esitanud esimesele vastutulijale. Öövaht ehmus samuti, keeldus omakorda Athost saatmast ja näitas talle käega teed.

Athos astus näidatud suunas ja jõudis eeslinna, mis asus just vastupidises suunas sellele linnaservale, kust tema ja ta kaaslased olid sisse sõitnud. Seal näis teda jälle haaravat rahutus ning kõhklus ja ta peatus kolmandat korda .

Õnneks möödus kerjus, kes lähenes Athosele, et paluda almust. Athos pakkus talle ühe eküü, kui ta on nõus teda sinna saatma, kuhu ta läheb. Kerjus kõhkles hetke, kuid nähes pimeduses säravat raha, nõustus ja asus Athose ees teele.

Ühele tänavanurgale jõudes näitas kerjus talle kaugelt eraldiasuvat majakest, üksikut ja nukrat. Athos lähenes majale, kuna kerjus, olles kätte saanud oma tasu, kiirustas tulistjalu minema.

Athos kõndis ümber maja, enne kui märkas punakaks-värvitud maja ust. Ainsatki valguskiirt ei paistnud luugi-pragude vahelt, ükski hääl ei andnud tunnistust sellest, et majas elas keegi — see oli pime ja tumm nagu haud.

Athos koputas kolm korda, ilma et ta oleks saanud vastust. Kolmandal korral kostsid siiski seestpoolt lähenevad

644

sammud. Lõpuks uks avanes praokile ja nähtavale ilmus pikakasvuline kahvatu mees mustade juustega ja habemega.

Athos ja mees rääkisid natuke aega sosinal, sus andis kõrgekasvuline mees musketärile märku, et ta võib sisse astuda. Athos kasutas otsekohe seda luba, ja uks sulgus tema taga.

645

Mees, keda Athos oli tulnud nii kaugele otsima ja kelle ta nii suure vaevaga oli üles leidnud, juhatas ta oma tööruumi, kus ta parajasti sidus traadiga kokku luukere klõbisevaid konte. Kere oli juba kokku pandud, ainult pea lebas ühel laual.

Kogu ülejäänud sisustus viitas sellele, et isik, kelle juures viibitakse, tegeleb loodusteadustega. Seal olid ussid purkides, igaühel silt liigi nimetusega; kuivatatud sisalikud hiilgasid nagu suurtesse mustast puust raamidesse asetatud smaragdid; lõpuks rippusid toa nurkades lae külge kinnitatud metsiku lõhnava rohu kimbud, mis ilmselt olid tavalistele inimestele tundmatute omadustega.

Muide, ei mingit perekonda, mingit teenijat; pikakasvuline mees elas üksi selles majas.

Athos heitis külma ja ükskõikse pilgu kõikidele kirjeldatud esemetele ja selle kutsel, keda ta oli otsinud, istus viimase kõrvale.

Athos selgitas, mis oli ta külastuse põhjuseks ja missugust teenet ta temalt palub. Kuid vaevalt oli ta esitanud oma palve, kui musketäri ees seisev tundmatu hirmunult taganes ja keeldus. Siis tõmbas Athos taskust väikese paberi, millele olid kirjutatud paar rida ja mis oli varustatud allkirja ja pitsatiga, ning näitas neid sellele, kes liiga vara oli avaldanud oma vastumeelsust. Vaevalt oli pikakasvuline mees lugenud neid ridu, näinud allkirja ja ära tundnud pitsati, kui ta kummardas märgiks, et tal ei ole enam mingeid vastuväiteid esitada ja et ta on valmis käsku täitma.

Seda Athos vajaski. Ta tõusis, jättis jumalaga, läks tuldud teed võõrastemajja tagasi ja sulges enese oma tuppa.

Koidikul astus tema tuppa d'Artagnan ja küsis, mida tuleks ette võtta.

«Oodata,» vastas Athos.

Mõne hetke pärast laskis kloostriülem teatada, et matmine toimub keskpäeval. Mis puutub mürgitajasse, siis temast ei olnud mingeid andmeid. Ta pidi olema põgenenud läbi aia, sest liival leiti tema jalajälgi ja aiavärav oli lukus, võti aga kadunud.

646

Määratud ajal läksid lord Winter ja neli sõpra kloostrisse: kõik kellad helisesid, kabel oli avatud, kliirose võre aga suletud. Selle keskele oli asetatud noviitsi-rõivais ohvri keha. Mõlemale poole kliirost ja võrede, taha, kuhu pääses otse kloostrist, oli kogunenud kogu karmeliitide pere. Ilmlikke nägemata ja ka ise nende eest varjatult järisid nad sealt vaimulikku talitust ja toetasid oma häältega preestrite laulu.

Kabeli uksel tundis d’Artagnan, kuidas ta vaprus uuesti kaob. Ta pöördus, et otsida Athost, kuid Athos oli kadunud.

Kindlaks jäädes oma kättemaksumissioonile, oli Athos lasknud end aeda juhatada. Jälgides seal liival selle naise kergeid samme, kes oli jätnud verise jälje kõikjale, kust oli möödunud, liikus ta kuni metsa viiva väravani, laskis selle avada ja sammus metsa.

Kõik ta oletused leidsid siin kinnitust: tee, mida mööda sõiduk oli kadunud, viis ümber metsa. Athos sammus veidi aega teed mööda, silmad kiindunud maapinnale: teed katsid siin-seal väikesed veretilgad, mis pärinesid kas sõidukit ratsa saatva mehe või hobuse haavast. Ligikaudu kolmveerand ljöö kaugusel kloostrist, viiskümmend sammu siinpool Festubert’i oli näha suuremat verelaiku. Maapind oli hobuste kapjadest sõtkutud. Metsa ja äraandliku koha vahel, veidi tagapool äratambitud maapinnast, võis leida neidsamu väikesi jalajälgi mis aias. Siin oli sõiduk peatunud.

Siin oli mileedi väljunud metsast ja astunud sõidukisse.

Rahuldatuna avastusest, mis kinnitas kõiki ta kahtlusi, tuli Athos tagasi võõrastemajja ja leidis sealt Planchet', kes teda kannatamatult ootas.

Kõik toimus nii, nagu Athos oli ette näinud.

Planchet oli läinud mööda teed, oli nagu Athoski märganud vereplekke, oli nagu Athoski märganud kohta, kus hobused olid peatunud. Tema oli aga läinud kaugemale kui Athos. Nii kuulis ta Festuberfi külas ühes kõrtsis juues, ilma et tal oleks vaja olnud midagi küsida, kuidas eelmisel õhtul kella poole üheksa ajal üks haavatud mees, kes saatis postitõllas reisivat daami, oli sunnitud peatuma, sest ta ei suutnud edasi minna, õnnetus

647

pandi varaste arvele, kes olid tõlla metsas peatanud. Mees oli jäänud külla, naine oli vahetanud hobuseid ja jätkanud teekonda.

Planchet asus otsima tõlda juhtinud postipoissi, kelle ta ka leidis. Too oli viinud daami Fromelles’ini. Fromelles’ist oli viimane edasr läinud ArmentieresM. Planchet oli kasutanud otseteed ja jõudis hommikul kell seitse Armentieres'i.

Seal oli ainult üks võõrastemaja, nimelt postijaama juures. Planchet esitas ennast töötu teenrina, kes otsib kohta. Ta ei olnud vestelnud veel kümmet minutitki võõrastemaja rahvaga, kui ta juba teadis, et õhtul kell üksteist oli kohale jõudnud keegi üksik naine, võtnud toa, kutsunud võõrastemajapidaja ja öelnud sellele, et ta tahab mond aega siinses ümbruses elada.

Planchet'1 ei olnud vaja rohkem teada. Ta jooksis kohtumispaika, leidis kolm teenrit täpselt kindlaksmääratud kohast, pani nad võõrastemaja väljapääse valvama ja ruttas Athose juurde. Athos kuulas parajasti Planchet' teateid, kui sobrad tagasi jõudsid.

Kõikide näod, isegi Aramise leebe nägu, olid sünged ja kipras.

«Mida teha?» küsis d’Artagnan.
«Oodata,» vastas Athos.
Iga mees läks oma tuppa.
Õhtul kell kaheksa andis Athos korralduse saduldada hobused ja laskis teatada lord Winterile ja oma sõpradele, et nad oleksid valmis teele asuma.
Hetke pärast olid kõik viis valmis. Igaüks uuris oma relvi ja seadis need korda. Athos tuli viimasena alla ja leidis d’Artagnani juba kärsituna hobuselt.
«Kannatust,» ütles Athos, «keegi puudub veel.» - Neli ratsanikku vaatasid üllatunult eneste ümber, püüdes asjatult meenutada, kes võiks küll puududa.
Sel hetkel tõi Planchet Athose hobuse. Musketär hüppas kergelt sadulasse ja ütles:
«Oodake mind, tulen tagasi.»
Ja ta kihutas kapates minema.
Veerand tunni pärast tuli ta tõesti tagasi suurde punasesse mantlisse mässitud mehe saatel, kellel oli mask näo ees.
648
Lord Winter ja kolm musketäri vaatasid üksteisele küsivalt otsa. Ükski neist ei osanud teisele midagi öelda, sest keegi ei teadnud, kes oli see mees. Siiski arvasid nad, et küllap see peab nii olema, sest kõik toimus Athose korraldusel.
Kell üheksa hakkas väike ratsanikerühm Planchefga eesotsas edasi liikuma teed mööda, mida oli kasutanud sõiduk.
See oli sünge pilt — kuus vaikivat meest, igaüks oma mõtteisse süvenenud, ratsutasid mornilt nagu meeleheide, ähvardavalt nagu karistus.

XXXV KOHTUMÕISTMINE.

Oli pime tormine öö, taevavõlvil kihutavad sünged pilved varjasid helendava tähevalguse. Kuu pidi tõusma alles kesköõl.
Aeg-ajalt võis näha silmapiiril helkiva välgu sähvatusel valgena ja üksikuna kulgevat teed. Sähvatuse kustudes mattus aga kõik jälle pimedusse.
Vahetpidamata pidi Athos tagasi hõikama väikesest rühmast ette ruttavat d’Artagnani ja sundima teda oma kohale jääma, mille too küll hetke pärast uuesti maha jättis. Tal oli vaid üks mõte — minna edasi. Ja ta läks. Vaikides läbiti Festuberfi küla, kuhu oli jäänud haavatud teener, siis sõideti piki Richebourg'i metsaäärt. Her-lier'sse jõudes suundus ikka veel rühma juhtiv Planchet vasakule.
Korduvalt olid kas lord Winter, Porthos või Aramis pöördunud punases mantlis mehe poole, kuid iga esitatud küsimuse peale oli too ainult vaikides kummardanud. Rändurid said aru, et tundmatul oli põhjusi vaikimiseks, ja nad loobusid teda kõnetamast.
Vahepeal oli kõu lähenenud; välgud sähvisid vahetpidamata, pikne müristas ja ratsanike kübarasulgedes ning juustes vilistas tuul, orkaani eelkäija.
Ratsanike rühm sõitis traavi.
Veidi sealpool Fromelles'i puhkes äike. Mähiti end
649
mantlitesse. Jäi veel sõita kolm ljööd — need läbiti vihmavalingute all.
D'Artagnan oli võtnud kübara peast ja ei olnud mantlit ümber võtnud. Ta tundis mõnu vihma voolamisest oma hõõguval laubal ja palavikuvärinais ihul.

Sel hetkel, kui väike rühm oli läbinud Goskali ja lähenes postijaamale, ilmus ühe puutüve tagant mees, kes oli seal varju otsinud ja pimeduses sellega ühte sulanud, ning astus sõrme huultele asetades keset teed.

Athos tundis ära Grimaud'.

«Mis on juhtunud?» hüüdis d'Artagnan. «Kas ta on lahkunud Armentieres'ist?»

Grimaud noogutas pead. D'Artagnan kiristas hambaid.

«Vaiki, d'Artagnan!» ütles Athos. «Mina võtsin asja enese peale, ja järelikult on minu kohus küsitleda Grimaud'd.»

«Kus ta on?» küsis Athos.

Grimaud sirutas käed välja Lysi jõe suunas.

«Kas see on kaugel siit?» küsis Athos.

Grimaud näitas oma isandale kõverdatud esimest sõrme.

«Üksi?» küsis Athos.

Grimaud noogutas jaatavalt.

«Härrased,» ütles Athos, «ta on üksi poole ljöö kaugusel siit jõe suunas.»

«Hästi,» ütles d'Artagnan, «juhi meid sinna.»

Grimaud suundus ratsanikke juhtides üle põldude.

Ligikaudu viiesaja sammu järel jõuti oja äärde, millest mindi üle koolmekohas.

Välgu sähvatusel märgati Enguinghemi küla.

«Kas see on seal, Grimaud?» küsis Athos.

Grimaud raputas eitavalt pead.

«Tasa!» nõudis Athos.

Ja rühm jätkas oma teekonda.

Sähvatas uus välk. Grimaud sirutas käe ja tulelohe sinakas valguses võis eraldada üksildast majakest jõe kaldal, saja sammu kaugusel ühest parvest.

Üks aken oli valgustatud.

«Oleme kohal!» ütles Athos.

Sel hetkel tõusis kraavist üles mees, kes oli seal

650

lamanud — see oli Mousqueton. Ta osutas sõrmega valgustatud aknale ja ütles:

«Ta on seal.»

«Ja Bazin?» küsis Athos.

«Sel aial kui ma valvasin akent, valvas tema ust.» «Hästi,» tähendas Athos. «Te olete kõik ustavad teenrid.»

651

Athos hüppas ratsult maha, ulatas ohjad Grimaud'le ja lähenes aknale, olles enne ülejäänud rühmale andnud märku pöörduda ukse poole.

Väike maja oli ümbritsetud kahe-kolme jala kõrguse puudehekiga. Athos astus sealt üle ja jõudis luukideta aknani, mille poolkardinad olid aga hoolikalt ette tõmmatud.

Ta astus kiviservale, nii et ta pilk ulatus üle kardinate.

Lambivalgel nägi ta tumedasse mantlisse mässitud naist, kes istus järil kustuva tule ääres: ta oli toetanud küünarnukid viletsale lauale ja hoidis pead elevandiluu värvi valgete käte vahel.

Ta nägu ei olnud näha, kuid sünge naeratus libises üle Athose huulte — võimatu oli eksida, see oli just too, keda ta otsis.

Sel hetkel hirnus üks hobune. Mileedi tõstis pea, nägi Athose kahvatut aknaruudu vastu surutud nägu ja karjatas.

Saades aru, et ta oli ära tuntud, lükkas Athos käe ja põlvega akent, see andis ruutude purunedes järele.

Ja otsekui kättemaksukummitus hüppas Athos tuppa.

Mileedi jooksis ukse juurde ja avas selle — lävel oli Athosest veel kahvatum ja ähvardavam d’Artagnan.

Mileedi taganes karjatades. Arvates, et tal on ehk veel mõni võimalus põgenemiseks, ja kartes, et ta n^nde käest pääseb, tõmbas d’Artagnan vöölt püstoli. Kuid Athos tõstis käe ja ütles:

«Pange relv tagasi oma kohale, d’Artagnan. Selle naise üle tuleb kohut mõista ja mitte teda mõrvata. Oota veel üks hetk, d’Artagnan, ja su soov rahuldatakse. Astuge sisse, härrased.»

D’Artagnan alistus, sest Athosel oli nii pühalik hääl ja mõjukad liigutused nagu Looja enese poolt saadetud kohtumõistjal. D’Artagnani järel astusid sisse Porthos, Aramis, lord Winter ja punase mantliga mees.

Neli teenrit valvasid ust ja akent.

Mileedi oli langenud toolile, käed välja sirutatud, otsekui tahaks ta hirmsat nägemust tagasi tõrjuda. Silmates oma küdi, karjatas ta õudselt.

652

«Keda te otsite?» hüüdis mileedi.

«Me otsime Charlotte Backsoni,» vastas Athos, «keda nimetati algul krahvinna de La Fere'iks, edasi leedi Winteriks, Scheffieldi parunessiks.»

«See olen mina, see olen mina!» sosistas ta hirmuahastuses. «Mida te minust tahate?»

«Me tahame teie üle kohut mõista vastavalt teie kuritegudele,» lausus Athos. «Teil on vabadus ennast kaitsta, õigustage ennast, kui te seda suudate. Härra d’Artagnan, teie süüdistus on esimene.»

D’Artagnan astus ette ja ütles:

«Jumala ja inimeste ees süüdistan ma seda naist selles, et ta mürgitas Contance Bonacieux', kes suri eile õhtul.»

Ta pöördus Porthose ja Aramise poole. «Meie tõendame seda,» tunnistasid mõlemad musketärid ühest suust. D’Artagnan jätkas.

«Jumala ja inimeste ees süüdistan ma seda naist selles, et ta tahtis mürgitada ka mind ennast veiniga, mille ta mulle saatis Villeroi’st koos võltsitud kirjaga, milles teatati, et veini on saatnud mu sõbrad. Jumal päästis minu, kuid üks mees, nimega Brisemont, suri minu asemel.»

«Meie tõendame seda,» laususid ühel häälel Porthos ja Aramis.

«Jumala ja inimeste ees süüdistan ma seda naist selles, et ta õhutas mind mõrvama krahv de Wardes’i. Kuna siin ei ole aga kedagi, kes tõendaks selle süüdistuse õigsust, tõendan ma seda ise. Ma olen kõik öelnud.»

Ja d’Artagnan läks koos Porthose ja Avamisega toa teise äärde.

«Teie kord, milord!» ütles Athos.

Nüüd astus ette parun ja ütles:

«Jumala ja inimeste ees süüdistan ma seda naist selles, et ta laskis tappa Buckinghami hertsogi.»

«Kas Buckinghami hertsog on mõrvatud?» karjatasid korraga kõik kohalviibijad.

«Jah, mõrvatud,» vastas parun. «Teie hoiatuskirja peale lasksin ma selle naise areteerida ja andsin ta ustava mehe valve alla. Ta viis selle mehe kuriteoni,

653

surus talle pihku pistoda ja laskis tal tappa hertsogi. Võib-olla praegusel hetkel maksab Felton oma peaga selle fuuria kuriteo eest.»

Kohtumõistjaid vapustas neile seni veel teadmata kuritegude ilmsikstulek.

«See ei ole veel kõik,» jätkas lord Winter. «Mu vend, kes oli teid teinud oma pärijaks, suri kolme tunni jooksul kummalisesse haigusesse, mis jättis kogu kehale tinakarva jäljed. Õde, kuidas suri teie mees?»

«Oo, õudust!» karjatasid Porthos ja Aramis.

«Buckinghami mõrvar, Feltoni mõrvar, minu venna mõrvar, ma nõuan õigust ja teatan, et kui seda ei anta, siis ma võtan selle ise.»

Ja lord Winter läks d'Artagnani juurde, jättes oma koha vabaks järgmisele süüdistajale.

Mileedi langetas pea kätele ja püüdis korraldada oma surmahirmust segipaisatud mõtteid.

«Nüüd on minu kord,» ütles Athos värisedes nii, nagu väriseb lõvi ussi nähes, «nüüd on minu kord. Ma abiellusin selle naisega, kui ta oli noor neiu, ma abiellusin temaga hoolimata kogu oma perekonnast. Ma andsin talle oma varanduse, ma andsin talle oma nime. Kuid ühel päeval märkasin ma, et see naine oli häbimärgista-tud: tal oli vasakule õlale põletatud liilia õis.»

«Oh,» ütles mileedi tõustes, «olen kindel, et ei leita üles kohtunikku, kes kuulutas minu kohta selle alatu otsuse. Olen kindel, et ei leita seda, kes selle täide saatis.»

«Vaikige,» kostis üks hääl. «Selle kohta annan vastuse mina.»

Ja mees punases mantlis astus omakorda lähemale.

«Kes on see mees, kes on see mees?» karjatas mileedi hirmust lämbudes. Ta juuksed vallandusid ja hõljusid ta kahvatu näo kohal, otsekui oleksid nad elavad.

Kõikide silmad suundusid sellele mehele, sest peale Athose oli ta kõikidele tundmatu.

Ka Athos vaatas temale niisama üllatunult kui teised, sest ta ei teadnud arvata, mil viisil võis see mees olla segatud praegusel hetkel hargnevasse õudsesse draamasse.

Olles lähenenud mileedile aeglaselt ja pühalikult, nii et

654

ainult laud neid lahutas, võttis tundmatu oma maski maha.

Mileedi vaatas mõnd aega üha suureneva õudustun-dega seda kahvatut mustadest juustest ja põskhabemest ümbritsetud nägu, mis väljendas ainult jäist ükskõiksust. Siis ta tõusis, taganes seinani ja ütles äkki: «Oh ei! Ei! See on põrgu ilmutis! See ei ole tema! Appi! Appi!» karjatas ta kähedalt ja pöördus seina poole, nagu püüdes sellest oma kätega teed läbi rajada.

«Kuid kes te ometi olete?» küsisid kõik selle stseeni tunnistajad.

«Küsige sellelt naiselt,» lausus punase mantliga mees, «te näete ju, ta tundis mu ära!»

«Lille'i timukas, Lille'i timukas!» karjatas mileedi meeletus hirmuhoos kätega seina külge klammerdudes, et mitte kukkuda.

Kõik tõmbusid tagasi ja punase mantliga mees jäi üksi keset tuba.

«Oo halastust! Halastust! Andestage!» hüüdis põlatu põlvili langedes.

Tundmatu ootas, kuni valitses jälle vaikus.

«Ma ütlesin teile õigust, ta tundis mu ära!» kõneles mees. «Jah, ma olen Lille'i linna timukas ja raa jutustan teile oma loo.»

Kõikide pilgud olid suunatud mehele, kelle sõnu oodati äreva kartusega.

«See noor naine oli kunagi noor tütarlaps, niisama kaunis kui praegugi. Ta oli nunnaks Templemari benediktiinide kloostris. Kloostri kirikus pidas jumalateenistusi noor heasüdamlik ja usklik preester. Nunn otsustas ta võrgutada, ja see tal õnnestuski — ta oleks võrgutanud isegi pühaku.

Nende mõlemate vanded olid pühad, tühistamatud. Nendevaheline ühendus ei saanud kesta kaua ilma neid mõlemaid hukutamata. Ta veenis preestrit lahkuma sellest maakohast. Kuid selleks, et lahkuda, põgeneda koos, asuda mõnda teise Prantsusmaa ossa, kus nad saaksid tundmatutena elada rahus, selleks oli vaja raha. Seda ei olnud ei ühel ega teisel. Preester varastas kiriku pühad nõud ja müüs need maha. Aga kui nad valmistusid kahekesi lahkuma, võeti nad mõlemad kinni.

656

Kaheksa päeva hiljem oli ta võrgutanud vangivalvuri poja ja põgenes. Noor preester mõisteti kümneks aastaks raudu ja häbimärgistamisele. Mina olin Lille'i linna timukas, nagu see naine ütles. Ma olin sunnitud süüdlast häbimärgistama. Süüdlane, mu härrased, oli mu vend!

Ma vandusin siis, et too naine, kes oli ta hukutanud, kes oli enam kui ta kaassüüdlane, sest tema oli kuriteole õhutaja, peab vähemalt jagama ta karistust. Ma aimasin, kus ta end peitis, ma järgnesin talle, sain ta kätte, köitsin kinni ja põletasin ta ihule samasuguse häbimärgi, nagu olin põletanud oma vennale.

Järgmisel päeval pärast minu tagasijõudmist Lille'i õnnestus mu vennal omakorda põgeneda. Mind süüdistati kaasaaitamises ja mõisteti tema asemel vangi niikauaks, kuni ta välja ilmub. Mu vaene vend ei teadnud midagi sellest otsusest. Ta oli uuesti ühinenud selle naisega, nad olid koos põgenenud Berrysse, kus tema valdusesse anti väike kirikla. Naine esines ta õena.

Isand, kelle maa peal asus kirikla, nägi seda niinimetatud õde ja armus temasse, armus sedavõrd, et tegi talle abieluettepaneku. Siis lahkus see naine selle juurest, kelle ta oli juba hukutanud, ja läks selle juurde, kelle ta pidi hukutama, ning sai krahvinna de la Fere’iks.»

Kõikide pilgud pöördusid Athosele, kelle pärisnimi see oli ja kes noogutas märgiks, et kõik, mida timukas rääkis, vastab tõele.

«Siis,» jätkas viimane, «otsustas mu vaene segane, lootusetult meeltheitev vend loobuda elust, millest see naine oli võtnud kõik, au ning õnne, ja tuli tagasi Lille'i. Teada saades otsusest, mis oli mind kinni mõistnud tema asemel, andis ta end vangi ja poos enese samal õhtul oma kongi akna külge.

Muide, peab au andma neile, kes mu süüdi mõistsid: nad pidasid sõna. Niipea kui laiba isik oli kindlaks tehtud, anti mulle vabadus tagasi.

See on kuritöö, milles ma teda süüdistan, see on põhjus, miks ta on häbimärgistatud.»

«Härra d'Artagnan,» ütles Athos, «missugust karistust nõuate teie sellele naisele?»

«Surmanuhtlust,» vastas d'Artagnan.

657

«Milord Winter,» jätkas Athos, «missugust karistust nõuate teie sellele naisele?»

«Surmanuhtlust,» lausus lord Winter.

«Härra Porthos ja Aramis,» jätkas Athos, «teie, kes te olete ta kohtumõistjad, missugune on karistus, mille te määrate sellele naisele?»

«Surmanuhtlus,» vastasid süngel häälel mõlemad musketärid.

Mileedi karjatas õudselt ja roomas põlvili mõned sammud oma kohtumõistjate suunas.

Athos sirutas käe tema poole ja ütles:

«Charlotte Backson, krahvinna de la Fere, mileedi Winter, teie kuriteod on väsitanud inimesed maa peal ja jumala taevas. Kui te teate mõnda palvet, palvetage, sest te olete süüdi mõistetud ja peate surema.»

Nende sõnade juures, mis ei jätnud talle enam mingit lootust, sirutas mileedi ennast kogu oma pikkuses ja tahtis rääkida, kuid tal puudus selleks jõud. Ta tundis, kuidas võimas halastamatu käsi haaras tal juustest ja kiskus teda kaasa niisama kindlalt, nagu saatus kisub kaasa inimese. Ta ei püüdnud isegi vastu panna ja väljus hurtsikust.

Lord Winter, d'Artagnan, Athos, Porthos ja Aramis väljusid tema järel. Teenrid järgnesid isandatele ja tuba jäi tühjaks oma purustatud aknaga, avatud uksega ja suitseva lambiga, mis põles nukralt laual.

XXXVI HUKKAMINE.

Olj peaaegu südaöö: helendades äikese viimastes välgatustes, tõusis kahanev poolkuu väikese Armentieres'i linna tagant. Selle kahvatus valguses joonistusid linna majade tumedad siluetid ja kõrge sakilise kellatorni teravik. Otse vastas veeretas Lys oma sulatinajõega sarnanevaid voogusid. Teisel kaldal võis näha puude tumedaid kogusid vaskjate pilvede poolt vallutatud kõuese taeva taustal, mis moodustasid omamoodi videviku keset ööd. Vasakul seisis vana liikumatute tiibadega mahajäetud

658

veski, mille varemeist kostis kindlate vaheaegadega öökulli läbitungivat monotoonset kisa. Siin-seal paistsid tasandikul paremal ja vasakul pool teed, mida mööda liikus sünge rongkäik, mõned madalad ja jändrikud puud, mis näisid näotute kükitavate päkapikkudena, kes sel süngel tunnil varitsesid inimesi.

Aeg-ajalt kattis lai välk silmapiiri kogu selle laiuses, lookles puude musta massi kohal ja lõikas taeva ning vee pooleks nagu ähvardav türgi mõõk. Lämmatavas õhus ei liikunud ühtegi tuulepuhangut. Surmavaikus rõhus kogu loodust, maapind oli niiske ning libe sadanud vihmast ja värskenenud rohi lõhnas tugevasti.

Kaks teenrit vedasid kaasa mileedit, hoides teda kumbki käe alt kinni; timukas kõndis nende järel ja lord Winter, d'Artagnan, Athos, Porthos ja Aramis sammusid timuka taga.

Planchet ja Bazin tulid viimastena.

Teenrid juhtisid mileedit jõe poole. Ta suu vaikis, kuid ta silmad rääkisid oma väljendamatu kõnekusega, anudes järjekorras kumbagi, kellele ta vaatas.

Kuna ta oli mõni samm eespool, ütles ta teenritele:

«Saate kumbki tuhat pistooli, kui aitate mul põgeneda. Kui te aga annate mu välja oma isandatele, siis on mul siin lähedal kättemaksjaid, kes sunnivad teid mu surma eest kallilt tasuma.»

Grimaud kõhkles. Mousqueton värises kogu kehast.

Athos, kes oli kuulnud mileedi häält, lähenes kiiresti, lord Winter tegi niisamuti.

«Saatke need teenrid ära,» ütles ta, «ta rääkis nendega, nad ei ole enam kindlad.»

Kutsuti Planchet ja Bazin, kes asusid Mousquetoni ja Grimaud' asemele.

Jõe äärde jõudes lähenes timukas milecdile ja sidus kinni ta jalad ning käed.

Siin katkestas mileedi vaikuse, et hüüda:

«Te olete alatud viletsad mõrvarid, kümnekesi tahate te tappa ühtainukest naist. Hoidke endid! Kui mind ei suudeta päästa, siis makstakse minu eest kätte.»

«Te ei ole naine,» ütles Athos külmalt, «te ei kuulu inimsoo hulka, te olete põrgust põgenenud deemon, ja meie saadame teid sinna tagasi.»

659

«Ah! Härrad vooruslikud inimesed!» ütles mileedi. «Pidage meeles, et see, kes puudutab ainsatki juuksekarva mu peas, on omakorda mõrvar.»

«Timukas võib tappa, ilma et ta oleks mõrvar, proua,» ütles punase mantliga mees, lüües oma laiale mõõgale. «Ta on vaid viimne kohtumõistja, Nachrlchter, nagu ütlevad meie naabrid, sakslased.»

660

Ja kuna ta seda rääkides teda kinni köitis, karjatas mileedi kaks-kolm korda metsikult. Karjed kajasid kummaliselt sünges öös, hääbudes metsa sügavustes.

«Aga kui ma olen süüdlane, kui ma olen korda saatnud need kuriteod, milles te mind süüdistate,» karjus mileedi, «siis viige mind kohtu ette. Teie ei ole kohtunikud, teil ei ole õigust mind süüdi mõista.»

«Ma pakkusin teile Tyburni,» ütles lord Winter, «miks te seda ei soovinud?»

«Sest ma ei taha surra!» hüüdis mileedi end lahti rabeldes. «Ma olen liiga noor, et surra!»

«Naine, kelle te mürgitasite Bethune'is, oli teist veel noorem, proua, ja on siiski surnud,» ütles d’Artagnan.

«Ma astun kloostrisse, ma hakkan nunnaks,» ütles mileedi.

«Te olite kloostris,» lausus timukas, «ja te lahkusite sealt selleks, et hukutada mu vend.»

Mileedi karjatas hirmunult ja langes põlvili.

Timukas asetas talle käed kaenla alla ja tõstis ta üles ning tahtis teda viia paadi poole.

«Oh, mu jumal!» karjatas mileedi. «Mu jumal, kas te tahate mind uputada!»

Nendes karjetes oli midagi nii südantlõhestavat, et d’Artagnan, kes algul oli kõige innukamalt mileedit jälitanud, istus kännule ja langetas pea, kattes peopesadega kõrvad. Sellest hoolimata kuulis ta siiski mileedit karjuvat ja ähvardavat.

D’Artagnan oli meestest kõige noorem, ta ei pidanud vastu:

«Oh, ma ei suuda näha seda koledat vaatepilti, ma ei saa nõustuda, et see naine peab niiviisi surema!»

Mileedi kuulis neid sõnu, temas ärkas uuesti lootusekiir.

«D’Artagnan! D’Artagnan!» hüüdis ta. «Meenuta, et ma armastasin sind!»

Noormees tõusis ja astus sammu tema poole.

Kuid Athos tõusis, tõmbas välja mõõga, astus talle teele ette ja ütles:

«Kui te astute veel ühe sammu, ristame oma mõõgad.»

D’Artagnan langes põlvili ja hakkas palvetama.

«Nüüd, timukas, tee oma töö,» ütles Athos.

661

«Meeleldi, Monseigneur,» vastas timukas, «sest nii tõesti kui ma olen hea katoliiklane, ma usun kindlalt, et teen õigesti, täites oma kohust selle naise juures.»

«Hästi.»

Athos astus sammu mileedi poole ja ütles: «Ma andestan teile kufja, mis te olete mulle teinud, ma andestan teile oma purustatud tuleviku, oma kadunud au, oma rüvetatud armastuse ja oma hävitatud hingeõnnistuse, mis on igaveseks hukutatud meeleheitest, millesse teie mind olete saatnud. Surge rahus.» Lord Winter astus omakorda lähemale ja ütles: «Ma andestan teile oma venna mürgitamise, Tema Hiilguse lord Buckinghami mõrva, ma andestan teile vaese Feltoni surma, ma andestan teile teie kavatsused minu isiku suhtes. Surge rahus.»

«Ja mina,» ütles d'Artagnan, «palun teilt andeks, et ma aadlikule ebakohase pettusega kutsusin esile teie viha. Ja vastutasuks andestan ma teile oma vaese armastatu mõrva ja teie julma kättemaksu minule. Ma andestan teile ja nutan teie pärast. Surge rahus.»

«I am lost!» sosistas mileedi inglise keeles. «I must die.»

Siis ta tõusis kellegi abita püsti ja vaatas leegitaoli-selt sähviva selge pilguga enese ümber. Ta ei näinud midagi. Ta kuulatas: ta ei kuulnud midagi. Tema ümber olid ainult vaenlased. «Kus pean ma surema?» küsis ta. «Teisel kaldal,» vastas timukas.

Ta asetas mileedi paati ja sel hetkel kui ta ise sinna astus, ulatas Athos talle rahasumma, öeldes:

«Võtke, see on hukkamise tasu. Nähtagu, et me tegutseme' nagu kohtumõistjad.»

«Hästi!» vastas timukas. «Teadku aga nüüd see naine, et ma ei täida mitte oma tööülesannet, vaid oma kohust.»

Ja ta viskas raha jõkke.

Paat eemaldus Lysi vasaku kalda poole, viies kaasa kurjategija ja timuka. Kõik teised jäid paremale kaldale ja langesid põlvili.

Paat libises aeglaselt piki parve köit kahvatu pilve peegelduses, mis kattis sel hetkel vee.

662

Teda nähti jõudvat teisele kaldale: inimesed joonistusid mustadena punakal horisondil.

Mileedil oli teekonna ajal õnnestunud vabastada nöör oma jalgade ümbert; jõudes kaldale, hüppas ta kergelt maale ja põgenes.

Kuid maapind oli niiske, nõlvakule jõudes ta libises ja kukkus põlvili.

Ilmselt valdas teda ebausklik mõte — ta sai aru, et taevas keeldub teda abistamast, ja ta jäi samasse asendisse, nagu ta oli, pea langetatud ja käed koos.

Siis nähti teiselt kaldalt, kuidas timukas tõstis aeglaselt mõlemad käed. Kuukiir peegeldus ta laia mõõga teral, käed langesid alla. Oli kuulda mõõga vihinat ja ohvri karjatust, ning peatu keha vajus löögi all kokku.

Siis võttis timukas oma punase mantli, asetas selle maha, pani sellesse keha ning viskas sinna pea, sidus mantli nurkipidi kokku, asetas oma õlale ja astus tagasi paati.

Lysi keskele jõudes peatas ta paadi ja tõstis oma koorma jõe kohale.

«Teostugu jumalik õiglus!» hüüdis ta kõva häälega.

Ja ta heitis laiba sügavasse vette, mis selle kohe jäljetult neelas.

Kolme päeva pärast jõudsid neli musketäri tagasi Pariisi. Nad ei olnud jäänud kauemaks, kui oli nende puhkus, ja samal õhtul läksid nad tegema oma tavalist visiiti härra de Treville'ile.

«Noh, härrased,» küsis neilt vapper kapten, «kas te lõbutsesite hästi oma retkel?»

«Imepäraselt!» vastas Athos enese ja oma kaaslaste nimel.

XXXVII LÕPP.

Pidades kardinalile antud lubadust, nimelt lahkuda Pariisist ja tulla tagasi La Rochelle'i, sõitis kuningas pealinnast välja järgmise kuu kuuendal kuupäeval, olles ikka veel jahmunud äsja levinud kuuldusest, et Buckinghami hertsog on tapetud.

663

Kuigi kuningannat oli hoiatatud, et tema poolt palavalt armastatud mehe elu oli hädaohus, ei tahtnud ta uskuda, kui talle surmast teatati. Ta isegi hüüatas ettevaatamatult:

«See on vale! Alles äsja kirjutas ta mulle.»

Kuid järgmisel päeval tali tal siiski uskuda seda saatuslikku uudist. La Porte, keda nagu kõiki oli Inglismaal kinni peetud kuningas Charles I korraldusel, jõudis kohale ja tõi kaasa Buckinghami viimse surmaeelse kingituse kuningannale.

Kuningas oli rõõmujoovastuses. Ta ei vaevunud seda varjama ja andis oma rõõmule vaba voli ka kuninganna ees. Nagu kõik nõrga iseloomuga inimesed, nii ei olnud ka Louis XIII suuremeelne.

Kuid varsti muutus kuningas süngeks ja hädiseks. Ta laup ei olnud seda liiki, mis oleks kauemaks ajaks selginenud. Ta tundis, et minnes tagasi laagrisse, muutub ta uuesti orjaks, kuid siiski läks ta tagasi.

Kardinal oli tema jaoks võlumadu ja tema oli oksalt oksale lendlev lind, kes ei suuda tema käest pääseda.

Seepärast oli tagasiminek La Rochelle'i väga kurb. Eriti üllatasid kaaslasi meie neli sõpra: nad sõitsid külg külje kõrval koos, pilgud sünged ja pead longus. Ainult Athos tõstis aeg-ajalt oma laia laupa, ta silmis välgatas, kibe naeratus libises üle ta huulte. Siis langes ta uuesti mõttesse nagu ta kaaslasedki.

Niipea kui eskort jõudis mõnda linna ja kuningas oli saadetud peatuskohta, läksid neli sõpra kas endi poole või mõnda kõrvalisse kõrtsi, kus nad ei mänginud ega joonud, vaid jutlesid tasasel häälel, jälgides hoolikalt, et keegi neid ei kuulaks.

Ühel päeval, kui kuningas oli peatunud teel, et röövlinde küttida, ja neli sõpra olid läinud nagu tavaliselt maantee-äärsesse kõrtsi, selle asemel et osa võtta jahist, peatus kõrtsi ukse juures mees, kes tuli tuhatnelja La Rochelle'ist. Ta tahtis juua klaasi veini ja heitis pilgu kõrtsituppa, kus istusid laua taga neli musketäri.

«Hei, härra d'Artagnan!» hüüdis ta. «Kas see ei ole mitte teie, keda ma seal näen?»

D'Artagnan tõstis pea ja karjatas rõõmust. See oli

664

mees, keda ta nimetas oma viirastuseks, tundmatu Meung'ist, Fossoyeurs'i tänavalt ja Arrasist.

D'Artagnan tõmbas mõõga tupest ja sööstis ukse poole.

Kuid seekord astus tundmatu hobuselt maha ja tuli d'Artagnanile vastu, selle asemel et põgeneda.

«Ah, härra,» ütles d'Artagnan, «lõpuks kohtun ma teiega, seekord ei lipsa te minema!»

«See ei ole ka minu kavatsus, härra, sest seekord ma otsisin teid. Kuninga nimel ma areteerin teid. Te peate mulle andma oma mõõga, härra, ja seda ilma vastupanuta. Hoiatan teid — teie elu on mängus.»

«Kes te olete?» küsis d'Artagnan. Ta langetas mõõga, kuid ei andnud seda veel käest.

«Olen rüütel de Rochefort,» vastas tundmatu, «härra kardinal de Richelieu kannupoiss. Mul on korraldus viia teid Tema Eminentsi juurde.»

«Me oleme teel Tema Eminentsi juurde, härra rüütel,» ütles Athos ligemale astudes. «Kindlasti usaldate te härra d'Artagnani sõna, et ta läheb siit otse La Rochelle'i.»

«Ma pean ta üle andma vahtkonnale, kes ta laagrisse viib.»

«Meie oleme talle vahtkonnaks, härra, meie aadlike ausõna selle peale. Kuid me anname aadliku ausõna ka selle peale,» lisas Athos kulmu kortsutades, «et härra d'Artagnan ei lahku meist.»

Rüütel de Rochefort heitis pilgu selja taha ja nägi, et Porthos ja Aramis olid asetunud tema ja ukse vahele. Ta mõistis, et ta oli täielikult nende nelja mehe võimuses.

«Härrased,» ütles ta, «kui härra d'Artagnan annab mulle oma mõõga ja annab nagu teiegi sõna, rahuldun ma teie lubadusega viia härra d'Artagnan Monseigneur kardinali peakorterisse.»

«Teil on minu sõna, härra,» ütles d'Artagnan, «ja siin on mu mõõk.»

«See on mulle seda sobivam,» lisas Rochefort, «et ma pean jätkama oma teekonda.»

«Kui te peate selleks edasi minema, et kohtuda mileediga,»

ütles Athos ükskõikselt, «siis on see asjatu, teie ei leia teda.»

«Mis on temaga siis juhtunud?» küsis Rochefort ägedalt.

«Tulge tagasi laagrisse ja te saate seda teada.»

Rochefort jäi hetkeks mõttesse. Kuna aga oldi ainult päevateekonna kaugusel Surgeres'ist, kuhu kardinal pidi kuningale vastu tulema, siis otsustas ta järgneda Athose nõuandele ja koos nendega tagasi pöörduda.

Pealegi oli tagasiminekul üks eelis — ta võis ise valvata oma vangi.

Asuti uuesti teele.

Järgmisel päeval kell kolm peale lõunat jõuti Surgeres'i. Siin ootas kardinal Louis XIII-ndat. Minister ja kuningas ütlesid vastastikku rohkesti meelitusi ja õnnitlesid teineteist õnneliku juhuse puhul, mis vabastas Prantsusmaa ägedast vaenlasest, kes ässitas kogu Euroopat tema vastu.

Kardinal sai Rochefort'ilt teada, et d'Artagnan on areteeritud. Ta tahtis teda kiiresti näha ja nii lahkus ta kuningast, kutsudes teda järgmiseks päevaks vaatama tammi, mille juures tööd olid lõpetatud.

Jõudes õhtul oma peakorterisse La Pierre'i silla juures, leidis kardinal oma maja ukse eest mõõgata d'Artagnani ning koos temaga kolm relvastatud musketäri.

Kuna võim oli seekord tema poolel, vaatas ta neile karmilt otsa ja andis d'Artagnanile silmade ja käega märku, et ta temale järgneks.

D'Artagnan täitis käsu.

«Me ootame sind, d'Artagnan,» ütles Athos küllalt kõvasti, et kardinal teda kuuleks.

Tema Eminents kortsutas kulme, peatus hetkeks, siis aga astus sõnalausumata edasi.

D'Artagnan astus kardinali kannul sisse, tema taga ukse juures seisis valve.

Tema Eminents läks tuppa, mida ta kasutas kabinetina, ja andis Rocheforfile märku noor musketär sisse juhatada.

Rochefort täitis käsu ja lahkus.

D'Artagnan jäi üksi kardinaliga. See oli nende teine kohtumine

ja ta tunnistas hiljem ise, et tol korral oli ta täiesti kindel, et see jääb ka viimseks.

Richelieu seisis püsti, toetudes kaminale. Tema ja d'Artagnani vahel oli laud. .

«Härra,» ütles kardinal, «teid areteeriti minu korraldusel.»

«Mulle öeldi seda, Monseigneur.»

«Kas te teate, mispärast?»

«Ei, Monseigneur, sest iainus asi, mille pärast mind võidaks areteerida, on Tema Eminentsile veel teadmata.»

Richelieu vaatas noormeest uurivalt ja ütles: «Ohoo! Mida see tähendab?»

«Kui Monseigneur tahaks mulle enne teatada need kuriteod, milles mind süüdistatakse, siis ma ütleksin, mida ma olen korda saatnud.»

«Teid süüdistatakse kuritegudes, mis on põhjustanud palju suursugusemate peade mahavõtmist kui seda on teie pea, härra!» lausus kardinal.

«Ja nimelt, Monseigneur?» küsis d'Artagnan rahuga, mis üllatas isegi kardinali.

«Teid süüdistatakse kirjavahetuses kuningriigi vaenlastega, teid süüdistatakse riigisaladuste väljauurimises, teid süüdistatakse selles, et te püüdsite nurja ajada oma kindrali plaane.»

«Ja kes süüdistab mind selles, Monseigneur?» küsis d'Artagnan, kes oletas, et süüdistused pärinevad mileedilt. «Naine, kes on riikliku õigusemõistmise korras häbimärgistatud, naine, kes abiellus ühe mehega Prantsusmaal, teisega Inglismaal, naine, kes mürgitas oma teise mehe ja püüdis mürgitada ka mind!»

«Mida te seal ometi räägite, härra,» hüüdis kardinal üllatunult, «missugusest naisest te kõnelete?»

«Mileedi Winterist,» vastas d'Artagnan, «jah, mileedi Winterist, kelle kuritegusid Teie Eminents kahtlemata ei teadnud, sest ta austas teda oma usaldusega.»

«Härra,» ütles kardinal, «kui mileedi Winter on korda saatnud kuriteod, millest te räägite, karistatakse teda.»

«Teda on juba karistatud, Monseigneur.»

«Ja kes teda karistas?»

«Meie.»

«Kas ta on vangis?»

667

«Ta on surnud.»

«Surnud!» kordas kardinal, kes ei suutnud uskuda seda, mida ta kuulis. «Surnud! Te ütlesite, et ta on surnud?»

«Kolm korda püüdis ta mind tappa ja ma andestasin talle. Aga ta tappis naise, keda ma armastasin. Siis võtsime meie, minu sõbrad ja mina, ta kinni, mõistsime ta üle kohut ja määrasime talle surmanuhtluse.»

Siis jutustas d’Artagnan proua Bonacieux' mürgitamisest Bethune'i karmeliitide kloostris, kohtumõistmisest üksikus majas ja hukkamisest Lysi jõe kaldal.

Värin jooksis kardinalil üle kogu ihu, ja ometi ei hakanud ta kergesti värisema.

Kuid äkki muutus kardinali nägu, mis seni oli olnud sünge, otsekui mingi väljendamata mõtte mõjul vähehaaval selgemaks ja lõpuks üsna rõõmsaks.

«Tähendab, teie tegutsesite siis kohtunikena,» lausus kardinal häälega, mille mahedus oli vastuolus ta sõnade valjusega, «mõtlemata seejuures sellele, et need, kelle ülesandeks ei ole karistada, kuid kes siiski karistavad, on mõrvarid.»

«Monseigneur, vannun teile, et ma ei ole hetkegi kavatsenud end õigustada teie ees. Ma allun karistusele, mille Teie Eminents mulle määrab. Ma ei hooli elust niipalju, et kardaksin surma.»

«Jah, ma tean seda, te olete vapper mees,» ütles kardinal peaaegu õrnalt. «Nii võin ma teile juba ette öelda, et teie üle mõistetakse kohut, teile määratakse karistus.»

«Mõni teine võiks Teie Eminentsile vastata, et tal on taskus armuandmiskäsk. Mina piirdun vaid sellega, et ütlen: käskige, Monseigneur, olen valmis.»

«Armuandmiskäsk?» ütles Richelieu üllatunult.

«Jah, Monseigneur,» vastas d’Artagnan.

«Ja kes on sellele alla kirjutanud? Kas kuningas?»

Kardinal hääldas neid sõnu kummalise põlgusevarjundiga.

«Ei, Teie Eminents.»

«Mina? Te olete hull, härra!»

«Monseigneur tunneb kahtlemata ära oma käekirja.»

Ja d’Artagnan ulatas kardinalile hinnalise paberi, mille

668

Athos oli ära võtnud mileedilt ja andnud d’Artagnanile, et see oleks talle kaitsjaks.

Tema Eminents võttis paberi ja luges aeglaselt, iga silpi rõhutades:

«Selle kirja ettenäitaja on tegutsenud vastavalt minu korraldusele ja riigi heaolu huvides. 3. detsembril 1627. a.

Richelieu.»

Olles läbi lugenud need paar rida, langes kardinal sügavalt mõttesse, kuid ei andnud paberit d’Artagnanile tagasi.

«Ta mõtleb, mis liiki piinades lasta mul surra,» ütles endamisi d’Artagnan. «Noh olgu, mis siis. Näitan talle, kuidas sureb aadlik.»

Noor musketär oli suurepärases meeleolus, ta oli valmis kangelaslikult surema.

Richelieu mõtiskles ikka veel, keerates paberit peos kokku ja lahti. Lõpuks tõstis ta pea, suunas oma kotkapilgu sellele ausale, avameelsele ja targale näole, luges sealt pisarate jälgede vahelt kõiki kannatusi, mida tal oli tulnud taluda kuu aja jooksul, ja mõtles kolmandat või neljandat korda, kui palju seisis sellel kahekümne-üheaastasel noorukil veel ees ja millist kasu võis ta agarus, vaprus ja mõistus tuua heale peremehele.

Teiselt poolt olid teda enam kui kord kohutanud mileedi kuriteod, võim ja kuratlik geenius. Ta tundis nagu salajast rõõmu, et oli igaveseks vabanenud sellest ohtlikust kaassüüdlasest.

Ta käristas aeglaselt puruks paberi, mille d’Artagnan oli talle nii suuremeelselt tagastanud.

«Ma olen kadunud,» ütles d'Artagnan endamisi.

Ja ta kummardas sügavasti kardinali ees, nagu öeldes: «Issand, teie tahtmine sündigu!»

Kardinal lähenes lauale ja kirjutas püstijalu mõned read pergamendile, millest kaks kolmandikku oli juba täidetud, ning pani alla oma pitsati.

«See on mu surmaotsus,» oletas d’Artagnan. «Ta säästab mind Bastille igavusest ja kohtumõistmise aeglusest. See on temast väga kena.»

669

«Võtke, härra,» ütles kardinal noorukile, «ma võtsin teilt ühe blankovolituse ja annan teile teise vastu. Nimi puudub, selle kirjutate te ise.»

D'Artagnan võttis kõheldes paberi ja heitis sellele pilgu.

See oli käskkiri musketäride väeossa leitnandiks määramise kohta.

D'Artagnan langes kardinali jalgade ette ja ütles: «Monseigneur, mu elu kuulub teile, nüüdsest peale kasutage selle üle. Kuid ma ei vääri heatahtlikkust, mida te mulle osutate. Mul on kolm sõpra, kes on seda enam ära teeninud ja väärilisemad . . .»

«Te olete tubli poiss, d'Artagnan,» ütles kardinal talle sõbralikult õlale patsutades ja rõõmu tundes selle üle, et tal oli õnnestunud võita seda mässulist loomust. «Tehke selle paberiga, mis teile meeldib. Ainult pidage meeles, et kuigi nime koht on tühi, annan ma selle teile.»

«Ma ei unusta seda iialgi,» vastas d'Artagnan. «Teie Eminents võib selles kindel olla.»

Kardinal pöördus ja hüüdis kõvasti:

«Rochefort!»

Kahtlemata ukse taga seisnud rüütel astus otsekohe sisse.

«Rochefort,» ütles kardinal, «te näete härra d'Artagnani, ma võtan ta vastu oma sõprade hulka. Nüüd suudelge teineteist ja olge kuulekad, kui te peate lugu sellest, et oma päid säilitada.»

Rochefort ja d'Artagnan puudutasid teineteist vaevu huultega. Kardinal aga oli seal ja jälgis neid oma valvsa silmaga.

Nad väljusid toast korraga.

«Me kohtume veel, eks ole, härra?»

«Kunas aga soovite,» vastas d'Artagnan.

«Küllap tuleb juhus,» vastas Rochefort.

«Kuidas?» küsis Richelieu ust avades.

Mõlemad mehed naeratasid teineteisele, surusid käsi ja kummardasid Tema Eminentsile.

«Me hakkasime juba kannatust kaotama,» ütles Athos.

«Siin ma olen, sõbrad!» vastas d'Artagnan. «Ja ma ei

670

ole mitte ainult vaba, vaid ka kardinali soosingu osaline.»

«Kas te jutustate meile sellest?»

«Kohe täna õhtul!»

Ja tõesti, samal õhtul läks d'Artagnan Athose juurde, kelle ta leidis tühjendamas hispaania veini pudelit — tegevus, millele ta pühendus igal õhtul.

D'Artagnan jutustas talle kõigest, mis oli toimunud kardinali ja tema vahel, ja võttis taskust paberi, öeldes:

«Võtke, kallis Athos, see kuulub tõeliselt teile.»

Athos naeratas oma mahedat ja veetlevat naeratust ning ütles:

«Sõber, Athosele on seda liiga palju, krahv de La Fere'ile on seda liiga vähe. Hoidke see paber endale, ta kuulub teile. Paraku, mu jumal, olete selle ostnud küllaltki kallilt!»

D'Artagnan lahkus Athose juurest ja astus Porthose tuppa.

Ta leidis Porthose suurepärases hiilgavate tikanditega riietuses ennast peegli ees imetlemas.

«Ah, see olete teie, kallis sõber!» ütles ta. «Kuidas te leiate, kas see rõivastus sobib mulle?»

«Suurepäraselt,» vastas d'Artagnan, «mina aga tulen teile pakkuma rõivastust, mis sobib teile veelgi paremini.»

«Missugust?» küsis Porthos. «Musketäride leitnandi riietust.»

D'Artagnan jutustas Porthosele oma kohtumisest kardinaliga ja tõmmates taskust paberi, ütles ta:

«Võtke, mu kallis, kirjutage sellele oma nimi ja olge mulle heaks ülemuseks.»

Porthos heitis pilgu paberile ja andis selle d'Artagnani suureks üllatuseks talle tagasi.

«Jah,» ütles ta, «see oleks mulle väga meelitav, kuid ma ei saaks kaua aega seda õnne nautida. Meie Bethune'i retke ajal suri mu hertsoginna mees. Kuna aga lahkunu rahakirst ulatab mulle kutsuvalt käed, abiellun ma lesega. Näete, ma proovisin selga oma pulmarüüd. Mu kallis, hoidke leitnandiauaste enesele, hoidke see enesele!»

Ja ta andis paberi d'Artagnanile tagasi.

Noormees astus sisse Aramise juurde.

671

Ta leidis viimase põlvitamas palvetooli ees, pea toetumas avatud palveraamatule.

D'Artagnan jutustas oma kohtumjsest kardinaliga ja võttes paberi kolmandat korda taskust, ütles:

«Teie, meie sõber, meie valgustaja, meie nähtamatu abistaja, võtke vastu see paber. Teie olete selle enam kui keegi teine ära teeninud'oma tarkusega, oma nõuannetega, mis alati andsid nii häid tulemusi.»

«Kallis sõber,» lausus Aramis, «meie viimased seiklused on mulle elu ja mõõga muutnud täiesti vastumeelseks. Seekord olen ma lõplikult otsustanud: peale piiramise lõppemist astun ma lazaristide vennaskonda. Hoidke see paber enesele, d'Artagnan, relvateenistus sobib teile, teist saab vapper ja julge ülemus.»

Tänulikkusest niiske pilk säramas rõõmust, tuli d'Artagnan tagasi Athose juurde, kelle ta leidis ikka veel laua ääres istumas ja vastu lambivalget oma malagaklaasi imetlemas.

«Noh, näete,» ütles ta, «ka nemad ütlesid mulle ära!»

«See on sellepärast, kallis sõber, et keegi ei väärinud seda rohkem kui teie.»

Ja ta võttis sule, kirjutas paberile d'Artagnani nime ning andis selle siis tagasi.

«Ja nii ei ole mul tulevikus enam sõpru,» ütles noormees, «ei midagi muud, kui ainult kibedad mälestused ...»

Ja ta peitis pea käte vahele ning kaks suurt pisarat veeresid mööda ta põski alla.

«Te olete noor,» vastas Athos, «ja teie kibedad mälestused jõuavad veel muutuda meeldivateks.»

EPILOOG.

Jäänud ilma Inglise mereväe abist ja Buckinghami poolt lubatud divisjonist, alistus La Rochelle pärast aastast piiramist. 28. oktoobril 1628 kirjutati alla kapitulatsioonile.

Kuningas sõitis Pariisi sisse sama aasta 23. detsembril. Talle korraldati pidulik vastuvõtt, nagu oleks ta võitnud vaenlasi ja mitte prantslasi. Ta sõitis sisse Saint-Jacques'i eeslinna kaudu läbi rohelusse uppuvate auväravate.

D'Artagnan astus oma auastmesse. Porthos lahkus teenistusest ja abiellus järgneval aastal emand Coquenard'iga, kelle nii ihaldatud kirst sisaldas kaheksasada tuhat liivrit.

Mousqueton sai suurepärase livree ja teostus ta unistus, unistus, mida ta oli hellitanud kogu elu — sõita kullatud tõlla tagapukis.

Pärast sõitu Lotringi kadus Aramis äkitselt ja lakkas sõpradele kirjutamast. Hiljem saadi teada proua de Chevreuse'i kaudu, kes oli sellest rääkinud kahele või kolmele oma armukesele, et ta oli astunud mungaks ühes Nancy kloostris.

Bazinist sai kloostri teener.

Athos jäi musketärina d'Artagnani käsutusse kuni 1631. aastani. Siis lahkus ta samuti teenistusest pärast ühte Touraine'i sooritatud retke, tuues ettekäändeks, et ta oli saanud väikese päranduse Roussillonis.

Grimaud järgnes Athosele.

D'Artagnan pidas kolm korda Rochefort'iga kahevõitlust ja haavas teda kolmel korral.

673

«Neljandal korral tapan ma teid tõenäoliselt,» ütles ta Rocheforfile tõusmiseks kätt ulatades.

«On vist parem teile ja mulle, kui me sellega lõpetame,» vastas haavatu. «Pagana pihta, ma olen teile suurem sõber, kui te arvate, sest juba esimesest kohtumisest peale oleks mul tarvitsenud vaid kardinalile mõni sõna öelda, ja teie pea oleks maha raiutud.»

Seekord kaisutasid nad teineteist siiralt ja ilma tagamõtteta.

Planchet sai Rochefort’ilt kaardiväeseersandi aukraadi.

Härra Bonacieux elas väga rahulikult, olles täielikus teadmatuses oma naise saatuse üle ja selle üle ka põrmugi erutumata. Kord oli ta küllalt ettevaatamatu ja meenutas end kardinalile; kardinal laskis talle öelda, et nüüdsest peale hoolitsetakse selle eest, et tal ei oleks millestki puudus.

Ja tõesti, härra Bonacieux, kes oli väljunud õhtul kell seitse, et minna Louvre.'isse, ei ilmunud järgmisel päeval enam tagasi Fossoyeurs'i tänavale. Inimeste arvates, kes paistsid olevat kõige paremini informeeritud, oli talle antud suuremeelse Eminentsi kulul prii toit ja korter mõnes kuninglikus lossis.

Lõpp

ALEXANDRE DUMAS

Alexandre Dumas-isa (1803—1870), üks möödunud sajandi esimese poole prantsuse kirjanduse liberaalse-romantilise suuna esindajaid, alustas oma loomingulist teed perioodil, mis eelnes 1830. aasta revolutsioonile Prantsusmaal. Dumas oli oma nooruses Hugo kaasvõitleja ja koos temaga aitas kaasa klassitsismi väljatõrjumisele prantsuse teatri lavalt.

Dumas oli üsna viljakas draamakirjanik, kuid eriti populaarseks on ta saanud oma ajalooliste seiklusromaanidega. Dumas' teoste arv ulatub 301 köiteni. Selle tohutu arvu teoseid pole Dumas kirjutanud üksinda, need on kirjutatud koostöös terve rea kirjanduslike kaastöölistega. Tuntuim nendest on Auguste Maauet. kes on osa võtnud umbes kahekümne romaani kirjutamisest, teiste hulgas ka «Kolme musketäri» loomisest. Kõigi nende romaanide stiililine ühtlus aga osutab, et vaieldamatuks põhiautoriks on ikkagi olnud Dumas.

Alexandre Dumas kujutab oma romaanides tähtsaid ajaloolisi sündmusi: kodusõda katoliiklaste ja hugenottide vahel, Pärtliöö sündmusi («Kuninganna Margot»), Richelieu valitsusaega («Kolm musketäri»), Fronde'i liikumist («Kakskümmend aastat hiljem»),

Napoleoni 100 päeva ja teist restauratsiooni («Krahv Monte-Christo») jm. Kuigi Dumas kasutas üsna meelevaldselt fakte, on tema romaanid siiski väga köitvad. Seda eriti seetõttu, et tema kangelaste elu on väga sündmusterikas, täis kõikmõeldavaid seiklusi, kohtumisi, duelle, võite, hädaohte ja põnevaid intriige.

Dumas jätkab oma romaanidega teatud määral XVII—XVIII sajandi kodanliku seiklusromaani traditsioone. XVII ja XVIII sajandil oli kodanlik ühiskond alles kujunemas. XIX sajandiks on olukord juba sootuks teine. Juulimonarhia ajal oli Prantsusmaa valitsevate klasside elu muutunud üksluiseks ja kainelt praktiliseks. Mitte leides kaasaegses elus tugevaid aktiivseid karaktereid, pöördub Dumas oma otsingutes ajaloolise mineviku poole.

Ilmselt püüdis autor oma romaanides olla meelepärane prantsuse lugejate laiale ringkonnale. Tema teoste lehekülgedel kaotab ajalugu oma eepilise suuruse, ta muutub lihtsaks ja koduseks, kaugeid ajaloolisi sündmusi on kujutatud tegelaste intiimse elu taustal. Autor püüab näidata, et ka kuningad, kuningannad, väejuhid ja ministrid olid inimesed, kelle üle kirgedel ja kapriisidel oli suur mõju. Taoline käsitlusviis pidi sisendama tavalisesse lugejasse

675

heatahtlikku optimismi tema ellusuhtumises ja «selle ilma suurte» hindamises.

Dumas' romaanide populaarsuse põhjust tuleb otsida tema oskuses pitoreskselt kujutada mineviku sündmusi, luua kirevaid pilte võitlustest ja seiklustest, mis olid lugejale puhkustks elu halluses, ja igapäevasuses. Tema romaanid viisid lugeja eredate ja tegutsemisjanuliste karakterite, omakasupüüdmatute kirgede, vapruse ja suuremeelsuse maailma. Ent Dumas' romaanide ideeline piiratus viis selleni, et tema romaanid ei äratanud aktiivset protesti, nad kutsusid leppimisele tegelikkusega.

Kahtlemata on Dumas' kõige populaarsemaks romaaniks tema ajalooliste seiklusromaanide seeria «Kolm musketäri». Romaanile on iseloomulik tormiliselt arenev intriig, pingeline dramaatiline tegevus, kerge, lihtne ja energiline keel, mis on kooskõlas sündmuste, episoodide ja juhtumuste hoogsa arenguga.

«Kolme musketäri» kompositsioonilise külje määras ette kindlaks asjaolu, et ta pidi ilmuma ajalehes. Seetõttu pidi iga peatükk olema omaette tervik, kuid ka orgaaniliselt seotud kogu sündmustikuga. Dumas kirjutas iga peatüki nii, et eelneva peatüki finaal kujunes omamoodi alguseks järgnevale peatükile.

Põhiallikaks antud romaani kirjutamisel oli ühe vähetuntud autori poolt kirjutatud ja 1701. aastal Hollandis ilmunud teos «Härra d'Artagnani, kuninglike musketäride esimese roodu kapten-leitnandi memuaarid, mis sisaldavad hulgaliselt Louis Suure valitsusaja era- ja salaasju».

Nii d'Artagnan kui ka tema kolm sõpra, Athos, Forthos ja Aramis, kellega Dumas tutvus eelpoolmainitud teose järgi, on tõepoolest kunagi eksisteerinud. On teada, et nad pärinesid aadli-perekondadest ja et nad kõik olid musketärid. «Härra d'Artagnani memuaarid ...» ilmus umbes kolmkümmend aastat pärast d'Artagnani surma. Selles teoses oli autor kasutanud allikana d'Artagnani ja tema kolme musketärist sõbra elu ja tegevuse kohta käivaid dokumente. Tema raamatus esinevad läbisegi reaalsed faktid ja kirjanduslikud väljamõeldised. Nii näiteks kõneldakse «Härra d'Artagnani memuaarides. ..», et kolm musketäri olid vennad, kuigi autorile oli väga hästi teada, et nad pärinesid eri aadlipere-kondadest.

«Härra d'Artagnani memuaaridest...» ammutas Dumas hulgaliselt üksikasju XVII sajandi kommete kohta, võttis sealt oma kangelaste nimed, episoodi d'Artagnani reisist Pariisi, intriigi mi-leediga, soovituskirja röövimise fakti, kardinali kaardiväelaste kujud, d'Artagnani astumise des Essarts'i väeossa. Samast teosest olid võetud ka andmed d'Artagnani teenistusest Mazarini juures, gaskoonlase reis Inglismaale ja tema osavõtt Fouquet' areteerimi-sest. Ühest teisest teosest («Prantsuse õukonna poliitilised ja armu-intriigid») laenas Dumas episoodi teemantidega. Dumas kasutas neid allikmaterjale võrdlemisi vabalt, ja ta ammendamatu fantaasia võimaldas luua kunstiliselt vormilt ja sisult vägagi omapärase teose.

Elustades möödunud ajastut, muutes tõelised ajaloolised faktid haaravateks pitoreskseteks kirjeldusteks, ei püüdnudki autor seejuures

676

anda tõepärast pilti XVII sajandi suurtest ajaloolistest sündmustest. Neid sündmusi on kujutatud romaanis isoleeritult ja mitteolenevatena neist otsustavatest jõududest, mis määrasid maa poliitilise arengu, absoluutse monarhia väljakujunemise ja kindlustumise. See selgub, kui vaadelda lähemalt fakteXVII sajandi Prantsusmaa ajaloost. XVII sajandi Prantsusmaal tõstavad rahvamassid ägedat protesti raske poliitilise ja majandusliku ikke vastu, mis kujunes seoses absoluutse monarhia tugevnemisega, mille huve väga innukalt kaitses Louis XIII minister, kõikvõimas kardinal Richelieu. Richelieu (1624—1642) kogu poliitilist tegevust läbib taotlus viia lõpule maa riiklik tsentraliseerimine, hävitada igaveseks suurfeodaalide endine iseseisvus ja kindlustada kuningavõimu piiramatu valitsemine. Absoluutse monarhia karm omavoli tõi prantsuse rahvale kaasa väga rasked elutingimused. Maksude ränk koormus ja feodaalide ekspluateerimine viisid talupojad ülestõusudeni, mida Richelieu halastamatult maha surus. Samal ajal pidas Richelieu otsustavat võitlust feodaalse aristokraatia opositsiooniga: ta surus maha rida vandenõusid kuningavõimu vastu ja lõpetas hugenottide poliitilise iseseisvuse, kes olid mitte üksnes ägedad katolitsismi vastased, vaid ka tsentralisatsioonipoliitika lepitamatud vaenlased.

Oma romaanis kujutab Dumas Louis XIII valitsemise aja sündmusi küllaltki meelevaldselt. Ajalugu oli Dumas' jaoks ainult hulgaliste faktide kogu, mille alusel osutus võimalikuks luua kaasakiskuvat süžeed. Sügavad poliitilised ja sotsiaalsed nähtused libisesid mööda kirjaniku pilgu eest. Tolleaegse Prantsusmaa tormilist elu, mis oli täis rahutusi ja ülestõuse; on kujutatud üsnagi kummaliselt. «Tähtsad isandad,» kirjutab Dumas, «sõdisid üksteisega, kuningas sõdis kardinaliga, hispaanlased sõdisid kuningaga ... aga peale selle olid veel vaesed ja hugenotid, hulgused ja lakeid, kes sõdisid kõigiga. Linnakodanikud haarasid relvad varaste vastu, hulguste vastu, teenrite vastu, harva valitsevate isandate vastu, aeg-ajalt kuninga vastu, aga kardinali või hispaanlaste vastu — mitte iialgi.» See prantsuse rahva mitmesuguste gruppide ja kihistuste segu, rahva ja kuningavõimu suhete segane määratlus näitab autori naiivset ja põhiliselt ebaõiget arusaamist toimuvate sotsiaalsete ja'poliitiliste sündmuste põhjustest.

«Kolme musketäri» autor oli veendumusel, et sõdade, ülestõusude ja riigipöörete ajalooliste sündmuste keerulise ahela põhjuseks on «juhuslike sündmuste» kokkupõrge. See veendumus ilmneb paljudes romaani seikades. Nii näiteks oli Dumas' järgi Prantsusmaa ja Inglismaa vahelise sõja põhjuseks Richelieu ja Buckinghami rivaliteet, kes mõlemad olid armunud kuninganna Annasse. Samuti oli La Rochelle'i piiramise põhjuseks Dumas' järgi kardinali armukadedus, aga mitte soov hävitada hugenottide poliitiline iseseisvus. Prantsusmaad kujutatakse romaanis kui maad, kus rahvas usub

kuningasse ja kuningannasse, valitsejad aga pühendavad kogu oma aja ja energia galantsetele seiklustele. Kaugeltki niisugune polnud ajastu, mida kujutab Dumas romaanis «Kolm musketäri», ja samuti polnud niisugused tolle aja kangelased, nagu tema neid kujutab.

677

Kogu romaani sündmuste käik kulgeb peategelaste tahtmise järgi. Dumas' ajaloolised kujud on isoleeritud ühiskondlikust võitlusest, neil ei ole sotsiaalselt tüüpilisi omadusi. Üldse pole tunda nende selja taga seisvaid poliitilisi jõude, sotsiaalseid gruppe. Vaprad ja ettevõtlikud musketärid, kes imetaoliselt vahele segavad ajalooliste sündmuste käigusse, on kõik aadlitiitli kandjad, kuid nad on juba ammu eemaldunud oma feodaalsetest valdustest, ei saa neist mingit tulu ja jääb isegi ebamääraseks, kas neil neid üldse on.

Hulljulged musketärid ja nende sõber d'Artagnan kauplevad oma mõõgaga, teenides kuningat: nende vere eest tasutakse neile lui-dooridega. Selle kõrval püüab aga Dumas säilitada oma kangelastes mingisuguse rüütellikuse jooni, mille nimel nad lähevad tulle ja vette Prantsuse kuninganna au eest, keda igaüks neist pole isegi näinud. Oma katsetes lähendada ajaloolisi sündmusi kaasaja laia lugejate ringi arusaamadele, oli Dumas sunnitud kujutama möödunud aegade «suurte» inimeste sõltuvust tavaliste väikeste, tundmatute inimeste taiplikkusest ja energiast. Kõige kriitilisematel momentidel ilmuvad alati ilmtingimata kolm musketäri ja koos nendega d'Artagnan, kes oma kangelaslikkusega päästavad kogu olukorra, olgu siis küsimuses kas Prantsusmaa kuninganna au või mõni muu asi..

Kõik «isandad», see tähendab Prantsusmaa ja Inglismaa tähtsad isikud, esinevad romaanis omamoodi mannekeenidena. Nad on ehitud väärisesemetega, kummardavad viisakalt, esinevad mõjukalt, on igal hetkel valmis surema kauni daami eest, keda nad armastavad, tegelikult aga ei suuda nad midagi korda saata, ei suuda midagi muuta ei enda ega teiste inimeste saatuses. Kõige aktiivsem kangelane «isandate» kategooriast on romaanis Richelieu, sedagi aga ainult seepärast, et Dumas on ta asetanud melodramaatilise kurjategija ossa, kelle käitumisest olenevad kõik intriigi pöörded.

Romaanis kujunebki nii, et kogu seiklusjutu põnevus on sõltuv vaprate musketäride tegevusest, kes küll teenivad lojaalselt õukonda ja kuningat, kuid kelle vaated on vastuolus õukonna moraaliga. Kolm musketäri ja d'Artagnan tegutsevad romaanis ja sooritavad oma kangelastegusid ammendamatu optimismi õhkkonnas on alati koos ning jagavad üksteisega nii rõõmu kui muret. Üheskoos tormavad nad heitlustesse ja võtavad ette hulljulgeid üritusi, üheskoos jagavad nad saadud raha.

Taoline omakasupüüdmatuse ja hingelise suuruse kujutamine oli omamoodi etteheide prantsuse kodanliku ühiskonna aadressil, mis kujunes peale 1830. aasta kodanlikku revolutsiooni Prantsusmaal. Etteheide oli tehtud selle ühiskonna aadressil, mida kujutavad oma teostes prantsuse kirjanduse suurmeistrid, kirjanikud-realistid Balzac ja Stendhal.

Triloogia teine osa «Kahekümne aasta pärast» on oma haarava, hoogsa ja loogiliselt areneva intriigiga peaaegu niisama suure väärtusega seiklusromaan kui «Kolm musketäri». Seejuures on see romaan tunduvalt ajaloolisem kui triloogia esimene osa. Dumas oli sunnitud hoopis enam tähelepanu pöörama ajaloolistele sündmustele — Fronde'i liikumisele Prantsusmaal ja kodusõjale Inglismaal. Fronde, suurfeodaalse aristokraatia võitlus liidus kodanluse ja

678

Pariisi rahvaga ennast kindlustava absolutismi vastu, oh vastuoluline ja sisemiselt jõuetu liikumine. Printsid võitlesid ainult oma isiklikes huvides, neii puudusid vajalikud jõud tugeva kuningavõimu vastu tõsiseks väljaastumiseks. Kodanlus ja rahvas olid veel liiga nõrgad revolutsiooniks: nii ühed kui ka teised võisid ainult mässata. Sellisena — põhiliselt õigesti, kuid pealiskaudselt — on kujutanud Fronde'i 'iikumist Dumas. Eriti hästi on tal õnnestunud need leheküljed, mis on pühendatud printsidele: suure huumoriga, realistliku usutavusega paljastab ta nende egoismi, vastastikust purelemist ja nende täielikku valmisolekut mistahes hetkel reeta oma liitlased — kodanlus ja Pariisi rahvas. Vähem objektiivne on Dumas inglise revolutsiooni kujutamises. Puritaanide vastu ei tunne ta vähimatki sümpaatiat. Cromwell esineb selles osavalt maskeeritud, kavala, targa ja auahne isikuna. Charles I puhul näib kirjanik, seda just d'Artagnani suu kaudu, tunnistavat tema ajaloolist süüd, kuid ainult möödaminnes ja puhldeklaratiivselt. Kogu Dumas' sümpaatia on tema poolel. Kirjanik püüab seda sümpaatiat sisendada ka lugejasse, heites seejuures kõrvale ajaloolise tõe.

Nelja kangelase ornakasupüüdmatuse ja õilsuse teema on triloogia selles osas esitatud veelgi enam süvendatult. Kuigi nad kõik on sündmuste aktiivsed tegelased, seisavad nad sisemiselt kuidagi ülalpool sündmusi, ja missugused oleksidki nende isiklikud huvid, siiski tegutsevad nad alati mingi «üldinimliku» eetika alusel. Nii taganeb d'Artagnanis varjamatu karjerist õilsate tunnete ees, mis tõrjuvad kõrvale isiklikud huvid. Kuigi Athos on feodaal ja veendunud monarhist, rõhutab Dumas tema idealismi ja rüütellikust kui tema põhiolemust, puhastades sellega Athose eetika klassiegoismi elementidest. See «inimlik põhiolemus» ongi see, mis kindlustab Dumas' kangelastele lugeja sümpaatia ja poolehoiu ning nende moraalse ja faktilise võidu Cromwelli, Mazarini ja kuninganna Anna üle.

Triloogia viimane osa «Vikont de Bragelonne ehk kümme aastat hiljem» erineb nii mõneski suhtes triloogia eelnevatest osadest. Asi pole ainult selles, et viimane osa on autoril seiklusromaanina, kirjandusliku teosena hoopis vähem õnnestunud. Põhiline on see, et kangelaste saatused jõuavad traagilise lahenduseni ja romaanist on kadunud võimas võitlev optimism, kangelaslik entusiasm, sundimatu lõbusus — kõik see, mis nii väga köidab kuulsas «Kolmes musketäris». Traagilise lõpu juures pole süüdi musketärid, nende vead ja eksimused, vaid saabuv uus epohh, uus aeg. «Vikont de Bragelonne'i» tegevus toimub Louis XIV valitsuse algaastail, ajajärgul, kus absolutism on lõplikult kindlustunud. D'Artagnani ja ta sõprade kangelaslik aktiivsus, nende võidud Richelieu, Mazarini ning kuninganna Anna üle ja nendest võitudest tulenev optimism olid võimalikud ajajärgul, kus absoluutne monarhia polnud veel täiesti välja kujunenud. Nüüd on troonil noor kuningas Louis XIV, isevalitseja, keda kõik kardavad ja kelle ees kõik värisevad. Intriig romaanis kujuneb nii, et Louis XIV monarhistlik poliitika, tema isiklik käitumine saab hukatuslikuks kangelastele. Tõeline ebaõnn tabab Athose poega vikont de Bragelonne'i. Ta sureb vabatahtlikus pagenduses, kuhu põgeneb õnnetu armastuse eest. Kallilt

maksab oma armastuse eest kuninga vastu Bragelonne'i pruut Louise Lavallière. Sureb rüütel Athos, hukkub ka heasüdamlik hiiglane Porthos. Isegi d'Artagnan sureb enneaegselt, mõni hetk pärast seda, kui ta on saanud Prantsusmaa marssaliks. Ta langeb Louis XIV poolt alustatud vallutussõjas Hollandi vastu. Omamoodi tähendusrikas ja sümboolne kogu teosele on episood, kus kuninga väiklasest käitumisest ülimalt ärritatud

d'Ar'agnan tahab heita kuningale uhke väljakutse, siis 'aga taganeb, likvideerides sellega vabatahtlikult oma kangelasliku tormilise mineviku ja võttes enesele uue osa — alistunud, mittearutleva tööriista osa oma valitseja kätes.

Dumas'1 oli imepärane anne — oskus köita lugejat. Tema teoste lugejate hulgas olid sellised inimesed nr.gu Marx, Lenin, Tolstoi, Dostojevski, Tšehhov, Gorki, Mendelejev. Prantsusmaal hindasid tema talenti George Sand, Balzac, Hugo. Kuulus ajaloolane Miche-let kirjutas Dumas'le: «Ma armastan teid, ma jumaldan teid, sest teie olete loodus ise.»

Kirjaniku-ajaloolase Dumas' puudused on üldtuntud ja ilmsed. Kuid lugeja ei peagi otsima tema teostes ajaloolise tegelikkuse tõepärast kujutamist. Oma parimates teostes, vaatamata nende pinnapealsusele, kodanlikule piiratusele, jääb Dumas suurepäraseks, haaravaks jutustajaks, kompositsiooni ja intriigi meistriks. Ta on loonud unustamatuid kangelaslikke karaktereid, milles avaldub — võrdlemisi naiivselt küll — autori veendumus, et terava mõistusega, enesekindel ja julge inimene, kes on veendunud oma õiguses, võib ja peab elus aktiivselt oma osa etendama, kaitstes jõudumööda headust ning õiglust ja võideldes vale ning kurjaga. Dumas on kirjanik, keda on lugenud terved sugupõlved. Tuleb arvata, et niisuguse tunnustuse osaliseks ei saada ilma põhjuseta.

Александр Дюма

ТРИ МУШКЕТЕРА На эстонском языке. Оформление Р. Кальо

Эстонское Государственное Издательство Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Toimetaja I. Pau

Kunstiline toimetaja H. V i t s u r

Tehniline toimetaja T. Mitt

Korrektorid M. Amon   ja E. Järve

Ladumisele antud 24. IV 1957. Trükkimisele antud 1. VI 1957. Paber 54:84, Vie. Trükipoognaid 43 + 1 lisa. Formaadile 60:92 kohaldatud trükipoognaid 35,36. Arvutuspoognaid 38,33. Trükiarv 40 000. Tellimise nr. 1549. Trükikoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk tn. 40/42.

Hind rbl. 13.20

7—11